BIBLIOTHECA APOSTOLICA

VATICANA

CODICES PALATINI LATINI

TOM. I

ROMAE
EX TYPOGRAPHEO VATICANO
MDCCCLXXXVI

Typis exierunt

Codices Palatini graeci, tomus unicus.

Codices Palatini latini, pars prior.

Typis parantur

Codices Palatini latini, pars altera.

Codices graeci Reginae.

Codices graeci Pii PP. II.

Codices graeci Urbinates.

BIBLIOTHECA APOSTOLICA

VATICANA

BIBLIOTHECAE APOSTOLICAE

VATICANAE

CODICES MANUSCRIPTI RECENSITI

IUBENTE

LEONE XIII PONT. MAX.

PONTIFICATUS ANNO VIII

CODICES PALATINI LATINI

BIBLIOTHECAE VATICANAE

DESCRIPTI

PRAESIDE I. B. CARDINALI PITRA

EPISCOPO PORT. S. R. E. BIBLIOTHECARIO

RECENSUIT ET DIGESSIT

HENRICUS STEVENSON IUNIOR

RECOGNOVIT

I. B. DE ROSSI

EIUSDEM BIBLIOTHECAE SCRIPTORES

PRAEIT COMMENTATIO I. B. DE ROSSI
DE ORIGINE HISTORIA INDICIBUS
SCRINII ET BIBLIOTHECAE SEDIS APOSTOLICAE

TOMUS I

ROMAE
EX TYPOGRAPHEO VATICANO
MDCCCLXXXVI

MONITUM

Cum LEONIS XIII Pont. Max. iussu mihi commissum fuerit, ut Bibliothecae Apostolicae Vaticanae codices latinos describerem, eorumque tabulas typis mandarem, iam parato volumine, quod fere mille priores libros manuscriptos ex palatinis olim heidelbergensibus, amplexum est, lectorem humanissimum monitum volui, ut quid actum fuerit, quove modo, quidque adhuc agendum, paucissimis ei innotescat.

Suscipienti igitur mihi laborem ingentem et humeris imparem, ea ratio operis statuenda erat, quae magis et longo itineri reique tandiu desideratae et undique exoptatae, magis conveniret. Nam si licebat in describendis codicibus graecis latius exspatiari, id ipsum facere latinos aggredienti minime concedebatur, utpote qui numero longe maiores, ab uno homine nimium in eis immorante proxime ad finem perduci nequirent. Consilio itaque et auctoritate Eminentissimi Cardinalis Iohannis Baptistae Pitra, S. R. E. Bibliothecarii, et virorum quibus rei huius cura demandata fuerat, praeceptum est, ut perfunctorio agmine codices recenserem, statisque legibus eos in tabulas digererem.

Cui brevitati enixe studens, membranis tamen chartisve accuratissime excussis, hoc unum prae oculis habui ut nihil omitterem, et omnia quae in singulis voluminibus continerentur ea pro viribus

in apricum diligenter proferrem. Argumenta ex titulis deprompta uncinis inclusi. Alia, cum id agere non licebat, ex ipsis scriptis, sive quo alio modo rectius potui, excitavi. Legitimo verborum ordine parumper inverso, auctorum nomina plerumque, iuxta praecepta, initio collocavi. In libris anonymis aut dubiis initia addidi, quae quidem omisi in aliis sive notissimis sive auctoris nomine insignitis.

Nec satis fuit omnem adhibuisse diligentiam, ne quid deesset quod eruditorum virorum commodis proficeret. Nam clarissimus eques Iohannes Baptista De Rossi, in hoc longo itinere dux sapientissimus, mecum bis terve codices evolvit, schedulas meas excussit, tabulas iam typis paratas sedulo recognovit. De recta aetate librorum statuenda vehementer solliciti, et ego et omnes tandem iudicio tanti viri freti quiescimus. Sententias iam prolatas in codices palatinos undique exquisivi, evulgatas adhibui; cum tamen id esset contra leges operis, eas non indicavi. Quaedam sane erunt in hoc catalogo desideranda, ut nomina possessorum, subscriptiones librariorum, aliave quae non solum ad pleniorem cognitionem singulorum librorum maximum conferunt auxilium, sed historiae totius bibliothecae palatinae non modice prosunt. Quominus vero ea omnia statim amplecterer eaedem leges prohibuerunt. Expleto tamen hoc catalogo nostro, historia haec erit persequenda, et quicquid quavis de caussa consulto omiserimus, id luculenter in futurum proferemus. Interim et optima illa quae pater noster carissimus Henricus de codicibus graecis praefatus est et quae de instituto nostro breviter admonui, dicta sufficiant.

Henricus Stevenson *iunior*

DE ORIGINE HISTORIA INDICIBVS
SCRINII ET BIBLIOTHECAE SEDIS APOSTOLICAE

COMMENTATIO

IOANNIS BAPTISTAE DE ROSSI

PRAEFATIO

Anno 1880 LEO XIII pont. max. providentissimus sapienter decrevit, ut tabulae codicum bibliothecae Vaticanae, a Stephano Evodio et Iosepho Simone Assemanis auctoritate decessoris sui Benedicti XIV edi coeptae anno 1756, et volumine quarto misere flammis absumpto, anno 1768 intermissae, ad eam formam, quae nunc maxime probatur, redigerentur typis vulgandae, quo assiduis doctorum hominum votis satisfieret. Statim Ioannes Baptista Pitra v. em. cardinalis bibliothecarius S. E. R. leges operi praescribendas constituit; accitis in consilium viris clarissimis Alphonso Capecelatro *vice-bibliothecario* (nunc archiepiscopo Campano et presb. cardinali S. E. R.) et deinde in locum eius suffecto Iosepho Cozza abbate ex ordine monachorum Basilianorum, item Stephano Ciccolini et I. Bollig S. I. praefectis, nonnullisque e collegio scriptorum bibliothecae. Interim, ne dum editio paratur nuntio optatissimo res publica litteraria careret, mandatum mihi est, ut

intermissi operis historiam breviter recensens novi inceptus praescriptum publice exponerem. Quo *programmate* pervulgato et deinde in speciem commentarii paullo amplioris explicato [1], denuo exarsit diuturnum litteratorum hominum desiderium, ut bibliothecae Vaticanae, quae sin minus numero, pretio certe codicum manu scriptorum princeps habetur, enarrentur origo, vices, historia ea forma expositionis et copia rerum ac documentorum, quas dignitas argumenti et bibliographicae doctrinae hoc tempore conditio videntur requirere. Ac mihi quidem in votis erat, quod Assemani in praefatione ad volumen primum vix inchoarunt, id initio huius novi operis perficere vel quatenus fieri posset provehere. Etenim Assemani de origine, incrementis, administris bibliothecae Vaticanae disserentes, quod ad veterem praesertim historiam et antiquos indices codicum attinet, ieiune nimis, ne dicam parum exacte, rem absolverunt; ceteri vero, qui Assemanorum vestigia relegentes in eodem argumento versati sunt, desiderati operis complendi propositum et munus haud suscepere [2]. Quare memoria scrinii et bibliothecae sedis apostolicae ab ultima antiquitate paene ex integro repetenda est atque expiscanda; veteres indices codicum requirendi sunt, ordinandi et cum recensione bibliothecae et statu, qui nunc est, comparandi; denique tota tanti thesauri historia est retexenda. Sed ea nunc conditio est apparatus ad hoc opus necessarii, ut plene et recte adhiberi vix ac ne vix quidem possit.

[1] *La biblioteca della Sede apostolica ed i catalogi dei suoi manoscritti. - I gabinetti di oggetti di scienze naturali, arti ed archeologia annessi alla biblioteca Vaticana,* Roma 1884.

[2] V. de Reumont in *Archivio storico italiano, nuova serie* VIII p. 132-142.

Historia bibliothecae sedis apostolicae trifariam per succedentes aetates dispertienda est. Prima aetas ab originibus pertingit ad finem prope saeculi XIII: altera ab anno 1295 et pontificatu Bonifatii VIII ad pontificatum Eugenii IV (a. 1431-1447): tertia incipit a Nicolao V et ad nostra usque tempora deducenda est. Primae aetatis historia toto tredecim fere saeculorum cursu obscurissima est, eiusque tractatio valde impedita. Neque intra tam longi temporis ambitum reperitur, quae vere dicit possit recensio librorum, diplomatum et chartarum sedis apostolicae. Quin immo e tanti thesauri, velut in mare mersi, naufragio vix rarae tabulae enatarunt. Quaecunque de tota hac obscuriore et prolixa parte operis propositi recentissimis quoque scriptis tractata sunt vel mea investigatione reperta, diligenter collegi et composui; neque ulla ratio est, cur nolim ea iam nunc enucleate et ordinatim exponere.

Secus dicendum de aetatibus sive partibus altera et tertia. Altera aetas incipit a recensione librorum et supellectilis pretiosae facta iussu Bonifatii VIII a. 1295. Deinde complectitur historiam bibliothecae et archivi sedis apostolicae ab Urbe transmigrantium, itineribusque variis sedes mutantium; tum novam et pro eo tempore amplissimam bibliothecam Avenione institutam et postea temporibus et locis diversis dispersam; denique bibliothecam pontificiam, sublato schismate Avenionensi, Romae instaurari coeptam a Martino V et Eugenio IV. Huius temporis et historiae documenta suppetunt; quin et recensiones bibliothecae et archivi extant plures et accurata librorum descriptione notabiles. Quae servatae extra pluteos bibliotecae Vaticanae, praeoccupatae iam sunt et propediem edendae a Fr. Ehrle S. I., et Mauritio Faucon, Eugenio Müntz,

Paulo Fabre sodalibus scholae Gallicae in Urbe. Quare neque viris doctis et mihi coniunctissimis ullam laudis partem decet a me praeripi; neque fieri potest, ut seposito tam insigni documentorum apparatu altera huius historiae pars explicetur.

Denique in idem genus impedimenti offenderem, si de tertia aetate bibliothecae Vaticanae tractare, ut par est, aggrederer. Medio saeculo XV Nicolaus V novam ex integro, ditissimam, publico destinatam bibliothecam instituit, codicibus conquisitis toto fere orbe terrarum; eaque a Xysto IV firmiter stabilita et ordinata est, discreta in palatinam publicam et secretiorem. Itaque vera origo eius, quae maximis aucta incrementis nunc publica Vaticana dicitur, ultra pontificatum Xysti IV et Nicolai V minime adscendit. Extant indices librorum Nicolai V et Xysti IV; quorum alter a Bartholomaeo Platina confectus est, eiusque apographa ad exteras quoque bibliothecas pervenere. Hos indices praelo nunc parant Eugenius Müntz et Paulus Fabre supra laudati. Sequuntur recensiones codicum bibliothecae Vaticanae factae exeunte saeculo XV et toto XVI ante et post direptionem Urbis a. 1527. Anno 1600 Fulvius Ursinus testamento legavit bibliothecae Vaticanae libros manu scriptos et typis impressos auctos adnotationibus virorum doctissimorum. Cuius thesauri locupletissimi indicem ab ipso Ursino confectum, dum hae paginae praelo mandantur, edidit Ioannes Beltrani [1]: plenum vero commentarium de bibliotheca Ursiniana, quae insigne ornamentum incrementumque est Vaticanae, nunc parat Petrus de Nolhac sodalis scholae Gallicae in Urbe. Denique ineunte saeculo XVII indices codicum Vaticanorum, quibus nunc utimur,

[1] *I libri di Fulvio Orsini nella biblioteca Vaticana,* Roma 1886.

ductu Caesaris Baronii bibliothecarii, tota re ab eo cum doctis viris attente perpensa et provisa, confici coepti sunt et ad nostram aetatem continuati. Haec recensio, quae appellari potest hodierna, quippe iam inde a saeculo XVII immutata, conferenda est cum antiquioribus; ut de singulis codicibus clare constet, unde sint, qui a bibliotheca vetere, Avenionensi, Xystina ante direptionem Urbis supersint, qui perierint. Quod opus, diuturni sane laboris et taedii, a bibliographicae doctrinae studiosis expetitum non nisi quum nova recensio editionis parandae gratia instituta ad seriem codicum Vaticanam antiquiorem pervenerit, perfici poterit.

Huic editioni initium fieri iussum est a serie codicum, non Vaticana antiquiore, sed Palatina. Cuius peculiarem historiam Henricus Stevenson senior in praefatione ad volumen codicum Graecorum Palatinorum diligentissime persequutus est: neque secus fiet in unaquaque serie codicum bibliothecae pontificiae, praesertim vero in omnium antiquiore et maxima, quae proprie dicitur Vaticana. Quae quum ita sint, nemo non intelligit cur altera et tertia pars fastorum huius bibliothecae nunc perfici neque debeat neque possit; earumque plena tractatio praefationi et indicibus codicum, qui dicuntur proprie Vaticani, sit reservanda.

Huius historiae parte priore, cuius potissimum obscuritates qua fieri poterit luce declarandas suscipio, ab originibus usque ad initia saeculi XIII bibliotheca et scrinium sive archivum sedis apostolicae, licet altera ab altero aliquo modo discreta, separari tamen nequeunt. Ad hanc aetatem pertinent regesta vetera epistolarum pontificum, quorum exemplaria *authentica* neque in tabulario Vaticano neque ullibi servata sunt. Eorum originem, vices, interitum attente investigabo.

Exeunte vero saeculo XII, id est a pontificatu Innocentii III a. 1198, incipiunt regesta, quae nova vel Innocentiana appellanda esse censeo. His inde ab initio sedes adtributa videtur esse in curia Vaticana *(cancellaria* et *camera apostolica)*, prorsus seiuncta a bibliotheca [1]. Ad haec regesta, quae maximum instrumentum ornamentumque sunt tabularii Vaticani, liberalitate Leonis XIII pont. max. doctis nunc omnibus aditus patet. Quam plurima certatim sive magnae sive minoris molis opera et commentaria iis edendis et illustrandis confici coepta sunt et in dies provehuntur, quae in amplam iam bibliothecam excrescunt et nimis longum esset recensere. De his regestis novis, quorum cum toto tabulario procuratio proprios habet administros propriamque, ut ita dicam, litteraturam, dicere mei officii non est.

Ceterum de epistolis pontificum, quae in regesta tum vetera tum nova relata sunt sive aliunde innotuerunt, volumine spisso et co-

[1] De regestis saeculi XIII (praeter recensionem eorum digestam ab A. Potthast; Regestum Honorii III edi coeptum a Petro Pressuti; aliorum pontificum a sodalibus scholae Gallicae) vide Kaltenbrunner, *Römische Studien* I - *Die päpstlichen Register des XIII Iahrhunderts (in Mittheil. des Instituts für österreichische Geschichtsforschung* V (1884), 2); Denifle, *Die päpstl. Registerbände des XIII Jahrhunderts* (in *Archiv für Litteratur-und Kirchengeschichte* II (1886) p. 1-105); Digard, *La série des registres pontificaux du XIII siècle* (in *Bibl. de l'école des chartes* (1886) t. XLVII); Berger, *Les registres d'Innocent IV* tom. I p. V-LXXIX: de ceteris regestis vide praesertim Prolegomena ad Regestum Clementis pp. V editum iussu Leonis XIII pont. max. a monachis ordinis s. Benedicti (Al. Tosti, Gregorio Palmieri, I. Navrátil, C. Statsny, Anselmo Caplet); Hergenröther (card.) Praefat. ad Regesta Leonis X; Kaltenbrunner, *Römische Studien* II (*Mittheil.* cit. VI, (1885) I p. 78-93); Ottenthal, *Die Bullenregister Martin V und Eugen IV*, Innsbruck 1885, alios (cf. Carini, *Le lettere ed i regesti dei papi*, Roma 1885 p. 111 et seqq.).

pia rerum ac documentorum abunde referto nuper egit I. B. Pitra cardinalis bibliothecarius [1]. Cuius, ne dicam mandato, certe benivolo desiderio effectum est, ut indicibus codicum manu scriptorum praemitteretur mea qualiscunque commentatio historica de bibliotheca sedis apostolicae. Votis viri eminentissimi et doctorum hominum expectationi non nisi ex parte hoc commentario satisfactum iri probe sentio: benigne tamen, spero, excusabor iis de causis, quibus operis perfectionem nunc impeditam esse monui, et quod animo aliis curis distento scripsi.

Romae v kal. Iulias MDCCCLXXXVI.

[1] Analecta novissima Spicilegii Solesmensis altera continuatio tom. I De epistolis et registris Romanorum pontificum, Parisiis 1885. Epistolas pontificum undecunque quaesitas nuper ediderunt Iulius von Pflugk-Harttung, Acta pont. Rom. inedita (a. 97-1197), quorum volumen tertium, dum haec scribebam, lucem vidit (cf. eiusdem Iter Italicum vol. duo); Chartarum pontificum Romanorum specimina selecta, pars prima Stuttgart 1885: et Loewenfeld, Epistolae Rom. pont. ineditae, Lipsiae 1885.

CAPUT I.

De bibliothecis ecclesiarum, praesertim Romanae, a prima origine ad tempora Diocletiani.

Assemani repetunt origines bibliothecae Vaticanae ab evangelio, quod Marcum scripsisse auctore Petro principe apostolorum et Romanis dedisse traditur; et a libris ac membranis, quas Paulus Romae captivus Timotheo, ut ad se perferret, mandavit (2 Tim. IV, 13). Quae licet nimis longe petita possunt videri, rei tamen Christianae initiis consentaneum est in singulis ecclesiis bibliothecae inchoandae exordium coepisse a codicibus sacrorum librorum; iis praesertim, qui stato quoque die et conventu publicae lectioni adhibebantur. Sane Ignatius Antiochenus scribens ad Philadelphienses innuit iam tum a disputantibus de doctrina Christi provocatum esse ad evangelia his verbis: *ἐαν μὴ ἐν τοῖς ἀρχεἰοις εὕρω, ἐν τῷ εὐαγγελἰῳ, οὐ πιστεύω* *(nisi in archivis, id est in evangelio, invenero, non credam)*. Quae quum pervicaci contentione dicerentur, Ignatius exclamat: sibi *archiva esse Christum Iesum, illibata archiva crucem eius et mortem et resurrectionem et fidem in eum* [1]. Haec ut recte intelligantur, reputandum est sua singulis civitatibus ἀρχεῖα fuisse, quorum in Graecis titulis civitatum Asiae, unde Ignatius epistolas

[1] Ἐμοὶ δὲ ἀρχεῖα ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός, τὰ ἄθικτα ἀρχεῖα ὁ σταυρὸς αὐτοῦ καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ ανάστασις αὐτοῦ καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ, Ignat. ad Philadelph. VIII, 2 ed. Funk, Opp. patr. apost. Tubingae 1881 I p. 230. De vera huius loci lectione (ἀρχεῖα, non ἀρχαῖα) v. Funk, l. c.

scripsit, frequentissima mentio fit [1]. Quemadmodum civitatibus, ita et ecclesiis sua singulis ἀρχεῖα iam olim institui coepta sunt: neque fieri potuit quin Romana, quam Ignatius προκαθημένην τῆς ἀγάπης, id est praesidentem universo coetui foederatorum ἐν ἀγάπῃ (Christianorum) [2], Irenaeus *maximam, antiquissimam, potiore principalitate* eminentem appellarunt, mature τοῦ ἀρχείου et bibliothecae sacrorum codicum fundamenta non iecerit curamque susceperit.

Quae saeculo sexto narravit auctor Libri pontificalis, et ab Assemanis recepta sunt, de Urbe a Clemente proximo Petri successore divisa in septem regiones adtributas « *notariis fidelibus ecclesiae, qui gestas martyrum sollicite et curiose, unusquisque per regionem suam diligenter perquireret* (sic) » [3], a subsequentis aetatis institutis petita esse et ad tam altam originem retro acta plerique, opinor, concedent. Praeterea incertus auctor martyrii Clementis meminit pauperum, quos ille ut aleret καθ' ἕκαστον ῥεγεῶνα κατ' ὄνομα εἶχεν γεγραμμένους *(secundum singulas regiones et singulorum nomina inscribendos curavit)* [4]; quas *matriculas* alumnorum caritatis fraternae Christianae, sin minus aetate Clementis, saeculis certe secundo et tertio extitisse in scriniis ecclesiae Romanae, certis indiciis infra demonstrabitur. Ut ut haec sunt, sacrorum librorum ecclesiae Romanae primum quodam modo indicem iure mihi videor agnoscere in celeberrimo fragmento canonis, quod dicimus Muratotorianum. Cuius auctor Romae vel non longe ab Urbe vixit medio

[1] Dareste, *Le* ΧΡΕΩΦΥΛΑΚΙΟΝ *dans les villes Grecques* in *Bull. de corresp. Hellénique,* VI (1882) p. 241-245.

[2] V. Funk, l. c. p. 212, 213.

[3] Lib. pont. ed. Duchesne I p. 123.

[4] Funk, l. c. II p. 30.

fere saeculo secundo; Herman enim dicit scripsisse *nuperrime temporibus nostris, sedente cathedra urbis Romae ecclesiae Pio episcopo fratre eius* [1].

De doctorum Christianorum studio erga bibliothecas, quas numero et delectu codicum ditissimas adversis christianae rei publicae temporibus praesertim Origenes eiusque fautores et discipuli Ambrosius, Alexander episcopus Hierosolymitanus (a. 212-251), Pamphilus Caesariensis instruxerunt, vulgatissima repetere mei propositi non est [2]. Copia librorum haud spernenda Romae certe usi sunt auctor anonymus Philosophumenon et Hippolytus, cuius statuam celeberrimam in ipsa bibliotheca sive eius sive ecclesiae a discipulis et amicis dedicatam videri, capite septimo significabo. Quam sollicite veteres curarint, ut librorum non tantum utriusque foederis sed et ceterorum ad Christianam doctrinam et historiam pertinentium sincera et emendata exemplaria multiplicarentur, antiquissimi testes sunt qui epistolae ecclesiae Smyrnensis de martyrio Polycarpi unde eam excepissent singillatim adnotarunt [3]; item Irenaeus Lugdunensis hoc nomine ab Eusebio summopere laudatus [4]; denique Origenes, Lucianus, Pamphilus et Antoninus martyres in ipso

[1] Hesse, *Das Murat. Fragm.* v. 73 et seqq.; cf. Gebhardt, Harnack, Zahn, Patr. apost. opp. ed. Lips. 1875 p. XLIV et seqq.; Funk, l. c. I p. CX.

[2] V. Euseb. Hist. eccl. VI, 3, 20, 32; Hieron. De viris ill. c. 3, 54, 56, 61, 75, 113; Comm. ad Tit. c. 3; Isidor. Hispal. Etym. VI, 6.

[3] Funk, l. c. p. 307, 308. Hac adnotatione citatur codex Irenaei discipuli ipsius Polycarpi; unde epistolam descripsit Caius comes Irenaei; deinde ex Caii exemplari Socrates, Corinthi (tempore ignoto); denique scripturam antiquitate evanescentem excepit Pionius, de quo consulendus Lud. Duchesne, Vita s. Polycarpi auctore Pionio primum graece edita, Parisiis 1881 p. 8 et seq.

[4] Hist. eccl. V, 20.

carcere iam morti destinati codices sacros relegentes, emendantes [1]. Sed haec ad codices pertinent tum publicos ecclesiarum tum privatos quorumcunque Christianorum. Nobis de bibliothecis ecclesiarum, potissimum Romanae, nunc sermo est [2].

De bibliothecis ecclesiarum ante Constantinum expressa testimonia manent in actis Africanis magistratuum, qui exequuti sunt mandata Diocletiani et Maximiani praecipientium *conventicula* Christianorum dirui, libros comburi. In actis Munatii Felicis flaminis perpetui et curatoris coloniae Cirtensium legitur: « *Quum ventum esset ad domum, in qua Christiani conveniebant, ... postea quam perventum est in bibliothecam* [3], *inventa sunt ibi armaria inania* »: deinde Paulus episcopus fatetur *scripturas lectores habere*, a quorum singulis codices exurendi petiti sunt; et collecta summa reperiuntur prolati numero triginta duo, alii maiores, alii minores, et « quiniones quattuor » [4]. Alfius Caecilianus duumvir municipii Autumnitanorum « *perrexit ad locum, ubi* (Christiani) *orationes celebrare consueti fuerant, inde cathedram tulit et epistolas salutatorias* »; et paullo

[1] V. Tischendorf, Codex Friderico-Augustanus, Lipsiae 1846 f. 19; *Bull. di arch. crist.* 1863 p. 65-68.

[2] De bibliothecis ecclesiarum generatim, consulendi: Cancellerius, De secret. basil. Vat. I p. 325 et seqq.; Cahier, *Nouveaux Mélanges d'archéologie* tom. IV, *Bibliothèques* (Paris 1877); Martigny, *Dictionn. d'arch. chrét.* art. *Bibliothèques;* Kraus, *Real-encyklop. d. christ. Alterthümer* I p. 153, 154.

[3] Vetus exemplar gestorum purgationis Caeciliani: *in bibliothecis.* Collato Augustino (contra Cresconium III, 29; IV, 56) Massonus emendavit *in bibliothecam. Bibliothecae* quidem plurali numero sunt armaria, quibus libri includebantur; quare Dupinius (post Optati, De schism. Donat. Paris 1702 p. 172) lectionem veteris exemplaris recipiendam existimavit. Sed ex toto contextu verborum intelligitur lectionem traditam ab Augustino esse veriorem.

[4] Gesta purg. Caecil. ed. cit. p. 168.

infra iisdem actis consignatum est « *epistolas salutatorias de basilica esse prolatas* » [1]. Has epistolas opinor fuisse mutuas episcoporum, praesertim commendaticias *fratrum peregrinantium*, quae saeculo quarto sollemni vocabulo *formatae* dictae sunt. Denique in his actis mentio fit *codicum pretiosorum, pretiosissimorum,* quos qui occultaverat ne redderet, mentiebatur esse combustos. Mensurius episcopus Carthaginiensis scripsit: « *se sanctos codices, ... ne a persecutoribus invenirentur, abstulisse atque servasse, dimisisse autem in basilica Novorum quaecumque reproba scripta haereticorum; quae cum invenissent persecutores et abstulissent, nihil ab illo amplius postulasse. Verumtamen quosdam Carthaginiensis ordinis viros postea suggessisse proconsuli, quod illusi fuerant, qui missi erant ad Christianorum scripturas auferendas et incendendas, quia non invenerant nisi nescio quae ad eos non pertinentia; ipsas autem in domo episcopi custodiri, unde deberent proferri et incendi; proconsulem vero ad hoc eis consentire noluisse* » [2]. Itaque bibliotheca ecclesiae Carthaginiensis ab incendio immunis evasit. Secundus quoque episcopus Tigisitanus testatus est « *missos a curatore et ordine centurionem et beneficiarium, qui peterent divinos codices exurendos, ...* contentos fuisse *aliqua ecbola aut quodcumque accipere, neque hoc* (se) *eis dedisse* » [3]. Plerique vero magistratus huiusmodi dissimulationibus uti noluerunt; neque eis satis fuit, ut quaecunque *ecbola* (chartas eiectas, inutiles), scripta haereticorum vel epistolas salutatorias comburerent et edicto principum specie tenus obtemperarent. Quin immo non modo ab ordine lectorum, cui sacrorum codicum custodia tunc maxime commissa

[1] Gesta purg. Felicis ep. Aptungitani ed. cit. p. 164.

[2] Augustini, Brevic. collat. cum Donatistis III, 13.

[3] L. c.

erat [1], sed et a quibuscunque sive viris sive feminis « *membranae, libri, tabellae, codicilli et paginae scripturarum impiorum Christianorum, qui unquam fuerunt* » [2], acriter expetitae sunt, eorumque occultatores dira supplicia pertulere. Igitur bibliothecae ecclesiarum, vix paucis exceptis, Diocletiani edicto funditus eversae, deletae vel ipsa cura occultandi codices dispersae periere. De codicibus sacris Romanis quid hac tempestate actum sit, ignoratur. Sed quum Donatistae Collatione III Carthaginiensi perlegerint *gesta quaedam prolixissima apud praefectum* (certe Urbis) *multorum hoc tempore multa ecclesiastica tradentium* [3], in his et codices commemoratos esse ipsa Donatistarum accusatione intelligitur. Et quum tanta et tantopere deplorata sit penuria actorum documentorumque pertinentium ad res ecclesiae Romanae ante Costantinum, codices et scrinium sacrum urbanum hac clade periisse fere pro certo sumendum est. Hierosolymitana vero bibliotheca, quam dixi ab Alexandro episcopo conditam ante medium saeculum III, et Caesariensis Origenis ac Pamphili Diocletianae cladis nescio quo modo expertes tranquillis ecclesiae temporibus servatae sunt [4]. Caesariensem Euzoius episcopus, vertente saeculo quarto, ne libri opinor papyracei deperirent, *in membranis instaurare conatus est* [5].

Custodia sacrorum librorum lectoribus commissa indicat horum officium cum cura bibliothecae singularum ecclesiarum aliquo

[1] V. Acta martyrii Felicis episcopi ap. Ruinart, Acta sincera ed. Amstaelod. 1713 p. 355, 356.

[2] Acta martyrii ss. Agapae, Chioniae, Irenae ap. Ruinart, l. c. p. 394, 395.

[3] Augustini, Brev. collat. III, 18.

[4] Euseb. Hist. eccl. VI, 20, 32.

[5] Hieron. De vir. illustr. 113.

modo connexum olim fuisse. Id quod notandum est propter ea, quae capite quinto dicturi sumus de patre Damasi et de ipso Damaso lectoribus ecclesiae Romanae. Dum vexatio et edicta principum infesta urgebant, consultum prudenter est, ut sacri codices domi servandi lectoribus traderentur, bibliothecarum armaria *inania* fierent. Ordinaria autem lege libros in ipsis aedibus sacris earumque armariis et bibliothecis ad latera bematis, id est tribunalis et cathedrae, servatos esse nobis persuadet huius modi dispositio bibliothecarum in basilicis saeculi quarti et quinti; quippe quarum prima et praecipua lineamenta a *conventiculis* Diocletiano antiquioribus et iussu eius dirutis videantur repetenda. Utrique lateri absidis et tribunalis basilicae adhaerebant cellae, vel ipsa absis erat *trichora,* id est triplici hemicyclo sinuata: altero loco supellex et sacra vasa, altero codices et bibliotheca continebantur [1]. Cuius rei, praeter notissima epigrammata Paulini Nolani [2], testimonium praebent *versus* inscripti saeculo fere quinto *tribunali* basilicae, ut videtur, Hispalensis, servati in antiqua sylloge epigraphica Hispana, quam propediem editurus sum (inscriptionum Christianarum tomo II p. 292-297).

Versus in tribunal

(supra cathedram)

SPIRITVS HIC HOMINES C*a*ELESTI DOGMATE COMPLET
ADQVE PER OS HOMINVM SPIRITVS IPSE DOCET

[1] V. *Bull. di arch. crist.* 1876 p. 52.
[2] Epist. XXXII al. XII § 16.

(supra diaconicum, id est repositorium vasorum sacrorum)

SVB TERRORE DEI METVENTES ITE MINISTRI
QVI VASIS FERTIS MVNERA SANCTA SACRIS
SOLA MINISTERIIS VIA COMPETIT ISTA SVPERNIS
DVM POPVLOS SACRIS SEGREGAT IPSA CHORIS

(supra bibliothecam)

QVI MEDITARI VIS LAVDES ET CANTICA CHRISTI
HIC PROMPTOS ANIMOS SVBDE BONIS STVDIIS [1]
HIC TIMOR HIC DOCTRINA DATVR HIC CORDA DOCENTVR
HIC VIGET INDE BONVM HIC RVIT INDE MALVM [2].

CAPUT II.

De scrinio ecclesiae Romanae ab originibus ad tempora Diocletiani.

Praeter codices sacros, publicae potissimum lectioni adhibendos, praeter opera patrum et doctorum, chartae quam plurimae rerum pertinentium ad administrationem ecclesiarum, acta, epistolae, quemadmodum salutatoriae, quarum supra mentio facta est, multiplicatis Christianorum numero et opibus, valde multiplica-

[1] Cf. distichum Paulini (l. c.): *Si quem sancta tenet meditandi in lege voluntas* etc.

[2] Lemmata uncis inclusa, quae indicant quibus *tribunalis* partibus singula epigrammata adtribuenda sint, ego adscripsi.

bantur. Quare necesse erat, ut maiores saltem ecclesiae, potissimum vero Romana, scrinium haberent a bibliotheca separatum vel cum ea coniunctum. Quod eius certe diaconi curae debuit committi, qui tanquam episcopi vices agens eiusque auctoritate clerum et plebem regens arcam administrabat, alimenta clericis, *confessoribus,* pauperibus inscriptis *matriculae* distribuebat, denique corporis Christianorum veluti actor et syndicus habebatur et re vera erat [1]. Scrinii, in quo *recondebantur* acta ecclesiae Romanae et sedis apostolicae, primam mentionem Caietanus Marinius [2] aliique agnoverunt in Libro pontificali vita Anterotis; cuius genuina verba rustica latinitate expressa ad fidem codicum antiquiorum haec sunt: *Hic gestas martyrum diligenter a notariis exquisivit et in ecclesia recondit, propter quodam Maximino presbytero, (qui) martyrio coronatus est* [3]. Obscuritas verborum inde oritur, quod auctor alludit *ad quemdam Maximinum* (vel Maximum) *presbyterum martyrem,* cuius acta illi nota nos latent; eiusque martyrii occasione Anteros dicitur gesta martyrum diligenter exquisisse, in ecclesia (id est scrinio eius) *recondenda.* Notitiam huius martyris et eorum, quae Maximino Aug. Christianos vexante Romae gesta sunt, auctor *Libri pontificalis* hausit e fonte antiquo, quem spernere haud licet [4]. Idem

1 V. *Bull. d'arch. crist.* 1866 p. 8 et seqq., 20 et seqq.

2 *Mem. istoriche degli archivi della s. Sede* p. 5.

3 Lib. pont. ed. Duchesne I p. 147; cf. p. XCV. Praeeunte Borghesio, *Oeuvres* V p. 492, proposui emendandum: *propter quod a Maximo praefecto martyrio coronatus est (Roma sott.* II p. 182). Ludovicus vero Duchesne demonstravit lectionem, quam ex editione eius supra recitavi, antiquiorum codicum testimonio ita stabilitam esse, ut mutari nequeat (cf. Borghesi, *Oeuvres* IX p. 366); ac praesertim *praefectum* in locum *presbyteri* substitui minime posse.

4 Cf. Duchesne, l. c. p. XCV, XCVI.

auctor parem curam de gestis martyrum per notarios colligendis Fabiano successori Anterotis adtribuit; addens regiones a Fabiano divisas esse diaconibus, et septem subdiaconos institutos, qui totidem *notariis imminerent* [1]. Regiones a Fabiano definitas et (septem) diaconis adtributas cum coemeteriorum cura coniunxit auctor sincerissimus, qui medio fere saeculo tertio breve chronicon adiecit fastis pontificum Romanorum deinde continuatis ad annum 354 [2]. Huius verba scriptor Libri pontificalis saeculo sexto interpolavit, inserens mentionem subdiaconorum notariorumque, quam modo commemoravi, unde sumptam nescimus. Quidquid *gestorum* martyrum a notariis ecclesiae collectum Romae sit, sive iussu Anterotis et Fabiani sive postea usque ad Diocletianum [3], id fere totum amisimus. Ne epistolae quidem encyclicae supersunt, quas clerici Romani de pontificibus illustri martyrio functis scripsere; quarum alteram (de Fabiano) Carthagine acceptam testatur Cyprianus, alteram (de Xysto II) ex eiusdem Cypriani verbis parem in modum missam et in Africa vulgatam esse coniicio [4]. Gesta martyrum Romanorum, quae ad nos pervenere, vix paucis exceptis, scripta sunt vel retractata post pacem ecclesiae datam a Constantino. Notissimum decretum Gelasio adtributum *de libris recipiendis et non recipiendis* testatur *gesta martyrum singulari cautela in ecclesia Romana* publice non *legi*, quod incertis auctoribus vulgata essent neque in omni-

[1] Lib. pont. ed. cit. I p. 148.

[2] V. *Roma sott.* I p. 117, 199; III p. 515 et seqq.

[3] De cura veterum Christianorum, ut acta martyrum a notariis iudicum excepta pretio redimerent, v. Le Blant, *Les actes des martyrs* p. 9, 10; cf. Duchesne, Lib. pont. I p. C, CI.

[4] Cypriani ep. 9 et 80.

bus probata [1]; Gregorius Magnus Eulogio Alexandrino ea petenti respondit se Romae non nisi pauca reperisse *uno in volumine collecta* [2]; Gregorius Turonensis monet *multorum martyrum,* quorum sepulcra Romae celeberrima erant, *historias passionum nobis integras non esse delatas* [3]. Quam iacturam *historiarum integrarum*, id est quae descriptae essent ad fidem exemplarium antiquiorum, Baronius [4] et cum eo fere omnes edictis Diocletiani censent imputandam.

Praeter haec de actis martyrum *in ecclesia reconditis* passim laudata et nunc accuratius expensa, de scrinio sedis apostolicae ante Constantinum nihil solet proferri. Neque tamen desunt indicia, quae argumentum densis tenebris obsitum aliqua luce collustrent. Ut rem ordine exponam, tria praecipua capita attingam: epistolas Roma vel Romam missas et cuiuscumque generis documenta rerum ad acta sedis apostolicae pertinentium: rationes arcae ecclesiae: gesta iudicialia.

De eo, quod caput esse debuit scriniorum sedis apostolicae, id est de epistolis pontificum Romanorum relatis in tabulas et acta, quae postea *regesta* dicta sunt, ante saeculum quidem quartum nihil aperte est memoriae traditum. Sed quum demonstraturus sim archiva ecclesiae Romanae saeculo quarto videri restituta esse et amplificata eodem fere loco, quo fuerant ante Diocletianum, neque valde dissimili ministerio exceptorum atque lectorum procurata, quidquid

[1] Thiel, Epist. Rom. pont. a S. Hilario ad Pelagium II p. 458, 459.

[2] Epist. VIII, 29 ed. Maurin. (al. VII, 29).

[3] De gloria martyrum c. 39 (ed. Krusch in Mon. hist. Germ. - Script. rer. Merov. I p. 513).

[4] Praef. ad martyrol. Rom. c. 3.

hac de re pacatis temporibus stabilitum est, a superioris aetatis institutis aliquo modo pendere veri simile iudico. Sane singulas ecclesias, maxime vero Romanam propriae auctoritatis tuendae sollicitam, ad instar civilis rei publicae et municipiorum, eodemque fere iure et ordine, quo corpora et collegia, negotia administrasse ideoque et gestorum seriem custodire debuisse, quo propius in Christianas origines et antiquitates inquiritur, eo clarius perspicitur [1]. Itaque ipsa nunc *regesta* epistolarum pontificum Romanorum docti existimant mature fieri coepta ad exemplum commentariorum, quae in *scriniis memoriae* domus Augustae conficiebantur in sanctiori tabulario Caesaris custodienda [2]. Mox exponemus saeculo quinto et deinceps in *chartario ecclesiae Romanae*, praeter epistolas pontificum, actis indi consuevisse et in annales ordinari litteras Romam missas et gesta pertinentia ad negotia ecclesiarum et eorum, qui sive iudiciali appellatione ad sedem apostolicam provocassent, sive eidem suspectae fidei rationem reddidissent. Quod Gennadius refert de Bachiario philosopho Christiano, eum oblato libello de fide *satisfecisse pontifici Urbis adversus querulos et infamatores peregrinationis suae* [3], id a primis inde saeculis plurimi fecere; eorumque chirographa iam tum caute esse servata expresso Tertul-

[1] *Bull. di arch. crist.* l. c.; *Roma sott.* III p. 511 et seqq.

[2] Vide Breslau, *Die Commentarii der röm. Kaiser und die Registerbücher der Päpste* (in *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rectsgeschichte - Röm. Abtheil.* VI, 1885 p. 242-260); Löwenfeld, *Geschichte des päpstlichen Archivs* in *Historischen Taschenbuch,* Leipzig 1886 p. 308.

[3] Gennad. post Hieron. De vir. ill. c. 25. Bachiarii librum edidit Muratorius, Anecd. ex codd. Ambros. II p. 13 et seqq. Auctor profitetur se idcirco *pontifici Urbis,* ut ait Gennadius, *satisfacere,* quod is esset « *artifex regulae fidei* » (Muratori, l. c. p. 14).

liani testimonio discimus. Is enim disputans adversus doctorem profectum ex Asia suspectumque doctrinae haereticae Noetianae, narrat eum scripto *cavisse de emendatione sua, et manere chirographum apud Psychicos*, i. e. Catholicos, *apud quos gesta res est* [1]. Haec autem gesta esse Romae et doctorem *de emendatione sua cavisse* iussu tunc sedentis Zephyrini, collatis quae narrat auctor librorum Philosophumenon, liquido demonstratur [2]. Quare *chirographum emendationis, quod manebat apud Psychicos*, repositum erat in scrinio ecclesiae Romanae. Neque secus paullo post actum est cum Origene; qui *pro* inconsiderate *dictis paenituit, libello paenitentiae ad Fabianum tunc Urbis Romae episcopum dato* [3]. Huiusmodi *chirographa* et *libellos* in scrinio ecclesiae servari diligenter debuisse manifestum est; neque eam curam esse neglectam, recitata Tertulliani verba testantur. Itaque multo ante saeculum quartum in eo scrinio et tabulario servari coepta sunt acta controversiarum et iudiciorum, quae de Christiana doctrina et disciplina Romae agitata sunt et definita. Horum pauca, quae supersunt, ab epistola Clementis ad Corinthios exeunte saeculo primo usque ad pacem ecclesiae datam a Constantino et Miltiadem cum concilio episcoporum honorifice receptum *in domum Faustae in Laterano* [4], non a scrinio ecclesiae Romanae, sed a codicibus bibliothecarum Orientis, Aegypti,

[1] Adversus Praxeam c. 1.

[2] *Bull. di arch. crist.* 1866 p. 68-72, 80 et seqq. Cf. Hagemann, *Die Röm. Kirche und ihr Einfluss auf Disciplin und Dogma in den ersten drei Jahrhunderten*, Freiburg im Br. 1864 p. 145.

[3] Rufinus, Invectiva in Hieron. I, 44: Hieron. Ep. 84 ad Pammach. et Oceanum c. 10: *Origenes in epistola, quam scribit ad Fabianum Romanae urbis episcopum, paenitentiam agit, cur talia scripserit*: cf. Euseb. Hist. eccl. VI, 36.

[4] Concil. ed. Mansi II p. 463.

Africae ad nos pervenere [1]. Ne coniecturis quidem assequi datum est, quo tempore tabulae et gesta ecclesiae Romanae stabili lege vel more ordinari coepta sint; quae ante edicta Diocletiani, eorum vices et damna fuerint.

De rationibus arcae ecclesiae, haud multis transigam. Eas Tertullianus exacte describit verbis notissimis, quorum summa haec est: *arcae . . . modicam unusquisque stipem menstrua die, vel cum velit et si modo velit et possit apponit: . . . haec quasi deposita pietatis sunt, nam inde . . . dispensatur egenis alendis humandisque . . . et* (iis), *qui in metallis, in insulis vel in custodiis . . . alumni confessionis suae fiunt* [2]. Medio saeculo tertio clerici et egeni ab ecclesia alti Romae numerabantur plus quam mille quingenti [3]. Tam grandis procuratio requirebat, ut nomina eorum, quibus alimenta vel pensiones praebebantur, quemadmodum civium qui frumentum publicum accipiebant, albo essent inscripta, et tabulae rationum accepti et expensi exacte conficerentur. Quare auctor martyrii s. Clementis, cuius verba supra citavi, haud multum abludit a vero dicens nomina pauperum iam tum Romae regionatim esse descripta. *Matriculae clericorum et pauperum* in actis conciliorum et patrum sequenti aetate saepe memoratae [4], et polyptycha menstruae stipis, censuum, redituum a multa antiquitate necessario extitere. In scrinio ecclesiae Romanae, exeunte saeculo quinto, quo tempore eius patrimonia erant amplissima, polyptychum ordinavit Gelasius; ex cuius forma Gregorius Magnus constituit quae pensio-

[1] Vide Pitra, Analecta novissima I p. 14.

[2] Apolog. c. 39.

[3] Euseb. Hist. eccl. VI, 43.

[4] V. Du Cange, Gloss. med. latin. v. *Matricula, Matricularii.*

nes deberentur « *omnibus ordinibus ecclesiasticis vel palatinis, monasteriis, ecclesiis, coemeteriis, diaconiis, xenodochiis urbanis vel suburbanis* ». Gregoriani polyptychi usus durabat aetate Ioannis diaconi saeculo nono [1]. Qui praeterea scripsit: « *Extat usque hodie, in sacratissimo Lateranensis palatii scrinio, huius* (Gregorii) *confectum temporibus chartaceum praegrande volumen, in quo communis sexus cunctarum aetatum ac professionum nomina tam Romae quam per suburbana civitatesque vicinas, necnon longinquas maritimas urbes degentium, cum suis cognominibus, temporibus et remunerationibus continentur* » [2]. Haec non saeculo primum sexto labente, sed olim instituta, totidem fere verbis dici potuerunt de tabulis rationum ecclesiae Romanae ante pacem Constantinianam. Celeberrima est epistola, qua Dionysius episcopus Corinthi gratias agens Soteri et ecclesiae Romanae de pecuniis et beneficiis collatis in fratres Marco Aurelio imperante damnatos ad metalla, praedicat id factum esse more ab ipso religionis exordio Romanis sueto et a patribus tradito, a Sotere vero generosius aucto; et *fratres omnes ecclesiasque quamplurimas* hac largitate et subsidiis ab Urbe missis semper esse sublevatas [3]. Porro ab auctore Philosophumenon discimus Victorem, Soteris post Eleutherium in Romana sede successorem, nomina *martyrum* damnatorum ad metalla insulae Sardiniae Marciae Commodi concubinae petenti exhibuisse [4]; eaque idcirco in ecclesiae *matriculis* descripta esse constat. Plura de hoc argumento

[1] Ioannis diac., Vita s. Greg. Magni II, 24.

[2] L. c. c. 30.

[3] Euseb. l. c. IV, 23.

[4] Philosophum. IX, 11: cf. *Bull. crist.* 1866 p. 6, 7; 1868 p. 18; Aubé in *Revue arch.* Mars 1879 p. 161.

praetereo, quae alio loco composui [1]. Satis sit meminisse litterarum, quas Roma miserunt Stephanus ad Syros et Arabes iis necessaria suppeditans [2]; Dionysius ad Cappadoces, ut captivi fratres redimerentur (quae epistola adhuc legebatur aetate Damasi in ecclesia Caesareae) [3]; et verborum Eusebii testantis, Diocletiano imperante, liberalitatem ecclesiae Romanae erga fratres universos pro nomine Christi aerumnis confectos insignem in modum emicuisse [4]. Itaque procuratio arcae urbicae Christianae ad curam ecclesiarum orbis universi ita pertinebat, ut primis a Christo saeculis multo magis quam aetate Gregorii Magni epistolae pontificum et tabulae polyptychae accepti et expensi intimo essent nexu coniunctae.

Denique de gestis iudicialibus paucis dicendum. Apostoli quidem et eorum successores episcopi inde ab exordio christianitatis iudicarunt de negotiis quoque civilibus et de actione iniuriarum inter fideles, praesertim clericos, eorum sententiam invocantes [5]: qua in potestate exercenda diaconis assessoribus vel iudicibus delegatis usi sunt. Commodianus enim *Ministris*, quos in carmine appellat *Zacones* (diaconos), inculcat:

« Nolite ludere personam iudicis aequi [6] ».

[1] V. *Bull. crist.* 1868 p. 19-22.

[2] Euseb. VII, 5; cf. Vales. ad l. c.

[3] Basilii ep. 70; Coustant, Epist. Rom. pont. p. 478; cf. p. 291.

[4] Euseb. l. c. IV, 23.

[5] Paulus I ad Corinth. VI, 1-6; Constit. apost. II, 45 (ed. Pitra, Iuris eccl. Graec. I p. 195, 706 et seqq.). Testimonia patrum hac de re multi recensuerunt, quorum nuperrimus plenissime Fr. Chamard in *Revue des quest. hist.* Oct. 1877 p. 433 et seqq.

[6] Instruct. II, 27, ed. Ludwig Lipsiae 1878 I p. 46

Quanquam dubitari nequit, quin Romae quoque coram tribunali episcopi plurima omnis generis negotia tractata sint et definita, ac proinde maxima copia gestorum ad ea pertinentium in sacro scrinio congesta sit, hac tamen de re ante saeculum quartum urbana documenta desiderantur. Ludovicus Duchesne iure opinatur [1] notarios, quos auctor Libri pontificalis saeculo sexto exhibuit tanquam actis tantum modo martyrum colligendis institutos, sacro tribunali inserviisse exceptorum officio fungentes, gesta conficientes [2].

In singulis praeterea coemeteriis videntur fuisse stationes, in quibus conficiebantur custodiebanturque chirographa de iuribus sepulcrorum [3]. Haec omnia, confiscatis edicto Diocletiani ecclesiae rebus et coemeteriis, eodem turbine dispersa sunt et absumpta.

CAPUT III.

De scrinio ecclesiae Romanae legibusque et ministris ei datis aetate Constantiniana.

Pace et iuribus ecclesiae redditis ac stabilitis, legibusque pro ea latis a Constantino Augusto, privilegia episcoporum publica au-

[1] Lib. pont. I p. C, CI.

[2] De exceptoribus magistratuum civilium v. Le Blant, l. c. p. 9, 10; et *ordinem salutationis* lapidi incisum Thamugade in Africa (Mommsen, Eph. ep. V p. 632, 640, 642). De exceptoribus clericis, praesertim ecclesiae Romanae, dicam capite sequenti.

[3] V. *Roma sott.* III p. 545.

ctoritate constitui coepta sunt; ita ut his scrinii sacri non tam restituendi, quam de integro condendi cura statim incumberet. Constantinus enim sanxit, ut servi, qui a dominis *in ecclesia* coram sacerdotibus iisque testibus libertate donati essent, Romanam illico civitatem adipiscerentur [1]. Ritum manumissionis *in ecclesia* celebrandae tradit Augustinus [2]; formulam Ennodius, qua *gestis ecclesiasticis* servus *ex omni obnoxietate solvendus* pronuntiatur [3]. His legibus, formulis et ecclesiae tempori convenit decretum Iulii (a. 337-352), relatum in recensione altera Libri pontificalis, *de manumissionibus celebrandis in ecclesia per scrinium sanctum*, et de *cautionibus, instrumentis, testamentis* in eodem scrinio conficiendis et asservandis [4]. Ex hoc decreto legitimam constitutionem archivi ecclesiae Romanae repetunt Cennius, Gallettus, alii, quibus et Caietanus Marinius videtur adstipulari [5]. *Chartae* quidem donationum et *paginae* testamentorum exhibendae et *allegandae* erant *actis municipalibus*, ut bona data legata ecclesiis fide publica tuta essent; cuius exhibitionis specimen authenticum servat papyrus tabularii ecclesiae Ravennatis scriptus a. 491 [6]. In Romanorum quoque pon-

[1] Sozomen. Hist. eccl. I, 9: Cod. Theod. IV, 7, 1 (ibi Gothofred.); Just. I, 13, 1, 2.

[2] Serm. XXI (Migne XXXVIII p. 135).

[3] Opusc. VIII (Sirmondi, Opp. ed. Venetae I p. 1041): cf. de Rozière, *Recueil de formules* I p. 85; Fournier, *Essai sur les formes et les effets de l'affranchissement dans le droit Gallo-Romain* in *Bibl. de l'école des hautes études* LX p. 79 et seqq.

[4] Lib. pont. ed. Duchesne I p. 205.

[5] Cenni, *Dissertazioni* I p. LXXV; Galletti, *Del primicerio della sede apostolica* p. 3, 4; Marini, *Mem. storiche degli archivi* etc. p. 6.

[6] Marini, *Papiri* p. 130 n. LXXXIV.

tificum rescriptis diu servata formula est, qua cautum erat ne omitteretur sollemnitas donationum « acceptandarum, gestis municipalibus allegatis »[1]. Quare nil impediebat, quo minus decretum Iulii de actibus conficiendis asservandisque in *scrinio sancto* conciliaretur cum iure civili et legibus pragmaticis: et iniuria illud tanquam spurium mihi videntur reiecisse Coustantius, Blumius, alii[2]. Quanquam potuit auctor alterius recensionis Libri pontificalis summam *constituti* rettulisse verbis convenientibus seriori potius aetati, quam Constantinianae.

Iulius igitur, secundum ea verba, sanxit: « *ut notitia, quae omnibus pro fide ecclesiastica est, per notarios colligeretur, et omnia monumenta* (emendandum: *omnium munimentorum*) *in ecclesia per primicerium notariorum confectio* » celebraretur[3]. Notarii regionarii saeculo quinto fuerunt in ecclesia Romana viri magnae dignitatis, ita ut mitterentur a latere pontificis legati ad episcopos et concilia[4]: utrum antiquiore aetate pari gradu honoris et muneris potiti necne sint, dubito. Saeculo ineunte quarto in ecclesiae Romanae monumentis commemorantur notarii *exceptores*; ad id ministerium plerunque adsumpti ab adolescentia, ut dictis celeriter excipiendis notisque

[1] Pelagii I epist. in Holstenii, Collect. Rom. I p. 234; Concil. ed. Mansi IX p. 734 ex Deusdedit, Coll. can. III c. 107. Eadem formula redit in epistolis Gregorii Magni ed. Maurin. II, 5, 12; IX, 70, 83; XII, 11.

[2] Coustant, Epist. Rom. pont. p. 419: Blume, Iter ital. IV p. 265.

[3] Lib. pont. l. c. De *munimentis* a verbo *munire* (non *monumentis* a *monere*) in scrinio custodiendis sermo infra redibit.

[4] Bonifatius I a. 422 *Severum apostolicae sedis notarium de* (suo) *proprio latere* misit legatum ad Rufum episcopum Thessalonicensem (Coustant, l. c. p. 1036): Leo I Dulcitium notarium legavit ad synodum Chalcedonensem (Ep. 28 et 33).

exarandis adsuescerent, delectique ex ordine lectorum [1]. Lectores autem Romae non regionatim, quemadmodum notarii, distributi erant, sed singulis titulis (sacris aedibus) adscripti, ut publicae lectioni in sacris inservirent [2]. Nihilo minus occurrit Heraclius lector regionis secundae defunctus a. 338, sedente Iulio pontifice [3]: qui nempe videtur fuisse ex ordine lectorum notarius regionis secundae. Auctor Libri pontificalis notarios iungit cum septem regionibus, quas dicimus *ecclesiasticas:* apocryphum *constitutum* Silvestri, confectum paullo ante Librum pontificalem, eos numerat XIIII, scilicet totidem, quot regiones civiles [4]. Quocumque numero et iure notarii, sedente Iulio anno 338, regionatim censi fuerint, Heraclium lectorem regionis secundae in ordinem exceptorum sive notariorum *scrinii sancti* pro regione II adlectum esse existimo. Itaque Iulius scrinio, quod certe Miltiades et Silvester, statim ac pax reddita ecclesiae est, restituendum curaverant, leges dedit; fortasse et primicerium notariorum, qui ei praeesset, instituit [5]. Ab his primiceriis ordienda est series eorum, qui seriore aetate dicti sunt bibliothecarii sedis apostolicae.

[1] V. *Bull. crist.* 1883 p. 17 et seqq.; cf. Marini, *Papiri* p. 318. Sed Perezius (Damasus et Laurentius Hispanis asserti p. 31 et seqq. 169, 170) contendit ante Constantinum exceptores et lectores viros fuisse aetate maturos. Pueros tribunali vicarii Urbis Romae adstantes et dicta notis excipientes graphice exhibet diptychum non ita pridem editum a Meyero, *Zwei antike Elfenbeintafeln* tab. II.

[2] V. *Bull.* l. c. p. 20, 21.

[3] Inscr. Christ. I n. 48.

[4] V. Coustant, l. c. p. 43; Galletti, l. c. p. 2; Duchesne, l. c. I p. CXXXV.

[5] De primicerio notariorum sedis apostolicae data opera egit Gallettus, l. c.: cf. Cenni, *Dissert.* I p. 92; Marini, *Papiri* p. XXII; eiusdem *Mem. storiche degli archivi* p. 6.

Gallettus primicerios notariorum recensens nullum novit antiquiorem Surgentio, cui a Vigilio pontifice a. 544 traditus est liber Aratoris subdiaconi De actibus apostolorum *in scrinio ecclesiae collocandus* [1]: quare non tantum gestorum et chartarum, sed et quorumcumque librorum primicerio demandata cura est. Surgentium autem centum et amplius annis antecessit Laurentius (Galletto ignotus) *primicerius Romanae ecclesiae*, cui Augustinus inscripsit Enchiridion de fide, spe et charitate [2]. Ante Surgentium quoque fuit Bonifatius primicerius notariorum, qui iussu Ioannis I pontificis inquisivit quo die celebrandum esset pascha anni 526, eaque occasione protulit *de archivo Romanae ecclesiae* epistolam Pascasini episcopi Lilybetani missam ad Leonem Magnum a. 444 [3]. Primicerium notariorum ad tantam dignitatem demum pervenisse, ut ei sede vacante una cum archipresbytero et archidiacono cura ecclesiae Romanae gubernandae, saeculo saltem septimo, incumberet, omnes norunt [4]. Quo gradu ad id culmen honoris adscenderit, equidem

[1] Galletti, l. c. p. 20, 21.

[2] Maurini in admonitione ad hunc librum Augustini notant appellationem dignitatis Laurentii in codicibus variare: *primicerius Romanae ecclesiae*, vel *Urbis Romanae*, vel *notariorum Urbis Romae*.

[3] V. epistolam Dionysii Exigui ad Bonifatium primicerium notariorum et Bonum secundicerium editam a Bucherio, De doctrina temp. p. 489 (Migne, Patrol. Lat. LXVII p. 217). Bonus secundicerius a. 526 decennio anterior est Menate, quem omnium primum recensuit Gallettus, l. c. p. 90. De epistola Dionysii cf. Ianus, Hist. cycli Dionysiani p. 105; et Krusch, *Der 84 Jährige Ostercyclus* p. 247. Ipsius Bonifatii primicerii *suggestio ad Ioannem papam de ratione paschali* (a. 526) edita nuper est a Kruschio in *Neues Archiv* IX p. 109 et plenius a Pitra, Anal. novissima I p. 466, ubi Bonifatius errore codicum dicitur *Bonisanctus*. Eius genuinum nomen et tempus liquent ex citata epistola Dionysii.

[4] V. Galletti, l. c. p. 32.

nescio. Saeculo certe quarto et sedente Iulio, qui scrinio primicerium videtur praefecisse, diaconum res ecclesiae vicaria quodammodo potestate gerentem in scrinii quoque regimine primas tenuisse credendum est, eique notarios omnes cum primicerio paruisse.

Illa obscurior quaestio est, utrum notarii idem necne fuerint, atque scriniarii et chartularii sive chartarii. In Ravennatis certe ecclesiae papyris unus idemque notarius et scriniarius dicitur [1]. De notariis, scriniariis, chartariis, chartulariis, Caietanus Marinius docte, ut solet, disputat; rem autem ad liquidum non perducit [2]. Processu temporis eos, qui epistolas pontificum scribebant, dictos esse scriniarios nemo nescit. Qua de re censeo animadvertendum, scrinium et acta pontificum saeculis quarto et quinto fere ad exemplum scrinii et actorum senatus et praefecti urbis certe esse constituta. Actorum senatus hoc tempore insigne documentum praebent gesta promulgationis codicis Theodosiani a. 438 *edita a Flavio Laurentio exceptore senatus amplissimi* [3]; cuius esse epitaphium a me editum [4] *Laurentii scribae senatus* defuncti anno 451 vere vidit Mommsenus [5]. Unus ergo idemque fuit vel eodem tempore *exceptor* et *scriba;* vel prius *exceptor,* postea *scriba.* Vopiscus autem citat *regesta scribarum* [6]. In officio praefecti urbis recensentur hoc ordine: *cura*

[1] Marini, *Papiri* p. 130, 131.

[2] L. c. p. 219, 277.

[3] Gesta pro recipiendo cod. Theod. editionis Haenelianae p. 81*-89*.

[4] *Bull. crist.* 1869 p. 18.

[5] *Neues Archiv* X p. 584.

[6] Hist. Aug. script. in vita Probi c. 2 ed. sec. Peter p. 201: cf. Huebner, De senatus populique Romani actis p. 13; *Bull. crist.* 1874 p. 50.

epistolarum, regerendarius, exceptores [1]. Igitur exceptores, qui gesta notis excipiebant edebantque, videntur olim distincti fuisse a scribis et regerendariis, qui epistolas in regesta referebant. Iuniores, opinor, exceptorum munere functi sunt; iidem matura aetate fuere scribae, regerendarii, scriniarii. Gesta promulgationis codicis Theodosiani *edita a Fl. Laurentio exceptore senatus* conferenda sunt cum *exemplari gestorum de absolutione Miseni*, cui subscriptum est: « *Sixtus notarius sanctae Romanae ecclesiae iussu domini mei beatissimi papae Gelasii ex scrinio edidi die III Idus Martii Flavio Viatore viro clarissimo consule* » (a. 495) [2]. Inde manifestum fit exceptores senatus et notarios ecclesiae Romanae eodem ritu, e suo unumquemque *scrinio, gesta edidisse.*

De ministris *scrinii sancti*, pro suscepti operis proposito, haec satis sunto.

CAPUT IV.

De bibliothecis sacris restitutis et de codicibus ecclesiae Romanae saeculo quarto.

Nunc de bibliothecis sacris post cladem Diocletianam restitutis, quatenus ea res ecclesiam Romanam attingit, dicendum. Constantinus non modo pacem ecclesiae dedit; quidquid fiscus occupaverat, reddidit; sed et ipsius fisci sumptibus basilicas ubique lo-

[1] Notitia dignit. Occid. IV, 27-29 ed. Seek p. 114. De scriniis urbanae praefecturae ad aedem Telluris v. Lanciani in *Bull. arch. com.* 1882 p. 162.

[2] Thiel, Epist. Rom. pont. p. 447.

corum extrui iussit, easque reditibus et omni apparatu supellectilis sacrae effusa largitate dotavit [1]. Certatim cum principe sacras aedes extruere ac ditare aggressi sunt insignes opibus viri et feminae Christi fidem amplexi; praesertim vero antistites et sacerdotes. Magna harum largitatum pars, ut aequum erat, obtigit ecclesiae Romanae. Donationes a Constantino factae basilicis iussu eius aedificatis Romae, in civitatibus Urbi proximis, in Campania, prolixe recensentur in Libro pontificali, vita Silvestri. Quam recensionem sincerissimam esse, et excerptam e peculiari libello de liberalitatibus Constantini Augusti erga basilicas urbanas, suburbanas et maiores ecclesias civitatum provinciae Campaniae, Ludovicus Duchesne demonstravit ea doctrina ac perspicuitate, ut nullus dubitationi locus relictus sit [2]. Sacrorum vero codicum in harum donationum et pretiosae supellectilis censu nulla mentio fit. Neque idcirco dicendum aut nullos codices restitutae in integrum ditataeque ecclesiae Romanae tunc esse donatos; aut eorum in supellectile pretiosa, tanquam rei vilis, rationem habitam haud esse. Capite primo diximus de codicibus *pretiosis* occultatis, quum libri sacri comburerentur, et post quam pax affulsit ab improbis quandoque custodibus dolo malo subtractis. In charta anni 471, quae dicitur Cornutiana, quaeque est antiquissimum superstes exemplar donationis factae ab ipso conditore cuiusdam aedis sacrae, post praedia, supellectilem auream et argenteam, vestes et vela, recensentur libri sacri et liturgici [3]. Ne-

[1] V. Euseb. Vita Constantini, passim; praesertim I, 42; II, 45, 46; cf. *Bull. crist.* 1863 p. 51-53.

[2] Liber pont. I p. CXLIII et seqq.

[3] Bruzza, *Regesto della chiesa di Tivoli* p. 15-17; Duchesne, l. c. p. CCXLVI, CCXLVII.

que ea res singularis exempli est: nam in actis huius modi donationum lapidi quoque incisis diu viguit vetus mos recensendi libros tanquam rem pretiosam. In vitis autem pontificum ea pars donationum, quae respicit codices, brevitatis gratia omissa semper est [1]. Quare silentium Libri pontificalis in vitis Silvestri, Marci et Iulii de codicibus sacris restitutis et de bibliothecis instructis indicio haud est tam necessariae rei curam tunc esse neglectam.

Tritissimae sunt epistolae Constantini ad Eusebium huiusque responsio de quinquaginta exemplaribus sacrorum librorum regio sumptu conficiendis in usum ecclesiae Constantinopolitanae [2]. Quis credat veterem Romam eiusque insignes basilicas et bibliothecam sedis apostolicae, imperante Constantino, diu caruisse libris non modo ad cultum et ad scientiam rerum divinarum necessariis, sed et splendide scriptis *in membranis purpureis auro argentoque uncialibus litteris?:* quibus tamen Hieronymus praeferendas censuit *pauperes schedulas et non tam pulchros codices quam emendatos* [3]. Huius modi *schedas emendatas* publicae quoque lectioni Constantiniana fere aetate in ecclesia Romana adhibitas esse innuit versus 12 elogii Liberii pontificis *(nullis arte dolis sceda fucata malignis),* quo loco laudantur eius adolescentia et *lectoris innocui aurea vita, officiumque purum legendi,* ut decuit, *scripturas* [4]. Codices Graecos, praesertim psalmorum et novi testamenti, Hieronymum Romae, instante Damaso, contulisse cum Latinis, notius est, quam ut nobis sit fuse prosequendum. In altero e conciliis Romanis, quibus Apol-

[1] Duchesne, l. c. p. CXLVIII.
[2] Euseb. Vita Const. IV, 36, 37.
[3] Hieron. praef. in Iob.
[4] *Bull. crist.* 1883 p. 8, 9.

linaristae a Damaso damnati sunt, prolatus est codex operum Athanasii; utrum e bibliotheca ecclesiae, an hominis privati, non liquet [1]. Ceterum nullus codex exaratus saeculo quarto vel quinto e bibliothecis ecclesiae Romanae ad nos usque pervenit.

Haud sum ignarus viros doctissimos in eam nunc sententiam descendere, originem codicis Graeci Vaticani pervetusti bibliorum sacrorum, quam plerique Alexandrinam putabant, quaerendam esse Romae vel in Italia inferiore [2]. Id illis potissimum persuadet indoles et recensio textus Graeci; qua de re meum non est disputare [3]. Hoc unum significabo, tanti pretii codicem medio aevo non latuisse in angulis bibliothecae sedis apostolicae; sed inclinato iam saeculo XV, quo tempore rariores libri undique conquirebantur, pervenisse in Vaticanam. Vercellonius, quum de ingressu huius codicis in pluteos Vaticanos attente inquisisset, ex indice confecto a Bartholomaeo Platina (cod. Vat. 3947) didicit eum « inter Vaticanos adnumeratum fuisse ab ipsis primordiis hodiernae bibliothecae » a. 1475. Sed utrum ex antiquiore bibliotheca

[1] Hier. in Rufinum II, 20; cf. Merenda, Damasi Opp. Proleg. XXI, 2.

[2] Ceriani, Monum. sacra et profana III p. XXI; Westcott et Hort, *The New Test. in the original Greek*, Cambridge 1881 p. 267; iterum Ceriani in *Rendiconti del Reale Istituto Lombardo 18 Febbr. 1886* p. 212, 213.

[3] Carolus Vercellone, quum in pristina sententia de origine codicis Alexandrina permaneret, quae eo petente scripseram de monogrammate Christi prima manu non semel appicto vindicavit ab obiectis Ceriani v. c. (*Diss. accademiche di vario argomento*, Roma 1864 p. 421-26). Opinionis, ne dicam demonstrationis, meae summa haec erat: monogramma Christi non semel expressum nota cruciformi, nunquam vero decussata Constantiniana, indicio esse aut codicis patriam quaerendam in Oriente vel Aegypto, quibus regionibus monogrammatis cruciformis usus mature praevaluit; aut eius tempus saeculo potius quinto vel exeunti quarto, quam aetati Constantinianae adtribuendum.

pontificia, an aliunde in novam a Xysto IV conditam codex translatus esset, cum Angelo Maio se ignorare fassus est [1]. Nunc excussis indicibus bibliothecae pontificiae Nicolai V, Eugenii IV, Urbani V, Ioannis XXII, Bonifatii VIII, praesertim vero indice locupletissimo, quem Urbanus V Avenione confici iussit, huius Graeci codicis vestigium nullum repertum est in bibliotheca sedis apostolicae toto saeculo XIV et vertente XV ante annum 1475. Id quod manifesto indicio est, codicem neque ante inclinatum saeculum XV invectum esse in bibliothecam Vaticanam, neque tanquam vernaculum domus pontificiae in scriniis eius diu delituisse. Praeterea notae adscriptae marginibus actuum apostolorum, quae indicant pericopas lectionum liturgicarum certis diebus adsignatas, appictaeque videntur manu saeculi fere sexti vel septimi [2], ecclesiae Romanae nulli prorsus usui fuere. Quod si fingamus has notas adscribi coeptas a monachis Graecis Romae degentibus, hac coniectura opinio de origine Romana codicis parum proficiet. In Graecorum enim coenobiis Romae constitutis, quum Byzantini rerum potirentur, liturgicae lectioni adhibebantur libri ritus Constantinopolitani; quem semper retinuere Italo-Graeci omnes sive monachi sive clerici. Denique notissimum est partes codicis, quae perierunt, suppletas esse litteris Graecis minusculis exeunte saeculo XIV vel ineunte XV, a Graeco certe antiquario ante quam liber Romam perveniret; eiusque supplementi palaeographia Graeca videtur Byzantina potius quam Italo-Graeca. Ioseph Cozza, alter e nuperrimis editoribus codicis, nunc vices agens bibliothecarii sedis apostoli-

[1] L. c. p. 408.

[2] V. Fabiani, Prolegomena ad tomum VI Codicis Graeci Vaticani ss. bibliorum editi collatis studiis C. Vercellone, I. Cozza, H. Fabiani, Romae 1881.

cae, cuius ductu totam rem examinavi, opinatur tum supplementa tum litteras evanidas superinducto atramento instauratas deberi Clementi monacho. Huius nomen Κλήμης μοναχός, semel iterumque adscriptum, nemo ante Cozzam notaverat. Qui Clemens monachus, sive Graecus Byzantinus fuerit sive Italo-Graecus, manifeste indicat codicem in nescio quo Graecorum coenobio esse servatum. Itaque notae externae et historicae nullae extant, quae significent hunc celeberrimum *pandectem* Graecum sacrorum bibliorum fuisse vernaculum ecclesiae Romanae.

CAPUT V.

De archivo a Damaso extructo una cum aede Laurentio martyri dedicata ad theatrum Pompeii.

Damasus condidit Romae iuxta theatrum Pompeii aedem Laurentio martyri sacram, cuius operis et dedicationis, praeter testimonia veterum [1] et nomen conditoris loco inditum neque unquam obliteratum, insignia monumenta servant antiquae syllogae epigrammatum urbanorum. In *throno,* id est hemicyclo absidis, saeculo fere octavo legebatur [2]:

[1] Lib. pont. in Damaso ed. Duchesne I p. 213; Gregorius M. Dialog. IV, 32; Hadrianus I epist. ad Carolum Magnum de sacris imaginibus (Concil. ed. Mansi XIII p. 801).

[2] Servavit unus codex Virdunensis (v. Inscr. Christ. II p. 143, 1).

HAEC DAMASVS TIBI CHRISTE DEVS NOVA TECTA DICAVI
LAVRENTI SAEPTVS MARTYRIS AVXILIO

In *introitu* vero *ipsius ecclesiae* prostabat carmen, quod pluries licet editum [1] hoc loco exhiberi et attente perpendi necesse est.

HINC PATER EXCEPTOR LECTOR LEVITA SACERDOS
CREVERAT HINC MERITIS QVONIAM MELIORIBVS ACTIS
HINC MIHI PROVECTO CHRISTVS CVI SVMMA POTESTAS
SEDIS APOSTOLICAE VOLVIT CONCEDERE HONOREM
ARCHIBIS FATEOR VOLVI NOVA CONDERE TECTA
ADDERE PRAETEREA DEXTRA LAEVAQVE COLVMNAS
QVAE DAMASI TENEANT PROPRIVM PER SAECVLA NOMEN

Lectio manifesta versus 5 et eius plana interpretatio variis modis exagitatae sunt et obscuratae; ita ut nemo intellexerit hoc epigrammate fieri mentionem archivi ecclesiae Romanae, eiusque situm indicari longe a Laterano, ubi *scrinium sanctum* inde a Constantiniana aetate constitutum esse omnes praesumunt. Sarazanius aliique pro certo habent aedem Laurentio sacram extitisse multo ante Damasum; eo quod eius pater « *inibi fuerit clericus*, *diaconus, sacerdos* » [2]: tanquam fieri saeculo quarto potuerit, ut eius-

[1] Servarunt codices Vat. Palat. 833 (unde Gruterus 1164, 11, aliique plurimi); et Virdunensis f. 212, de quo Inscr. Christ. I p. IX*, X* (v. Inscr. Christ. II p. 135, 7; 151, 23).

[2] Sarazan. Damasi opp. ad carm. XVIII ed. Rom. p. 86. In codice Virdunensi legitur *puer* pro *pater;* quae lectio egregie convenit iis, quae sequuntur

dem aedis et tituli urbani aliquis fuerit primo diaconus, deinde sacerdos (presbyter). Praeterea vocabulum *archivis* Sarazanius sumit pro *novo templo* a Damaso *exaedificato;* eademque interpretatio renovata nuper est [1]. Merenda mutavit *archibis* in *arcubus his;* nulla prorsus de causa, neque sensu concinno [2]. *Archibum* (archivum) vox est, cuius obvia significatio in iure civili et canonico notissima et sollemnis erat; neque eo vocabulo scriptores Christiani Damasi aequales et eius aetati proximi usi sunt designandis aedibus sacris [3]. Praeterea carmen incipit: *Hinc pater exceptor, lector:* porro consentaneum esse, ut *exceptor lector* ex archivis ad maiores honores promotus credatur, persuadent ea, quae supra exposui de lectoribus et exceptoribus. Itaque adverbium *hinc* non refertur ad aedem sacram Laurentio martyri, quam ante Damasum extitisse nullo argumento probatur, sed ad *archiva.* Inde Damasi pater, functus munere exceptoris ex ordine lectorum, prodiit *levita* (neque *archivi* fortasse curam diaconus deseruit), denique *sacerdos.* Par et ipsi Damaso cursus honorum, opinor, fuit. Laconica enim brevitate Damasus dicit: *hinc mihi provecto,* nempe ut intelligamus *hinc* (ex *archivis*) eum ad instar patris exceptorem, lectorem, diaconum ad sacerdotium, immo ad sedem apostolicam, esse *provectum.* Constat autem Damasum a puero adlectum esse inter lectores eccle-

exceptor lector; neque enim rara est in antiquis monumentis scriptisque mentio *puerorum exceptorum et lectorum.* Qua lectione recepta, initium carminis interpretandum esset de ipso Damaso, minime vero de patre eius. Obstat autem versus 2: quare non *puer,* sed *pater* legendum.

[1] Rade, *Damasus Bischof von Rom* p. 158.

[2] Merenda, Damasi opp. ed. Rom. p. 245.

[3] V. De Vit, Lexicon tot. Latin. v. *Archium, Archivum;* Du Cange, Gloss. med. Latin. v. *Archivum.*

siae Romanae [1]. Neque diffiteor vocabulum *provecto* intelligi posse de aetate: totus tamen contextus et versus sibi mutuo respondentes *Hinc pater exceptor, Hinc mihi provecto* meae videntur interpretationi favere. Quae si vera est, eodem loco, quo Damasus *condidit nova tecta archivis*, ea iam extiterunt inde fere ab adolescentia patris eius, id est ante saeculum quartum. Sin minus, cogitandum erit cum Ludovico Duchesne de domo paterna Damasi ab eo archivis destinata [2]. Haec autem interpretatio duplici ex capite videtur sensui epigrammatis parum accommodata; tum quod dissolvat nexum veri simillimum inter prima carminis verba *(Hinc pater exceptor)* et *nova tecta condita archivis;* tum quod Damasum inducat dicentem, patrem et se ipsum e domo privata (*hinc*) per gradus promotos esse ad sacerdotium et summos in ecclesia honores. Quae dicendi ratio aptius convenit in locum iuris ecclesiae, ubi iuniores in clerum adlecti prima sacrae militiae munia obierint, quam in domum privatam. Igitur, ut concludamus, valde probabile est archivum ante Damasum, ante *scrinium sanctum* a Iulio ordinatum, ante pacem quoque Constantinianam eodem extitisse loco, quo illud extructis porticibus et basilica Laurentio martyri dedicata Damasus voluit splendide collocare. Ipsius autem Damasi aperto testimonio certum est *nova tecta* ab eo *condita, additis dextra laevaque* porticibus, destinata esse *archivis:* quae idcirco, exeunte saeculo quarto, nondum erant in Lateranis aedibus stabilita.

Damasiani carminis interpretatio et archivi ab eo conditi situs ac dispositio forma et descriptione antiquae aedis s. Laurentii egregie

[1] V. Acta martyrii Petri et Marcellini de quibus Mazochi, Kal. Neap. p. 494; *Bull. crist.* 1881 p. 48, 49.

[2] Duchesne, l. c. p. 213, 214.

illustrantur. Quae de hoc argumento prorsus nova nunc proferentur collecta ex actis tabularii ipsius basilicae, a Davide Farabulinio v. c. mihi petenti comiter sunt communicata. Vetus basilica ad annum usque 1486, quo Raphael Riarius coepit aedificare novas aedes, stetit ad viam, quae appellatur *del Pellegrino*, fronte obversa ad ortum solis. Ante frontem extructa erat singulari exemplo porticus duplex: interiorem aulam suffultam columnis binae utrinque alae cingebant. Sed aula, quam dicimus transversam et in quam alae laterum exibant, sita haud erat ante absidem, quemadmodum in ceteris basilicis, praesertim maioribus; verum post eam, ita ut esset tanquam ultima porticus postica, et totam undequaque aedem mediam extremae porticus cingerent ac complecterentur. Singularem aedis formam illustrat epigramma Damasianum, cui vicissim ea forma collata cum aedificiis bibliothecarum veterum lucem impertit. Eo enim carmine, quod *in introitu ecclesiae,* id est fronte primae porticus exterioris prostabat, tacito nomine Laurentii martyris, cui aedes interior dedicata erat, expressa mentio fit archivi et columnarum, scilicet porticuum, quae *additae* erant dextrorsum ac sinistrorsum *Damasi nomen per saecula* servaturae. Hae igitur porticus per se quodam modo constabant, neque erant pars tantum aedis Laurentio martyri dedicatae. Nunc cum Damasiano carmine conferantur quae de bibliothecarum veterum forma et dispositione nuperrime exposuit Alexander Conze v. c., referens de exploratione celeberrimi templi Minervae Poliadis et bibliothecae Pergamenae, quae ceterarum in orbe Romano typus et exemplar fuit [1]. Ut uno verbo

[1] *Die Pergamenische Bibliothek* in *Sitzungsberichte d. K. Pr. Akad. d. W. Phil. hist. Cl.* 18 Dec. 1884.

dicam, templum erat in medio, porticus ante et post templum bibliothecas continebant; libros armariis inclusos custodiebant cellae applicitae imis parietibus porticuum, quemadmodum eae, quas exhibet delineatio horreorum in vetere forma Urbis Romae [1]. His consideratis intelligitur Laurentio martyri tanquam templum consecratam esse a Damaso aulam mediam interiorem, in cuius abside legebatur titulus martyri dedicatus, et ad quam pertinebant singulae utrinque alae et porticus interior ante frontem: propylaeum vero exterius, cui inscriptum erat carmen de *archivis* et *columnis additis dextra laevaque*, cum porticibus extremis utroque latere et postico, pertinuisse ad bibliothecas et scrinia ecclesiae Romanae Damasi curis opere magnifico disposita et ordinata. Cuius aedificii partes olim distinctae, lapsu deinde temporis et archivo translato ad Lateranum, videntur in unum coaluisse.

Tam amplae aedes, unde nominis perpetuitatem sibi Damasus augurabatur, ad exemplum bibliothecarum insignium destinatae *archivis*, indicio sunt *scrinium sanctum* sedis apostolicae eo loco debuisse custodiri et ordinari. Ibi certe recondita sunt acta concilii a Damaso Romae celebrati anno 369, cui adnotatum expresse erat: *similiter et alii* CXLVI *orientales episcopi subscripserunt, quorum subscriptio in authenticum hodie in archivis Romanae ecclesiae tenetur* [2]. Cuius adnotationis auctoritatem confirmat Basilius Damasi aequalis, qui de iisdem illis episcopis scripsit: ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔγγραφος αὐτῶν ὁμολογία τῆς ἐν Νικαίᾳ πίστεως ἀπόκειται [3]. Hieronymus, qui Damasum

[1] Iordan, Forma Urbis tab. XI, 51.

[2] Holstenii, Collect. Rom. I p. 177; Coustant, l. c. p. 500: cf. Bethmann in Pertz, *Archiv* XII p. 201.

[3] Basilii ep. 82.

« *in chartis ecclesiasticis iuvit et Orientis atque Occidentis synodicis consultationibus respondit* » [1], archivum sibi bene notum a Damaso curatum appellavit *chartarium ecclesiae Romanae;* unde cuilibet *requirenti* epistolae pontificum statim exhibebantur [2]. Haec ab eo scripta longe ab Urbe respiciunt quidem epistolam Anastasii I (a. 400-401), sed referri debent ad notitiam illius *chartarii* haustam Romae, quum *chartas ecclesiasticas* tractaret et esset Damaso ab epistolis. Quare *regesta,* quae dicimus, pontificum Romanorum, in quibus epistolae et acta quaecunque requirerentur facillime possent reperiri, ab aetate saltem Damasi videntur extitisse. Sane in synodo Romana a. 531 prolatae sunt epistolae Damasi, quarum Bonifatius II iussit *fidem in sedis apostolicae scrinio requiri* [3]; easdem epistolas multo ante respexere Bonifatius I (a. 419) et Innocentius I (a. 412) ad *scrinii monimenta et instructionem chartarum archivorum* appellantes *in causa* potestatis vicariae a sede apostolica collatae episcopo Thessalonicensi [4]. Denique non est praetereundum a Siricio successore Damasi incipere seriem genuinam *decretalium,* quas Dionysius Exiguus Romae collegit, quaeque receptae sunt in antiquiores codices canonum. Successorum vero Siricii, id est Anastasii, Innocentii, Zosimi, Caelestini, regesta absque dubio extitisse sequenti capite exponam [5]. Itaque Damasi curis erga archiva effectum esse,

[1] Epist. 130, 10.

[2] Apol. adversus Rufinum II, 20; Opp. ed. Vallarsi II p. 549.

[3] Holstenius, l. c. p. 37, et seqq.

[4] Holsten. l. c. p. 50, 51; Coustant, l. c. p. 817, 1019.

[5] In vita Siricii (Lib. pont. ed. Duchesne I p. 216) legitur eum *fecisse constitutum de omnem ecclesiam,* servandum *in omnem ecclesiae archibo;* id est in omnium ecclesiarum archivis, non in archivo ecclesiae Romanae, quemadmodum

ut epistolae pontificum diligentius ordinari et in acta referri coeptae sint, haud inanis coniectura est.

CAPUT VI.

De scrinio et bibliotheca sedis apostolicae et de regestis epistolarum pontificum saeculis quinto et sexto.

Quod Hieronymus appellavit *chartarium ecclesiae Romanae,* sollemniore vocabulo inde a saeculo saltem quinto dici consuevit *scrinium* vel *scrinia sedis apostolicae.* Hoc vocabulo usi sunt Bonifatius I, Caelestinus I, Leo Magnus aliique passim. De loco vero, quo scrinium hoc saeculo situm erat, neque mentionem neque indicium comperi: quo tempore *archiva* ab aede Damasiana ad Lateranensem translata sint, fateor me ignorare. Mature id factum opinor, quum multiplex et assidua negotiorum ecclesiae tractatio exigeret, ut *chartae ecclesiasticae* semper in promptu essent pontifici et eius administris in patriarchio Lateranensi.

Scrinii appellatio inde orta est, quod documenta sanctiora quorumcunque iurium includi solerent scriniis, id est cistis custodiae causa obseratis. Rem ob oculos perspicue ponit statua prostans Romae in scala aedium ducis Poli ad Trivium: exhibet enim magistratum, saeculi fere tertii vel quarti, ad cuius pedes sculpta est cista obserata inscriptis litteris: CORPORIS MVNIMENTA. Quae

hunc locum intellexit Mabillonius, De re diplom. I, 2, 8. Quare nulla causa est cur suspicemur archivum et regesta sedis apostolicae a Siricio esse constituta.

formula quid significet, ut statim intelligatur, supra cistam efficta sunt quattuor volumina convoluta praeferentia titulum: CONSTITVTIONES [1]. Hae nempe litterae (nondum recte declaratae) pertinent ad statuam dedicatam patrono nescio cuius *corporis* artificum. *Constitutiones* principum, quibus *corporis* iura sancita erant [2], dicuntur eius *munimenta.* Quod vocabulum iam supra in Libro pontificali, vita Iulii, ubi de *scrinio sancto* sermo est, a me restitutum et eius simile *munimina* toto medio aevo usitatissima [3], in scrinio ecclesiae Romanae sollemnia fuere et cum genuina scrinii sive cistae notione diu coniuncta. In formulis enim Libri diurni pontifex iubet *fundorum* (iuris ecclesiae Romanae) *monimina in nostro scrinio contradi scriniariis* [4]; sera denique aetate, medio saeculo XIV (a. 1341), *archa seu capsa sigillata tribus sigillis et clavibus tribus clausa...,* continens *nonnulla privilegia et munimenta ecclesiam Romanam concernentia,* Tarvisium nescio quo modo pervenerat et a Benedicto XII repetita est [5].

Epistolae pontificum et acta cuncta ad regimen et negotia ecclesiae universae pertinentia in scrinio sedis apostolicae ita *regerebantur,* ut in annales essent disposita, et eiusdem negotii gesta ac documenta uno tenore alligata reconderentur. Caietanus Cenni

[1] Spon, Misc. erud. antiq. p. 216, 3; Matz, von Duhn, *Antike Bildwerke in Rom* II p. 364, 365.

[2] Cf. regesta *constitutionum* et rescriptorum, quae collegium Paeanistarum lapidi incidenda curavit, C. I. L. VI n 3770.

[3] V. Marini, *Papiri* p. 292; Pertz, *Archiv* V p. 30 (*munimenta ecclesiae Toletanae*); Reg. Farfense ed. Balzani et Giorgi II p. 222; Bruzza, *Regesto Tiburtino* p. 32, 38, 42, 48, 58, 65.

[4] Liber diurnus form. XXXIII, ed. de Rozière p. 61.

[5] Theiner, Cod. diplom. domin. temp. II n. 122, p. 102.

in opere nondum edito, cui titulus « *Canon seu codex canonum ecclesiae Romanae* », quod reperi autographum in exigua bibliotheca ludi litterarii municipalis oppidi s. Marcelli dioecesis Pistoriensis, de archivo sedis apostolicae scripsit (f. 49): « *Duas in partes percommode illud divisum esse comperio; quarum altera spiritualem universae ecclesiae administrationem distinctis cum dioeceseon seu tractuum singulorum nominibus prae suis quorumvis pluteis, ut quaerenti praesto esset quidquid ferret occasio; altera vero documenta omnia donationum seu patrimoniorum et quaecumque ad ea pertinebant, quae infinitum esset enumerare, tam multiplex praeceptorum, privilegiorum aliarumque chartarum genus occurrit in pontificiis litteris, quibus de eorum administratione agitur* ». Sed gesta regiminis ecclesiae universae geographice distributa esse nullo indicio probabile fit: immo aperte contradicit Bonifatius II in causa Stephani episcopi Larissensis sic interloquutus: *quae lecta sunt ecclesiasticis indantur annalibus* [1]. Ea ergo documenta non scrinio *dioeceseos* Illyrici, sed *annalibus indenda* erant et alliganda [2]. Neque secus, opinor, iudicabit, qui excussis antiquioribus codicibus canonum documenta plurima et egregia saeculorum praesertim quinti et sexti e scriniis sedis apostolicae manifeste deprompta, quo ordine manipulatim inde extracta sint,

[1] Holsten. l. c. p. 28: Concil. ed. Mansi VIII p. 739: in iisdem actis Bonifatius II haec iubet: « *Et libelli oblati recitatio et prosecutio fratris et coepiscopi nostri Abundantii gestis indatur* » (Holsten. l. c. p. 19, 20).

[2] Anno 525, quum de futuro paschate insequentis anni dubitaretur, eademque quaestio antea incidisset in annum 444, statim *ex archivo* data est Dionysio Exiguo epistola Paschasini Lilybetani ad Leonem Magnum: quae si in scrinio Siciliae, potius quam in regestis annalibus, sita fuisset, tam facile reperiri haud potuisset (vide supra pag. XXXI).

inquiret [1]. In regestis quoque epistolarum Gregorii Magni, quorum longe maxima pars videbatur ad nos pervenisse, multiplices allegationes documentorum omnis generis archetypis voluminibus insertas ab editoribus inde ab aetate Hadriani I suppressas esse I. B. Pitra v. em. luculenter demonstravit, easque quatenus fieri nunc potest restituere aggressus est [2].

Epistolae pontificum in regestis annalibus ordinatae erant et distinctae nota numeri singulis appicta; quarum notarum vestigia in antiquis codicibus canonum Fridericus Maassen agnovit haesisse epistolis Innocentii I (a. 402-417) [3]. Igitur iam tum regesta epistolarum pontificum certo ordine confici coepta erant et in *tomos* annales ita referri, ut quum requirerentur possent facillime reperiri. Inde lucem accipiunt tritissima verba Hieronymi ad Rufinum initio huius capitis commemorata, quae respiciunt epistolam Anastasii I (a. 400-401): « *Si a me fictam epistolam suspicaris, cur eam in Romanae ecclesiae chartario non requiris?* » (Apol. adv. Rufinum II, 20). Haec interrogatio collata cum vestigiis atque indiciis, quae nunc persequimur, regestorum ineuntis saeculi quinti significat ipso anno eius saeculi primo et pontificatu Anastasii ea regesta iam extitisse. Anastasio et Innocentio successit Zosimus (a. 417–418), cuius et Caelestini quoque I (a. 422–32) regesto-

[1] V. Maassen, Bibl. iuris canonici (in *Sitzungsberichte der phil. hist. Cl. d. K. Acad. d. W.*, Wien LIII p. 373 et seqq., LIV p. 157 et seqq.; LVI p. 157 et seqq.); eiusdem, *Ueber eine Sammlung Gregor's I von Schreiben und Verordnungen der Kaiser und Päpste* in actis cit. acad. Vindobonensis LXXV p. 227 et seqq.; eiusdem, *Geschichte der Quellen und der Literatur des canon. Rechts im Abendlande*, Gratz 1871.

[2] Pitra, Anal. novissima I p. 51-63.

[3] In actis Vindob. citatis LXXV p. 240, 241.

rum indicia certissima sagaci doctrina nuperrime detexit et exposuit H. Bresslau [1]. Nempe epistolae, quae pluribus eodem exemplo scribebantur, in regesta tum Augustorum tum pontificum ita referebantur, ut earum textus semel perscriberetur, praefigerentur vero coniunctim nomina eorum, quorum singulis paria exempla missa essent; id quod notari consuevit formula *a pari*. Quae formula, indicium manifestum apographi sumpti e regestis, legitur in duabus epistolis Zosimi [2]; in quibus deest subscriptio in regestis semper omissa. Caelestini vero epistola de haeresi Nestorii, quam latine e regestis descriptam habemus tanquam directam pluribus *per Orientem episcopis a pari*, extat in actis concilii Ephesini in Graecum versa ex authentico exemplo, quod directum erat Ioanni episcopo Antiochiae, neque subscriptio in Graeco omissa est [3]. In Leonis quoque Magni epistolis formula *a pari* semel occurrit [4]. Quare regesta pontificia duobus saltem saeculis antiquiora sunt Gregorio Magno, a quo ea primum ordinata esse plerique censuerunt [5], ante quam prodiisset codex canonum Britannicus refertus epistolis Gelasii I et Pelagii I e regestis eorum manifeste depromptis [6]. Gelasii *regestum* citavit quoque Deusdedit, Coll. can. II, 40. Nunc a pontificatu Gelasii et ab exeunte saeculo quinto (a. 492–96) adscendimus

[1] *Zeitschrift des Savigny-Stiftung für Rectsgeschichte - Röm. Abtheil.* VI (1885) p. 242-260.

[2] Coustant, l. c. p. 955, 959.

[3] Concil. ed. Mansi IV p. 1047.

[4] S. Leonis opp. ed. Ballerin. I p. 1311; Concil. l. c. VI p. 315.

[5] Vide P. Ewald in *Neues Archiv* III p. 437.

[6] L. c. V p. 505 et seqq.; vide praesertim p. 526, 563: epistolas Gelasii et Pelagii I e codice Britannico nuper edidit Lövenfeld, Epist. Rom. pont. ineditae, Lipsiae 1885.

ad Zosimum, Innocentium, immo et ad Anastasium, id est ad eiusdem saeculi initia. Neque ulla ratio suadet, ut consistamus in brevissimo pontificatu Anastasii et ipso anno 400; immo multa nos invitant, ut ulterius adscendamus ad Siricium et Damasum, secundum ea quae supra exposui. Igitur constat in more positum iam fuisse initio saeculi quinti, ut epistolae pontificum in *chartario* sive scrinio ecclesiae Romanae a notariis scribis ordinate regererentur; quemadmodum rescripta Augustorum in commentariis et tabulario Caesaris; acta senatus in commentariis et *gestis* eius [1]; acta urbanae praefecturae in scriniis *Tellurensis secretarii* [2].

Hoc loco praetereunda silentio non sunt monumenta historica vere insignia pertinentia ad pontificatum Leonis Magni et concilium Chalcedonense; ad gesta anno 530 de schismate Dioscori adversus Bonifatium II; ad controversiam *de uno ex Trinitate passo* definitam a Ioanne II a. 534, servata in codice codicum Novariensi, quorum notitiam debemus Amellio v. c. [3]. Ea sagax editor

[1] V. Pick, De senatusconsultis Romanorum, Berolini 1884. In epistola consulum anni ab Urbe condita 681 nuper reperta Athenis graece et latine citatur: *rerum* (a senatu) *consultarum tabula prima, cera quarta decima* (Ἐφημ. ἀρχ. 1886 p. 100; Mommsen in Hermes XX p. 273). Morcellus ceras primam, secundam et deinceps censuit fuisse, non paginas, sed eiusdem paginae vel tabulae eas, quas quidam mendose dicunt *columnas* (De stilo iscr. ed. Rom. p. 467; *Diss. dello scrivere degli antichi Romani* p. 61). Cuius significationis quum certa veterum scriptorum auctoritas desideraretur (v. De Vit. Lex. tot. Latin. v. *cera*), ecce eam in monumento antiquissimo. Saeculo vero post Christum quinto non tabulae ceratae, sed chartae plerunque adhibebantur.

[2] V. Lanciani in *Bull. arch. com.* 1882 p. 61, 162: de similitudine scrinii pontificii cum scrinio Augustorum cf. Pitra, l. c. p. 68.

[3] Amelli, *S. Leone Magno e l'Oriente* in *Diss. lette nell'accad. di religione cattolica* a. 1882-85; eiusdem, *Documenti inediti relativi al pontificato di Felice IV e di Bonifacio II* in *Scuola catt. di Milano* XXI (1883) *quad.* 122; Duchesne

agnovit descripta esse ex actis authenticis et ipsis chirographis reconditis in scrinio sedis apostolicae ante annum 535, quo alterum e chirographis in codice Novariensi servatis iussu Agapeti pontificis scrinio exemptum et coram omnibus *incendio consumptum est.* Eius codicis canonum auctor Amellio videtur Dionysius Exiguus, qui in bibliotheca et scrinio ecclesiae Romanae diu versatus primus inde protulit epistolas *decretales* pontificum; multa graece scripta latinitate donavit, alia vice versa e Latino in Graecum transtulit. His Dionysii curis videri posset adtribuendum id quod Anastasius bibliothecarius notat, nonnullas epistolas pontificum latine editas servatas esse graece, et deinde e Graeco in Latinum restitutas [1], nisi intellectum a Maasseno esset hanc animadversionem, quod spectat ad tempora antiquiora saeculo septimo, circumscribendam esse ad unam tantum epistolam Felicis III contra Petrum Fullonem, eamque suppositiam [2].

Cennius pro certo sumit archivum sedis apostolicae bifariam divisum esse; ita ut in eius altera parte reconderentur acta donationum, inferrenturque rationes accepti et expensi, et quidquid ad administrationem patrimoniorum atque redituum ecclesiae pertineret. Quae mera quidem coniectura est, valde tamen probabilis.

in *Mélanges* etc. *de l'école Fr. de Rome* 1883 p. 245 et seqq.; Ewald in *Neues Archiv* X p. 412 et seqq.: Mommsen eodem loco p. 581 et seqq. et tomo XI p. 363 et seqq.

[1] *Notandum, quod nonnulla, quae latine fuerunt edita, latinitas funditus mole oblivionis obruta deplorasset, nisi ex Graecorum post fonte librorum haec hausta sitibundo pectore resumpsisset, sicut epistolam beati papae Felicis in Petrum sententiam proferentem Antiochenum damnationis,* Anastasii bibl. Collectaneorum praef. ed. Sirmondi (Opp. ed. Ven. I p. 294).

[2] V. Maassen in actis minoribus acad. Vindob. LXXXV p. 243, 244.

Gelasius enim ordinavit polyptychum rationum ecclesiae Romanae, postea a Gregorio Magno renovatum, cuius supra memini capite secundo [1]. Patrimonia vero, alia administrabantur nomine sedis apostolicae a singulis rectoribus; qui post praestitam cautionem accipiebant *a scrinio breve patrimonii,* descriptionem nempe praediorum, quorum eis erat commissa administratio [2]. Alia singulis basilicis et titulis (aedibus sacris urbanis) erant adtributa, et ab eorum praepositis, presbyteris, actoribus administranda; quae si a iure ecclesiae Romanae transferenda essent ad ius peculiare alicuius basilicae vel tituli, *delebantur de brevibus* scrinii sedis apostolicae, ut unius alteriusve basilicae sive tituli *rationibus addicerentur* [3]. Sane chirographum Agapeti papae, qui causa legationis ad imperatorem a regiis arcariis pecuniam *facto pittacio solemniter acceperat* et vasa sacra basilicae Petri apostoli pignori obligarat, Theodahatus rex (a. 536) reddi iussit non scriniariis sedis apostolicae, sed *actoribus sancti Petri Apostoli* [4]. Quae quum ita administrata esse constet, *polyptychum* (generale) ecclesiae Romanae, *brevia* singulorum patrimoniorum, cautiones rectorum, rationes ab iis

[1] De polyptychis, id est libris censualibus ecclesiarum, v. Mabillon, De re diplom. I, 2, 9.

[2] Deusdedit, Coll. canonum III, 111 ed. Martinucci p. 291; cf. Zaccaria, Diss. de rebus ad hist. eccl. pertinentibus I p. 68 et seqq.; *Bull. di arch. crist.* 1870 p. 103.

[3] V. Gregorii Magni donationem basilicae Pauli apostoli in libris regestorum eius XIV, 14 (Opp. ed. Maurin. IV p. 330) et in lapide etiam nunc integerrimo (Margarini, Inscr. basil. s. Pauli n. 245; Mai, Script. vet. V p. 212, 213; Pitra, Analecta novissima I p. 466-468); et donationem Sergii I titulo s. Susannae, cuius dissita fragmenta composui in *Bull. crist.* l. c. p. 92 et seqq.

[4] Cassiodorii, Var. XII, 20.

redditas oportet constituisse tanquam peculiare tabularium in proprio fortasse conclavi situm intra archivum sedis apostolicae; certe distinctum ab *annalibus,* in quae *regerebantur* epistolae et *alligabantur* gesta negotiorum ecclesiae universae; itemque distinctum a tabulariis rationum basilicae Vaticanae aliarumque aedium sacrarum. Huic parti archivi et eius notariis sive scriniariis aliquid commune fuit cum vestiario et eius ministris; quippe quibus ex sagaci coniectura Ludovici Duchesne debeantur praeclara et sincerissima documenta donationum, census praediorum et redituum, descriptiones supellectilis sacrae et pretiosae inserta Libro pontificali [1]. Antiquior e vestarariis a Galletto recensitis fuit *notarius regionarius et prior vestiarii* [2]. Locationes vero praediorum, chirographa pensionum solutarum aliaque eiusdem generis in regesta annalia relata esse colligitur ex excerptis, quae inde facta sunt a Deusdedit saeculo XI (Coll. can. III, 101, 149).

Praeterea Cennius opinatur scrinio coniunctam vel adnexam fuisse bibliothecam, quam ad exemplum celeberrimi decreti *de libris recipiendis et non recipiendis* vulgo Gelasio adtributi [3] coniicit fuisse divisam in septem classes, videlicet: I *Sacra Biblia;* II *Concilia;* III *Sanctorum patrum opera;* IV *Decretales epistolae;* V *Acta martyrum et chronica et codices alii caute legendi;* VI *Libri apocryphi;* VII *Scripta haereticorum.* In scrinio sedis apostolicae vere extite-

[1] Duchesne, Lib. pont. I p. CXLIV, CLIV.

[2] Galletti, *Del vestarario* p. 25.

[3] V. Thiel, Epist. Rom. pont. a s. Hilaro ad Pelagium II p. 44 et seqq. 454 et seqq. Cf. Fontanini, De antiq. Hortae II cap. 3. Praeclarum codicem saeculi septimi exeuntis, in quo hoc decretum Gelasio adtribuitur, descripsit Leopoldus Delisle in *Revue arch.* Mai 1881 p. 259.

runt libri numero plurimi, delectu et raritate eximii, argumentis varii; praesertim opera patrum, scripta quoque haereticorum de theologia et doctrina Christiana. Eorum propemodo indicem exhibent acta concilii Romani a. 649, quem capite octavo proferemus; neque index multo antiquior *librorum recipiendorum et non recipiendorum* Gelasio adscriptus a recensione codicum eius scrinii totus alienus dicendus est. Praeterea nexum bibliothecae librorum de re theologica cum archivo confirmat auctor vitae Gelasii in Libro pontificali scribens: *fecit duos libros adversus Nestorium et Eutychem, qui hodie in bibliothecae ecclesiae archivo reconditi tenentur* [1]. Sed ne Cennio assentiamur *archivum bibliothecae*, id est eam archivi partem, quae peculiari nomine et usu bibliotheca dicebatur, distributum fuisse in septem classes Gelasianas, ea quae censita est quarta et complectitur *Decretales epistolas*, magnopere obstat. *Decretales* enim ab epistolis relatis in regesta pontificia distingui et secerni minime debent [2]; quae regesta cum allegatis actis documentisque omnis generis annaliter redacta praecipuum scrinii apostolici fundamentum et longe maxima eius pars erant, non altera tantum e classibus bibliothecae. Igitur, tametsi certum est *archivum* cum *bibliotheca* sedis apostolicae hoc tempore coaluisse, qua ratione alterum cum altera coniunctum sit, ignoramus. Quae vero fuerit codicum distributio, armariorum dispositio, coniectura sumpta ex ordine et apparatu, quo veteres eiusdem aetatis bibliotecae Christianae, praesertim Urbis Romae, instructae erant, assequemur.

[1] Lib. pont. ed. Duchesne I p. 255.

[2] Id dico de scrinio, non de codicibus canonum; in quibus nonnunquam *decretales* a *regestis* distinguuntur (v. Deusdedit II, 40).

CAPUT VII.

De bibliothecis sacris Urbis Romae earumque apparatu et indicibus saeculis praesertim quinto et sexto.

Quicunque scripserunt de bibliotheca sedis apostolicae usi sunt textu vulgo recepto Libri pontificalis de duabus bibliothecis ab Hilaro pontifice factis *in baptisterio Lateranensi*. Sed eius libri editione critica nunc docemur bibliothecas Hilari transferendas esse a Laterano ad monasterium et *praetorium* cohaerentia basilicae suburbanae s. Laurentii via Tiburtina [1]. Quare nihil commune fuit his bibliothecis peculiaribus cum maiore bibliotheca coniuncta scrinio sedis apostolicae in Laterano.

Altera bibliotheca instituta Romae est saeculo sexto, cura Agapeti pontificis, suasore Cassiodorio praefecto praetorii, quae prorsus distincta et longe dissita erat ab archivo et bibliotheca Lateranensi. Cassiodorius, ante quam abdicatis dignitatibus sese in monasterium Vivariense reciperet, voluit *cum beatissimo Agapito papa Urbis Romae . . . collatis expensis in urbe Romana professos doctores scholae Christianae* instituere, qui sacros libros *per expositiones patrum* publice interpretarentur [2]. Bellici tumultus et propera pontificis mors impedimento fuere, ne Cassiodorii desiderium impleretur [3]. Sed Agapetum coepisse exequi propositum, condita bibliotheca et dispositis *ordine longo codicibus sanctorum divinae legis*

[1] Lib. pont. in Hilaro ed. Duchesne I p. 245, 247.

[2] Cassiodorii, De instit. divin. litt. praef. Opp. ed. Garet II p. 537.

[3] Cassiod. l. c.

mystica dicta docentium, testatur sequens epigramma, visum et descriptum ab auctore syllogae epigraphicae Einsidlensis « *in bibliotheca s. Gregorii, quae est in monasterio Clitauri* (clivi Scauri), *ubi ipse* (libros) *dialogorum scripsit* » [1]:

SANCTORVM VENERANDA COHORS SEDET ORDINE *longo* [2]
DIVINAE LEGIS MYSTICA DICTA DOCENS
HOS INTER RESIDENS AGAPETVS IVRE SACERDOS
CODICIBVS PVLCHRVM CONDIDIT ARTE LOCVM
GRATIA PAR CVNCTIS SANCTVS LABOR OMNIBVS VNVS
DISSONA VERBA QVIDEM SED TAMEN VNA FIDES

Neque Muratorius [3] neque Blasius [4] neque alii intellexerunt quis fuerit hic *Agapetus iure sacerdos;* Ferdinandus vero Piper collatis verbis Cassiodorii et similium carminum formularumque exemplis demonstravit, bibliothecam hoc epigrammate ornatam conditam esse ab Agapeto pontifice Romano a. 535-536 [5], eodem loco, quo postea a Gregorio Magno coenobium constitutum est s. Andreae ad clivum Scauri. Quomodo Agapeti et Gregorii Magni bibliothecae coaluerint, vel Gregorii nomen in locum nominis Agapeti substitutum sit, declarabo. Agapetus fuit filius Gordiani et clericus tituli

[1] Urlichs, Cod. Topogr. urbis Romae p. 65.

[2] Finem versus, qui in codice deficit, supplevit Marinius ap. Mai, Script. vet. V p. 181, 2.

[3] Thes. inscr. p. 1822, 6.

[4] In Odericii Diss. p. 301.

[5] *Zur Geschichte der Kirchenväter aus epigraphischen Quellen in Zeitschrift für Kircheng.* Gotha 1876 p. 256-59.

Ioannis et Pauli ad clivum Scauri [1]; Gregorius filius alterius Gordiani [2] in domo paterna, clivo Scauri, coenobium instituit. Ambo eodem genere nati eandem domum incoluerunt: Agapetus in paternis aedibus, media Urbe, sacrarum litterarum studiosis bibliothecam paravit; hac Gregorius usus est, ea demum est monasterio inclusa.

Sanctorum veneranda cohors sedens ordine longo, quos inter et Agapetus conditor bibliothecae *residebat,* interpretanda certe est de imaginibus patrum, quorum *codices, pulchro loco arte condito*, eodemque atque pictae imagines ordine in armariis erant dispositi. Sic Isidorus Hispalensis bibliothecam ordinavit distributam in classes: quarum singulis adtributa erant armaria ornata imaginibus auctorum et epigrammatibus uniuscuiusque classis argumentum designantibus. Exempli gratia referam disticha de codicibus *iuris, historiarum, medicinae:* nomina eorum, quorum imagines pictae erant supra singula armaria, servat codex Ambrosianus editus a Muratorio [3].

THEODOSIVS PAVLVS GAIVS	CONDITVR HIC IVRIS SERIES AMPLISSIMA LEGVM VERIDICO LATIVM QVAE REGIT ORE FORVM

[1] Lib. pont. in Agapeto ed. cit. I p. 287.

[2] V. Inscr. Christ. I p. 371-373.

[3] Muratori, Anecdota ex codicibus Ambrosianis II p. 208 et seqq.; Florez, Hisp. sacra IX p. 376, 381; Arevalus, S. Isidori Opp. II p. 2 et seqq., V p. 316 et seq., VII p. 180 et seqq.; Zirardini, Novellae leges p. 4 et seqq., 119, 120. Cf. monosticha inserta indici antiquo bibliothecae Cluniacensis (Delisle, *Inventaire des mss. de la bibl. nat. Fonds Cluni,* Paris 1884 p. 337-73).

EVSEBIVS
OROSIVS

HISTORIAS RERVM ET TRANSACTI TEMPORA SAECLI
CONDITA MEMBRANIS HAEC SIMVL ARCA GERIT

COSMAS
DAMIANVS
HIPPOCRATES
GALLIENVS

QVOS CLAROS ORBE CELEBRAT MEDICINA MAGISTROS
HOS PRAESENS PICTOS SIGNAT IMAGO VIROS

Totam horum epigrammatum syllogen vetus index bibliothecae Laureshamensis designat hoc titulo: *Versus qui scripti sunt in armaria sua ab ipso* (Isidoro) *compositi* [1]. Quare haud dubitandum cum Arevalo est, utrum haec carmina destinata essent imaginibus pingendis in paginis codicum, an in armariis sive supra armaria [2]. Imaginibus auctorum, iisque in classes apte dispositis, bibliothecae veteres ornari consuevere [3]; quem morem Christianos quoque Romae

[1] Cod. Vat. Pal. 1877; Mai, Spicil. Rom. V p. 187 (qui perperam edidit *in armario suo*): cf. Piper, l. c. p. 262.

[2] Arevalus, Isidoriana c. 81, l. c. II p. 2 et seqq. Cf. Ennodii carm. II, 31 *de epigrammatis per armaria domni Fausti factis* (Sirmondi, Opp. ed. Ven. I p. 1115).

[3] V. Plin. Hist. nat. XXXV, 2; Tacit. Ann. II, 37, 83; Seneca, De tranquill. animi c. 9; Sueton. in Tiberio c. 70; Lips. de bibl. c. X. Rodulfus Lanciani in *Bull. arch. com.* 1884 p. 49 refert de ruinis aulae veteris bibliothecae nuper effossis et de vestigiis armariorum eius impressis parieti: eodem loco vestigia quoque agnita sunt imaginum clipeatarum e gypso, quarum alteri appictum erat minio nomen; *ap*OLONIVS. THYANEVS. De bibliothecis veterum, praesertim urbanis, praeter Conzium, quem supra laudavi (p. XLII), consulendi sunt Hirschfeld, *Röm. Verwaltungsgeschichte* p. 186-192; Marquardt, *Das Privat-*

esse imitatos declaratur epigrammate bibliothecae Agapeti in clivo Scauri. Rusticus (fortasse episcopus Narbonensis) scribens ad Eucherium episcopum Lugdunensem meminit epigrammatis, quod legerat puerilibus annis (exeunte saeculo quarto) *in bibliotheca*, non ea quidem sacra, sed *studiosi saecularium litterarum ....; quum aedis ordinator ac dominus inter expressas lapillis aut ceris discoloribus formatasque effigies vel oratorum vel etiam poetarum, specialia singulorum autotypis epigrammata subdidisset*[1]. Quae exacte concordant cum carminibus supra relatis Isidori Hispalensis et imaginibus ab eo fieri iussis.

Asinius Pollio *primum Romae bibliothecas publicavit Graecam simul atque Latinam, additis auctorum imaginibus in atrio*[2]: auctorum statuas et hermas in bibliothecarum sive atrio sive cellis dedicatas esse et indices operum statuis inscriptos veterum testimonio et repertis monumentis constat[3]. Quare paene certum videtur in aliqua huius modi cella bibliothecae Christianae sive publicae sive privatae positam primum fuisse celeberrimam statuam Hippolyti do-

leben d. Römer I p. 113; Lanciani, in *Bull. arch. com.* 1883 p. 192-195; Castellani, *Delle biblioteche dell'antichità dai tempi più remoti alla fine dell' impero romano,* Bologna 1884.

[1] Sirmondus ad Sidon. epist. II, 11 (Opp. ed. Venet. I p. 507).

[2] Isidorus, Etym. VI, 5: cf. quae exposui capite V de bibliotheca Pergamena, ad cuius exemplar pleraeque Romae et in orbe Romano conformatae sunt, et de eius porticibus sive atrio.

[3] V. Visconti, *Icon. greca* I p. 198; Winckelmann, *Monum. ined.* p. 225; Marini, *Iscr. Albane* p. 171; Franz, C. I. Gr. 6047; Comparetti et de Petra, *La villa dei Pisoni e la sua biblioteca,* Torino 1883. In elogio mutilo reperto Vulsiniis legitur:..... IS BYBLIOTHECAM A SOLO — ..... *ea*MQVE LIBRIS ET STATVIS — .... *t*ESTAMENTO DEDIT (Stevenson iun. in *Ann. dell' Ist. arch.* 1882 p. 158).

ctoris et martyris, insignitam litteris Graecis exhibentibus tabulas chronographicas et titulos operum eius [1]. Quas inscriptiones Assemani cénsuerunt afferendas esse in praefatione ad catalogos codicum bibliothecae Vaticanae, tanquam specimen vetustissimum indicis librorum doctrinae sacrae ad Romanam ecclesiam aliquo modo pertinentium.

In bibliothecis hoc ornatu instructis atque ordinatis ipsa distributio in classes, imagines auctorum et appicta epigrammata indicum loco erant. Neque fieri potuit quin bibliothecae copiosiores ecclesiarum, sin minus imaginum, apto saltem ordine codicum spectabiles essent et studiosorum usui accomodatae. Epigrammati Ennodii de bibliotheca sacra, quae ab eo dicitur « *Lux pudoris, esca mentis, fax, medela, claritas* », praefixum est lemma: *super codices in ordine positos* [2]. Possidius in vita Augustini capite ultimo scripsit: « *ecclesiae bibliothecam omnesque codices diligenter custodiendos semper iubebat* »; deinde meminit monasteriorum, quae « *ecclesiae dimisit una cum bibliothecis libros et tractatus vel suos vel aliorum scriptos habentibus* [3]. » Unde intelligitur quanto in pretio ab Augustino et a scriptore vitae eius haberentur *bibliothecae ecclesiae et monasteriorum* et codices in iis custodiendi, certe non tumultuaria verum apta serie et ordinata. Quo studio bibliothecae recte disponendae

[1] V. Torquati Armellini, De prisca refutatione haereseon Origenis nomine recens vulgata p. 46, 47. Statua reperta quidem est in coemeterio Hippolyti via Tiburtina (v. *Bull. crist.* 1881 p. 29; 1882 p. 42, 43): sed eam Hippolyto etiam tum vivo positam esse mea opinio fert (v. Inscr. Christ. I p. LXXX); neque veri simile est primam huius statuae dedicationem factam esse in specu et sepulcreto subterraneo.

[2] Carm. II, 123 (Sirmondi, Opp. ed. cit. I p. 1140).

[3] Acta ss. Aug. VI p. 440 n. 70.

conditores et praesides monasteriorum prae ceteris excelluere. Cassiodorius, condito monasterio Vivariensi, inceptum suasu eius ab Agapeto Romae inchoatum persequutus est; neque quidquam antiquius habuit, quam bibliothecam instruere [1]. Cuius administris leges dedit, ut exemplaria accurate perscriberent et emendarent; similis argumenti libri in unum cogerent; integumenta codicum *docti artifices ita conficerent, ut litterarum sacrarum pulchritudinem facies desuper decora vestiret*: idcirco *multiplices species facturarum in uno codice depictas expressit...; paravit etiam nocturnis vigiliis mechanicas lucernas...., quae humano ministerio cessante prolixe custodirent uberrimi luminis claritatem;* et horologia tum solare tum *aquatile, quod die noctuque horarum iugiter indicaret quantitatem* [2]. Bibliothecam his legibus institutam, hac arte instructam Cassiodorius toto

[1] De instit. divin. litt. c. 29, 30. De bibliothecis sacris, praesertim coenobiorum, saeculis sexto et sequentibus, vide Mabillon, De studiis monast. passim; Tosti, Proleg. ad Bibl. Casin. I p. II et seqq.; Cahier et Tailhan, *Nouveaux mélanges d'archéol.* toto fere volumine IV; Giuliari, *Bibl. capit. di Verona* (in *Archivio Veneto* XIX p. 14 et seqq.); Galante, *Mem. dell' antico cenobio Lucullano* etc. Napoli 1869 p. 35. In bibliotheca coenobii Lucullani, curante Eugippio Cassiodorii amico, conficiebantur a servis antiquariis libri mittendi non tantum ad vicinas Campaniae civitates, sed et in Africam (vide s. Fulgentii ep. 5 ad Eugippium). Codex thesauri Eugippiani excerptorum e libris s. Augustini conscriptus ante medium fere saeculum sextum illatus est a. 582 *in archibum ecclesiae* Neapolitanae (Mabillon, Anal. ed. 2 p. 60; Troya, *Codice diplom. Longobardo* I p. 31-33; Taglialatela, *La stauroteca di s. Leonzio,* Napoli 1877 p. 27). A bibliothecis Eugippii et Cassiodorii Lucullana ac Vivariensi magnum codicum numerum saeculo sexto suppeditatum esse coenobiis, ecclesiis et quibuscunque petentibus tota praesertim Italia inferiore sagaciter intellexit A. Reifferscheid, De Lat. codicum subscriptionibus p. 8. (in Indice scholarum univ. Uratislaviae 1882).

[2] De instit. divin. litter. c. 30.

fere libro « De institutione divinarum litterarum » praeclare illustravit. Cui subiunxit *septem titulos saecularium lectionum* « De artibus ac disciplinis liberalium litterarum ». Ex his Cassiodorii libris elicitur index bibliothecae ab eo conditae in monasterio Vivariensi.

Recensiones vero librorum, quas *catalogos* dicimus, in veterum bibliothecis extitisse necesse est; quanquam expressa earum testimonia vel desiderantur, vel a singulorum voluminum indicibus, quos Cicero dicit σιλλύβους a Graecis esse appellatos, discerni difficile possunt [1]. Σιλλύβοι fiebant ex membranula, quae voluminibus agglutinabatur [2]. Bibliothecae Christianae antiquissima recensio (πίναξ) ea est, quam Eusebius inseruit libro tertio de vita Pamphili; cuius operis iacturam summopere dolemus [3]. « Catalogos bibliothecarum antiquos », qui supersunt, colligere aggressus est Gustavus Becker volumine nuper edito [4]. Incipit a Fontanellensi a. 742-747, cui aetate par subiungi debuit index librorum lapidi incisus in basilica urbana s. Clementis a Beckero praetermissus [5]. Longe antiquiora sunt excerpta ex actis concilii Romani a. 649, quae

[1] Ad Attic. IV, 46: « Offendes designationem Tyrannionis mirificam librorum meorum »: quo vocabulo *designationem* Cicero indicare videtur non recensionem, sed ordinem et dispositionem librorum. Seneca, De tranquillitate animi c. 9 *voluminum frontes, titulos* et *bibliothecarum indices* memorat: hoc fortasse loco indices bibliothecarum a titulis (σιλλύβοις) voluminum sunt distinguendi.

[2] Cic. ad Attic. l. c.

[3] Euseb. Hist. eccl. VI, 32; Hieron. Apol. adv. Rufinum II, 23.

[4] Catalogi bibliothecarum antiqui, Bonnae 1885. Continet primo « catalogos saeculo XIII vetustiores », deinde « catalogum catalogorum posterioris aetatis » usque ad a. 1499.

[5] Marini ap. Mai, Script. vet. V p. 424, 2: alii indices librorum inserti titulis oblationum lapidi incisis addendi sunt catalogis collectis a Beckero (v. Bianchini, Praef. ad Anastas. n. 49; Mai, l. c. p. 118, 119).

pro specimine catalogi librorum bibliothecae sedis apostolicae quodam modo debent haberi [1]. Alia quoque multa in Beckeriano corpore desiderari parum mirabitur, qui reputabit quam varii et quot locis dissiti libri manu scripti et typis impressi huius indaginis gratia sint excutiendi [2].

E centum triginta sex catalogis antiquioribus saeculo XIII a Beckero collectis ne unus quidem pertinet ad bibliothecas Urbis et ecclesiae Romanae. Sane nullus index, qui proprie dici possit catalogus bibliothecae et scrinii pontificii, confectus ante finem saeculi XIII ad nos pervenit. Attamen ex actis concilii Romani a. 649, quae modo citavi, elicitur pars valde notabilis indicis librorum bibliothecae sedis apostolicae saeculo septimo. Qua de re dicam capite sequenti.

[1] Beckerus similia excerpta ex epistolis aliisque scriptis, quae indicum vice fungi possunt, inter antiquos catalogos librorum recepit.

[2] Notatione dignum censeo catalogos duos, qui in corpore Beckeriano desiderantur, alterum bibliothecae ecclesiae Podiensis (du Puy) editum a Leopoldo Delisle (*Recherches sur l'ancienne bibliothèque de la cathédrale du Puy*), alterum bibliothecae monasterii *d'Anchin* (Dechaisnes in *Catalogue général des mss. des bibl. des départements* VI p. 765) redigi coeptos esse secundum quamdam seriem numerorum. Catalogus vero Cluniacensis, quem supra citavi, item a Beckero praetermissus, dividitur in capita; quibus praefixi sunt versiculi ipsis, opinor, armariis inscripti.

CAPUT VIII.

De scrinio et bibliotheca sedis apostolicae saeculo septimo.

Exeunte saeculo VI et ineunte VII scrinium sedis apostolicae nobis offert monumentum insigne, regesta epistolarum Gregorii Magni ab anno 590 ad 604. De harum epistolarum codicibus recensendis et critice expendendis, ut archetypi *libri charticii regestorum* tanti pontificis, quatenus fieri potest, restituantur [1], P. Ewald praeclare meritus est; mihique satis superque erit ad incepta eius, quae propediem perficienda speramus, lectorem amandare [2]. Si quid videri praeterea poterat addendum aut admonendum, id nuper praestitum abunde est a praeside eminentissimo bibliothecae sedis apostolicae [3]. Epistolae autem Gregorii M. non omnes in regesta authentica sunt relatae [4]. Ex his epistolis multa de scriniis ecclesiae Romanae possent excerpi; quae quum cuilibet praesto sint, omitto. Neque tamen silentio praetereundum, Gregorium semel et iterum inquisisse de fide actorum concilii Ephesini, collatis codicibus Romanis et Constantinopolitanis; et agnovisse ea « *quae ab an-*

[1] Ioannes Diaconus, cuius verba nemo non novit, in Praef. Vitae s. Gregorii M. citat *tot charticios libros epistolarum eiusdem patris, quot annos;* eosque (IV, 71) ab aetate Gregorii ad saeculum IX, quo scribebat, servatos testatur.

[2] P. Ewald, *Studien zur Ausgabe des Register Gregors I* in *Neues Archiv* III p. 431-625; cf. eiusdem Regesta Gregorii M. in Iaffè Reg. ed. secundae p. 143 et seqq.

[3] Pitra, l. c. p. 51-63

[4] V. Ewald in *Neues Archiv* l. c. p. 438.

tiquitate servata in scriniis (sedis apostolicae) *habebantur* » esse sinceriora [1]. « *Romani autem codices* (eadem de re scripsit Gregorius ad Narsetem comitem degentem Costantinopoli) *multo veriores sunt Graecis, quia nos, vestra sicut non acumina, ita nec imposturas habemus* » [2]. De polyptycho Gregoriano dixi capite secundo.

Gregorius, praeter polyptychum et regesta epistolarum, homilias habitas ad populum voluit *retineri in scrinio sanctae ecclesiae* (Romanae); quas eo loco non reconditas dicit, sed *editas, ut* (omnes) *hic inveniant unde in his, quae emendata sunt, certiores fiant* [3]. Itaque scrinium et ei iuncta bibliotheca aetate Gregorii, quemadmodum ante duo saecula aetate Hieronymi, publico patebant. Libri *Moralium*, quos Taio episcopus Caesaraugustanus iussu regis Chindaswinthi (a. 642-49) quaesivit *in archivo sedis apostolicae, prae multitudine aliorum librorum non potuerunt reperiri*. Reperti autem sunt in basilica Petri apostoli *in scrinio, cuius altior locus continebat beatum Augustinum* [4]. Inde Maurini editores operum Gregorii Magni (l. c.) falso collegerunt *scrinium sedis apostolicae* saeculo septimo situm fuisse in basilica Vaticana. Sua nempe singulis basilicis et ecclesiis fuerunt scrinia librorum, quemadmodum supra expositum est: ipseque Gregorius acta martyrum petita ab Eulogio Alexandrino quaesivit tum *in archivo ecclesiae*, tum *in Romanae Urbis bibliothecis* [5].

[1] Epist. IX, 49 ed. Maurin. (al. 48).

[2] Epist. VI, 14 ed. Maurin. (al. V, 14).

[3] S. Gregorii praef. ad lib. XL homil. Opp. ed. Maurin. Paris, 1705 I p. 1434.

[4] L. c. I p. XXI: Florez, *España sagrada* XXXI p. 168.

[5] Epist. VIII, 29 ed. cit. (al. VII, 29).

Scrinium vero et *bibliotheca sedis apostolicae*, quibus praeerat primicerius notariorum, saeculo septimo in Lateranensi certe patriarchio erant: in formulis enim eo saeculo usitatis insertisque Libro diurno *archivum sanctae Romanae Ecclesiae et sacrum Lateranense scrinium* aperte sunt unum et idem [1]. In concilio Romano, quod adversus haeresim Monothelitarum actum est in basilica Constantiniana (in Laterano) a. 649, omnis generis chartae et codices quamplurimi patribus petentibus sumpti e scrinio et bibliotheca statim, tanquam e loco proximo, exhibebantur.

Theophylactus primicerius notariorum iussu Martini I excerpsit de codicibus curae eius commissis *deflorata sanctorum patrum testimonia;* deinde *testimonia de codicibus haereticorum* [2]. His excerptis attente perlectis, et excussis totis concilii actis intelligitur *suggestiones supplicum*, - *relationes* - (epistolas) *synodicas* - *scripta et capitula novitatis accusata* - *chartulas* - *ecthesin Heraclii imperatoris* - *monumenta et epistolas ad eam ecthesin pertinentia* - *acta sanctorum conciliorum Nicaeni*, *Constantinopolitani*, *Ephesini*, *Chalcedonensis et quinti* prolata esse *de apostolico scrinio*, *de venerabili scrinio, de scrinio sanctae ecclesiae.* Quum vero in *capitulis* Cyri Alexandriae episcopi mentio facta esset *cuiusdam dictionis beati Dionysii Atheniensis episcopi* ex epistola eius ad Gaium, alter e patribus dixit: *necesse est, ut codex praedicti doctoris affe-*

[1] Liber diurnus n. LXXXII ed. de Rozière p. 173.

[2] Concil. ed. Mansi X p. 890 et seqq.; ed. Coleti VII p. 278 et seqq., 314 et seqq. Singula verba et titulos codicum ex actis concilii Romani a. 649 citabo ad editionem Venetam Coleti; unde excerpta de hoc argumento in schedis meis habeo.

ratur [1]. Theophylactus autem petitum codicem protulit, non de scrinio, sed *de venerabili bibliotheca sedis* (apostolicae) [2]. Neque ceteri codices patrum, quos Theophylactus *defloravit* et exhibuit, item haereticorum superioris aetatis, quorum scripta non erant alligata gestis controversiae tunc agitatae, sumpti unquam dicuntur e scrinio: collatisque iis, quae rettuli de codice Dionysii Atheniensis, intelligitur codices omnes patrum et veterum haereticorum prolatos esse e bibliotheca. Inde lucem capit discrimen inter *scrinium* et *bibliothecam* sedis apostolicae utraque commissa fidei et auctoritati primicerii notariorum. Ipsa celeritas, qua Theophylactus quoscumque libros imperatos, etiam parum tritos veterum haereticorum, statim afferebat, demonstrat eos in promptu fuisse in proxima bibliotheca iuncta archivo; in qua codices ordine dispositi eorumque indices (σιλλύβοι) perspicui erant vel in tabulas relati. Quumque Theophylactus primicerius tum iure dignitatis tum usu librorum vere fungens munere bibliothecarii plurimos codices Graecos et Latinos excusserit et deflorarit, e gestis eius in concilio Lateranensi colligitur aliqua pars tabulae indicum bibliothecae sedis apostolicae a. 649. Quam tabulam ex iis actis a me excerptam et in ordinem litterarum digestam hoc loco proponendam esse censeo.

1 Concil. ed. Coleti, l. c. p. 186.

2 « *Secundum iussionem vestrae beatitudinis* (Martini I) *afferens de venerabili bibliotheca sedis vestrae codicem beati Dionysii prae manibus habeo* » l. c. p. 187.

CODICES PATRUM ET HAERETICORUM E BIBLIOTHECA SEDIS APOSTOLICAE EXHIBITI IN CONCILIO ROMANO A. 649.

I. Patres

BEATI AMBROSII *episcopi Mediolanensis, Sermones tres ad Gratianum imp.* (Concil. ed. Coleti VII p. 279, 287).

— *Interpretatio evangelii secundum Lucam* (p. 290).

— *Sermones fidei duo* (p. 290, 303).

SANCTI AMPHILOCHII *ep. Iconii, In eo quod dictum est: « Ex se filium nihil facere posse »* et: *« Pater maior me est »* (p. 287, 311).

SANCTI ANASTASII *ep. Antiochiae, De satisfactione pro epistola apostolicae memoriae Leonis papae* (p. 314).

SANCTI ATHANASII *ep. Alexandriae, Sermo contra Apollinarium* (p. 294).

— *Sermo maior contra Apollinarem pro fide* (p. 295).

— *Sermo contra Apollinarem factus per interrogationem et responsionem* (p. 295).

— *(De eo) quo dicitur: « Nunc anima turbata est »* (p. 295).

— *Sermo tertius contra Arianos* (p. 310).

— *Dogmatica epistola ad Antiochenos* (p. 310).

— *Sermo de evangelio secundum Matthaeum, quo ait: « Qui dixerit verbum contra filium hominis »* (p. 310).

SANCTI AUGUSTINI *ep. Hipponeregiensis, Homilia XXII de evangelio secundum Ioannem* (p. 282).

— *Interpretatio psalmi XCIII* (p. 290).

— *Civitatis Dei, sermo XIV* (p. 291).

— *Interpretatio psalmi centesimi* (p. 291).

— *Liber de gratia novi testamenti ad Honoratum* (p. 294).

SANCTI BASILII *episcopi Caesareensis prov. Cappadociae, Syllogisticum contra Eunomium* (p. 282).

SANCTI BASILII *Sermo primus contra Eunomium* (p. 282).

— *Sermo ad Amphilochium de sancto Spiritu* (p. 282).

— *Interpretatio primi psalmi* (p. 282).

— *De spiritu sancto* (p. 286).

— *Epistola ab beatum Amphilochium* (p. 310).

SANCTI CYRILLI *episcopi Alexandrini, Interpretatio in evangelium secundum Ioannem* (p. 283, 287, 302).

— *Interpretatio in evangelium secundum Matthaeum* (p. 287, 302).

— *Thesauri* (p. 283, 302, 314).

— *Sermones dialogici vel cogitationes ad Hermen* (p. 283, 287).

— *Interpretatio epistolae ad Hebraeos* (p. 314).

SANCTI CYRILLI *episcopi Hierosolymitani, Homilia in evangelium ubi Dominus aquam in vinum convertit* (p. 311).

SANCTI DIONYSII AREOPAGITAE *ep. Atheniensis, Sermo divinorum nominum* (p. 307).

— *Epistola quarta ad Gaium* (p. 307).

SANCTI EUPHREMII *episcopi Antiochiae, Contra Severum haereticum* (p. 314).

SANCTI GREGORII *episcopi Nyssanensis, Epistola ad Eustathium de sancta Trinitate* (p. 282).

— *Epistola ad Ablavium de sancta Trinitate* (p. 283).

— *Sermo ubi exponit Pater noster* (p. 283).

— *Sermo contra Apollinarem* (p. 286, 295).

— *Sermones contra Eunomium secundus et quartus* (p. 287, 295, 311).

— *Contra Eunomium liber tertius volumine X°* (p. 311).

— *Sermo factus in Pascha* (p. 295).

— *In hoc ubi dicit: « Beati qui esuriunt »* (p. 311).

SANCTI GREGORII *Theologi, Sermo secundus de filio* (p. 286, 295).

SANCTI HILARII *ep. Pictaviensis confessoris, Sermo pro fide* (p. 303).

SANCTI HIPPOLYTI *episcopi et martyris, Homilia dominicae Paschae* (p. 294).

— *Sermo theologiae, idest deitatis* (p. 287).

SANCTI IOANNIS *episcopi Constantinopolitani, Sermo factus ad eos, qui ad missas non occurrerunt, et de consubstantiali* (p. 298).

— *Interpretatio evangelii secundum Lucam* (p. 298).

SANCTI IOANNIS *episcopi Constantinopolitani, Sermo de vidua quae duo minuta obtulit, cuius initium: « Simplex quidem ieiunii appellatio »* (p. 311).

— *In Thomam apostolum* (p. 314).

SANCTI IOANNIS *episcopi Scythopoleos, Sermo octavus contra Severum haereticum* (p. 314).

SANCTI IUSTINI *philosophi [episcopi] et martyris, De trinitate liber tertius* (p. 307).

— *Sermo ad Paganos* (p. 307).

BEATI LEONIS *Romani pontificis, Ad Leonem imper. volumen secundum* (p. 294, 303).

(EIUSDEM) *sanctae recordationis Romani praesulis, Sermo ad sanctae memoriae Flavianum episcopum Constantinopolitanum* (p. 303).

BEATI SERVIANI *(em. Severiani) episcopi Gabalensis, In eo quod scripsit: « Pater transfer a me calicem hunc »* (p. 299).

— *Homilia contra Iudaeos, Paganos et Apollinaristas* (p. 299).

SANCTI THEOPHILI *episcopi Alexandriae, Sermo factus propter mulierem habentem fluxum sanguinis* (p. 299).

II. Haeretici

(Concil. l. c. p. 319-330)

APOLLINARIS, *Contra Theodorum.*

— *Sermo de divina incarnatione.*

— *Sermo, qui superscriptus est in Epiphania incarnationis Dei.*

COLLUTHI, *De satisfactione facta pro tomo Theodosii haeretici.*

— *Rescripta contra Themestium pro Theodosio.*

IULIANI *quondam Halicarnassensis episcopi, Sermo contra Manichaeos.*

LUCII ARIANI, *episcopi quondam Alexandriae, Sermo dictus in Pascha.*

NESTORII, *Liber secundus, quem scripsit Epiphanius Myeseos.*

— *Epistola ad Alexandrum Hierapolitanum.*

PAULI *diaconi Persae, Nestoriani, Sermo iudicii.*

POLEMONIS, *discipuli Apollinaris, Contradictiones factae adversus sententias patrum.*

— *Sexta epistola ad Timotheum.*

SEVERI, *Prosphoneticus sermo factus in Daphne, in martyrio s. Euphemiae.*

— *Epistola ad Eleusium.*

— *Ad Sergium grammaticum.*

— *Adversus sanctae memoriae Ioannem episcopum Caesareae Palaestinae.*

— *Epistola prima ad Oecumenium.*

— *Ad Ioannem (haereticum) quondam episcopum Alexandriae.*

THEMESTII *haeresiarchae Agnostarum, Sermones secundus et tertius adversus Colluthum.*

— *Epistola pro Salamitanis.*

— *Sermo ad Charisium monachum.*

— *Ad Constantinum episcopum Laodicensem.*

THEMISTII, *Ad eos qui dicunt pro eo quod una est Deo decibilis operatio* etc.

— *Satisfactio ad generalitatem monachorum.*

— *Ad Marcellum presbyterum et Stephanum diaconum.*

THEODOLI *Nestoriani, De consonantia novi et veteris testamenti liber secundus.*

THEODOSII *haeretici Alexandriae, Tomus scriptus Theodorae Augustae.*

THEODOSII *Mopsuesteni, Sermo secundus pro miraculis.*

— *Sermo incarnationis.*

Ex his tabulis, quae vix aliquam partem attingunt codicum in bibliotheca sedis apostolicae extantium septimo saeculo [1], discimus quam ea dives esset librorum non modo Latinorum sed et Graecorum totius litteraturae theologicae tum Orientis tum Occidentis. Inde quoque intelligitur libros haereticorum diligenter servatos peculiarem eius bibliothecae classem constituisse.

[1] Cf. acta concilii Constantinopolitani a. 680 ed. Coleti VII p. 657 et seqq.

CAPUT IX.

Ecclesia Romana gentibus ad Christianam fidem conversis, praesertim Anglis, codices dedit et inde accepit saeculo septimo.

Anno 601 Gregorius Magnus misit Roma ad Augustinum apostolum Anglorum *plurimos codices* [1]: quorum unum et alterum docti Angli putant agnosci posse in evangeliariis antiquissimis Bodleiano et Cambricensi [2]. Blumius [3] censet ex epistola Gregorii Magni ad Aetherium episcopum Lugdunensem [4] constare, *antiqua consuetudine* ab archivo et bibliothecis ecclesiae Romanae ecclesiis orbis universi codices esse subministratos. *Antiquae* autem consuetudinis Gregorius meminit agens, non de codicibus, verum de privilegiis: « *De eo quod ecclesiae vestrae ex antiqua consuetudine deposcitis, re-*

[1] Beda, Hist. eccl. Angl. I c. 29.

[2] Wanley, Catal. p. 151, 173 cod. Cambric. n. CCLXXXVI; Westwood, Palaeographia sacra pictoria P. VII; Goodwin, Evangelia Augustini Gregoriana, *an historical and illustrative description of the mss.* n. CCLXXXVI *and* CXCVII, Cambdridge 1847; Garrucci, *Arte cristiana* III p. 64. Psalterii, quod ferebatur esse unum e libris Roma missis a Gregorio M. ad Augustinum, mentio fit in *Catalogue of ancient manuscripts in the British Museum, Part II,* London 1884 p. 8: sed editores peritissimi (Bond, Thompson, Warner) monent scripturam eius psalterii esse Anglo-saxonicam et videri exaratam anno fere 700 (cf. Delisle in *Bibl. de l'école des chartes* 1885 p. 317).

[3] Iter Ital. I p. 41.

[4] Epist. ed. Maurin. IX, 56 (al. 50).

quiri in scrinio fecimus et nihil inventum est: unde nobis epistolas, quas vos dicitis habere, transmittite ». Nempe Aetherius petierat, ut *ex antiqua consuetudine* Gregorius recognosceret nescio quae privilegia concessa a decessoribus eius. Deinde Gregorius subdit: « *Gesta vero vel scripta beati Irenaei iam diu est, quod sollicite quaesivimus, sed hactenus ex eis inveniri aliquid non valuit* ».

Petentibus autem tum Gallis tum Hispanis et Alexandrinis codices et scripta patrum, quae desiderabantur, requisita esse in scrinio et bibliothecis sedis apostolicae, demonstratur gestis et exemplis, quae supra commemoravi. Sed cura subministrandi libros sacros et omnis generis codices gentibus ad Christi fidem recens conversis, saeculis maxime septimo et octavo incubuit ecclesiae Romanae; eo quippe tempore evangelii praecones ex Anglia, Germania et regionibus Europae septentrionalis ad sedem apostolicam, a qua missi erant, recurrebant, ut novarum ecclesiarum necessitatibus subveniret. Martinus I a. 649 scripsit Amando episcopo Traiectensi: « *Codices iam exinaniti sunt a nostra bibliotheca, unde ei* (latori epistolae) *dare nullatenus habuimus: transcribere autem non potuit, quoniam festinanter de hac civitate egredi properavit* » [1]. Quare anno 649, quo tot scripta patrum et haereticorum e bibliotheca scrinii Lateranensis prolata superiore capite vidimus, codices dupli nulli supererant; pluteis exinanitis generositate donandi libros ecclesiis nuper constitutis. Codicum autem ex ea bibliotheca transcribendorum petentibus copia fiebat. Igitur bibliotheca sedis apostolicae hoc tempore fuit tanquam centrum, unde libri sacri diffusi sunt per Europam praesertim septentrionalem.

[1] Concil. ed. Mansi X p. 1183.

Potissimum vero Angli nova monasteria condentes, libros omnis litteraturae Roma arcessere, et sive dono sive pecunia sibi comparare toto saeculo septimo non destiterunt. Beda in vitis sanctorum abbatum narrat Benedictum, qui et Biscopus est appellatus, quinquies Romam venisse (a. fere 653, 658, 671, 678, 684) tum pietatis tum doctrinae causa; et tertio itinere (a. 671) Roma in Angliam « *retulisse libros omnis divinae eruditionis non paucos vel pretio emptos vel dono largitos* »; quarto (a. 678) « *innumerabilem librorum omnis generis copiam* »; quinto (a. 684) « *magnam copiam voluminum sacrorum* »; denique morti proximum « *bibliothecam, quam de Roma nobilissimam copiosissimamque advexerat, ... sollicite servari integram praecepisse* » [1]. Qua in bibliotheca *cosmographorum codex mirandi operis Romae emptus* magno in pretio habebatur [2]. Neque tantum librorum *donis locupletatus* Benedictus Romae est, sed et *non minori sanctarum imaginum munere ditatus*, itineribus quarto et quinto [3]. Hoc in genere notandae sunt *imagines de concordia veteris et novi testamenti,... verbi gratia Isaac ligna, quibus immolaretur, portantem et Dominum crucem, in qua pateretur, aeque portantem* [4]. Haec concordia utriusque foederis figuris expressa sequiore aevo dicta est *Biblia pauperum;* et primo manuscriptis pictisque exemplaribus, deinde xylographicis tabulis multiplicata. Eius origines antiquissimae in bibliothecis ecclesiae Romanae et in officinis urbanis antiquariorum et pictorum inde a saeculo saltem septimo sunt quaerendae. Imagines vero Christi servatoris, Mariae virginis, apostolorum et histo-

[1] Beda l. c. ed. Migne Patrol. Lat. XCIV p. 716, 717, 720, 721.
[2] L. c. p. 725.
[3] L. c. p. 717.
[4] L. c. p. 720.

riarum utriusque foederis in parietibus aedium sacrarum depictae sunt ad exemplaria Romae confecta et inde in Angliam portata; id quod expressis verbis Beda testatur (l. c.). Huius modi picturarum in ipsa Anglia insigne exemplum praebet codex Cambricensis CCLXXXVI, quem initio huius capitis commemoravi, ornatus diagrammatibus historiae evangelicae [1]. Hunc codicem Romae confectum esse Angli opinantur; quae opinio videtur valde probabilis.

Benedicto successit Ceolfridus, qui *pandectem* sacrorum librorum *vetustae translationis de Roma attulit.* Iussit autem fieri *tres* similes *pandectes,* sed *novae translationis;* quorum unum, quum senex Romam rediret, *secum pro munere sumpsit,* offerendum Petro apostolo [2]. Ceolfridum in itinere mors intercepit apud Lingonas (a. 716); discipuli eius perrexerunt usque Romam obtuleruntque *ecclesiae s. Petri pandectem a beato Hieronymo in Latinum ex Hebraeo vel Graeco fonte translatum* [3]. Hunc ipsum pandectem agnovi in celeberrimo codice Amiatino, nunc Laurentiano. Eius enim initio praefixum est epigramma partim refictum et in lituris rescriptum saeculo nono, deleto nomine prioris dedicantis; quod Bandinius [4] coniectura restituit Servando Casinati discipulo Benedicti patriarchae monachorum [5]. Haec ut attentius examinarem, auctor fuit Nicolaus Anziani v. c. praefectus bibliothecae Laurentianae. Qui quum propositum disserendi de origine codicis pretiosi in aliud tempus distu-

[1] V. Garrucci, l. c. tav. 141.

[2] Beda, l. c. p. 721.

[3] L. c. et De temp. rat. c. 66 (ed Migne XC p. 571).

[4] Bibl. Leopold. Laur. catal. cod. I p. 701-732.

[5] Cf. Lachmann, Novum testam. p. XXVII; Tischendorf, Biblia Lat. veteris testam. Hieronymo interprete 1873 p VIII et seqq.

lerit, cupit ut a me ratio reddatur indiciorum, quibus nomen et dedicationem Ceolfridi lituris huius epigrammatis subesse cognovi.

Epigrammatis litterae *unciales* scriptae sunt aliae prima, aliae secunda manu in litura. Quas secunda manus interpolavit, inclinatas exhibeo:

† *CENOBIVM* AD EXIMII MERITO
VENERABILE *SALVATORIS*
QVEM CAPVT ECCLESIAE
DEDICAT ALTA FIDES
PETRVS LANGOBARDORVM
EXTREMIS DE FINIB. ABBAS
DEVOTI AFFECTVS
PIGNORA MITTO MEI
MEQVE MEOSQ. OPTANS
TANTI INTER GAVDIA PATRIS
IN CAELIS MEMOREM
SEMPER HABERE LOCVM

Quum intra codicem semel legatur: O KYRIC CEPBANΔOC AIΠOIHCEN (sic) [1], Bandinius autumans hunc Servandum, non scriptorem partis, cui proprium nomen appinxit, sed totius voluminis auctorem vel oblatorem fuisse, censuit unum eundemque habendum cum Servando monacho Casinensi. Praeterea notavit initio v. 5, eraso nomine primi oblatoris, litteram E intactam mansisse, quae erat nominis deleti secunda; ideoque restituit: *SERVANDVS LATII* EXTREMIS DE FINIB. ABBAS. Initio vero carminis prima littera et pars alterius antiquae sunt; indeque exsculpsit

[1] Ad finem Exodi et calcem tabulae capitulorum Levitici; v. Zangemeister, Exempla codicum Lat. tab. XXXV.

syllabam CV. In pentametro mentio fit *capitis ecclesiae*, id est Petri apostoli. Bandinius igitur felici ingenio restituit: CV*LMEN* AD EXIMII MERITO VENERABILE *PETRI*. Quam sagax et firma haec a Bandinio excogitata primi hexametri restitutio est, tam levis et vacillans est coniectura, qua nomina Servandi et Latii in alterum hexametrum (v. 5) sunt intrusa. Nicolaus enim Anziani recte vidit spatium liturae longius esse, quam cui implendo sufficiant vocabula SERVANDVS LATII. Neque nomen Servandi exaratum ad calcem unius partis voluminis totum *pandectem* iusto sibi iure vindicat.

Mihi vero reputanti *extremis de finibus* dici consuevisse, non Latinos Urbi propinquos, sed *toto divisos orbe Britannos*, succurrit supplendum esse BRITONVM EXTREMIS DE FINIB. ABBAS [1]; et memor codicis a Ceolfrido oblati Petro apostolo, utrum aliqua vestigia nominis eius deprehendi possent, attente examinavi. Quae vere et a me deprehensa et a Nicolao Anziani aliisque peritis Italis ac Germanis recognita sunt et attenta observatione confirmata. Praeter enim quam quod litterae CEOLFRIDVS BRITONVM spatium liturae exactissime complent, primae litterae C vestigia apparent; littera E integra superest; quartam litteram supra lineam excucurrisse altior litura demonstrat, ea porro fuit L, cuius apex in hoc epigrammate semper altius porrigitur; versa vice quintam litteram inferius protensam litura indicat, qualem antiquarius semper effinxit litteram F. Cuncta haec casu mere fortuito tam bene congruere cum nomine CEOLFRIDVS miraculi instar esset. Ne-

[1] Non diffiteor saeculo septimo *Brittones* (non *Britones*) plerumque scribi, et primam syllabam produci consuevisse: sed antiquiore aetate *Britones* passim scriptum est, et versus gratia Ceolfridus potuit primam syllabam corripere, quae brevis est in *Britannus*.

que desunt argumenta affinitatis, quae intercedit inter codicem Amiatinum et Anglicanos fere eiusdem aetatis, itemque Cassiodorianos [1]. Porro Cassiodorius in *pandecte Latino corporis grandioris* depingendum curavit tabernaculum et templum; quorum formas eum ab antiquis Iudaeis didicisse Beda autumabat [2], et huius Cassiodorianae picturae ductu in Anglia scripsit de tabernaculo et de templo Salomonis. Eiusdem generis picturae extant in *pandecte* Amiatino; ad exemplum fortasse earum, quas Beda vidit in Cassiodorii *pandecte Latino corporis grandioris,* qualis codex est Amiatinus [3]. Quae subtiliter persequi huius loci non est. Satis sit indicasse originem et tempus historice, ni fallor, testata codicis insignissimi, cuius auctoritas in crisi lectionis vulgatae sacrorum bibliorum tantopere celebratur; et quo nullum antiquius mihi videtur extare e tot libris veterum bibliothecarum ecclesiae Romanae.

[1] V. Corssen in *Jahbr. f. prot. Theol.* IX (1883) p. 619; Delisle in *Bibl. de l'école des chartes* 1885 p. 318; Samuel Berger in *Bull. critique* 1 Mars 1886 p. 85 et seqq.

[2] De tabernac. II, 12; De templo Salom. c. 16: cf. Cassiod. in Ps. XIV v. 1, ed. Garet II p. 51.

[3] Pictura quidem templi et tabernaculi in codice Amiatino non omni ex parte respondet descriptioni Cassiodorii a Beda explicatae, neque *triplicem porticuum ordinem* exhibet: ea videtur expressa delineatione imperfecta.

CAPUT X.

De scrinio et bibliotheca sedis apostolicae saeculis octavo, nono, decimo.

De scrinio, bibliotheca, codicibus sedis apostolicae et ecclesiarum Urbis saeculis octavo, nono, decimo, quae supersunt haud multa, pleraque valde nota, testimonia non tam referenda ex integro nunc sunt, quam ordinanda. Hoc enim maxime tempore *confessio* Petri apostoli et basilica Vaticana habita sunt loco scrinii sanctioris; quo fit ut in huius praesertim aetatis monumentis scrinium et bibliotheca patriarchii Lateranensis attente discernenda sint a scrinio *confessionis* s. Petri et a bibliotheca peculiari basilicae Vaticanae.

Ineunte saeculo octavo, vel exeunte septimo, primum apparet *cura* bibliothecae a Sergio I demandata Gregorio subdiacono atque sacellario [1]. Quae cura auctoritati primicerii initio subdita certe fuit: deinde vero assumptis ad id munus viris magnae dignitatis, plerunque episcopis suburbicariis, bibliothecarius sui iuris effectus est, subscripsitque una cum primicerio epistolas pontificum; denique auctus titulo *cancellarii* munia primicerii notariorum absorpsit. A Gregorio curatore bibliothecae (qui postea ad sedem apostolicam evectus est anno 715) I. B. Pitra bibliothecarius sedis apostolicae orditur seriem antecessorum suorum, item *cancellariorum* cum scriniariis, totam refictam et longe pleniorem ea, quam prae-

[1] Lib. pont. in Gregorio II § I ed. Vignoli II p. 14.

eunte Panvinio Assemani confecerunt inseruerunt que praefationi ad catalogos codicum Vaticanorum [1]. Cura a Sergio I commissa Gregorio sacellario, distincta a munere et dignitate primicerii, indicio est, eam scrinii partem, quae peculiari nomine bibliotheca dicebatur, ad id culmen amplitudinis septimo saeculo exeunte pervenisse, ut propriis administris et curatore visa sit indigere. Anno 784 Hadriano I sedenti pro tribunali ante Stephanum sacellarium adstitit Theophylactus, quem primum fortasse omnium, quotquot ad hanc diem innotuerunt, absolute *bibliothecarium* dici comperimus, in album eorum nondum relatum [2].

De scrinio vero Beda haec refert ad a. 730: « *Nothelmus* (Britannus) *Romam veniens, nonnullas ibi beati Gregorii papae simul et aliorum pontificum epistolas, perscrutato eiusdem sanctae ecclesiae Romanae scrinio, permissu Gregorii* (III) *pontificis invenit* » [3]. Zacharias, qui Gregorio III successit, « *ante scrinium Lateranense fecit porticum atque turrem, portas aereas atque cancellos . . . et super turrim triclinium et cancellos aereos construxit, ubi et orbis terrarum descriptionem depinxit atque diversis versiculis ornavit* » [4]. Haec similia sunt ornamentis bibliothecarum veterum; et inde discimus, quam

[1] Pitra, Anal. noviss. I p. 279 et 334-49; cf. Marini, *Papiri* p. 221. « Bibliothecae Romanae ecclesiae *custos* Leo episcopus » a. circ. 872 memoratur in Flodoardi, Hist. Rem. eccl. III ap. Pertz, Monum. Germ. hist., Script. XIII p. 516, 39. Benedictus IX a. 1037 ad Petrum episcopum Silvae Candidae scripsit et sollemni *privilegio* decrevit: « *non solum te, sed et omnes tuos successores episcopos, bibliothecarios sedis nostrae esse perpetuo apostolica auctoritate censemus* ». (Marini, *Papiri* p. 83).

[2] Cod. Carol. n. LXXII ed. Cenni, Mon. domin. pont. I p. 427.

[3] Migne, Patrol. Lat. XCV p. 22.

[4] Lib. pont. in Zacharia § XVIII ed. Vignoli II p. 74 75.

nobiles aedes scrinio adsignatae essent in patriarchio. Eodem saeculo redit mentio *scrinii* in concilio Romano anni 745, quo de scriptis damnatis Aldeberti episcopi Hadrianus I pronuntiavit: *in scrinio nostro reserventur*; quemadmodum de scriptis haereticorum ab antiquissima aetate factum esse vidimus. Item in Libro pontificali, vita Hadriani I, legitur acta Graeca authentica synodi Nicaenae II iussu pontificis in Latinum translata esse et utraque lingua « *in sacra bibliotheca pariter recondita ad aeternam orthodoxae fidei memoriam* » [1]. Quum testimoniis supra allatis certo constet acta conciliorum authentica condita esse in scrinio ecclesiae Romanae, *bibliothecam sacram* hoc loco commemoratam non aliam, quam, quae archivo iuncta erat, intelligi debere manifestum est; neque iure Bethmannus [2] eam quaesivit in basilica s. Petri, cui Zacharias donavit *codices domus suae proprios* et in *armario* disposuit liturgicis lectionibus adhibendos [3].

In basilica Petri apostoli, praeter codices liturgicos aliosque proprios bibliothecae eius, acta et *munimenta* sanctiora ritu sollemni recondebantur. *Cautiones* enim omnium episcoporum ipsorumque antistitum sedis apostolicae, id est professiones fidei *scriptae a notariis in scrinio* (Lateranensi), *deponebantur in sacratissima confessione beati Petri apostoli ad corpus eius conservandae* [4]: decreta ele-

[1] L. c. p. 230 in Hadriano I § LXXXVIII.

[2] Pertz, *Archiv* XII p. 407.

[3] Lib. pont. in Zacharia § XIX, l. c. p. 75: Bartolini (card.), *Di s. Zaccaria papa*, Roma 1879 p. 213.

[4] Lib. pont. in Constantino § II, l. c. p. 3: Lib. diurn. ed. de Rozière form. LXXXIII, LXXXV, p. 182, 202, 203.

ctionum condebantur in *sacro scrinio Lateranensi*[1]. Donationum vero regalium facta esse exemplaria authentica splendide exarata, ut deponerentur ad corpus Petri apostoli, ibidem sancte custodienda, huius aetatis historia et monumenta testantur[2]. Cuius generis exemplar in Vaticano tabulario etiam nunc superest; *privilegium* nempe Ottonis I inscriptum membranae purpura violacea illitae litteris aureis; quod Theodorus Sickel luculento commentario illustravit, eius sinceritate doctissime asserta et vindicata[3].

Sacrum autem scrinium saeculo decimo appellatum esse *archivum s. Petri* et situm in basilica Vaticana, collectum est e diplomate Agapiti II dato a. 948; in quo legitur: « *Notum est literisque apud nos commendatum quibus ecclesiarum locis dignitas pallii ab hac apostolica sede debeatur...*, *sicut... inventis quibusdam exemplaribus, chartae vetustate admodum attritis, in archivo s. Petri reperimus* »: et paullo infra, confirmata translatione iuris metropolitici a sede Laureacensi ad Salisburgensem, Agapitus in haec verba concludit: « *haec testatur annosa memorialis sacri scrinii historia* »[4]. Sed Agapitus meminit *archivi s. Petri,* agens de censu *ecclesiarum quibus dignitas pallii debetur.* Porro quum pallia sumerentur *de corpore s. Petri,* id est de arca posita supra *cataractam*

[1] Lib. diurn. ed. cit. form. LXXXII p. 173; cf. Mabillon, Mus. Ital. I P. II p. 38.

[2] Lib. pont. in Stephano II § XLVII; in Hadriano I § XXXVII-XLIII, l. c. p. 120, 189-194; Deusdedit, Coll. can. lib. III, 149 ed. Martinucci p. 313 et seqq.

[3] Sickel, *Das privilegium Otto I für die Röm. Kirche vom Jahre* 962, Innsbruck 1883.

[4] Lambecius, Bibl. Vindob. lib. II c. 8 (2 edit. II p. 331): Jaffè, Regesta ed. secundae p. 460 n. 3644.

sepulcri eius in *confessione* basilicae Vaticanae, statim intelligitur cur in eius basilicae archivo repositae sint tabulae census ecclesiarum, quae honore pallii potiebantur. Epistolae vero de iuribus episcoporum et metropolitarum in regestis *annosis* (antiquis) *sacri scrinii* (Lateranensis) *memoriali historiae* servabantur.

Saeculis octavo et nono haud intermissum est codices dari petentibus sumptos e bibliothecis sedis apostolicae et ecclesiarum Urbis, eorumque idcirco nova exemplaria confici, ac vicissim oblata recipi; ita ut Urbs Roma habita sit tanquam emporium librorum tum Latinorum tum Graecorum, tum sacrae tum profanae litteraturae. Paulus I a. 757 ad Pipinum regem scripsit: « *Direximus . . . et libros, quantos reperire potuimus, id est Antiphonale et Responsale, insimul artem grammaticam Aristotelis, Dionysii Areopagitae libros, Geometricam, Orthographiam, Grammaticam, omnes Graeco eloquio scriptores, necnon et horologium nocturnum* [1]. Notissimi vero sunt, neque nunc singillatim memorandi, libri liturgici Gregoriani Carolo Magno petenti dati ab Hadriano I. E quorum numero *liber sacramentorum* in exemplaribus insignioribus aetatis Carolinae, titulo fronti appicto, dicitur *editus ex authentico libro bibliothecae*

[1] Cod. Carolin. n. XXV ed. Cenni, Mon. dom. pont. I p. 148. Cennius monet in epitaphio Pacifici archidiaconi Veronensis una cum codicibus ecclesiae datis, mentionem fieri *horologii nocturni* ab eo *primum inventi, quod nullus ante viderat:* sed iam ante quinquaginta fere annos *horologium nocturnum* una cum libris Roma ad Pipinum esse transmissum constare ex hac epistola Pauli I. Longe autem antiquiora sunt horologia nocturna, quibus bibliothecam coenobii Vivariensis Cassiodorius instruxit (v. supra p. LXI). Quare Pacificus Veronensis horologium nocturnum primus non invenit, sed eius novum artificium excogitavit. (De Pacifico et eius bibliotheca v. Giuliari in *Archivio Veneto* XIX p. 9 et seqq.).

cubiculi (*s. Gregorii papae*) [1]. Praesertim antiphonaria instructa notis musicis Pipino, Carolo Magno, Galliarum ecclesiis petentibus tam largiter a sede apostolica donata sunt, ut Gregorio IV (a. 827-839) vix unum exemplar eius libri praesto esset, quo Ludovico imperatori posset satisfieri [2]. Codicem quoque canonum, qui dicitur collectio Hadriana, Roma ad Carolum Magnum esse transmissum praefixum carmen testatur [3]. Eodem tempore epistolae e regestis Gregorii Magni Romae selectae sunt et vulgatae [4]. Hildebaldus episcopus Coloniensis (vita functus anno 819) bibliothecam ecclesiae suae ditavit codicibus, quos describi iussit e libris in eius usum Roma missis [5]. Sic anno fere 855 Lupus abbas coenobii *Ferrières* petiit a Benedicto III « *codicem reverendae veritatis commentariorum beati Hieronymi in Hieremiam post sextum librum usque in finem; postquam exscriptus fuerit sine dubio remittendum* »; item « *Tullium de oratore, duodecim libros institutionum oratoriarum Quintiliani* . . ., *Donati commentarium in Terentium* . . ., cuncta *fideliter restituenda* [6]. Denique exeunte saeculo decimo Gerbertus Remensis (qui postea Silvester II dictus est) scripsit ad quemdam

[1] V. Lambec. Bibl. Vindob. II p. 299; qui censebat codicem eo loco descriptum (Theol. Lat. 149) esse ipsum exemplar ab Hadriano I missum ad Carolum Magnum; cuius rei fides penes auctorem sit. Similem codicem eadem inscriptione (*ex authentico libro bibliothecae cubiculi* etc.) notatum vidi in bibl. Heidelbergensi n. 940. Cf. epistolam Hadriani ad Carolum M. in cod. Carol. n. LXXXII, ed. Cenni, l. c. p. 525.

[2] V. Thomasi, Opp. ed. Vezzosi VII p. 64 et seqq.

[3] V. Maassen, Bibl. Lat. iur. canon. p. 184, 233, 255, 266.

[4] V. Ewald in *Neues Archiv* III p. 439 et seqq.

[5] V. Jaffè, Wattenbach, Eccl. Colon. codices mss., Berolini 1874 p. IV.

[6] Muratori, Antiq. III p. 835.

amicum: « *nosti quanto studio librorum exemplaria undique conquiram, nosti quot scriptores in urbibus aut in agris Italiae passim habeantur* »; ideoque *bibliothecam assidue comparans* potissimum *Romae ac in aliis Italiae partibus auctorum exemplaria multitudine nummorum redemit* [1]. Gerbertus veteris praesertim litteraturae auctores Romae et tota Italia conquisivit: quare Stephano diacono ecclesiae Romanae scripsit: « *Svetonios Tranquillos Quintosque Aurelios cum ceteris, quos nosti, ... remittes, et quae nomini tuo convenientia paremus edisces* » [2]. Nempe pro Suetonio et Quinto Aurelio (Symmacho) vicem rependens Stephano diacono *parabat* Luciani presbyteri librum de miraculis s. Stephani protomartyris vel aliquid simile.

Hac quoque aetate, quemadmodum ante actis saeculis, ecclesia Romana libros sacros non tantum dedit, sed et undique accepit. Carolus Magnus psalterium Hildegardae uxoris vita functae dono misit Hadriano I a. 783 [3]. Agnellus Ravennas (a. fere 839) queritur *grande volumen mire exaratum* iussu Maximiani episcopi (a. 546-553), quo continebatur *quidquid ad ecclesiae ritum pertinet, Romam transmeasse* [4]. Hrabanus Maurus Gregorio IV (a. 827-844) obtulit librum de sancta cruce « *conscriptum tempore prisco, Principi apostolico munera missa Petro* » [5]. Michael imperator « *misit ad beatum Petrum apostolum per manum Lazari monachi et pictoriae artis nimie*

[1] Epist. XLIV, CXXX; loca epistolarum Gerberti, quae referuntur ad bibliothecam eius, excerpsit et collegit Becker, Catal. bibl. antiqui p. 77-79.

[2] Epist. XL.

[3] V. Blume, l. c. III p. 16.

[4] Agnelli, Vitae pont. Rav. ed. Waitz in Script. rer. Lang. et Ital. saec. VI-IX p. 332; cf. Bacchini ad Agnellum II p. 101, 117.

[5] Hrabani Mauri, Carmina in Duemmler, Poet. Lat. medii aevi II p. 161.

eruditi . . . evangelium », Graecis certe litteris scriptum eiusdemque facile Lazari picturis illustratum [1]. Permultos vero codices Graecos, praesertim liturgicos, putandum est Romam pervenisse, quum magno numero clerici et monachi furore iconoclastarum expulsi e provinciis imperii Byzantini confugerent ad ecclesiam Romanam et reciperentur in monasteria urbana. Huius modi codex ΕΟΡΤΩΝ Κ(αὶ) ΑΓΙΩΝ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΕΤΟΥϹ (kalendarium festorum et sanctorum totius anni) memoratur in fragmento nondum edito donationis lapidi incisae factae monasterio s. Andreae ad clivum Scauri, dum ibi Graeci degebant [2]. Ceterum in Romana ecclesia saeculo etiam tum nono et subsequutis diu temporibus sollemne fuit bis in anno lectiones sacras fieri tum latine tum graece: quare Benedictus III codicem, *in quo Graecas et Latinas lectiones die Sabbato sancto Paschae simulque et sancto Pentecostes subdiaconi legere soliti erant, raptum vel perditum simili volumine* splendide confecto restituit [3]. Eius mentionem idcirco feci, quod sermo inciderit de codicibus Graecis oblatis sedi apostolicae vel utcunque Romam perlatis. Plurimos porro codices sacros et liturgicos liberalitate pontificum et quoruncunque e clero vel populo hac aetate oblatos basilicis et aedibus sacris urbanis commemorant auctores extremae partis Libri pontificalis, itemque tituli donationum incisi lapidibus; quorum omnium recensionem consulto omitto. De celeberrimo codice sacrorum bibliorum aetatis

[1] Lib. pont. in Benedicto III § XXXIII ed. Vignoli III p. 166, 167.

[2] Suaresii schedae in cod. Vat. 9140 f. 212; cod. Barb. XXXVIII, 100 (charta non numerata): alios codices citare omitto. De monachis Graecis in coenobio s. Andreae ad clivum Scauri v. Ioannem diac. Vita s. Greg. M. IV, 82, 83; Mabillon, Acta ss. ord. s. Benedicti I p. 476; Mittarelli, Ann. Camald. I p. 68.

[3] Lib. pont. in Bened. III § XXXII, l. c.

Carolinae, qui servatur in basilica Pauli apostoli, taceo; expectans quae brevi scripturus est Leopoldus Delisle, omnis doctrinae bibliographicae, praesertim vero litteraturae codicum Alcuinianorum, summus magister.

Exeunte saeculo decimo libri liturgici, tanquam tributum, praebendi *palatio Lateranensi* imperati sunt aliquibus monasteriis subiectis iuri sedis apostolicae et ab ea honore et privilegio donatis. Anno 997 Gregorius V sanxit, ut abbas monasterii Augiae divitis *in sui consecratione, pensionis nomine,* offerret: *codicem sacramentorum I, epistolarum I, evangeliorum I*[1]. Quos addictos esse sacello pontificio *palatii Lateranensis* indicat adnotatio huius pensionis librorum scripta non *in tomis charticiis* tantum, sed et *in Missali Lateranensis palatii*[2].

CAPUT XI.

Codicum ecclesiae Romanae ingens iactura: archivi sedis apostolicae pars in palatio Lateranensi pars in turri chartularia saeculo XI.

Thesaurus ingens et pretii vere inaestimabilis librorum, regestorum, chartarum ante saeculum undecimum congestus in *scrinio, bibliotheca, vestiario sedis apostolicae,* in *confessione* et *archivo s. Petri,* item codicum praesertim liturgicorum tum Latini ritus tum Graeci pertinentium ad singulas *basilicas, titulos, diaconias, monasteria* Urbis funditus periit. Ab interitu vix quidquam esse servatum

[1] Deusdedit, Coll. can. III, 149 ed. Martinucci p. 321: Jaffè, Reg. 2 ed. n. 3880, 3881.

[2] Deusdedit, l. c.

nunc demum coepit intelligi ac recognosci. Opinio enim invaluerat magnam vel non spernendam saltem partem codicum antiquorum ecclesiae Romanae receptam esse in bibliothecam et tabularium arcanum aedium Vaticanarum. Mabillonius, Tiraboschius et eos sequutus Blumius sibi persuasere bibliothecas, quae ferebantur institutae ab Hilaro saeculo V ad baptisterium Lateranense, coaluisse cum thesauris librorum Vaticanis; cura sive Zachariae, qui codices *lectionarios* in *armario ordinavit;* sive Xysti IV, qui novam bibliothecam palatinam constituit [1]. Sed ne unus quidem codex octavo saeculo antiquior e bibliothecis Hilari, Agapeti, Lateranensi pervenit ad Vaticanam [2]. Libri *lectionarii* basilicae Vaticanae, qui

[1] V. Blume, Iter Ital. III p. 14.

[2] E codicibus Latinis antiquissimis, id est octavo fere saeculo antiquioribus, quorum exempla edidere C. Zangemeister et G. Wattenbach, duo tantum videri aliquo modo possunt iuris ecclesiae Romanae: celeberrimus Hilarii Pictaviensis (tab. LII) servatus in archivo basilicae Vaticanae; et Amiatinus (tab. XXXV) olim oblatus Petro apostolo. Codex autem Hilarii est origine Caralitanus, quippe collatus *Karalis* in Sardinia (non *Kasulis* in Africa, quemadmodum plerique legerant) anno 509-510; neque antiquitus, sed post multa demum saecula pervenit ad basilicam Vaticanam, testamento Iordani Ursini cardinalis, una cum ceteris libris ab eo collectis exeunte saeculo XIV, ineunte XV (vide indicem horum librorum editum a Cancellerio, De secret. Basil. Vat. II p. 910: nomen Hilarii tacetur, quod codex primis foliis careret). Amiatinus inde a saeculo IX migravit Roma Amiatam; ubi in coenobio tutissimo, longe ab urbano tumultu et excidio, servatus est. Codex canonum Vaticanus 1342 a Balleriniis dicitur « *antiquissimus, et unus ex his esse creditur, qui ad veterem bibliothecam Lateranensem spectabant* » (Opp. s. Leonis tom. III p. CXVI). Decimi fere saeculi est; neque indicium nunc ullum praefert bibliothecae Lateranensis, ad quam spectasse dicitur. Denique *Liber diurnus* scriptus ineunte saeculo IX e bibliotheca Sessoriana venit in archivum Vaticanum, et habetur tanquam fere unicus codex eius aetatis origine Romanus nunc Romae superstes (v. Sickel, l. c. p. 21).

a Grimaldo aliisque habiti sunt tanquam Zachariani [1], palaeographiam exhibent aetate Zachariae, id est saeculo octavo, multo recentiorem. Neque basilica Lateranensis *lectionaria* servat antiquiora saeculo decimo inclinato vel undecimo [2]. Codices *lectionarii* superstites ecclesiae Romanae antiquissimi omnium, quos ad hanc diem me videre contigit, sunt Vaticani 3835, 3836 alter alterum continuans; complectuntur sermones Leonis Magni, Augustini, aliorum exaratos litteris uncialibus saeculo fere octavo, ad usum *basilicae apostolorum Philippi et Iacobi,* manu Agemundi presbyteri qui se commendat principi apostolorum [3]. Aetatis paullo recentioris videtur alter codex sermonum s. Augustini Vallicellanus A. 14, item scriptus litteris uncialibus, quem in stationibus sollemnibus urbanis adhibitum esse indicant adnotationes adscriptae marginibus a Ioanne subdiacono ecclesiae Romanae [4]. Decimi fere saeculi est codex *passionarius* omnium eiusdem generis, qui in vetere serie Vaticana censiti sunt, antiquissimus n. 1189; fuit coenobii s. An-

[1] V. Bartolini (card.), *Di s. Zaccaria papa* p. 213.

[2] De codice *passionario* antiquiore Lateranensi v. Sauppe in Eugippii Vita s. Severini (Monum. Germ. tom. I Berol. 1877); Knöll in actis min. acad. Vindob. (a. 1879) XCV p. 448 et seqq.; de aliis codicibus *lectionariis* Lateranensibus de Azevedo, Missale monast. Lat. p. XI et seqq.

[3] De horum codicum praestantia dixerunt Ballerinii in editione operum s. Leonis Magni et Angelus Mai, Nova patrum bibl. I p. 111, qui edidit specimen palaeographicum et precem Agemundi presbyteri scriptoris exaratam in extrema pagina (f. 329) codicis 3835 (Mai, l. c. errore typothetae 1835). Adnotatio: BASILICA (sic) APOSTOLORVM PHILIPPI ET IACOBI iisdem litteris eademque manu appicta est, qua obsecratio scriptoris et totus codex. Similis est scriptura uncialis codicis Vallic. B. 25. 2 (v. Vettori, Diss. philol. p. 88, 89) oblati Laurentio martyri; sed de eius origine Romana non liquet.

[4] V. Reifferscheid, Bibl. patrum Italica I p. 179-181.

dreae ad clivum Scauri. Taceo de celeberrimo codice bibliorum Carolino, idcirco fortasse servato, quod seiunctim a ceteris libris repositus esset in sacrario basilicae Pauli apostoli tanquam scriptus manu Hieronymi [1]. De codice bibliorum adtributo saeculo X, qui fuit basilicae s. Mariae ad martyres, consulendus Carolus Vercellonius [2]. Alii fortasse libri origine vel dono et usu iuris ecclesiae Romanae, antiquiores saeculo decimo vel undecimo, agnosci poterunt excussis singillatim codicibus urbanis tum Vaticanis tum aliarum bibliothecarum Urbis et totius Europae. Sed nullum extare qui aetate superet, vix ullum qui aequet codices *lectionarios* scriptos ab Agemundo presbytero, mihi videor fere certa ratione posse affirmare. Denique de codicibus vetustis tabularii Vaticani nil attinet dicere: vulgo enim notum nunc est eius tabularii *regesta authentica* incipere a pontificatu Innocenti III, antiquiora cuncta periisse.

Quo civili tumultu, hostili direptione, incendio, vel quibus casibus variis tanta vastatio scrinii et bibliothecae sedis apostolicae, codicum quoque omnium antiquiorum saeculo octavo et vix non omnium antiquiorum undecimo Romae facta sit, annales insequentium aetatum prorsus tacent. Clades, quas passa est Urbs saeculo praesertim undecimo, maximis certe damnis affecerunt thesauros et bibliothecas aedium sacrarum. Sed bibliotheca Lateranensis eo exeunte saeculo perstabat; teste Deusdedit, de quo nunc dicam. Neque ulla divinatione auctores historiae urbanae aevi medii assequuti sunt, quibus temporum et rerum adiunctis vetus archivum et bibliotheca sedis apostolicae ex omnium oculis evanuerint [3].

[1] Petrus Sabinus in codice Veneto Marc. Lat. X, 195 f. 276.

[2] Variae lectiones vulgatae editionis sacrorum bibliorum I p. LXXXVII.

[3] V. Gregorovius, *St. di Roma nel medio evo* III p. 177.

Densissimis tenebris nonnullam, ni fallor, lucem inspergunt, quae alio loco exposui de turri *chartularia* [1] et nunc paucis indicabo. Sed prius dicendum est de codice canonum confecto a Deusdedit presbytero cardinali ecclesiae Romanae a. 1086-1087 [2].

Deusdedit, praeter plurima toto opere relata ex epistolis pontificum, praesertim e regestis Gelasii et Pelagii I, quorum exemplaria authentica videtur adhibuisse, libro III cap. CXLVIIII, CL collegit excerpta prolixissima de *regalibus*, patrimoniis, iuribus, ecclesiae Romanae e *tomis, regestis, privilegiis* scrinii sedis apostolicae [3]; quae excerpta insigne documentum praebent historiae et status eius archivi exeunte saeculo undecimo. Sed quum eadem excerpta redeant in *Collectaneis Albini scholaris* (a. 1182-1187) [4] et in Cencii camerarii libro censuum ecclesiae Romanae (a. 1189-1192) [5], dubitabatur, utrum Albinus et Cencius penderent a Deusdedit, an ex iisdem omnes fontibus (ut Ballerinii dicunt, l. c. p. CCCIII),

[1] *D' un tesoro di monete Anglo-sassoni trovato nell' atrio delle Vestali* in Fiorelli, *Notizie degli scavi* Dec. 1883.

[2] Cod. Vat. 3833, editus a Pio Martinucci Venetiis 1869. De hoc opere prae ceteris consulendi sunt Ballerinii, De ant. collect. can. P. IV c. XIV in s. Leonis opp. ed. Venet. III p. CCXCIX et seqq.; Sickel, *Das diplom Otto I* p. 62 et seqq.; Henr. Stevenson iun. in *Archivio della soc. Rom. di storia patria* VIII (1885) p. 305-398. Codex citatus e bibliotheca basilicae ss. XII apostolorum pervenit in Vaticanam post medium saeculum XVI una cum antiquissimis *lectionariis*, quorum supra memini.

[3] Edita sunt, ante totum opus a Martinuccio typis datum, a Borgia, *Storia del dominio temp. nelle due Sicilie, App.* p. 3 et seqq.

[4] Cod. Ottob. Vat. 3057; de quo v. Cenni, Mon. dom. pont. I p. XXVIII, II p. IV; Galletti, *Vita del card. Passionei* p. 232-35; Stevenson, l. c. p. 357-60.

[5] De hoc libro sagacissime disseruit Paulus Fabre (in *Mélanges de l'école Fr.* 1883 p. 328 et seqq.), qui eius nunc plenam editionem parat.

id est ex archivo, ebibissent; utrum demum ipse Deusdedit *tomos, regesta, privilegia* viderit, tractarit, an excerpta inde olim facta adhibuerit, auxerit [1]. Nuperrime vero Henricus Stevenson iunior tota re accurate expensa luculenter demonstravit Albinum pendere a Deusdedit, sed usum esse exemplari operis eius multo meliore, quam est Vaticanum 3833; Cencium pendere ab Albino; capita III, 149, 150 cum toto opere et proposito auctoris ita cohaerere, ut non nisi ipsi Deusdedit ea adtribui recte possint [2]. Hic igitur *tomos, regesta, privilegia* vidit et excerpsit in archivis sedis apostolicae; et de eorum conditione vertente et exeunte saeculo XI testis est locupletissimus.

Inde discimus in *bibliotheca Lateranensi* extitisse *tomos charticios alios ex toto, alios ex parte nimia vetustate consumptos* [3]; quorum singulis praescripta erant nomina pontificum, qui vixerunt saeculis nono, decimo, undecimo. Ex his *tomis*, *tomulis* Deusdedit citat, nullo ordine temporum, locationes praediorum, patrimoniorum, civitatum; excerptis vero inde sumptis praefixit lemma: « *Quae secuntur sumpta sunt ex tomis Lateranensis bibliothecae* ». Similibus verbis totam seriem conclusit: « *Haec ex tomis patriarchii Lateranensis* ». Deinde sequuntur, servato ordine temporum, excerpta e regestis Honorii I (a. 625-638), Gregorii II, Zachariae, Gregorii VII, cuius citantur singuli libri regestorum usque ad octavum (a. 1080). Deusdedit usus est ipsis regestis integris et authenticis, non epistolis inde selectis et vulgatis [4]. Locum, quo regesta vidit, Deus-

[1] V. Marini, *Papiri* p. 221.
[2] Stevenson, l. c. p. 305-398.
[3] V. Stevenson, l. c. p. 384.
[4] De regestis Gregorii VII adhibitis a Deusdedit vide Pflugk-Harttung

dedit tacet: res ipsa et contextus indicant tum *tomos* tum *regesta* in eodem archivo extitisse. *Tomi charticii,* quos Deusdedit accurate distinguit a regestis, Marinio iudice erant *rotuli* papyracei, id est acta et instrumenta, quae dicuntur chartae et diplomata. Huius modi chartae authenticae locationum dabantur eis, quibus praedia locata erant; eorum vero *protocolla* servabantur in tabulario. Quare hi *tomi, tomuli* non nisi *protocolla* locationum erant, distincta a regestis epistolarum. Deusdedit praeter *tomos* citat *tres chartas armarii Lateranensis palatii.* Sed quum statim sequatur donatio facta *sub Ioanne XV papa in alio tomo,* et citetur quoque *charticium privilegium,* quo Leo IX locavit *comitatum Ariminensem,* locationes relatae in *protocolla* a *chartis* et *privilegiis* liquido non distinguuntur. Nempe *protocolla* descripta non erant in paginis continuis, sed singillatim in chartulis sive schedis; quare Albinus scholaris opposuit *scedulas et protocolla quaternis* librorum [1]. Hinc inter *tomulos charticios protocollorum* et *tomos* donationum ac privilegiorum quaedam videtur suboriri confusio. Bibliotheca vero, in qua hi *tomi* extabant, seiungi minime debet ab archivo seu scrinio Lateranensi; quippe cuius, non minus quam *regesta, tomi* et *protocolla* propria essent. Sed quum hoc tempore praeesset archivo *bibliothecarius et cancellarius* [2], tum scrinia *tomorum,* tum armaria regestorum et codicum a Deusdedit appellata sunt *bibliotheca patriarchii Lateranensis* [3].

in *Neues Archiv* VIII p. 229 et seqq.; Ewald, l. c. p. 420. Contra dixit Löwenfeld, l. c. X p. 309 et seqq.; sed pro sua et Ewaldi sententia iterum scripsit Pflugk-Harttung, l. c. XI p. 143 et seqq.

[1] V. Stevenson, loc. c. p. 357.

[2] V. Pitra, l. c. p. 342.

[3] In aliam sententiam discessit vir harum rerum peritissimus Pflugk-Hart-

Tomos, tomulos charticios Deusdedit quidem omnes recenset tanquam pertinentes ad *bibliothecam Lateranensem, patriarchium Lateranense:* eorum vero nonnullos dicit se vidisse *iuxta Palladium, in chartulario iuxta Palladium, in eodem chartuario.* Quae vocabula, a doctissimo quoque Caietano Marinio perperam interpretata de *palatio* Lateranensi, designant *turrim chartulariam* sitam ad s. Mariam novam et arcum Titi sub colle Palatino et monasterio, quod medio aevo dicebatur *Palladium.* Ibi episcopium aedificari coeptum a Ioanne VII deinde munitum ita est, ut saeculis undecimo et duodecimo haberetur *firmissima munitio,* in quam se recepit Urbanus II a. 1088 [1]; et *locus tutissimus curiae* [2]. Ea munitio tuenda praesidio militari commissa est Frangipanis *vassallis* ecclesiae Romanae eiusque quodam modo *castellanis* [3].

His consideratis intelligitur, quo modo *turris chartularia* fuerit iuris *patriarchii Lateranensis,* et bibliothecae eius pars sive repositorium; et cur *tomos* in ea repositos Deusdedit recensuerit una cum *tomis bibliothecae* et *patriarchii Lateranensis.* Inde historia veteris archivi ecclesiae Romanae temporibus turbulentissimis valde illustratur; inde quo turbine vetus scrinium et bibliotheca sedis apostolicae saeculo praesertim XIII dissipata sint et abolita, probabiliter declarari posse coniicio.

tung (*Neues Archiv* VIII 1883 p. 240, 241): in qua nescio an etiam nunc permaneat (cf. Stevenson, l. c. p. 343, 344).

1 Watterich, Vitae pont. II p. 589, 590.

2 Pandulphus diac. in vita Gelasii II, l. c. p. 95.

3 Haec exposui in commentario supra citato de thesauro nummorum Anglo-saxonico e stipe collaticia *denarii s. Petri* reperto anno 1883 ad pedes collis Palatini; ad quem commentarium lectorem remitto.

CAPUT XII.

Vetus archivum et bibliotheca sedis apostolicae dispersa et destructa saeculis XII et XIII: novum archivum sive *cancellaria* ab Innocentio III condita in aedibus Vaticanis.

Initio saeculi XII regesta pontificum iam non tota extabant Romae sive in archivo Lateranensi sive in turri chartularia: sed eorum saltem pars aliqua, crebris pontificum migrationibus disseminari coepta vel tutioris custodiae gratia tradita monasteriis munitissimis, quaerenda erat extra Urbem. Id discimus ex actis diuturnae litis de finibus dioeceseon Arretinae et Clusinae in tabulario ecclesiae Arretinae n. 435 [1]. Etenim lis definita tandem est ab Honorio II paullo ante annum 1125, regesto Alexandri II e monte Soracte Romam eius controversiae gratia allato [2]. Sed maiorem partem archivi sedis apostolicae, et praesertim regesta successorum Gregorii VII, toto saeculo XII Romae servata esse et ordinata, luculenter testantur collectanea Albini scholaris et liber censuum Cencii camerarii, quae superiore capite commemoravi, in ipsis archivis eo

[1] De hac lite v. Grazini, Vindiciae ss. martyrum Arretinorum, Arretii 1755 p. 55-59; Troya, *Codice diplom. Longob.* n. 400; Savigny, *Gesch. d. röm. Rechts* 2 ed. I p. 259.

[2] « *Accessit ad eum* (Guidonem episcopum Arretinum) *quidam clericus.... et ait..... Mitte ad montem Syratti pro registro pp. Alexandri* (II), *in quo est definitiva sententia* etc.; *quo* (registro) *misso et aperto statim occurrit praefata sententia, secundum quam Aretinus episcopus victoriam retulit* (Grazini, l. c. p. 73).

saeculo exeunte confecta. Quae quum satis nota et a Paulo Fabre uberrime illustranda sint, ab iis excutiendis supersedeo.

Regesta successorum Gregorii VII aucta sunt adnotationibus historicis; quarum sparsa indicia hoc loco colligi necesse est. Auctor codicis canonum Britannici (add. mss. 8873), quem P. Ewald accurate descripsit [1], et unde plurimae epistolae ineditae pontificum nuper prolatae in lucem sunt [2], adhibuit regesta Gelasii I, utriusque Pelagii, Leonis IV, Ioannis VIII, Stephani VI, Alexandri II, denique Urbani II tantummodo a die 13 Martii 1088 ad 10 Sept. 1089. Quare ipsa regesta expilavit exeunte saeculo XI, vel usus est excerptis inde iam sumptis et ad id tempus continuatis. Excerptis vero epistolarum Urbani II in codice Britannico insertae sunt adnotationes historicae tanquam e regestis desumptae. Quas in regestis vere extitisse confirmat Honorius III scribens Romae ad archiepiscopum Tolosanum: « *testamur, quod in regestis felicis recordationis Urbani II .... scriptum est .... in haec verba* »: sequitur brevis narratio de Bernardo archiepiscopo Toletano iisdem verbis, quibus in codice Britannico [3]. Similes narrationes insertas esse regestis Paschalis II indicat codex Vat. 1984 collatus cum collectaneis Albini scholaris [4]. Denique eiusdem generis adnotationes extitisse in re-

[1] *Neues Archiv* V p. 275-414, 505-596.

[2] Löwenfeld, Epist. Rom. ineditae, Lipsiae 1885.

[3] V. Ewald, l. c. VI p. 453, qui citat epistolam Gregorii IX (a 1239 1240): sed in Prolegomenis ad Regestum Clementis pp. V cura et studio monachorum s. Benedicti editum a. 1884 p. XXIV refertur epistola Honorii III, cuius verbis Gregorius IX usus est; quare testimonium de regesto Urbani II et de adnotationibus historicis eidem insertis Honorii III est, non Gregorii IX.

[4] V. Stevenson, l. c. p. 373-375.

gesto Hadriani IV a. 1155 Henricus Stevenson docuit e citato codice Albini f. 137 [1].

Praeter codicem canonum Britannicum, alter eiusdem generis codex Cantabrigiensis nuper excussus est; unde in lucem redierunt epistolae plurimae nondum notae Alexandri III (a. 1178-80), et singulae successorum eius Hadriani IV, Lucii III e regestis desumptae [2]. Regesta Alexandri III non semel citavit Honorius III (a. 1216-1227) itemque Hadriani IV, Anastasii IV, Gelasii II, Lucii II [3]. Post Honorium III nemo meminit regestorum epistolarum pontificum, qui fuerunt ante Innocentium III [4]. Neque quum ineunte saeculo XIV regesta pontificum translata sunt Perusiam, inde Asisium, denique Avenionem, eorum volumen ullum authenticum supererat antiquius exeunte saeculo XII, id est pontificatu Innocentii III. Igitur iactura regestorum, quae antiqua appellavi, facta est vertente saeculo XIII, post pontificatum Honorii III (a. 1216-1227), ante eiusdem fere saeculi finem vel initia decimi quarti.

Nunc si quaeratur, quae tantae iacturae eo tempore probabilis causa possit excogitari, reputanda sunt quae superiore capite dixi: turrim chartulariam saeculo XI exeunte et vertente XII fuisse *chartarium* bibliothecae sedis apostolicae et *locum tutissimum curiae*,

[1] L. c. p. 371.

[2] Löwenfeld, *Registerfragment Alexanders III mit unbekannten Briefen und eine neue Canon-sammlung* in *Neues Archiv* X (1885) p. 586 et seqq.; eiusdem Epist. Rom. pont. ined. p. 129, 149-208.

[3] Proleg. ad Reg. Clem. V, l. c.

[4] De regestis Urbani II a Gregorio IX memoratis iam monui hunc non proprio, sed Honorii III nomine et verbis esse loquutum.

eiusque *munitionem fortissimam;* in quam Urbanus II et successores se receperunt, praesertim Alexander III, in *tutis Frangapanum domibus apud s. Mariam novam et Chartulariam* diu commoratus [1]. Itaque valde probabile est in eo *chartario* servata esse regesta Alexandri III aliorumque pontificum eiusdem fere aetatis; quin et ibidem *tutissimae* custodiae gratia conditum et obseratum esse thesaurum veteris scrinii sedis apostolicae translatum e patriarchio Lateranensi. Frangipani vero, quorum fidei turris chartularia commissa erat, ita ut inde agnomen sortiti sint, post decessum Honorii III, qui omnium ultimus regestorum saeculi XI et XII mentionem fecit, desciverunt a pontifice; et iussu Friderici II imperatoris, quidquid ecclesiae Romanae nomine obtinebant a *Palatio* ad *Colosseum* tradiderunt Annibaldis fautoribus imperii [2]. Sic non modo turris chartularia, sed et quidquid veterum regestorum, chartarum, librorum in ea conditum erat, videtur venisse in potestatem hostium ecclesiae. Quid inde detrimenti ceperit *chartarium* sedis apostolicae, docet ipse, ni fallor, occasus veteris archivi et regestorum antiquiorum pontificatu Innocentii III; e quibus exeunte saeculo XIII vel ineunte XIV iam nihil supererat.

Quomodo vero factum sit, ut vicissim regesta inde ab Innocentio III serie fere non interrupta ad nos pervenerint, facillime declaratur. Innocentius enim pontifex magni animi et mentis providissimae cuncta curiae ministeria ordinavit. Ab eius pontificatu

[1] Bosonis, Vita Alexandri III ed. Watterich, Vitae pont. II p. 406

[2] Hanc cessionem irritam pronuntiavit Innocentius IV a. 1244 (Marangoni, *Mem. dell'Anfiteatro Flavio* p. 52, 53; Theiner, Cod. diplom. dom. temp. I p. 118 n. 207; Potthast, Reg. n. 11355; Berger, *Registres d'Innocent IV* p. 106, 107).

incipit nova aetas *cancellariae* pontificiae [1]. Innocentius enim *cancellariae* ac *camerae* apostolicae novam sedem constituit, longe a patriarchio Lateranensi et a turri chartularia: « *quia non tantum honorabile sed utile censuit, ut summus pontifex apud sanctum Petrum palatium dignum haberet, fecit ibi de novo . . . domos cancellarii, camerarii* » etc. [2]. Vetera vero regesta in novam sedem Innocentius haud transtulit. Etenim si archiva tum vetus tum novum in aedibus Vaticanis tunc ordinata essent et eidem providae custodiae commissa, fieri non potuisset, ut cuncta regesta Innocentio III antiquiora eodem vertente saeculo perirent, series vero a pontificatu eius incipiens tota conservaretur [3].

Erunt fortasse qui cogitabunt, regesta antiquiora ideo periisse, quod scripta essent in libris *charticiis*. Certe antiquitus et usque ad initia saeculi undecimi epistolae pontificum et quaecunque gesta

[1] « *L'avénement d'Innocent III fût une ère nouvelle pour la chancellerie pontificale* » Delisle, *Mém. sur les actes d'Innocent III* p. 5. (*extrait de la Bibl. de l'école des chartes* 4 ser. III, IV).

[2] Mai, Spicil. Rom. VI p. 307. Pars gestorum Innocentii III, in qua haec leguntur, ignota Balutio, edita est ab Angelo Maio (l. c.) e codice bibliothecae Vaticanae, nempe 6091. Qui non nisi recens apographum est codicis tabularii Vaticani XI, 25, chartacei scripti saeculo XIV, translati ex archivo Avenionensi a. 1604.

[3] Series regestorum ab Innocentio III recensetur in libello Gregorii Palmieri, Ad Vaticani archivi Rom. pont. regesta manuductio, Romae 1884. Regesta annorum X, XI, XII pontificatus Innocentii III, quae in archivo Vaticano desiderabantur, comes de Ashburnham vir nobilissimus obtulit Leoni XIII pont. max. curante I. B. Pitra v. em. (v. Battandier in *Studii e documenti di storia e diritto* VI p. 81 et seqq.: Pitra l. c. p. 486, 487; Delisle, *Les registres d'Innocent III* in *Bibl. de l'école des chartes, Janvier 1885*).

authentica erant *charticia*, id est papyracea [1]; item acta conciliorum, quorum plura exemplaria authentica chartacea a patribus subscripta conficiebantur [2]: denique regesta epistolarum in scriniis sedis apostolicae exarata esse in *libris charticiis* docemur a Ioanne diacono, cuius verba de huiusmodi libris epistolarum Gregorii Magni in eo scrinio prostantibus non semel commemoravi. Ceteros quoque codices bibliothecae sedis apostolicae fuisse maiori numero papyraceos quam *membranaceos*, ex actis concilii Constantinopolitani sexti collegit Marinius [3]. Quare iactura *tomorum* et librorum archivi et bibliothecae Lateranensis videri potest imputanda fragilitati chartae papyraceae, quae difficillime aetatem tulit. Verum regesta saeculorum undecimi et duodecimi, fuerunt certe *membranacea ;* neque eorum pars ulla Innocentio III antiquior servata est. Quare non materia librorum, sed vis aliqua vel infortunium in causa fuerunt, cur ad unum omnes interierint.

Ceterum Romae exeunte saeculo XIII antiqui tum *libri* tum *tomi* (*privilegia*) *ex papyro in gazophylaciis* praesertim *antiquorum monasteriorum* haud desiderabantur; eorumque custodiae multo magis obfuit incuria ex ignoratione litterarum *non intelligi-*

[1] De *privilegiis* sive diplomatibus pontificiis, quorum exemplaria authentica papyracea supersunt, vide Delisle, *Rapport sur une communication de M. Brutails relative à une bulle sur papyrus du pape Serge IV* (1011) in *Bull. hist. et philol. du comité des travaux hist.* 1885 n. 2. De diplomatibus vero pontificiis exaratis in membranis, quorum exemplaria authentica antiquiora pertinent ad initia saeculi XI, v. Dickamp in *Mittheil. f. österr. G.* III p. 566; Ewald in *Neues Archiv* IX p. 332 et seqq.; Pitra, l. c. p. 83.

[2] V. Marini, *Papiri* p. 382.

[3] L. c. p. XVI.

bilium, quam corticis fragilitas [1]. In archivo sedis apostolicae translato Roma Avenionem, quum eius recensio fieret anno 1366, repertus est « *quidam rotulus de cortificibus arboris scriptus litteris quasi illegibilibus, prout supra ipsum scriptum est in quadam cedula, et ideo non fuit summatus* » [2].

Non in papyro, sed in membranis partim purpureis, et aureis argenteisve litteris exarata erant « *privilegia et litterae, ab imperatoribus et regibus aliisque principibus, nobilibus ac fidelibus Christianis sedi apostolicae concessa vel missa, quorum aliqua bullis aureis, alia vero sigillis plumbeis aut cereis roborata* », quae « *ne occasione casuum futurorum, quibus corporalia subiacent universa, deperirent* », Innocentius IV a. 1245 transcribi iussit eorumque apographa a patribus concilii Lugdunensis recognosci et sigillis muniri [3]. Quum haec pretiosiora *munimenta* fortunam veteris archivi sortita non sint et etiam nunc extent, oportet ea in *nova cancellaria* vel *camera apostolica* Innocentiana in Vaticano reposita fuisse et ab interitu praeservata.

[1] Simonis Ianuensis (medici Nicolai IV a. 1288-1292), Clavis sanationis Venetiae 1514 p. 37: « *gazophylacia antiquorum monasteriorum Romae.... continent libros et privilegia ex papyro scripta ex literis non intelligibilibus, nam figurae nec ex toto Graecae nec ex toto Latinae erant* ». Huius insignis testimonii, quod neque Marinio neque aliis, qui de papyris scripserunt, innotuit, me admonuit Ioseph Lais v. c. sodalis Philippianus.

[2] Marini, l. c. p. 222.

[3] Berger, *Les registres d'Innocent IV* I p. XLVII: cf. Marini, *Mem. istoriche degli archivi* p. 9, 10; Martene, Script. vet. coll. II p. 1223 et seqq.; Huillard-Bréolles in *Notices et extraits des mss. de la bibl. imp.* XXI P. II p. 267 et seqq.; Delisle, *Mélanges de paléographie et de bibliographie*, p. 405-410.

CAPUT XIII.

De bibliotheca sedis apostolicae a Bonifatio VIII ad Eugenium IV (a. 1295-1447).

Exeunte saeculo XIII anno 1295 iussu Bonifatii VIII confectus est index codicum bibliothecae pontificiae, antiquissimus eorum, qui ad nos pervenere. Inde incipit series longissima per sex saeculorum cursum fere continua indicum bibliothecae et archivi sedis apostolicae. Quare a pontificatu Bonifatii VIII ordienda est huius tractationis pars, quae non conquisitis undique testibus sagacibusque coniecturis, sed ipsis indicibus librorum intexta, ab historia pontificum et litterarum plenam lucem mutuatur. Totum vero instrumentum recensionum antiquarum bibliothecae pontificiae, secundum ea quae in praefatione significavi, neque nunc praesto est, neque decet eius partes potiores inde decerpi. Itaque ea tantum notabo, quae cum incepto ita cohaerent, ut a me omitti omnino non debeant.

Vertente saeculo XIII ante a. 1295 mentio bibliothecae sedis apostolicae nulla reperitur. « *Inventarium* vero *de omnibus rebus inventis in thesauro sedis apostolicae factum de mandato ssmi patris Bonifacii VIII an. 1295 pontificatus sui an. I°* » complectitur « *libros theologiae, iuris civilis, iuris canonici et medicinae et multos alios* », volumina fere 500, quibus altera manus adiecit: *it(em) CLX cartas edinas* [1]. Regesta pontificum, privilegia imperatorum, regum

[1] V. Ehrle, *Zur Geschichte des Schatzes der Bibliothek und des Archivs der Päpste im XIV Jahrhundert* (in Denifle et Ehrle, *Archiv für Litteratur-und Kirchengeschichte des Mittelalters* I p. 21 et seqq.).

ceteraque *munimenta* iurium sedis apostolicae, quorum apographa Innocentius IV recognoscenda curavit in concilio Lugdunensi, in hoc *inventario* desiderantur. Ea certe reposita erant in *cancellaria* et *camera apostolica*, quas Innocentius III constituit in aedibus Vaticanis; libri vero aggregati *thesauro sedis apostolicae* praesto erant pontifici residenti in patriarchio Lateranensi. Sane libri in hoc *inventario* recensiti fere omnes sunt quales usus quotidianus et studia theologiae et iuris eo tempore requirebant: duo tantum dicuntur *antiqui;* unus, *qui incipit de VII miraculis mundi;* alter *quidam liber antiquus de lictera Beneventana* [1]: pauci codices iuris civilis notantur scripti *littera antiqua*, *de antiqua et vili littera,* quorum ipsum argumentum indicio est eam antiquitatem vix de saeculo duodecimo esse interpretandam [2]. Codicum vere antiquorum e vetustis bibliothecis ecclesiae Romanae, quarum historiam supra explicavi, ne unus quidem in hoc *inventario* agnoscitur.

Thesaurus, bibliotheca librorum, archivum translata sunt Perusiam anno 1304. In indice librorum ibi confecto a. 1311, unde excerpta fecit Carolus Wenk [3], et quem totum nunc edet Fr. Ehrle, codices antiqui recensentur praesertim quattuor, quorum descriptionem exhibeo ex apographo ab editore mecum comiter communicato:

[1] Codd. *inventarii* citati 182, 355 ed. Ehrle. De codice 355 *littera Beneventana,* cuius titulus desideratur, infra dicam.

[2] Codd. 359, 362, 364, 370.

[3] *Ueber päpstliche Schatzverzeichnisse des 13 und 14 Jahrhund. und ein Verzeichniss d. päpstl. Bibliothek v. Jahre 1311* in *Mittheil. d. Inst. für österreich. G.* VI, 2.

[cod. 461] *Item librum Augustini contra Faustum Manicensem, de bona nota antiqua, scriptum in cartis pecudinis, . . . et est in tabulis antiquis et corosis cohopertis de corio albo et est scriptum in principio ipsius libri: LIBER ISTE EST SANCTE MARIE NOVE DE URBE.*

[cod. 201] *Item quemdam librum antiquum de nota antiqua, qui est intitulatus: HIC EST LIBER SANCTE MARIE NOVE etc.*

[cod. 504] *Item unum librum satis magnum antiquum, scriptum de bona et antiqua lictera in cartis edinis, in quo continentur epistole Ieronimi et Damasii et nonnullorum aliorum;... et est scriptum in principio: HIC LIBER EST Lateranensis ecclesiae, quicumque eum abstulerit vel celaverit vel titulum istum deleverit, anathema sit.*

[cod. 499] *Item quendam librum multum antiquum, qui intitulatur in principio: IOHANNES EPISCOPUS BOSONI ILLUSTRISSIMO COMITI, scriptum de antiqua littera cum ditongis in cartis pecudinis, . . . et est in tabulis multum antiquis cohopertis de corio albo, et est scriptum in principio: LIBER fratrum Casinensium assignatus per Berardum canonicum basilice principis apostolorum domino pape.*

Haec descriptio quattuor codicum *antiquorum* conferenda est cum iis, quae superiore capite dicta sunt. Codex 499, qui *multum antiquus* dicitur, et *de antiqua littera* et *cohopertus tabulis multum antiquis*, est notissimum volumen epistolarum Ioannis VIII, scriptus *littera Beneventana* saeculi XI, quod I. Levi accuratissime examinavit [1]. Igitur codex, qui anno 1311 habebatur omnium antiquior in bibliotheca pontificia, trium vix saeculorum antiquitate pollebat; neque e vetere archivo sedis apostolicae duce-

[1] *Archivio della soc. R. di st. patria* IV (1881) p. 161 et seqq.; cf. Ewald in *Neues Archiv* VI p. 647.

bat originem, sed e monasterio Cassinensi. Adnotatio de Berardo, qui codicem donavit *domino papae,* censetur scripta manu saeculi XIV; est autem paullo antiquior. Idem enim codex, meo iudicio, notatur in *inventario* anni 1295 verbis supra relatis: *quidam liber antiquus de lictera Beneventana.* Quum volumen titulo careret, in indice quoque anni 1339 censitus est absque designatione argumenti [1]. Sic codicis celeberrimi ingressus in bibliothecam pontificiam repetendus est ab anno saltem 1295. Item e ceteris tribus codicibus *antiquis* recensitis a. 1311 nullus ab origine fuit bibliothecae patriarchii Lateranensis; sed unus *ecclesiae Lateranensis,* duo *s. Mariae novae.* Quorum saltem duo (461, 504) in bibliotheca pontificia iam extabant a. 1295 [2]. Quum aedes s. Mariae novae iuncta esset *munitionibus tutissimis curiae* ac praesertim turri chartulariae, pontifices in ea *munitione* et turri residentes inde per fornices accedebant ad contiguam aedem sacram, qua utebantur tanquam pontificia ac paene *succedanea* Lateranensi. Itaque clare patet, cur potissimum codices sumpti e secretario *s. Mariae novae* et unus *ecclesiae Lateranensis* censiti sint inter antiquiores superstites in bibliotheca pontificia a. 1311. Cuncta vero, quae supra dixi de interitu vetustioris bibliothecae Lateranensis et de turri chartularia, his indicibus librorum confirmantur.

De ceteris recensionibus bibliothecae et archivi sedis Apostolicae, confectis Asisii et Avenione toto saeculo XIV et ineunte XV et de bibliotheca nova ac ditissima Avenione instituta interim con-

[1] V. Denifle, *Archiv* etc. II p. 87.
[2] *Inventarium* a. 1295 ed. Ehrle n. 82, 86.

sulantur Fr. Ehrle [1], Henricus Denifle [2], Mauritius Faucon [3]. Bibliothecam Avenionensem Benedictus XIII *(antipapa)* insigniter auxit et magnam partem transtulit Peniscolam in Hispania a. 1408: librorum illuc translatorum recensio legitur in codice Parisiensi Lat. 5156 A [4]. Qui libri, extincto schismate, redierunt Avenionem; sed multi ex iis dati sunt collegio Tolosano instituto a Petro de Foix cardinali et postea dispersi vagarunt perveneruntque praesertim ad bibliothecam Colbertinam. Dum cuncta schismate Avenionensi perturbata erant, de nova bibliotheca Romae condenda cogitatum non est. Immo Gregorius XII anno 1407 consensum praebuit venditioni aliquot codicum ecclesiae Romanae (usus fortasse liturgici) pretio aureorum (flor.) 500, ut necessitatibus aerarii pontificii subveniret [5]. *Regesta bullarum* eius temporis, id est pontificum, qui Romae sederunt post reditum Gregorii XI in Urbem, usque ad annum 1428 *diu steterunt in locis conventus s. Mariae supra Minervam* [6].

Schismate sublato, Martinus V a. 1418 paucos e libris Avenionensibus ad se deferendos curavit [7]. Anno 1428 iussit transferri

[1] L. c. et p. 228 et seqq.; 307 et seqq.

[2] *Die päpstlichen Registerbände des 13 Jhs. und das Inventar derselben vom J. 1339* in *Archiv* etc. II (1886) p. 1-105.

[3] *La librairie des papes d'Avignon, sa formation, sa composition, ses catalogues* (a. 1316-1420) *tome* I, Paris 1886 (*Bibl. des écoles fr. d'Athènes et de Rome* XLIII): cf. Muratori, Antiq. VI p. 76 et seqq.; Delisle, *Le cabinet des mss. de la bibl. imp.* I p. 486 et seqq.; *Inv. gén. des mss. français de la bibl. nat.* I p. CV, CVI.

[4] V. Delisle, *Le cabinet* etc. l. c. p. 489 et seqq.

[5] Theiner, Cod. diplom. III p. 159.

[6] Marini, *Mem. degli archivi* p. 17.

[7] Theiner, l. c. p. 233.

ea regesta, quorum paullo supra memini, *ad loca in palatio apostolico apud ss. Apostolos nunc parata* [1]. Dresdae servatur codex Martiani Capellae, ornatus insigniis Martini V, fortasse e privata eius bibliotheca [2]. Paullo post eius mortem, ineunte anno 1432, Ambrosius Traversari *pontificis bibliothecam (*a *bibliotheca s. Petri* distinctam) *ingressus, Graeca volumina quaedam notavit, novi nihil invenit, praeter quam Isaac Syri opuscula de perfectione vitae religiosae* [3]. Tunc sedebat Eugenius IV, qui anno 1441 mandavit, ut a Petro de Fuxo (de Foix) cardinali redderentur sedi apostolicae *nonnulla privilegia et libri .... ex archivis celeberrimarum Lateranensis et s. Petri ecclesiarum ad partes Avenionenses portata* [4]. Denique anno fere 1443 facta est recensio librorum Eugenii IV, quae ab Eugenio Müntz et Paulo Fabre e tabulario Vaticano deprompta typisque iam impressa quam primum in lucem emittetur. Complectitur volumina fere 340 tum sacrae tum profanae litteraturae: Graeca autem nulla [5], quanquam ea vidit Ambrosius Camaldulensis in bibliotheca pontificia anno 1432. Quare haec recensio fortasse re-

[1] V. Marini, l. c., qui recte negat id quod Assemani aliique, duce Panvinio, temere asseruerunt, archivum Avenionense a. 1417 a Martino V Romam esse translatum.

[2] V. Blume, Iter Ital. III p. 18.

[3] Ambrosii Traversari, Ep. VIII, 42, 43 ed. Mehus: cf. eiusdem Hodoeporicon p. 10, ubi dicit se reperisse ad s. Caeciliae trans Tiberim homilias XXXIX Origenis in Lucam a Hieronymo in Latinum versas et *alias tres in psalmos*. De *bibliothecis* tunc Romae *deletis, ut divinae Veronicae facies* (in membranis deletitiis) *pingeretur,* queritur Cencius (Rusticus) Romanus (Quirini, Diatriba praelim. ad Fr. Barbari epist. p. X).

[4] Theiner, l. c. p. 349.

[5] Unum tantum psalterium notatur partim Latinum, partim Graecum.

spicit libros peculiares Eugenii IV. Plurimi codices dicuntur scripti *littera antiqua*. Quae verba intelligenda sunt, non de codicibus antiquis, sed de libris ineunte saeculo XV scriptis littera formae antiquae, cuius usus ea aetate, renascentibus studiis antiquitatis, auctore praesertim Nicolao Niccolo, renovatus est [1]. Sane plures libri poetarum et oratorum, qui floruerunt exeunte saeculo XIV et ineunte XV, Francisci Petrarca, Leonardi Bruni Arretini, Ambrosii Traversari, Maphaei Vegii, aliorum notantur scripti *littera antiqua*. Quare ne in hoc quidem indice ulla deprehenduntur vestigia codicum antiquissimorum veteris bibliothecae sedis apostolicae. Notatur quidem « *Missale unum magnum in pergameno antiquissimum, littera antiqua sine principio, incipit: Pastores loquebantur* »: sed e libri argumento et initio (*missae* de natali Domini) haud videtur colligi antiquitas codicis maxima.

CAPUT XIV.

De bibliotheca Vaticana eiusque indicibus a Nicolao V ad initia saeculi XVII.

Nunc ad eam, quae proprie dicitur bibliotheca Vaticana, noster sermo pervenit. Huius initia repetenda sunt a Nicolao V, qui instituit in aedibus Vaticanis bibliothecam, iudicio doctorum hominum suae aetatis, « omnium, quae fuerant, praestantissimam » [2].

[1] V. Voigt, *Die Winderbelebung des cl. Alterthums*, I p. 401, 402.

[2] V. Tortellii, Comm. grammaticae de orthographia, Tarvisii 1577, in prooemio (et ap. Bandini, Bibl. Leopold. Laur. I p. 498): cf. Vespasiani, *Vita di*

Eius index confectus a Ioanne Tortellio nullibi reperitur. Extat *inventarium* librorum Nicolai V, qui post eius mortem iussu Callisti III recensiti sunt [1], brevi edendum ab Eugenio Müntz; neque tanti thesauri famae par esse videbitur. Qua de re, ne editoris iudicium praevertam, dicere supersedeo. Immo totam historiam bibliothecae Vaticanae cursim nunc attingam, quippe quae reservanda sit, ut initio monui, praefationibus uniuscuiusque classis codicum Vaticanorum.

De bibliotheca magno sumptu aucta a Callisto III, quae Assemani referunt, nullo nituntur fundamento [2]: vicissim, quae de libris ab eo spretis et dispersis Vespasianus narrat, leviter recipienda non esse Eugenius Müntz demonstravit [3]. Pius secundus plurimos codices privatim possedit [4]; quorum pauci tantum Graeci sero in Va-

Niccolò V ap. Mai, Spicil. I p. 24 et seqq.; Manetti, Vita Nicolai V (in Muratori, Rer. Ital. script. III); Aurispa ap. Bandini, l. c. II p. 555; Mittarelli, Bibl. codd. mss. s. Michaelis Venetiis p. 82; Mehus, Vita Ambrosii Camald. p. LXV; Zanelli, *La biblioteca Vat.* p. 8, 9; Müntz in *Gazette des beaux arts* 1877 p. 423 et seqq.; Voigt, l. c. II p. 200. De Enoch Asculano a Nicolao V conquirendis codicibus misso usque in Daniam v. Haupt, Opuscula I p. 347. De *canone bibliographico* ab ipso Nicolao V conscripto Vespasianus, l. c. p. 32; von Reumont, *Lorenzo de' Medici* I p. 414; Enea Piccolomini in *Archivio st. ital.* ser. III tom. XXI p. 102; G. Sforza, *La patria di Niccolò V*, Lucca 1883 p. 359-381.

[1] Cod. Vat. 3959; et cod. Matritensis acad. hist. 71: « *Inventarium fusissimum omnium librorum et codicum Callixti pape III, quod ordinavit Cosmas de Monserrato, datarius ipsius domini papae et postea Vicensis episcopus* » (Ewald in *Neues Archiv* VI p. 340; cf. Heine, *Serapeum* 1847 p. 92). *Inventarium quorumdam librorum repertorum in cubiculo Nicholai pape quinti post eius obitum* e tabulario Vaticano editum est a Hier. Amati in *Arch. st. ital.* ser. III tom. III p. I pag. 207 et seqq.; Sforza, l. c. p. 385-391.

[2] Praef. ad Catal. codd. etc. p. XXI.

[3] *L'héritage de Nicolas V* in *Gazette des beaux arts*, l. c.

[4] De bibliotheca Pii II v. Cugnoni, Aeneae Silvii opp. inedita p. 17 et seqq.;

ticanam pervenere. Xystus IV inceptum Nicolai V post mortem eius neglectum perfecit. Aulas libris recipiendis splendide paravit; bibliothecam quadrifariam divisit in publicam Graecam et Latinam; secretam, id est archivum; pontificiam, id est privatam pontificis. Codices omnes certo ordine distributos Bartholomaeus Platina adiutore Demetrio Lucensi descripsit. Hanc quoque descriptionem Eug. Müntz et Paulus Fabre edendam suscepere. Interim eius exemplaria manu scripta et indices quoque confectos post obitum Xysti IV usque ad Leonem X distincte recensui in libello, *La biblioteca della sede apostolica* p. 43, 44; ad quem de tota hac historiae parte lectorem remitto.

Anno 1527 Urbe direpta, bibliotheca quoque detrimentum passa est. Libri vero praedati sollicite requisiti sunt curis Marcelli Cervini bibliothecarii (deinde pontificis eius nominis secundi) [1]: regestum Gregorii IX annorum III et XV eiusdem cura restitutum est in in locum suum anno 1548 [2]. *Libros* (regesta), *qui tempore Innocentii VIII erant in camera et hodie non reperiuntur*, Panvinius notavit in codice Vat. 3924 f. 25'. Post eam iacturam nova recensio librorum facta est *iussu et industria Marcelli Cervini* (cod. Vat. Lat. 3946);

de eius codicibus Graecis inlatis in Vaticanam, sedente Clemente XI, Assemani, Bibl. orient. Clem. Vat. I p. 593-97; Duchesne, De codicibus mss. Graecis Pii II in bibl. Alexandrino-Vaticana, Paris 1880. Sed in hanc seriem aliquos codices irrepsisse scriptos post obitum Pii II saeculo XVI monuit Voigt, l. c. II p. 236.

[1] Index librorum, quos Marcellus Cervinus recuperavit, scriptus est in cod. Vat. Lat. 3963.

[2] Vide testimonium Fausti Sabaei custodis bibliothecae editum a Gasparoni, *Lettere ed arti, appendice al tomo II* p. 119 et seqq.

quae in tria nobilis formae volumina dispertita (codd. 3967-69) usui fuit toto saeculo XVI [1]. « *Index bibliothecae Graecae Vaticanae confectus a Metello Kal. Sept. a. 1545* » extat in codice Vat. Lat. 7132 [2]. Graecorum item codicum indicem in ordinem, ut aiunt, alphabeticum digestum a Michaele Rosaita a. 1555 Ioseph Cozza *vicebibliothecarius* repperit Neapoli inter codices Farnesianos hoc praefixo titulo: Πίναξ σὺν Θεῷ πάντων τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Παλατίου κατ' ἀλφαβητόν Huius modi indices codicum tantummodo Graecorum bibliothecae Vaticanae multiplicatis exemplaribus in Gallias quoque et Hispaniam pervenere [3].

Xystus V novas aedes bibliothecae regia magnificentia et cultu, qui veterum bibliothecarum ornamenta et splendorem refert, extruxit [4]. Tunc confectus est « *Index bibliothecae Vaticanae a tempore Nicolai V ac deinceps usque ad Xystum V* », cuius titulum tantum novimus descriptum ab Augustino Mariotti hoc ineunte saeculo in chartis, quae nunc servantur in archivo bibliothecae. Mariottus adnotavit: « *liber plus quam egregium* (sic), *scriptus a doctissimis et diligentissimis scriptoribus Vaticanis, qui etiam interdum palaeographiam sive specimen litterarum adiiciunt* ». Sequitur nota scutatorum 30, quot sive a Mariotto emptum volumen erat sive em-

[1] V. Greith, Spicil. Vat. p. 6: cf. *La bibl. della sede apost.* p. 45.

[2] Ioannes Metellus Sequanus Romam venit mense Aprili a. 1545 (v. Andres, Antonii Augustini epistolae, praef. p. 49): quare primo in Urbem adventu hunc indicem confecit.

[3] V. *La bibl. della sede apost.* p. 47, 48.

[4] V. Muzio Pansa, *La bibl. Vaticana con la storia delle cose fatte da Sisto V*, Roma 1590; Rocca, Bibl. apost. Vaticana, Romae 1591; Assemani, Praef. ad Catal. mss. bibl. Vat. p. XXIV et seqq.

ptoribus oblatum. Huius indicis vere pretiosi et a me multum quaesiti vestigium nondum ullum potuit reperiri.

Anno 1600 pervenit in bibliothecam Vaticanam insignissima series codicum et librorum legata testamento Fulvii Ursini, de cuius indice autographo testatoris (cod. Vat. 7205) et de eius nuperrima editione mentio facta iam est (p. VI) [1]. Indici Ursiniano alia postea manus appinxit ad marginem numeros, quibus singuli ex his libris censiti sunt in bibliotheca Vaticana; plerique inter codices Latinos a n. 3191 ad 3454 [2], et inter typis impressos seriei veteris, quorum item numeros nunc obsoletos eadem manus adnotavit.

Hoc tempore bibliotheca Vaticana a plurimis omnis litteraturae studiosis frequentabatur [3]; eius thesauri valde creverant, non modo legato Fulvii Ursini, sed et accessionibus variis codicum, quibus post recensionem factam a Marcello Cervino plutei Vaticani pontificum liberalitate et auctoritate sunt cumulati. Peculiari mentione digni sunt codices Bobienses, iussu Pauli V Romam translati et inter Latinos Vaticanos censiti inde a n. 5750; quippe qui Angelo Maio obtulerint celeberrimas scripturas palimpsestas [4]. Quare de instituenda nova recensione codicum Vaticanorum ineunte saeculo XVII oportuit deliberari.

[1] Cf. *La bibl. della sede apost.* p. 46.

[2] Alii codices Ursiniani sunt extra hanc seriem; e. g. codd. Vat. 4104, 4105, 5398.

[3] Schott, Itin. a. 1601 p. 146.

[4] V. Mai ad Ciceron. De republica p. XXIII.

CAPUT XV.

Stabilis recensio codicum Vaticanorum instituta ineunte saeculo XVII: archivum a bibliotheca seiunctum iussu Pauli V eiusque prima descriptio nunc detecta.

Initio saeculi decimi septimi incepta est a fratribus Rainaldis descriptio, qua nunc utimur, codicum Vaticanorum. Anno 1620 septem iam magna volumina confecta erant; scilicet sex descriptionis codicum Latinorum serie perpetua a n. 1 ad 6025, unum indicis auctorum et rerum per ordinem litterarum. Hoc incepto, post tot mutationes recensionesque varias, tandem bibliotheca Vaticana stabilitatem nacta est et ordinem codicum manu scriptorum perpetuum, eorumque descriptionem nunquam postea intermissam et ad hanc diem eadem fere lege ac forma continuatam. Nec sine diuturna deliberatione hominum doctissimorum bibliotheca pontificia, omnium fortasse prima, consequuta est optatam firmitatem ordinis codicum nunquam postea immutandi. Deliberati iudicii laus non ultima debetur patri annalium ecclesiae Caesari Baronio; cuius rei memoriam hactenus ignotam repperi in commentario inedito Ferdinandi de Carolis, De bibliotheca pontificia [1].

[1] Cod. Barb. olim 916: mihi vero praesto fuere chartae autographae auctoris opus praeparantis, servatae prius in bibliotheca Iosephi Angelini praesulis cl. mem., nunc Ioannis Caroli Rossi eq.

Operae pretium est referre testimonium, quanquam prolixum, huius viri et docti et eorum temporum aequalis, qui ab ipso Caesaris Baronii ore audita eleganter exposuit scriptisque mandavit.

" Pontificum et praefectorum ac uirorum doctorum consultationes de „ tanta librorum congerie quam aptissime digerenda . . . nimis operosum esset „ recensere; et quae reiecta sunt, tanquam minus profutura, libens prae- „ tereo. Obtinuere Federicus et Marinus Raynaldi custodes, grauibus pro- „ positis rationibus, ut uetus ordo, qui usui minime esse posset bibliothe- „ cae unum in corpus tandem coalescenti, peruerteretur; nouo instituto etiam „ indice, quo directore certissimo custodes in posterum uterentur. Orienta- „ lem igitur ianuam ingressis aula bibliothecae . . . obiicit ad dexteram qua- „ dratas inter columnas sacrorum uoluminum manuscriptorum pluteos, unde „ manuscriptorum latinorum omnis ordo deducitur ex codicibus ueteris te- „ stamenti exordia desumens. Glossa praeterea, ut illam uocant, in uniuer- „ sae Scripturae sacrae uolumina, patrum ueterum commentaria, doctorum „ quaestiones, omnis ecclesiasticorum rituum ratio, sacrorum annalium et hi- „ storiae series, sermones pii, acta magnorum conuentuum, sanctiones et „ decreta pontificum suis pluteis exposita cernuntur. Ad parietem ligneis in „ loculis authorum graecorum labores manuscripti per grammaticorum et „ rhetorum lucubrationes ad philosophorum, geometrarum et reliquorum sa- „ pientum, ad oraculorum diuinorum penetralia, et ad patrum monumenta „ curiosos aduenas perducunt. Sinistra in parte grammaticorum opes Musa- „ rumque thesauros omnes poetarum, oratorum et historicorum sudore con- „ gestos, dialecticae nodos et omnis arcana sapientiae patere conspicimus. „ Ligneis loculamentis occidentalem ad parietem inter fenestrarum lumina „ sitis uariae multiplicisque eruditionis aerarium, numero tamen distinguente, „ latet. Utrinque excurrunt magni corporis ad occidentem recumbentis bra- „ chia: septemtrionale dexterum, Pauli Quinti opus, ornatissimis in locu- „ lamentis manuscriptos codices sacros et patrum scripta uariasque recon- „ ditae doctrinae diuitias complectitur. Sinistrum australe a Xysto quinto „ bibliothecae adnexum omnigenam multiplicis sapientiae supellectilem in

„ similibus loculamentis tegit . . . Perpetuus ordo authorum in suas classes „ digerendorum per pluteos, incredibili affluenti in dies uoluminum copia, „ seruari non potuit, sed exactissimi indicis ratio, quod ob copiam uarietatemque librorum seruari minime poterat, abunde supplevit. Quam in prouinciam, defuncto Federico, Marinus nauiter incubuit. Dominicus autem „ Raynaldus duo indicis uolumina, post Marinum sua manu exarauit, reliquis „ perficiundis uoluminibus multos iam annos Alexander Dominici frater insistit.

„ Nec uero semel de indice coram bibliothecariis est disceptatum. „ Alfonsus Caraffa et Marcus Antonius Columna saepius ea de re, doctissimis quibusque uiris in consilium adhibitis quaesiuere. Caesar Baronius, „ Ludouicus Torres, Scipio Burghesius, quo praeside res bibliothecae plurimum incrementi sumpsere, et Scipio Cobellutius, tota re diligentissime „ perspecta, Clemente Octauo et Paulo Quinto annuentibus, quod a Baronio et Cobellutio saepius audiui, coeptum opus perficiendum curarunt. „ Indicem ipsum usus et dies approbauere. Si quis autem optimi rationes „ instituti unquam immutare tentauerit, nae ille magno bibliothecae detrimento membra molis immensae luxata uix pertinaci uicenûm annorum „ labore ad munera sueta reuocatum iri comperiet. Toto illo decennio, quo „ Pauli Quinti iussu templo Vaticano exornando intentus, assidue in bibliotheca uersabar, plura uolumina indicis pulcherrimi peruolutaui. Authorum „ nomina ordine descripta, operum argumenta, librorum initia, numerus pagellarum recensetur; characteris genus, forma, et magnitudo uoluminum, „ aeuum etiam ipsum indagatur et apponitur, singula suis numeris signantur, ut successiue in bibliothecam a principio sunt illata; numero libri „ sedes ostenditur, addito pluteo in quo liber continetur; et si quando authoris alicuius nomen aut operum tituli desiderantur, nihil intentatum „ omnino relinquitur, donec in lucem proferantur. Quo factum est, ut magno cum bibliothecae emolumento supra terna authorum millia, qui in „ bibliotheca diu latuerant, in hominum conspectum sint educta, et index „ tam facili et aperto ordine constet, ut cuilibet imperito ad quaeuis inuenienda uolumina iter aperiat expeditissimum. Angelus Rocca Tagastensis antistes, pontificii sacrarii praefectus Xysti magnificentiam et opus

„ edito uolumine celebrauit. Immensae moli summam imposuisse Paulus Quin-
„ tus uideri potuit, qui aedificationem amplificauerit, et pari splendore exor-
„ nauerit; archiuo praesertim extructo, ubi ex uetere Iulii primi instituto
„ arcana romanae sedis monumenta, quae uariis sedibus diuulsa latebant,
„ seruarentur pontificis tantum arbitrio promenda. Pluribus quoque mil-
„ libus uoluminum ueterum latine et graece scriptorum thesauros biblio-
„ thecae Paulus cumulauit, pleraque monumenta senio deformata restituens
„ et nitorem plurimis aere non paruo concilians. Cumque nullo censu biblio-
„ theca ad eam diem instructa quandoque magnis urgeretur angustiis, aes
„ perpetuum illi ex uetusti sacerdotii fundis attribuit, et ita ornamento ac
„ firmitati molis augustissimae in posterum opportune consuluit „.

Quae Ferdinandus de Carolis oratorio stilo involvit fortasse magis quam explicat, facillime declarabo. Codices in novam sedem a Xysto V translati distributi erant in classes et pluteos, ad eam fere normam, quam Bartholomaeus Platina constituerat designans loca librorum iussu Xysti IV. Eadem fuit forma bibliothecarum veterum et in earum pluteis designatio librorum, quemadmodum expositum est toto capite septimo. Itaque Baronius in Annalibus codices Vaticanos citat secundum pluteos et seriem librorum in unoquoque pluteo: e. g. codex nunc censitus inter Latinos n. 600 a Baronio citatur plut. III, 153 [1]. Aucta sensim continuis fere incrementis bibliotheca, nonnunquam insigniter ampliata accessione magnae alicuius copiae librorum, quemadmodum Ursinianae, cuius paullo supra memini, distributio in classes requirebat, ut singulis codicibus plutei et loca adsignarentur titulis et argumentis eorum convenientia. Quo pacto ordo librorum perpetuis mutationibus obnoxius erat; tabulae recensionis codicum continuo interpolandae

[1] Annal. ed. Luc. tom. XI p. 65.

erant; vel tota de integro, per haud longa temporis intervalla, recensio instauranda. Recte igitur et provide a Rainaldis fratribus, de bibliotheca Vaticana quam qui maxime meritis, consultum est, secundum ea, quae Ferdinandus de Carolis exponit, Caesaris praesertim Baronii ore testata. Praesides bibliothecae, quorum auctoritate totam rem a doctis viris in consilium adhibitis attente discussam definitamque esse et a Rainaldis exequutioni mandatam nunc discimus, fuere: Antonius Carafa bibliothecarius a. 1585-1590; M. A. Columna a. 1591-97; Caesar Baronius a. 1597-1607; Ludovicus de Torres a. 1607-1609; Scipio Burghesius a. 1609-1618, Scipio Cobellutius a. 1618-1626. Tantae consultationis et tam diuturni operis fuit designationi et indicibus codicum Vaticanorum eam normam praescribi praescriptamque exequutioni mandari, quae bono rei litterariae et doctorum hominum commodo etiam nunc durat; neque, ut Ferdinandus de Carolis iure monet, mutari poterit, quin maxima et paene irreparabilis totius bibliothecae perturbatio fiat.

Praeterea Ferdinandus de Carolis innuit, quo tempore ordo et descriptio codicum firmiter stabilitae sunt, Paulum V providisse, ut constitutio archivi a bibliotheca publica rigidius quam antea secernendi, secundum vota et decreta decessorum tandem perficeretur. Historiam archivi cum bibliotheca eiusque administratione coniuncti, sed in secreto conclavi sepositi a Xysto IV ad Paulum V, item scrinii secretioris in arce molis Hadrianae, Caietanus Marinius diligenter persequutus est in commentario saepe laudato (p. 17-30): cui tanquam praecipuo fundamento innituntur qui deinde de eodem argumento scripsere [1]. Marinius (l. c. p. 30) incertus

[1] Consulendi tamen sunt: Blume, It. Ital. III p. 24 et seqq.; Gachard, *Les*

haeret, quae in procuratione huius archivi a Paulo quinto constituti partes et munia fuerint Michaelis Lonigo Estensis. Mihi vero nuper contigit reperire insigne volumen authenticum gestorum constitutionis archivi decretae a Paulo V, et plenissimae descriptionis librorum, qui e bibliotheca aliisque locis sumpti sunt in illud inferendi. Auctor descriptionis est Michael Leonicus, de quo in eiusdem voluminis praefatione anonyma, cui titulus: « *Erectio novi archivi bibliothecae Vaticanae* » legitur: « *Ne vero tanti operis curator deesset, idem sanctissimus dominus noster Paulus V Michaelem Leonicum u(triusque) i(uris) d(octorem) clericum Estensem Paduanae dioecesis, virum impigrum, cuius fidelitatem in pluribus fuerat iam antea expertus, eiusdem archivi praefectum constituit, ut eius studio et diligentia archivi et scripturarum negotium antea neglectum ad votum sanctitatis suae optime in posterum dirigeretur* ». Paulus quidem sanxit, ut primus bibliothecae custos praefecturam item regeret archivi: quare Nicolaus Alemannus, tunc custos bibliothecae, testatus est Leonicum sibi subiectum fuisse [1]. Sed allato praeclaro documento nunc constat eum, sin minus iure *autonomae* praefecturae, re tamen et facto gessisse praecipuam curam exequendi mandatum de constitutione novi archivi Vaticani. Sane in citato volumine post praefationem statim sequitur: « *Annotabimus infra regesta pontificum et volumina singula, quae mandante sanctissimo domino nostro Paulo V successivis vicibus in novum Vaticanum archivum ex locis variis translata sunt* ». Deinde incipit: « *Volumina ex bibliotheca Vaticana in novum archi-*

archives du Vatican, Bruxelles 1874; P. A. Munch, *Aufschlüsse über das päpstliche Archiv, aus dem Dänischen übersetzt von J. Löwenfeld,* Berlin 1880; et monachi ordinis s. Benedicti auctores prolegom. ad Reg. Clementis V. p. XLII et seqq.

[1] V. Marini, l. c. p. 30.

vum primo illata »; subiecta est descriptio voluminum 258, quo statu essent, quo modo restaurata sint et denuo compacta in volumina 279. Eodem modo refertur de voluminibus secunda, tertia translatione et deinceps sumptis e bibliotheca, e *camera apostolica* aliisque locis variis. Describuntur in totum volumina illata in archivum fere 2700. Inde praesertim discimus quibus locis, ordine, statu essent regesta, ante quam inferrentur in novum archivum, quae nunc continuam seriem efficiunt voluminum 2019 [1]. Haec prima descriptio novi archivi constat chartis et paginis numeratis 375 formae quartae maximae splendide compactis corio rubro ornato insigniis studiose abrasis Pauli V et nescio cuius praesulis. Huius modi volumen in archivum bibliothecae illatum non est. Contelorius enim anno 1627 referens ad cardinalem bibliothecarium de statu bibliothecae et novi archivi, quorum praefecturam tunc susceperat, scripsit: « *alla bibliotheca è congiunto l'archivio Vaticano...; non se ne trova indice nè moderno nè anticho* » [2]. Index a Contelorio desideratus per tria fere saecula delituit; proximis annis nescio unde pervenit in bibliothecam privatam, inde nuper emptus est a I. C. Rossi eq. Qui non modo pretiosum volumen mihi utendum ultro concessit; sed probe intelligens valde decere, ut in propria sede huius modi liber tandem collocetur, eum bibliothecae pontificiae dono dandum censuit, et generosi propositi me constituit procuratorem. Qua de re publicas ei gratias ago.

[1] V. Gregorii Palmieri, Ad Vaticani archivi Romanorum pontificum regesta manuductio, Romae 1884.

[2] Cod. Vat. 7763 p. 129; Beltrani in *Arch. della soc. Rom. di st. patria* II (1878) p. 195.

CAPUT XVI.

De indicibus codicum bibliothecae Vaticanae a saeculo XVII ad haec usque tempora.

Postremum hoc caput mei commentarii perstringam brevissime; properans ad ea, quae de hodierna editione praemonenda sunt. In unaquaque enim serie codicum, Vaticana, Urbinate, Alexandrina, Ottoboniana, Capponiana, quemadmodum in Palatina ab H. Stevenson sen. factum iam est, indices veteres et novi, obsoleti et in quotidianum usum etiam nunc adhibiti, manu scripti et typis impressi recensendi erunt et excutiendi. Interim legi possunt, quae de iis summatim dixi in libello saepe citato de bibliotheca sedis apostolicae p. 8-11, 47-53. Sed ne sua cuique laus desit, nonnulla silentio praetereunda non sunt; quae, distinctius quam in libello edito a. 1884, nunc attingam.

Dum a fratribus Rainaldis conficiebantur tabulae codicum Latinorum ad n. 1 usque ad 6025, digestae in tomos sex *inventarii* et unum indicis, quorum capite superiore memini, index codicum Graecorum a Leone Allatio in duo volumina redactus est ad n. usque 1489. Graeci codices tunc extabant 1566, praeter nonnullos Cryptoferratenses nondum numeratos [1]. Contelorius valde optavit procuravitque, ut *inventarium* codicum Graecorum eorumque index locupletissimus a Leone Allatio perficerentur. Incepto viri doctissimi et impigri, praeter mis-

[1] V. Contelori, l. c. ed. Beltrani, l. c. p. 192.

sionem ei datam in Germaniam, ut codices bibliothecae Heidelbergensis Romam deferendos curaret [1], obstitit praefectus bibliothecae suffectus in locum Contelorii, Horatius Iustinianus. Impedimenta ab eo obiecta operi Allatiano narrantur a Stephano Gradio in vita Allatii; quam e schedis Vallicellanis imperfectam edidit Angelus Mai [2], pleniorem repperit Ioseph Cozza in codice autographo auctoris, et mecum amice communicavit. Quae supplementa historiae viri celeberrimi et de litteris ac bibliotheca optime meriti ipse sedulus repertor, spero, in lucem emittet. Indices, quos Allatius perficere haud potuit, et descriptiones codicum Graecorum, quibus series Vaticana ad nostra usque tempora aucta est, continuatae deinde sunt et expletae: praesertim hoc ineunte saeculo a Hieronymo Amati et proximis annis a Iosepho Cozza tunc scriptore Graeco nunc *vice-bibliothecario,* qui peculiare volumen confecit codicum Graecorum Basilianorum (olim coenobii Cryptaeferratae) et Columnensium. Perficiendo operi Allatiano nunc studet Cosmas Stornaiuolo adiutor praefecti musei sacri in bibliotheca Vaticana.

Codices Latinos describi intermissum nunquam est; quum eorum copia in serie Vaticana perpetuo adcreverit et fere quotannis adcrescat. In calce tomi septimi *inventarii,* quo describuntur codices 6026-6458, legitur: *Ego Petrus Colista scriptor Latinus dictae bibliothecae scripsi anno Christi MDCXL pontificatus SSm̃i D. N. D. Urbani Papae VIII XVI.* Tomus octavus a n. 6461 ad 7058, redactus vertente saeculo XVII, incendio periit; eius tamen schedae prototypae servatae sunt. Renovatus est praeterito saeculo im-

[1] V. Stevenson sen., Cod. mss. Graeci Palat. p. III, IV.

[2] Nova patrum bibl. VI p. V et seqq.

perfecte ab Angelo Battaglini; proximis annis diligentius ab Hegisto Ceccucci scriptore Latino. Nonus a n. 7059 ad 7244, decimus a n. 7245 ad 8471 eodem saeculo exeunte et hoc ineunte ab Angelo Battaglini aliisque scriptoribus confecti sunt. Sed quum tomus decimus primis rudibusque lineis praeparatus potius quam perfectus videretur, ac praesertim collectanea Aloysii Galletti in eo recensita, quae 250 fere voluminibus constant et historiae urbanae medii aevi instrumentum sunt locupletissimum, vix brevibus formulis essent indicata, totum volumen ex integro reficiendum suscepi adiutore Edwardo Marchetti et in duos tomos divisi, priorem a n. 7245 ad 8066, alterum a n. 8067 ad 8471. Praeterea aggressus sum condere tomum XI a n. 8472 ad 9019, quo in opere longo adiutus valde sum a doctis collegis scriptoribus linguarum Orientalium Al. Vincenzi cl. mem. et Paulo Scapaticci v. c. Honoris quoque gratia commemorabo Franciscum Massi cl. mem. scriptorem Latinum, poetam utriusque linguae facultate et elegantia celebratissimum, qui nonnullos codices poetici argumenti excussit descripsitque. Tomum XII a n. 9020 ad 9445 sine adiutore confeci; in quo, praeter codices plurimos argumenti multiplicis et originis variae, descripsi seriem chartarum et librorum manu scriptorum Caietani Marinii a me ordinatam et digestam in volumina 131 a n. 9020 ad 9151 [1]. Denique digessi tomum XIII a n. 9446 ad 9849 nonnunquam vocatis in societatem laboris Al. Vincenzi et Iosepho Cugnoni v. c. In hoc tomo recensentur chartae, libri manu scripti et typis impressi inspersi adnotationibus autographis Angeli Mai,

[1] V. quae praefatus sum ad Caietani Marinii, *Iscrizioni antiche doliari*, Roma 1884, p. III, IV.

cuncta a me prius ordinata et digesta in volumina 115 a n. 9529 ad 9644. Indices auctorum, rerum, locorum, hominum, quorum in tomis XI, XII, XIII mentio fit, mea cura et ductu compositi sunt a Iosepho Gatti. Schedas patrum Maurinorum de epistolis Romanorum pontificum et de conciliis Galliae in ordinem redegit ipse I. B. Pitra v. em. bibliothecarius: inde initium fiet tomo XIV *inventarii* codicum Latinorum. Ceteri codices Latini recens inlati in bibliothecam, quibus nondum certa sedes vel numerus sunt adtributi, nunc ordinantur ab Henrico Stevenson iun. scriptore Graeco et a Generoso Calenzio scriptore Latino: eorumque descriptio inchoata est ab Horatio Marucchi scriptore Latino.

Haec de serie codicum Latinorum et Graecornm, quae proprie dicitur Vaticana. De codicibus linguarum Orientalium nunc non opus est dicere; eorumque mentio aliqua fiet capite sequenti. Ceterae series codicum, statim ac in bibliothecam pontificiam inlatae, instructae sunt descriptione (*inventario*) et indicibus. De serie Palatina diligenter expositum est ab Henrico Stevenson sen. in praefatione ad codices Graecos; neque parum lucis afferent tabulae originum codicum singulorum, quae ab Henrico Stevenson iun. parantur, adiiciendae volumini altero huius editionis. Indices et historia bibliothecarum Urbinatis, Alexandrinae sive Christinae Reginae Svecorum, Ottobonianae, Capponianae, quibus Vaticani thesauri saeculis XVII et XVIII plus quam duplo aucti sunt, illustranda erunt in prooemiis iuxta praescriptum praemittendis singulis classibus codicum Vaticanorum [1]. Interim, si lubet, confe-

[1] Cf. epistolam dedicatoriam I. B. Pitra cardinalis bibliothecarii S. E. R. ad Leonem XIII pont. max. in tomo codicum Palatinorum Graecorum p. X.

rantur quae perstrinxi in libello de bibliotheca sedis apostolicae p. 8-10.

Indices librorum impressorum ab argumento huius commentarii prorsus alieni sunt. Sed propter affinitatem, quae intercedit inter codices manu scriptos et ea, quae appellamus incunabula artis typographicae, non tacebo Aloisium Zappelli scriptorem Latinum superioribus annis confecisse tabulas librorum impressorum saeculo XV extantium in bibliotheca Vaticana digestas in seriem annorum et in tria volumina dispertitas, quibus postea addidit, tanquam supplementum, volumen quartum. Idem recensuit quoque libros Aldinis typis impressos.

CAPUT XVII.

De editione indicum bibliothecae Vaticanae Assemaniana et eius supplementis.

Ineunte saeculo XVIII Ioseph Simon Assemani, quum plutei Vaticani codicum, quos dicimus Orientalium, liberalitate Clementis XI valde ditati essent, anno 1719 edendam suscepit *Bibliothecam Orientalem Clementino-Vaticanam,* cuius tria volumina in lucem emisit annis 1719-1728 [1]. Tum auctoritate Innocentii XIII a. 1721 parari coeptus est *catalogus* plenissimus codicum omnium Vaticanorum typis vulgandus. Anno 1736 opus alacriter proce-

[1] De indicibus codicum Orientalium bibliothecae Vaticanae, item Graecorum vulgatis ante editiones Assemanianas v. Blume, Iter Ital. III p. 100 et seqq.

debat [1]; denique annis 1756-59 editi sunt tomi tres hoc titulo: « *Catalogus bibliothecae apostolicae Vaticanae codicum mss. in tres partes distributus; in quarum prima Orientales, altera Graeci, tertia Latini, Italici aliorumque Europaeorum idiomatum codices: ed. Steph. Evodius Assemanus archiepiscopus Apamensis et Ioseph Simonius Assemanus eiusdem bibliothecae praefectus* ». Totum opus in viginti volumina distributum complecti debuit « *non modo scriptorum nomina ac singulorum voluminum argumenta, sed ea quoque, quae conspicua notatuque digna in codicibus occurrunt* » [2]. Codicibus Orientalibus adsignata sunt sex volumina, Graecis quattuor, Latinis et ceterarum linguarum decem. Immensi operis propositum vix longissimo temporis cursu perfici potuisset; id quod vere Mazucchellius scripsit desiderandum potius esse, quam sperandum [3]. Sane die 30 Augusti anno 1768 decem foliis voluminis quarti iam impressis fortuito incendio absumptis, auctores infortunio et senio oppressi animum desponderunt. Assemanis vita functis, toto apparatu ingentis operis sive concremato una cum foliis typis impressis sive disperso, de codicibus Graecis ac Latinis describendis et incepta editione continuanda non omnis quidem spes abiecta est [4], sed defuit qui propositum magno animo susciperet. Ea deinde tempora sequuta sunt, quibus de edendis indicibus Vaticanis ne cogitari quidem potuit. Anno 1797 iure belli procuratores Gallorum quingentos codices praestantissimos e bibliotheca Vaticana delectos trans-

[1] V. *Leipz. gel. Zeitung* a. 1736 p. 401.

[2] Assemani, l. c. I p. XV: cf. Acta eruditorum Lat. suppl. VIII p. 2.

[3] *Scrittori Ital.* II, 1 p. 4.

[4] V. Lunadoro, *Relazione della corte di Roma, accresciuta ed illustrata da* Francescantonio Zaccaria, Roma 1774 p. 237.

miserunt Parisios; qui descripti in indice edito Lipsiae a. 1803 [1], pacata deinde Europa, paucis exceptis, postliminio in pristinam sedem reversi sunt. Anno 1798, quum Galli eorumque fautores Urbe potirentur, bibliothecae Vaticanae nummotheca, glyptotheca, museum Christianum gravissimis damnis affecta sunt; libris autem et codicibus praedatores pepercere. Privata vero bibliotheca Pii VI pontificis, ditissima codicum manu scriptorum et librorum rarissimorum saeculi XV, misere dispersa est; neque delecti codices et libri Parisios missi potuerunt recuperari [2].

Rebus Europae compositis, codices Palatini scripti lingua Theutonica, pauci Graeci, inter quos celeberrima anthologia, item pauci Latini redditi sunt bibliothecae Heidelbergensi; quorum indicem edidit Creuzerus [3]. Deinde Angelus Mai, immortalis memoriae vir. coepit curare de supplementis indicum Assemanianorum codicum Orientalium [4]. Sed intentus expromendis thesauris, quae mira sagacitate et felicitate detexerat, de intermisso opere Assemaniano continuando ac praesertim de describendis codicibus Graecis ac Latinis utrum cogitaverit, ignoro: ea certe de re in eius scriptis nil notatum vidi [5]. Praeter prolixa supplementa recensionis codicum Orientalium, vulgavit tantum modo peculiarem libellum indicis pa-

[1] V. Stevenson sen. in praef. ad codd. Graecos Palat. p. XXII: cf. Delisle, *Cabinet* etc. I p. 288.

[2] Mazzatini, *Manoscritti italiani delle biblioteche di Francia*, Roma 1886 I p. CLXXVI et seq. (in *Indici e cataloghi pubblicati dal Ministero della pubblica istruzione* tom. V).

[3] Catal. codicum Palat. academiae Heidelb. restitutorum, Heidelbergae 1816: cf. Stevenson, l. c. p. XXII.

[4] Script. vet. IV P. II p. 1-713; V P. II p. 1-170, 239-251.

[5] Bethmannus in Pertz, *Archiv* XII p. 215, scripsit ab Angelo Maio a. 1833

pyrorum Aegyptiacorum bibliothecae Vaticanae, lingua vulgari anno 1825 [1]. Itaque tabulae codicum Orientalium Vaticanorum fere pro editis possunt haberi. Quidquid supplendum erit, quod ad codices Syriacos et Arabicos attinet, iam paratum est ab Augustino Ciasca ord. s. Augustini scriptore linguae Arabicae; quod ad Hebraicos, parare coepit Marianus Ugolini scriptor linguae Hebraicae.

Dum de indicibus codicum Graecorum et Latinorum edendis neque ab Angelo Maio neque ab aliis Romae cogitatur, eorum recensio manu scripta tota a pluribus percurritur, et ampla inde excerpta publicantur [2].

CAPUT XVIII.

De editione hodierna.

Anno 1871 Pius IX pont. max. instituit in bibliotheca Vaticana consilium praefectorum eius, Aloisii Vincenzi scriptoris linguae Hebraicae et auctoris huius commentarii; qui praeside I. B. Pitra bibliothecario S. E. R. referrent de statu bibliothecae ac

edendum fuisse primum volumen codicum Graecorum ab Assemanis praeparatum. Sed neque hic Assemanianus apparatus extat, neque ab Angelo Maio quidquam huius modi tentatum inceptumve est.

[1] Papyracea diplomata Latina, non bibliothecae tantum Vaticanae, sed quaecunque reperiri potuerunt, collegit et luculenter illustravit Caietanus Marinius notissimo volumine dicato honori Pii VII; quibus addenda est papyrus ab Angelo Maio reperta inter codices Ursinianos (Class. auct. V p. 362, 363).

[2] V. Blume, l. c. III p. 13-114; IV p. 264-283; Bibl. librorum mss. Italica p. 126 et seqq.; Greith, Spicilegium Vaticanum, Frauenfeld 1838; Pertz, *Archiv* III p. 414-430; Bethmann in Pertz, *Archiv* XII p. 201-374; Dudik, Iter Rom. Wien 1855 p. 122-294.

praesertim de recensione codicum et librorum; curarentque, ne quid in tabulas, quae *inventaria* dicimus, minime descriptum remaneret. Tunc mihi, cui ob ingentem copiam codicum Latinorum et linguarum recentiorum, maior cura incumbebat, et qui ab anno 1851 in iis ordinandis describendisque versabar, data est omnis facultas, quae levando labori et rei expediendae conduceret. Itaque recensio bibliothecae, cui providendum erat ante quam de editione indicum consilia inirentur, fere ad exitum perducta dici potuit anno 1877.

Leo XIII pont. max. statim ab inito pontificatu bibliothecae Vaticanae et litteratorum, qui eius copiis utuntur, commodis consulens, veteres leges sanxit, novas edixit, denique indices codicum manu scriptorum, praesertim Graecorum ac Latinorum, post intermissum opus Assemanianum a doctis diu expetitos typis edi iussit. Re in consilio, cuius initio praefationis mentio facta est, mature deliberata et provisa, decretum est incipiendum a recensione codicum insignis bibliothecae Palatinae, quippe cuius impensius optata videretur editio; praescriptum autem operis Assemaniani prorsus mutandum et ad formam parabilem redigendum.

A codicum enim singulorum descriptione prolixa et critico examine, quae non nisi in mediocri eorum serie exigi possunt, qui maximas bibliothecas recensendas suscipiunt abstineant necesse est, ne de exitu inceptus interminati desperandum videatur. Neque enim huius modi recensio et editio tantum Vaticana post emissum tertium volumen intermissa est; sed et Regia Parisiensis post quartum. Cui, elapso centum fere et quinquaginta annorum intervallo, manum hoc tempore admovit Leopoldus Delisle, contentus interim edendis brevissimis indiculis codicum singulorum. Ea vero nunc habetur iusta et probata harum recensionum forma, quae adhibita est edendis

tabulis codicum Vindobonensium, Monacensium, Oxoniensium [1]. Itaque ad eam fere normam editionem, quam aggressi sumus, redigi placuit. Neque tamen ad eandem rigide legem singulae operis partes exiguntur. Latini enim codices, quorum numerus prae Graecis longe excellit, aetas vero saepe recens est, dignitas non raro humilior, expeditius tractandi sunt; habenda quoque ratio est antiquitatis, ut cura impensior adhibeatur describendis libris antiquissimis; argumenta vero codicum aevi sequioris et praesertim infimi quantum satis est indicentur. Neque adnotationes de pseudonymis, de anonymis, de iis, qui singulos codices Latinos ediderunt vel illustrarunt, descriptioni adiici permissum est; tantum modo vera nomina auctorum, quoties ea facili negotio reperiri potuerunt, intra parentheses sunt inclusa. Graecorum codicum descriptio ad hanc normam minus severe exacta est. Itaque inter rationem, qua in hac editione recensentur codices Graeci et Latini, nonnulla intercedit varietas. Graecorum minima quaeque notantur; Latinorum nihil quidem praeteritur, sed quatenus satis est ad argumenti et codicis notitiam vulgandam. Denique notae singulis saepe libris initio vel ad calcem appictae, unde eorum originem et migrationes ediscimus, neglectae non sunt; sed reservatae tabulis, quae absolutae codicum recensioni subiicientur. Ceterum totam rationem huius editionis res ipsa magis, quam prolixa praefatio declarabit. Quae opere procedente videbantur singillatim monenda, Henricus Stevenson iunior adnotavit et exponet.

Nunc, quum collegae impigri praecipuus adsiduusque labor et peritia magnopere laudanda sint, quid in opere conficiendo ille

[1] V. *La bibl. della sede apost.* p. 13.

praestiterit, quae in eius orsu dirigendo et processu recognoscendo meae partes fuerint, paucis indicabo. Descriptio bibliothecae Palatinae confecta paullo post quam Allatius opimis spoliis onustus Romam pervenit, indiligens quidem dicenda non est: collatis autem singulis codicibus deprehendimus plurima fragmenta praesertim minutiora in ea esse neglecta, nonnunquam etiam partes uniuscuiusque libri non minimas vel generali titulo ad earum notitiam adipiscendam minime idoneo comprehensas esse, vel prorsus praeteritas. Quare experientia edoctis necessarium visum est eam descriptionem prae oculis quidem habendam; quod ad editionem vero attinet, omnino esse seponendam, ita ut nova ex integro recensio institui deberet. Inde intelligitur, cur editio minore, quam initio speravimus, celeritate processerit.

Igitur descriptio codicum Latinorum bibliothecae Palatinae tota ab Henrico Stevenson iun. digesta est. Singulas schedas cum ipsis codicibus contuli; si quae ambigua aut difficiliora mihi expendenda reservabantur, explevi; scripturas palimpsestas intentis oculis examinavi nullis adhibitis venenis, ut litterae abrasae reviviscerent. Neque enim, praeter palimpsesta varia et insignia codicis 24 iam a Niebuhrio inspecta et illustrata, cetera eius pretii visa sunt, quae chemici medicamenti vim requirerent et eius usum spe inveniendi aliquid luce dignum excusarent. Ipse palimpsestorum fere dixerim repertor, Angelus Maius, quem ob adhibita medicamenta « solent nonnulli nimia cum contumelia verborum vituperare » [1], ea caute neque nisi urgente necessitate adhibuit.

[1] Verba sunt Guillelmi Studemund, quo nemo nunc in legendis palimpsestis peritior habetur (Emendationes Frontonianae, Berolini 1874 p. 117).

De singulorum codicum aetate, quae quam anceps iudicatio sit, periti norunt, attente inquisivi. Neque eam rem semel, sed iterum quoque et tertio examinavi, collatis quoque et expensis iudiciis eorum, quibus de uno et altero vel pluribus codicibus Palatinis sententiae ferendae occasio oblata est. Nostra autem iudicia de aetate codicum Palatinorum decimo fere vel undecimo saeculo antiquiorum saepissime confirmantur testimonio indicum veterum bibliothecae praesertim coenobii Laureshamensis s. Nazarii, quae cum Palatina coaluit. In iis porro indicibus confectis exeunte saeculo nono, ineunte decimo codices nunc superstites plurimi agnoscuntur, eorumque inde aetatis argumentum certum elicitur. Sed haec satis sit generatim praemonuisse; ne praeoccupentur, quae ab Henrico Stevenson iun. dicenda erunt in volumine altero de tabulis singulorum codicum originem referentibus, ut conspectus bibliothecarum veterum, quibus Palatina conflata est, restituatur.

De cura editionis et plagulis emendatis eadem fere, quae ab Henrico Stevenson sen. dicta sunt, heic forent repetenda. Praeter enim quam quod in eam curam attentissime incubuit, qui huius descriptionis auctor censendus est, Henricus Stevenson iun., neque ulla pagina praelo data est quin a me quoque recognita sit, errores typothetarum sedulo, ut solet, sustulit Ioseph Gatti de editione huius voluminis Latini, quemadmodum de Graeci, optime meritus. Ipse quoque I. B. Pitra vir em. bibliothecarius cuncta perlegit typis composita, ante quam praelo subiicerentur; et ea qua pollet doctrina litteraturae praesertim sacrae identidem de pseudonymis, anonymis aliisque id genus intra parentheses adnotandis nos monuit. Qua in suscepti muneris parte multa desiderari, nonnulla etiam minus fortasse recte notata esse non nos

fugit. Sed operis lex, ut codices potissimum quemadmodum sunt describerentur, neque processus recensionis exacta diligentia inquirendi verum nimis retardaretur, obstitit ne inceptum ex animi voto omni parte expleremus. Sacrarum igitur et profanarum litterarum docti et studiosi, quorum commodis nostra editione inserviendum est, haec aequi bonique consulant; et quidquid eis videbitur censoria virgula notandum, cum Henrico Stevenson iun. vel mecum amice communicent, ut in tabulam emendationum ad calcem voluminis secundi possit referri.

CODICES PALATINI LATINI

1. Membranaceus in folio, saeculi XV, constans fol. 499, picturis illustratus.

BIBLIA SACRA Veteris et Novi Testamenti, cum prologis s. Hieronymi. — Rhabani prologus in lib. Machabaeorum ad Ludovicum regem f. 350. — Alius prologus ad Giroldum sacri palatii archidiaconum f. 353. — Interpretationes hebraicorum nominum ord. alph. f. 465.

2. Membr. in f. saec. X, fol. 222.

TESTAMENTUM VETUS usque ad lib. 2 Paralip. cum prologis s. Hieronymi; codex mutilus in fine Geneseos et in principio Exodi (desunt quaterniones 2, 3, 4).

3-5. Membr. in f. saec. IX, picturis illustrati.

VETUS ET NOVUM TESTAMENTUM, cum prologis s. Hieronymi.

3. fol. 167. — Vetus Testamentum, pars prior. Inest, f. 43, de s. Matthia ap. homilia imperfecta; incipit « *Inclytam et gloriosam festivitatem beati Mathiae* ». Codex mutilus inter f. 98 et 99; desunt pars ultima Sophoniae, liber Aggaei et initium Zachariae.
4. fol. 148. — Vetus Testamentum, pars altera (sine Psalmis).
5. fol. 93. — Novum Testamentum. — Liber Psalmorum Vet. Test. cum prologo inscripto « Origo prophetiae David regis » f. 80.

6-7. Membr. in f. saec. XV.

BIBLIA SACRA Veteris et Novi Testamenti, cum prologis s. Hieronymi.

6. fol. 210. — Vetus Testamentum usque ad lib. Iob.
7. fol. 265. — Vet. Testamenti pars altera. — Novum Testamentum f. 138 v. — Interpretatio hebraicorum nominum f. 230.

8. Chartaceus in f. scriptus anno 1419, fol. 427, picturis illustratus.
BIBLIA SACRA Veteris et Novi Test. cum prologis s. Hieronymi. — Argumenta librorum; inc. « 1. *Paulus arguit gentes; 2. arguit Iudaeos; 3. scilicet arguit utrosque; 4. nom Habraam patrem; 5. reconciliavit nos Deo Domini mors* » f. 1-7. Folia aliquot desiderantur post f. 11, a fine prologi s. Hieronymi ad initium Geneseos.

9. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 227.
TESTAMENTUM VETUS usque ad Psalmos; cod. mutilus inter f. 206 et 207, a fine lib. Iudith ad initium ps. 40. In calce: « Concordantia Bibliae per versus singulorum libror. capitulor. nec non sententiar. » scr. a. 1345. — « Quotationes epistolarum et evangelior. per annum » f. 225.

10. Membr. in 8, saec. XV, fol. 210, pict. ill.
VETUS TESTAMENTUM a Regibus ad Iob, cum prologis s. Hieronymi. — Machabaeorum lib. 1-2 f. 180.

11. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 179.
BIBLIA SACRA Vet. et Novi Test. a fine cap. VIII Proverbiorum, cum prologis s. Hieronymi. — Ep. s. Pauli ad Laodicenses f. 150. — Interpretationes hebraicorum nominum, fine mutilae, f. 178.

12. Membr. in f. saec. XV, fol. 228.
BIBLIA SACRA Vet. et Novi Test. a Proverbiis, cum prologis s. Hieronymi.

13. Membr. in 4, saec. XV, fol. 453, pict. ill.
BIBLIA SACRA Vet. et Novi Testamenti, cum prologis s. Hieronymi. — Interpretationes nominum hebraicorum f. 413.

14. Membr. in 4, saec. IX, fol. 179.
TESTAMENTUM VETUS usque ad lib. Ruth, cum prologis s. Hieronymi. — F. 1 inserta est lectio s. evangelii sec. Marcum (cap. v).

Varia a variis eodem fere tempore addita, scil.: Oratio liturgica pro defunctis: — Rihcerii (sic) et Ratelmi monachorum adnotatio de psalteriis decantatis pro Hodane comitissa: — Excerptum glossarii latini et nonnullae sententiae f. 178v.

Fragm. lectionarii (e libro Regum) f. 179.

15. Membr. in 4, saec. XIV. fol. 443.
BIBLIA SACRA Vet. et Novi Test. cum prologis s. Hieronymi. Glossae

in marginibus alia manu. — Interpretationes verb. hebr. f. 408. — Index lectionum per annum f. 441 v.

16. Membr. in 8, saec. XV, fol. 144.
TESTAMENTUM VETUS usque ad lib. Ruth, cum prologis s. Hieronymi.

17. Membr. in 8, saec. XII, fol. 385, picturis illustratus.
TESTAMENTUM VETUS, cum prologis s. Hieronymi.
« Ad faciendum incaustum » f. 217 v.

18. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 391.
BIBLIA SACRA Vet. et N. Test. cum prologis s. Hieronymi et adnotationibus in marg. etiam graecis et hebraicis. — Duobus foliis sine numero, saeculi XV vel XVI, principio et fine codicis, continentur epistola s. Hieronymi ad Sophronium et indices Bibliorum.

19. Membr. in 8, saec. XIII, fol. 332, pict. ill.
BIBLIA SACRA Vet. et N. Test. cum prologis s. Hieronymi.

20. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 446.
BIBLIA SACRA Vet. et N. Test. cum prologis s. Hieronymi et Rhabani ad Ludovicum imp. — Interpretationes voc. hebr. f. 398. — Argumenta librorum; inc. « *opera Rex; lignum prohibet; Adam et Eva peccant; occiditur Abel; transfertur Enoch; Noe Archa fit; Noe et sui intrant* » f. 437. Argumenta Novi Test. eadem sunt quae in cod. 8. — Historia biblica ab Adam ad Ananiam et Saphiram; inc. « *Vos qui concupiscitis statum vestrum scire* » f. 444 v.

21. Membr. in 8, saec. XV, fol. 389.
BIBLIA SACRA Vet. et N. Test. cum prologis s. Hieronymi.

22. Membr. in 8, saec. XV, fol. 263.
BIBLIA SACRA Vet. et N. Test. cum prologis s. Hieronymi.

23. Membr. in 12, saec. XV, fol. 613.
BIBLIA SACRA Vet. et N. Test. cum prologis s. Hier. et Rhabani ad Ludovicum imp. — Interpretationes voc. hebr. f. 557. — Tabula lectionum per annum f. 608.

24. Membr. in 12, saec. VII vel VIII, fol. *a-e* 176, litteris uncialibus varia manu; folia 1-8, 17-37, 54-71 suppleta litteris uncialibus saeculi fortasse IX: 9 et 16 item suppleta litteris minusculis saec. facile XI.

VETERIS TESTAMENTI pars continens Tobiam (initio mutilum; incipit a fine cap. 2), Iudith f. 34, Iob f. 82 (praeit prologus s. Hier. f. 77), Esther f. 150 (fine mut.). — Antiquiora folia, id est quae supersunt prima manu, fere cuncta palimpsesta. Exhibent fragmenta Titi Livii Historiarum libri CXI: Ciceronis orationum pro Pompeio, pro Rabirio, pro Sexto Roscio: Senecae de Amicitia et de Vita patris: Lucani Pharsaliae e libris VI et VII: Mythographi anonymi: ignoti auctoris de Pompeio et graeca medicinalia; de quibus omnibus B. G. Niebuhr, M. T. Ciceronis orationum, T. Livii et L. Senecae fragmenta e membranis Bibliothecae Vaticanae, Romae 1820. — Initio codicis, chartaceis foliis *a-e*, manu B. G. Niebuhrii: « Collatio paginarum quarum scriptura recentior, postquam antiquae atramento color redditus est, minus distincte apparere videri possit ».

25. Membr. in 12, saec. XIV, fol. 102.

BIBLIORUM SACR. Vet. et N. Testamenti pars, continens Prophetas 12 minores et Novum Testamentum, praetermissis Act. apostolorum.

« Quaestio de hoc quod dicit apostolus: Omnia licent sed non omnia expediunt » f. 90 v.

Tabula lectionum per annum f. 98.

Sermo in die cinerum; inc. « *Convertimini ad me in toto corde vestro* etc. *Iohelus. Quando aliquis pater benignus habet filium disolum* (sic) » f. 100 v.

« Quaeritur quare homo factus est ad ymaginem et similitudinem Dei » f. 101.

Tabula lectionum f. 101 v.

Carmina festa sanctorum designantia; inc. « *Cisius janus ephi* » f. 102.

Argumenta libror. Vet. Test.; inc. « *Quinquaginta genesis* » f. 102 v.

26. Membr. in 12, saec. XV, fol. 194.

PSALTERIUM cum adnotationibus in marg. latinis et germanicis. Praecedunt Kalendarium cum imaginibus mensium et Evangelium figuratum. — Canticum Zachariae f. 189 v. — Cant. b. Mariae virg. f. 190 v. — Cant. Simeonis — « Te Deum laudamus » f. 191. — « Quicumque vult salvus esse » f. 192. — Nota anni 1548 in calce codicis pertinet ad possessorem, cuius nominis litterae initiales sunt adscriptae

27. Membr. in 8, saec. XIII, fol. 109.

PSALTERIUM initio mutilum, inc. a ps. XV. — Canticum Zachariae f. 103. — « Te Deum laudamus » f. 104. — « Quicumque vult salvus esse » f. 105. — Litaniae sanctorum et preces f. 106v.

28. Membr. in 8, saec. XIII, fol. 101.

PSALTERIUM. — Cantt. Zachariae et b. Mariae virg. f. 96. — Cant. Simeonis — « Te Deum laudamus » f. 96v. — Oratio dominica f. 97. — Symbolum apostolorum — « Quicumque vult salvus esse » f. 97v. — Litaniae sanctor. et preces f. 99.

29. Membr. in 8, saec. XIII, fol. 107.

PSALTERIUM. — Initio codicis, f. 1, preces liturgicae pro defunctis et f. 1v. laterculus expensarum lingua germanica, manu saec. XIV. — « Te Deum laudamus » f. 103. — Cant. Zachariae f. 103v. — Cantt. Simeonis et b. Mariae virg. f. 104. — Oratio dominica — Symbolum apostolorum — « Quicumque vult salvus esse » f. 104v. — Litaniae sanctor. f. 106. — Folio ultimo, sine numero, adhibito in compactione codicis, pagella alterius psalterii (ps. 67, 65).

30. Membr. in 8, saec. XII, fol. 200, picturis illustratus.

PSALTERIUM. — Initio codicis, f. 1, rhythmus ad b. Virg.; inc. « *ecce ad te confugio uirgo nostra saluatio* » et, f. 2, preces liturgicae ante et post communionem et pro defunctis. — Hymnarium divini officii; inc. « *Primo dierum omnium* » f. 123. — Officium b. Virg. a Purificatione ad Adventum f. 155. — Officium Domini ab hora prima usque ad completam f. 160. — Divini officii rubricae per annum f. 163. — « Agenda mortuorum » f. 185. — Preces ante et post psalmos cum psalterio breviato et litaniis sanctorum f. 190.

31. Membr. in 12, saec. XIII, fol. 159.

PSALTERIUM; praecedunt Kalendarium et picturae evangelicae.

32. Membr. in 12, saec. XIII, fol. 129.

PSALTERIUM usque ad ps. 98 mutilum; praecedit Kalendarium manu saec. XIV, cum additamentis et necrologio eiusdem aetatis et saeculi XV.

33. Membr. in 12, saec. XIII et XIV, fol. 226.

PSALTERIUM cum canticis Isaiae, Ezechiae, Habacuc, trium Puerorum et Zachariae. — « Te Deum laudamus » f. 160v. — « Quicumque vult salvus esse » f. 161v. — Litaniae sanctor. et preces

variae f. 164. — Officium b. Virg. f. 176. — Officium mortuorum f. 194. — Preces liturgicae de s. Acacio et sociis martyribus f. 205 v. — Rhythmus de laudibus b. Mariae virg; inc. « ... *cedunt laudes virginis admirande* » f. 206 v. — Hymnarium; inc. « *In pascha. Vita sanctorum* » f. 208. Initio codicis, f. 1, hymnus « (P)rimo dierum omnium »; fine, Litaniae f. 224 v. et initia psalmorum f. 225.

Fragmentum instrumenti exhibens subscriptionem G.... imperialis notarii saec. XIV vel XV f. 226 v.

34. Chart. in 12, saec. XV, fol. *a-g* 182.

PSALTERIUM et cantica e Vet. Test. Praecedunt, f. *a-g*, excerpta e psalterio, sententiae e Novo Testamento et preces. — Cant. Zachariae f. 178. — « Te Deum laudamus » f. 178 v. — Litaniae sanctorum f. 179 v.

35. Membr. in 16, saec. XIV et XV, fol. 147.

PSALTERIUM; praeit oratio inc. « *Suscipere digneris domine* ». — Cantica e Vet. Test. ad usum liturgicum f. 119 v. — « Himnum (sic) S. Niceti » — « Te Deum laudamus » f. 127. — Hymnus trium Puerorum — Canticum virg. Mariae f. 128 v. — Cant. Zachariae f. 129. — Cant. Simeonis — Hymnus angelorum « Gloria in excelsis deo » f. 129 v. — Oratio dominica — Symbolum apostolor. f. 130. — Symbolum nicaenum f. 130 v. — « Fides catholica Sci. Athanasii »; inc. « *Quicumque uult saluus esse* » f. 131. — Litaniae sanctorum f. 132 v. — « Agenda mortuorum » f. 136. — Commendatio animae f. 142 v. — Hymni; inc. « *Ad cenam agni* » f. 146.

36. Membr. in 16, saec. XIII, fol. 318.

PSALTERIUM; praeit, f. 1-6, Kalendarium. — Cantica e vetere Testamento f. 281. — Cant. Zachariae f. 300. — « Cant. angelor. » (sic) « Te Deum laudamus » f. 301. — Cant. b. Mariae Virg. f. 303. — Cant. « Zachariae » (Simeonis) f. 304. — « Quicumque uult saluus esse » f. 304 v. — Litaniae sanctor. f. 309 v. — Excerptum ex initio evangelii Ioannis f. 318. — Fragm. hymni ad Iesum Christum; inc. « *(F)ilius virginis angnus* (sic) *dei salus mundi* » f. 318 v.

37. Membr. in 16, saec. XV, fol. 191.

PSALTERIUM cum invitatorio usque ad ps. 147. Praeit Kalendarium f. 1-2. — Hymnus; inc. « *O lux beata trinitas* » et preces f. 189.

38. Chart. in 12. scriptus anno 1501, fol. 252.

IOANNIS DE TURRECREMATA expositio in Psalmos ad Pium pp. II. — Index psalmorum f. 248.

39. Membr. in f. saec. XI, fol. *a* 233, picturis illustratus.

Tabula epactarum; deinde, alia manu saec. XIII: De solemnitate institutionis ss. Sacramenti sermo; inc. « *(C)onvenit itaque devotioni fidelium sollempnitatem recolere* »; et, manu saec. fortasse XV, sex versus fere deleti; inc. « *Propter Magudarim....* » f. *a*.

Kalendarium, cum necrologio varia manu, (desunt Ian. et Feb.) f. 1.

Litaniae sanctorum f. 6 et 71.

« Cyclus magnus Paschalis annorum DXXXII » f. 6 v.

« Incipiunt nomina episcoporum urbis Romae » (notae historicae ex lib. pontificali usque ad Stephanum III; a Paulo ad Paschalem I nomina tantum) f. 6 v.

Preces, m. saec. XIII-XIV, f. 16.

« Sex aetatibus mundi tempora distinguuntur » etc. explicit: « *Leo annos III, Constantinus annos XV, Leo annos V* » f. 16 v.

Psalmi in dominica prima in adventu domini, m. saec. XIV, f. 18.

« S. Hieronymi epistola ad Sumiam et Fretelam de psalterio quae de LXX interpretum edicione corrupta sunt » f. 19.

« Origo prophetiae regis David »; inc. « *David filius iesse* » f. 36.

S. Hieronymi praefatio in psalterium f. 37.

Eiusdem (in cod. Eusebii Hieronymi) epistola ad « Soffronium » f. 37 v.

(Bedae) « Cur in psalmorum titulis quasi auctorum nomina diversa repperiuntur » f. 38 v.

« S. Augustini episc. laus psalmorum » f. 39.

« Eiusd. de virtutibus psalmorum » f. 39 v.

Orationes pro vivis et defunctis ante psalterium recitandae; inc. « *Christus qui es uerus largitor* » f. 41 v.

Carmen de psalterii translationibus; inc. « *Quos sibi pontifices legit Constantia diues || Presul et abba simul meritis electus opimis || Scriptores cauta uarios indagine lustrat || Hoc est psalterium docte collegit in unum* » etc. f. 43; praeit adnotatio ead. manu: « *Versus anteriores hic qui desunt mea perditi sunt neglegentia* », sequitur: « exemplar Quadripartiti Psalterii »; initio codicis adnotatio, manu Pii Martinucci, de carmine hoc desumpto ex cod. sangallensi, quem cathedrali ecclesiae bambergensi obtulit Henricus II imp.

« Bedae presbyteri breviarium de titulis psalmorum quod de Cassiodoro sumpsit » f. 44.

Psalterium f. 45. — Cantica ad matutinos, Isaiae, Ezechiae, Annae, Moysi, Habacuc, iterum Moysi, trium Puerorum f. 217 v. — « Ymnus quem S. Augustinus et S. Ambrosius invicem condiderunt » f. 224 v. — Canticum Zachariae f. 225. — Cant. S. Mariae f. 225 v. — Cant. Simeonis — « Ymnus angelicus » f. 226. — Oratio dominica —

Symbolum apostolorum f. 226 v. — « Fides sci. Athanasii ep. »; inc. « Quicumque vult salvus esse » f. 227.

« Vesperae de corpore Christi », manu saec. XIII, f. 228 v.

Preces post litanias initio mutilae, m. saec. XI, f. 232 v.

Adnotatio de antiphonis, responsoriis, invitatoriis officii in festo corporis Christi, m. saec. XIV, f. 233.

40. Membr. in f. saec. XV, fol. 147.

« IANNOTII MANETTI Psalterium de hebraica veritate in latinum translatum » ad Alphonsum Aragoniae et Siciliae regem, et translatio s. Hieronymi; praeit index. — Eiusdem « adversus suae novae psalterii translationis obtrectatores apologeticos » f. 107.

41. Membr. in f. saec. XV, fol. 182, picturis illustratus.

Idem opus cum apologetico; praeit index.

42. Membr. in 8, saec. XV, fol. 66.

Idem opus sine apologetico; praeit index.

43. Chart. in 8, saec. XV, fol. 60.

Idem opus sine translatione s. Hieronymi et apologetico. — Christophori Landini et Petri Montispolitani epigrammata in laudem Iannotii Manetti f. 60. — « Epitaphium » (metricum) Iannotii f. 61.

44. Membr. in 8, saec. XI, fol. 143.

NOVUM TESTAMENTUM s. Hieronymi cum ep. ad Damasum. Praecedunt, f. 1 v. manu saec. XII, versiculi psalmorum et symbolum apostolorum. — « Capituli (sic) epistolarum et evangelior. de circulo anni », cum interpolationibus saeculi XV, f. 137.

45. Chart. in 4, saec. XV, fol. 166.

IANNOTII MANETTI Novi Testamenti nova translatio.

46. Membr. in 4, saec. VIII, fol. 149.

QUATUOR EVANGELIA cum praef. s. Hieronymi et epist. ad Damasum; praeeunt, f. 5, tabulae pictae canonum evangelicorum. — Ionathae clerici scriptoris codicis subscriptio f. 137 v. — « Capitulare lectionum evangeliorum de circulo anni » f. 137 v.

47. Membr. in 8, saec. IX, fol. 156.

QUATUOR EVANGELIA cum praefat. s. Hieronymi, epist. ad Damasum

et **E u s e b i i** epist. ad Carpianum. — Praeeunt **l e c t i o n e s** evangeliorum per annum, m. saec. XIII, f. 1 (eadem manu in toto codice dies lectionum adnotatae sunt litteris rubri coloris): « Breves causae eiusdem evangelii » f. 10: Tabulae pictae canonum quatuor evangeliorum f. 13.

O r d o r o m a n u s feriae V, Parasceves et Sab. sancti f. 156 v.; extrema pagina exsecta, versus duo perierunt; initium deletum; inc. « *(Feria quinta. Ad gloriam) omnes cloggas sonant* ».

48. Membr. in 8, saec. XII, fol. 133, picturis illustratus.

QUATUOR EVANGELIA cum praef. s. Hieronymi et epist. ad Damasum. Desunt folia aliquot inter primum et secundum.

49. Membr. in 4, saec. XII, fol. 147, pict. ill.

QUATUOR EVANGELIA cum praef. s. Hieronymi et epp. ad Damasum et ad Carpianum, praemissa, f. 1 v., tabula canonum evangeliorum.

O b l a t i o n e s famulorum et ancillarum ad altare s. Iacobi earumque testes, a. 1131, 1132 « sub episcopo Ottone », 1142 « sub Egilberto episcopo » (bambergensibus) f. 1 et 147 v.

50. Membr. in f. saec. IX, fol. *a-b* 125; cod. insignis, litteris aureis formae uncialis et minusculae, pict. ill.

EVANGELIA secundum Lucam et Ioannem; praecedunt argumenta ex Hieronymo. — **C a p i t u l a r e** evangeliorum f. 116.

Adnotatio de codice compacto a. (M) CCC (?) LXXIX f. 125 v.

51. Membr. in 4, saec. XI vel XII, fol. 119.

EVANGELIA sec. Matthaeum (usque ad cap. IX, v. 1) et Ioannem (u. ad c. XXI, v. 23) cum glossis inter lineas et in marginibus. Praefatio, f. 1, inc. « *Nomen libri euangelium grece, bonum nuntium latine* ». Argumenta in Matthaeum f. 3, et in Ioannem f. 31, ex Hieronymo.

Initio, f. sine numero, anonymi rectoris scholae montispessulanae, medici Ludovici Bavari imp., fragmentum tractatus de **m e d i c i n a** contra venena, manu saec. XIV.

52. Codex redditus bibliothecae Universitatis Heidelbergensis. (Vide Wilken, « Geschichte der Bildung, Beraubung und Vernichtung der alten heidelbergischen Büchersammlungen, Heidelberg 1817 », p. 303 et 547-548).

Symbolum apostolorum f. 226 v. — « Fides sci. Athanasii ep. »; inc. « Quicumque vult salvus esse » f. 227.

« Vesperae de corpore Christi », manu saec. XIII, f. 228 v.

Preces post litanias initio mutilae, m. saec. XI, f. 232 v.

Adnotatio de antiphonis, responsoriis, invitatoriis officii in festo corporis Christi, m. saec. XIV, f. 233.

40. Membr. in f. saec. XV, fol. 147.

« Iannotii Manetti Psalterium de hebraica veritate in latinum translatum » ad Alphonsum Aragoniae et Siciliae regem, et translatio s. Hieronymi; praeit index. — Eiusdem « adversus suae novae psalterii translationis obtrectatores apologeticos » f. 107.

41. Membr. in f. saec. XV, fol. 182, picturis illustratus.

Idem opus cum apologetico; praeit index.

42. Membr. in 8, saec. XV, fol. 66.

Idem opus sine apologetico; praeit index.

43. Chart. in 8, saec. XV, fol. 60.

Idem opus sine translatione s. Hieronymi et apologetico. — Christophori Landini et Petri Montispolitani epigrammata in laudem Iannotii Manetti f. 60. — « Epitaphium » (metricum) Iannotii f. 61.

44. Membr. in 8, saec. XI, fol. 143.

Novum Testamentum s. Hieronymi cum ep. ad Damasum. Praecedunt, f. 1 v. manu saec. XII, versiculi psalmorum et symbolum apostolorum. — « Capituli (sic) epistolarum et evangelior. de circulo anni », cum interpolationibus saeculi XV, f. 137.

45. Chart. in 4, saec. XV, fol. 166.

Iannotii Manetti Novi Testamenti nova translatio.

46. Membr. in 4, saec. VIII, fol. 149.

Quatuor Evangelia cum praef. s. Hieronymi et epist. ad Damasum; praeeunt, f. 5, tabulae pictae canonum evangelicorum. — Ionathae clerici scriptoris codicis subscriptio f. 137 v. — « Capitulare lectionum evangeliorum de circulo anni » f. 137 v.

47. Membr. in 8, saec. IX, fol. 156.

Quatuor Evangelia cum praefat. s. Hieronymi, epist. ad Damasum

et E u s e b i i epist. ad Carpianum. — Praecunt l e c t i o n e s evangeliorum per annum, m. saec. XIII, f. 1 (eadem manu in toto codice dies lectionum adnotatae sunt litteris rubri coloris): « Breves causae eiusdem evangelii » f. 10: Tabulae pictae canonum quatuor evangeliorum f. 13.

O r d o r o m a n u s feriae V, Parasceves et Sab. sancti f. 156 v.; extrema pagina exsecta, versus duo perierunt; initium deletum; inc. « *(Feria quinta. Ad gloriam) omnes cloggas sonant* ».

48. Membr. in 8, saec. XII, fol. 133, picturis illustratus.

QUATUOR EVANGELIA cum praef. s. Hieronymi et epist. ad Damasum. Desunt folia aliquot inter primum et secundum.

49. Membr. in 4, saec. XII, fol. 147, pict. ill.

QUATUOR EVANGELIA cum praef. s. Hieronymi et epp. ad Damasum et ad Carpianum, praemissa, f. 1 v., tabula canonum evangeliorum.

O b l a t i o n e s famulorum et ancillarum ad altare s. Iacobi earumque testes, a. 1131, 1132 « sub episcopo Ottone », 1142 « sub Egilberto episcopo » (bambergensibus) f. 1 et 147 v.

50. Membr. in f. saec. IX, fol. *a-b* 125; cod. insignis, litteris aureis formae uncialis et minusculae, pict. ill.

EVANGELIA secundum Lucam et Ioannem; praecedunt argumenta ex Hieronymo. — C a p i t u l a r e evangeliorum f. 116.

Adnotatio de codice compacto a. (M) CCC (?) LXXIX f. 125 v.

51. Membr. in 4, saec. XI vel XII, fol. 119.

EVANGELIA sec. Matthaeum (usque ad cap. IX, v. 1) et Ioannem (u. ad c. XXI, v. 23) cum glossis inter lineas et in marginibus. Praefatio, f. 1, inc. « *Nomen libri euangelium grece, bonum nuntium latine* ». Argumenta in Matthaeum f. 3, et in Ioannem f. 31, ex Hieronymo.

Initio, f. sine numero, anonymi rectoris scholae montispessulanae, medici Ludovici Bavari imp., fragmentum tractatus de m e d i c i n a contra venena, manu saec. XIV.

52. Codex redditus bibliothecae Universitatis Heidelbergensis. (Vide Wilken, « Geschichte der Bildung, Beraubung und Vernichtung der alten heidelbergischen Büchersammlungen, Heidelberg 1817 », p. 303 et 547-548).

53-54. Membranacei in 12, saec. XI.

53. fol. 200. — QUATUOR EVANGELIA cum praefationibus s. Hieronymi.

54. fol. 159. — EPISTOLAE cum argumentis.

« Beati GREGORIGI (sic) pape magni epistola ad doctores ecclesie »; inc. « *Consideranti michi quam impar meritis* » f. 147.

55. Deest; iam anno 1798 desiderabatur. In vetere *inventario* hoc modo describitur: *Anonymi harmonia evangelistarum, germanice. Inc.* « In principio erat ». — *In 4 antiquus, ch(artae) s(criptae) 83.*

56. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 122.

« Questo e il santo vangelio (etc.) compilato et ordinatamente trattato, di tutti et quatro i vangeli rechati di gramaticha in volghare »; praeit tabula lectionum ev. per annum.

« Pianto della vergine Maria, della morte del suo figliuolo lo quale fece santo Bernardo »; inc. « *Chi mi dara al chapo mio acqua* » f. 102 v.

Historia humanae redemptionis, imperfecta alia manu; inc. « *Essendo abbattuta lumana generatione in tanta miseria per lungo tempo* » f. 111 v.

57. Membr. miscellaneus in 8, saec. IX vel X, fol. 173.

Tabulae codd. monasterii s. Nazarii in Laurissa f. 1.

Fragmentum testamenti, manu saec. X, (testamentum est Brunonis archiep. coloniensis, qui obiit a. 966; integrum vide apud Pertz, Mon. Germ. Hist., Scriptt. T. IV, p. 274) f. 8 v.

S. PAULI epistolae (ep. ad Laodicenses f. 126), cum prologo anonymi auctoris, argumentis et carmine s. Damasi in laudem Pauli apostoli. Prologus inc. « *Primum quaeritur quemadmodum post euangelia* » f. 9.

« Grunnii Corococtae Porcelli testamentum » f. 163 v.

« S. AUGUSTINI homiliae (duae) recitandae in solemnitatibus martyrum »; prima inc. « *Quotienscumque fr. K. sanctorum martyrum solempnia celebramus* » f. 165; altera « *Quotiens solemnitates martyrum caelebramus* (etc.) *cogitare debemus* » f. 168 v.

« De resurrectione uel uita sanctorum »; inc. « *Haec est contemplatiua uita beata* » f. 170 v.

« De qualitate glorificatorum corporum quae in resurrectione futura sunt »; inc. « *Ibi diuersi quidem sexus* » f. 172.

« De futuro iudicio uel aeternitate supplicii ac de qualitate gehen(nae?) », fine mutilus; inc. « *Ageam* (sic) *cum ad illud ultimum* » f. 172 v.

Fragmentum epistolae anonymi ad Paternum (episcopum?); auctor, philosophiae studiosus, queritur se « *in terram peregrinationis de-*

trusum » et « *communis commodi causa in exilium relegatum uictus et uestitus penuria* » laborare, et ab eo ad quem scribit « *penitus esse neglectum* » f. 173.

58. Membr. in 8, saec. XIII vel XIV, fol. 223.

Actus Apostolor. Epistolae canonicae et Apocalypsis, cum glossa inter lineas et in marginibus.

59-60. Membranacei in f. saec. XIII, fol. 231 et 238, picturis illustrati.

VETUS TESTAMENTUM a Genesi ad Deuteronomium, cum glossa mystica, morali et allegorica, et catena ex patribus, praesertim Augustino, Beda, Gregorio, Hieronymo, Isidoro, Rhabano, Strabone; item glossae in marginibus varia manu.

61. Membr. in 4, saec. XIII, fol. 138.

LIBER NUMERORUM, cum glossa ordinaria et catena ex patribus, praesertim Augustino, Gregorio, Hieronymo, Isidoro, Rhabano.

62. Membr. in 4, saec. XIII, fol. 224.

REGUM libri quatuor, cum glossa ordinaria et catena, praesertim ex Beda, Gregorio, Hieronymo et Rhabano.

63. Membr. in 4, saec. XIII, fol. 101.

PARALIPOMENON libri duo, cum prologis s. Hieronymi, glossa ordinaria et excerptis, praesertim ex Gregorio et Rhabano.

64. Membr. in f. saec. XIII, fol. 110.

Liber IOB, cum prol. s. Hieronymi et glossa allegorica et morali.

65. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 200.

PSALTERIUM, cum glossis praemissis initiis psalmorum. — Canticum Moysi f. 194. Sequuntur preces liturgicae, alia manu.

BOETII tractatus de divisione, fine mutilus, f. 198.

66. Membr. in 8, saec. XII, fol. 185.

PSALTERIUM cum glossa ex Cassiodorio et Augustino. — Cantica Isaiae f. 172 — Ezechiae regis f. 172v. — Annae f. 173v. — Moysi f. 174v. — « Annae » (Habacuc); inc. « *Domine audiui* » f. 176 — « Moysi »; inc. « *Audite coeli* » f. 178.

« S. THOMAE oratio qua utebatur quotidie ante quam studeret »; inc. « *Creator ineffabilis* », manu saec. XIII, f. 183.

« B. AUGUSTINI oratio deuotissima contra pestem euitandam; et ad omne bonum impetrandum »; inc. « *Domine Ihesu Christe rex regum* » — « Omni sero antequam eas dormitum hos septem uersus cum oratione sequenti dicas » etc.; inc. « *Illumina oculos meos* » — Excerpta ex psalmis et sententiae piae; inc. « *Educ de carcere animam meam* »; manu saec. XV, f. 183.

Fragmentum indicis alphabetici tractatus de doctrina morum, e codice s. XIV, f. 184.

67. Membr. in 8, saec. IX, fol. 101.

« S. ISIDORI homelia »; inc. « *Breuis est huius mundi felicitas* » f. 1 v.

« Sermo de falso amico »; inc. « *Protector et nutritor spiritus sanctus est* » f. 2.

Oratio ad ss. Trinitatem; inc. « *Miserere Domine Miserere Christe* » f. 4 v.

Expositio aliquot psalmorum, fine mutila. Praeeunt: Erembertus supplicans s. Martino (pictura cum inscriptione) f. 5, et Psalmi f. 6. Interpretatio incipit: « *Domine ne in furore tuo arguas me* etc. *Ista vox est penitentium et requies in futuro praecantium* » f. 23.

68. Membr. in 4, saec. VIII, fol. 46.

Glossae in Psalmos; inc. « *a concilio multa i*(d est) *toto israel praedicabo* ». Codex initio mutilus incipit a psalmo 39.

69. Membr. in 4, saec. XIII vel XIV, fol. 219.

PSALMI DAVID, cum glossa ex s. Augustino, Abbone, Cassiodorio, s. Hieronymo et Remigio.

70. Membr. in 4, saec. XIII, fol. 113.

Glossa in Psalmos David similis cod. praecedenti; fine mutila.

71. Chart. in 4, saec. XV, fol. 302.

PSALMI DAVID, cum glossa, cuius praefatio inc. « *Inclitus Rex Regum dominus noster Ihesus Christus in euangelio legitur* ».

72. Chart. in 4, saec. XIV vel XV, fol. 171.

NICOLAI DE GORRAM glossa in Psalmos. Codex fine mutilus.

73. Membr. in 4, saec. XI, fol. 66.

WILLIRAMMI Eberespergensis abbatis paraphrasis duplex Cantici Canticorum, carmine heroico latino et soluta oratione teutonicá. Prologi prima pagina recenti manu suppleta.

74. Membr. in 8, saec. XIII, fol. 102.

(HONORII AUGUSTODUNENSIS) « expositio super Cantica Canticorum ».

Epilogus sigilli s. Mariae eiusdem Honorii f. 101 v.

Fine codicis, f. sine numero, pagella membranacea exhibens tabulam expensarum, lingua germanica.

75. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 84.

HONORII AUGUSTODUNENSIS expositio in Cantica Canticorum.

76. Membr. in 8, saec. XI, fol. 20.

CANTICA CANTICORUM f. 2. Praecedunt, f. 1, « versus Salomonis »; inc. « *Hunc cecinit Salomon mira dulcedine librum* ».

« Exposicio super canticum canticorum »; inc. « *Canticum canticorum quod hebrei sirasirim uocant grece dicitur epithalamion* » f. 3 v.

77. Membr. in 8, saec. XV, fol. 138.

Tabula codicis f. 1.

« Mag. DE GEILNHUSEN, prepositi eccl. wormacensis, lectura super librum Cantica Canticorum » f. 6.

« S. IOHANNIS CHRYSOSTOMI sermo de Absalon » f. 125.

« B. BERNHARDI abbatis tractatus de confessione » f. 129.

« MAG. HEINRICI LANGENSTEIN de Hassia epistola exhortatoria ad vitam spiritualem missa domino Eberhardo Yppelhorn decano ecclesiae moguntinae » f. 133.

78. Membr. in 8, saec. XI, fol. 137.

PROVERBIA Salomonis (f. primum est bis repetitum) f. 1.

Indiculus librorum; inc. « *Epistolae Pauli - Parabolae Salomonis* » f. 71 v.

Ecclesiastes, cum prologo s. Hieronymi, f. 72.

Epistolae s. Iacobi f. 100, s. Petri f. 107 v. et 114 v. s. Ioannis f. 119 v. 126 v. et 127 v. et s. Iacobi (iterum) f. 130.

Neumarum vocabula, metrice; inc. « *Eptaphonus. Strophicus. Punctum. Porrectus. Oriscus* » (cum neumis) f. 137.

S. Hieronymi prologus in septem epistolas canonicas f. 137. — Totus codex cum glossis.

79. Chart. in 4, scriptus a. 1474, fol. 331.

PROVERBIA Salomonis et prologi s. Hieronymi, cum glossa. Praemittitur: « *Solet queri de Salomone an sit perditus* » f. 1.

S. HIERONYMI expositio in Ecclesiasten f. 208.

« DIONYSII CARTUSIENSIS super librum Sapientiae » f. 254.

80. Membr. in f. saec. XIV, fol. 200.

VETUS TESTAMENTUM a Proverbiis ad Ecclesiasticum, cum praefationibus et glossa ex s. Hieronymo, Rhabano aliisque. Glossae in marginibus aliae varia manu.

Adnotationes variae theologicae et biblicae f. 194 v.

Tractatus scholasticus de Trinitate, initio et fine mutilus, f. 196.

81. Membr. in f. saec. XIV, fol. 122.

LIBER ISAIAE, cum prologo s. Hieronymi et glossa ordinaria. — Folio ultimo scriptura stylo plumbeo exarata, quae vix legi potest.

82-83. Membranacei in f. saec. XIV.

82. fol. 147. — Liber IEREMIAE, cum prologo s. Hieronymi et glossa ordinaria.

83. fol. 183. — EZECHIEL et DANIEL, cum prologis s. Hieronymi et glossa ordinaria.

84. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 126.

PROPHETAE MINORES, cum prologis s. Hieronymi et glossa ordinaria.

85. Membr. in 8, saec. XII, fol. 48.

IEREMIAE lamentationes et oratio, cum glossa ordinaria. Codex fine mutilus.

86. Membr. in 16, saec. XIII vel XIV, fol. 172.

Glossa in Ieremiae lamentationes; inc. « *Et propter hoc etiam designandum fit connexio trium clausularum sub una littera* » f. 1.

« Mag. SIBODONIS decretalium summa bona » f. 137; praeit, f. 136, tabula.

87. Membr. in f. saec. XIV, fol. 197.

EVANGELIA MATTHAEI et MARCI, cum prologis et glossa ordinaria, allegorica, morali et ex Abbone, Ambrosio, Augustino, Beda, Chrysostomo, Gregorio, Hilario, Hieronymo, Rhabano, Remigio et Victorino.

88. Membr. in f. saec. XIV, fol. 142.

EVANGELIA MATTHAEI et MARCI, cum prologis et glossa ordinaria et ex Ambrosio, Augustino, Beda, Io. Chrysostomo, Hieronymo, Rhabano aliisque (idem opus quod supra, cod. 87); f. 1 et ultimo glossae aliae alia manu.

Fragmentum paene deletum de mysteriis Sacrae Scripturae f. 142 v.

89. Membr. in f. saec. XIV, fol. 190.

EVANGELIA LUCAE et IOANNIS, cum prologis et glossa ordinaria, allegorica et ex Ambrosio, Augustino, Beda, Hieronymo et aliis.

Sententiae morales aliquot f. 190 v.

90. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 143.

EPISTOLAE canonicae f. 1.

APOCALYPSIS f. 42 v.

ACTUS APOSTOLORUM f. 75. Totus codex cum praefationibus et glossa ordinaria, allegorica et ex Augustino, Beda, Hieronymo, Rhabano aliisque.

91. Membr. in 8, saec. XI, fol. 68.

S. PAULI EPISTOLAE ad Romanos f. 1, ad Corinthios prima (fine mutila) f. 25, ad Hebraeos f. 55. Cum glossis.

92. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 70.

Expositio in epistolas s. Pauli ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem et ad Hebraeos f. 2; inc. « *Qui docet filium suum* etc. Eccl. xxx, 3. *Finis et est causa causarum et effectus causarum* ».

93. Membr. in 4, saec. XII, fol. 42.

EPISTOLAE CANONICAE, cum prologo s. Hieronymi et glossis.

94. Membr. in f. saec. XIV, fol. 370.

S. PAULI EPISTOLAE, cum glossa ordinaria. Praeeunt: Prologus in epp. s. Pauli universas; inc. « *Dixit Esther ad regem Assuerum* etc. Esth. VII. *Cum adiutorio domini saluatoris ex hoc uerbo sumimus exordium* » f. 1 v.: Prologus in ep. ad Romanos f. 3: Prologus alius in ep. ad Romanos f. 3 v. — In marginibus codicis glossae alia manu.

95. Membr. in f. saec. XIV, fol. 140, picturis illustratus.

APOCALYPSIS, EPISTOLAE CANONICAE et ACTUS APOSTOLORUM, cum pro-

logis et glossa ex **Augustino, Beda, Gregorio, Hieronymo, Rhabano** aliisque.

96. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 73.

Expositio in Apocalypsim; inc. « *Aser pinguis panis est et prebebit delicias regibus* ».

Initio codicis, f. sine numero, testamentum, lingua germanica, rogatum in civitate s. Galli a. 1331, adhibitum in compactione codicis.

97. Chart. in 4, saec. XV, fol. 509.

« Lectura » in Apocalypsim, ad usum Studii Heidelbergensis. In calce legitur « *expositores principales huius libri: s. Augustinus, quidam Ioannes* (Chrysostomus); *Beda, Helinandus, Ambertus, Gilbertus, Ioachim, Bellagaius, Richardus, compilacio Lyrae et Ruperti et unius card. forte Hugonis ac aliorum plurimorum doctorum* ». — Index « quaestionum huius libri » f. 509.

98. Membr. in 8, saec. XI, fol. 56.

Apocalypsis cum glossa; praef. inc. « *Iohannes apostolus et euangelista a domino Christo electus* ». — Folia 49-50 suppleta manu saec. XII et sine glossa. — F. 46-48 chart. glossa quae desideratur l. c., manu saec. XIV.

Tractatus de divinis officiis; inc. « *Legitur in ecclesiastica historia quod nabuchodonosor rex* » f. 52.

99. Membr. in f. saec. XV, fol. 358, picturis illustratus.

Nicolai de Lyra postilla in Vetus Testamentum a Genesi ad Reges.

100-101. Chartacei in 4, saec. XV.

Nicolai de Lyra postilla in Vetus Testamentum.

100. fol. 179. — A Genesi ad librum Ruth.

101. fol. 175. — A Regibus ad Esther, omisso libro Iudith; postilla in Nehemiam (Esdrae l. 2) mutila inter f. 150 et 151.

102. Chart. in 4, saec. XIV vel XV, fol. 304.

Nicolai de Lyra postillla in Psalterium.

103. Membr. in f. saec. XIV, fol. 222.

« Nicolai de Lyra liber super Psalterium ».

104. Membr. in f. saec. XIV-XV, fol. 106.

« NYCOLAI DE LYRA postilla super » Vetus Testamentum, a Proverbiis ad Ecclesiasticum, et in secundum (tertium) librum Esdrae, mutila fine Cantici et initio Sapientiae.

105. Membr. in f. saec. XIV, fol. 182, picturis illustratus.

NICOLAI DE LYRA « postilla super » primum, secundum (Nehemiam) et tertium librum Esdrae, Proverbia Salomonis, Ecclesiasten, Cantica Canticorum et Ecclesiasticum.

106. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 193.

« NYCOLAI DE LYRA postilla super » Isaiam, Danielem et Prophetas minores.

107-109. Membranacei in f. saec. XIV, pict. ill.

« NYCOLAI DE LYRA postilla super » Vetus Testamentum.

107. fol. 203. — Isaias et Hieremias.

108. fol. 243. — Baruch, Historia Susannae et Belis et Draconis, Ezechiel (picturis ichnographicis illustratus), Daniel et Prophetae minores.

109. fol. 206 — Machabaei, Tobias, Ruth, Paralipomena, Oratio Manassae regis, Esther et Iob.

110. Membr. in f. saec. XIV, fol. 215, pict. ill.

« NYCOLAI DE LYRA postilla super » quatuor Evangelia.

111. Membr. in 4, scriptus anno 1391, fol. 263.

« NYCOLAI DE LYRA postilla super quatuor Evangelistas ». Praeeunt, f. 1-2. Lectiones Evangeliorum per annum.

« Libellus de descriptione terre sancte », inc. « *Gloriose ac sancte Ciuitatis Ierusalem nec non et totius terre sancte peregrinationem scire cupientes* » f. 258.

112. Membr. in f. scriptus a. 1379, fol. 292, pict. ill.

NICOLAI DE LYRA commentarius in epistolas s. Pauli, epistolas canonicas, Actus apostolorum et Apocalypsim.

113. Chart. in 4, saec. XIV, fol. 236.

« NYCOLAI DE LYRA postilla super epistolas s. Pauli » et Apocalypsim.

114. Membr. in 4, scriptus anno 1387, fol. 190.
NICOLAI DE LYRA « postilla super » epistolas s. Pauli et epistolas canonicas.

115. Chart. in 4, saec. XIV, fol. 176.
« NYCOLAI DE LYRA postilla super Apokalypsim » Actus apostolorum, Iudith, Iob et Machabaeos.

116. Membr. in f. scriptus a. 1428, fol. 286.
« NYCOLAI DE LYRA moralia super totam Bibliam ».

117. Chart. in 4, scriptus a. 1442, fol. 174.
« CONRADI SOLTAULBE » expositio in Psalterium. Prooemium f. ultimo.

118. Chart. in 4, saec. XV, fol. 490.
RUPERTI HOLCOTT lectiones in libros Sapientiae. — Tabula alphabetica f. 471.

119. Chart. in 4, scriptus a. 1419, fol. 221.
« IACOBI DE LAUSANNA reportacio » in Sapientiae et Proverbiorum libros.
S. Augustini « tractatus viciorum et virtutum » f. 202.
« Beati Augustini planctus » f. 215 v.
« Eiusd. de honestate mulierum » f. 217.
« Eiusd. theoreuma » f. 218.
Fragmentum vitae (s. Ioannis Chrysostomi) graece, manu s. XII; inc. « . . . γὰρ τοσούτοις κακοῖς ἐκδοθεὶς ἄληπτος ἦν καὶ ἀχείρωτος· καὶ τοῦ ἐπαγομένου παντὸς ὑψηλότερος » f. 220 et 221 membranaceis.

120. Chart. in 4, saec. XV, fol. 139.
QUATUOR EVANGELIA et prologi s. Hieronymi, cum glossa.

121. Chart. in f. scriptus a. 1405-1410, fol. 280, in duas partes divisus.
NOVUM TESTAMENTUM et prologi s. Hieronymi, cum glossis. — Insunt: s. Pauli epistola ad Laodicenos f. 179 v.: — Evangelium Nicodemi, initio mutilum, f. 233.

122. Chart. in 4, saec. XV, fol. 484.
IOANNIS DE TRUCZEMBACH expositio in quatuor Evangelia, « collecta ex Nicolao de Lyra, Nic(olao) de Gor(r)am, glossa continuata s. Thome

Aquinatis et aliis doctoribus, et lecta in studio heydelbergensi annis 1442-1443 ».

123. Chart. in 4, saec. XV, fol. 358.

Expositio « recepta in forma de glo(ssa) Gorram super (psalm.) Beati immaculati in uia »; inc. « *Beati* (etc.) *ps. CXVIII, in precedentibus egit de laude dei* » (fine caret) f. 1.

« GYLBERTI sermones super Cantica » f. 21.

« CHONRADI (Conradi Brunwilerensis) sermones breues » (de sanctis et de festis per anni circulum) « facti dum se ad curiam romanam recepisset et suos aduersarios et ueritatem coram papa Urbani (sic) deuicisset » f. 105.

« SIMONIS DE CASSIA, ordinis fr. eremit. s. Augustini, sermones XIV de morali gloria » f. 126.

S. IOANNIS Evangelium cum glossa (imperfectum) f. 166.

Expositio in Evangelium s. Matthaei ex Gregorio, Gaufredo, Bernardo (imperfecta); inc. « *Gregorio quod caro Christi ad capiendum diabolum hamus fuit* » f. 221.

De contractibus; inc. « *(D)e translatione rerum temporalium ab uno homine ad alium* » f. 225.

124. Chart. in 4, saec. XIV, fol. 305.

PHILIPPI . . . . (nomen erasum) excerpta ex evangeliis de passione I. Christi f. 1.

« FRATRIS ALLEXANDRI DE ALLEXANDRIA » expositio in Evangelium s. Ioannis et in prologum s. Hieronymi f. 37.

« WYKLEFF in Anglia que sunt condempnata Londonii s. anno domini MCCC 80 a 13 episcopis et archiepiscopo cantuariensi et a triginta magistris » f. 302.

Adnotationes de Novo Testamento et morales f. 303.

Utrum Christus sumpsit corpus et sanguinem in cena cum aliis f. 304 v.

125. Chart. in 4, saec. XIV et XV, fol. 197.

NICOLAI DE GORRAM expositio in Evangelium Ioannis, scr. a. 1387.

(Eiusdem) in Cantica, scr. a. 1411, f. 131.

« ALLAX(andri?) DE HAL(es?) (sic) in festo Lancee » (sermo) f. 196.

Sermo de Spiritu Sancto f. 197 v.; inc. « *Ille uos docebit omnia, sic scribit Iohannes* ».

126-131. Chartacei in 8, saec. XV.

« MAGISTRI HEINRICI DE HOMBERG dubia principalia et minus principalia » in Lucae Evangelium et prologos.

126. fol. 436. — Prologi et cap. I Evangelii. Praeit f. 1 ordo dubiorum.
127. fol. 370. — Cap. XIII, f. 1; cap. XIV, f. 67; cap. XVI, f. 260 v. Codex 127 loco non suo; post 131 collocandus.
128. fol. 227. — Cap. III, f. 1.
129. fol. 309. — Cap. V, f. 1; cap. VI, f. 129 (in calce huius cap.: « *Datum anno domini M. CCCC 15* »).
130. fol. 228. — Cap. VII (scr. a. 1415), f. 1; cap. VIII, f. 113 v.
131. fol. 278. — Cap. XI (scr. a. 1419), f. 1; ordo dubiorum huius cap. f. 273 v.

132. Chart. in 8, saec. XVI, fol. 88.

Expositio in epistolam s. Pauli ad Romanos usque ad cap. X; inc. « *Argumentum. Merito hec inter epistolas prima* » (in calce f. 23 v. adnotationes lingua germanica, alia manu) f. 1.

« Diui Pauli apostoli epistola ad Romanos », liber impressus Wittenburgii a. 1515, cum adnotationibus mss. inter lineas et in marginibus, f. 24.

Preces liturgicae variae ad complendam missam f. 52. — Missa de compassione b. Mariae virginis f. 52 v. — Sequuntur aliae missae et f. 55 preces lingua germanica.

MARTINI HINDENEZ expositio in epistolam s. Pauli ad Romanos, usque ad cap. VIII, f. 58.

« Divi Pauli ad Titum epistola sancta », liber impressus Wittenburgii a. 1516; habentur et hic adnotationes mss. in marginibus et inter lineas, f. 80.

Expositio in epistolam s. Pauli ad Titum; inc. « *De Nicopoli atticii littoris* » f. 84.

133. Membr. in 8, saec. XIV vel XV, fol. 150.

NICOLAI DE « GORRAM in epistolas s. Pauli ad Corinthios ».

134. Chart. in 4, saec. XV, fol. 164.

« Liber dialogorum de scrutinio scripturarum »; inc. « *Scrutamini scripturas* (etc.) *Ioh. V Episcopus uolens Iudeos instruere* ».

135. Membr. in 8, saec. IX, fol. 52.

Imago Crucifixi, adstantibus b. Maria virgine, s. Ioanne et propheta, atramento et rubrica depicta, f. 1.

Interpretatio vocum hebraicarum ex s. Hieronymo, fine mut. f. 1 v.

Expositio in quatuor Evangelia, imperfecta, f. 37; inc. « *Primis* (sic) *quaerendum est omnium librorum tempus* ».

136. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 48.

« EXPOSITIO BIBLIE super rara vocabula »; inc. « *Desiderio mei desideratas accepi litteras allusionis* » f. 1 v.

Vocabula psalterii, latine et germanice, f. 41.
« Passionalia vocabula », item latine et germanice, f. 41 v.
Argumenta Bibliorum Sacrorum f. 42.
Index Bibliorum f. 48.
Vocabulorum latinorum interpretatio, alia manu, f. 48.

137. Chart. in 8, saec. XIV, fol. 89.

Summa omnium capitum Bibliorum Sacrorum, imperfecta.

138. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 144.

« Breuiloquium in Sacra Scriptura »; inc. « *Flecto genua mea ad patrem domini nostri I. Chr.* » f. 1.

Sermo de poenitentia; inc. « *Gaudium est angeli Dei* » etc. « *penitentia agenda est multis de causis* » f. 32.

BERTOLDI « rusticanus de sanctis », id est sermones de sanctis et de festis per anni circulum, f. 35 v.

GEROI (GERHOI) RICHENBERGENSIS visio Tundali Hibernensis, a. 1144, f. 122.

Sermones de corpore Christi, fine mut. Primus inc. « *Venite comedite* (etc.). *Hiis uerbis dominus nos inuitat ad salutare conuiuium* » f. 132 v.

139. Chart. in 8, saec. XV, fol. 188.

BIBLIA AUREA, i. e. sententiae de virtutibus et vitiis ordine alphabetico, ex Sacris Bibliis, f. 1.

Notae chronologicae et geographicae de historia Veteris Testamenti et de Palaestina f. 184.

Signa mortis; inc. « *si facies infirmi omnino dissimilis est* » f. 184 v. — Adnotatiuncula de significatione verborum « voveo domino » f. 184 v. — Expositio parabolae « omnis arbor non afferens fructum » — Adnotationes breves: de urbe Reatina: ex homiliis s. Gregorii magni: de Sodoma, Iericho et Babylone f. 185. — « Contra pestilentiam » (lingua germ.) f. 185 v. — Remedia contra morbos varios (lingua germ.) — « De sancto Augustino f. 186 v. — « De quindecim gradibus » — « De campana » f. 187. — « De malis mulieribus » — De Karolo magno f. 187 v. — De cilicio — Medicinalia f. 188 v.

140. Membr. in f. saec. XII vel XIII, fol. 190.

ALANI de aequivocis mysticis, i. e. Sacrae Scripturae oculus sive de vocabulorum significationibus, ordine alphabetico, f. 1.

Hortationes et monita ad episcopos, ad praelatos, ad religiosos, ad

scholares, ad iudices vel potentes, ad divites, ad pauperes, ad saeculares, ad principes, ad iuvenes, ad senes et ad omnes, ex Sacris Bibliis f. 188; inc. « *Ad episcopos Paulus. Si quis episcopatum desiderat* ».

141. Chart. in 4, saec. XV, fol. 238.

Medicinalia, lingua germanica, f. 1.

« Ad interrogandum infirmum » (de fide christiana) f. 1 v.

Tabulae horariae, latine et germanice f. 1 v.

Vocabula astronomica interpretata lingua germanica f. 2 v.

Glossae breves in orationem dominicam f. 3.

Sententiae de Iesu Christo ex Augustino, Bernardo, Chrysostomo, Damasceno et Hugone de s. Victore f. 3 v.

« Versus super quartum sententiarum » f. 4.

« De fructu passionis Christi » et de statu hominis post peccatum; inc. « *Nunc dicendum est de fructu passionis Christi* » f. 12.

De interdicto, adnotationes breves, f. 13 v.

« De malis que secuta sunt ex negligentia »; inc. « *Negligentia lectionis in multis monasteriis multa mala secuta sunt* » f. 14.

ACTUS APOSTOLORUM, cum prologo s. Hieronymi et argumento, scr. a. 1410, f. 15.

« De uera morum conuersione »; inc. « *(D)icto de stabilitate dicendum est de morum conuersione* » f. 38.

« FRATRIS B(ERNARDINI) DE SENIS distinctiones exemplorum noui et ueteris testamenti, abbreuiate et reducte ad diuersas materias secundum ordinem alphabeti », scr. a. 1461, f. 40.

Ordo librorum Veteris et Novi Testamenti, metrice, f. 152.

Concordantiae quatuor Evangelistarum, scr. a. 1461, f. 153.

« Registrum euangelistarum anni et dies gestorum Iesu Christi secundum b. Augustinum et Remigium et Gerandum »; inc. « *Nota quod Ihesus Christus natus est de beata uirgine Maria* » f. 155 v.

« Socratis dicta »; inc. « *Age sic alienum ut tuum non obliuiscaris negocium* » f. 158.

« GREGORIUS de nobilitate »; inc. « *Quid prodest ei generatio quem mores sordidant* » f. 158.

De avibus; inc. « *Primus* (sic) *auis est aquila* » f. 158 v.

Sermones de dedicatione ecclesiae et de b. Virgine; primus inc. « *Domus mea* (etc.). *Quia hodie agitur de dedicatione ecclesiae quae ad orandum est constructa* » f. 159.

« HIERONYMI tractatus de uiciis et uirtutibus cum suis exemplis et naturalibus » f. 167 v.

Sermones varii et sententiae de rebus ex sacris scripturis et patribus ad usum sermonum; primus sermo, de novo sacerdote, inc. « *Vidi*

Angelum stantem (etc.) *Apoc. In uerbis premissis tria possunt breuiter notari* » f. 188 v.

« De octo beatitudinibus »; inc. « *Beati qui habitant* (etc.) *Ps. Omnis mortalium cura* » f. 238.

Adnotatiunculae de cruce et sepultura Christi f. 238.

142. Chart. et membr. in 4, saec. XIV et XV, fol. 292.

« FRATRIS GERARDI figure » Bibliae, imperf. (membr.) f. 1.

MARSILII DE INGHEN « lectura in Matthaeum » f. 27.

De septem verbis Christi crucifixi; inc. « *(U)ltima Christi uerba* » f. 173.

« Casus excommunicationum latae sententiae extracti de sacris canonibus » f. 188.

(NICOLAI DE LYRA) expositio in Danielem prophetam (membr.) f. 224.

« Eiusdem postilla super Apocalypsim » (membr.) f. 265.

143. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 50; magnam partem xylographice impressus.

Index et accurata descriptio libri, manu A. Zappelli, Scriptoris vaticani, f. *a*.

Providentia b. Mariae Virginis, seu historia eius ex Canticis Canticorum ligno impressa (ordo turbatus restituendus prout indicatur in folio *a*) f. 1.

Biblia pauperum, item ligneis tabulis impressa (tabula desideratur initio et inter f. 18 et 19) f. 10.

« Dis ist ein baum in dem man lichtlicht der biblischen hystorien geschicht inge dencken mag. », i. e. arbor generationis ab Adam ad I. Christum, lingua germanica; inc. « *Ich han gemercket die geschicht der heilgen biblischen hystorien* », manu saec. XV exeuntis, f. 30.

Historia David tabulis ligneis impressa (prima tabula desideratur) f. 41.

144. Membr. in 8, saec. XV, fol. 128.

« Tabula super diccionarium repertorium morale » ordine alphabetico; prologus inc. « *Notandum igitur quod in ista presenti tabula* »

145. Chart. in 4, saec. XIV, fol. 241.

LIBER MANUTRECTUS (i. e. mammotrectus) f. 1.

« S. HIERONYMI liber hebraycarum vocum » f. 220 v.

146. Membr. in f., saec. XIV vel XV, fol. 83.

(NICOLAI DE GORRAM) expositio prologorum s. Hieronymi in libros sacrarum Scripturarum.

147. Membr. in 4, saec. IX, fol. 133.

S. CLEMENTIS Recognitionum libri X latine, cum prologo Rufini Torritani interpretis (liber I^{us} est fine mutilus et II^{us} initio caret) f. 1.

CLEMENTIS epistolae ad Iacobum latine, fine mut. (quae desunt manu recenti suppleta) f. 126.

148. Membr. in 8, saec. XV, fol. 106.

DIONYSII AREOPAGITAE opuscula latine reddita ab Ambrosio Camaldulensi a. 1436: De coelesti hierarchia f. 1 — De ecclesiastica hierarchia f. 25 v. — De divinis nominibus f. 58 v. — De mystica theologia f. 104.

149. Chart. in 4, saec. XV, fol. 248.

IOANNIS WENCK expositio in librum Dionysii Areopagitae de coelesti hierarchia dupliciter latine translatum, cum prologo et epigrammate in eumdem Dionysium, script. a. 1455, f. 1.

PETRI LUDER DE KYSLARO epistola ad Ioannem Wenck data a. 1456 f. 140 v.

DIONYSII AREOPAGITAE opuscula latine, ex interpretatione Ambrosii Camaldulensis a. 1436, scr. a. 1455: De coelesti hierarchia f. 146 — De ecclesiastica hierarchia f. 172 — De divinis nominibus f. 200 — De mystica theologia f. 240. Sequitur f. 243 v. adnotatiuncula de transmissione interpretationis Ambrosii ad Nicolaum de Cusza facta a. 1443 per mag. Paulum florentinum.

IOANNIS WENCK sermo in s. Dionysium Areop. et socios martyres, habitus Heidelbergae a. 1457, f. 243 v.

Eiusdem sermo in die nativitatis Christi « habitus a. 1458 » f. 245.

Eiusdem alius sermo in festo Epiphaniae « habitus a. 1478 » f. 246.

Adnotatio brevis de concilio Constantiensi f. 248 v.

150. Membr. in 8, saec. XV, fol. 193.

S. IGNATII ANTIOCHENI epistolae XII f. 1.

« HYRONIS » discipuli et successoris in episcopatu laus s. Ignatii f. 60 v.

S. POLYCARPI epist. ad Philippenses f. 61.

S. ANTONII abbatis epistolae VII f. 66.

HIERONYMI vita s. Antonii e libro de viris illustribus f. 93.

HERMAE Pastoris mandata et similitudines f. 94.

XYSTI PYTHAGORICI enchiridion; praeeunt de eodem testimonia Augustini et anonymi f. 181.

151. Membr. in 4, scriptus a. 1387, fol. 92, picturis illustratus.

« ORIGENIS ADAMANTII super Cantica Canticorum » f. 1.

HIERONYMI epistola ad Damasum de Origene f. 79 v.

« ORIGENIS omelie (duae) in Cantica Canticorum » f. 80.

152. Chart. in 4, saec. XIV, fol. 221.

« S. IOHANNIS CHRYSOSTOMI super euangelium Matthaei » homiliae 44; praeit tabula. Script. a. 1388, f. 1.

« Auctoritates diuersorum » (i. e. sententiae morales); inc. « *Ante senectutem considerandum est qualiter sit uiuendum* » f. 179 v.

« Magistrorum parisiensium terminaciones » (i. e. casus morales); inc. « *Quedam* (l. *quaerendum*) *si communicare excommunicatis in casu non concesso sit mortale peccatum* » f. 181.

« FR. ANGELI LAMBARDI ordinis heremit. regule theologice super audiendis confessionibus » f. 181 v.

« HUGONIS card. de confessione » libri duo f. 182 v.

« Speculum clericorum »; inc. « *Prima superficies speculi huius* » f. 188.

De decretalibus summa in libros V digesta; inc. « *Labia sacerdotis custodiunt scientiam* » f. 192 v.

153. Membr. in 4, saec. IX, fol. 139.

« IOANNIS AEPISCOPI (sic) constantinopolitani commentarium in epistolam Pauli ad Haebraeos (sic) ex notis aeditum (sic) post eius obitum a Constantio presbitero antiocheno et translatum de graeco in latinum a Muciaro (sic) scolastico » f. 3.

Initio codicis membrana mutila, saec. IX, exhibens indicem codicis epistolarum Sulpicii Severi et passionarii iuxta ordinem calendarii. Item alia membrana, eiusdem fere aetatis, praebens tentamina carminum latinorum praesertim de codicis correctore.

154. Membr. in 8, saec. XV, fol. 44.

« S. IOHANNIS CRISOSTOMI (sic) de compunctione cordis » libri duo f. 1.

« Eiusdem epistola ad Theodorum amicum lapsum » f. 15 v.

« Eiusd. de reparatione lapsi » f. 19 v.

« Eiusd. liber super uerbo quod nemo leditur nisi a seipso » f. 35.

Sermones quinque in nativitatem domini; inc. « *Grandis quidem est dilectissimi hodierna dominice natiuitatis solemnitas sed dies breuis cogit breuiare sermonem* » f. 45.

155. Chart. praeter folia aliquot membranacea, in 12, saec. XIV, fol. 74.

S. IOANNIS CHRYSOSTOMI tractatus de reparatione lapsi, scr. a. 1421, f. 1.

« S. Gregorii » (facile Magni) sententiae morales; inc. « *Si considerentur que et quanta sunt que sanctis labuntur* » f. 36 v.

« S. Ioannis Chrysostomi tractatus in Eutropium » f. 37.

Preces de passione domini, de s. Georio et de X millibus martyribus f. 43.

S. Io. Chrysostomi « de compunccione cordis » libri duo f. 43 v.

156. Membr. in 12, saec. XIV et XII, fol. 51.

« Excerpta de scala fidei, sive opus super symbolum apostolorum » manu s. XIV; inc. « *Circa primum gradum huius scale quem beatus Petrus posuit s. credo in deum patrem* » f. 1.

Epitome Veteris Testamenti, manu s. XII; inc. « *Sicut Moyse primo omnium prophetarum insinuante* » f. 12 v.

De locis Palestinae, manu s. XII, fine mutilus; inc. « *Certum stilum sumens* » f. 49.

157. Membr. in 12, saec. XIV et XV, fol. 208.

Symbolum apostolorum, cum eorum nominibus singulis articulis, f. 1 v.

De stultitia peccatorum, fragmentum, f. 1 v.

Exempla varia philosophica, historica et moralia; inc. « *legitur quod quidam philosophus 30 annis stetit in solitudine ut cognosceret naturam apis* » f. 2.

« Aldebrandini Tusci de ord. fr. predicatorum opus quod dicitur scala » (ex Ioh. Climaco); inc. « *Funiculus triplex difficile rumpitur* » f. 5.

Sermones de sanctis et de tempore; primus est de s. Andrea; inc. « *Proposito sibi gaudio* (etc.) *s. Paul. ad Hebr. Ad commendationem b. Andreae* » f. 30 v.

Expositiones breves (initio et fine mutilae) epistolarum et evangeliorum per anni circulum, a feria quinta maioris hebdomadae ad decimamquintam post Trinitatem, quinio decerptus e codice s. XIII vel XIV, a folio 58 ad 67; inc. « *(Prin)cipes celi. Hester X. Fecit rex assuerus magnum conuiuium cunctis principibus terre* » f. 114.

(S. Bonaventvrae) « Opus (de peccatis) quod dicitur serpens »; inc. « *Tres sunt ternarii peccatorum infames* » f. 124.

Sermones; primus est de b. Virgine; inc. « *Non omnes qui audiunt epistolam de beata uirgine intelligunt eam* » f. 142.

Sermones quadragesimales; inc. « *Tempus flendi et tempus ridendi. Eccl. III. Duo ponuntur* » f. 154.

Expositio missae; inc. « *Sacerdos mittitur ad dominum ut intercedat pro populo* » f. 204.

Sermones de mortuis; inc. « *Opera illorum sequentur illos. Apoc. In hac auctoritate tracta de epistola mortuorum* » f. 205.

« Fr. Thome de Aquino tractatus de articulis fidei » f. 206.

158. Membr. in f. saec. XV, fol. *a-c* 260, picturis illustratus.

Fragmentum tractatus s. Cypriani de habitu virginum f. *a*.

Tabula operum s. Cypriani imperfecta f. *b*.

S. CYPRIANI opera f. 1.

Pontii vita s. Cypriani imperfecta f. 252.

159. Chart. in 4, saec. XV, fol. 297.

S. CYPRIANI ad Donatum f. 1 — Ad Demetrianum f. 5 v. — Ad Fortunatum f. 12 v. — De lapsis f. 22 — De opere et eleemosynis f. 31 — De mortalitate f. 38 v. — De patientia f. 44 v. — De dominica oratione f. 51 v. — De sacramento calicis f. 61 v. — De disciplina et habitu virginum f. 67 — De zelo et livore f. 76 — De unitate ecclesiae catholicae f. 79 — Quod idola dii non sunt 88 — Ad Tiberitanos f. 91 — Ad confessores f. 95 — Ad Tiberitanos (iterum) f. 97 v. — Ad Antonianum de Cornelio et Novatiano f. 101 v. — Ad Quirinum f. 110 — Ad Florentium f. 155 v. — Ad Romanos f. 158 v. — Ad Eucratium de histrione f. 161 v. — Ad Fidum de infantibus baptizandis f. 162 — Sententiae episcoporum f. 163 v.

Explicatio quarumdam fabularum de stellis (mythographus); inc. « *Saturnus depingebatur et supponebatur homo senex* » f. 179.

Ad libros Metamorphoseon Ovidii commentarius; inc. « *(I)stis praemissis incipiendum est a primo ouidii metamorphoseos* » f. 188.

De imaginibus allegoricis et historicis deorum, heroum, regum, philosophorum etc., virtutum, et exempla varia ex legibus, historiis etc. sacris et prophanis; inc. « *(T)heodosius de uita alexandri. Rex Cicilie Alexander* » f. 230.

160. Membr. in 4, saec. X, fol. 143.

ARNOBII (iunioris) « super Psalmos », praeeunte epistola ad Laurentium et Rusticum episcopos.

161. Membr. in 4, saec. X, fol. 236.

LACTANTII FIRMIANI Divinarum Institutionum libri VII, hoc ordine: De falsa religione deorum, libri duo; lib. primus initio mutilus inc. a verbis « *Deo autem quia semper unus est* », f. 1 — De falsa sapientia philosophorum, lib. tertius, f. 61 — De vera religione et vera sapientia, lib. quartus, f. 99 — De iustitia, lib. quintus, f. 135 — De vero cultu, lib. sextus, f. 164 — De vita beata, lib. septimus, f. 202.

« De Dei opificio, id est de ratione Firmiani Lactantii ad Demetrianum », imperfectus, f. 236.

F. 236 v. legitur: « *Antestis domini nimium praeclarus amande - Hunc tibi lotharius librum sic scribere fecit* ». Sequitur versus alia manu, deletus.

162. Membr. in 4, saec. XV, fol. 213, picturis illustratus.

« LACTANTII FIRMIANI Divinarum Institutionum adversus gentes » libri VII f. 2 v. Praeit, f. 1, prologus in Lactantium ex s. Augustino et s. Hieronymo.

« Eiusdem de ira Dei » f. 176.

« Eiusdem de opifitio hominis » f. 193.

« Lactantii Firmiani iucundissimum carmen lepidissimumque de ortu, obitu phoenicis, inuentum basilee » f. 209.

« Phoenix secundum Claudianum inuenta Papiae », carmen hexametrum; inc. « *(O)ceani summo circumfluus equore lucus* » f. 211 v.

163. Membr. in 4, saec. XV, fol. 261, pict. ill.

« LACTANTII FIRMIANI de ira Dei » f. 1.

Elogium Lactantii ex Hieronymo de viris illustribus f. 20.

Lactantii Divinarum Institutionum libri VII f. 21.

« Eiusd. de opificio hominis » f. 233.

De Lactantio testimonia s. Augustini et s. Hieronymi f. 253.

Argumenta capitum libror. VII Divinarum Institutionum f. 253 v.

164. Chart. in 4, saec. XV, fol. 190.

« LACTANTII FIRMIANI de Divinis Institutionibus » libri VII.

« Eiusd. de dei opificio seu hominis formatione ad Demetrianum » f. 156 v.

« Eiusd. de ira Dei » f. 173.

165. Membr. in 8, saec. IX vel X, fol. 36.

« IULII FIRMICI MATERNI v. c. de errore profanarum religionum »; initio et fine mutilus.

Preces; inc. « *Deus propitius esto mihi peccatori* » f. 33 v.

CLEMENTIS (romani) de idolorum genealogia (Recogn. X, 17-27); inc. « *Permittente beato apostolo Petro clemens multa de nefanda idolorum genealogia loquutus* etc. *Aiunt qui sapientiores sunt inter gentiles* » f. 34.

Folia 2 recto, 3 v. 4 r. 6 r. 8 r. 10 r. 11 v. 12 r. 14 r. 15 v. 17 v. 18 r. 19 v. 22 r. 24 r. 25 v. 29 v. 30 v. 31 v. 32 r. 33 v. 34 r. 35 v. 36 v. palimpsesta: scriptura antiquior videtur semper eadem; sunt fragmenta instrumenti, cuius initium f. 24 r. « *In no dni di salb ihu xpi imp domn piissimo pp augusto lo(h?)* ... ».

166. Chart. in 4, scriptus a. 1434, fol. 222.

FORTUNATI vita s. Hilarii pictaviensis ad Pascentium episc. f. 1.

Fragmentum de allegoriis virtutum et de tumulo s. Hilarii; inc. « *(Q)uid per pratum bonum curatum nisi sancta et munda anima* » f. 4.

« S. HILARII epistola ad Abram filiam suam »; praeit, tamquam argumentum: « de baltheo castitatis que exornatur octo margaritis spiritalibus » f. 4.

« Eiusd. de s. Trinitate » libri XII f. 11.

167. Membr. in 8, saec. IX vel X, fol. 55.

« S. HILARII expositio in evangelium Mathei super titulos quatuordecim »; desunt ultima folia ab initio cap. XIV Matth.

168. Membr. in f. saec. IX vel X, fol. 207.

« S. AMBROSII expositio in Luca » (sic), libri X; f. 1 notatur, lingua germanica, d. 12 Iunii 1553 capitulum et decanum neuhausenses prope Worms codicem obtulisse Otthainrichio comiti palatino, utriusque Bavariae principi.

169. Membr. in 4, saec. IX vel ineuntis X, fol. 151.

« S. AMBROSII expositio in epistulas Pauli ad Corinthios » f. 2.

Nomina laureshamensis coenobii fratrum, manu s. X; inc. « *Gerbodo abb. et pr.* »; in margine adnotatio, manu saec. XVII, de Gerbodone abbate qui vivebat anno 948 et de aetate codicis f. 151.

170. Membr. in f. oblongo, saec. IX vel X, fol. 84.

« S. AMBROSII epi. tractatus de historia Iosippi captiui translata ab ipso ex greco in latinum », libri V.

171. Membr. in 8, saec. XIV et XII, fol. 65.

« S. AMBROSII (sic) liber de conflictu vitiorum actorum virtutum (sic) », manu s. XIV, f. 1.

« Liber sententiarum » (initio codicis Isidoro tributus) de virtutibus, vitiis etc. ex bibliis Vet. et Novi Testamenti, Ambrosio, Anastasio, Augustino, Basilio, Caesario, Clemente Alex., Cypriano, Ephrem, Gregorio magno, Hilario, Hieronymo, (Fl.) Iosepho, Isidoro, Origene; inc. « *Dominus dicit in euangelio. Maiorem caritatem nemo habet; quia ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Petrus dicit. Ante omnia autem mutuam in uobismetipsis caritatem continuam habentes* », manu s. XIV, f. 5v.

HUGONIS « tractatus de mysterio crucis, et de luce sempiterna per quam antiquorum patrum olim meruerunt illustrari praecordia »; inc. « *Quoniam primus homo dilectissimi fratres pro cibo cupiditatis quem illicite comedit* », manu s. XII, f. 42v.

De sacerdotali ac regia dignitate; inc. « *Quia serenitati uestrae dilectissimi fratres* » f. 60.

172. Membr. in 4, saec. IX, fol. 187.

« HIERONIMI pbr. expositio in Esaiam prophetam », libri X.

173. Membr. in f. saec. XI, fol. 299, picturis illustratus.

« Beati HIERONIMI explanatio in Danielem prophetam » cum prologo ad Pammachium et Marcellam f. 2. Praeeunt, f. 1, imago Gumboldi clerici codicis scriptoris, et f. 1 v. pictura exhibens Danielem in lacu leonum et coram dracone, nominibus appictis singulis imaginibus et metrica epigraphe quae inc. « *Quem putat absumptum rex clemens plorat amicum* ».

« Eiusd. epistolae ad Marcellam de decem nominibus quibus apud Hebreos deus vocatur » f. 43, et « de muneribus » (transmissis) f. 43 v.

« Eiusd. expositio in XII prophetas » f. 46 v.; praeunt: f. 43 v. prologi in Amos, in Ionam et in Abdiam suis locis omissi: f. 45 imagines s. Hieronymi et Regimperti abbatis, nominibus adscriptis: f. 45 v. et 46 imagines XII prophetarum, item nominibus adscriptis; singuli volumen exhibent scriptum.

174. Membr. in f. saec. X, fol. 122.

« S. HIERONYMI presbyteri in Osee prophetam (sic) » libri III, in Amos l. III et in Abdiam l. I, ad Pammachium episcopum.

175. Membr. in 4, saec. X, fol. 65.

Interpretatio nonnullarum vocum graecarum f. 1.

Dirae in fures librorum; inc. « *Qui te furetur* » f. 2.

« S. HIERONIMI presbiteri tractatus in Ecclesiasten » f. 2 v.

Oratio dominica, graeca lingua, litteris latinis, f. 65 v.

« Breue de libris qui Eheilradi fuerunt »; inc. « *liber euangeliorum* » f. 66 v.

Adnotatio, manu s. XIV, de incendio oppidi Heppenheim a. 1369, f. 66 v.

176. Membr. in 8, saec. X, fol. 162.

S. HIERONYMI commentarius in Matthaeum, sine prologo, praemissa capitum tabula, f. 5.

« AUGUSTINI in Iohannem » f. 87.

De oratione dominica; inc. « *Dominus noster Ihesus Christus uidens se sequi multas turbas* » f. 161 v.

« S. AMBROSII episcopi fides »; inc. « *Nos patrem filium et spiritum sanctum unum Deum confitemur* » f. 162 v.

« EULOGII ratio sperae Pitagorae philosophi »; inc. « *Computa numerum singularum litterarum* » f. 162 v. Textus continuatur f. 1, cum delineationibus spherae astrologicae et iudiciariae.

177. Membr. in f. oblongo, saec. IX vel X, fol. 123.
S. HIERONYMI expositio in Matthaeum.

178. Membr. in 4, saec. X, fol. 83.
« HIERONIMI epistola ad (C)thesiphontem contra heresim Pelagii » f. 1.
Eiusd. contra « (C)thesiphontem » haereticum, mutilus in fine, cum prologo, f. 11.
Fragmentum Psalmorum cum notis musicis, manu s. XI, f. 83.

179. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 204.
« B. HIERONIMI super miracula et gesta in uitis sanctorum patrum » f. 1.
« Eiusd. de uita ss. patrum heremitarum » (in fine, praefatio et vita s. Pauli primi heremitae) f. 177.
« Exempla scripta ad honorem b. virg. que dominus per eam operatus est; incipientes a litteris sicut in salutione b. v. continentur »; inc. « *Aureis litteris quidam clericus* ».

180. Membr. in 4, saec. XIII, fol. 136.
S. HIERONYMI epistolae LXV.

181. Chart. in 4, saec. XV, fol. 401.
S. HIERONYMI tractatus in Matthaeum, libri IV, praemissa epistola ad Damasum f. 1.
De vita et scriptis Bedae; inc. « *Beda famulus Christi et propheta* » f. 189.
« ALBERTI THEUTONICI opus ad honorem uirginis gloriose » (in calce, nota anni 1437) f. 196.

182. Chart. in 4, scriptus a. 1449, fol. 337.
S. HIERONYMI interpretationes hebraicorum nominum, cum prologo ad Nilum f. 1.
« Tabula super libros moralium beati Gregorii in Iob secundum alphabetum; inc. « *Abel de inno(ce)ncia eius* » f. 63.
« Tituli et inicia omnium capitulorum moralium b. Gregorii » f. 145.
« Fratris HEINRICI Ariminensis tractatus de quatuor virtutibus cardinalibus ad cives Venetos »; praeit tabula lectionum capitulorum f. 157.
« SEXTI D'AST ord. fr. min. tabula de expositione vocabulorum difficilium contentorum in corpore iuris tam canonici quam civilis et de eorum significationibus secundum ordinem alphabeti » f. 313.

183. Membr. in 4, saec. IX, fol. 36.
S. HIERONYMI « liber quaestionum » hebraicarum.

184. Membr. in 8, saec. XV, fol. *a-b* 42.

« S. HIERONYMI virorum illustrium catalogus » f. 1.

« Eiusd. tractatus ad Desiderium de duodecim scriptoribus »; accedit de s. Hilario caput XIII, ex libello de viris illustribus f. 38.

Codici praemittuntur membranae *a-b*, quarum scriptura, saeculi circiter XIV, erasa est.

185. Membr. in 8, saec. XII vel XIII, fol. 68.

« S. HIERONYMI liber hebraicarum questionum » f. 1.

Eiusdem « liber locorum hebraicorum » f. 22 v.

Eiusdem « liber nominum hebreorum » f. 46.

186. Membr. in 8, saec. IX, fol. 36.

« Sci. HIERONIMI prbi. fides » f. 1.

« Ebrietatis uitium declinandum », versus hexametri; inc. « *Qui cupis esse bonus et uis dinoscere uerum* » f. 3 v.

« S. EFREM opuscula de paenitentia (sic) » f. 5.

Initium carminis: *Plurima labenti donauit luminaria* (sic) *coelo* » f. 34 v.

Sermo de castitate initio mutilus; ultima pagina pene deleta; inc. « . . . . *caro facere nisi uoluerit anima. Munda ergo cogitatione animo* (sic) *et caro non peccat* (sic) » f. 35.

187. Membr. in 12, varia manu saec. VIII, litteris partim uncialibus, partim minusculis, fol. 66.

Brevis adnotatio, manu saec. VIII vel IX, fere deleta f. 1.

S. HIERONYMI expositio Psalterii ad Damasum f. 1 v.

Psalmi usque ad tertium mutilum f. 4.

« Unguentum ad uentrem soluendum » et « potio ad ptysicos »; inc. « *Recipe haec aloe* » f. 7.

« GALIENI (sic) Alphabetum (de re medica) ad Paternum » fine mutilum; inc. « *I. aerustus. Fit maxime de clauis cupriis et uetustis* » (praeit f. 8 tabula) f. 9.

188. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 81.

« S. AUGUSTINI de doctrina christiana libri IV ». In calce, f. 81, manu eiusdem aetatis: « *Nobilis bis denos conposuit hos quoque biblos* || *Nobilem quem caelebrant Agustinus quique prudentes* ». Post f. 81, in tegumento codicis, litteris quadratis: « *Adalungo abbas* ».

189. Membr. in 4, saec. X, fol. 129.

« SCI. AURELI AUGUSTINI ecclesiae catholicae (sic) de doctrina christiana » libri IV, cum prologo ex libro Retractationum.

190. Membr. in 4, saec. XIII, fol. 194.

Tabula codicis f. 1 v.

« S. AUGUSTINI de doctrina christiana libri IV » f. 2. — F. 1 recto, initium eiusdem tractatus imperf.

« Eiusd. confessionum libri XIII » f. 43 v.

« Eiusd. liber de bono coniugali » f. 139 v.

« Eiusd. de nuptiis et concupiscentia libri duo », ad Valerium comitem f. 151.

« Eiusd. liber de origine animae », ad s. Hieronymum f. 182.

Singulis tractatibus praeeunt excerpta ex lib. Retractationum.

191. Chart. in 4, saec. XV, fol. 235.

Quaestio de dilectione dei; inc. « *Dubitatur ex quo solo Deo est fruendum* » f. 1.

« B. LEONIS pape sermo de sancta et indiuidua trinitate (seu) de fide Leonis pape » f. 2.

« Tres sunt gradus christianae fidei scil. intellectus diuinis perpaucis hominibus a deo collatus » etc. f. 4.

Expositio dominicae orationis; inc. « *Pater noster - non dicimus enim pater meus sed pater noster* » f. 5 v.

Excerpta varia e Gregorio Nazianzeno, Ioanne (Chrysostomo?) et quaestiones morales; item de versione Bibliorum a LXX interpretibus et de locis Ægypti et Palestinae f. 6.

S. AUGUSTINI de doctrina christiana libri IV, cum prooemio ex libro Retractationum f. 9. Sequitur f. 46, « registrum », i. e. index rerum ordine alphabetico.

« Eiusd. epistola ad Bonifacium comitem que intitulatur de instrumentis bonorum operum, alias intitulatur de salutaribus documentis » f. 50.

« Eiusd. de fide ad Petrum diaconum » f. 63.

Excerptum ex s. Augustini sermone de nuptiis f. 73.

« Eiusd. de agone christiano » f. 73 v.; in sequenti f. 73[a] prologus ex libro Retractationum.

« Eiusd. expositio symboli »; inc. « *Quoniam scriptum est* » f. 79.

« Eiusd. alia expositio symboli »; inc. « *Queso vos fratres karissimi* » f. 83 v.

« Eiusd. omelia de symbolo et deitate et omnipotentia patris » f. 84.

« Eiusd. sermo de incarnatione domini in natali domini et saluatoris » f. 84 v.

« Liber cuiusdam deuoti ad matrem suam religiosam factam »; inc. « *Tuae non immemor petitionis o carissima mater* » f. 85 v.

« S. Augustini super septem Psalmos poenitentiales »; inc. « *De octauo uidetur obscurum hic nam cetera in hoc titulo manifestiora sunt* » f. 93.

S. Augustini in psalmos CXII, CXVI, CXLV, CXLVI, CXLVII, CXLVIII, CXLIX, CL f. 139.

« Eiusd. de diffinicione dogmatum ecclesiasticorum » f. 180 v.

« Eiusd. liber de heresibus »; praeit tabula desinens in Pelagianos, alia manu additi « Abeloite, Nestoriani, Euthiciani », quorum in tractatu nulla mentio f. 185 v.

« Eiusd. sermo de muliere cananea » f. 197 v.

« Eiusd. sermo de eo quod ait Iohannes in epistola sua: si dixerimus quoniam peccatum non habemus nos ipsos seducimus » f. 199.

« Eiusd. sermo de arbore ficulnea et de muliere quae XVIII annos habebat in infirmitate nec se erigebat » f. 201.

« Eiusd. expositio membrorum, uestimentorum et actuum Dei, (seu) de essencia deitatis » f. 202 v.

« Eiusd. super Genesim » (excerpta) f. 206.

« Eiusd. de uita christiana » f. 206 v.

« Eiusd. sermo de assumptione b. M. virginis »; inc. « *Ad interrogata de uirginis et matris domini resolucione temporali et assumptione perenni* » f. 213.

« Eiusd. (alia manus: Anshelmi) Meditaciones »; inc. « *Eia homuncio fuge nunc paululum occupaciones tuas* » f. 215 v.

« Hec sunt quae debet facere et scire canonicus regularis »; inc. « *Primum ut concorditer uiuat* » f. 221.

« Liber florum collectus et continuatus de diuersis libris summi et imperialis doctoris Augustini », cum prologo qui inc. « *Quorumdam librorum gloriosi et incomparabilis doctoris Augustini tractatus percurrentes* » f. 221 v.

Hugonis de s. Victore de anima Christi f. 230.

« De intelligentia librorum beati Augustini »; inc. « *Nota ad intelligentiam librorum Augustini* » f. 233.

« Beati Augustini libellus de honestate mulierum »; inc. « *Nemo dicat fratres quod temporibus nostris* » f. 234 v.

192. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a-b* 219.

« De libris quibusdam quos conscripsit beatus et magnus pater Augustinus episcopus »; inc. « *Augustinus ante baptismum scripsit de pulchro et apto libros tres* » f. *a*.

S. Augustini « ad Tichonium contra epistolam Parmeniani donatiste » f. 1.

« Eiusd. de baptismate » libri septem f. 22.

« Eiusd. de baptismo paruulorum » libri tres f. 58 v.

« Eiusd. liber de unico baptismo » f. 82 v.

« Eiusd. liber de spiritu et littera », scr. a. 1466, f. 88.

« S. Augustini liber de uidendo deo ad Paulinam clarissimam », scr. a. 1473, f. 100 v.

« Eiusd. de concordia euangelistarum » libri tres f. 109.

« Eiusd. liber de heresibus », praeeunte prologo cum epistolis s. Monicae et Quodvultdei diaconi, f. 174.

« Eiusd. de conuersione ad deum », sermo f. 182 v.

« Mag. Gabriel Byel de Spira, ecclesiae Moguntinensis vicarii, praedicatoris in Rynkavia, de quibusdam articulis fidei credendis », i. e. auctoris apologia de eius fide orthodoxa, oblata Sedi Apostolicae a. 1462, f. 186.

« Processus pape » contra Dietherum de Ysemburg (ad ecclesiae maguntinae episcopatum simoniace electum) f. 200 v. Continet: f. 200 v. Pii II litteras apostolicas tres, dat. Tyburi XII kal. Sept. a. 1461, quibus Dietherum de Ysemburg privat ecclesia maguntina et eidem ecclesiae praeficit Adulphum de Nassauo: f. 203 v. Friderici imp. « littera(m) contra Dietherum de Ysemburg et pro Adolfo de Nassauo » germanice; inc. « *Wir Friederich uon Gottesguaden Romische Keyser* »: f. 204 Pii II litteram ad Fridericum comitem palatinum, dat. Romae VII kal. Martii a. 1462, qua eum redarguit de auxilio praestito Diethero electo maguntino.

« Diss ist die abschr. eynssen br. den der hochgelert andechtige und ersam mess. Gabriel Byel lycenciatt der heyligen geschrifft s.... guttis frunde eyme in die stadt menczee » f. 205 v.

« Marchio badensis festo pauli prostratus ducitur ex captus (l. castris) palatinis exsuperatus » etc. rhythmus f. 206.

Mag. Nicolai de Wachenheim « tractatus seu opusculum contra errores quorumdam iuuenum masculorum » (qui catervatim ad b. Mich. Archangeli limina, in finibus Franciae constituta, peregrinabantur), compos. a. 1458, f. 207.

« Nota pro praecedentis opusculi registro quod infrascripta in eodem continentur puncta » etc. f. 219.

193. Chart. in 4, saec. XV, fol. 265.

Excerptum ex mag. Heynrico de Hassia; inc. « *quia quorumcumque viatorum quod satis dedit intelligi salvator loquens de Iohanne Baptista* » f. 1.

Eiusd. « utrum anima intellectiua fuerit creata in corpore humano uel extra » (XVI[a] quaestio in II Sententiarum) f. 1 v.

« S. Augustini » opera, sequentibus praescriptis titulis:

« De formatione humani corporis » (excerptum) f. 2.

« Liber de natura boni » f. 2 v.

« De decem cordis, id est de decem praeceptis » f. 5 v.

« Liber de disciplina christiana » (initium tantum) f. 8.
« Liber confessionum » f. 10.
« De origine anime » ad Hieronymum f. 116.
« S. HIERONYMI rescripcio super hoc ad b. Augustinum » f. 120 v.
« Dyalogus de natura et qualitate et quantitate anime » f. 121.
Soliloquiorum libri II, cum prologo ex libro Retractationum, f. 140 v.
« Meditacio quibus causis sit deus diligendus semper » f. 156 v.
« Manuale de contemplacione Iesu Christi » f. 164.
« Liber dyalogorum percunctante Orosio presbitero » f. 171.
« Sermo de annunciacione gloriosē virginis Marie » f. 180.
« Liber de substantia dilectionis et amoris » f. 182.
« De utilitate agende poenitentie » f. 184.
« De eo quod non sit differenda poenitentia » (excerptum) f. 188.
De septuaginta interpretibus (excerpt. e Civ. Dei, XVIII 42) f. 188 v.
« Liber sextus musice » f. 190.
« Liber de spiritu et anima inscriptus » f. 203; praeeunt, f. 202 v., adnotationes de perfectibilitate animae creatae, et « quod librum intitulatum de spiritu et anima s. Augustinus non composuit ».
« Epistola ad Optatum episcopum » f. 220.
« Sermo de continentia » f. 223.
« Sermo de resurrectione mortuorum » f. 224.
« Liber dictus encheridion conscriptus ad Laurencium dyaconum primicerium ecclesie urbice », praemissis tabula et prologo ex Retractationibus, f. 224 v.
« De vera religione ad Romanianum » f. 242.
« De quatuor virtutibus charitatis » f. 258.
« Sermo de eo quod dicit apostolus: si quis edificat super fundamentum hoc aurum, argentum » etc. f. 261.
« De contemptu mundi ad clericos » f. 262 v.
Excerptum de caritate ex s. Augustino f. 264.
Admonitio de continua lectione divina f. 264 v.
« De lapsu mundi », imperfectus, f. 265.

194. Membr. in 4, saec. XIV, fol. *a* 207, picturis illustratus.
Tabula codicis manu Iannotii Manetti f. *a*.
« S. AUGUSTINI de natura et origine animae ad Vincentium Victorem », cum prologo ex lib. Retractationum (initium tantum; cetera desunt) f. 1.
Eiusd. Confessiones f. 2.
« Eiusd. contra quinque haereses » f. 64 v.
« Eiusd. de bono coniugali », cum prol. ex lib. Retractationum, f. 71.
Eiusd. contra Pelagianos f. 78.
« Eiusd. liber de magistro », cum prol. ex Retractationib. f. 83.

S. Augustini liber de praedestinatione divina f. 92.

« Eiusd. de praedestinatione sanctorum » libri II (cum epistolis prologis ad Prosperum et Hilarium) f. 99 v.

« Eiusd. ad Eutropium et Paulum contra Celestinum pelagianum de defensione gracie » f. 123.

« Eiusd. ad Valencianum de correctione et gratia » f. 130 v.

« Orosii questiones ad Augustinum » f. 140.

« S. Augustini sermo de decem cordis » (lacuna interruptus, cuius supplementum f. 161) f. 148.

« Eiusd. liber ad Optatum disputacio scilicet quam habuit cum Feliciano de unitate Trinitatis » f. 153.

« Eiusd. de beata vita », cum prol. ex Retractationibus, f. 162.

Eiusd. libri II « de ordine vite », cum prol. ex Retract. f. 167.

« Eiusd. liber de continentia » f. 182.

« Eiusd. lib. de nuptiis et concupiscentia », cum prologo ex Retract. et epistola ad Valerium f. 190 v.

Eiusd. ad Valerium comitem, contra Iulianum pelagianum f. 196.

« Aureoli Theofrasti (sic) de coniugio »; inc. « *Fertur Aureolus Theofrasti liber de nuptiis* » f. 207.

195. Membr. in f. varia manu, saec. facile IX et X, fol. 106.

« S. Augustini de consensu Evangelistarum » libri quatuor. Praeeunt, f. 1-4, capitula quaestionum, a secundo libro ad quartum.

196. Membr. in 4, saec. XIV, fol. *a* 212.

S. Augustini de Civitate Dei contra paganos libri XXII, cum prologo ex Retractationibus. Singulis libris praemissa tabula capitum. Glossae in marginibus. Praeit totius operis brevis notitia, inc. « *In hoc codice continentur s. Augustini contra paganos* » f. 1.

197. Membr. in 4, saec. XII et XIII, fol. 237.

S. Augustini « liber confessionum » f. 1 v.

Rhabani Mauri commentaria in librum Paralipomenon cum prologo et tabulis f. 111.

198. Membr. in 4, saec. X, fol. 93.

« S. Augustini liber qui appellatur speculum ».

199. Membr. in f. saec. XII, fol. *a* 262.

Fragmentum commentarii de Salomone in l. III, c. 3 seqq. Regum f. *a*.

« S. Augustini de Civitate Dei » (pars prior), cum prologo ex Retractationibus, usque ad lib. X; praeit tabula capitulor. f. 1.

Carmen de episcopis **rothomagensibus**, eadem manu usque ad Willelmum (a. 1110); inc. « *Dator apostolicus eterni regis amicus* »; postea continuatum, manu s. XII, usque ad Rotroldum (a. 1183) et, manu s. XIII, usque ad Robertum cognomine Pullum (a. 1222); item, varia manu s. XIV, (post versum abrasum) usque ad Guillermum (a. 1306) f. 94.

S. Augustini prologus de Civitate Dei ex Retract. — Initium tabulae capitulor. libri XI f. 95.

Iterum prologus qui pagina pracedenti. — Tabula capitulor. a lib. XI ad XXII f. 95 v.

De Civitate Dei, pars altera, f. 100.

200. Membr. in f. saec. IX, fol. 139.

S. Augustini de Civitate Dei, a libro XVIII ad XXII; singulis libris praemittitur tabula, f. 1 v.

« Oratio Ieremie prophete, in sabbato sancto », manu s. XIII, cum notis musicis, f. 139.

Brevis laterculus oblatorum et pecuniarum datarum monasterio cuidam, facile s. Nazarii in Laurissa, f. 139 v.

201. Membr. in 4, saec. IX, fol. 198.

« S. Augustini epi. contra Faustum manichaeum » libri II.

202. Membr. in 4, saec. VIII vel IX, fol. 182.

« S. Augustini de Trinitate ». Praeeunt, f. 1-6, tabula et epistola ad Aurelium episcopum carthaginensem; in calce, f. 6 v., legitur: « *sine prohemiis habent et duodecim sine extrema parte non parua* ».

203-205. Membranacei, in f. saec. XII, fol. 195, 243, 247.

« S. Augustini tractatus super Psalmos »; praeit epist. s. Hieronymi ad Marcellam « de diapsalmate ».

F. 1 codicis 203 « Tractatus b. Augustini quos monasterium habet in Franckental » manu s. XIV; f. ultimo, manu s. XII, adnotatio de incendio ecclesiae « frankendalensis » a. 1171.

206. Membr. in f. saec. X, fol. 183, picturis illustratus.

S. Augustini sermones XXI, in evangelistam Ioannem f. 2. — Sermones in eundem a XXII ad XXIV (usque ad ev. c. VII, 40) f. 132. — Praeeunt, f. 1 et 132, tabulae capitulorum.

Ad lectorem de emendando codice, metrice; inc. « *Sic ubi corrector meus haesit corrige lector* » f. 183 v.

207. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 127.

« S. AUGUSTINI pars media in Iohannem » (i. e. tractatus a sermone XXI ad LI).

Tabula imperfecta, manu saec. circiter XI, f. 127 v.

208. Membr. in f. saec. XI, fol. *a* 124.

Tabula codicis duplex, manu saec. XIV-XV, et m. s. XV, f. *a*.

« S. AUGUSTINI » opera, sequentibus praescriptis titulis:

« De sermone domini in monte » libri II (cum prologo ex Retractationibus f. 38 v.) f. 1.

« De presentia Dei » f. 40.

« Ad Paulinam de uidendo Deum » f. 44 v.

« Ad sororem de uita christiana » f. 56.

« De agone christiano », cum prologo ex Retractationibus, f. 64.

Sermones duo (de poenitentia) f. 71 v.

« Liber de penitentia » f. 73.

« Libellus de conflictu uitiorum atque uirtutum » f. 79.

« Liber dialogorum percontante Orosio prbro. » f. 85 v.

« Liber de decem cordis »; praeeunt versus s. Augustino in codice male attributi; inc. « *Iste liber modico tenuis sit corpore quamuis* » f. 96.

« Liber Manuale quod graece dicitur Enchyiridion (sic) » f. 104.

209. Membr. in 4, saec. X, fol. *a* 127.

S. AUGUSTINI libri quaestionum in Matthaeum et Lucam; praeeunt prologi duo, quorum prior ex Retractationibus. Singulis libris praemittuntur capitula.

Eiusd. « quaestiones ex Euangelio » f. 46 v.

« Capitula questionum et epistolarum sequentium » f. 58.

Eiusd. « questiones tres decerptae de libro questionum octo ad Dulcitium » f. 59 v.

Eiusd. epistolae « ad Aurelium episc. pro amouendis conuiuiis de ecclesiis » f. 65, et « de monachis » f. 69 v. — « ad senem Alipium de conuersione Dioscori » f. 70 — « ad abbatem Eudoxium insulae caprariae » f. 71 — ad « Celestinum diaconum de caritate » f. 73 — « ad Restitutum diaconem (sic) de sufferentia malórum in ecclesia » f. 73 v. — « ad Largum admonitio bonorum » f. 74 v. — « ad Bonifatium comitem de exhortatione uitae aeternae » f. 75 — « ad Crisimum » f. 80 v.

« Alypii et Augustini (epistolae) ad Peregrinum episc. » f. 81 v. — « ad Maximum medicum thenitanum eunomianum » f. 82.

« S. Augustini epistola ad episcopum Esicium de fine saeculi » f. 85 v. — « Rescriptum memorati Esicii episc. ad s. Augustinum » f. 88.

Eiusd. epistolae ad « Deutherium pro Victorino manichaeo sübdiacono »

gelii, idest: Diligite inimicos vestros etc. Intrate per angustam portam etc. Non potest arbor bona etc. Quaerite ergo primum regnum dei etc.) f. 4 v.

« Praedicatio cotidiana »; inc. « *O fr. k. recordemur dignitatis regni coelestis* » f. 7 v.

(BONIFACII) « Praedicatio de die iudicii »; inc. « *Duo regna statuit Deus praesentis temporis et futuri* » f. 9.

« Dicta sancti EFFRAM (sic) »; inc. « *Fr. k. quid quaerit dominus a nobis nisi salutem animarum nostrarum* » f. 10 v.

« Praedicatio de uita sanctorum et praemiis »; inc. « *O fr. dil. faciamus bonum ad omnes homines et habemus patientiam* » f. 11 v.

« Sancti Effraem dicta »; inc. « *Fr. k. oportet nos tota mentis intentione inquirere et intellegere quare christiani sumus* » f. 12 v.

« De fide Trinitatis quo om̄ (l. quomodo) exponitur »; inc. « *Quicumque uult esse saluus ante omnia opus est ut teneat catholicam fidem* » (non est symbolum vulgo athanasianum, sed VENANTII FORTUNATI expositio in symb. apostolor.) f. 13 v.

« Praedicatio carere tormenta » (tractatus de tormentis peccatorum in inferno); inc. « *Peccatoribus autem et impiis homicidiis* (sic) » f. 15.

Sermo absque titulo, cuius loco: « In Nomine dei summi »; inc. « *Primum quidem decet audire iustitiam* » f. 15 v.

(BEDAE) homilia; inc. « *Pius et misericors dns. ff. kmi per prophetam nos exhortatur ad conpunctionem* » f. 17.

(S. Augustini?, in cod. 220 s. Ephrae) sermo ad fratres in heremo; inc. « *Audite filioli mei et intelligite quomodo sacra scriptura uos admonet* » f. 18.

Sermo sine titulo; inc. « *Ad ecclesiam frequenter conuenite confessiones uestras sacerdotibus confitete* (sic) » f. 19.

Sermo sine titulo; inc. « *In primis omnibus communiter fidelibus et infidelibus tota* (sic) *terrarum orbem inhabitantibus* » f. 21.

Sermo sine titulo; inc. « *Querite primum regnum dei et iustitiam* » f. 21 v.

(S. Augustini?) sermo de Quadragesima; inc. « *Dns. et saluator noster qualiter ad eum post multas negligentias uenire debeamus per prophetas nos hortatur* » f. 22.

Sermo sine titulo; inc. « *Visitate infirmi* (sic), *requirantur in carcerem constituti, peregrini suscipiantur* » f. 23.

Sermo sine titulo; inc. « *Timete dominum et diligite semper quia lenis est dominus et largus iis qui diligunt eum* » f. 24.

Sermo sine titulo; inc. « *Hic ergo natus est ex uirgine ut nos renasceremus* » f. 24 v.

Sermo sine titulo; « *Oportet nos unumquemque diligere animam suam* » f. 25.

« De seminatore uerbi », sermo, f. 199.

« De luctatione Iacob » f. 205 v.

« De eo quod apparuit dominus Mosi in rubo ardenti, inibi et sermo de Esaia propheta » f. 212 v.

« De pastore et mercenario et fure » f. 224.

« De paenitentiae medicina » f. 234.

« De paenitentia niniuitarum » f. 249.

« De utilitate agendae paenitentiae et de psalmo L » f. 260 v.; finem quaere f. 103, in cuius calce legitur « de quinque panibus et de duobus piscibus », qui tractatus desideratur. Item desunt tractatus duo alii, quos tabula initio codicis indicat hoc modo: « de monachis ad clericatum ambitionis morbo tendentibus — quod in auribus uirorum enaures (sic) ad seruiendum daemonibus suspendantur ».

211. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. *a* 130.

Tabula codicis f. *a*.

S. Augustini epistolae ad Volusianum f. 1 — ad Bonifacium ep. f. 9 v. — ad Armentarium et Paulinam de votis reddendis f. 14 v. — ad Marcellinum f. 19 — ad Letum de tolerantia passionum f. 27 — ad Italicam de fide f. 31 — ad Paulinam de videndo deo f. 33.

Maximi grammatici madaurensis et Augustini epistolae mutuae f. 62 v.

S. Augustini epistola ad Valentinum f. 65 v.

Eiusd. de solutione quaestionum: 1° de resurrectione, 2° de tempore christianae religionis, 3° de sacrificiorum distinctione, 4° « de eo quod scriptum est in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis », 5° « de filio dei secundum Salamonem », 6° de Iona propheta f. 68 v.

Macedonii episc. et Augustini epistolae mutuae f. 82.

Augustini epistola ad Paulinum episc. f. 94 — ad Probam viduam de modo orandi f. 106 v.

Eiusd. Regula f. 117.

Eiusd. « de uita et moribus clericorum ad seipsos », sermones duo, f. 121.

Friderici I imp. epistola ad Henricum regem Romanorum « de graecorum machinationibus contra exercitum s. Crucis » f. 130.

212. Membr. in 8, saec. IX vel X, fol. 72.

(S. Augustini?) homilia « de die iudicii »; inc. « *O frs. Kmi. quam tremendus est nobis dies ille* » etc. f. 1.

« Eiusd. sermo » quare christiani sumus f. 1 v.

« Eiusd. dicta ad praedicandum » (de eodem argumento) f. 3.

« Secundum Matheum (sic) » (tractatus in quasdam sententias istius evan-

214-215. Membranacei in f. saec. XIII, fol. 213 et 217.

S. Augustini tractatus in Psalmos, priore vol. a 51° ad 100^{m}, altero a 101° ad 150^{m}. In calce operis tetrastychum de codice oblato s. Nazario in Laurissa.

216. Membr. in 8, varia manu saec. VIII vel IX, fol. 133.

« S. Augustini expositio in libro Genesis contra manichaeos » f. 1 *a*.

Eiusd. « Omelia de aduentu domini » f. 21.

Eiusd. « item alia humilia (sic) » (de eodem argumento) f. 25.

Eiusd. « Omiliae de natale domini » (duae) f. 28 v.

Eiusd. Homiliae duae « in natalis sancti Stephani martyris » f. 35 v.

« Humilia in natalis sancti Iacobi et sci. Iohannis evang. » (ex Hieronymi comm. in Matthaeum, cap. 20) f. 39 v.

« Item alia humilia eiusdem (sic) » (de eodem argumento; A. Maius adnotavit Hilario tributam esse in cod. vat. 4222 f. 46) f. 43 v.

(S. Augustini?) homilia in natali ss. Innocentium f. 49.

« Vita uel obitus sancti Landiberti pontificis qui passus est XV kal. October in uilla nuncupante Leodi ubi coepit sed domnus apostolicus requiescit in pace »; inc. « *Si paganorum figmenta saeua et nefanda prolixa studeant* » f. 52 v.

Excerptum e libro Proverbiorum, c. I, v. 20-22, f. 75 v.

« S. Augustini humilia » in evang. Diligite inimicos vestros f. 76.

« Excarpsu (sic) ex libro sancti Esidori de flagellis dei »; inc. « *Diuinae sapienciae subtilitas sicut interius ut testis* » etc. f. 79 v.

« S. Augustini episcopi humilia » (ad fratres in heremo) f. 83.

« Excarpsu (sic) sancti Hesidori feliciter »; inc. « *dilectissime omni hora habeto mortem prae oculis tuis* » f. 85 v.

« Liber sancti (sic) de disperacione peccancium » f. 89 v.

« S. Isidori de die iudicii » f. 91 v.

« Sancti Fausti admonicio »; inc. « *Modo fratres karissimi cum diuina lectio legeretur audiuimus apostolum terribiliter nos et salubriter admonentem* » f. 96 v.

« Excarpsum de epistola sancti Fratali (Fastidii) de uita christianorum » f. 100.

« S. Augustini epistola de igne purgaturio (sic) » f. 104.

« S. Hieronimi dicta quam qui legit et opere impleuit uitam eternam possidebit »; inc. « *Dilectissimi fratres, oportet nos humilitatem habere, praeceptum Dei costodire* (sic) » f. 109 v.

(S. Augustini?) « Homelia de Epiphania »; inc. « *Sicut iam aliquando caritati uestrae suggessimus* » f. 116.

« S. Augustini humilia de igne purgaturio » (eadem quae supra, f. 104, varians tamen in fine) f. 121.

Vita sancti Pauli; inc. « *per uerbum dei ductus est in regnum dei* »; prima pagina tantum, f. 126 v.

« S. Augustini humilia ad populum » fine mutila; inc. « *Fratres karissimi ad memoriam nostram reducimus* » etc. (ipsius Augustini in sermone mentio fit; auctor est CAESARIUS) f. 127.

217. Membr. in 8, saec. XII, fol. 88.

S. AUGUSTINI « liber enchiridion de fide, spe et karitate » f. 1.

Vita s. Brandani; inc. « *Sanctus Brandanus filius Fanlochani nepos althi de genere eogeni* » f. 54.

HENRICI V imperatoris epist. de infidelitate et seditione Adelberti cancellarii eius et archiep. Moguntini; inc. « *Longa et inaudita quamdiu confracti molestia* », alia manu; imperf. f. 86.

218. Membr. in 8, saec. IX vel X, fol. 93.

« S. AUGUSTINI omelie » (decem in ep. Ioannis apostoli) f. 1.

« De homine qui descendebat ab hierusalem in hiericho ex libro s. Augustini episcopi » f. 87.

« De homine qui media nocte petit ab amico suo panes ex libro (s. Augustini) questionum euangelii » f. 87 v.

« Item de pane pisce et ouo » (ex Augustini Quaest. evang.); inc. « *Incipit de pane pisce et ouo quibus contraria ponit lapidem serpentem scorpionem* » f. 88.

« De uilico quem dominus eiciebat de uilicatu » (ex Augustini Quaest. evang.); inc. « *In uilico quem dominus eiciebat* » etc. f. 88 v.

« Item de iudice iniquo quem uidua interpellabat ex libro (s. Augustini) questionum euangelii » f. 89 v.

« Item de septiformi spiritu et VII (sic) beatitudinibus VIIq: petitionibus »; inc. « *videtur etiam mihi septenarius numerus* » f. 90 v.

« Quemadmodum cathezizandus (sic) sit qui uult fieri christianus ex libro s. Augustini » f. 91 v.

219. Membr. in 8, saec. XII vel XIII, fol. 55.

« Liber de christiana vita », initio mutilus et titulo carens, f. 1. In calce libri nomen Augustini adscriptum; initio codicis, manu s. XVII, adnotatur non esse Augustini sed FASTIDII Britannor. episcopi.

S. AUGUSTINI sermones duo de moribus clericorum; prior inc. « *XV kalendas Ianuarias Theodosio Aug. undecimo ualentino* (sic) » etc. f. 5.

Eiusd. de agone christiano, cum prologo ex Retractationibus, f. 13 v.

« Eiusd. sermo aduersus quinque hereses, id est Paganos, Iudeos, Manicheos, Sabellianos et Arrianos » f. 27 v.

« Eiusd. dialogus ad Felicianum arrianum » f. 40.

CARMINA varia f. 53 v.-55, praescriptis titulis sequentibus:

« Versus de creatione mundi »; inc. « *Concipiens mundum ratio diuina secundum* » f. 53 v.

« De quatuor elementis »; inc. « *Alma parens producit, alit, recipitque creata* » f. 53 v.

« Salutatio ad amicum »; inc. « *Sinceris loris tibi sic astringor amoris* » f. 54.

« Versus » (de Eucharistiae sacrificio pro vivis et defunctis); inc. « *Tollimur e medio fatis urgentibus omnes* » f. 54.

« Cur in natali domini tres missae dicantur »; inc. « *In natale sacro sacre sollempnia misse* » f. 55.

« Cum reduceret dominus Adam de inferno »; inc. « *Cum te plasmaui non hac te sede locaui* » f. 55.

« Dum lucem habetis credite in lucem »; inc. « *Dici iure potest quia lucis filius hic est* » f. 55.

« Orabo spiritu orabo et mente »; inc. « *Fructu sepe caret mens quamquam spiritus oret* » f. 55.

« Corde creditur ad iusticiam »; inc. « *Corde retenta fides iustos facit atque fideles* » f. 55.

« De utilitate auferendi »; inc. « *Prudens uir nouit quantum collatio prosit* » f. 55.

« Quod oportet hereses esse »; inc. « *Quod recte credit qui non defendere nouit* » f. 55.

« De apostolis et prophetis »; inc. « *Isaye uatis Petrus gestatur in ulnis* » f. 55 v.

« Versus HILDIBERTI episcopi de luxuria »; inc. « *Plurima cum soleant sacros euertere mores* » f. 55 v.

220. Membr. in 8, saec. IX, fol. *a* 71, picturis illustratus. — Usque ad f. 48 v. in omnibus fere convenit cum cod. 212.

Codicis liturgici pagina deleta f. *a*.

(S. AUGUSTINI?) « Homilia de die iudicii »; inc. « *Frs. karissimi quam tremendus* » etc. f. 1.

« Eiusd. sermo quare christiani sumus » f. 2.

« Eiusd. dicta ad predicandum » f. 5.

« Secundum Matheum » (tractatus in sententias quasdam istius evangelii, prout in cod. 212) f. 8.

« Predicatio cotidiana »; inc. « *O fr. k. recordemur dignitatis regni coelestis* » f. 13.

(BONIFACII) « Predicatio de die iudicii »; inc. « *Duo regna statuit Deus* » etc. f. 16.

« Dicta sancti Effram (sic) »; inc. « *Fr. k. quid quaerit dominus a nobis* » etc. f. 18.

Vita sancti **P a u l i**; inc. « *per uerbum dei ductus est in regnum dei* »; prima pagina tantum, f. 126 v.

« S. **A u g u s t i n i** humilia ad populum » fine mutila; inc. « *Fratres karissimi ad memoriam nostram reducimus* » etc. (ipsius Augustini in sermone mentio fit; auctor est CAESARIUS) f. 127.

217. Membr. in 8, saec. XII, fol. 88.

S. AUGUSTINI « liber enchiridion de fide, spe et karitate » f. 1.

Vita s. **B r a n d a n i**; inc. « *Sanctus Brandanus filius Fanlochani nepos althi de genere eogeni* » f. 54.

HENRICI V imperatoris epist. de infidelitate et seditione Adelberti cancellarii eius et archiep. Moguntini; inc. « *Longa et inaudita quamdiu confracti molestia* », alia manu; imperf. f. 86.

218. Membr. in 8, saec. IX vel X, fol. 93.

« S. AUGUSTINI omelie » (decem in ep. Ioannis apostoli) f. 1.

« De homine qui descendebat ab hierusalem in hiericho ex libro s. **A u g u s t i n i** episcopi » f. 87.

« De homine qui media nocte petit ab amico suo panes ex libro (s. **A u g u s t i n i**) questionum euangelii » f. 87 v.

« Item de pane pisce et ouo » (ex **A u g u s t i n i** Quaest. evang.); inc. « *Incipit de pane pisce et ouo quibus contraria ponit lapidem serpentem scorpionem* » f. 88.

« De uilico quem dominus eiciebat de uilicatu » (ex **A u g u s t i n i** Quaest. evang.); inc. « *In uilico quem dominus eiciebat* » etc. f. 88 v.

« Item de iudice iniquo quem uidua interpellabat ex libro (s. **A u g u s t i n i**) questionum euangelii » f. 89 v.

« Item de septiformi spiritu et VII (sic) beatitudinibus VIIq: petitionibus »; inc. « *videtur etiam mihi septenarius numerus* » f. 90 v.

« Quemadmodum cathezizandus (sic) sit qui uult fieri christianus ex libro s. **A u g u s t i n i** » f. 91 v.

219. Membr. in 8, saec. XII vel XIII, fol. 55.

« Liber de christiana vita », initio mutilus et titulo carens, f. 1. In calce libri nomen **A u g u s t i n i** adscriptum; initio codicis, manu s. XVII, adnotatur non esse Augustini sed FASTIDII Britannor. episcopi.

S. AUGUSTINI sermones duo de moribus clericorum; prior inc. « *XV kalendas Ianuarias Theodosio Aug. undecimo ualentino* (sic) » etc. f. 5.

E i u s d. de agone christiano, cum prologo ex Retractationibus, f. 13 v.

« **E i u s d.** sermo aduersus quinque hereses, id est Paganos, Iudeos, Manicheos, Sabellianos et Arrianos » f. 27 v.

« **E i u s d.** dialogus ad Felicianum arrianum » f. 40.

« Sancti Augustini sermo »; inc. « *Fr. k. semper finem nostrum adtendere debeamus* » f. 61 v.

Series nominum germanicorum; inc. « *Engilberht; uualtger; regin-ger* » f. 62 v.

Symboli niceni initium f. 62 v.

« Sancti Faustini (sic) dicta »; inc. « *Quotienscumque frs. k. sanctorum martyrum solemnia celebramus* » f. 63.

« Item eiusdem de natale domini »; inc. « *Natalis domini dicitur ea de causa* » etc. f. 66 v.

« Sancti Gregorii de natale domini » f. 67.

« Beati Agustini (sic) de natale domini »; inc. « *Natalis est ergo hodie dies saluatoris fr. k.* » f. 69.

« Item de natale domini »; inc. « *Natus est hodie Christus, deus de patre homo de matre* » f. 70 v.

« Augustini (sic) de natiuitate domini »; inc. « *Quod profeta* (sic) *previderunt et predixerunt* »; imperfect. f. 71.

In summo margine singulis paginis inscripti versiculi e Sacris Scripturis, hymnis, antiphonis precibusque liturgicis cum neumatibus. — F. 58, in imo margine, quinque versiculi antiqua lingua germanica; inc. « *Kirst imbi ist hucẽ nu fliuc du uihu minaz* (corr. ex *manaz*) *hera* ».

221. Membr. in 8, saec. XIII-XIV, fol. 132.

S. Augustini de concordia quatuor evangelistarum f. 1.

« Nicolai Ambianensis ars fidei chatolice (sic) » f. 57.

« Expositio simbolorum (sic) fidei apostolorum, ecclesie » et « Athanasii »; inc. « *Summa theologice discipline in duobus consistit* » f. 62.

« Exserpciones (sic) de libro P(etri) Alfonsi contra Iudaeos » f. 70 v.

Expositio decalogi, imperfecta; inc. « *Non habebis deos alienos* (etc). *Hoc est primum mandatum* » f. 85.

« Iohannis Anglici glose super Iohannicium » (de medicina); inc. « *Omnis anima nobilis habet tres operaciones, uegetare, sentire et intelligere* » f. 89.

De generatione et corruptione et aliae quaestiones philosophicae; inc. « *De generatione et corruptione et natura generatorum et corruptorum similiter de omnibus* » (etc.), fine mutilus, f. 115. — Alia manu, f. 125, sequuntur quaestiones de rebus philosophicis; dubium, utrum continuatio praecedentis tractatus an pars alterius; inc. « *Sicut dicit philosophus omnia appetunt esse externum* ».

222. Membr. in 12, saec. XV, fol. 172.

« S. Augustini liber de uera religione », cum prologo ex Retractationibus, f. 1.

« S. Augustini Soliloquiorum libri duo » (prologus ex Retractationibus habetur in fine, f. 87 v.) f. 53.

« Eiusd. liber de immortalitate anime », cum prologo ex Retractationibus, f. 88 v.

« Eiusd. de gratia et libero arbitrio » f. 105. Praeeunt, f. 102, epistola ad Valentinum, et f. 104 v. prologus ex Retract.

« Eiusd. epistola ad quemdam comitem » (Liber exhortationis, sive de salutaribus documentis) f. 135.

223. Membr. in 12, saec. XV, fol. 45.

« S. Augustini liber exhortatorius ad quemdam Comitem carissimum sibi » (idem opus quod in cod. praec. f. 135) f. 1.

« Eiusd. de disciplina christiana » f. 37.

224. Membr. in 12, saec. XV, fol. 71.

S. Augustini « liber soliloquiorum », scriptus anno 1457, f. 2.

« Eiusd. speculum contemplationis divine dulcedinis liber s(cilicet) supputationum de divinis scripturis collectus ad eorum praesertim utilitatem qui contemplative vite sunt amatores »; inc. « *Summa trinitas uirtus una et indiscreta maiestas* » f. 41.

« Hymnus laudis ad deum patrem »; inc. « *Omnipotenti deo digna demus preconia regi regum* » f. 72.

« Eiusdem beati Augustini oratio quam fecit cum civitas ypponensis (etc.) obsidebatur a barbaris »; inc. « *Ante oculos tuos domine culpas nostras facimus* (sic) *et plagas quas accepimus conferimus* » f. 72.

225. Chart. in 12, saec. XV, fol. 272.

Tabula codicis f. 1.

« S. Augustini » opuscula, titulis sequentibus:

« Liber de quatuor virtutibus caritatis » f. 2.

« Sermo de morte » f. 7.

« Libellus in quo increpatur dolosus et iracundus ut agnoscat quod diu iram tenuerit proximo suo peccata sibi demitti non posse sed magis augeri » f. 9 v.

« Sermo de quadragesime abstinentia » f. 11.

« Sermo de cogitacionibus » f. 12 v.

« Sermo ubi increpat(ur?) qui diu iram in pectore retinet et non vult humiliari » f. 13.

« Sermo de oracione dominica » f. 13 v.

« Sermo de pace » f. 15.

« Sermo de flagellis » f. 17 v.

« Sermo de nativitate d. n. Iesu Christi » f. 19.

« Sermo de quinta feria passionis » f. 21.

« Sermo de sexta feria XX » f. 23.

« Sermo de latrone XXI » f. 25 v.

« Sermo de duobus latronibus XXII » f. 27.

« Sermo de cruce et latrone » f. 28.

« Sermo de pace XXIIII » f. 31.

« POSSIDII episc. vita s. Augustini et iudicium librorum eius » f. 32.

« S. Augustini regula » f. 66 v.

« Eiusd. sermo de communi vita clericorum » f. 71 v.

« Eiusd. alius sermo » (de vita et moribus clericorum suorum) f. 76.

« S. ELIGII episc. sermo ad omnes in Christo fratres » f. 82.

« S. Augustini (HUGONIS DE S. VICTORE) soliloquium de arra anime » f. 102 v.

« S. BERNARDI abbatis meditationes » f. 119 v.

« Cur et quando et quomodo deus fieri voluit homo »; inc. « *Sancti Spiritus adiuuante gratia tractaturi cur* » (etc.); praefixus est et alius titulus operis versibus leoninis, f. 228.

« S. Augustini omelia (sic) de purificacione sancte Marie vel assumptione sive nativitate ipsius vel natali domini » f. 229.

« Sermo ad virgines » (de sobrietate et castitate); inc. « *Cum mortalium mutabilis mens* » f. 232 v.

« S. Augustini tractatus ad carnem superbam » f. 240.

« Eiusd. sermo de divite » f. 243.

« Eiusd. sermo de penitencia » f. 245.

« Eiusd. sermo de ieiunio et oracione » f. 246.

« Eiusd. admonicio ad populum » f. 247.

« Eiusd. sermo de decimis » f. 249.

« Sermo de futura vita cogitanda »; inc. « *Fr. c. quod audiuimus dici ut sursum cor habeamus* » f. 251.

« Domni IOHANNIS constantinopolitani episcopi sermo de compunctione » f. 252.

« De doctrina domni vel sancti Severini episcopi »; inc. « *Dilige Deum, sapientiam disce, omnia cum mensura age* » f. 253 v.

« S. AMBROSII episc. altercacio contra eos qui animam non confitentur esse futuram, aut ex traducem esse dicunt aut porcionem divinitatis esse dicunt » f. 255.

Passio s. Ceciliae virg. et mart.; inc. « *Quodam tempore erat Rome quedam puella nomine Cecilia* » f. 256 v.

226. Chart. in 8, saec. XV, fol. 204.

« Beati AUGUSTINI libellus de poenitentia », scriptus anno 1444 (v. f. 11), f. 1.

Lexicon latino-germanicum, ordine alphabetico, f. 11.

« S. Augustini de vita christiana » f. 13.

Versus ad peccatores ne desperent; inc. « *Perfidus aspiciat Petrum praedoque latrare* »; in margine et in calce paginae adnotationes de siclo, f. 24 v.

« S. Augustini ad Comitem et dicitur de salubribus dogmatibus » (id est liber exhortationis sive de salutaribus documentis) f. 25.

Interpretatio mystica alphabeti hebraici; inc. « *Aleph interpretatur doctrina* » f. 60.

« Nota aliquos libros originalium sanctorum doctorum quantum ad principia et fines ut si quis legens ueracius allegare poterit et illuc si quis legit assignare »; sequuntur initia et fines librorum, adscriptis nominibus « s. Ambrosy, s. Augustini, b. Bernhardi, s. Dyonisii, b. Gregory, b. Hilary, b. Ieromini (sic), b. Iohannis Crisostomi, b. Ysidori », (plenius in cod. 233 f. 292), scr. anno 1447, f. 50.

Quaestiones de quibusdam evangeliorum sententiis; inc. « *Item ad .... bonum erat ei uel melius illi erat si natus non fuisset homo ille* » f. 58.

« Casus concessi tempore generalis interdicti secundum Iohannem Andree » f. 58 v.

« Item casus prohibiti secundum eundem » f. 59.

« Item alii casus concessi tempore generalis interdicti secundum alios doctores », scr. anno 1447, f. 59 v.

« Venerabilis magistri NICOLAI IAUER (sive « Gaur ») liber superstícionum », scr. anno 1447, f. 61 v.

Carmen de vita humana, lingua germanica; inc. « *Mich vundert oft var uber das fry* » f. 106 v.

« Rex pauper Henricus », versus; inc. « *Nec te pretereat humane sortis origo* ».

« Pauperis HENRICI de sua miseria et fortune miseriis ad normam Boetii de consolacione », versus; inc. « *Gentibus obbrobrium sum crebraque fabula uulgi* » f. 108 v.

Quaestiunculae morales; inc. « *An liceat homo in se* » etc. Insunt excerpta ex Ambrosio, Augustino, Bernardo, Gregorio Magno, f. 108 v.

« Seneca de quatuor virtutibus cardinalibus », scr. anno 1438, f. 109. — In calce, f. 115 v. et 166, epigramma de amore; inc. « *Nulla remota uia solidum partitur amorem* ».

Sententiae morales variae, pleraeque metricae; inc. « *Turpe quid ausurus te sine teste time* » f. 116.

« Haec sunt proverbia sapientum »; inc. « *Non dominus in patria est quem odit gens propria* », sequuntur proverbia metrica, quorum auctores: « Acalus, Albertus, Alexander, Appius, Aristo(te)les, Augustinus, Augustus, Averrois, Avicenna, Boetius, Calo (Cato?), Cato, Cicero, David,

doctrinale, Emphedoces, Euciclius, Euforbius, Galienus, Hermes, Horatius, Iuvenalis, Iulius, Iuventius, Kassiodorus, Lucanus, Lucius, Macer, Macrobius, Marcel(lus), Neptonabus, Ovidius, Papias, Platearius, Plato, Pompeius, Preses, Ptolomaeus, Pythagoras, Rhabanus, Sallustius, Salomon, Seneca, Socrates, Solinus, Terentius, Tiberius, Tobias, Unecamus, Vindocinensis, Virgilius, Ypocras, Ysegius, Ysidorus, Zozias (Tobias) » f. 117.

Mixta latinis carmina lingua germanica f. 120.

S. Gregorii Magni prologus in Cantica Canticorum (excerptum) f. 121.

« B. Augustini epistolae (duae) consolatoriae infirmorum », scr. anno 1444, f. 122.

Consensus evangelistarum (tabula) f. 130 v.

« Quare Christus pati voluit sexta feria »; inc. « *R. Ut dies qua Christus crucifixus est* » etc. f. 132 v.

« Augustini speculum peccatoris » f. 133.

« B. Augustini soliloquium de visione dei » f. 138 v.

Appendix tractatus de praedestinatione; inc. « *(A)ddere etiam hoc quam maxime huic operi oportuit ut et uestram calumniam quam obicere nobis soletis* » f. 172.

« De spirituali crucifixione penitentis »; inc. « *Fuerunt autem in dominica cruce ligna quatuor scilicet stipes siue lignum erectum* » f. 178 v.

« B. Augustini liber meditationum » f. 181.

(S. Iohannis) « Crisostomi de laude Pauli » f. 196 v.

De quatuor temporibus anni et mundi; inc. « *Siquidem annus solaris quatuor temporum successione dilabitur* » f. 201 v.

De homiliis ss. Augustini, Hieronymi et Bedae; item de homiliis ss. quatuor ecclesiae doctorum, scil. Augustini, Gregorii, Hieronymi et Ambrosii in evangelistas, adnotatiunculae, f. 203 v.

227. Partim chart. partim membr. in 8, saec. XV, fol. 88.

Fragmentum instrumenti saec. XIV (annus periit) f. 1 membranaceo adhibito in compactione codicis.

Codicis tabula f. 1 v.

« Tractatus de collacione reprehensiva Petri et Pauli apostolorum »; inc. « *Si quando michi desiderium audiendi contulistis* » f. 2.

Sermo de silentio sacerdotis circa peccata populi; inc. « *(S)acerdotis silentium decipit populum peccandi suppeditat fomitem* » f. 9 v.

« Sancti Augustini flores veritatum de mirabilibus sacre scripture » (excerpta ex s. Aug.) f. 10 v.

Augustini de agone christiano, et « Bernhardi de fervore indiscreto » (excerpta) f. 13.

« Itinerarium eternitatis »; inc. « *(E)um qui venit ad me* (etc.) *Io. VI, 37. Augustinus in libris de agone uere uite dicit* » f. 14.

« AUGUSTINI de contemplatione Christi » (i. e. Manuale) f. 1.

« De ciuitate dei »; inc. « *Piissime Deus quam dulcis est memoria tua* » f. 2 v.

« De nobilitate anime et amore Christi »; inc. « *Anima insignis Dei ymagine illustris* » f. 3 v.

« De contemplatione in excessu mentis in Deum »; inc. « *Anima mea si uis amari a Deo reforma in te imaginem suam* » f. 4 v.

« De pulcritudine Domini »; inc. « *Non tu amabilis et desiderabilis es super omnia* » f. 6.

« S. HIERONYMI epistola ad Rusticum monachum de mundi illecebris fugiendis » f. 8.

Eiusd. epistola ad Pammachium f. 8.

(MATTHAEI ANDEBERTI) flores s. Bernardi, libri XI, f. 8 v. Sequuntur, f. 108, « rubricae tocius libri, per alphabetum dispositae ».

Excerpta ex ss. Bernardo et Augustino f. 108 v.

231-232. Chartacei, in 8, saec. XV.

(AUGUSTINI TRIUMPHI et BARTHOLOMAEI DE URBINO) milleloquium s. Augustini ad Clementem VI.

231. fol. 404. — Ab initio usque ad litteram *d*.

232. fol. 401. — Usque ad finem.

233. Chart. cum foliis membranaceis, in 4, saec. XV, fol. 297.

« Mag. FRANCISCI DE MARONIS flores beati Augustini » f. 1.

« Mag. THOMAE DE HIBERNIA quondam socii de Sorbona manipulus florum », id est sententiae doctorum qui de sacris litteris scripserunt, f. 168.

Principia et fines « librorum originalium sanctorum et doctorum » (Alani, Alcuini, Ambrosii, Anselmi, Augustini, Bernardi, Boetii, Dionysii, Gregorii, Hieronymi, Hilarii, Hugonis de s. Victore, Io. Chrysostomi, Io. Damasceni, Isidori, Macrobii, Plinii, Prosperi, Rhabani, Richardi de s. Victore, Senecae, Tullii, Valerii Maximi); inc. « *Notandum est quod libros originalium sanctorum et doctorum quantum ad principia et fines* » f. 292.

Sermo de festivitate conversionis ad vitam monasticam; inc. « *Festiuitas hodierna fratres tanto nobis debet esse deuotior quanto familiarior* » f. 296 v.

Excerptum ex s. Bernardo de Iuda Iscariota f. 297 v.

234. Membr. in 4, saec. IX vel X, in duo volumina divisus; pars prior fol. 1-113: altera fol. 114-272.

Pars prior continet:

I. Fragmentum officii liturgici de passione domini, in Parasceve, adhibitum in compactione codicis, manu saec. XII vel XIII, f. 1.

« Beati AUGUSTINI liber de honestate mulierum » f. 66.
« Eiusd. liber de contemptu mundi ad clericos » f. 67.
« Eiusd. epistolae (duae) consolatoriae de visitatione infirmorum » f. 68 v.
« Eiusd. liber de beato latrone » f. 73 v.
Excerpta ex sermonibus s. Augustini f. 75 v.
« Oratio longa ad dominum gloriosum deprecativa »; inc. « *Ihesum nazarenum a iudeis innocenter dampnatum* » f. 77.
« B. BERNHARDI tractatus de corpore Christi » f. 82.
« Expositio illorum verborum apostoli: mihi absit gloriari nisi in cruce domini »; inc. « *Quidam discipulus interrogauit abbatem suum* » f. 86.
« Sermo contra discordantes »; inc. « *locuturi contra discordantes ab ipsis domini uerbis incipiamus* » f. 87 v.

228. Membr. in 8, saec. XIV vel XV, fol. 167.
S. AUGUSTINI regula, cum commentario, f. 1.
« De regul. iuris »; inc. « *Regula est que rem que est* » etc. f. 33.
« Excerpta catolicorum (sic) patrum et sententie eorum » (excerpta ex libris decretalium) f. 41.

229. Chart. in 4, saec. XV, fol. 300.
Sententiae variae ex s. Augustino; inc. « *(P)rudenter ergo accipiat unusquisque momenta, non perdat tempus misericordiae saluatoris* » f. 1.
De deo, de creaturis, de ecclesia et de aliis rebus theologicis, brevis tractatus; inc. « *Summum bonum deus est quia incommutabilis est et corrumpi non potest omnino* » f. 25.
De auctoritate et potestate papae; inc. « *Confiteor tibi celi pater et terre quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus* » f. 107.
FULGENTII epistolae (primae septem) et libellus de fide ad Donatum f. 165.
(S. AUGUSTINI) sermo de castitate f. 190 v.
(S. HIERONYMI) adversus Iovinianum, liber primus fine carens, f. 193.
« Versus epylogi » de Vet. et Novo Testamento, cum prologo initio mutilo; versibus praescriptum est: « *Per hos versus epylogos cognoscitur nomen libri, numerus capitulorum librorum, ordo librorum ac quotus liber sit et de quo tractat quilibet liber* » f. 202.
Lexicon latinum; inc. « *A - sicut dicit ysydorus 1° eth(ymologiarum) in omnibus gentibus prior est litterarum* » f. 238.

230. Partim chart. partim membr. in 4, saec. XV, fol. *a* 110.
Sermo de assumptione s. Mariae, s. Hieronymo falso adtributus. Sequuntur sententiae patrum (Bernardi?), Hilarii (pictaviensis), Augustini, f. *a*.

Acta ephesini concilii, actione VI, parte II, f. 45 v. — Continent: « Athanasii scissimi epi. Alexandriae ex libro aduersus arrianos » f. 47 — Excerpta ex Athanasio, Iulio pp., Felice pp., Theophilo ep. alexandrino, Cypriano, Ambrosio, Gregorio Nazianzeno, Basilio, Greg. Nysseno, Attico ep. Constantinopolitano, Iconio, f. 47 v. — « Charisii confessio » f. 50 — « Exemplum expositionis symbuli (sic) transformati. Symbulum Nestorianum » f. 50.

« S. Cyrilli (Alexandrini) apologeticus pro XII anathematismis adversus orientales episcopos » (titulus manu saec. XVII) f. 57.

« Cyrilli episcopi Alexandreae (sic) ad ea quae Theodoretus (Mopsuestenus) contra anathematismos dixit » f. 70.

« Eiusdem Theodoriti (sic) ex praefatione librorum quinque quos aduersum beatum Cyrillo (sic) Alexandrinae ciuitatis antistitem sanctumque concilium ephesenum (sic) a quo Nestorius damnatus est diabolo instigante conscribsit » f. 85.

« Item epistula eiusdem sceleratissimi Theodoriti directa Nestorio iam in exilio pro sua perfidia constituto » f. 87 v.

« Eiusdem Theodori ex epistula quam pro consolatione nestorianorum Constantinopolim destinauit » f. 87 v.

« Item epistula eiusdem Theodoriti quam misit Andreae » f. 88.

« Item eiusdem Theodoriti ad Alexandrum Hierapolitanum » f. 88.

« Eiusdem Theodoriti ex epistula quam direxit Himeriae episcopo Nicomediae » f. 88 v.

« Eiusdem Theodoriti ad Alexandrum Herapolitanum (sic) » f. 88 v.

« Eiusdem Theodoriti ad eundem Alexandrum » f. 88 v.

« Item ex gestis que contra domnum Antiochenum episcopum conscribta sunt » f. 88 v.

« Eiusdem Theodori ex secundo codice libro tertio ante quatuor folia finis libri (sic) »; inc. « *Sed nihil horum prespicere* (sic) *potuit mirabilis peccati originalis assertor* » f. 89 v.

« Eiusdem Theodori ex VIII sermone catacismi (sic) folio VII »; inc. « *Nec enim inquid si duas dicimus in Xpo. naturas* » f. 91.

« Diodori tarsensis episcopi diuidentis deitatem Xpi. ab eius humanitate » (excerpta) f. 91 v.

« Blasphemiae Hibae edessenorum episcopus (sic) » f. 92.

« Eutherii heretici reprehendeuit id (sic) sanctorum patrum doctrinam » f. 92.

« Ad Caelestinum papam Nestorius episcopus constantinopolitanus » f. 93.

« Epistula Synodica Sancti Cyrilli alexandrini episcopi directa Nestorio (etc.) duodecim continens anathematismi capitula » f. 93 v.

« Cyrilli episcopi Alexandriae scholia de incarnatione unigeniti » f. 98.

II. Documenta ad haeresim Nestorii et Pelagii pertinentia, e graeco in latinum versa, collecta a MARIO MERCATORE, seqq. praescriptis titulis:

« Anastasii romanae urbis episc. ad Iohannem episc. iherosolimorum (sic) super nomine Rufini » f. 2.

« De fide de nomine Rufini » (i. e. Rufini professio fidei) f. 2 v.

« Marii Mercatoris serui Christi commonitorium lectori aduersum heresim Pelagi et Caelesti uel etiam scripta Iuliani (aeclanensis) » f. 3.

Eiusd. prologus in sermonem Theodori quondam episcopi Mopsuesteni et huius sermonis latina interpretatio f. 13.

« Item alia epistula » (adversus Nestorium) f. 16.

« Item alia » (adv. Nestorium) f. 16 v.

« Item trac(ta)tus alius » (Nestorii de incarnatione dominica) f. 21 v.

« Item eiusdem sermo in ecclesia habitus postquam litteras Caelestini romani episcopi et Cyrilli alexandrini denuntia(ti)onis accepit VIII idus decembris conss. Theodosii XIII et Valentiniani III Aug. post sextum diem quam (sic) easdem litteras sumpsit » f. 22 v.

« Item eiusdem epistula ad Cyrillum alexandrinum episcopum rescribentis similiter ex greco sermone translata » f. 26 v.

« Exemplum epistolae Cyrilli ep. alexandrini ad eundem Nestorium ex greco in latinum cum impiissimae (sic) contradicens idem Nestorius respondendum esse putauit sicut superius continetur » f. 28.

« Item eiusdem epistula ad eundem Nestorium epistula (sic) secunda ex greco sermone » f. 29.

« Eiusdem episcopi Cyrilli ad clericos suos Constantinopolim constitutos ex greco sermone » f. 29 v.

« Item Nestorii de diuersis eius libris uel tractatibus excerpta ab episcopo Cyrillo capitule (sic) ex graeco a nobis in latinum uersa » f. 31.

« Item eiusdem contra heresim Pelagii » f. 33 v.

« Item eiusdem in Adam tractatus cuius initium istud est in ecclesia publice habitus » f. 35.

« Item eiusdem tractatus alius ad populum in Adam » f. 35 v.

« Item eiusdem in eo quod scriptum est haec omnia tibi dabo si procidens adoraueris me » f. 35 v.

« Nunc exemplum epostolae (sic) eiusdem Nestorii ad Caelestium de greco in latinum translatae » f. 36 v.

« Item exemplum commoniturii (sic) quod super nomine Caelesti graeco sermone a Mercatore datum est » f. 36 v.

« Nestorii blasphemiarum capitula quibus litteris ad se missa (sic) sanctis Caelestino romanae urbis episcopo et Cyrillo alexandrino contradic. et disputationibus breuissimis respondendo XII capitula fidei, quae ad se missa fuerant refellit » f. 39.

Acta ephesini concilii, actione VI, parte II, f. 45 v. — Continent: « Athanasii scissimi epi. Alexandriae ex libro aduersus arrianos » f. 47 — Excerpta ex Athanasio, Iulio pp., Felice pp., Theophilo ep. alexandrino, Cypriano, Ambrosio, Gregorio Nazianzeno, Basilio, Greg. Nysseno, Attico ep. Constantinopolitano, Iconio, f. 47 v. — « Charisii confessio » f. 50 — « Exemplum expositionis symbuli (sic) transformati. Symbulum Nestorianum » f. 50.

« S. Cyrilli (Alexandrini) apologeticus pro XII anathematismis adversus orientales episcopos » (titulus manu saec. XVII) f. 57.

« Cyrilli episcopi Alexandreae (sic) ad ea quae Theodoretus (Mopsuestenus) contra anathematismos dixit » f. 70.

« Eiusdem Theodoriti (sic) ex praefatione librorum quinque quos aduersum beatum Cyrillo (sic) Alexandrinae ciuitatis antistitem sanctumque concilium ephesenum (sic) a quo Nestorius damnatus est diabolo instigante conscribsit » f. 85.

« Item epistula eiusdem sceleratissimi Theodoriti directa Nestorio iam in exilio pro sua perfidia constituto » f. 87 v.

« Eiusdem Theodori ex epistula quam pro consolatione nestorianorum Constantinopolim destinauit » f. 87 v.

« Item epistula eiusdem Theodoriti quam misit Andreae » f. 88.

« Item eiusdem Theodoriti ad Alexandrum Hierapolitanum » f. 88.

« Eiusdem Theodoriti ex epistula quam direxit Himeriae episcopo Nicomediae » f. 88 v.

« Eiusdem Theodoriti ad Alexandrum Herapolitanum (sic) » f. 88 v.

« Eiusdem Theodoriti ad eundem Alexandrum » f. 88 v.

« Item ex gestis que contra domnum Antiochenum episcopum conscribta sunt » f. 88 v.

« Eiusdem Theodori ex secundo codice libro tertio ante quatuor folia finis libri (sic) »; inc. « *Sed nihil horum prespicere* (sic) *potuit mirabilis peccati originalis assertor* » f. 89 v.

« Eiusdem Theodori ex VIII sermone catacismi (sic) folio VII »; inc. « *Nec enim inquid si duas dicimus in Xpo. naturas* » f. 91.

« Diodori tarsensis episcopi diuidentis deitatem Xpi. ab eius humanitate » (excerpta) f. 91 v.

« Blasphemiae Hibae edessenorum episcopus (sic) » f. 92.

« Eutherii heretici reprehendeuit id (sic) sanctorum patrum doctrinam » f. 92.

« Ad Caelestinum papam Nestorius episcopus constantinopolitanus » f. 93.

« Epistula Synodica Sancti Cyrilli alexandrini episcopi directa Nestorio (etc.) duodecim continens anathematismi capitula » f. 93 v.

« Cyrilli episcopi Alexandriae scholia de incarnatione unigeniti » f. 98.

Pars secunda codicis:

« AUGUSTINI super Genesim libri XII » f. 114.

235. Membr. in 4, miscellaneus, saec. VIII, X et XI, fol. 67.

F. 4-29 saec. VIII.

S. PAULINI nolani libri sex in nat. s. Felicis f. 4.

« Lecti (sic) ex libri (sic) apocalypsis Iohannis »; inc. « *Et factum est proelium in caelo* » f. 29 v.

F. 30-36 recto saec. XI.

S. ALDHELMI de laudibus virginitatis, initio et fine mutilus (a. cap. XII ad finem cap. XXIII), f. 30.

Preces ad benedicendum; inc. « *Per interuentum supernorum ciuium ad gaudia eorum perducat nos omnipotens dominus* » f. 36.

Carmen de ducibus Candido et Nigro; inc. « *(Q)uadam nocte Niger dux nomine Candidus alter* » f. 36.

F. 36 v.-47 saec. X vel XI.

De ratione temporum (tractatus compositus a. 793); inc. « *(D)e temporum ratione domino iuuante dicturi* »; praeit tabula demonstrans flexus digitorum, ad computandum, f. 36 v.

De arte musica; inc. « *(Q)uid est cantus? peritia musicae artis* » etc. f. 38 v.

« Subputatio quam subputauit Esdras in templo Hierusalem »; inc. « *Si in prima feria fuerint kl. Ianuarii hiemps bona erit* » f. 39.

Tabulae lunares astrologicae de nascentibus hominibus, de aegrotantibus, de somniis; inc. « *Luna prima qui natus fuerit vitalis est* » f. 39 v.

Quid significent tonitrua singulis mensibus; inc. « *In mense Ianuario si tonitru fuerit* » f. 40.

« De nativitate infantum »; inc. « *Qui nati fuerint in die dominico hora diurna siue nocturna magni et splendidi erunt* » f. 40.

« De lunae observatione »; inc. « *Luna I omnibus rebus agendis utilis* » f. 40.

Hymnus de s. Iohanne; inc. « *Ut queant laxis resonare fibris* » (priori strophae notae musicae adscriptae) f. 41 v.

Sermo de genere Salvatoris; inc. « *Dominus et saluator noster de quo genere natus sit pro nostra salute* » f. 42.

« Versus de festivitatibus sanctorum » (i. e. kalendarium metricum); inc. « *Bissena mensium uertigine uoluitur annus* » f. 43.

« Festa sanctorum XII apostolorum »; inc. « *De sancto Petro — Simon qui interpretatur obediens Petrus* » f. 43 v.

« Oratio contra frigores; inc. « *Crux Christi et qui pendebat in cruce liberet* (sic) *te N. de frigoribus biduanis siue triduanis* » etc. f. 44.

« De VII diebus et de ebdomadis »; inc. « *Verum igitur gentiles cum obseruationem a populo israel ebdomadis ediscerent* » f. 45.

« Interpretatio (vocabuli) all(eluia) » — « Expositio super dominicam orationem »; inc. « *Quot peticiones habentur in oratione dominica?* » f. 46.

« Ordo VIIII (de indumentis) qualiter sacerdos ad missam eis induatur »; inc. « *Primum ergo episcoporum uel aliorum sacerdotum indumentum* » f. 46 v.

« De sacramentis aeclesiae (sic) »; inc. « *Sunt autem sacramenta ecclesiae* » etc. f. 47.

« Ordo et celebratio misse qualiter apud romanos agitur » fine mut.; inc. « *Primum enim in celebratione misse ad introitum sacerdotis ad altare antiphona cantatur a clero* » f. 47 v.

« Glosemata de Prudentio », fine mutila, manu saec. X; inc. « *Illustrium. Nobilium uel clarorum* » f. 48.

F. 62-67 recto saec. XI.

« De kalendis nonis idibus ac diebus XII mensium » (i. e. tractatus de kalendario et de computo paschali); inc. « *Ianuarius Augustus et December IIII nonas habent* » f. 62.

« In sancti Baptistae Christi preconis », hymnus cum notis musicis; inc. « *Sollemnia celebrantes moribus ipsum sequamur* » f. 67 v.

Laterculum sanctorum (mensium Sept. Oct. et Nov.) e kalendario, manu saec. XII, f. 67 v.

236. Membr. in 4, saec. X, fol. 53.

« S. Prosperi (Aquitani) de vocatione omnium gentium » libri duo. Praeit somnium vel visio in ecclesia s. Nazarii in Laurissa; inc. « *Hoc uero somnium uel certa internorum uisio oculorum* ».

237. Membr. in 8, saec. IX, fol. 90.

S. Prosperi Aquitani « liber promissionum et praedictionum dei ».

238. Membr. in 8, saec. IX, fol. 75.

« Prosperi de vita contemplativa libri tres » f. 4.

Vetus Martyrologium (vulgo Hieronymianum), ab VIII kal. Ian. ad prid. k. Febr. imperfectum (et etiam mutilum a III non. Ian. usque ad VI k. Febr.), f. 75 et 1-2, quae in nova compactione codicis extremo loco posita sunt.

239. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 21.

« Prosperi exhortatio ad uxorem » f. 1.

« Sententiae generales in singulis uersibus »; inc. « *Utilibus monitis prudens adcommodet aures* » f. 3; sequuntur sententiae breves, ord. alphabetico, usque ad litt. L, absque nomine auctoris; A. Maius adnotavit esse Publilii Syri.

« SANCTI ESIDORI episc. iunioris liber cronicorum (sic) », cum nonnullis adnotationibus in marginibus manu saec. XIV, f. 6 v.

240. Membr. in 8, saec. X vel XI, fol. 64.

TRITHEMII abb. de Claudio Mamerto ep. viennensi, manu s. XVI, f. 1.

« FAUSTI regiensis episc. epist. ad Claudianum (sic) Mamertum » f. 1 v.

« CLAUDIANI (Mamerti) de statu animae » ad Lollium Sidonium f. 4.

Psalmus primus et oratio dominica graece f. 64 v.

241. Membr. in 12, saec. X, fol. 37.

« FAUSTI episcopi regiensis in Gallia ex abbate lirinensi de Spiritu Sancto »; praeit, f. 1 v. particula ex elogio Fausti conscripto a Gennadio Massiliensi.

Hymnus de S. Mauricio et legione thebaea; inc. « *Emicat ecce dies lucida quam sibi uictor atre sociat* » f. 36 v.

242. Membr. miscellaneus in 16, saec. X-XI, XII et XIII, fol. 128.

F. 1-64 manu saec. X vel XI.

« SEDULII SCOTTI in quatuor euangelistas explanaciones »; inc. « *Liber generationis. Moyses librum creationis caeli et terrae conscripsit perituri hominis originem texens, Mathaeus autem* » etc. f. 1.

(Eiusd.) explanationes in s. Hieronymi praefationes et prologum ad evangelia, cum glossis latinis et germanicis. Praeit brevis prologus de capitulis et canonibus evangeliorum; inc. « *Quamuis capitulorum numerus in fronte cuiuslibet euangelii* » etc. f. 9 v.

« Eiusd. explanatiuncula de breviariorum et capitulorum canonumque differentia » f. 38.

« Eiusd. expositiunculae in argumenta secundum Matheum, Marcum et Lucam » f. 41.

F. 65-73 manu saec. XII.

De translatione reliquiarum sanctorum Rufini et Albini Romam facta a Grimoardo archiep. toletano, satyra contra Urbanum pp. II et curiam romanam; inc. « *Quo tempore Urbanus romanae ecclesiae auidissimus pontifex* » f. 65. In calce satyrae: « *Ego Calliopius recensui* ».

IVONIS CARNOTENSIS epist. ad « G(irardum) abb. monasterii s. Martini utrum tabulae altarium aliquando consecratae, cum translatae fuerint, et super novam struem lapidum positae, denuo sint consecrandae » f. 70 v.

Eiusd. ep. « ad S. (sic) compresbyterum » circa quaestiones de sponsalibus; inc. « *Suscitata est a me dilectio tua utrum pueri sex annorum* » f. 71 v.

Eiusd. ep. ad « W(ulgrinum) parisiensem archidiaconum de Iudea baptizata et christiano nupta postea vero ad iudaismum reversa » f. 72.

Eiusd. ad « G(alterium) beluacensis ecclesiae bibliothecarium qua penitentia sit multandus presbyter qui uerba diuini sacramenti in coniugali benedictione illusorie transmutauit » f. 72 v.

De sacrificiis, « de penitentia Salomonis », de peccatis, de conversione, commentationes breves et sententiae varia manu; inc. « *Antiqui solebant offerre in sacrificio hircum uel bouem* » f. 73.

F. 74-88 manu saec. XIII.

Hymnus in laudem b. Virginis cum notis musicis; inc. « *Gaude dei genitrix virgo immaculata* » f. 74.

De Catone Censorino et Uticensi, Aviano (auctore fabul.), Maximiano, Homero, « Theodolo », Aratore, Prospero, Sedulio, Prudentio, Ovidio et eorumdem scriptis, fine mutil.; inc. « *Duo catones erant rome. censorinus cato. et uticensis cato* » f. 74 v.

MAXIMIANI carmina de vitiis senectutis et virtutibus iuventutis, cum glossis; inc. « *Emula quid finem cessas properare senectus* » f. 81.

« S. Marie egiptiace vita metrice composita », manu saec. XI vel XII; praemissae sunt, f. 89, imagines pictae s. Zosimi et s. Mariae Aegypt.; inc. « *Sicut hiemps laurum non urit nec rogus aurum* » f. 89 v.

PRUDENTII psychomachia (f. 112 v. manu saec. XIV, Sedulio tributa), fine mutila, manu saec. XI, f. 113.

243. Membr. miscellaneus in 8, saec. IX-X, fol. 66.

« FERRANDI diaconi ecclesie cartaginensis ad Reginum comitem qualis esse debeat dux religiosus in actibus militaribus » (folium 1 est repetitum: f. 1*a* est chartaceum, saec. XV), manu saec. X, f. 1.

EGHINARDI vita Caroli magni, manu saec. IX, fine mutila, f. 33. In calce, f. 48 v. manu saec. XVII, adnotatur: « deest pars fere tertia ».

Orationes liturgicae de s. Cruce, s. Trinitate, b. Maria virg. et in festis apostolorum, confessorum, martyrum et virginum — Missa pro amico in tribulatione posito. Manu saec. circ. X, f. 49.

« Chronica ab anno incarnat. dni. DCLXXXV ab initio uero mundi anno IIII(M) DCCLXX » ex Beda, manu saec. IX vel X, f. 52. — Sequuntur, eadem manu:

« *Hucusque Beda pbr. chronica sua perducit cui nos ista subiciamus* » (i. e. chronica regum francorum a Pipino usque ad Lotharium I, scripta a monacho quodam lauresheimensi); inc. « *Pippinus dux francorum* » f. 55:

« Nomina regum francorum »; inc. « *Hlutharius regnavit ann. XLIIII - Dagobertus XVII* »; des. « *Hlotharius an. XVI.* » f. 61.

« Oratio quando ymnum cantatur angelicum »; inc. « *Deus qui non mortem sed penitentiam desiderat peccatorum* », manu saec. X, f. 61 v.

« Praecepta uiuendi per singulos uersus quae monastica dicuntur »; inc. « *Haec praecepta legat deuotus ut impleat actu* », manu saec. IX vel X, f. 62.

« Versus contra luxuriam »; inc. « *Qui cupis esse bonus qui uitam queris honestam* », manu saec. IX vel X, f. 66.

Orationes pro vivis atque defunctis fere deletae; inc. « .... *domine nostrorum solue uincula delictorum* », manu saec. IX vel X, f. 66 v.

244. Chart. in 4, saec. XV, fol. 218.

« Cirilli epi. quadripartitus apologiticus (sic) »; inc. « *Secundum Aristotelis summam in probleumatibus* (sic) *suis* » f. 1.

« S. Fulgentii episc. libri IV (et) obiectionis (sic) ad Monimum regis Africe Trasamundi (sic) » f. 53.

« Eiusd. libri tres de mysterio mediatoris, de immensitate divinitatis filii dei, de sacramento dominice passionis » f. 94.

« B. Bernardi epistola ad Gishebertum uniuersalem lundoniensem episcopum »; inc. « *Longe satis exiit sermo quem fecisti* » f. 136 v.

« Giselberti (sive « Gilberti » de Hoylandia) monachi sermones circa Canticam » Canticorum, a cap. III ad medium IV, f. 137.

Vita Gilberti (Silvestri pp. II) ex chronico Martini poloni f. 218.

245. Membr. in 4, saec. IX, fol. 197.

S. Gregorii moralium in Iob libri quinque priores, cum epistola ad Leandrum episc. Ultima folia corrupta et mutila.

246. Membr. in f. saec. X, fol. 110.

« Gregorii papae moralium in expositione beati Iob per contemplationem sumpta pars tertia » (a libro XI ad XVI).

247. Membr. in 4, saec. XIII, fol. 229.

S. Gregorii « Tercia (et quarta) pars moralium » (a lib. XI ad XXII) f. 1.

Laudes s. Kyliani cum notis musicis; inc. « *O Xpi. martyr s. Kyliane* » — Adami clerici epigrammata; inc. « *arbore sub quadam dictabat clericus adam* » — Signa « que fient' ante diem iudicii », « horum signorum auctorem esse Ieronimum quidam testantur » (sic in codice) f. 229.

248. Membr. in 4, saec. X, fol. 146.

S. Gregorii moralia in Iob, a lib. XXIII ad XXVII; folium primum desideratur.

249. Membr. in 4, saec. IX, fol. 150.

« Beati Gregorii papae urbis Romae moralia in Iob, pars ultima » (a lib. XXXII ad XXXV).

250. Membr. in f. scriptus a. 1424, fol. 457.

S. Gregorii moralium in Iob libri XXXV, cum epistola ad Leandrum episcopum.

251. Membr. in f. saec. XIII, fol. 208, picturis illustratus.

S. Gregorii moralia in Iob, usque ad lib. XVIII, et epistola ad Leandrum. Praeit brevis notitia de Iob; inc. « *Peperit Melca filios Nachor* ».

252. Chart. in 4, saec. XV, fol. 218.

S. Gregorii moralia in Iob, usque ad lib. V, et epistola ad Leandrum.

« Expositio moralium super Iob per XI distincciones » seu « Vita Iob in uulgari » (i. e. lingua germanica); inc. « *Fort. est ut mors* (etc.) *Also stat geschriben in der minnen* » etc. f. 94.

Quaestiones circa fornicationem et concubinatum, scr. a. 1471; inc. « *Venerabili domino obediens seruus obedientiam et seruitutem: diuersis fallaciis concubinarii student amorem inordinate libidinis continuare* » f. 109.

Decreta ex concilio Basiliensi; inc. « *Quomodo diuinum officium in ecclesia est celebrandum* » f. 114. — Sequuntur f. 115 v. alia ex eodem concilio de erroribus Bohemorum.

De virtutibus; inc. « *Ibunt de uirtute in uirtutem* » etc. (ps.) « *Praediciones sanctorum doctorum* » f. 117.

De peccato linguae; inc. « *Inter cetera peccata dicendum est de peccato linguae* » f. 133.

« Capitulum excerptum ex libro ciuitatis Augustae iuxta priuilegia sacrorum imperatorum atque reformationes eorumdem » (partim germanice, partim latine); inc. « *Tenor uero huius capituli in almanico uere nihil addendo uel diminuendo haec uerba in se continet* » f. 139. Inest bulla Martini pp. V (Ad evitanda scandala) edita in concilio Constantiensi.

« S. Gregorii pp. speculum peccatorum » f. 141.

Sententiae theologicae et morales ex Augustino, Isidoro, Gregorio magno, Io. Chrysostomo, aliisque quorum nomina non sunt adscripta; inc. « *Vado mori mors certa nil certius illa* » f. 145 v.

« S. Bernhardi abb. super contemplacionem passionis domini n. I. Chr. super septem horas » f. 154.

Excerpta varia de passione Christi, de virtutibus et vitiis, de sacramentis et de praeceptis divinis atque ecclesiasticis, ex Anselmo, Augustino, Beda, Bonaventura, Gregorio magno, Ioanne Chrysostomo, Isidoro, Paschasio, Urbano pp. V, Zephirino pp. et ex decreto et decretalibus, f. 160. — Insunt: Integer tractatus de forma confessionis; inc. « *Sciendum est confitenti quod si sine penitentia de preteritis* » etc. f. 172: — De usu clavium; inc. « *Quemad-*

modum omnes artes certas habent regulas suas » f. 177: — Gregorii magni homilia in verba evangelii: homo quidam erat dives f. 180 v.: — « AUGUSTINI dyalogus inter sanctam animam et beatam uirginem Mariam de passione Domini » f. 182: — « Liber intitulatus stimulus amoris in Iesum Christum saluatorem nostrum »; inc. « *Currite gentes undique et admiramini erga uos charitatem dei* » f. 184.

« Mag. GOLTONIS doct. s. theol. dicta contra clericos fornicatores » f. 193 v.

« Tractatulus de paciencia » lingua germanica; inc. « *Und. oren hab .... end der sol wol losen und eben merken* » f. 195 v.

« Oratio dominica uulgaris » — « Angelica salutatio uulgaris » — « Sinbolum (sic) apostolorum uulgare » f. 204 v. — Expositio decalogi; inc. « *Non adorabis. Du solt nit abgoeter* » f. 205. — « De octo beatitudinibus » f. 207. — « Virtutes theologales tres » — « Virtutes cardinales quatuor » f. 207 v. — « Nouem peccata aliena » — « Peccata in spiritum sanctum » f. 208. Omnia lingua germanica.

« De dedicacione seu consecratione ecclesie »; inc. « *Templum siue ecclesia consecratur quintuplici ratione* » f. 210.

De misericordia dei erga peccatores, sermo (in cod. inscriptus « de dedicacione ecclesie »); inc. « *Venit enim filius hominis querere* (etc.) *Ex uerbis istis tripliciter potest colligere fiduciam anima peccatoris* » f. 211.

« De dedicacione », sermo; inc. « *Facta est letitia magna in populo* (etc.). *Salomon edificauit templum in Hierusalem de marmore candido* » f. 212 v.

« De dedicacione », sermo; inc. « *Sanctificaui domum hanc* (etc.) *Karissimi uerba ista dedit Deus Salomon* » f. 213 v.

Rhythmus de fragilitate humanae vitae; inc. « *Heu heu mundi vita - Quare me delectas ita* » f. 217.

« Alphabetus quod simplex et deuotus uir docuit doctorem theologie » ling. germ.; inc. « *A sullend ir anfahen sein und thun ain kaynes gutes gotliches leben* » f. 218.

253. Membr. in f. saec. XI, fol. 126.

« S. GREGORII papae urbis Romae omeliae in Ezechielem prophetam » (usque ad XI), cum epistola ad Marinum episc. (f. 1 manu s. XV) f. 1.

« Auguria »; inc. « *Apes Ambizant vel bambizant - Aquilae clangunt* » f. 61 v.

S. Gregorii « omeliae in extrema parte Ezechielis prophetae » (usque ad X) f. 63.

« MARTINI SCOTTIGENAE episc. de quatuor uirtutibus, prudentia, fortitudine, temperantia, atque iustitia ad Mironem regem eiusdem prouintiae » f. 123 v.

Adnotationes varia manu s. XIII de nonnullis donationibus factis sancto Nazario lauresheimensi f. 126.

254. Membr. in 4, saec. XII, fol. 153.

S. GREGORII homiliae XXI in Ezechielem proph. Praeeunt capitulorum argumenta cum prologo. Homilia in cod. ultima (in editis, lib. II, 9) mutila.

255. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 190.

S. GREGORII in Ezechielem proph. homiliae XXI.

256. Membr. in 4, saec. XIV, fol. *a* 141.

S. GREGORII homiliae in Evangelia per annum.

257. Membr. in f. saec. XI-XII, fol. 256.

« S. GREGORII » homiliae in evangelia per annum, cum indice, f. 1.

Contra Iudaeos negantes filium dei, cum vaticinio metrico Sibyllae de Iesu Christo; inc. « *Vos inquam convenio o iudaei qui usque in hodiernum dien* (sic) *negastis filium dei* », alia manu saec. XII; Sibyllae versus incipiunt « *Iudicii signum tellus sudore madescit* », f. 132.

Lectiones V « in natale domini n. I. Christi »; inc. « *Primo tempore alleuiata est terra Zabulon* » f. 133.

« Sermo in s. Stephani protomartyris » (natale); inc. « *Fratres karissimi esterna die celebrauimus temporalem regis nostri natalem* » f. 137 v.

« S. AUGUSTINI sermo de eodem »: inc. « *Ad aquas tibilitanas episcopo asserente* » etc. f. 139 v.

« S. HIERONYMI omelia (sic) » in Matthaei evangelium: In illo tempore dicebat I. Christus (etc.) mitto ad vos prophetas (etc.) f. 142.

MELLITI laodiceni episc. « in nat. s. Iohannis evangelistae » (de Leucio qui scripsit actus Io. ev. etc.) f. 144.

« BEDE » in Ioannis: Sequere me f. 152 v.

« In natale innocentum », sermo; inc. « *Zelus quo tendat quo prosiliat liuor* » f. 157.

« Bede » in ev. Matthaei: I. i. t. apparuit angelus domini in somniis Ioseph (etc.) f. 158 v.

« In vigilia epiphaniae » in ev. Matthaei: I. i. t. defuncto autem Herode apparuit angelus (etc.), sermo; inc. « *Obitus quippe Herodis* » f. 159 v.

(S. Augustini) « In circumcisione domini »; inc. « *Postquam consumati* (sic) *sunt dies* (etc.) *Quid est autem hoc quod octaua die circumciditur puer* » f. 161.

« S. Augustini sermo » (in Circumcisione); inc. « *Circumciditur itaque puer* » f. 163 v.

« Bede omilia » in ev. Lucae: I. i. t. cum consummati essent dies octo ut circumcideretur puer f. 164.

« In Epiphania domini » lectiones tres; inc. « *Omnes sicientes uenite ad aquas* » f. 167 v.

« Sci. MAXIMI epi. sermo »; inc. « *Exultandum nobis est fratres karissimi quod uotis nostris uota succedunt* » f. 169 v.

« Sci. LEONIS sermo »; inc. « *Celebrato proximo die* » f. 170 v.

« Sci. Maximi (Leonis pp.) sermo »; inc. « *Gaudete in dno. dilectissimi iterum dico gaudete* » f. 171 v.

« Gregorii omilia » in ev. Matthaei: Cum natus esset Iesus in Bethleem f. 173 v.

« S. Maximi sermo in octaua domini »; inc. « *In hac dilectissimi celebritate* » f. 176.

« Bede » in ev. Matthaei: I. i. t. venit Iesus a Galilea in Iordanem f. 178.

« Dominica I post epiphaniam », in ev. Lucae: I. i. t. ibant parentes domini Iesu per omnes annos in Hierusalem, sermo; inc. « *Lectio sci. euangelii que modo lecta est fratres mei infantiam dni. saluatoris annuntiat* » f. 180.

« Dominica II post epiphaniam », in idem ev.: I. i. t. nuptiae factae sunt in Cana, sermo; inc. « *Miracula domini et saluatoris nostri fratres karissimi quandocumque* » etc. f. 185. — Quaternio f. 188-195, incuria bibliopegi, post quaternionem f. 196-203 collocatus.

« Dominica III post epiphaniam », in ev. Matthaei: I. i. t. cum descendisset I. de monte, sermo; inc. « *Magna leprosi huius fides et perfecta confessio* » f. 189 v.

« Dominica IIII post epiphaniam », in ev. Matthaei: I. i. t. ascendente I. in naviculam, sermo; inc. « *Ingrediente dno. in nauiculam secuti sunt eum discipuli eius* » f. 192 v.

(Bedae) « secundum Matheum »: I. i. t. egressus I. secessit in partes Tyri f. 196.

(Eiusdem) « secundum Lucam »: I. i. t. erat I. eiiciens daemonium et illud erat mutum f. 198.

(Eiusdem) « Dominica IV in quadragesima », in ev. Ioannis: I. i. t. abiit I. trans mare Galileae f. 202.

« S. Iohannis omilia. Dominica in palmis », in ev. Matthaei: I. i. t. cum appropinquasset I. Hierosolymas; inc. « *Puto res ipsa exigit ut queramus* » f. 205 v.

« In cena domini » — « In parasceuen » — « Sabbato »: lectiones praesertim ex psalmis f. 209 v.

« Augustini (FULGENTII) omilia in nat. s. Georgii mr. », in ev. Ioannis: I. i. t. dixit I. disc. suis Ego sum vitis vera; inc. « *Iste locus euangelicus fratres ubi se dicit dns. uitem* » f. 215 v.

« Augustini omilia in nat. apostolorum Philippi et Iacobi », in ev. Ioannis: I. i. t. dixit I. disc. suis Non turbetur cor vestrum; inc. « *Erigenda est nobis fratres ad deum maior intentio* » f. 219.

(« Eiusdem ») in ev. Ioannis: In domo patris mei mansiones multae sunt; inc. « *Deberi uobis frs. kmi. iamque esse reddendum quod distuleramus* » f. 220 v.

« Eiusdem in inuentione s. Crucis », in ev. Iohannis: I. i. t. erat homo ex pharisaeis Nicodemus nomine; inc. « *Ergo iste Nichodemus ex his erant qui crediderant* » f. 221.

(S. Augustini?) « In nat. s. Iohannis Baptiste »; inc. « *Hodie dilectissimi fratres Iohannis qui domini praecurrit aduentum natale colimus* » f. 224.

« Secundum Lucam »: I. i. t. impletum est tempus Elisabeth, sermo; inc. « *Quod si diligenter auertas hoc nusquam inuenies positum nisi in generatione iustorum* » f. 225.

« Bede omilia in nat. sci. Petri », in ev. Marci: I. i. t. venit I. in partes Cesareae f. 227.

« S. Augustini omilia de assumptione sce. Marie », in ev. Lucae: I. i. t. introivit I. in quoddam castellum f. 230.

« Eiusdem omilia in sci. Laurentii », in ev. Ioannis: I. i. t. dixit I. disc. Amen amen dico vobis nisi granum frumenti etc.; inc. « *Dominus noster frs. se ipsum dicebat granum esse mortificandum* » f. 232.

« REMIGII omilia in nat. sce. Marie », in ev. Matthaei: Liber generationis; inc. « *Liber est interior cortica corticis quae coheret ligno* » f. 234 v.

« S. Augustini omelia in exaltatione s. Crucis », in ev. Ioannis: I. i. t. dixit I. disc. suis et turbis Iudaeor. Nunc iudicium est mundi; inc. « *Nunc inquit iudicium est mundi. Quid ergo expectandum est in fine saeculi* » f. 238.

« S. AMBROSII omilia » in ev. Lucae: I. i. t. exiit I. et vidit publicanum quemdam; inc. « *Sequitur mistica uocatio publicani quem sequi iubet* » f. 241 v.

« S. Ieronimi (Maximi Taurinensis) omilia in festiu. s. Michaelis », in ev. Matthaei: I. i. t. accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: quis putas maior est; inc. « *Ignorantes adhuc discipuli quanta esset gloria humilitatis* » f. 244.

« Augustini omilia in festiuitate omnium ss. », in idem ev.: Videns Iesus turbas ascendit etc.; inc. « *Cum uidisset turbas multas ascendit in montem* (etc.) *si queritur quid significet mons* » f. 248.

« Sec. Lucam »: I. i. t. egressus I. perambulabat Ierieho, sermo; inc. « *In hoc loco manifestat scs. euangelista* » f. 253 v. Finem quaere f. 256 v.

Sermonis cuiusdam postrema pars; des. « *cum etiam mortale hoc induerit immortalitatem.* » f. 254.

(S. Augustini?) « In consecratione ecclesiae »; inc. « *Sicut optime*

nouit sanctitas uestra frs. dilectissimi consecrationem altaris hodie celebramus », fine caret, f. 254.

(ALCUINI symbolum fidei) f. 255; finem quaere f. 257.

Sermo fine carens, litteris prorsus evanidis, f. 257 v.

258. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 121.

S. GREGORII homiliae in Evangelia, a XXII ad XL; codex initio et fine mutilus.

259. Membr. in 4, saec. VIII, fol. 96.

S. GREGORII homiliae in Ezechielem; codex initio mutilus, inc. a fine hom. XIII.

260. Membr. in 4, saec. X, fol. 189.

« S. GREGORII dialogorum » libri IV. — Folia 1-7, 182-183, 188 et 189 suppleta manu saec. XIII quae rubricas toto codice adscripsit.

AVICENNAE versiculi de conservanda sanitate; inc. « *Si uis incolumem si uis te reddere sanum* » — Ad b. Virginem precatio metrica; inc. « *Virgo celesti decorata partu* »; manu saec. XV, f. 189 v.

261. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 116.

« S. GREGORII dialogorum » libri IV. — Praeeunt, f. 1, elogium s. Nicolai et fragmentum litaniarum, manu saec. circ. XI.

262. Membr. in 4, saec. circiter X, suppletus et partim rescriptus saec. XI, fol. 122.

Fragmentum expositionis orationis dominicae; scriptura deleta, f. 1.

« S. GREGORII papae dialogorum » libri IV f. 2.

Vita s. Hieronymi; inc. « *Plerosque nimirum illustrium uiros* (sic) *non ambigo nosse* » f. 116.

263. Membr. in 4, saec. XI vel XII, fol. 107.

« S. GREGORII pape urbis Rome dialogorum » libri IV.

264. Membr. in f. saec. XIII-XIV, fol. *a* 252.

Tabula cod. manu saec. XIV, f. *a* chart.

« S. GREGORII pape urbis Rome dialogorum » libri IV f. 1.

« Eiusd. liber pastoralis » f. 52.

« AURELII AUGUSTINI libri XV de sancta Trinitate que deus est, ad Aurelium cartaginensem epm. » f. 89.

« BOETII liber quomodo s. Trinitas unus deus, ac non tres dii, ad Quintum Aurelium Memmium Symmachum » f. 182.

« Eiusd. ad scm. Iohannem diaconum utrum pater et filius et spiritus sanctus de divinitate substantialiter praedicetur (sic) » f. 184 v.

« Eiusd. ad eundem quomodo substantie in eo quod sint, bone sint, cum non sint substantialia bona » f. 185.

« Eiusd. liber de christiana fide » f. 186.

« Eiusd. adversus Nestorium et Euticen pro persona et natura », ad Ioannem diaconum, f. 187 v.

« B. Augustini enchiridion » f. 192 v.

Eiusd. « LXXXIII quaestiones » de epistola ad Romanos f. 210.

« Eiusd. liber VI musice » f. 239.

265. Membr. in f. saec. XI vel XII, fol. 90.

Tabula capitum libri IV et II dialogorum, manu saec. XV, f. praevio sine numero.

S. GREGORII dialogorum libri IV f. 1. — In calce libri II, f. 34: « PAULINI diaconi carmina in honore(m) b. Benedicti abbatis »; inc. « *Ordiar unde tuos sacer o benedicte triumphos* ».

« Ystoria Sansonis »; inc. « *Erat autem uir quidam de saraa et de stirpe dauid, nomine manue* (sic) » f. 87.

266. Membr. in 4, saec. IX, fol. 126.

S. GREGORII epistolae CC. Praeit tabula cum epitome epistolar. CCXXI.

267. Chart. in 4, saec. XV, fol. 182.

« Sci. GREGORII pastoralia » f. 1.

« Dni. BONEVENTURAE (sic) liber meditacionum siue operacionum qui ymago uite eterne nuncupatur » f. 42.

« B. YSIDORI episcopi de ecclesiastica institucione et cetera qui intytulatur alias de summo bono », sive « Sentencie » f. 61.

(DAVID DE AUGUSTA) « Tractatus de septem profectibus religiosorum »; inc. « *Profectus religiosorum septem distinguuntur processibus* » f. 109.

« ANSHELMI Cantuariensis episcopi meditacio super miserere » f. 145.

« Bti. EUSEBII epistola ad Damasium (sic) Portuensem episcopum et ad senatorem romanorum de morte gloriosi Ieronimi cardinalis et doctoris eximii » f. 157.

« Bti. AUGUSTINI epi. epistola ad btm. Cyrillum Iherosolymitanum epm. de laude s. Ieronimi » f. 173.

« S. CYRILLI ierosolimitani episc. ad btum. Augustinum de miraculis bti. Ieronimi » f. 176.

« Accessus in librum qui dicitur pastoralis beati Gregorii » (i. e. tab. capitum) f. 179 v.

« Registrum in librum de septem profectibus sec. ordinem auctoritatum uel materiarum » (ord. alphab.) f. 182 v.; continuatur f. 181 et 181 v.

« Registrum Isidori de summo bono » f. 179.

268. Membr. in f. scriptus a. 1423, fol. 127.

« Gregorialis de sententiis pars IV (liber) ex melleis opusculis b. Gregorii pp. defloratus ».

269. Membr. in 8, saec. XV, fol. 112.

« Tabula super libros moralium b. Gregorii in Iob secundum alphabetum » f. 1.

« Tytuli et inicia omnium capitulorum moralium b. Gregorii pp. » f. 105.

270. Membr. in 4, saec. X vel XI, fol. 131.

IOANNIS DIACONI vita s. Gregorii magni.

271. Membr. in f. saec. X, fol. 355.

« CASSIODORI senatoris expositiones in psalterio (sic) »; praeit notarum brevis tabula cum explanationibus, f. 1.

« Rescriptio B. ODELRICI ep. in qua pape Nicolao de continentia clericorum respondit », manu saec. XII vel XIII; in margine, manu saec. XIV, adnotatio de s. Udalrico episc. augustensi qui obiit a. 973, f. 354.

272. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 112.

« CASSIODORI variarum epistolarum » libri V et formularum liber VI f. 1.

Eiusd. « Laurenti (sic) uiro experientissimo (ep.) XXIII » (libri XII), usque ad verba: « *ubertas se optata* (sic) » f. 103; — tum nullo interiecto intervallo, tamquam pars eiusdem textus, scriptor codicis prosequitur in haec verba: « *in conspectu tuo pater sanctissime nostra meret dessolata* (sic) *conditio* » etc. et sic f. 103 v. 104 et parte f. 105; — insunt, f. 77, FRIDERICI II imp. diploma pro Henrico rege Sardiniae donationis totius Lannsariae, Versiliae et Garfagnanae et totius terrae quae Varesium dicitur, dat. Grosseti a. 1245: — Eiusdem diploma legitimationis pro Henrico filio, rege Thurium et Gallurium, datum in castris in episcopatu bononiensi a. 1239: — f. 77 v. excerptum e Gregorii Moralibus. — Sequuntur fragmenta rhetorica varia ex Cassiodorii facile orationibus aliisque scriptis excerpta.

« Eiusd. de anima » f. 105.

273. Membr. in 8, saec. XIII, fol. 101.

« Septem sapientium sententiae »; inc. « *Bias - Quenam summa boni est mens conscia recti* » f. 1 v.

« Theodorici regis epistole » (i. e. CASSIODORII variarum libri VII) f. 2.

« Retorici (sic) colores »; inc. « *Versificaturo quaedam tibi tradere curo* » f. 98 v.

De Homeri centone et Eudoxia augusta; inc. « *Querit forte quispiam quid sit quod dicitur omeri centone* » f. 100.

Versus de terra et firmamento; inc. « *Cum planetarum cupiam discernere cursum - et foris ad centrum terre percurrere cosmum* ». — De nominibus ventorum; inc. « *Ventus aer commotus, et agitatus, et pro diuersis partibus celi diuersa sortitur nomina* » f. 101.

274. Membr. in 8, saec. XI et XIII, fol. 69.

CASSIODORII liber divinarum lectionum, fine mutilus, f. 1 v.

« Sompnium Scipionis cum expositione MACROBII », manu saec. XIII, fine mut. f. 34.

De lege mosaica non tam mutata a Christo quam perfecta, fragmentum, — De hominum christianorum et mundanorum distantia — « Ex Acol. (sic) concionibus » f. 68-69 chart. manu saec. XVI.

275. Membr. in 8, saec. XII, fol. *a* 187.

ISIDORI in Vetus Testamentum a Genesi usque ad transmigrationem (i. e. catena sive excerpta praesertim ex Isidoro; nonnulla ex Augustino Gregorio, Hieronymo, Victore). Praeit, f. *a*, versus in quadrum dispositus: « *Inhesit. Isidorus. bresit. dictando. patent(er)* ».

276. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 65.

« Sci. ISIDORI explanatiuncula in libros regum ». (Esdrae et Machabaeorum) f. 1.

BEDAE « Liber questionum in Regum » (libros IV) f. 41.

277. Membr. in 8, f. 1-93 litteris uncialibus saec. VIII et f. 94 seqq. litt. minoribus saec. IX vel X, fol. 114.

(ISIDORI) « liber pr(oo)emiorum siue prefationum ueteris nouique testamenti » f. 1.

(Eiusd.) « Hortus (sic) uel ouitus sanctorum patruum (sic) qui in scripturarum laudibus efferuntur » f. 23 v.

« Historia chronica quod (sic) etiam pari modo explanauerunt Clemens uel Theophilus et Timotheus dilectissimi dei episcopi chronographi

281. Membr. in f. saec. IX vel X, fol. 308.

ISIDORI etymologiarum libri XX f. 1; folium 6 suppletum manu saec. XII.

« De sonitu auium » et ferarum; inc. « *Aquilas clangere* » f. 308.

Carmen paene deletum; inc. « *Ut belli sonuere tubas* » f. 308 v.

282. Membr. in 4, saec. XIII vel XIV, fol. 140.

« YSIDORI iunioris yspalensis episcopi liber ethymologiarum »; praeit, folio sine numero, tabula.

283. Membr. in 8, saec. XIII vel XIV, fol. 179.

« YSIDORI ethimologiarum in libris XXII (sic) mirabiliter elaboratus » f. 2; praeeunt, f. 1, « rubricae » totius operis.

« Alphabetum graecum » — « *Quatuor de causis adoratur s. crux* » etc. (brevis adnotatio manu saec. XV) f. 179.

284. Membr. in f. saec. IX vel X, fol. *a* 77.

« Istam notationem stipendiarum (sic), Domnus B. abbas iussit notari secundum antiquam consuetudinem seniorum praecedentium »; inc. « *Huck comes X libras et duos equos onustos cum uino* » f. *a*.

« Venerabilis BEDAE presbyteri in libro Salomonis quod dicitur proverbia », fine mutilus, f. 1

285. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 150.

BEDAE presb. de gratia dei contra Iulianum (in Cantica Canticor.) f. 1. — « Liber VI (sic) in cantica canticor. collect. de opusculis b. Gregorii pp. » f. 139 v.

286. Chart. in 4, saec. XV, fol. 280.

« BEDAE presbyteri exposicio in epistolas » canonicas Iacobi, Petri, Ioannis et Iudae f. 1.

« THEODERICI expositio super canonicas epistolas » f. 63.

« B. AUGUSTINI episcopi yspalensis (sic) omelie (10) in epistolam canonicam primam b. Ioannis apostoli » f. 154.

NICOLAI DE « GORRAM expositio in epistolas canonicas » f. 196.

Epistola « nomine stipendiatorum » universitatis Heidelbergensis, manu saec. XV, sine anno, f. 280.

287. Membr. miscellaneus in 8, saec. IX, XII et XIII, fol. 157.

« Venerabilis BEDAE presbyteri (expositio) in actus apostolorum » f. 1.

« Eiusd. liber retractationum » in actus apostolorum, manu saec. XII vel XIII, f. 47; f. 75 suppletum manu saec. XV.

Adnotationes in epistolas canonicas; inc. « *(I)uxta numerum evangelistarum IIII^or cognouimus fuisse auctores canonicarum epistolarum* », manu saec. XIII, fine mutilae, f. 76.

« Commentarium euangeliorum » (S. THEOPHILO Antiocheno adscriptum); inc. « *Apis fauos de omnigenis floribus operatur* », manu saec. IX, f. 84.

Epistolae canonicae, cum prologo et glossis inter lineas et in marginibus ex Augustino aliisque, quorum nomina non sunt adnotata, manu saec. XII, f. 115.

288. Membr. miscellaneus in 4, saec. XII, XIII et XIV, fol. *a* 302.

Folia 1-61 manu saec. XII:

Brevis tabula codicis, manu recenti, f. *a* v. chart.

« BEDE pbri. expositio super Tobiam » f. 1.

« Dni. RABANI MAURI in librum Iudith »; prologus inc. « *Dominae electequae merito magne pietatis ab omnibus uenerande atque amande Iudit Augustae* » f. 8.

« Eiusd. in librum Hester » f. 34 v.

« Glosulae super (s. Hieronymi) prologum Pentateuci » et in aliquos libros Veteris Testamenti; inc. « *Desiderii proprium nomen est* »; inter lineas glossae nonnullae lingua germanica, f. 53.

« B. PAULI apostoli » epistolae, varia manu saec. XI vel XII, f. 62.

Kalendarium (cum necrologio f. 110 v.), initio et fine mutilum (a die 24 Ian. ad 19 Nov.), manu saec. XII vel XIII, f. 109.

Expositio in quartum librum (Sententiarum P. Lombardi) de sacramentis; inc. « *Samaritanus enim* (etc.) *Iste quartus liber in quo determinat magister de sacramentis* »; fine mutila, manu saec. XIV, f. 115.

Folia 158-302 manu saec. XIII:

Versus quinque in tabula quadrata; inc. « *Plasma gerit plasten dum gignit filia patrem* » f. 158 v.

Sacramenta Iudaeorum; inc. « *Primo monendus est et coniurandus pontifex Iudeorum tali modo* etc. », sequitur iuramentum Iudaeorum lingua germanica; inc. « *Ymbe solich gût da mich dirrer man umbe hat beclaget* » f. 158 v.

Collectio canonum in V libros divisa; inc. « *De Constitutionibus Clemens III. Significav.* (etc.) *Praeterea de constitutione a ciuibus facta* » f. 159.

(IVONIS CARNOTENSIS) « Exceptiones ecclesiasticarum regularum partim ex epistolis romanorum pontificum, partim (etc.) », i. e. Decretum, f. 165 v.

Summa Parisiensis, id est Gratiani Decretum in epitomam redactum Parisiis a. 1195, f. 169.

B(ERNARDI CIRCA PAPIENSIS exempla de veteri novoque iure sub titulis librorum V Decretalium), praemissa tabula, f. 219.

Regulae iuris; inc. « *Regula est quae rem uti esse debet breuiter enarrat, nam ut ex regula ius sumatur* etc. » f. 287 v.

Ars algorismi; inc. « *Aggredientibus artem algorismi primo videndum est quid sit algorismus* » f. 301.

289. Membr. in 4, saec. IX, fol. 64.

Fragmentum missae « ad introitum » f. 2.

« ALBINI questiunculae in Geneseos (lib.) », fine mutilae, cum epistola ad Sigulfum presb. f. 2 v. — Praecedunt, f. 1-2 recto, et sequuntur, f. 58, capitularia Caroli Magni.

290. Membr. misc. in 4, saec. IX-X, fol. *a*, *b* 1-34; 34 *a*, *b*, *c* et 35-53.

« ALBINI liber quem edidit contra heresim Felicis », manu saec. IX vel X.

Confiteor et absolutio, manu saec. X, f. 34 *a* v.

« SCI. AMBROSII epi. liber de Tobia », manu saec. X, f. 34 *b*.

291. Membr. in f. scriptus anno 1425, fol. 274, picturis illustratus.

RHABANI MAURI liber de universo, praemissa tabula capitulorum.

292. Membr. miscellaneus in 8, saec. XII, fol. 222.

« RHABANI expositio » in libros Numerorum, cum prologo ad Frechulfum, f. 1.

« Eiusd. expositio » Machabaeorum, praemissis tabula et prologis ad Ludovicum regem et ad Geroldum archidiac. f. 136 v.

293. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 140.

« RHABANI MAURI explanatio librorum Regum », cum prologo ad Hildwinum abbatem et tabula, f. 2. — Praeeunt, f. 1, de Maria virg. et de Paschae resurrectione hymni, quorum primus inc. « *Sponsa dei uirgo mitis* || *lignum uite irretitis* || *peccatorum nexibus* », alter: « *Zima uetus expurgetur* || *ut sincere celebretur* || *noua resurrectio* », manu saec. XII, et f. 1 v. Rhabani carmen; inc. « *Lex praeclara dei totum quae inluminat orbem.* || *Et patris aeterni prodiit ore pio* », manu saec. IX vel X.

294. Membr. miscellaneus in 4, fol. *a* 136. Folia *a*, 1-77 saec. IX vel X, 78-136 saec. X vel XI.

« HRABANI MAURI expositio in lib. sapientiae », cum epistola ad Otgarium archiep. et tabula, f. 1. — Praeit, f. *a* v. adnotatio grammatica de modis verborum; inc. « *In contexto historiae uel latinitatis primum uerbum indicatiui modi dicimus* ».

Hymnus de b. Virgine; inc. « *Letabundus exultet fidelium chorus alleluia* », manu saec. XII, f. 77 v.

(C a n o n e s de episcopis convenientib. ad synodum et poenitentiales), initio mutili; des. « *sed seorsum post ostium ecclesiae stet. ibique dominum orat.* » f. 78.

« Capitula ex c a n o n i b u s sumpta »; inc. « *Caueat sacerdos ne cum communibus indumentis ad sacras hostias immolandum accedat* » (fine mutila?) f. 94 v.

« R a b a n i episcopi capitula », (i. e. liber de sacris ordinibus, sacramentis et vestimentis sacerdotalibus), praemissa tabula, f. 101.

« Expositio A t h a n a s i i de fide »; inc. « *Quicumque uult* (etc.) *Hic beatus Athanasius liberum arbitrium posuit* » f. 123.

« Expositio super ordinem m i s s a e »; inc. « *Primum in ordine missae antiphona ad introitum canitur* » f. 128.

295. Membr. in 8, saec. XII, fol. *a* 82.

Excerpta ex C a n t i c a f. *a*.

« Epla. beati Gregorii pp. ad Regarredum regem », (i. e. HINCMARI Remensis epistola ad Carolum Calvum qua mittit epistolam s. Gregorii magni ad Recharedum Wisigotorum regem); sequitur ep. s. G r e g o r i i, f. 1.

« AUGUSTINI exhortatio ad comitem carissimum », (i. e. de salutaribus documentis), f. 47.

« E i u s d. tractatus de regula monachorum » f. 69.

« HIERONIMI presbiteri » sermones de vitiis linguae, - « De persecutionibus - Unde supra - De obedientia » (imperf.), f. 70 v.

296. Membr. in f. saec. XI, fol. 129.

HINCMARI REMENSIS epistolae ad clerum et populum paroeciae laudunensis f. 1.

« HINCMARI LAUDUNENSIS epi. titulatio metrica compilationis ad domnum Karolum ficta », — « H i n c m a r i Remensis responsio » metrica, f. 22 v.

H i n c m a r i Rem. adversus Hincmarum Laudun. « capitula » LV f. 25.

E i u s d. adversus eundem tractatus, cum prologo, f. 28.

Acta inter Hincmarum Rem. et Hincmarum Laudun. « coram episcopis decem prouinciarum in Attiniaco uilla regia remensis parrochiae » f. 119.

H i n c m a r i Laud. ad Hincmarum Rem. epistola et responsio huius f. 121 v.

H i n c m a r i Rem. epistola ad Hadrianum pp. f. 124.

297. Chart. in 4, saec. XV, fol. 403.

« HAYMO super Apocalypsim » f. 1.

« NICOLAI DE LYRA postilla super Apocalypsim » f. 145.

« S. AUGUSTINI exposicio super Apocalypsim » f. 172.

« BEDE presb. in Apocalypsim » f. 187.

« HUGONIS cardinalis super Apocalypsim » f. 229.

298. Chart. in 4, saec. XV, fol. 269.

« Domini HEUNONIS (l. HAIMONIS) exposicio in apocalypsim sancti Iohannis » f. 1.

Index rerum ordine alphabetico f. 264.

299. Membr. in 12, saec. XIV, fol. 59.

(HONORII AUGUSTODUNENSIS) « speculum ecclesie », usque ad sermonem in die paschae mutilum, f. 1.

Sermo de nativitate b. Mariae virginis; inc. « *Qualiter maria maris stella hodie ad ortum processit* » f. 59.

300. Membr. miscellaneus in 8, saec. XII, XIII et XIV, fol. 182.

Folia 1-31 manu saec. XII:

« PETRI DAMIANI liber qui appellatur dominus uobiscum » f. 1 v.

« Eiusd. laus uite heremitice » f. 5.

« Eiusd. sermo fratribus heremi » f. 6, — « De uitio lingue » f. 7, — « De spirituali certamine » f. 8 v.

« Eiusd. de horis canonicis »; inc. « *Septem plane sunt principalia uitia* » f. 10.

« Magistri HUGONIS parisiensis de quinque septenis » f. 11.

« Quot modis dyabolus humilitatem inpugnat »; inc. « *Duobus modis dyabolus nobis humilitatem oppugnat* » f. 12 v.

« De duabus piscinis misticis et fullone »; inc. « *Contemplantis anima Ierusalem dicitur* » f. 13.

« Quomodo seipsum iudicet quis uel alium »; inc. « *Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi* » f. 13 v.

« Contra Iudeos de beata Virgine »; inc. « *Ecce uirgo concipiet* (etc.) *Scio Iudeos solere opponere* » f. 14.

« Quid uere diligendum sit »; inc. « *Vita cordis amor est* » f. 14.

« De quinque statibus mutabilitatis humane »; inc. « *Quinque status habet uita humana* » f. 14 v.

« Quid Egyptus qui (sic) desertum qui (sic) terra promissionis »; inc. « *Tria sunt loca. Egiptus. Desertum. Terra promissionis* » f. 14 v.

« Sermo quid et qualiter sit petendum »; inc. « *Petite et dabitur uobis* (etc.) *Salomon dicit. Creditor et pauper obiurauerunt sibi utriusque* » f. 15.

« Sermo de penitentia »; inc. « *Reuertere reuertere Sunamites* (etc.) *Licet hec uox sit ecclesie ad sinagogam* » f. 15 v.

« Sermo ad claustrales »; inc. « *Homo quidam peregre proficiscens* (etc.) *Cum nichil habeam(us) quod non acceperimus* » f. 17 v.

Sermo de penitentia; inc. « *Si multis annis uixerit homo et in his omnibus letus fuerit* » f. 19.

« Petri Damiani epistola de fine mundi » f. 20v.

Exempla vitiorum et virtutum; inc. « *Rex Angliae* (membrana exsecta, primi versus reliqua perierunt)... *euersurus illa pulcra facie sunt* » f. 22.

Preces ad s. Petrum, ad s. Ioannem evangelistam, ad angelum custodem, ad Iesum Christum et ad b. Virginem, f. 22v.

Glossa in aliquot versiculos Apocalypsis, manu saec. XIII; inc. « *Beatus qui legit et qui audit uerba prophetiae huius. Glosa. Illi soli beati qui audiunt* (etc.) » f. 23v.

Breves glossae in Isaiam, sententiae et exempla moralia, f. 24.

Carmen de Vetere et Novo Testamento; inc. « *In numeris numeres leuitas arma ferentes* » f. 25. — Carmen in librum Iosue; inc. « *In Chanan populus traducit post cananeis* » f. 25v.

AUGUSTINI sententiae de peccato originali et de ignorantia invincibili f. 25v.

Glossa in Symbolum apostolorum; inc. « *Credo in Deum* » f. 26.

« De Penitencia », de sacramentis, et quaestiones aliae theologicae et morales; inc. « *Penitentia est arbor cuius radix est contricio* » f. 26.

Versiculi de aetate mundi f. 29v.

Fragmentum de peccatis f. 30.

« ODONIS PARISIENSIS episcopi prohibitiones et praecepta in synodo data sacerdotibus obseruanda » f. 30v.

(INNOCENTII III papae) sermones X, manu saec. XIII, f. 32.

Folia 52-94 manu saec. XII:

« BEDAE presbyteri expositio allegorica in prophetam Ezram » f. 52.

« Petri Damiani » liber qui appellatur gratissimus de non reordinandis iis qui a simoniacis ordinati fuerant f. 65.

Decreta excerpta ex epistolis s. Gregorii Magni f. 77.

« IERONIMI ad doceanum (sic) de uita clericorum » f. 78. — « Eiusd. » de clericis sub regimine episcopali et acephalis f. 78v. — Excerptum ex « s. Augustino » de iniuste excommunicato f. 78v.

« Massa compoti » metrice; inc. « *(A)ureus in iano numerus clauesque nouantur* », cum prologo qui inc. « *Licet modo in fine temporum plures constet haberi codices qui de arte calculatoria uideantur posse sufficere* », et glossa, f. 79.

(S. Hieronymi) « translatio sancti Antonii abbatis » f. 95. — A f. 95 ad f. 112 membranae sunt palimpsestae. Recentior scriptura saec. XIV. Antiquior, saec. IX vel X, videtur exhibere lectionarii vel passionarii fragmenta; folio 96v. expliciunt acta s. Luciae.

« Compotus ecclesiasticus »; manu saec. XIV; inc. « *Auctoritate Augustini freti in domo dei quatuor dicimus* » etc. f. 113.

« Exposicio compoti manualis », manu saec. XIV; inc. « *Sapiencia edificauit sibi domum* (etc.) *Istud prouerbium salomonis* » f. 135.

Kalendarium, cum adnotationibus historicis; manu saec. XIII-XIV, f. 144.

« Algorismus siue ars numerandi », manu saec. XIII vel XIV; (inest « Compotus », cum prologo, fere idem qui f. 79); inc. « *Omnia que a primeua rerum origine processerunt* » f. 150.

Kalendarium f. 166, — Tabulae solares et lunares f. 172; manu saec. XII.

301. Membr. in f. saec. XV, fol. 94.

« Sci. BERNARDI abbatis clareuallensis epistolae » f. 1. — Tabula f. 94.

302. Membr. in 8, saec. XV, fol. 86.

« Beati BERNARDI abbatis » opera, sequentibus praemissis titulis:

I. « Liber de gratia et libero arbitrio domino Gulielmo a(bbati) sancti Theoderici » f. 1.

II. « De diligendo deo » f. 12.

III. « Liber ad milites templi de laude noue milicie » f. 22.

IV. « Liber de precepto et dispensatione » f. 29 v.

V. « Liber apologeticus (in monachos cluniacenses) ad abbatem Gulielmum » f. 42 v.

VI. « De consideratione ad Eugenium papam (III) » f. 51.

VII. « De XII gradibus humilitatis » f. 76.

303. Chart. insertis nonnullis foliis membranaceis, in 8, saec. XIV, fol. 118.

Oratio; inc. « *Deus qui per culpe reatum offenderis* » f. 1 v.

S. BERNARDI expositio psalmi: Qui habitat etc. f. 2; finem quaere f. 103.

Expositio salutationis angelicae; inc. « *Aue Maria gracia plena bene plena quia Deo et angelis et hominibus grata* » f. 22 v.

« Magistri HUGONIS excerptum de archa Noe pro archa sapientiae cum archa matris ecclesiae et archa matris graciae », scr. a. 1371, f. 23 v.

« B. Bernhardi de diligendo deum » f. 55 v.

« Bernardi liber de amore dei »; inc. « *Venite ascendamus ad montem domini et ad domum Dei Iacob* » (in margine, manu fere coaeva, adnotatur non esse s. Bernardi) f. 66 v.

« Bernardi de uita clericorum » f. 84.

« Hugonis de uirtute orandi » f. 113.

304. Membr. in 4, saec. XII, fol. 143; picturis illustratus.

S. BERNARDI clarevallensis sermones. — Initio codicis imagines s. Stephani protomartyris, s. Michaelis archangeli et s. Bernardi librum offerentis, calamo depictae.

305. Membr. in 8, saec. XV, fol. 124.

« Beati BERNARDI sermones (XXXV) de diuersis ». — Tabula in duobus foliis praeviis nullo numero signatis.

306. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 219.

Brevis tabula codicis f. *a*.

« Beati BERNHARDI abbatis sermones super Çantica » f. 1. — « Tytuli sermonum », i. e. tabula, f. 113 v.

« Beati LEONIS pape sermones de passione domini » f. 114.

« Dni. ARNOLDI Abbatis Bonevallensis libellus de verbis domini in cruce positi » f. 123 v.

« Eiusd. libellus in laudibus sancte dei genitricis et semper virginis Marie » f. 133.

« Dni. RICHARDI expositio in canone (sic) missae » f. 134 v.

S. Bernardi opera quae sequuntur:

I. « Omeli(a)e (quatuor) in laudibus virginis Marie » f. 138 v.
II. « Liber de gratia et libero arbitrio » f. 148.
III. « Liber (de consideratione) ad Eugenium papam (III) » f. 156.
IV. « Ad milites templi (de laude novae militiae) » f. 178.
V. « Libellus de pr(a)ecepto et dispensacione » f. 184.
VI. « Libellus de diligendo deo » f. 194.
VII. « Liber apologeticus (in monachos cluniacenses) » f. 202.
VIII. « De gradibus humilitatis » f. 208.

307. Membr. in 4, saec. XIV vel XV, fol. 112.

« S. ANSELMI » Cantuariensis opera, sequentibus praemissis titulis:

I. « Responsio pro insipiente » f. 1.
II. « De gram(m)atico » f. 2.
III. « De casu dyaboli » f. 17.
IV. « Liber de azimo et fermentato » f. 18 v.
V. « De sacrificio corporis Christi » f. 20 v.
VI. « De corpore C(h)risti » f. 22.
VII. « Liber de ueritate » f. 30.
VIII. « Liber de processione Spiritus Sancti » f. 35 v.
IX. « Liber de libero arbitrio » f. 45 v.
X. « Cur deus homo », libri duo, f. 50.
XI. « De concordia presciencie predestinacionis et gracie dei cum libero arbitrio » f. 69.
XII. « Liber de conceptu uirginali » f. 78 v.
XIII. « Epistola ad Urbanum papam de incarnacion e uerbi vel fide christiana » f. 85 v.

XIV. Monologium f. 92.
XV. Proslogium f. 107.
XVI. Meditationes duae f. 110 v.

308. Chart. insertis nonnullis foliis membranaceis. in 4, saec. XV, fol. 181.

« Registrum librorum huius uoluminis » f. 1 v.

« ANSHELMI archiepiscopi Cantuariensis cur deus homo » f. 2.

« C(H)RISOSTOMI liber de compunctione cordis » f. 21.

« Eiusd. de reparacione lapsi per duos libros » f. 33.

« Sci. BERNHARDI Contemplacio de passione domini nostri Ihesu Christi » f. 45 v.

« Eiusd. stimulus amoris » f. 48 v.

« Eiusd. tractatus de quatuor gradibus spiritualis exercicii » f. 52 v.

« Eiusd. oratio intytulata carthusia ex collacione IX litterarum primarum » f. 54 v.

« Fr. DAVID (DE AUGUSTA) formula nouiciorum » f. 56.

(Eiusd.) « de reformacione hominis interioris », (et: De septem profectibus religiosorum) libri II f. 63.

« Beati Bernhardi tractatulus de honestate uite » f. 137.

« RYCHARDI (A SANCTO VICTORE) tractatus de quatuor gradibus uiolente caritatis » f. 138.

« B. Bernhardi oraciones ad quinque uulnera » f. 144 v. — « Eiusd. gratiarum actiones » f. 145.

Orationes ante et post communionem dicendae f. 145 v.

« ALANI maxim(a)e » theologicae; inc. « *Omnis scientia nititur regulis* » f. 146.

« Beati AUGUSTINI liber de contemptu mundi ad clericos » f. 165.

« Eiusd. epistole consolatorie (duae) de uisitatione infirmorum » f. 166 v.

« Eiusd. de beato latrone » f. 171 v.

« Eiusd. de XII abusionibus seculi » f. 173 v.

« Beati PROSPERI sententie » f. 178.

309. Membr. in 4, saec. XIV, fol. *a* 100.

Tabula codicis f. *a*.

« S. ANSELMI » Cantuariensis opera:

I. « Cur deus homo » f. 1. — In calce carmen rhythmicum de eodem argumento; inc. « *Rex in monte datur, grex eius ne moriatur* ».

II. « Monologium » f. 10.

III. « Proslogion » f. 18.

IV. « Liber siue disputatio cuiusdam pro insipiente qui dixit in corde suo non est deus, respondentis ad ea que aduersus eundem insipientem in precedenti libello disputata sunt » f. 21.

V. « Liber de ueritate » f. 22 v.

VI. « Liber de libertate arbitrii » f. 25 v.

VII. « Tractatus de casu diaboli » f. 28.

VIII. « Liber de incarnatione uerbi » f. 35.

IX. « Liber de processione (Spiritus Sancti) contra grecos » f. 36.

X. « Epistola de sacrificio azimi et fermentati » f. 41.

XI. « Meditatio humane redemptionis » f. 42.

XII. « Epistola de sacramentis ecclesie » f. 43.

XIII. « Liber de concordia prescientie et predestinationis, et gratie dei cum libero arbitrio » f. 43.

XIV. « Liber de similitudinibus » f. 47.

« HUGONIS DE S. VICTORE liber de arra anime » f. 60.

« Eiusd. liber de oratione » f. 63.

« BOETII liber de Trinitate » f. 65.

(Eiusd.) « de hebdomadibus » f. 66.

(Eiusd.) « de fide christiana » f. 66 v.

« Eiusd. de duabus naturis et una persona Christi » f. 67 v.

« IOHANNIS presbyteri DAMASCENI qui MANSUR̄ liber in quo est traditio ecclesiastica orthodoxe fidei. Capitulis diuisa. C. a burgundie (l. a Ioanne Burgundione) ciue pisano de greco in latinum dno. Eugenio tertio beati memorie translatus pape. I. quoniam incomprensibilis est deus et quia non oportet quaerere et circumscrutari que sunt uero tradita nobis a sanctis philosophis et euangelistis » (sic in omnibus) f. 70 v.

« Hugonis (de s. Victore) de Trinitate » f. 92.

« Eiusd. de meditatione » f. 97.

« Eiusd. de incarnatione uerbi » f. 98.

(Eiusd.) « de tribus uoluntatibus in Christo » f. 98 v.

(Eiusd.) « de potestate dei et uoluntate » f. 99 v.

310. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 150.

« S. ANSELMI » dialogus b. Mariae virg. de passione Christi f. 1.

Sermones varii, quorum primus « de Trinitate » inc. « *Tres sunt qui testimonium dant in. Celo* (etc.) *Iohannes euangelista super pectus Christi recubans* » f. 6.

Expositio Symboli; inc. « *Credo in unum deum* (etc.) *Primum quod necessarium christiano est cuilibet* » f. 29.

(ALDEBRANDINI) « Scala fidei »; inc. « *Funiculus triplex difficile rumpitur. Funiculus iste quo a terra trahimur in celum est fides spes et caritas* » f. 40.

Expositio D e c a l o g i; inc. « *Modo uidete quod homines non addiscunt sapientiam nisi per flagella* » f. 77.

« Pena animae (et) pena corporis » (excerpta ex Bibliis et Patribus); inc. « *Labor sine requie* » f. 98 v.

S e r m o de vigilantia; inc. « *Hora est iam nos de sompno surgere* (etc.) *In uerbis praepositis apostolus duo facit* » f. 99.

S e r m o n e s varii, nullo ordine, de festis, in Evangelia et morales; primus, « de assumptione Mariae uirginis », inc. « *Tercia die Hester* (etc.) *Commendatur autem in uerbis istis assumptio gloriose uirginis* » f. 99 v.

« De secretis mulierum » (HENRICO DE SAXONIA, disciplulo Alberti Magni, in « Inventario » Pal. Vat. tributus) f. 144.

311. Membr. in f. saec. XII, fol. 204.

(S. HILDEGARDAE) « Liber Sciuias Simplicis Hominis » in tres partes divisus, quibus singulis praeponuntur tabulae capitulorum.

312. Membr. in 8, saec. XII, fol. 148.

« RVTPERTI abbatis (limburgensis) expositio super Cantica Canticorum »; inc. « *Qui contra Hominem Similem Sibi Luctatur* » f. 1.

« S. AUGUSTINI liber de fide et operibus ad Petrum » f. 77 v.

« E i u s d. de presentia dei ad Dardanum » f. 97.

« E i u s d. liber de vita beata » f. 109.

E i u s d. « admonitio de laude caritatis et quomodo cunctis uirtutibus preferatur » f. 122. — Ad calcem praefationis v e r s i c u l i in opus s. Augustini; inc. « *Corporis extantes ut sunt* (corr. ex *sint*) *sic cordis et aures* ».

« E i u s d. de christiana vita » fine mutilus; in margine adnotatur manu A. Maii, non esse Augustini sed FASTIDII, f. 141 v.

313. Membr. in 4, saec. XIV vel XV, fol. *a* 122.

Fragmentum b u l l a e provisionis canonicatus in ecclesia Wissegradensi f. *a*.

« Mag. RICARDI DE SANCTO VICTORE »:

« Liber intytulatus de XII patriarchis qui alio nomine dicitur minor Beniamin et alio nomine liber de minori contemplatione », praemissa tabula, f. 1.

« De archa mistica siue de maiori contemplatione » libri V, cum tabula, f. 22.

« Liber de statu interioris hominis », praevia tabula, f. 68.

« De exterminacione mali et promocione boni », praeeunte tabula, f. 82.

« De potestate ligandi atque soluendi » f. 96.

« De spiritu blasphemie » f. 101.

« Super Ysaiam exponens: ad me clamat » (etc.); inc. « *Ad me* (etc.) *Si queritur querite* » f. 103.

« Tractatus de peccato mortali et ueniali » f. 108 v.

« De tribus processionibus » f. 109.

314. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 275.

Tabula codicis f. *a*.

« RICHARDI DE S. VICTORE de Trinitate libri sex » f. 1.

« ANSHELMI cur deus homo dictus libri duo » f. 38.

« DIDIMI de spiritu sancto », cum praefatione s. Hieronymi, f. 60.

S. IOANNIS « CRISOSTOMI omelie Triginta »; prima inc. « *Deus generis nostri qui non despexit creaturam suam* » f. 77.

« Beati IERONIMI sermo de assumptione uirginis gloriose » f. 109 v.

« Sancti AUGUSTINI episcopi sermo de assumptione beate Marie uirginis » f. 118.

« Beati GREGORII pape registrum siue epistolare », i. e. delectus epistolarum 187 exerptus ex Regesto s. Gregorii Magni, f. 121 v. — « Capitula libri Registri Gregorii » quaerenda f. 183, post opus s. Augustini. Epistolis sunt adscripti numeri: I-XXIV, CCXCII-III, CCXCV, CCXCVII, CCLIII-V, CCLVII-VIII, CCLVI, CCLIX, etc. nullo ordine.

« Beati Augustini liber de conflictu uiciorum et uirtutum » f. 177 v.

« IOHANNIS pbri. DAMASCENI liber in quo est tradicio circa ortodoxe fidei. capitulis diuisa centum. a Burgundione iudice pisano de greco in latinum translata. et domino pape eugenio beate memorie delatus fuit » f. 187 v.

« Beati Augustini liber de anima et spiritu », scr. a. 1439, f. 236 v.

« Anselmi cantuariensis archiepiscopi de concordia prescientiae predestinationis ac gratiae dei cum libero arbitrio » f. 243 v.

« Eiusd. de sacrificio azimi et fermentati » f. 254.

(Eiusd.) epistola « ad Wollelmum unnegrensem (sic, l. newemburgensem) episcopum de uarietate rituum misse siue ad eius querelas responsio » f. 256.

« Eiusd. de meditacione redemptionis humane », scr. a. 1439, f. 257.

« Ad monachum professum exhortacio »; inc. « *Ingressus es karissime professus* » f. 259 v.

« Anshelmi liber de processu Spiritus Sancti » f. 261.

315. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 96.

« Speculum ecclesiae » (seu tractatus de sacramento Eucharistiae et sacrificio missae); inc. « *Comedite amici mei et bibite et inebriamini* » f. 1.

Excerptum ex meditationibus s. Augustini f. 28.

« Sequitur Prosologion (sic) — Item sequitur de misericordia dei » (excerpta ex s. Anselmi Cantuariensis Proslogio) f. 29.

(Mag. RICHARDI DE S. VICTORE de contemplatione maiori) partes V, quibus singulis praemittitur tabula, f. 30.

316. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 180.

Brevis tabula codicis f. *a*.

« HUGONIS (DE S. VICTORE) de arra anime siue sponse » f. 1.

« S. AUGUSTINI episcopi liber de quatuor uirtutibus caritatis » f. 9.

« Beati IOHANNIS CRISOSTOMI sermo »; inc. « *Stabat Moyses in monte* » f. 11 v.

« Hugonis » (DE S. VICTORE) de institutione nouitiorum, cum indice ordine alphabetico, f. 14.

« Liber qui intytulatur summa aurea vel flores patrum »; inc. « *Quoniam peccantibus post baptismum mortaliter* » f. 76.

« Crisostomi omelie de laude Pauli »; inc. « *Domino sancto* » f. 126.

« Eiusd. de compunctione cordis »; inc. « *Cum te intueor* » f. 150.

« Eiusd. de conuersione uite »; inc. « *Omnes homines* » f. 166 v.

« Eiusd. de occursione martirum et de precacionibus » f. 168 v.

Excerpta ex Ambrosio, Chrysostomo, Gregorio, Hieronymo de lacrimis paenitentiae f. 180 v.

317. Membr. in 4, saec. XIV, fol. *a* 230.

Tabula codicis, manu saec. XV, f. *a*.

« HUGONIS (DE S. VICTORE) de Archa Noe » f. 1.

« Eiusd. de claustro anime », praemissa tabula capitulorum, f. 35.

« S. AUGUSTINI liber ad Orosium de priscilianis (sic) », cum prologo ex Retractationibus, f. 83.

« Eiusd. ad Renatum » et « ad Petrum » de anima, libri duo, cum prologo ex Retr. f. 85.

« ARISTOTELIS nicomachia (id est « ethicorum ») prima pars » f. 97. — « Translata et expleta est translacio ex arabo in latinum Anno incarnacionis uerbi. Millesimo. CC°. XL°. III°. Octauo die Aprilis »; subiecta est tabula ord. alphabetico.

« BEDAE de naturis rerum » f. 111.

De planetis et « de signis » zodiaci; inc. « *Saturnus qui superior est omnibus planetis* » f. 114 v.

« Liber distinctionum metaphysicalium »; inc. « *Uno modo quod non habet partes actuales nec essentiales nec uirtuales nec quantitatiuas* » f. 115.

AVICENNAE « Tractatus de tempore »; inc. « *In quo enim non est mutabilitas ei nihil preterit nihil futurum est* » f. 130. — In calce huius tractatus: « *Explicit de philosophico auditu Auicenne* ».

« AMBROSII exameron (sic) », i. e. de opera sex dierum, f. 131.

S. « Augustini »:

« De uera et falsa penitentia » f. 171.

« Sermo de Iacob et Esau », fine mutilus, f. 176 v.

Sermo de contemptu bonorum mundi, initio carens, f. 181.

« Liber de sermone domini in monte » f. 181 v.

« De cognitione uitae » f. 182.

« Sermo de bono latrone » f. 185 v.

« Contra Adimantum Ma(ni)chei discipulum », cum prologo ex Retractationibus, f. 187. — Praemittuntur f. 186 v. e s. Gregorii magni regula pastorali excerpta.

« Ad Felicianum » f. 194.

Fragmentum tractatus: « in quo uirtus sit nihil ei deesse ad beate uiuendum » f. 199; explicit « *pauperes existimandi sunt* ».

« Ad Brutum de oratore »: inc. « *Cum defensionum laboribus senatoriisque muneribus* » f. 200 v.

« AMBROSII de officiis » f. 201.

Excerpta ex Hieronymo in Ezechielem prophetam f. 221.

« S. Augustini de cura pro mortuis gerenda ad Paulinum episc. », manu saec. XV, f. 224.

318. Membr. in 4, saec. XII, fol. 212.

« HUGONIS (DE S. VICTORE) liber de sacramentis », praemissa tabula.

319. Chart. in 4, scriptus anno 1454, fol. 268.

« HUGONIS DE S. VICTORE liber de sacramentis ab inicio usque ad finem in unam seriem dispositis »; praeit tabula, f. 1.

« Beati IOHANNIS CRISOSTOMI liber septem omeliarum in laudem sancti Pauli apostoli » f. 211.

« BOECII de duabus naturis in una persona Christi »; imperfectus, f. 235.

320. Membr. in 12, saec. XIV, fol. 83.

(De contemplando et diligendo deo), tractatus in cod. inscriptus: « Liber V quodlib. », (manus saec. XVI HUGONI tribuit); inc. « *Altitudinem sapientie* » f. 1.

De acceptatione munerum; inc. « *Hic dicendum est de acceptatione munerum et primo ostendemus quam periculosa sit* » f. 31 v.; finem quaere f. 66.

De cognitione Dei, tractatus initio mutilus, f. 37; explicit « *anima prius sanatur, sanata introducitur, introducta reficitur.* ».

De fide; inc. « *Circa hanc uero questionem quid sit fides que duo connectit in se ad presens insistendum est* » f. 53.

Brevia capita de differentia inter aves et bestias, de Abrahamo, de superbia et luxuria, de Aristotele, de Alexandro magno, de malis monachis, de gestu, f. 67.

« Hugonis liber de tribus », (i. e. de tribus invisibilibus Dei a quibus emanant omnia, quae sunt potentia, sapientia et benignitas), f. 68.

321. Membr. in f. saec. XIV, fol. *a-d* 284.

Mag. PETRI LOMBARDI Sententiarum libri IV. Praeeunt, f. *a-d*, glossae in prologum, manu saec. XV.

(« Exécutoire d'un jugement par défaut rendu par la chambre des Requêtes du Parlement de Paris, le Février 1388, contre Jean Langlois l'aisne sergent de Laigny, en faveur du couvent de N. Dame de Chaalis, à propos de certains biens détenus injustement par ledit Langlois »), manu saec. XIV exeuntis; titulus uncis inclusus ex contextu desumptus; f. ultimo nullo numero signato.

322. Membr. in f. saec. XIV vel XV, fol. 280, picturis illustratus.

« Mag. PETRI LOMBARDI Sententiarum libri IV.

323. Membr. in 4, saec. XIII, fol. *a* 192, pict. ill.

Mag. PETRI LOMBARDI Sententiarum libri IV; praeeunt, f. *a*, excerptum ex Hilario quod inc. « *In patre eternitas* », sententiae et glossae in prologum.

(Quaestiones de peccatis), litteris aevo fere consumptis, f. 192 v.

Fine codicis folium nullo signatum numero, manu saec. XIV vel XV, formae minimae, exhibens fragmentum tractatus ascetici.

324. Membr. in 8, scriptus anno 1284, fol. *a* 188.

Tabulae inscriptae: « Opera Augustini allegata a magistro sententiarum »: — « Articuli condemnati in libro sententiarum », manu saec. XV, f. *a*.

Mag. PETRI LOMBARDI Sententiarum libri IV f. 1.

Adnotationes de pecuniis, pannis, candelis etc. mutuo receptis et redditis a « dompno Benedicto », Florentiae a. 1339, f. 188 v.

325. Membr. in 8, saec. XIII et XIV, fol. 152.

Mag. PETRI LOMBARDI Sententiarum libri IV, manu saec. XIII; initio deest prologus, ultimus liber imperfectus.

Innocentii IV, Alexandri IV, Gregorii IX, Urbani IV, Nicolai III, Clementis IV epistolae decretales, manu saec. XIV; fine carent, f. 127 et 143. — Foliis 135-142 insertum est fragmentum alterius cod. exhibens quaestiones iuris canonici.

326. Chart. in 4, saec. XV, fol. 256.

Mag. PETRI LOMBARDI Sententiarum libri IV.

327. Chart. in 4, saec. XV, fol. 368.

Mag. PETRI LOMBARDI tertius et quartus liber Sententiarum f. 1; sequitur, f. 132, index.

« Beati BERNARDI abbatis formula honeste uite ad fratrem suum Gerardum » f. 135.

« Alia formula honeste ac spiritualis uite »; inc. « *Dileccionem tuam attencius deprecor* » f. 136 v.

« Fratris PETRI abbas (sic) CLUNIACENSIS ad quemdam clusum » f. 140.

« Passus de uirtute bonorum religiosorum »; inc. « *Si uis in spiritu proficere* » f. 142 v.

« Beati YSIDORI flores »; inc. « *Dilecte fili dilige lacrimas noli differre eas* » f. 148.

« S. Bernardi Meditaciones » f. 175.

« VELICHINI spoletani historia Allexandri regis » metrice (imperfecta) f. 187. — Idem opus integrum f. 189. — In calce « prohemium (id est epitaphium) super sepulcrum Allexandri » f. 221.

« Beati EUSEBII epistola ad Damasum portuensem episcopum et ad Theodonium (sic) Senatorem romanum de morte gloriosi Ieronimi » f. 222.

« S. AUGUSTINI epistola ad beatum Cirillum secundum Ierosoli(mi)tanum episcopum de magnificentia eximii doctoris beati Ieronimi ad miraculum infrascriptum » f. 243.

« S. CIRILLI Ierosolimitani episcopi epistola ad beatum Augustinum de miraculis beati Ieronimi » f. 247.

« S. Siluani gesta cum hereticis » (id est s. Hieronymi miracula, quorum primum de s. Silvano episcopo a decollatione liberato) f. 251.

(De liberalibus adolescentiae studiis ac moribus) « ad V. »; inc. « *Franciscus auus tuus cuius ut extant plurime res magnifice geste ita et multa passim sapienter de eo decreta memorantur* » f. 267 v.

(Ad praesulem quemdam eius laudatio); inc. « *Inter eos qui se aut numquam uiderunt aspectu aut* » etc. f. 281.

(Eiusd. auctoris?) de laudibus Pasquini (de Cappellis); inc. « *Tu qui domi administrator rei familiaris preceptoris mei Pasquini uiri omnium familiarissimi fuisti* » f. 282 v.

(Eiusd.?) de tranquillitate animi ad Franciscum; inc. « *De tranquillitate animi mei dulcissime frater tibi ita possum disserere ceu homo paruo contentus* » f. 284.

(Eiusd.) epistolae ad Franciscum; inc. « *Tua presencia ornatissime frater mecum semper est* » f. 284 v. — Ultimae adscripta est temporis nota: « *finitum in die lucie virginis anno 1442 hora 3ª* ».

« Sermo mortui » (i. e. laudatio funebris Bartholomaei Patavini); inc. « *Sepe numero patres amplissimi cogitaui mecum quanta esse debeat grauitas orationis* » f. 289 v. — « Sequitur sermo » (epistolaris); inc. « *Feruet animus te uidendi amice care* » f. 291 v.

« SENECAE de moribus » f. 293 v.

« Eiusd. de remediis » f. 294 v.

Eiusd. « de clementia » f. 296 v.

Lentuli (cod. Leretulli) praesidis in partibus Iudaeae epistola ad senatores Romae de homine magnae virtutis nomine Christus f. 299 v.

De vita et moribus philosophorum veterum; inc. « *De uita et moribus philosophorum ueterum tractaturus multa que ab antiquis auctoribus* » etc. scr. a. 1448, f. 300.

Orationes epistolares duae; prima inc. « *Scripsisti michi quo letius de te nichil audire potueram* » f. 322 v.; altera inc. « *Postea quum mihi renunciatum est de obitu Tullie filie tue* » f. 324.

« Vita s. Macharii »; inc. « *Gloria et magnificencia Deo soli* » f. 324 v. — Miracula et visiones Macarii abbatis et aliorum; inc. « *Hiis temporibus miraculum mirabile et antiquorum simile Britanie* (sic) *factum est* » f. 330 v.

« KATHELANI » de doctrina sive arte loquendi; inc. « *Cum uerbum sit medium et instrumentum per quod loquentes et audientes in unum finem conueniunt* » f. 343.

« GAMFRIDI DE TRANO » tractatus in decretales; imperfectus, f. 344 v.

« S. IOH. GRISOSTOMI » (sic) sermo; inc. « *Age maxime hodie precedencium dierum solercius ad sermonem et doctrinam ingrediamur* » f. 363.

328. Membr. in 8, saec. XII-XIII, fol. *a* 84.

Folium *a* fragmentum, saec. IX vel X, e codice canonum conciliorum, facile Galliarum, in compactione codicis adhibitum. Canon X^us inscribitur: « De decimis dandis et in quattuor portiones diuidendis ».

Excerpta ex Sententiis, libris IV digesta, manu saec. XII (titulus antiquus abrasus); inc. « *Sicut desidiosi et pigri nimium lectoris est obscura et magnis sententiis grauida nolle exponere* » f. 1. — Alia excerpta, manu saec. XII vel XIII; inc. « *Tribus modis res subsistere habent* » f. 69. — Item excerpta alia, fine mutila, manu saec. XIII; inc. « *Quare data sit circumcisio* » f. 77. — Inserta sunt f. 68 v. « Signa mortifera ».

329. Chart. in 8, saec. XV, fol. 249.

« HERMANNI HETZSTEDE quaestiones super (primum et) secundum librum Sententiarum (P. Lombardi) » f. 1.

« BUCKINKAM lectura » in tertium lib. Sententiarum f. 75v. — Sequuntur index ord. alph. et « tituli huius libri ».

« Quaestiones in tertium lib. Sententiarum; inc. « *Venio iam ad 2 principale praesentis actus* » f. 147v. — Item quaestiones in idem argumentum; inc. « *Quaeritur circa distinctionem quintam* » f. 159.

330. Chart. in 8, saec. XV, fol. 310.

« CONRARDI DE SOLTOV lectura » in quatuor libros Sententiarum (P. Lombardi), « completa in studio heidelbergensi Anno dni. M. CCC. 88 », scr. a. 1400, f. 1. — Sequuntur argumenta Sententiarum f. 160v.

« HERMANI (sic) GALIGAEN. can. eccl. monasteriensis collectorium libri qui dicitur rationale diuinorum editi a dno. Guilhelmo Durandi minatens. ecclesie episcopo dictum de officiis », scr. a. 1400, f. 161v.

Quaestiones scholasticae; inc. « *Dicitur quod frui non est magis quam uniri deo* » f. 298.

« Somnium quod composuit sanctus Ioseph dum captus fuit a rege Pharaone » f. 303v.

« De electione imperatorum » (i. e. chronicon imperatorum et deinde pontificum, insertis aliis historicis adnotationibus); inc. « *Anno domini dccc lxxxiiij tempore octonis tercii* »; praeit brevis adnotatio inc. « *Nacnutas hali anno xpi. fuit currente 988* » f. 304. — Sequuntur: computus de aetatibus mundi, lingua germanica: — Excerpta e s. Gregorio de sex modis quibus « tangunt homines ymagynes sompniorum » et « quod morientes aliquando multa predicunt » f. 310: — Breve chronicon rerum germanicarum et gallicarum; inc. « *Item de tempore formationis Ade usque ad aduentum Christi anni fuere* » etc. f. 310v.

331. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 96.

« Fratris ROMANI (de Roma) de ordine praedicatorum opus super (libr.) Sententiarum » (P. Lombardi).

332. Chart. in f. saec. XV, fol. 200.

« Distinctiones secundi et tercii (i. e. libri) Sententiarum » (P. Lombardi); inc. « *Circa secundum librum sententiarum queritur primo* ».

333. Membr. in 4, saec. XIII vel XIV, fol. 136.

Mag. PETRI LOMBARDI Sententiarum libri IV. Singulis praemissa est tabula. In marginibus glossae varia manu.

334. Chart. in 4, scriptus a. 1471, fol. 136.

Mag. PETRI LOMBARDI Sententiarum liber quartus, praevia tabula.

335. Membr. in f. saec. XIV, fol. 261.

Mag. PETRI LOMBARDI Sententiarum libri IV; glossae aliquot in marginibus.

336. Chart. in 4, scriptus anno 1441, fol. 359.

Mag. PETRI LOMBARDI Sententiarum libri IV cum adnotationibus (Ioannis de Wessalia). Folium primum lacerum.

Adnotatio brevis de lapide magno qui « e nubibus .... (cecidit) », anno 1413, f. ultimo nullo signato numero.

337. Chart. in 4, saec. XV, fol. 195.

(IOANNIS DE WESSALIA) commentarius in quatuor libros Sententiarum (Petri Lombardi).

338. Chart. in 4, saec XV, fol. *a* 256.

Adnotatiuncula de Pauli verbis: Christi odor bonus sumus f. *a*.

Adnotationes breves de peccato f. *a* v.

(HENRICI DE HASSIA) expositio in orationem dominicam f. 1.

(Eiusd.) de confessione f. 3.

« Eiusd. breue directorium pro audiendis confessionibus rudium personarum que in anno semel uel rarius confitentur » f. 15.

« Eiusd. tractatus ad sacerdotum erudicionem compilatus » f. 18.

« IORDANI sacre theologie doctoris opusculum de passione domini nostri Ihesu Xpi. » f. 26 v.

« S. THOMAE DE AQUINO de uita Christi », scr. a. 1417, f. 60.

« Miracula et fructus sacramenti (Eucharistiae) nec non pericula circa hoc sacramentum contingentia, ex aliquibus dictis et ex dictis s. Thomae de Aquino », scr. a. 1417, f. 95.

Sermones de resurrectione domini et de adventu Spiritus Sancti, a Pascha ad Pentecostem; inc. « *Nunc ... aromatibus redolentibus cum sponsa et adolescentulis qui currunt post eam conspergimus librum* » f. 102.

De praedestinatione et libero arbitrio; inc. « *Tres nodi nimis perplexi nexus invicem implicant* » f. 140.

« Cognicio vite » (aeternae); inc. « *Sapientia dei qui os muti aperuit* » f. 147 v.

De beata Maria Virgine; inc. « *Beata uirgo comparatur celo* » f. 158.

« Registrum super tractatum magistri Heinrici de Hassia de con-

fessione », — « **Registrum** super opusculum domini Iordani de passione domini » f. 170. — « **Registrum** super sanctum Thomam de vita Xpi. » f. 171 v.

« Magistri CONRADI DE SOLTATO (l. SOLTOW) sacre theologie doctoris lectura capituli (Sententiarum): firmiter credimus, de summa trinitate et fide catholica, completa in studio heydelberg. anno domini M. trecentesimo octuagesimo octauo », cum tabula in calce, f. 175. — Praeit capitulum cum brevi glossa f. 173.

Adnotatio « quod sex sunt gradus quibus ascenditur ad tronum ueri Salomonis » f. 256.

339. Chart. in 4, saec. XV, fol. 154.

« Dni. WILLELMI episcopi parisiensis tractatus de fide et legibus », scr. a. 1449, f. 1.

« Eiusd. auctoritates diuerse diuersorum tractatuum respicientes de fide et legibus » f. 146 v.

340. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 102.

MONACI quaestionum in libros Sententiarum (P. Lombardi) liber primus, praemissa tabula (nomen auctoris in codice scriptum manu recenti).

341. Chart. in 4, saec. XV, fol. 230.

(S. BONAVENTURAE) « compendium theologice ueritatis » in septem libros dispositum, scr. anno 1425; inc. « *Veritatis theologice sublimitas* » f. 4 v. Praeit, f. 3, tabula capitulorum. — F. 2 v. adnotatur, alia manu saec. XV: « *Compendium theologice ueritatis composuit magister sententiarum ut opinor* (etc.) ».

« Magistri THOME subdecani de Cabaam summa de penitentia », scr. anno 1425, praemissa tabula capitulorum, f. 79 v.

Fragmentum libri « de uita mala resecanda » insertum f. 76-78.

De anno nativitatis I. Christi et descriptione totius orbis quam edixit Caesar Augustus; inc. « *(N)atiuitas D. N. Ihesu Xpi. secundum carnem ut quidam aiunt fuit completis ab Adam V milibus ducentis uiginti octo annis uel* (etc.) » f. 152 *bis* v.

Index rerum et tractatuum de quibus supra f. 4 v. et 79 v. f. 152 *bis* v.

« Fr. IACOBI DE VORAGINE quadragesimale », scr. anno 1426, f. 157.

342. Membr. in 12, saec. XIV vel XV, fol. 350.

(S. BONAVENTURAE) « compendium theologice ueritatis », libri VII, quos singulos sequitur tabula capitulorum; inc. « *Veritatis theologice sublimitas* » f. 1.

« Excerptum de pharetra », libri IV, quibus singulis praemittitur tabula. Sunt excerpta e patribus, praesertim Ambrosio, Anselmo, Augustino, Bernardo, Cypriano, Gregorio Magno, Hieronymo, Ioanne Chrysostomo, Isidoro, Rhabano; inc. « *A conuersionis mee primordio cum ob mentis recreationem auctoritates sanctorum patrum legerem* » f. 107.

« Dicta philosophorum » (appendix operis praecedentis); inc. « *Alfarabius - non debemus mortem timere sed cogitare* » f. 166.

Sermones in festis sanctorum et de tempore; inc. « *In uigilia s. Andreae apostoli. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum* (etc.) *Ecc. XLV. Notandum quod licet hoc uerbum de Moyse dictum sit tamen* (etc.) » f. 167.

Tractatus de oratione dominica; inc. « *Videtur quod inconuenienter septem petitiones orationis dominice assignentur* » f. 251.

Brevis summa theologica in septem partes divisa; inc. « *In principio intelligendum est quod sacra doctrina uidelicet theologica* » f. 255.

« Fratris B(ONAVENTURAE) summa », libri IV, quibus singulis praemissa est tabula, f. 263 v.

« Modus instruendi nouiter uenientes ad confessionem »; inc. « *Primo superbia et eius rami* » f. 330 v.

Definitiones variae ordine alphabetico; inc. « *Amor est appetitus rei per se* » f. 332.

« Formula (seu) summa confessionis »; inc. « *In nomine dni. Iesu Christi incipiunt interrogationes* (etc.) » f. 342.

« Nota de diversitate excommunicationis »; inc. « *Due sunt species excommunicationis* » f. 350 v.

343. Membr. in 12, saec. XIV vel XV, fol. 144.

(S. BONAVENTURAE) compendium theologicae veritatis; inc. « *Veritatis theologice sublimitas* ». Praeit tabula.

344. Membr. in 12, saec. XIV vel XV, fol. *a* 288, picturis illustratus.

Versus rhythmici de quatuor doctoribus ecclesiae latinae; inc. « *Gregorius uir facundus* || *Verbo dulcis uita mundus* » f. *a*.

(S. BONAVENTURAE) compendium theologicae veritatis; inc. « *Veritatis theologice sublimitas* » f. 2. Sequitur tabula.

345. Chart. in 4. saec. XIV vel XV, fol. 301, in duas partes divisus.

Pars prima f. 1-153, altera 154 ad finem.

(S. BONAVENTURAE) « summa theologice veritatis »; inc. « *Veritatis theoloyce* (sic) *sublimitas* » f. 1.

« Innale d.... » (titulus mutilus), i. e. de modo canendi septem psalmos; inc. « *Septies in die laudes dixi* (etc.) *Quamuis autem deus* » f. 120.

(S. BONAVENTURAE) « Speculum clarum et pretiosum ipsorum sacerdotum » f. 123.

« De fide catholica »; inc. « *Qui credit in me non morietur in eternum. Io. Cum enim mors sit finis terribilium* (etc.) » f. 130.

« Fr. B(ERNARDI) DE PARENTINIS ord. predicatorum tractatus super totum officium misse » f. 142.

« Versus de Spiritu Sancto »; inc. « *Tu spiras ubi uis, tua munera diuidis ut uis* » f. 227.

« Versus de domina nostra »; inc. « *Si fieri posset quod arene puluis et unde* » f. 227.

« Indulgentie XX[ti] ecclesiarum Rome »; inc. « *Beatus Siluester pp.* » f. 227 v.

« ALBUINI (sic) de Antichristo, de Enoch et Elya (ad) Herberthum Coloniensem ep. » f. 229.

(Conradi Soltow) expositio tituli de s. Trinitate et fide catholica: Firmiter credimus f. 231.

346. Membr. in 8, saec. XV, fol. 93.

(S. BONAVENTURAE) « compendium theologice veritatis »; inc. « *Veritatis theoloice* (sic) *sublimitas* », sequitur tabula, f. 1.

« Decem plage Egypti propter X precepta »; inc. « *Prima rubens unda, quod in deum non crediderunt* » f. 93 v.

347. Membr. in 8, saec. XV, fol. 128.

« IOANNIS summa theologice ueritatis »; inc. « *Veritatis theologice sublimitas* ». Idem opus quod in codd. 341-346; deest prologus.

348. Membr. in 12, saec. XIII-XIV, fol. 64.

De virtutibus et vitiis; inc. « *De caritate. - Maiorem caritatem nemo habet* (etc.) *Petrus apostolus. Ante omnia autem mutuam in uobis metipsis caritatem* », praemissa tabula capitulorum, f. 1.

Sermones XLI de tempore et de sanctis. Excisis aliquot foliis, desunt priores XIII; inc. « *XIV. Sermo de adue(n)tu domini rarus. — De celo misit Iupiter pomum aureum* (etc.) *Fratres scitis quod omnia que scripta sunt* », praemissa (f. 26 v.) tabula integram seriem sermonum exhibente, f. 27. — Sermo XXXIII (f. 35 v.) inscriptus: « Dicta sanctorum », praebet excerpta ex Patribus. Nomina adscripta: Richardus, Augustinus, Bernardus, Gregorius, Hieronymus, Paulus apostolus. Folio 36 inserta sunt nomina prophetarum maiorum et minorum; et f. 36 v.

inest admonitio: « *Qui domino fideliter iurant, ista VI in memoria semper habere debent* (etc.) ».

De ascensione animae ad Deum, manu saec. XIV, fine mutilus; inc. « *Ascendam in arborem palme et apprehendam fructum eius. Palma enim angusta est inferius* » f. 44.

Miscellanea theologica et ascetica, initio et fine mutila, de beata Virgine, de s. Petro, de s. Cruce, de incarnatione et de triplici timore; item excerpta ex Gregorio magno, Hieronymo et Isidoro f. 46.

Sermones de tempore adventus; inc. « *Cum descendisset Ihs. de monte* » (prima pagina litteris aevi iniuria valde consumptis) f. 58.

349. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 113.

« Fratris ALBERTI (MAGNI) de ordine predicatorum episcopi quondam Ratisponensis tractatus de misterio misse » f. 1.

« Eiusd. summa de corpore domini » f. 42.

« Eiusd. oratio de corpore domini » f. 103 v.

350. Chart. in 4, saec. XV, fol. 209.

« Domini fratris ALBERTI MAGNI quondam Episcopi Ratisponensis opus de misterio misse » f. 1.

« CHONRADI SALCW, secundum alios SALCAU, scriptum super capitulo Firmiter credimus etc. » f. 114. Sequitur tabula.

351. Chart. in 12, saec. XV, fol. 76.

« Fratris ALBERTI MAGNI (de Laugingen) quondam Ratisponensis episcopi Letania De tempore. In qua per viam illuminatiuam purgatiua prehabita ascendit ad unitiuam », sive « Moralitates ac mistificaciones euangeliorum dominicalium ».

352. Chart. in 4, saec. XV, fol. 345.

« Fratris THOME (DE AQUINO) primus de summa », i. e. Summae theologicae prima pars. — Sequitur, f. 339 v. tabula inscripta: « Problemata questionum et articulorum prime partis ». — Codex eadem manu exaratus qua seqq. 353 et 355.

353. Chart. in 4, saec. XV, fol. 330.

« Fratris THOME DE AQUINO 2ª pars summe de theologia », i. e. Summae theologicae prima secundae. — In calce, f. 325 v. tabula inscripta: « Capitula prime partis 2ⁱ libri summe ».

354. Chart. in 4, saec. XV, fol. 559.

S. THOMAE AQUINATIS Summae theologicae secunda secundae. — Sequuntur, f. 546, « Registrum super secundum secunde », et f. 555 v. « Tabula secundum ordinem alphabeti super eandem partem ».

355. Chart. in 4, saec. XV, fol. 484.

« Fratris THOME (AQUINATIS) liber secundus secunde partis summe ». — Sequuntur, f. 472, « Ordo et signacio questionum secundi libri secunde partis », et f. 480 index rerum ordine alphabetico.

356. Chart. et membr. in 4, scriptus anno 1416, fol. 318.

« Fratris THOME DE AQUINO quartus liber de fide catholica contra gentiles », i. e. Summa contra gentes. Praeit tabula.

Formula medicinalis « contra pestilentiam ad prouocationem sudoris » f. 318 et 318 v.

357. Membr. in f. saec. XIV, fol. 169, picturis illustratus.

« Fr. THOME DE AQUINO postille super Iohannem »; praeit tabula.

358. Chart. in 4, saec. XV, fol. 328.

« S. THOME (AQUINATIS) tertia pars summe » (theologicae).

359. Membr. in 4, saec. XV, fol. 115.

(S. THOMAE AQUINATIS) « compendium theologye », i. e. theologicae veritatis. Libri VII, quibus singulis praemissa est tabula.

360. Membr. in f. saec. XV, fol. 234, pict. ill.

(S. THOMAE AQUINATIS summae theologicae tertia pars). — Sequitur f. 230 v. tabula.

361. Chart. in f. saec. XV, fol. 366, picturis illustratus.

S. THOMAE AQUINATIS expositio in quartum librum sententiarum. Praeit « Registrum ».

362. Chart. in 4, saec. XV, fol. 172.

« S. THOME DE AQUINO tractatus de articulis fidei et ecclesie sacramentis » f. 1.

« S. patris AUGUSTINI episcopi regula » f. 6.

Excerptum ex S. Augustino f. 8.

« Magistri NYCOLAI MAGNI DE IAWOR questio de usura Heydelbergae habita » (titulus tantum, idemque deletus) f. 8 v.

« In festo b. Luce euangeliste pro lectionis (sic) in officio matutinali »; inc. « *Lucas iuxta tradicionem ueteris ecclesie* » f. 8 v.

« IOHANNIS Crisostomi in omelia super principium Mathei. - In festo b. Mathei apostoli et euangeliste »; inc. « *Matheus sanctorum quidem* » f. 9.

Tractatus de passione domini; inc. « *Cristo ergo in carne passo* (etc.) *Dilectissime sicut vides quod naturaliter non in aqua, non in aere, non in igne* » f. 11.

« Ex itinerario discipuli vel vade mecum eiusdem quod idem est », i. e. de passione domini; inc. « *Nota quod circa passionem Xpi. quinque ponuntur in euangelio* » f. 27 v.

« AUGUSTINI de passione domini »; inc. « *Attende et intellige anima mea tempus beatissime passionis* » f. 29.

« Nota ex vita Christi »; inc. « *Si nos omnia que christus passus est uellemus enarrare* » f. 30 v.

Lectiones in festivitatibus app. Petri et Pauli, ex Isidoro, Lino pp., Ambrosio et Augustino: s. Gregorii Magni, ex Ioanne Diacono: s. Ambrosii, ex Paulino nolano: s. Augustini, ex Possidio, f. 32 v.

Initium tractatus eiusdem, qui infra folio 35 v., f. 35.

« Nota dignitatem sacerdotis; verba beati Augustini », rhythmus; inc. « *Sacerdotes nunc audite dignitatem uestre uite* || *Qualis sit uel quanta non est data tanta* » f. 35.

« GILBERTI episcopi pictauiensis contra desperacionem » (excerptum) f. 35.

De sanctis, utrum ante diem novissimum sint in caelo, et utrum eorum gesta fidelibus sint promulganda; et de decreto Gelasii pp. de libris in ecclesia legendis; inc. « *Est error de sanctis unus quod mortui in Christo ut sunt sancti ante diem nouissimum non sint in celo* » f. 35 v.

« NYCOLAI DE WACHENHEYM de sanctissima Maria Magdalena patrona huius nostre domus in maiori Franckentall, questio magistralis in Heydelberg habita » f. 38.

« Magistri IODOCI EYCHEMAN de Calwa, in sacra pagina licentiati, ad uniuersitatem heydelbergensem collacio de s. Katherina uirgine et martire patrona facultatis arcium, anno domini 1479 » f. 40.

« Eiusd. collacio de obitu uenerabilis quondam uiri Iohannis Wildenhertze, utriusque iuris doctoris eximii ac studii heydelbergensis iuris canonici lectoris ordinarii predigni, anno domini 1460 » f. 44.

Excerpta ex epistolis s. Bernardi f. 45 v.

« Augustinus in libro de decem cordis » (excerptum) f. 46.

« Erudicio b. Augustini de perfeccione hominis » (excerptum) f. 46 v.

De miraculis narratis in homiliis s. Gregorii Magni; inc. « *(Q)uia plerumque exempla corda audiencium plus excitant quam doctrina, ideo notanda sunt XII miracula contenta in omeliis beati gregorii pape* » f. 47.

Epilogi tractatuum: « Summe Alberti de corpore Christi », De sacrificio missae; et excerpta ex Rationali divinorum (officiorum), f. 51 v.

« Çollacio de corpore dominico »; inc. « *Nisi manducaueritis* (etc.) *Verba hec originaliter iohannis VI C° beatus Gregorius homilia XXIIII* (etc.) » f. 56 v.

« De diuitibus meditacio pulchra »; inc. « *Ve uobis diuites etc. Anime rationali si vere saperet nichil saperet praeter verum bonum* » f. 57 v.

Excerpta varia ex Rationali divinorum (officiorum), Isidoro, Augustino aliisque anonymis, de rebus theologicis, moralibus et philosophicis, f. 57 v.

« De gradibus ascendendi ad patriam celestem »; inc. « *Euangelista Lucas, amorosa premiantes* (sic) *voce, nos in prandio nuptiarum militantis ecclesie discumbentes acclamat* » f. 59 v.

Excerpta de spiritualibus charismatibus et de vitiis; — De annis mundi, adnotatio brevis, f. 60.

Excerpta ex Henrico de Hassia et adnotationes variae theologicae, philosophicae et morales f. 60 v.

« De originali iugo laboris »; inc. « *Cum onus laboris ex transgressione prima* » f. 63. — De contractibus, « casus conscientie »; inc. « *Dictum est in subleuamen humane indigencie* » f. 63 v. — « Circa contractus precaria », i. e. quaestiones morales de contractibus; inc. « *Prima regula Empcio reddituum* » f. 64.

« De muneribus »; inc. « *Beatus uir qui excutit manus suas ab omni munere ysa. 33. Et qui omne dicit nichil excludit* » f. 65 v.

« (M.) Tul(l)ii (Ciceronis) de senectute », « de officiis » et « de amicitia », (excerpta), f. 66 v.

« Beati BERNHARDI epistola ad quemdam nobilem militem de cura et modo rei familiaris utilius gubernande » f. 68 v.

S. « Bernhardi speculum » f. 69 v.

« In festo beati Ieronymi presbyteri ex gestis eius quae multa parte collecta sunt ex dictis eius » (lectio); inc. « *Ieronimus in oppido Stridonis* » f. 70 v. — « In festo sanctissime uirginis et martiris X. (i. e. Chr.) Katherine ex gestis eius » (lectio); inc. « *Fuit in ciuitate alexandria* » f. 71.

« ENEE (SILVII PICCOLOMINEI) episc. senensis disputacio cum bohemis hereticis de Sacramentis et apostolice sedis auctoritate », a. 1451, f. 72.

Argumenta evangeliorum Ioannis et Matthaei; inc. « *1 Verbum - 2 mutat aquas - 3 Nycodemus - 4 ydria - 5 motus* » f. 78 v.

« S. Thome de Aquino questiones super confessione et penitentia cum Casibus papalibus et episcopalibus » f. 79.

« Megorensis (sic) Episcopi Confessio generalis »; inc. « *Quoniam omni homini penitenti* » f. 82.

« Radix virtutum et vitiorum », i. e. stemma, versibus hexametris; inc. « *Obedientia - Pareo mandatis animo manibusque paratis* » f. 84 v.

Adnotationes de natura et personis Dei, angeli, hominis; scheda inserta f. 85.

Excerpta ex s. Augustino de rebus creatis in ordine, numero et pondere f. 85 v. — Carmen de eodem argumento; inc. « *Confitebor inquit Dauid domino nimis in ore meo* » f. 86 v.

Pii pp. II epistola « ad Burgomagistros et consulatum opidi (sic) Nurenbergensis », contra appellantes a papa ad futurum concilium generale, 17 Oct. a. 1460, f. 87. — Refutatio praecedentis epistolae; inc. « *Vis consilii expers mole ruit sua* (etc.) *Papa Pius iam pridem* » f. 87 v.

« Queritur utrum lex positiua certis in casibus opponatur legi poli(ticae). Et uidetur quod sic (etc.) » f. 89.

« Nycolai (de Cusa), tt. s. Petri ad Vincula, apostolice sedis per Alamaniam legati », epistola ad Gotfridum episc. Herbipolensem, a. 1451, f. 89 v. — Acta publica de decimis indictis ab eodem card. legato capitulis et monasteriis Alemanniae f. 89 v.

« Formula de deuota audicione Misse per oraciones salutiferas. Et de expositione Signorum in Canone propter simplices »; inc. « *Atria domus tue sancte* » f. 91.

« Hermanni de Westualia (l. Westphalia) speculum sacerdotum de Sacramentis » f. 119.

« Tractatus de defectibus misse et Regula de celebratione misse »; inc. « *Defectus misse sunt quando requisita ad missam deficiunt* » f. 123.

Decreta synodi moguntinae celebratae a. 1451 per Nicolaum de Cusa, card. ap. sedis legatum, et Teodricum (sic) archiep. moguntinum f. 126.

« S. Basilii episcopi de Capadocia ciuitate predicacio », seu « admoniciones ad discipulum »; inc. « *Audi fili ammonicionem patris tui* » f. 151.

« Hugonis sancti Victoris super (caput Canticorum) Ibo michi ad montem Mirre » f. 157 v.

« Syccardi Cremone tractatus breuis et utilis de 4^or^ speciebus sacramentorum que sunt preparatoria, salutaria, veneratoria et ministratoria » f. 165.

363. Chart. in 12, saec. XV, fol. 126; picturis illustratus.

« Thome de Aquino de vita Christi », scr. a. 1468, f. 1.

« Innocentii tertii dialogus inter deum et peccatorem » f. 101.

« Augustini Episcopi liber de aspiracione hominis ad deum » f. 111.

364-365. Chartacei, in 4, saec. XV.

364. fol. 277. — « BONAVENTURE cardinalis liber primus siue scriptum primi Sententiarum » f. 1.

Prolusiones et disputationes theologicae; inc. « *Doctissimi patres, virique et domini solertes, progressurus ego ipse* » f. 270.

Quaestiones theologicae variae, praemisso titulo: « Hec sanctus Thomas prima parte summe », f. 274.

365. fol. 416. — S. BONAVENTURAE in secundum librum Sententiarum.

366. Chart. in 8, saec. XV, fol. 208.

« Beati BONAVENTURE doctoris seraphici meditationes deuote uite Iesu Cristi saluatoris nostri » f. 1. — Sequitur: « Tabula capitulorum in presenti libro contentorum ».

« Gesta saluatoris domini nostri Iesu Cristi que inuenit Theodosius magnus imperator in Hierusalem in pretorio Pilati Pontii, in codicibus publicis », (i. e. evangelium Nicodemi), f. 169.

367. Membr. in 8, saec. XV, fol. 43.

« Fratris EGIDII DE ROMA ordinis fratrum heremitarum tractatus de prescientia et predestinatione dei » f. 1.

« Eiusd. tractatus de originali peccato » f. 33 v.

368. Chart. in 4, saec. XV, fol. 354.

Tabula codicis f. 1.

« Magistri IOHANNIS GERSON cancellarii parisiensis tripartitum » f. 2.

« De peccatis oris lingwe (sic) aut sermonis »; inc. « *Qui in verbo non offendit perfectus est uir* » f. 15 v.

« Articuli discordiarum sacerdotum secularium et fratrum de ordine mendicancium in Ciuitate Argentina exorte (sic) anno d. M° CCCC° LV° », cum solutionibus eorum, f. 45 v. — Finem quaere f. 116.

S. THOMAE AQUINATIS opuscula:

« Pater noster », i. e. tractatus in orationem dominicam f. 50.

« Expositio (symboli) quando predicabat in vulgari » f. 58 v.

« Liber de duodecim articulis fidei et sacramentis ecclesie » f. 77.

« Tractatus de forma absolutionis penitencie sacramentalis » f. 89.

« Liber contra errores grecorum », ad preces Urbani papae quarti, f. 94.

« Quadragesimale »; inc. « *Tempus occidendi et tempus sanandi ecc(l)e. iij. ad pugnam agendam requiruntur duo* » f. 118.

Expositio in Isaiae cap. 33: Angeli pacis amare flebunt; inc. « *In sacra scriptura inueniuntur mult(os) fletus* » f. 214.

« Epistola turci ad summum pontificem »; inc. *Morbisauus hebei pessi* (sic) *cum fratribus suis* » f. 248. — Sequitur brevis adnotatio de eodem argumento, lingua germanica.

« IOHANNIS DE CAPISTRANO speculum clericorum », sive « Sermo ad clerum in synodo tridentina editus anno domini M° CCCC° XXXIX », f. 249.

« NICOLAI pape quinti bulla ad inuocandum auxilium contra hostem nominis Cristi turchionem ferocissimum », data Romae II Kal. Oct. anno septimo, f. 278 v.

De aqua benedicta, adnotatio, f. 281.

Quaestiones: Cur Petrus permissus est negare; De latrone baptizato in suo sanguine; Quod septem modis in Spiritum Sanctum peccatur, f. 281 v.

« CALISTI pape bulla contra Torchos (sic) », data Romae Id. Maii a. primo, f. 282.

IOHANNIS DE HUNIGAD, comitis perpetui Wistervensis, epistola ad dom. Franciscum Schluk, canonicum ratisponensem, de bello contra Turcas a. 1456, f. 283.

IOHANNIS card. s. Angeli, ap. sedis legati, epistola ad dom. Ladislaum de Gara regum Galliae palatinum de indulgentiis concessis iis qui crucem receperint « ad bellum contra Torchos (sic) »; a. 1456, f. 283.

Adnotationes de bello contra Turcas a. 1456, lingua partim latina, partim germanica, f. 283 v.

« HUMBERTI (sic; in tabula f. 1: « GILBERTI » DE TORNACO) de uniuerso statu totius mundi », praevia tabula capitulorum, f. 284.

« Determinatio doctorum de pena prohibentis confessiones religiosis fiendas »; inc. « *Queritur utrum curati prohibentes confessionem fieri fratribus ad hoc privilegiatis* » f. 354 v.

369. Chart. in 4, saec. XV, fol. 312.

« Quodlibeta » XII; inc. « *Quesitum est de deo angelo et homine* » f. 1. — Sequitur index, ordine alphabetico.

« IOHANNIS DE CAPISTRANO tractatus de cupiditate » f. 130.

« BERNHARDINI DE SENIS tractatus de septem donis Spiritus Sancti » f. 194 v.

« Determinacio de concepcione gloriose virginis Marie sacri generalis concilii Basiliensis » f. 237.

« Prelocuciones pu(l)chre et compendiose extracte super omnes dominicas per anni circulum »; inc. « *Dominica prima - Fontinus* (sic) *in descripcione uniuersi sic dicit lapis intra aquam proiectus* » f. 238.

« Summa rudium », scr. a. (14)57; inc. « *(Q)uia uaria dicta sanctorum et contrarie opiniones diuersorum doctorum* » f. 264.

« Tractatus de restitucionibus »; inc. « *(Q)uoniam sicut scriptum est mendaces sunt filii hominum* » f. 299.

« Tractatus infirmorum »; inc. « *(Q)uoniam circa infirmos est periculum* » f. 306 v.

« Mag. NICOLAI DINCKLSPUHEL (sic) de baptismo »; praeeunt quaestiones breves de eodem argumento, f. 310.

370. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a–b* 465.

« Tabula principiorum et theatrum hoc libro contentorum », i. e. tabula codicis, f. *b*; continuatur f. *a*.

« Mag. HENRICI DE GOUDA in Cantica Canticorum pro cursu suo in theologia, in studio heydelbergensi » f. 1. — Sequuntur « Eiusdem »: I. « Recommendacio breuis in theologia » f. 8, — II. Expositio prologi in Ecclesiasticum f. 8 v. — III. Expositio in quatuor libros Sententiarum (Petri Lombardi) f. 9.

« Mag. WILHELMI DE LYRA prooemium pro cursu in theologia », a. 1425 « in die Galli sancti », et Lectiones in quatuor libros Sententiarum (P. Lombardi), habitae in studio heidelbergensi a. 1427, 1428, f. 26.

« De creare et facere, de creatura et creatore »; inc. « *Nota creare est de nichilo aliquid facere* » f. 52. — « Castra »; inc. « *Nota castra usitato vocabulo dicuntur munitiones et loca, cum foueis et turribus circumsepta* » f. 53 v. — « Credere »; inc. « *Omnis qui uidet filium* (etc.) *Ioh. VI. In quibus uerbis ostenditur quod credulitas fidei christianae* » f. 54. — « Crescere »; inc. « *Considerate lilia agri quomodo crescunt. M(a)t(th.) VI. Crescamus per caritatis inflammationem* » f. 55.

« Themata diuersa diuersorum doctorum » « pro recommendacione theologica », (indiculus), f. 55.

« Fr. IOHANNIS professi in BRUMBACH prooemium pro cursu in Ieremiam », et Lectiones in quatuor libros Sententiarum (P. Lombardi); lectionibus in primum librum adscriptus est annus 1431, f. 56.

« Mag. IOHANNIS DE MECH(LINIA?) », « fr. NICHOLAI professi in Fonte salutis » et « Mag. IOHANNIS KRAENSUYS de Amburga » rationes adversus fr. Ioannis Wenck et fr. Iohannis Brumbach « questiones prohemiales » et propositiones in libros Sententiarum (P. Lombardi), cum eiusdem Ioannis Brumbach solutionibus, f. 79.

« Domini et magistri Iohannis professi in Brumbach recommendatio theologie in aula doctoratus » f. 91 v.

« Recommendatio pro uesperiando in theologia »; inc. « *Reuerendissimi patres et domini uiros uirtute et probitate iubare resplendentes* » f. 93 v.

« M. RUDOLPHI DE RUDESSHEYM, ad cursum in theologia admissi a. 1440 22 Oct. principium in cursum », et lectiones « in Sententias », a. 1443–1445, f. 97.

« M. RADULPHI DE BRUX(ELLA) licenciati etc. principium in phisicorum anno M° CCCC° XL tertio. In uniuersitate studii heydelbergensis », 23 Oct. f. 129.

« M. PETRI SANDERI de Heydelberga, baccalaris in theologia, exordium disputationis quodlibetice factum a. d. 1445 in alma uniu. heydelb. » f. 139.

« M. R(adulphi) de Brux(ella) principium in phisicorum, a. 1440, 11 Oct. » f. 143.

« Eiusd. magistri in artibus et in theologia licenciati in uniuersitate heydelbergensi principium seu prefatio libri meta(physi)ce », « a. 1448, 7 Nou. » f. 146 v.

« M. IOHANNIS DE BRUXELLA (alias ZELANDIA) recommendationes duae pro licentiatu in artibus heydelberg. a. (14)40 » et « (14)41 », f. 151.

« Eiusd. exhortacio breuis et admonicio M. bacc. et scolarium ad disciplinam post publicationem statutorum facultatis artium » f. 160.

« Eiusd. arenga disputationis quotlibetice », a. 1436, f. 160 v.

« M. HENRICI DE LIMPERG arenga disputacionis de quotlibet » f. 162.

« Radulphi de Bruxella (etc. ut supra f. 146 v.) pro tunc uniuersitatis heydelbergensis uicecancellarii pro prima vice, recommendatio pro . 4 . licentiatis in artibus. Heydelberg. a. etc. 43 », (i. e. 1443), f. 164.

« Mag. Ridolfo (sic) de Rudersheym (sic) bacc. in theol. in collacione insigniorum magistralium Io. Lutifiguli de Heydelberg et Io. Driuer de Mechlinza (?) licentiatorum in artibus a. d. etc. 44 (i. e. 1444), 20 Apr. » f. 168.

« Mag. Radulphi de Bruxella recommendatio pro Iohanne de Ibeert baccalario in artibus creato, a. d. 1445, 20 Iul. in uniuersitate heydelbergensi », f. 170.

« Eiusd. vicecancellarii uniuersitatis heydelberg. recommendationes » pro licentiatis in artibus in iam dicta universitate, hoc ordine: 17 licentiat. 6 Apr. 1444, f. 174, — 9 lic. a. 14(4)5, « feria tercia dominice passionis », f. 186, — 7 lic. a. 1446, f. 194, — lic. quorum numerus non indicatur, a. 1447, « feria quinta post dominicam letare », f. 201.

« Eiusd. Recommendationes in creatione baccalariatus », 31 Iul. a. 1446, et pro magisterio in artibus Ioannis de Runtten (seu Runnen) buscoducensis, a. 1449, 18 Mart. quo die, a. 1423, « dictus mag. Radulphus in magistrum in artibus dudum fuerat creatus »), f. 208 v. — Sequuntur « Collationis insigniorum magistralium insinuatio », et « Intimaciones et earum forme » cum « Epistola commissionis facte ad conferendam licentiam in artibus a. 1449 », f. 214.

« Eiusd. arenga recommendatoria pro quindecim licenciatis in artibus a. d. (14)48 feria quinta ante dominicam palmarum » f. 215.

« Eiusd. arenga seu prefatio pro disputatione quodlibetica a. d. 1448 » f. 220.

« Eiusd. vicecanc. (f. 240 et 246 v. « professoris theol. » in) « uniu. heyd. recommendationes » pro licentiatis et baccalariis in artibus, hoc ordine: 9 bacc. a. 1449, die s. Gregorii, f. 223 v. — 7 lic. a. 1460, 26 Mart.

f. 229 v. — 9 lic. a. 1451, 22 Mart. f. 235 v. — « pro collacione licencie », a. 1452, « die Iouis post dominicam letare », f. 240, — 18 lic. a. 1453, « feria fertia post dominicam Iudica », f. 246 v.

« Intimatio fienda publice pro impositione insigniorum magistralium in artibus septem liberalibus cum impositione et collatione eorumdem » f. 253.

« Mag. Radulphi de Bruxella vicec. uniu. heyd. recommendationes » pro licentiatis, hoc ordine: 12 lic. a. 1454, 13 Mart. f. 254, — 5 lic. a. 1454, 17 Iun. f. 261 v. — 15 lic. a. 1455, 11 Mart. f. 269, — 8 lic. a. 1455, 16 Sept. f. 275.

« Iohannis Blacker mag. in artibus, tunc artistice facultatis decani et vicecancellarii, arenga pro collata licencia in artibus a. 1456 in quadragesima » f. 283 v.

« Mag. Conradi Wilez de Hilspach, pro tunc decani facultatis artium et pro ea vice vicecancellarii, arenga pro licenciandis IX in artibus a. 1456, 16 Sept. » f. 288.

« Mag. Radulphi de Bruxella uicec. (f. 320 « prof. s. theol. » in) uniu. heyd. recommendationes » ut supra, hoc ordine: 17 lic. a. 1457, 23 Mart. f. 292, — 4 lic. a. 1458, 16 Aug. f. 299, — 13 lic. a. 1459, « die Martis post dominicam letare », f. 307 v. — 15 lic. a. 1459, 2 Oct. f. 313, — 6 lic. a. 1460, 4 Mart. f. 320.

« Eiusd. recommendatio pro 2 licentiatis in artibus Ieronimo Bentszem de Moguncia et Symone Diert de Amsterdammis » a. 1460, 22 Oct. f. 325 v.

« Pro thema in disputatione theologica facta per Radulphum de Zelandia a. 1453, 22 Aug. in qua disputatione responsalis erat Mgr. Herwicus de Amsterdammis in sacra theo. baccalarius uniuersitatis studii Coloniensis » f. 335.

« Acta in uesperiis seruatis in Capella beate uirginis ciuitatis heydelbergen. pro duobus in theologia licentiatis Iohanne Pheffer de Wüdeberg et magistro Theodorico Poelman de Venraid theologaliter (?) uesperiandis et sic uesperiatis per Radulphum de Bruxella alias Zelandia in theol. magistrum a. 1460, 6 Oct. » f. 345.

« Acta in uesperiis uenerabilis magistri Iohannis Cruczer de Basilea canonici et predicatoris ecclesie basiliensis licentiati in theologia per Radulphum de Bruxella, a. 1461, 3 Aug. » f. 357.

« Disputatio in theologia de resurrectione Christi habita cum mag. Petro de Aquisgrano » f. 370.

« Disputatio habita in theologia cum magistro Iohanne Petri Dacho baccalario in sacra theologia, a. 1463, feria 4 post Lucie in uniuersitate heydelb. presidente Radulpho de Bruxella » f. 391.

« Questio rescripta per nouum doctorem utrum sacra scriptura theologica, Spiritu Sancto reuelante nobis contradita hanc ipsam irrefragabilem

firmitatem et soliditatem habeat, ut haec nullum in se falsum aut ineptum aut mendosum utcumque contineat » f. 416.

« Questio theologica (de praedicatione) ad quam respondit magister Hugo de Felbkirchen baccalarius in theologia, a. 1463, post epiphaniam domini » f. 429.

« Quaestio in theologia disputata » (de Cantica Canticorum) f. 456.

371. Chart. in 4, saec. XV, fol. 324.

Quaestiones theologicae (v. codd. 374-375); inc. « *Queritur utrum status propriis omnibus renunciancium alienaque mendicancium sit ceteris perfectior* », praemissa quaestionum tabula.

372. Chart. in 8, saec. XV, fol. 324.

Quaestiones variae theologicae et morales (adversaria ad usum scriptoris).

373. Chart. in 4, saec. XV, fol. 422.

« Lectiones » theologicae; inc. « *Ponatur quod deus in prima parte* » etc.

Quaestiones item theologicae; inc. « *(U)trum theologia sit sciencia* » f. 263.

374-375. Chartacei, in 4, saec. XV.

Quaestiones theologicae. Sunt continuatio codicis 371, plerumque eadem manu:

374. fol. 296. — Inc. « *Queritur utrum sicut Xpus. in cena omnibus se prebuit* », praemissa quaestionum tabula.

375. fol. 372. — Inc. « *Queritur utrum Xpus. dominus resurgens a mortuis* » etc.

376. Chart. in 4, saec. XV, fol. 274.

« Questiones publice determinate in quodlibeto a magistris de facultate arcium universitatis heydelbergensis »:

Prima quaestio « per mag. Nycolaum de Wissemborg sacror. can. baccalarium pro tunc rectorem », a. 1443, die 3 post festum Circumcisionis, « quodlibetario exeunte mag. Rodolpho de Rudershem (sic) sacre theologie bacc. », f. 1. — Reliquae « per » magistros quorum nomina haec sunt: « Petrus Sanderus de Heydelberga s. th. bacc. collegiatus et tunc decanus facultatis arcium » f. 4, — « Rodulphus de Bruxella s. th. licentiatus collegiatus » f. 8, — « Conrardus Gummeringer

s. can. bacc. » f. 16, — « Sebastianus de Pfforczem s. th. bacc. simul et collegiatus » f. 20v. — « Henricus de Sirinffurt » f. 25v. — Iohannes Doliator de Heydelberga s. th. bacc. » f. 35, — « Petrus Krebss de Seslach » f. 38, — « Petrus Cystad » f. 44v. — « Iohannes de Botsbach s. th. bacc. » f. 49v. — « Iohannes Kiercheim » f. 54v.

Quaestiones ut supra, quarum prima « determinata per uen. uirum mag. Iohannem Murhart de Gamundia s. th. bacc. formatum pro tunc universitatis rectorem a. i. d. 1444, secunda die post festum Bartholomaei apostoli, quotlibetario exeunte mag. Iohanne de Buczbach (sic) s. th. bacc. formato », f. 60. — Sequentium quaestionum auctores hi sunt: « Nycolaus de Wysemburg Spyrensis dioc. s. can. bacc. pro tunc decanus facultatis arcium » f. 67v. — « Iohannes Doliator de Heydelberga » f. 73v. — « Rudolffus de Rudessheim (sic) s. th. bacc. form. » f. 76v. — « Conradus Gümeringner (?) s. can. bacc. » f. 82v. — « Adam de Herckenroy in decretis lic. » f. 88v. — « Petrus Sanderi de Heydelberga s. th. bacc. » f. 92, — « dominus Petrus professus in Fonte salutis artium determinator et s. th. bacc. form. » f. 97, — « Sebastianus de Pforczhem (sic) s. th. bacc. form. » f. 103v. — « Petrus Crebs de Seslachs » f. 107, — « Iohannes Kirchen (sic) » f. 116, — « Iohannes Widenberg » f. 124, — « Iohannes Mergenthem de Heidelberga » f. 127, — « Iacobus Theschemacher de Gamundia in qua tenuit oppositum mag. Iohanni Widenberg » f. 131, — « Melchior de Geylenhusen in qua posuit oppositum mag. Petro Sanderi de Heydelberga » f. 133, — « Iohannes Dyetenhaimer in qua posuit oppositum mag. Conrado Gumringer (sic) » f. 137v. — « Iohannes Lupi de Peyrunt » f. 142, — « Petrus de Lapide » f. 145v. — « Iohannes Lutifigili (sic) de Heydelberga » f. 151, — « Iohannes Rott de Franchfordia » f. 155, — « Iodocus (Heicheman) de Kalb » f. 161v. — « Iohannes Zwengel de Heidelberga » f. 165v. — « Symon de Kirchberg » f. 171.

Quaestiones ut supra, « determinate », a. 1445, « altera (die) post festum s. Bartholomaei ap. presidente mag. Petro Sanderi de Heydelberga bacc. in s. th. formato pro nunc facultatis artistice quodlibetario »; quarum « prima fuerat mag. Iohannis de Bucsbach formati in sacra pagina bacc. capitisque et rectoris eo tempore universitatis heydelbergensis » f. 175. — Sequentium auctores sunt: « Mag. Petrus Crebs de Sesslach facultatis artium decanus » f. 184, — « Mag. Radulphus de Bruxella lic. in theologia » f. 192, — « Mag. Nicolaus de Wysenburg sacror. can. bacc. » f. 214. — Reliquae quaestiones sine auctorum nominibus, titulis sequentibus: « Utrum propter prohibiciones po-

testatis secularis pretermitti debeat predicacio uerbi salutaris » f. 221 v. — « Utrum loquendo moraliter peccare quis possit, bonum omittendo nullum actum voluntatis vel rationis in se producendo » f. 229 v. — « Utrum facultas cohercendi demones et tenebrarum potestates fieri possit per caracteres, exorcismos » (etc.) f. 237, — « Utrum hastiludia, duella et torneamenta in republica sint admittenda secundum canonica documenta » f. 243, — « Utrum pro presentis vite felicitate placida (dei contemplatio) homini velut naturali(s) et immensa expediencior sit participacione sui qualicumque fortuna prospera vel aduersa » f. 254 v.

« Questio determinata per honorabilem virum Mag. Iohannem Pfeffer de Wydenberga » f. 262.

« Quaestio determinata per mgrm. Iudocum (Heicheman) de Kalw (sic) » f. 271.

377. Membr. miscellaneus in 4, saec. XIV, fol. 186.

« HENRICI gemma sententiarum colligi incepta anno 1310 », opus in IV libros divisum, praemissa titulorum tabula, f. 1.

Henrici « opus de moribus prelatorum », « quod ego Henricus compleui. ii. idus aprilis. anno dni. M.° CCC.° quinto. Hoc uero opusculum postmodum ego ipse scripsi. Anno dni. M.° CCC.° XI.° circa natiuitatem beati Iohannis Baptiste » f. 94.

Preces variae ad Deum et b. Virginem; inc. « *Rex regum abundas gratia qua ego miser indigeo.* » f. 100 v.

« Mag. PETRI ANGLICI liber super sententias diuisus in quinque tractatus » f. 103. — Adnotatur emptio codicis « *pro duobus Florenis cum dimidio Anno domini M.° CCC.° xl° nono in ciuitate oxoniensi* » f. 186.

378. Chart. in 4, saec. XIV vel XV, fol. 288.

« RICHARDI archiepiscopi Ardmachani primatis Hybernie liber de pauperie Saluatoris » f. 1.

Epitome sermonis de immaculata conceptione b. Mariae virg. et de fide, habiti Avenione a. 1361 a mag. « Astancio » ord. min. episcopo « San. », f. 127 v.

« Richardi Ardmachani sermo de mendicitate Xpi. et fratrum mendicancium, apud crucem s. Pauli London. iii. dominica quadragesime anno M. CCC. LVI consecracionis sue anno decimo » f. 130.

« De casibus (conscientiae) Episcopalibus. - De indulgenciis. - De apostolis. - De usuris »; inc. « *(N)ota quod secundum Iohannem Andreae* » f. 144.

Sermo in illud: « Ecce nunc tempus acceptabile etc. II° ad Cor. VI ca.° »; inc. « *Consideranti mihi praesens tempus quadragesime* » f. 148 v. — Praeit, f. 148, initium eiusdem sermonis.

« De Ihesu »; inc. « *Iesus est nomen benignitatis* » f. 161.

« Tractatus de principiis theologie qui distinguitur in centum quaestiones »; inc. « *(H)umana nobilis natura eo pocius* » etc. f. 162 v. Praeit « Registrum ». — In calce legitur « *Explicit primus tractatus istius libri* ».

« Dni. R(ichardi) archiepiscopi Ardmachani primatis Hybernie propositio facta in consistorio coram pp. et card. et prelatis ad utilitatem cleri et populi Xpiani. super materia mendicitatis ac priuilegiorum contra fratres de ordinibus mendicancium, apud Auinionem die oct. mens. Octob. anno d. M. CCC. LVII » f. 191 v.

« Tractatus 8 questionum » (de potestate spirituali, laicali et regia); inc. « *(S)anctum canibus nullatenus esse dandum* » f. 206.

« Libellus editus ad defensionem fidei catolice et contra hereses que insurrexerunt aduersus ipsam fidem »; inc. « *(N)ouerint uniuersi fideles Xpiani. presentes litteras inspecturi quod sancta romana ecclesia catolica et apostolica in sacris canonibus firmiter tenet et docet quod romanus pontifex* » etc. — « Inferius confunduntur hereses quas dominus Benedictus (XIII antip.) aduersus fidem catolicam dogmatizauit » f. 265.

BONIFACII PP. VIII bulla « Unam sanctam » f. 287 v.

Brevis tabula codicis f. 288 v.

379. Chart. in 8, saec. XV, fol. 237.

« RAYMUNDI (SEBONDAE iuxta « Inventarium » Pal. Vat.) questiones » (theologicae et canonicae de sacramentis, de peccatis et de censuris); fine mutilae. Praeit « Registrum super questiones Raymundi ».

380. Chart. cum foliis aliquot membr. miscellaneus in 8, saec. XV, fol. 250.

« HENRICI DE HASSYA quedam questiones disputate et excerptum de libro sce. Hildegardis »; inc. « *Utrum lucifer sit* » etc. f. 1.

Quaestiones theologicae miscellaneae XXII. — Prima quaestio est: « Utrum intellectus creatus beatus clare habens diuine essentie visionem aliquomodo concurrat actu ad eiusdem visionis produccionem »; inc. « *Primo de primo complex. intellectus* » f. 25. — Quaestio XV[a] fuit « disputata in aula domini decani per uenerabilem magistrum Henricum » (f. 156); ei adscribitur sequens temporis nota: « *Anno domini M CCC XX in die Francisci confessoris in heidelberg hora XII* ». — Quaestio XVI[a] (f. 164) eadem quae f. 137. — Quaestio XVII[a] (f. 166) « disputanda per uenerabilem magistrum meum »: XIX[a] (f. 191) « m(i)c(hi) proposita per uenerabilem magistrum meum »: XX[a] (f. 200) « assignata per uenerabilem dominum meum Nycolaum de Bettenberg ». — Quaestioni XXI[ae], sine titulo, adscriptus est annus 1408, (f. 202). — Inter quaestionem XXI[am] et XXII[am] (f. 242) aliae sunt sine titulis et absque ordine collocatae.

« Conclusiones super facto scismatis posite per doctores bononienses ad instantiam domini card. Balthasaris » (postea Ioann. pp. XXIII) f. 244.

BENEDICTI (XIII antip.) epistola ad Angelum (Corarium i. e. Gregorium pp. XII), data apud Portam (sic) Veneris ianuensis dioec. id. Iun. pont. eius a. XIV (sic), f. 246.

Sermo (de schismate) in illud: Simon pasce oues meas, d. 11 Iul. a. 1412, f. 247 v. — Inserta est, f. 248, adnotatio de privilegiis fr. mendicantium revocatis a Bonifacio IX.

381. Chart. in 8, saec. XV, in duas partes divisus; pars prior fol. 1-172, altera 173-354.

Pars prima continet:

« Mag. HENRICI DE HASSIA de proprietatibus religiosorum » f. 1.

« Fasciculus mirre dileccionis »; inc. « *Fasciculus mirre dilectus meus michi inter ubera mea commorabitur* » f. 11 v.

« De resurrectione »; inc. « *Die uero dominico meditari debes de resurrectione domini nostri Ihu. Xpi.* » f. 17 v.

Excerpta ex Alberto Magno et Bernardo de passione Christi f. 18 v.

« S. Augustini de multiloquio » (excerptum) f. 22 v.

« Dni. HUGONIS (DE S. CARO) cardinalis de ord. predic. tractatus de ordine misse et sacerdotalium, et intitulatur speculum ecclesie » f. 23.

(EBERARDI) « laborintus (sic) », tractatus in tres libros divisus, metrice, cum proemio et glossis; prooem. inc. « *Eo quo* (sic) *presens liber qui pre manibus est stabile continet fundamentum* ». Adnotatur: « *causa efficiens huius libri dicitur fuisse quidam magister parisiensis pro tunc rector scolarium in bremis* ». Primus lib. inc. « *Pierius me traxit amor iussitque camena* » f. 33, II f. 41 v. III f. 52. — « Epistola SENICE (sic) 2ª ad Lucillum », cum glossis, f. 70 v. — « OVIDIUS in rusticum », cum glossis, f. 71 v. « Ouidii liber de amore » f. 72. — « Nasonis remedi(um) amoris f. 75.

« Beati THOME libellus de sensu et sensato » f. 76 v.

De moribus, carmina cum glossis; inc. « *Hos morum flores si carpseris ut rosa flores* » f. 79.

« Venerabilis HEYNRICI DE SAMARIA viri eloquentis egregii et vacundii (sic) » « carmen », cum glossis; inc. « *(Q)uomodo sedet sola probitas flet ingemit alleph* » f. 106.

Buridani elogium; inc. « *Buridanus nacione picardus perspicacis uir ingenii dum in alma uniuersitate parasiensi* (sic) *regeret in collegio Nauarre* » f. 133.

« OVIDII NASONIS de pulice carmen », cum glossis, f. 135.

Sententiae iuris canonici et morales. Auctores citantur: « Aimo », Alexander, Ambrosius, « Amelarius », Augustinus, Basilius, Beda, « Bonefacius » (pp.), Carolus (rex), Cassiodorius, Caelestinus (pp.), Clemens (pp.), Cornelius (pp.), Cyprianus, « Canon romanus », Concilia: « X. Affricanum », « Arelitense », Aurelianense, Chalcedonense, Carthaginense, « Gragre » (Gangrense), « Melanense », « Melchi. (sic) », « V. Nicenum », « Tibiurense » et Turonense, Damasus (pp.), Daniel, Dionysius Areopagita, Eusebius (pp.), Eutychianus (pp.), Ezechiel, Fabianus (pp.), Gelasius (pp.), Gregorius (pp.), Hieronymus, Hormisdas (pp.), Innocentius (pp.), Ioannes, Ioannes Chrysostomus, Ioël, Isaias, Isidorus, Iulianus, Leo (pp.), « liber prognosticorum », Malachias, Melchiades (pp.), Micheas, « Paterius », Pelagius (pp.), Pius (pp.), « Poenitentiale romanum », « Pomerius », Rhabanus, Salomon, Silvester (pp.), Siricius (pp.), « Sopho(logium) », Symmachus (pp.), Urbanus (pp.), Zacharias (pp.); inc. « *Augustinus. Multe bestie nos sensu superant, nos eas scientia* » f. 136.

« Linea Xpi. » (tractatus huius initium tantum); inc. « *Iuxta uallem mambe deus formauit adam de limo* » f. 164.

Carmen rhythmicum de nationibus Italica, Hispanica, Germanica, Anglica et Gallica in concilio (constantiensi?); inc. « *Constans fides Italica || Firma laus Ispanica || laborant omni practica || ut seruetur unio* » f. 164.

« Imperatores romani »; nomina, cum brevi chronica, usque ad Fridericum II imp. et Rodulphum regem; inc. « *Iulius Cesar auunculus Augusti imperauit V annis. - Salustius et Oracius moriuntur* » f. 164 v.

De antiquis gentibus Asiae, Africae et Europae, et de Sybillis; inc. « *Anno a creacione mundi 1656 (?) anno uero a natiuitate Noe sexcentesimo completa est archa* » f. 166 v.

Brevis Chronica romanorum pontificum usque ad Gregorium XI; inc. « *Petrus uicarius Xpi. et primus pontifex Romanus primo prefuit Antiochie VII annis* » f. 169 v.

Pars altera codicis:

Concilium Basileense, Ferrariense et Florentinum:

« Procuratoris fiscalis instrumentum de lectione bulle translacionis concilii ad Ferrariam, a. 1437, f. 173.

« Copia translacionis concilii ad Ferrariam », (i. e. Eugenii pp. IV bulla: *Doctorum gentium*), f. 174 v.

« Saluus conductus » (pro patribus concilii basileensis Ferrariam adeuntibus, i. e. Eugenii pp. IV bulla: *Cum speramus*) f. 179 v.

Nicolai marchionis Estensis « saluus conductus » (pro adeuntibus Ferrariam concilii causa) f. 180.

« Bulla declaracionis Basilienses incidisse » in « sententias in trans-

lacionis bulla contentas » (i. e. Eugenii pp. IV bulla: *Exposcit debitum*) f. 181 v.

Concilii « decretum suspencionis pretense D. Eugenii » f. 183 v.

« Decretum de causis » f. 186.

« Decretum ad collacionem beneficiorum de gratiis expectativis » f. 186 v.

« Qualificaciones et ordo in conferendis beneficiis de quibus supra tactum est » f. 188.

« Bulla declaracionis translacionis (concilii) facte ad Ferrariam », (i. e. Eugenii pp. IV bulla: *Magnas omnipotenti*), f. 189.

« Alamanie principum protestacio », a. 1438, f. 190.

« Alberti romanorum regis » epistola ad Eugenium pp. IV data Viennae, d. 4 Maii a. 1, f. 191.

« Qui protestati fuerunt et contradixerunt etc. sunt ut sequitur » etc. « Ex hiis vero qui remanserunt in congregacione generali et videntur dicto voto consensisse sunt ut sequitur » etc. f. 191 v.

Eugenii pp. IV « responsio data Electoribus imperii » f. 192.

« Bulla declaracionis super translacionem concilii Basiliensis ad Ferrariam », (i. e. Eugenii pp. IV bulla: *Pridem ex iustis*), f. 192 v.

« Copia suspensionis animorum dominorum Electorum » a. 1439; inc. « *Nos attendentes* » f. 193 v.

Basileensis concilii decretum de collatione beneficiorum, a. 1433, f. 195 v.

Eugenii pp. IV « littera missiua ad principes » (de unione Graecorum cum Ecclesia Romana in conc. florentino), a. 1439, f. 196.

Eiusd. « bulla unionis Grecorum ad Ecclesiam Romanam », a. 1439, f. 197.

RHABANI archiepiscopi trevirensis et aliorum protestatio contra depositionem Eugenii IV attentatam a conc. basileensi f. 199 v.

Eugenii IV « Bulla declaracionis et priuacionis Basiliensium »: *Moyses vir dei* f. 201 v.

« Imperatoris littera directa dno. nro. (etc.) Eugenio » pp. IV f. 205.

Eugenii IV « Bulla unionis Armenorum », a. 1439, f. 207.

« Karoli regis francorum mandati (de pacificatione schismatis) translacio de uulgari gallico », a. 1440; inc. « *Karolus* (etc.) *Id sequendo predecessores* » f. 214.

« Figura exprimens visibiliter misterium Eucaristie (sic) et qualiter Xpus. in sacramento continetur »; inc. « *Pro intellectu huius misterii presupponuntur* », (tractatus brevis insertus) f. 212 v.

« Epistola bona ad exhortandum senes ad deuocionem etc. »; inc. « *Suas in domino preces et quicquid usquam grate patitur complacencie* » f. 215.

Loci communes pro concionantibus; inc. « *Leopardus cum sit animal ualde ferox* » f. 217.

Tractatus de poenitentia; inc. « *Vadam ad montem mirre, hec propositio a themate assumpta scribitur origenaliter* (sic) *in cantica canticorum* » f. 227.

S. Pauli et Senecae epistolae mutuae, praemisso testimonio s. Hieronymi de viris illustribus, f. 238.

Andreae Protonotarii epistola ad medicum de sua valetudine f. 240 v.

Carmina satyrica adversus clerum; inc. « *Silvarum saltus plusquam loca sancta frequentat* » f. 242.

« Ex Ovidio de ventre » f. 247 v. — « Ex prouerbiis Ouidii magni » f. 248. — « Ex proverbiis Ouidii de ponte (sic) l. 1° » f. 248 v.

« Ex Claudiano magno »; inc. « *In iustos creuisse queror tolluntur in altum* » f. 249.

« Ex Lucano l°. primo » f. 249 v.

« Ex Brunello parisiensi »; inc. « *Qui mihi persuades absit ut id agam* » f. 249 v.

« Ex Ouidio de Remedio amoris » f. 251 v. — « Ex Ouidio de tristibus » f. 254 v. — « Ex prouerbiis Ouidii sine titulo » f. 257. — « Ouidius de ponto », excerpta, f. 260. — « Ouidius de vetula » f. 260 v.

Doctorum universitatis heidelbergensis querela ad capitulum ecclesiae Wormaciensis pro Ioanne Meyer, de fructibus cuiusdam beneficii « arrestatis », f. 261. — Sequuntur similis argumenti epistolae variae, in quarum una adscriptus est annus (14)38: — Item adversaria, lingua latina et germanica: excerpta ex Ovidio et quaestiones philosophicae et morales.

De figura fundamentali et practica arboris philosophalis; item quaestiones « De figura anime rationalis », « De disputacione monachi » et « De disputacione inter monachum et Raymundum (i. e. Raimundum Lullum) » (excerpta), f. 282. — Tractatus de arbore philosophali alter, et eiusdem auctoris; deest liber primus; lib. secundus mutilus, est de « medicina et magisterio »; tertius « de alteracione metallorum », quem sequuntur « principia arboris philosophie » f. 308.

Carmen de lapidibus pretiosis; inc. « *Enax rex arabum fertur scripsisse neroni* », cum adnotationibus in calce de eodem argumento, f. 320.

« Mag. Raymundi Lullii (sic) anima artium metallorum », sive « Compendium appellatum cura transmutacionis artis metallorum », f. 322.

« Eiusd. Lapidarius » f. 342.

« Liber Mercuriorum »; de aquis mineralibus; sequuntur formulae,

latina et germanica lingua, ad conficiendos varii generis liquores (ut « aurum potabile ad confortandum humidum radicale humanum »); et « Calcinacio Solis, Lune, Veneris, Saturni, Iouis », f. 348 v.

382. Membr. in 12, saec. XVI, fol. 116; picturis illustratus.

« LIPPI AURELII augustiniani heremite cristiana paradoxa » f. 3. — Praeit, f. 1, Raphaëlis Brandolini iunioris Lippi epistola dedicatoria ad Petrum Hys(vaelles) presb. card. Reginum, a. 1506.

383. Membr. in 4 oblongo, saec. XI vel XII, fol. 12.

« Sermo de nuptiis regis Iohel » (titulus manu saec. XV); inc. « *(Q)uidam rex nomine iohel nuptias faciebat in regione orientis* » f. 1 v.

« Benedictio Moysi qua benedixit filios Israel » (titulus item manu saec. XV); inc. « *Haec est benedictio qua benedixit moyses dei filios isrl. ante mortem suam et ait. Dns. de sina uenit* » f. 6.

384. Chart. in 4, saec. XV, fol. 525.

Martyrologium; inc. « *IX Kal. Ian. - Vigilia Natalis dni. - Apud Antiochiam Syrie natale scar. virginum quadraginta que sub daciana* (sic) *persecucione per diuersa tormenta martirium consummauerunt* » f. 1.

Excerpta varia e philosophis et physicis de rebus naturalibus, i. e. similitudines rerum naturalium et rerum divinarum ad usum concionatorum; inc. « *Philosophus in VIII naturalium. - In cunctis quidem mortuis pectus altius solito eleuatur* » f. 49.

Sermones de tempore et de sanctis, scr. a. 1467; inc. « *Cum ieiunatis nolite fieri* (etc.) *M. 6. Secundum naturales aurum naturale differt ab artificiali* » f. 65. — Index ordine alphabetico f. 501.

« Fr. IOHANNIS DE FONTE ord. fr. min. distinctiones quatuor librorum Sententiarum (P. Lombardi) per modum conclusionum sententialiter recollectae dum erat lector in Montepessolano », (titulus ex praefatiuncula desumptus); « scriptae sunt hee (sic) conclusiones in Heilspruckensi monasterio monialium anno dni. M° CCCC LXVI », f. 405.

Sermo de Zachaeo; inc. « *Egressus Ihs. perambulabat Ihericho* (etc.) *Zacheus interea iustificatus significat quemlibet iustum qui in sua natura pusillus est* » f. 493 v.

RAIMUNDI « ars predicandi ad hoc ut sermocionator (sic) sciat predicare scientifice et dare exemplum de diuersis materiis »; « finiuit Raymundus in ciuitate mayoritarum (sic) hunc librum in mense februarii. Anno dni. 1312 », (haec omnia ex ultimis verbis tractatus); in calce adnotatur: « elementa exarata anno dni. 1466 », f. 495 v.

385. Chart. in 4, saec. XV; picturis illustratus.

« Speculum humane saluacionis », carmine rhythmico, ad usum praedicatorum, cum picturis veteris et novi Testamenti, scr. a. 1441; inc. « *Expediens uidetur et utile quod primo in hoc prohemio exponatur* || *de quibus materiis et historiis in quolibet capitulo dicatur* » f. 1.

Iohannis de Wensshem praepositi ecclesiae sanctae Mariae in Campo « opus super dominicam orationem ad Iohannem archiepiscopum maguntinum » f. 51.

« Solacium inpung(n)acionis » (sic, i. e. solatium eorum qui impugnationem patiuntur); inc. « *Nota quod inter duo mala minus malum est eligendum* f. 53 v.

« Epistola ad Paulinum »; inc. « *Obsecro te Pauline cariss. ut multitudines hominum et salutaciones et conuiuia* » etc. f. 55.

« Cuiusdam monachi ord. sancti Bernhardi tractatus editus Wienne contra vicium proprietatis » (monachorum); inc. « *In prologo huius tractatus primo dicitur quod qui habent possessiones et temporalia non possunt Xpum. sequi* » f. 56. — « Diuisiones operis » f. 75.

« Cuiusdam doctoris parisiensis epistola de uicio proprietatis » ad « quemdam canonicum regularem »; inc. « *Christus Ihesus dei eternus filius* » f. 73 v.

Expositio orationis dominicae, cum prologo de dilectione dei; inc. « *Si deus est animus ut nobis carmina dicunt, hic tibi precipue etc. Venerabilis Ratho* (?) *per ista metra pretendit* » f. 76.

Expositio salutationis angelicae; inc. « *Aue Maria. In ista salutatione tria continentur* » f. 82.

Expositio symboli apostolorum « ex diuersis sanctorum patrum dictis », « de symbolo sanctorum quod in missa habetur » et « de exposicione symboli Athanasii epi. Alexandrini »; inc. « *Corde creditur* (etc.) *Roma. X. De fide catholica tractatum breuem* » f. 83.

De sacramentis; inc. « *Nunc autem aliqua ualde breuiter et perutiliter de sacramentis ipsis ordinandis sunt scienda necessario* » f. 105.

Sermo in illud: « Ego sum pastor bonus (etc.) Ioh. X, 11 »; inc. « *Naturale est hominibus ad honores et dignitates aspirare* » f. 107 v.

Psalmi David f. 291; — Cantica Isaiae f. 291, — Annae f. 292 v. — Moysis f. 293. Cum glossis et prologo, qui inc. « *Circa materiam libri psalmorum* ».

386. Chart. in 8, saec. XV, fol. 234.

Adnotationes theologicae; inc. « *Nota quod secundum Augustinum* » f. 1.

De visione oculorum; inc. « *Si diligenter uoluerimus in lege domini meditari facillime perpendimus ea que pertinent ad uisionem uel oculum prae ceteris frequentius in sacris eloquiis recitari* » f. 32.

« HUGONIS (DE S. VICTORE) soliloquium de arra anime » f. 103.

(Eiusd.) « de claustro anime » (excerptum) f. 109.

« AUGUSTINI de colloquio Marie et anime et de Xpi. passione » f. 109 v.

« Eiusd. tractatus bonus de honestate uite religiose » f. 112.

« DIELMANNI prespiteri (sic) notabilia in colloquium collecta » f. 131 v.

« Speculum puritatis et mundicie consciencie finitum Anno Dni. M° CCCC° VI, ipsa die dominica ante festum puritatis bte. virginis Marie »; inc. « *Quoniam fundamentum et janua uirtutum omnisque gratiae ac spiritualis consolationis principium est puritas* » f. 157 v.

Precatio ad Virginem Mariam; inc. « *Aue pulcherrima regina, gratia diuina quam terna beauit* » f. 179.

« Beati Augustini sermones super epistolas canonicas sancti Iohannis » f. 180.

387. Chart. in 8, saec. XVI, fol. 185.

Adversaria de rebus moralibus, theologicis et asceticis, latine et germanice; inc. « *Diximus de officiis coniugum erga se inuicem* ».

388. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 256.

Tabula codicis f. *a* v.

« Mag. NICOLAI DINCKELSPÜCHEL » opuscula, sequentibus praescriptis in tabula titulis:

« Tractatus de oratione dominica » f. 1.
« Tractatus perutilis de septem peccatis mortalibus » f. 38.
« Tractatus bonus de decem preceptis » f. 118.
« Tractatus de octo beatitudinibus » f. 205.
« Tractatus de septem donis Spiritus sancti » f. 243.

389. Chart. cum foliis aliquot membranaceis, in 4, saec. XV, fol. 170.

« IORDANIS (commentationum evangelicarum) prima pars que est a tempore aduentus Xpi. et incarnacionis », scr. anno 1420, f. 1.

« Nota bonum de Missa », i. e. de decem virtutibus missae; inc. « *Nota quod decem sunt uirtutes missarum* » f. 136 v.

« De fundamento articulorum fidei », — « Articuli fidei secundum XII Apostolos cum concordanciis duodecim prophetarum »; sequuntur « Approbacio fidei » et « Commendacio fidei » excerptae ex sententiis ss. Ambrosii, Athanasii, Augustini, Gregorii, Hieronymi, f. 140 v.

(ALDEBRANDINI) « Scala fidei » (i. e. commentatio in Symbolum apostolorum); inc. « *Funiculus triplex difficile rumpitur. Funiculus iste quo a terra trahitur in celum* » f. 141.

« Quatuor faciunt fidem commendabilem », adnotatio, f. 170.

390. Chart. in 4, saec. XV, fol. 274.

Expositio decalogi; inc. « *Decalogi legem sanctissimam primum diuinitus prothoplastorum* (sic) *insertam cordibus* » f. 1. — Index ord. alph. f. 268.

« Nota de testamento »; inc. « *Nouissimum enim hominis testamentum immobile perseuerat* » f. 274 v.

391. Chart. in 4, saec. XV, fol. 379.

« (NICOLAI) GORRE liber distinctionum » f. 11. — Rubricarum tabula ordine alphabetico, ad cuius calcem, Henrici de Hassia adnotatio: in quot classes dicta ss. patrum sint distinguenda, f. 1. — Insertus est:

« Bonus sermo de Ascensione »; inc. « *Postquam locutus est Mt. XVI, c. secund. Quod ab origine mundi non fuit tale festum in celo* » f. 10 v.

« Mag. THOME DE ANGLIA ord. pred. totum corpus manipuli florum », cum indice rerum ordine alphabetico, scr. a. 1458, f. 110. — « Libri originales sanctorum et doctorum quantum ad principia et fines ac parcialium librorum numerum »; sequuntur prima et ultima verba librorum, adscriptis nominibus: Alani, « Alquini », Ambrosii, « Anshelmi », Augustini, « Bernhardi », Boetii, « Dyonisii », Gregorii, Hieronymi, Hilarii, Hugonis de s. Victore, Ioannis Chrysostomi, (Io.) Damasceni, « Ysidori », Macrobii, Plinii, Prosperi, « Rabani », « Rabi Moisis », « Richardi de sco. Victore », Senecae, « Tulii », Valerii Maximi, scr. a. 1458, f. 372 (cf. codd. 226, 233). — In fine: « Explicit totum opus Mag. Thome de Anglia ».

« Tabula (astronomica) Coniunctionum et oppositionum, ab annis domini M°. CCC°. LVII », mutila, f. 380.

392-395. Chartacei, in 4, scripti annis 1474, 1475.

« Thesaurus pauperum », (i. e. encyclopedia theologica et moralis, ordine alphabetico), libri IV, quibus singulis praemittitur « Registrum » sive index ord. alph.

392. fol. 393, scriptus a. 1474. — Liber primus; inc. « *Abstinencia quantum ad cibum et potum* » f. 28.

393. fol. 396, scr. a. 1474. — Liber secundus.

394. fol. 341, scr. a. 1474. — Liber tertius.

395. fol. 347, scr. a. 1475. — Liber quartus.

396. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 87.

« LOTHARII dyaconi cardinalis scorum. Sergi et Bachi (sic), qui postea papa creatus Innocentius (III) appellatus est, liber miserie condicionis humane », praemissa capitum tabula, f. 1.

« Hie hebet sich an das buch der betrachtunge oder gebete des le-

vers und Cardinalis genant Bonaventura oder das bilde des ewigen lebens », i. e. s. BONAVENTURAE liber meditationum, lingua germanica; Inc. « *Ich piug meiniů knie zu dem vater meins herren iesu cristi* » f. 41 v.

397. Chart. miscellaneus in 4, saec. XV, fol. 311.

« Qualiter executoria debet exequi »; inc. « *Primo debent denuntiari suspensi, postea excommunicati* » f. 1.

« Rug(erius?) et ceteri doctores de septem turpitudinibus », excerpta; inc. « *Nota septem casus turpitudinis* » f. 1.

« INNOCENCII pape (III) tractatus miserie condicionis humane », scr. a. 1438, f. 2. — « Sequitur registrum prescripti tractatus » f. 14.

« De fidelium defunctorum suffragiis et precipue an sacerdotes possint cum aliis missis peculiaribus puta de sancto Spiritu, de sancta Trinitate, aut aliis de tempore, satisfacere ipsis defunctis in missis obligatoriis et tricesimis ipsorum exoluendis » (titulus ex praefatione); sunt excerpta ex variis doctoribus, collecta in monasterio s. Michaëlis in « Newnkirchen » canonicor. regularium bambergensis dioeceseos a. 1438, f. 14 v.

Tractatus de confessione, scr. a. 1439; inc. « *Quoniam circa confessiones animarum pericula sunt* » f. 18 v.

(S. BERNARDINI SENENSIS) « sermo uel tractatus de conceptione uirginis Marie », scr. a. 1439, f. 23 v.

« Requisita ad diuinum officium »; inc. « *Sacerdotes celebraturi multa indigent circumspicione* » f. 31 v.

« Forma absolucionis debita et eius declaratio per doctores sacre theologie »; inc. « *Dominus noster Ihesus Xus. dignetur te absoluere* » f. 32.

« HUGONIS Tripharius », (i. e. de scientia s. Scripturae quae acquiritur legendo, meditando, orando), f. 32 v.

« Regule Iuris »; inc. « *Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institucione canonica obtineri* » f. 37.

« De sacramento unccionis, bona materia ex tractatu mgri. Heinrici de Hassia recepta », f. 37 v.

« IOHANNIS AWRBACH egregii decretorum doctoris directorium compositum pro instruccione simplicium prespiterorum (sic) in cura animarum » f. 38.

« WILLELMI DURANTI (sic) repertorium » de poenitentia (excerptum) f. 81.

« Tractatus de restitucionibus et qualiter sit restitutio facienda »; inc. « *Quoniam sicut scriptum est mendaces sunt filii hominum in stateris* » f. 85.

« Tractatus de expedicione infirmorum qui sunt in articulo mortis »; inc. « *Quia circa infirmos maius est periculum* » f. 96.

De poenitentia; inc. « *Penitentia est ut ait Ambrosius et mala peccata plangere et plangenda iterum non committere* » f. 100.

« Fr. HEINRICI DE MERSERBURCK ordinis fr. minorum quondam lectoris in Maydburck summula bona iuris ex diuersis libris sacrarum scripturarum », scr. a. 1438, f. 105 v. — Sequitur « registrum », scr. a. 1439, f. 132.

« Sermo de visitatione beate Marie virginis »; inc. « *Exurgens* (sic) *Maria abiit in montona* (sic) *Luc. I^o Tria notantur Marie visitacio et salutacio* » etc. f. 132 v.

Sermones XXXI de tempore et de sanctis; inc. « *Exiit edictum* (etc.) *Luce 5.º Sicut in Christo sunt duo naturae* » f. 134. — Insunt, f. 161, « Bona notabilia et informaciones de baptismo (etc.) »; inc. « *Communiter volo dicere aliquid de baptismo* ».

« Sermones boni de animabus »; inc. « *Gaudete et exultate* (etc.) *Luc. Vera ista sunt Xpi. dicta* » f. 278.

« RUPERTI HOLGOT tractatus » (de defunctis et de animarum poenis et suffragiis), scr. a. 1438; inc. « *In requiem mortui* (etc.) *Ex quo nobis* » f. 298 v.

« Bona et utilis coniuracio cuiusdam spiritus Gwidonis cognomine », scr. a. 1439; inc. « *Anno incarnacionis dominice M.^o CCC^o XXIIII°, die decembris in ciuitate alesti que iam verona vocatur* » f. 304 v.

« Visio quaedam mortui », scr. a. 1439; inc. « *(V)enite ad stolas meas narrabo vobis mirabilia magna. Mgr. quidam nomine Pocharpus* (sic) *in ybernia existens* » f. 309.

« AUGUSTINI de silentio in ecclesia »; inc. « *Rogo uos fratres karissimi quociens ad ecclesiam venientes* » f. 311.

398. Membr. in f. saec. XV, fol. 51.

(Dicta sapientum), quorum nomina: « Alexander Philippi regis filius, Aristotiles, Assaron, Diogenes, Galienus, Gregorius, Hermes, Ypocras, Homerus, Legimen, Medargis, Onesius, Plato, Pholomeus (sic), Pitagoras, Rabion, Socrates, Zolon (sic), Tac., Thesilus, Zaqualquium »; inc. « *Et hec sint dicta eius. Sedechias primus fuit per quem nuti* (sic) *dei lex precepta fuit* » f. 1. — Sequuntur, f. 44 v. interrogationes et responsa sapientum; inc. « *Sapientum dicta sunt hec, interrogaverunt Protegum de quodam qui suos capillos procurauerat nigros fieri* ».

399. Membr. in 12, varia manu saec. XIII-XIV, fol. *a* 186.

Tabula codicis, manu saec. XV, f. *a*.

« Remedia communia contra Epidemiam vitandam »; inc. *Primo vitare locum et infectos* » f. 1. — « Notabile teiccomcale (sic) multum bonum », lingua germanica; inc. « *Runing puppin fragete eyne* » etc. f. 4; manu saec. XIV.

« Diuerse auctoritates plurimorum sanctorum », i. e. sententiae patrum et sapientum, quorum nomina: Anselmus, Augustinus, Beda, Bernardus, Caesarius, Cyprianus, Fulgentius, Gregorius, Hieronymus, Hila-

rius, Hugo, Io. Chrysostomus, Isidorus, Origenes, Richardus, Salomon, Seneca; inc. « *Bernardus sic dicit - O homo securum accessum habes ad Deum* », f. 5.

« Petri cognomento Alfunsi (sic) ex iudeo christiani dyalogus (de Iudaeis) et Moysi iudei prefacio » f. 14.

« S. Ambrosii (sic) interrogatiua » ad b. Virginem; inc. « *Notandum quod beatus Anshelmus longo tempore cum lacrimis* » etc. f. 136.

« De planctu s. Bernhardi », i. e. ex s. Bernardo de planctu Virginis excerptum, f. 139 v.

Sermones duo de morte et depositione Iesu Christi; prior inc. « *Nota secundum Lucam. Erat fere hora sexta et tenebre* » etc. f. 141 v.

« Sermo de Assumpcione beate uirginis »; inc. « *Sicut cinnamomum et balsamum* (etc.) *Ecce IX posuit species aromatum* » f. 149.

« Beati Bernardi contemplacio de passione domini in septem horis » f. 158.

« Forma honeste et spiritualis vite »; inc. « *Dilectionem tuam adtencius deprecor* » f. 166.

« Magistri Hugonis tractatus de karitate » f. 175.

« De tribus signis boni status »; inc. « *Tria sunt signa per quae potest homo cognoscere si sit in bono statu* » f. 180.

Interpretatio vocabulorum graecae originis; inc. « *Micalogice* (sic), *i*(d est) *fabulose. - Apologetice i*(d est) *excusatorie* » f. 180 v.

De missa; inc. « *Nota secundum Albertum in libro de missa circa finem, quod sacerdos in missa si ante canonem aliquo casu deficiat* » f. 181.

« De frequentacione communionis »; inc. « *Videtur quod sacerdos quolibet die frequentare debet sacramentum eucharistie* » f. 183. — « Item de eodem » (argumento); inc. « *Si quis desiderat* » f. 183 v. — « De quinque impedientibus consequucionem gracie spiritualis »; inc. « *Quinque sunt impedimenta* » f. 184. — « De fructu eucharistie »; inc. « *De sacramento altaris est sciendum* » f. 184 v. — « Quociens debeat quis communicare »; inc. « *Tractandum est quociens aliquis debeat communicare* »; in margine legitur: « *Albertus ordinis predicatorum Episcopus Ratisponensis* », f. 186.

400. Chart. in 8, saec. XV vel XVI, fol. 523.

Quaestiones morales et philosophicae « collectae » facile in universitate heidelbergensi.

401. Chart. in 8, saec. XV, fol. 152.

Excerptum de fortitudine, ex s. Augustino, — « De Suggestione diaboli »; inc. « *Occupatur diabolus circa homines* » f. 1. — « De bono »; inc. « *Secundum ueterem philosophum* » f. 1 v.

« Fratris JACOBI ordinis carmelitarum (manus recentior corr. Heremitarum) sancti Augustini sophlogium », (i. e. Sophologium), f. 5, cum tabula capitulorum f. 2 et 152.

« Conditiones Veri religiosi », adnotatio brevis, f. 151 v.

Admonitio ad fidelem, metrice, lingua germanica; inc. « *Horc und swyg: Siech und hyt:* » f. 152.

« Auctores allegati in libro prescripto » (i. e. sophologio) f. 152 v.

402. Chart. in 4, saec. XV, f. 252.

Collectio sententiarum moralium ex Bibliis, auctoribus sacris et profanis et libris quorum nomina et tituli sunt: Æsopus, Ambrosius, Andreas (ad Gualterium), Andreas cappellanus Innocentii pp. IV, Aristoteles, Augustinus, « Bald. » auctor fabularum, Bellinus, Bernardus, Boetius, Caecilius, Cassiodorius, Cato, Catullus, Cicero, Claudianus, Constantinus imperator, Dionysius tyrannus, Firmianus, Frontinus, Fulgentius, Gregorius magnus, Gualfredus, Gualterius de Castilione, Hieronymus, Henricus Samariensis, Horatius, Hugo de S. Victore, Iacobus Beneventanus, « Iohannes Solobriensis » (l. Sarisberiensis), Isidorus, Isocrates, Iuvenalis, Lucanus, Macrobius, Martialis, Matthaeus Vindocinensis, Maximianus, « Montanarius », Ovidius, Palladius, Persius, Philon, Plato, Plinius, Priscianus, Proculus, « Prodns » (l. Proclus?), Prosper, Prudentius, Quintilianus, « Richardus iudex venosinus », Sallustius, Seneca, Statius, Terentius, Theophrastus, Valerius Maximus, Vegetius, Virgilius, liber de moribus medicorum, chronica de nugis philosophorum, liber qui dicitur Pamphilus, liber de astrolabio, liber qui dicitur facetus, proverbia vulgaria (italica lingua), auctor rudium doctrinae, proverbia metrica latina; « Diuiditur opus in quinque partes et quaelibet pars in suos libros et quilibet liber in sua capitula et quilibet capitulus in suos auctores sub inscriptione suorum autorum (sic) »; inc. « *De religione et superstitione capitulum primum. - Tullius de natura deorum libro primo, Sanctitas est scientia colendorum* ». — Sequitur, f. 249, tabula.

Epistola, lingua italica, de quodam bello in Tuscia, manu saec. XVI ineuntis; inc. « *Charo congnato Io non posso fare che ogni uolta* » f. 232 — Clavis cryptographica, facile eadem manu, lingua italica, f. 252 v.

In calce codicis adnotatio, lingua italica, manu cuiusdam figuli monasterii Passignani, dioeces. Fesulanae, a. 1497.

403. Membr. in 4, saec. XV, fol. 85; picturis illustratus.

« ALBERTANI causidici brixiensis, de ora sancte Agathe, liber de doctrina dicendi atque et tacendi. Compositus et compilatus sub anno M.°CC.°XXXXV.° mense decembri »; praeeunt « Rubrice tocius voluminis », f. 1.

Eiusd. « liber consolationis quem Albertanus (etc.) compilauit atque

composuit: anno (etc.) M.° CC.° quadragesimo sexto. In mensibus aprilis et madii » f. 12.

« Eiusd. de amore et dilectione dei » f. 42 — « De amore proximi et eius dilectione » f. 50 — « De amore et dilectione aliarum rerum corporalium » f. 67 v. Tres partes eiusdem tractatus « quem ego Albertanus causidicus (etc.) compilauit (sic) anno domini millesimo Ducentesimo trigesimo octauo, mensis Augusti. Quo anno et mense obsidebatur ciuitas brixie per fredericum imperatorem. Indicione undecima ».

404-410. Membranacei in f. saec. XV, fol. 2198; picturis illustrati.

« Fr. Petri BERTHORII prioris sancti Eligii Parisiensis monasterii sancti Mauri fossatensis monachi ordini sancti Benedicti de pictauie partibus oriundi repertorium morale cum suis addicionibus et supplementis locis suis ut (sic) cum decet ordinatis », sive « Tractatus de quolibet vocabulo predicabili secundum ordinem alphabeti »; in calce adscriptus est annus 1430:

404. fol. 302. — Litterae *A* et *B*.
405. a f. 303 ad f. 638. Litterae *C* et *D*. — In calce huius voluminis adnotatur: « Explicit prima pars diccionarii que continet quatuor litteras A, B, C et D etc. ».
406. a f. 639 ad f. 943. — Litterae *E-H*.
407. a f. 944 ad f. 1278. — Litterae *I-L*.
408. a f. 1279 ad f. 1688. — Litterae *M-P*.
409. a f. 1689 ad f. 1926. — Litterae *Q-S*.
410. a f. 1926 *bis* ad f. 2198. — Litterae *S-Z*.

411. Membr. in f. saec. XV, fol. 37; picturis illustratus.

« WYNANDI DE STEGA uallium Reni libellus qui dicitur mons quatuor fluuialium arborum » (synopsis lectionum in universitate heidelbergensi hab. de consanguinitatis et affinitatis naturalis et allegoricae arboribus), ad Ludovicum Bavariae ducem, a. 1417, f. 2. — Initium eiusdem operis imperfecti f. 1.

« Breuis oracio de horis beate Marie Virginis, de Angelis cunctis et omnibus sanctis ac fidelibus animabus, cum conclusione aptissima pro itinerantibus », versus rhythmici « pro domino duce »; inc. « *Dulce lilium uernale* || *O te quantumue penale* || *Circumtexit et aspexit* » f. 35 v. — Eadem oratio lingua germanica « pro domina ducissa »; inc. « *Du fusge lilge meilicher bhit* || *Eya wie viel der pynen ghit* f. 36. — Folio 1, alia manu adnotatur: « hec oratio est volgarizata pro preclarissima dna. Merhtildi uxore predicti principis, alias non haberet hic locum ».

Arbores genealogici, cum imaginibus s. Annae, b. Mariae virg., s. Elisabeth et s. Ioannis Baptistae, f. 36 v.

412. Membr. in 4, saec. XV, fol. 105; picturis illustratus.

WYNANDI DE STEGA « Adamas colluctancium aquilarum », i. e. tractatus mysticus de ecclesia tempore schismatis et concilii constantiensis, allegoricis picturis illustratus, praemissa, manu saec. XVI, notitia huius operis lingua germanica, f. 1.

« Eiusd. ymnus in laudem dei, gloriose virginis Marie et omnium ciuium supernorum », qui « cantatur ad omnes horas cum notis (i. e. iuxta tonum hymni:) sicud a solis ortu cardine »; inc. « *A summo choro seraphin* (sic) *concentum ad puerorum* || *Ardentes Xpo. dno. psallemus nunc altissimo* »; est carmen alphabeticum, cui accedit « glosula (acrosticha) ostendens compositoris nomen (« doctor Winandus me ornavit ») tot habe(ns) capitales litteras quot habet ymnus abecetarias »; inc. « *Dominice natiuitatis anno Millesimo Quadringentesimo Vigesimo in ciuitate Augusten. in crastino Epiphanie hunc composui ymnum* », f. 103 v.

413. Membr. in f. saec. XV, fol. 52; pict. ill.

« Speculum humane saluacionis », carmine rhythmico, Veteris et Novi Testamenti imaginibus illustratus; inc. « *Expediens et utile uidetur quod primo in hoc prohemio exponatur* || *De quibus materiis et historiis quolibet capitulo dicatur* ». Praeit index, ord. alphabetico.

414. Chart. in 4, scriptus anno 1466, fol. 306.

(IOANNIS STAUPITII) « liber qui vocatur amor dei continens in se tractatus 52 » (titulus manu saec. XVI; nomen auctoris ex « Inventario » Pal. Vat.); inc. « *Ad honorem domini mei* » f. 1. — « Adaptationes huius operis secundum quod conueniunt tam dominicis quam festiuis (diebus) » f. 298 v. — Index rerum, ordine alphabetico, f. 301 v.

415. Chart. in 8, saec. XV, fol. 139.

« Vita Xpi. abbreuiata a quodam Carthusiensi: liber bonus et utilis » f. 1.

« Liber de Imitatione Xpi. et contemptu omnium uanitatum mundi », sive « liber de instructione religiose et deuote anime etc. »; inc. « *Qui sequitur me* (etc.) *Hec sunt uerba Xpi.* » f. 30.

« Beati BERNHARDI Abbatis meditaciones » f. 65.

« IOHANNIS monachi Carthusiensis prope Pragam » epistolae tres « recollectae (etc.) anno etc. XLIX (i. e. 1449) etc. », — Prima: « dno. Iohanni preposito Ecclesie Osiliensis » f. 74 v. — Secunda: « suis compatriotis de Hamburg » (etc.); « compilata et collecta sunt haec a. d. M. CCCC. tertio », f. 84, — Tertia: « Dno. Heinrico Olemann ecclesie portunensis Canonico », « scripta manibus meis sanguine peccatorum repletis atque completa a. d. M. CCCC. tercio », f. 89 v.

« Mag. THEODERICI DE MONASTERIO doct. s. theol. Collacio uniuersitatis Colloniensis facta coram rege Collonie (sic) » f. 116.

« Beati ANTHELMI (sic) Canthuariensis episcopi ad fratrem morriturum » f. 117 v.

« Patriarcharum testamenta duodecim »; inc. « *Transcriptum Ruben quecunque mandauit filiis suis antequam moriretur* », scr. a. 1450, f. 119.

416. Membr. in 4, saec. XV, fol. 223; picturis illustratus.

« Vitae Iesu Christi secunda pars (etc.) pro magna parte meditacionibus tradita », i. e. meditationes de vita d. n. I. Christi, de Pentecoste, de assumptione et laude b. Mariae virginis, de finali iudicio, de poenis inferni: operis pars secunda, cum tabula in calce; inc. « *Occurrit nunc ut passionem domini nostri I. Christi tractemus* ».

417. Membr. in 8, saec. XV, fol. 70.

« Fratris GERHARDI lectoris predicatorum leodicensium de cordis doctrina » f. 1.

S. « ANSHELMI (Cantuariensis) de passione domini » f. 66 v.

De amore, carmen rhythmicum; inc. « *Amor sponte cor afficit* || *spontaneumque efficit* » f. 69 v.

418. Chart. in 8, saec. XV, fol. 278.

De aetatibus mundi, adnotatio brevis; inc. « *Prima ab adam usque ad noe* » f. 1.

« Tabula super contenta huius libri », (i. e. sequentis), f. 1.

« Speculum anime », sive « De vita Xpiana », scr. a. 1428, cum tabulis rerum alphabetica et analytica; inc. « *Si uis ad uitam ingredi serua mandata dei. In uerbis propositis ostendit cuilibet homini uiam uite eterne* » f. 15.

« Concordancia passionum 4^or^ euangelistarum »; inc. « *Scitis quia post biduum pasca fiet scribit Mt. 26* » f. 229.

« Casus (conscientiae) episcopales » f. 276 v.

Adnotatio brevis de suffragiis pro defunctis f. 278.

419. Chart. in 12, saec. XV, fol. 79.

« Liber gloriosus de incarnacione seu eterna consolatione » (Imitationis Christi libri III et IV) f. 3. — « Duodecim moniciones ad interna trahentes » etc. (Imit. liber II) f. 63. Praeit, f. 1, capitum tabula.

« (NICOLAI) DE CUSA car(d.) Dialogus de deo abscondito duorum quorum unus gentilis alius cristianus » f. 78.

420. Membr. in 12, saec. XIII, fol. 59.

Tractatus de praedicatione, contra vitia, de contemptu mundi et de aliis argumentis asceticis et moralibus; inc. « *Vidit Jacobus scalam a terra ad celum usque ascendentem* ». — Tabula capitum, manu saec. XV, f. 59 v.

421. Chart. in 12, saec. XV, fol. 35.

« Passio et vita domini nostri Ihesu Christi »; inc. « *O sacrosancta Trinitas que ex nihilo* » etc.

422. Membr. in 12, saec. XV, fol. 23.

De passione Christi; inc. « *Venit autem dies azimorum in qua necesse erat occidi pascha* ».

423. Membr. in 16, saec. XV, fol. 59.

(Petri de Alliaco) meditationes in psalmos poenitentiales f. 1.

« Oratio(nes duae) de eternali (et) temporali concepcione virginis gloriose »; prima inc. « *(G)aude electissima dei genitrix* » f. 58 v.

424. Membr. in 18, saec. XIV vel XV, fol 55.

(Speculum animae); inc. « *Notandum est quod proponuntur menti nostre tria specula siue consideraciones in quibus anima* » etc.

425. Membr. in 8, scriptus a. 1392, fol. *a* 80.

« Petri cognomento Alphunsi ex Judeo Xpiani. et Moysi iudei dialogus ». — Praeit, f. *a*, tabula capitulorum.

426. Chart. in 8, saec. XV, fol. 180.

Rabbi Samuelis tractatus ad Rabbi Isaac translatus ex arabico in latinum ab Alphonso Bonihominis hispano, ord. praedicator. a. 1339.

In calce codicis adnotatio de codice pignori dato a. 1422. « dno. Cunrado magistro hospitalis in Brelselden ».

427. Chart. in 8, saec. XVI, fol. 275.

« Argumenta et obiectiones de precipuis articulis doctrinae christianae cum responsionibus quae passim extant in scriptis Reuerendi praeceptoris O. U. »; inc. « *De rectitudine doctrinae ecclesiae, 1 argumentum: Duae nec sensu* » etc.

428. Membr. in f. saec. XI vel XII, fol. *a* 111.

« Homiliae dominicalium Evangeliorum abbreuiatae » (titulus manu recenti), a dominica prima Adventus usque in sabbatum Paschae:

« Beati ꝫ AUGUSTINI epi. » in ev. Ioannis: « I. i. t. cum sublevasset oculos Ihs. » f. 1.

« B. IOHANNIS epi. » in ev. Matthaei: « I. i. t. cum adpropinquasset Ihs. Hierosolymis »; inc. « *Puto res ipsa exigit ut queramus* » f. 3.

« B. GREGORII PP. » in ev. Lucae: « I. i. t. dixit Ihs. disc. suis – Erunt signa in sole et luna » f. 5.

« Eiusd. » in ev. Matthaei: « Cum audisset Ioannes in uinculis opera Xpi. » f. 7 v.

« Eiusd. » in ev. Ioannis: « I. i. t. miserunt iudaei ab Hierosolymis sacerdotes » f. 9 v.

« Venerabilis BEDE prbi. » in ev. Lucae: « I. i. t. missus est Gabrihel » f. 12 v.

« Eiusd. » in idem ev.: « Exsurgens Maria abiit in montana » f. 15 v.

« Gregorii pp. » in idem evangelium: « Anno quinto decimo imperii Tyberii » f. 18 v.

« ORIGENIS » in ev. Matthaei: « Cum esset desponsata mater Ihu. »; inc. « *Cum desponsata esset mater eius maria ioseph* » f. 21 v.

In idem ev.: « Liber generationis »; inc. « *Matheus* (sic) *suscepisse intelligitur incarnationem dni. secundum stirpem regiam* » f. 25.

« B. Gregorii pp. » in ev. Lucae: « Exiit edictum a Caesare Augusto » f. 31.

« Venerabilis Bedae pbri. » in idem evangelium: « I. i. t. pastores loquebantur ad inuicem » f. 34.

(Bedae) in ev. Ioannis: « In principio erat Verbum » f. 38 v.

In ev. Matthaei: « I. i. t. dicebat Ihs. turbis Iudaeorum et principibus sacerdotum Ecce ego mitto (etc.) »; inc. « *Euangelicae huius lectionis intellectus superiori narrationi herere uidetur* » f. 44 v.

« Ven. Bedae pri. » in ev. Ioannis: « I. i. t. dixit Ihs. Petro. Sequere me » f. 47 v.

« Eiusd. » in ev. Matthaei: « Ecce angelus domini apparuit in somnis (sic) Ioseph » f. 50.

« Eiusd. », in Octava domini, in' ev. Lucae: « Postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur » f. 52 v.

« Origenis, in dominica I. post natale dni. » in ev. Lucae: « I. i. t. Ioseph et Maria mater Ihu. mirantes »; inc. « *Congregemus in unum* » f. 56.

« B. Gregorii pp. » in ev. Matthaei: « Cum natus esset Ihc. in Bethleem » f. 58.

« Bedae p. », in Octava Epiphaniae, in idem ev.: « Venit Ihc. a Galilea in Iordanem » f. 61 v.

« Eiusd. dom. I. post Epiphaniam », in ev. Lucae: « Cum factus esset Ihu. annorum XII » f. 64 v.

« Eiusd. », in dominica II, in ev. Ioannis: « I. i. t. nuptiae factae sunt in Chana » f. 67 v.

« Origenis », in dominica III, in ev. Matthaei: « I. i. t. cum descendisset Ihc. de monte »; inc. « *Docente in monte dno.* » f. 70.

« Eiusd. », in dominica IIII, in idem evangelium: « I. i. t. ascendente Ihc. nauiculam »; inc. « *Ingrediente dno. in nauiculam* » f. 73.

« Bedae p. », in Purificatione s. Mariae, in ev. Lucae: « Postquam impleti sunt dies purgationis Mariae » f. 75 v.

« B. Gregorii », in Septuagesima, in ev. Matthaei: « Simile est regnum caelorum homini patri familias » f. 77 v.

« Eiusd. », in Septuagesima, in ev. Lucae: « Cum turba plurima conueniret et de civitatibus properaret ad Ihm. » f. 80.

« Eiusd. », in idem evangelium: « I. i. t. assumpsit Ihc. duodecim discipulos » f. 82.

« Eiusd. in Septuagesima, in ev. Matthaei: « I. i. t. ductus est Ihc. in desertum » f. 84 v.

« Bedae pri. », in dominica II, in idem ev.: « I. i. t. egressus Ihc. secessit in partes Tyri » f. 86 v.

« Eiusd. », in dominica III, in ev. Lucae: « I. i. t. erat dns. eiciens (sic) daemonium »; inc. « *Demoniacus iste apud matheum* » f. 89 v.

« Eiusd. », in dominica IIII, in ev. Ioannis: « I. i. t. abiit Ihc. trans mare Galileae » f. 92.

« B. Gregorii pp. », in dominica V, in idem ev.: « I. i. t. dixit Ihc. turbis. Quis ex vobis arguit me de peccato? » f. 95.

« Venerabilis Bedae p. », in ramis Palmarum, in ev. Matthaei: « I. i. t. cum adpropinquasset Hierosolymis. et venisset Bethfage » f. 98.

« Eiusd. », in cena domini, in ev. Ioannis: « Ante diem festum paschae sciens Ihc. quia uenit eius hora » f. 101 v.

« Leonis pp. sermo in Parasceve » f. 104 v.

« Ven. Bedae pbri. in vigilia Paschae », in ev. Matthaei: « I. i. t. uespere sabbati quae lucescit in primam sabbati » f. 107 v.

In ev. Matthaei: « I. i. t. defuncto Herode ecce angelus dni. apparuit » etc. (alia manu); inc. « *Quod defuncto herode redit ad terram isrl. ihs. finem saeculi. denuntiat* » f. 111.

429. Membr. in f. saec. XI, fol. 143; fine mutilus.

« Omelie dominicalium Evangeliorum ac sanctorum a Sabbato sancto Paschae usque in adventum Dni. » (titulus manu saec. XIV):

In ev. Ioannis: « I. i. t. dixit I. disc. suis: (S)ic deus dilexit mundum »; inc. « *Non enim misit deus filium suum in mundum ut iudicet mundum* » —

In id. ev.: « I. i. t. dixit I. (etc.) Qui non intrat per ostium in ovile »; inc. « *De illuminato illo qui cecus natus fuerat* ». Alia manu, f. 1.

« Ven. BEDE pbri. » in ev. Matthaei: « I. i. t. Vespere Sabati que lucescit in primam sabbati » f. 1 v.

« Eiusd. de die sancto », in ev. Lucae: « Una sabbati ualde diluculo uenerunt mulieres ad monumentum » f. 5 v.

« Eiusd. Feria. III. Pasc. », in ev. Lucae: « Stetit Ihc. in medio discipulorum suorum. et dixit eis. Pax uobis » f. 9.

« Eiusd. Fer. VI. » in ev. Matthaei: « Undecim discipuli abierunt in Galileam » f. 13.

« Beati AUGUSTINI epi. in die Sabbati sancti », in ev. Ioannis: « I. i. t. cum esset sero die, et fores essent clausae »; inc. « *Cum esset ergo| sero* » f. 16 v.

« Ven. Bedae pbri. in pascha annotina », in idem ev.: « I. i. t. erat homo ex Pharisaeis Nichodemus nomine » f. 17 v.

« Eiusd. in letania maiore », in ev. Lucae: « I. i. t. dixit Ihs. disc. suis. Quis vestrum habet amicum? » f. 21 v.

« Eiusd. dominica. II. post oct. (Paschae) », in ev. Ioannis: « I. i. t. dixit Ihs. disc. suis. Modicum et iam non videbitis me » f. 26 v.

« Eiusd. dominica III. post oct. pasc. », in idem ev.: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Vado ad eum qui me misit » f. 29 v.

« Augustini in nat. scorum. aplor. Philipi (sic) et Iacobi », in idem ev.: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Non turbetur cor uestrum »; inc. « *Erigenda fit nobis fratres ad deum maior intentio* » f. 33 v.

« Bede prbi. dom. V. », in idem ev.: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Amen amen dico uobis si quid petieritis » etc. f. 36 v.

« Augustini in vig. de ascensa dni. », in idem ev.: « I. i. t. subleuatis Ihc. oculis in caelum dixit. Pater. uenit hora »; inc. « *Glorificatum a patre filium* » f. 40.

« Bedae pbri. in ascensa dni. », in ev. Lucae: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Hec sunt uerba quae locutus sum ad uobis »; inc. « *Ascensurus in caelum* » f. 43.

« Eiusd. Dom. post ascensa dni. », in ev. Ioannis: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Cum uenerit Paraclitus » f. 48.

« Eiusd. in Sabb. Pentecosten », in idem ev.: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Si diligitis me. mandata mea seruate » f. 54.

« Eiusd. Dominica . IIII. post. oct. Pent. », in ev. Lucae: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Estote misericordes » f. 59.

« Eiusd. Dom. V. post oct. Pentecosten », in idem ev: « I. i. t. cum turbe irruerent ad Ihm. ut audirent uerbum dei »; inc. « *Factum est autem cum turbae inruerent* » f. 61.

« Eiusd. in vig. sci. Ioh. Baptistae », in idem ev.: « I. i. t. fuit in diebus Herodis regis Iudeae sacerdos quidam nomine Zacharias » f. 63.

« Eiusd. in nat. sci. Iohanis (sic) Baptiste », in idem ev.: « I. i. t. Elisabeht (sic) impletum est tempus pariendi »; inc. « *Precursoris domini natiuitas* » f. 68 v.

« Eiusd. Vigl. aplorum. Petri et Pauli », in ev. Ioannis: « I. i. t. dixit ei. Et iam dne. tu scis quia Simon Ioannis diligis plus his » f. 72.

« Eiusd. », in ev. Matthaei: « I. i. t. venit Ihc. in partes Caesareae Philippi » f. 75.

« Eiusd. in nat. s. Pauli apli. », in idem ev.: « I. i. t. dixit Symon Petrus ad Ihm. Ecce nos reliquimus omnia » f. 78 v.

« Eiusd. Dom. VI. », in idem ev.: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Amen dico uobis nisi abundaverit iustitia uestra »; inc. « *Quae sunt autem ista* » f. 79 v.

« Eiusd. Dom. VI. (sic) », in ev. Marci: « I. i. t. Cum turba multa esset cum Ihu. nec haberent quod manducarent » f. 81 v.

« Origenis Dom. VIIII. », in ev. Matthaei: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Adtendite a falsis prophetis »; inc. « *Adtendite* (etc.) *Quod paulo superius* » f. 84.

« B. Hieronymi Dom. VIII. », in ev. Lucae: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Homo quidam erat diues »; inc. « *Quis sit uilicus iniquitatis* » f. 88 v.

« Ven. Bedae Dom. XIII. », in idem ev.: « I. i. t. quidam legis peritus surrexit temptans Ihm. »; inc. « *Legis peritus qui de uita aeterna* » (etc.) f. 91.

« Eiusd. Dom. XI. », in idem ev.: « I. i. t. dixit Ihc. ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti »; inc. « *Publicanus humiliter orans* » f. 93.

« Eiusd. in nat. s. Iacobi apli. », in idem ev. Matthaei: « I. i. t. accessit ad Ihm. mater filiorum Zebedei » f. 94.

« Eiusd. in nat. s. Laurentii », in ev. Ioannis: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Amen amen dico uobis nisi granum frumenti cadens » f. 98 v.

« Eiusd. Dominica. XII. », in ev. Marci: « I. i. t. exiens Ihc. de finibus Tyri » f. 100 v.

« Eiusd. in decollatione s. Ioh. B. », in ev. Matthaei: « Audiuit Herodes » f. 103 v.

(Eiusd.) « Dominica. XIIII. », in ev. Lucae: « I. i. t. dum iret Ihc. in Hierusalem. transiebat per mediam Samariam et Galileam » f. 108 v.

« Eiusd. Dominica. XV. », in ev. Matthaei: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Nemo potest duobus dominis servire » f. 110 v.

« Eiusd. Dominica. XVI. », in ev. Lucae: « I. i. t. Ibat Ihc. in ciuitatem quae vocatur Naim » f. 113.

« Eiusd. Dominica. XVII. », in ev. Matthaei: « I. i. t. cum intraret Ihc. in domum cuiusdam principis Pharisaeorum » f. 114 v.

« Eiusd. in nat. sci. Matthaei apli. », in idem ev.: « I. i. t. cum transiret Ihc. uidit hominem sedentem in theloneo Matheum nomine » f. 116 v.

« E i u s d. Feria . IIII. Mens. Sept. », in ev. Lucae: « I. i. t. respondens unus de turba »; inc. « *Notandum quod semper loca rebus congruunt* » f. 121.

In idem ev.: « Factum est in una dierum »; inc. « *Ubi dns. sedens docuerit quando scribis* » etc. f. 123 v.

« B e d e », in ev. Matthaei: « I. i. t. accesserunt ad Ihm. Saducaei »; inc. « *Accesserunt quidam sadduceorum* » f. 125.

« E i u s d. in Festivitate s. Michaelis », in ev. Lucae: « Accesserunt discipuli »; inc. « *Si diligenter audistis euangelicam lectionem* » f. 127.

« E i u s d. (M a x i m i T a u r. - P e t r i C h r y s o l o g i) Dominica XVIIII », in ev. Matthaei: « I. i. t. Ascendens I. in nauiculam »; inc. « *Xpm. in humanis actibus* » f. 128 v.

« E i u s d. Dominica XVIII », in idem ev.: « I. i. t. interrogavit I. unus de scribis »; inc. « *Et interrogauit eum* » f. 130.

« E i u s d. », in ev. Lucae: « Simile factum est regnum caelorum homini qui seminauit »; inc. « *Aliam parabolam proposuit illis* » f. 133.

« H i e r o n y m i Dominica . XXII », in ev. Matthaei: « Simile est regnum caelorum homini regi »; inc. « *Ideo adsimilatum est regnum caelorum* » f. 134.

« B e d a e », in ev. Matthaei: « Abeuntes pharisaei consilium inierunt ut caperent eum » f. 135.

« E i u s d. », in ev. Lucae: « I. i. t. loquente Ihu. ad turbas ecce princeps unus accessit »; inc. « *Et superius dixi quod* (etc.) » f. 135 v.

« E i u s d. Vigilia Andreae apli. » f. 137 v.

« A u g u s t i n i (FULGENTII) in nat. apostolorum », in ev. Ioannis: « I. i. t. dixit Ihc. disc. suis. Ego sum uitis uera »; inc. « *Iste locus euangelicus fratres ubi dicit se dominus uitem* » f. 141.

« Ven. B e d e pbri. de apostolis ... (reliqua evanuerunt) », in idem ev.: « I. i. t. dixit I. disc. suis. hec mando uobis ut diligatis inuicem »; inc. « *In lectione euangelica que hanc antecedit dixerat dominus* » (huius homiliae initium tantum, reliqua desunt) f. 143.

429 *bis*. Chart. in f. saec. XVI, constans partibus duabus in unum compactis, quarum prior fol. 142, altera 110.

Pars prima:

FRIDERICI SYLBVRGII « Catalogus librorum graecorum manuscriptorum bibliothecae Palatinae », ab amanuensi ex autographo descriptus, f. 1; — continuatur foliis 136, 137, varia manu, ex autographis Sylburgii et Iani Gruteri.

Librorum mss. quorumd. latinorum brevis tabula f. 138.

Pars secunda:

Catalogus libb. graecorum mss. qui supra, manu F r i d e r i c i S y l b u r g i i f. 1; — continuatur f. 107, manu IANI GRUTERI.

Iani Gruteri ad magnificum dominum Grunium cancellarium, iambi, f. 107 v.

Eadem catalogi continuatio quae supra f. 107, locupletior tamen et alia manu, f. 108.

Sylburgii testimonium de quibusdam graecis codicibus a Iulio Pacio venditis bibliothecae heidelbergensi a. 1591, cum tabula eorumdem, f. 110.

430. Membr. in f. saec. IX vel X, fol. 186; initio et fine mutilus.

Sermones et homiliae, quorum desiderantur quatuor priores (numeri foliorum manu saec. XIV; quod folium nunc primum olim nonum erat. Numeri adscripti sermonibus bina serie, una et altera manu; recentiores uncis inclusimus):

(« V »). Sermo de ieiunio, initio carens; des. « *et quod nobis iuste competit relaxemus.* » f. 1.

« (VI). (S. Augustini?) Item sermo de beato Ioseph »; inc. « *In beato iacob frs. dilmi. et in sco. filio eius ioseph.* » f. 1 v.

« (VIII) XVIIII. (S. Augustini?) sermo de eo quod scriptum est: mortuus est Ioseph et filii Israhel creuerunt »; inc. « *Audiuimus in lectione quae lecta est frs. dilmi. quod mortuo ioseph* » f. 3.

« (VIIII). Sci. Augustini epi. sermo de decem plagis »; inc. « *Quia sermo qui nobis recitandus est frs. kmi. pro necessitate exposicionis modicum prolixior esse videtur* » f. 4 v.

« (X) XXI. (S. Augustini?) de eo quod scriptum est: Induravit dns. cor Pharaonis »; inc. « *Quocies leccio illa recitatur frs. dli. in qua frequenter audimus* » f. 7.

« (XI) XXII. Sci. Augustini omelia de uia trium dierum » f. 9.

« (XII). Oml. de manna uel amara aqua »; inc. « *Æsterna die frs. kmi. cum diuina lectio legeretur audiuimus quo filii isrl.* » f. 10 v.

« (XIII) XXIV. Omelia de exploratoribus »; inc. « *Sicut in leccione, que nobis modo recitata est, audiuimus frs. kmi. duodecim mensis inspectores* » f. 12 v.

« XXV. (S. Augustini?) Oml. de uirga Aaron »; inc. « *Omnis princeps tribus populi fr. kmi. habetur uirga* (sic) » f. 14.

« XXVI. Oml. de Balaham et Balach, media quadragesima »; inc. « *Cum diuina lectio legeretur frs. dili. audiuimus quod profecti filii isrl. collocauerunt castra* » f. 15 v.

« XXVII. Omel. de Raab meretrice et duobus nunciis »; inc. « *Leccio ista frs. kmi. que nobis modo recitata est: non tam gesta filii naue predicat* » etc. f. 17 v.

(S. Augustini?) « omel. de eo quod scriptum est: praecepit Ihesus populo suo ut parati essent ad transeundum Iordanem, et aliquid de Rab

meretrice et de subuersione Hiericho »; inc. « *Sicut frequenter caritati uestre suggessimus* » f. 20.

« XXVIII. Sco. Ambrosio (S. Augustini?) episco (sic) sermo de Gedeon »; inc. « *Esterna die audiuimus frs. kmi. quod cum sibi arbore quercu gedeon* » etc. f. 22.

« XXX. Sci Agustini (sic) epi. omelia de Samson »; inc. « *Samson frs. dili. fortitudinem habuit de gracia: non de natura:* » f. 24.

« XXXI. (S. Augustini?) omelia de Dauid et patre suo et de Golia »; inc. « *In scripturis diuinis frs. dli. una eademque persona* » f. 26.

« Sci. Agustini (sic) epi. (Fulgentii?) sermo de Absalon »; inc. « *Solet fidem natura seruare, consanguinitas facere caritatem* » f. 28.

« Sci. Acustini (sic) omelia de plaga dei »; inc. « *Modo cum regnorum leccio legeretur kmi. Audiuimus quod cum dei plaga seuiret* » f. 28 v.

« XXXIV. (S. Augustini) Sermo de iudicio Salomonis » f. 29 v.

(Eiusd.) « Sermo de sco. Helia » f. 30 v.

« XXXVI. (Eiusd.?) omelia de beato Heliseo et Gieci puero eius »; inc. « *Frequenter caritati uestrae suggessimus frs. kmi. beatum heliseum typum habuisse dni. saluatoris* » f. 32.

(Eiusd.?) « homelia de heliseo et secure in gurgite lapsa »; inc. « *Modo cum diuina leccio legeretur frs. kmi. audiuimus quo eunte beato heliseo* » f. 33 v.

« LEONIS pp. hom(i)lia de passione dni. » f. 36.

« S. GREGORII (nomen auctoris manu saec. XIV) Hom(i)lia lectionis » ev. Ioannis: « I. i. t. dixit Ihc. turbis Iudaeorum. quis ex uobis arguet me de peccato », « habita ad populum in Basilica Beati Petri apost. » f. 38.

« Sci. Hieronymi hom(i)lia in uigilia osanne »; inc. « *Postquam dns. quadriduanum* (sic) *mortuum suscitauit:* » f. 41. — Inter f. 42 et 43 desideratur folium. Ultima verba, f. 44: « *et purificat peccatorem et uiuificat morientem. ipso adiuuante qui uiuit* (etc.) ».

« HIOANIS (sic) omelia de Parasceuen »; inc. « *Conuenientes ad stationem ecclesiae matris* » f. 44.

« Om(i)lia de Sabbato sco. »; inc. « *Iudaei ergo quoniam parasceue erat ut non remanerent in cruce corpora Sabbato* »; initium tantum, reliqua desiderantur, f. 46 v.

(S. Gregorii pp.) « Om(i)lia lectionis » ev.: Manifestavit se iterum I. disc. suis, « feria 4ª pasche » (haec verba manu saec. XIV), « habita ad populum in basilica Beati Laurentii » f. 47.

(S. Augustini?) « Item unde supra de resurreccione »; inc. « *Gaudete frs. kmi. quia redempcionis nre. precium persolutum est* » f. 50.

(Eiusd.?) « item de resurrectionem (sic) Xpi. »; inc. « *Pascha Xpi. frs. dilectissimi regnum est celorum* » f. 51.

(S. Gregorii pp.) « om(i)lia lectionis » ev. Ioannis: « I. i. t. Maria stabat ad monumentum », « habita ad populum in basilica Beati Ioh. que appellatur constantiniana » f. 52 v.

(Eiusd.) « Om(i)lia lectionis » eiusd. evang.: « I. i. t. cum sero esset factum una Sabbatorum » etc. « habita ad populum in Bas. Beati Ioh. Baps. que appellatur constantiniana » f. 58.

(Eiusd.) « omelia lectionis » eiusd. ev.: « I. i. t. dixit Ihs. disc. suis. Ego sum pastor bonus », « habita ad populum in basilica beati Petri apostoli » f. 63 v.

(S. Augustini?) « Sermo de letania »; inc. « *Scire debemus et intelligere frs. kmi. quia dies conpunccionis* » f. 66.

(Eiusd.?) « Sermones de ascensione dni. »; inc. « *Saluator nr. dilectissimi frs. ascendit in celum* » f. 67, — « Item in dominica ascensa dni. »; inc. « *Magnus* (sic) *hodie frs. suscipimus diem festum* » f. 68.

(S. Gregorii pp.) « omil. lectionis secd. Marcum I. i. t. dixit Ihc. disc. suis eun̄tes in mundum uniuersum, habita ad populum in basilica sci. Petri die ascensionis dni. » f. 68 v.

« Sci. Augustini sermo de Pentecoste » f. 73.

(Eiusd.?) « item unde supra »; inc. « *Discensurus* (sic) *e mundo isto et ascensurus in celum* » f. 74.

(S. Gregorii pp.) « omelia lectionis » ev. Ioannis: « I. i. t. dicebat Ihc. disc. suis. Si quis diligit me sermonem meum seruabit », « habita ad populum Beati Petri (sic) die sco. Pentecosten » f. 74 v. — Inter f. 74 et f. 75 deest folium.

(Eiusd.) « omel. in natl. sci. Petri » f. 75.

(S. Augustini?) « in natl. sci Pauli »; inc. « *Cum omnes beati apostoli* » f. 76.

(S. Gregorii) « omelia lectionis » ev. Ioannis: « I. i. t. dixit Ihs. disc. suis Hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem », « abita (sic) ad populum in basilica sci. Pangrati (sic) die natalis eius » f. 77.

« Sci. Leoni (sic; s. Augustini?) papae oml. de sci. mart. Laurenti (sic) »; inc. « *Beatissimi Laurenti martyris cuius natalem hodie celebramus* » f. 81.

(S. Gregorii) homilia « lectionis » ev. Lucae: « I. i. t. dixit Ihs. disc. Si quis uult post me uenire abneget seipsum », « habita ad populum in Basilica scor. Processi et Martiniani die natalis eorum » f. 82 v.

(Eiusd.) « omel. lectionis » ev. Lucae: « I. i. t. dixit Ihs. disc. homo quidam erat diues », « habita ad populum in basilica beati Laurenti martyris » f. 83 v.

(Eiusd.) homilia « lectionis » eiusd. ev.: « I. i. t. dixit Ihs. similitudinem hanc homo quidam fecit cenam magnam », « habita ad populum in Basilica scor. apostolorum Philippi et Iacobi » f. 87.

(Eiusd.) « om(i)lia lectionis » eiusd. ev.: « I. i. t. accesserunt ad Ihm. publicani (sic) et peccatores ut audirent illum », « habita ad populum in Basilica scor. Iohannis et Pauli » f. 93.

(S. Ambrosii? Maximi Taurinensis?) « hom(i)lia in natl. sancti Iohannis Bapts. »; inc. « *In sancti ac beatissimi iohannis baptiste laudibus* » f. 102 v.

(S. Augustini?) « Item de eadem festiuitatem (sic) »; inc. « *Imperator celi et terre* » f. 103 v.

(S. Gregorii) « omel. lectionis » ev. Lucae: « I. i. t. dicebat Ihs. disc. Cum audieritis praelia et saeditiones (sic) nolite terreri », « habita ad populum in Basilica sci. Menne die natalis eius » f. 104 v.

« De assumptione b. Marie » (titulus manu saec. XIV), initio carens; des. « *et est ibi glorificans deum cum omnibus electis eius* ». — Adnotatur, eadem manu saec. XIV: « puto omnino apoc(ryph.) » f. 109.

(S. Gregorii) « homl. lectionis » ev. Matthaei: « I. i. t. dixit Ihs. disc. suis. Simile est regnum celorum decem uirginibus », « sancte Agnae die natalis primo » f. 111.

(Eiusd.) « oml. lectionis » ev. Lucae: « I. i. t. cum adpropinquaret Ihs. Hierusalem », « habita ad populum in basilica sci. Iohannis quae appellatur constantiniana » (finem quaere f. 124) f. 114 v.

(Eiusd.) « omelia lectionis » ev. Lucae: « I. i. t. rogabat Ihm. quidam de pharisaeis ut cum illo manducaret », « habita ad populum in basilica beati Clementis », fine caret, f. 120.

« MAXIMI (TAURINENSIS) oml. de natal. scor. confessorum » (nomen auctoris manu saec. XIV) f. 124. — Ordo turbatus foliorum sic restituatur: f. 124, 127, 125, . . . , 126, 128.

« Oml. de cottidinis (l. quotidianis) diebus »; inc. « *Benedictus deus et pater dni. nostri ihu. Xpi. idem admirandus ubique* » f. 127.

« Homel. de natale uirginum »; inc. « *Audistis frs. kmi. dum euangelica lectio legeretur ubi dns. in parabolis de decim* (sic) *uirginibus adseruit* » f. 125.

« Iacobi filii Ioseph historia natiuitatis sanctae Mariae uirginis » f. 133.

« Omel. de cottidianis diebus »; inc. « *Studete quaeso frs. kmi. dei uerbum meditare* » f. 139 v.

(S. Gregorii pp.) « omelia lectionis » ev. Ioannis: « I. i. t. erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum », « abita (sic) ad populum in cimíteriorum (sic) scorum. Nerei et Achillei » f. 141.

(Eiusd.) « omelia lectionis » ev. Lucae: « I. i. t. dixit Ihs. turbis. Si quis uenit ad me et non adit patrem et matrem », « habita ad populum in basilica sci. Sebastiani martires (sic) die natl. eius » f. 142 v.

(S. Augustini?) « omelia de natale scorum. martirum (sic) »; inc. « *Quotiescumque frs. kmi. scorum. martyrum sollempnia celebramus* » f. 147.

(S. Gregorii) « omelia lectionis » ev. Lucae: « I. i. t. dix. Ihs. disc. suis Sint lumbi uri. precincti », « habita ad populum in basilica beati Felicis confessoris die natl. eius » f. 149.

« De cottidianis diebus »; inc. « *Legimus in sanctis scripturis quia consolatus dominus omnes sanctos fideles* » f. 151.

« Sermones de transitu sancti Martini »; primus inc. « *Martinus igitur obitum suum longe praescitut* (sic pro praescivit) » f. 152 v. — « Item unde subra (sic) de sancti Martini toron. (i. e. turonensis) », secundus sermo; inc. « *Arcadio uiro* (sic) *et honorio scs. Martinus toronicorum eps.* » f. 154 v.

(S. Gregorii pp.) homilia lectionis ev. Matthaei: « I. i. t. dix. Ihs. disc. suis parabolam hanc homo quidam peregre proficiscens », « habita ad populum in basilica beati Siluestri confessoris die natalis eius » f. 155.

« Omelia de cottidianis diebus »; inc. « *Audite filioli mei et intelligite quomodo sacra scriptura uos admonet* » f. 158.

« Omelia secunda die rogationum »; inc. « *Audiuimus frs. dili. cum euangelium legeretur ubi dixisse dominum ad turbas. uel apostolos suos. bonus homo* » f. 159. — Prima pars concordat cum homilia f. 179.

« Omelia in die tertia rogationum »; inc. « *Audiuimus frs. dili. cum euangelica lectio legeretur dicente dno. Venite benedicti patris mei* » f. 161.

(S. Gregorii pp.) « omelia lectionis » ev. Lucae: « I. i. t. designavit dns. et alios septuaginta duo », « habita ad populum in episcopio ad fontes lateranes (sic) » f. 163.

(Eiusd.) « omelia lectionis » ev. Lucae: « I. i. t. Anno quintodecimo imperii Tiberii Cesaris », « habita ad populum » f. 170 v.

(Eiusd.) « omel. lectionis » ev. Ioannis: « I. i. t. una Sabbati Maria Magdalenae », « habita ad populum in basilica sci. Iohannis quae appellatur constantiniana » f. 177 v.

« Item unde supra omilia sci. Cesarii ep. ad monachos »; inc. « *Audiuimus frs. kmi cum euangelio* (sic) *legeretur dixisse dnm. ad turbas ul. ad discipulos suos* » f. 179. — Concordat fere usque ad finem cum prima parte homiliae f. 159.

« Sci. Augustini omelia ad monachos »; inc. « *Frequentes discimus* » f. 180 v.

« Sci. Effrae omelia de die iudicii »; inc. « *Venite omnes frs. audite consilium meum peccatoris et indocti effrem* » f. 182.

De s. Michaële in monte Gargano, sermo cui titulus: « In nomine. Dei summi »; inc. « *Memoriam beati michahelis archangeli toto orbe uenerandē ipsius et opere condita et consacrata opere demonstrat* » (sic in omnibus) f. 184.

(S. Gregorii pp.) « omelia lectionis » ev. Matthaei: « I. i. t. misit Ihs. duodecim discipulos suos », « habita ad populum in basilica sci. Stephani », fine mutila, f. 186.

431. Membr. in 4, saec. XI, fol. 228.

Homiliae in Evangelia per annum in duas partes divisae, adscriptis numeris sed nullis auctorum nominibus. Prior pars homilias continet LXXXVIII; altera (f. 128) LXXXV; prima, f. 2 v. inc. « *Lectio s. e. s. Matth. In illo tempore cum esset desponsata mater Iesu* (etc.) *Omelia lectionis eiusdem. Matheus apostolus et euangelista natiuitatem dni. et saluatoris nostri* ». Homilia ultima fine mutila. — Praeit, f. 1, tabula homiliarum initio carens.

432. Chart. in 4, saec. XV, fol. 432.

« Omeliarum volumen primum cum sermonibus ab aduentu ad resurrectionem domini ». Insunt homiliae et sermones Ambrosii, Augustini, Bedae, Gregorii pp., Herici (sic), Hieronymi, Ioannis episcopi, Leonis pp. Maximi (Taurinensis), Origenis. Primus sermo inc. « *Occidit adam. Et in veritate non stetit Agnoscimus quia de ueritate lapsus est* ».

433. Chart. in 4, saec. XV, fol. 419.

Homiliae et sermones per annum Adam abbatis, Augustini, Eusebii episcopi, Fulgentii ep. Gregorii pp. Hieronymi, Hilarii ep. Ioannis ep. Leonis pp. Maximi ep. Origenis, Petri Damiani f. 1 v.; prima « Bede presbiteri » in « epistola(m) ad Romanos: (F)ratres scientes q. iam est hora nos de sompno surgere ». — Praeeunt, f. 1: Gregorii pp. epistola ad Secundinum coepiscopum de homiliis suis (« prologus »): — « Karoli (magni) imperatoris epistola de corpore omeliarum ». Codex fine mutilus.

434. Chart. in 4, saec. XV, fol. 221.

Excerptum ex « Heinrico de Firmar a », et adnotationes variae de rebus theologicis, f. 1.

Tituli sacrorum aliorumque librorum, cum interpretatione lingua germanica, f. 1 v. — « Superpellicium dicta est vestis » etc. f. 1 v.

Collatio Veteris et Novi Testamenti de adventu et vita Iesu Christi; inc. « *Annunciacio beate virginis figuratur in veteri testamento: Gen. 18. Annunciatur abrahe natiuitas ysaac per angelum* » f. 2.

Adnotationes variae de rebus theologicis et paschate Hebraeorum f. 8.

« Sermo in die Ascensionis »; inc. « *Ascendisti in altum* (etc.) *ps. In verbis assumptis circa ascensionem domini tria nominantur* » f. 8 v.

« De corpore Xpi. Indulgentiarum summa »; inc. « *Licet ergo in die Cene quando sacramentum predictum* » etc. f. 10. — Sequitur adnotatio de eod. argumento.

Sermo « in die Assumcionis »; inc. « *Beati qui custodiunt vias meas,*

De s. Iacobo, sermo; inc. « *Potestis bibere calicem* (etc.) *Math. 20. Cum sancti apostoli Iacobus et Iohannes* » f. 150 v.

« Sermo de natiuitate beate virginis »; inc. « *Sapientia edificauit* (etc.) *Prou. 9. Cupiens dei filius per suscepcionem humane nature* » f. 152 v.

« Sermones (duo) de Concepcione beate Marie approbati in studio parisiensi nec non ibidem predicati »; primus inc. « *Tota pulchra es* (etc.) *Cant. 4°. Domini mei reuerendi et fratres dulcissimi ut gratia spiritus almi* » etc. f. 153 v. et 159.

« Notabile bonum de 5ª (sic) trinitate »; inc. « *Cum secundum Augustinum in 3° de Trinitate et alios doctores* » f. 164 v.

Quaestio de b. Virgine ex libris Sententiarum f. 165.

« Maximini (sic) episcopi », Augustini, Fulgentii, « Iohannis episcopi », Leonis pp., Ioannis Chrysostomi sermones de tempore ab adventu Christi ad Ascensionem f. 167.

« Sermo de sancta Anna »; inc. « *Elegit sibi tribum Iuda* (etc.) *Ps. In uerbis istis ad laudem beate anne et ihesu Xpi.* » f. 205. — Praeeunt, f. 204, adnotationes de eodem argumento.

Sermo de Spiritu Sancto, quod moveat memoriam, doceat rationem, commoveat voluntatem; inc. « *Aput nos manebit* (etc.) *In hys tribus secundum Bernardum in quodam sermone qui incipit celebremus tota consistit anima* » f. 206.

Sermo de assumptione; inc. « *Benedictus deus omnipotens* (etc.) *Illa sunt dicta de sancta muliere iudith* » f. 206. In calce legitur: « hunc sermonem fecit doctor Franckfurt ». — Sequitur adnotatio de eod. arg.

« Nota quod septuagesima sit tempus deuocionis, LX (i. e. Sexagesima) tempus innouacionis, 50 (i. e. Quinquag.) tempus admissionis » etc. f. 208 v.

Sermones « de assumptione Marie virg. » et de sacramento eucharistiae; primus inc. « *Veni de Libano* (etc.) *Videmus hoc quod quando aliqua mulier invitatur ad coronam* » f. 209 v.

Sermo de passione domini; inc. « *Egressus Ihesus* (etc.) *Io. XVIII. Considerate diem hodiernam. Nescio cogitare quid melius sit facere* » f. 216.

435. Chart. in 4, saec. XV, fol. 281.

« Omelie et legende (i. e. lectiones, de tempore et de sanctis) per totum annum ». Insunt homiliae Augustini, Aviti, Bedae, Fulgentii, Gregorii pp., Hieronymi, Ioannis episc., Isidori, Maximi, Origenis, Rhabani. Prima (Bedae) in fest. « sancti Andree apostoli » inc. « *I. i. t. Stabat iohannes* (etc.) *Tanta ac talis est diuine scripture sublimitas* ».

436. Chart. in 4, forma oblonga, saec. XV, fol. 148.

« Omelia(e) » et « legenda(e) » de tempore et de sanctis. Insunt homiliae Ambrosii, Bedae, Fulgentii, Gregorii pp., Hieronymi, Io. Chry-

sostomi, Ioannis episcopi, Isidori, Leonis pp., Maximi, Origenis, Rhabani. Prima « Beati Iohannis epi. de eadem (sic) lectione super euangelium ut legitur in die palmarum »; inc. « *Puto ipsam* (sic) *res exigit ut queramus* » f. 1.

S. PAULI ap. epistolae ad Romanos, ad Corinthios et ad Galatas (imperfecta), praemisso brevi prologo qui inc. « *Sic continetur in epistola sci. pauli* » f. 99.

437. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 142.

« ANTHONII (sic) PARMENSIS Postille », i. e. sermones in Evangelia per annum, f. 1.

Symbolum apostolorum, nominibus eorum praefixis singulis articulis, collatum cum verbis prophetarum, f. 1 v.

« Nota de questoribus »; inc. « *Questor, nota de questoribus qui discurrunt per ecclesias cum litteris remissionum et predicantibus abusiones vacantes commessationibus* (sic) *et ebrietatibus* » f. 140.

« Nota bonum notabile », lingua germanica; inc. « *Zwene priest von predig ordin.* » f. 140 v.

« In dedicatione ecclesie sermo optimus »; « scriptus est iste sermo sub anno domini M°. ccc° 94 »; inc. « *Domum tuam* (etc.) *Psalmus. Hic tangitur dedicationis cuiuslibet ecclesie* » f. 141 v.

438. Chart. in 4, saec. XV, fol. 272.

« Expositio epistolarum Pauli dominicalium per circulum anni », usque ad dominicam XXV post Pentecostem; inc. « *Videte quod non solum mihi laboraui sed omnibus . hanc propositionem scribit sapiens Ihesus filius Syrach* » f. 1.

Mag. IORDANI (DE QUEDLINGBORD) sacre theologie professoris de LXV articulis passionis domini nostri Ihesu Cristi » f. 132.

(NICOLAI DE AUXIMO) « cronica q. dicitur flores temporum »; inc. « *Marie virginis indignus ego sacrista* » f. 156.

« Questiones super tres libros Sententiarum scilicet super secundum tertium et quartum »; manu fere coaeva adnotatur: « ex Bonauentura »; inc. « *Queritur utrum angelus in primo instanti creacionis sue* » etc. f. 189.

« Expositio Misse cum Exposicione Canonis »; inc. « *Tria sunt in quibus precipue diuina lex consistit* » f. 217.

« Hystoria NYCHODEMI de passione et resurrectione domini » f. 260 v.

« Mag. IOHANNIS MENK de Hiremberga (?) sacre theologie professoris collacio de resurrectione dominica », « sermo factus ad uniuersitatem heydelbergensem a. 1437 in cappella virginis gloriose » f. 270.

« Nota dictando tene quatuor precipue » etc. f. 271.

« Utrum vis spirativa est Spiritui Sancto a patre et filio uniformiter communicata »; inc. « *Et nota - queritur* (etc.) - *Conclusio prima. Spiritus sanctus a patre et filio procedere* » etc. f. 272. — Sequitur adnotatio de eod. argumento.

439. Chart. in 4, saec. XV, fol. 204.

Lectionarium de tempore et (f. 135) de sanctis (pars aestiva), fine mutilum. In marginibus adscripta nomina: Ambrosii, Augustini, Bedae, Gregorii pp. Hieronymi, Maximi, Origenis; insunt bullae Bonifatii VIII et Clementis; inc. « *(F)eria IIII^{a} in vigilia ascensionis ewang.* (sic) *sec. Iohannem. (Homili)a beati Iohannis episcopi - Potuit silenter hec eadem verba* ».

440. Chart. in 4, scriptus anno 1440 (?), fol. *a* 254.

Sententiae variae Alani, Boetii, Cassiodorii, Lactantii, Macrobii, Platonis, Pythagorae, Quintilii, Sallustii, Salomonis, Senecae, Tullii, Valerii, Varronis, f. *a*.

« NICOLAI DE WRMITH ord. fr. predicatorum in conuentu brunnensi actu predican(tis) sermones collecti a diuersis libris et (ab ipso) predicati sub anno dni. M°. CCCC°. vicesimo viii°. » f. 3. — Tabula, ordine alphabetico, f. 251 v.

441. Chart. in 4, saec. XV, fol. 371.

NICOLAI LUCINI Esculani, prioris faventini ordinis praedicatorum, sermones de tempore et « de sanctis » f. 1.

Adnotatio de verbis adhibitis in consecratione panis eucharistici f. 371 v.

442. Chart. in 4, saec. XV, fol. 366.

« Mag. THOME DE HASSELBACH sermones de sanctis » f. 1.

« Magistri IOHANNIS GEUS sermones et tractatus inscripti:

« De corea » f. 206.

« De nuptiis et iocis et ludis tempore carnispriuiali fieri solitis » f. 221.

« De ludo taxillorum » f. 230, — « Alius de ludo taxillorum » f. 236.

« De claue que est ymago verendorum virilium » f. 239 v.

« De superfluitate et preciositate indumentorum » f. 240 v.

« De potacione vini cum immergitur lignum sancte crucis et de potacione sancti Iohannis » f. 266 v.

« Sermo communis », (sine auctoris nomine); inc. « *Sciendum quod diuersi homines* » f. 273.

« Differentia consiliorum a preceptis et que et quot sint consilia

superaddita preceptis », (item caret auctoris nomine); inc. « *Consilia in multis* » f. 276 v.

« De animabus » f. 278 v.

« De penis dampnatorum » f. 284.

« De implendo et audiendo uerbum dei quem (sermonem) fecit M. Io. Geus coram duce Alberto Austrie » f. 298.

« De ueneracione sanctorum »; inc. « *Tho. 45. Quamuis superiores sancti sint magis deo accepti quam inferiores* » f. 304.

« M. Io(annis de) Ge(us) » sermo de festo « Annunciacionis. Anno etc. XLIII », (i. e. 1443), f. 313.

« Eiusd. de aduentu domini »; adscriptus est annus 1444, f. 319.

« Collatio de omnibus sanctis »; inc. « *(V)enerabiles patres domini doctores* (etc.) *utinam solempnitate gaudiosissima iocundamur* » f. 326.

« Rudolfi de Bruxella collacio de aduentu domini » f. 330.

« Mag. Iohannis de Franckfordia sacre theologie prof. predicatoris in Heydelberga etc. collatio de Spiritu Sancto », facta a. 1438, f. 334.

« Collatio de nativitate Marie uirginis »; inc. « *Venerabiles* (etc.) *domini et doctores nobiles magistri* (etc.) *rex regum mundialis machine gubernator* » f. 338.

« Rudolphi de Proxella (l. Bruxella) collatio de aduentu » f. 343.

« Sensati sermones duo - Dominica in Septuagesima, (et) in parasceue » f. 350.

« Gersonis cancellarii parisiensis tractatus contra supersticiones » f. 355 v.

Sermo de passione domini; inc. « *Vos omnes qui transitis per viam* (etc.) *Ieremias in trenis. Bernhardus dicit super cantica capticorum* (sic) » f. 362.

443. Membr. in f. saec. XIII vel XIV ineuntis, fol. 121.

Carmina, varia manu, in laudem b. Edmundi praesulis Angliae et de miraculis eiusdem; primum inc. « *Presulis adigi. Rex aurum ferre volebat.* || *Anglicus. hoc presul. palmam claudens proibebat* (sic) » f. 1.

« Mag. Iohannis leodiensi sermones totius anni » f. 2.

Attributiones, ordine litterarum digestae; inc. « *Angelus - purus nature conciliator fidelis in custodiendo* » f. 98.

Fr. Iuliani ord. praedicatorum in Hungaria ad Perusinum episcopum Ap. Sed. legatum epistola de historia et moribus Tartarorum f. 105.

Danielis sermones: De b. Virgine, de s. Ioanne Baptista, de adventu Spiritus Sancti, ad quoslibet religiosos, de omnibus sanctis, de tempore, etc. f. 106.

« Cursus (liturgicus) in honorem nominis ihu. Xpi. » insertus f. 119. — Item hymnus, carmine rhythmico, in honorem I. Chr. inc. « *Iesus dulcis memoria, dans uera cordis gaudia* ».

Adnotationes de monasterio s. Mariae de Schonaugia et eiusdem iuribus, varia manu, f. 121 v. — I[a] inc. « *notum sit* (?) *inspecturis quod soror yda .... nobis post mortem suam dimidium iugerum agri* » etc. — II[a] inc. « *Gerildis de wineheim heinricus* (etc.) *dederunt nobis censum* » etc. — III[a] inc. *Iudices consules (et omnes) ciues spirenses. Nouerint uniuersi presencium inspectores, quod bertha uidua dicta de roheus conciuis nostra dudum a bone memorie quondam Ottone abbate sconaugiensi XXti. maltra tritici puri spirensis mensure* (etc.) *comparauit* » etc. Adscriptus est in calce annus 1284. Praemissa sunt prima verba eiusdem adnotationis, calamo obliterata.

444. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 56.

« Liber qui intitulatur cordiale de quatuor novissimis »; inc. « *Memorare nouissima tua* (etc.) *Eccl. VII. Sicut dicit beatus Augustinus libro suarum meditacionum plus uitanda est sola peccati feditas* » etc. f. 1.

« S. Augustini speculum peccatorum » f. 49.

Ad atramentum conficiendum quae sint necessaria, brevis adnotatio; inc. « *R. 1. libram galle Romane puluerizate* » f. 56 v.

445. Chart. in f. saec. XV, fol. 301.

Tabula codicis f. 1.

« Mag. Henrici de Hassia sermones per circulum anni » f. 2.

Tractatus de peccatis linguae, quarta pars; inc. « *(C)onsequenter quarta principaliter dicendum erit de malediccione* ». Praefixa est admonitio sequens: « *Principium istius materie de peccatis li(n)gwe inuenies in alio libro per longum passum in Rubro libro in cuius principio ponitur tractatus intitulatus tripartitum cuius principium Cristianitati, post hoc ponitur principium huius tractatus cuius inicium est: Qui in uerbo non peccat* » f. 30.

« Speculum Institucionis ordinum et officiorum ecclesie acceptum a registro ipso »; inc. « *Ante hominis lapsum in paradiso deus instituit matrimonium. — Anno incarnacionis domini institutus est ordo hospitalensium* » f. 78.

« Tractatus de septem uirtutibus, cum multis exemplis », — « Tractatus de septem uiciis capitalibus cum diuersis exemplis » imperfectus; prior inc. « *Fides est totius edificii spiritualis fundamentum* » f. 79.

« Quadragesimale usque ad dominicam in passione domini » imperfectum; inc. « *Dixit primo mane* (etc.) *Et dixit Salomon* » f. 163.

Sermones LI de sanctis et de tempore, quorum tabula f. 1; primus de s. Petro inc. « *Tu es Petrus* (etc.) *in ... animal dignius est et nobilius* »; initio primi serm. adnotatur: « *transcriptus est* », f. 235.

« Sermo bonus ad synodum »; inc. « *Venit hora Ioh. XVI. Reverendi patres prelati et doctores* (etc.) *sicut deus optimus pater misit filium suum* » f. 298 v. — Sequitur, f. 301, epitome sermonis eiusd. argum.

Sermo in « dominica prima in aduentu domini », imperfectus; inc. « *Auicenna dicit lapis intra aquam ueniens* » f. 301 v.

446. Chart. in 4, saec. XV, fol. 254.

« Peregrini optimi sermones de tempore et de sanctis » f. 1.

« Sancti Ieronimi epistola ad Paulam de alphabeto hebreorum » f. 83.

« Canon. Lunarem eclipsim per tabulas inuenire », — « Eclipsim solarem supputare », i. e. tabulae ad solis et lunae eclypses praecognoscendas, adscripta nota: « Tubingae a. 1518 »; inc. « *Supputa radices mediae* » (folia recentiora inserta) f. 84.

Tabulae astronomicae f. 86.

« Alfonsi illustrissimi regis tabule et primo tabula differentiarum unius regni ad aliud et nomina regum atque ere differentie cuiuslibet note in tabulis sequentibus sunt posite differentie annorum et differentiarum omnium erarum » f. 90.

Adnotationes astronomicae variae et exempla canonum astronomicorum (finem quaere f. 93 v.) f. 94.

« Tractatus de composicione quadrantis et astrolabii »; inc. « *Quoniam scientia artis astrologice non completur absque debitis instrumentis* » f. 96.

Tractatus de natura locorum ratione habita coeli; inc. « *(D)e natura locorum que prouenit ex habitudine loci ad celum tractaturi* » f. 102.

« Collecta ex libro qui intitulatur imago mundi edito a domino Petro Alliaco episcopo » f. 117 v.

« Mag. Petri de Alliaco episcopi cameracensis tractatus de mappa mundi » f. 123.

« Tituli quorumdam librorum astronomicorum ex libro quodam qui incipit occasione quorumdam librorum »; inc. « *(E)x libris ergo qui post libros geometricos et arithmeticos inveniuntur aput nos scripti sunt hii* » f. 125 v.

Petri de Alliaco « ymago mundi » f. 126.

« Tractatus super ysagogas Alkabicy ad scientiam ... astrorum », imperfectus; inc. « *Vir sapiens dominabitur astris P. tholomeus in sapienciis almagesti* »; in margine adnotatur: « *Non ille tractatus est commentum super theoricam planetarum alckabicii qui ponitur infra* » (i. e. f. 195), f. 138.

« Tractatus tabularum variabilium et quarumdam inuariabilium », et alii plurimi tractatuli astronomici; inc. « *Tabula arcus et corde et umbre sunt inuariabiles* » f. 158.

« Tractatus de motibus planetarum »; inc. « *Quoniam astrologia tanto est excellentior quanto de excellentiori tractat* » f. 166.

IOANNIS DE SACROBOSCO tractatus astronomicus, cum glossis, f. 169.

« ALCHABITII Theorica planetarum » f. 195.

« Mag. IOHANNIS DE MUR Canon super coniunctiones veras solis et lune et oppositiones earumdem super meridianum parisiensem » f. 218. — Sequitur, f. 219, eiusdem auctoris tabula qua « habetur verus locus solis quolibet die anni composita Parisiis a. 1304 ».

« Mag. IOHANNIS DE LIVERIIS » tabulae astronomicae; adscripta est nota anni 1340, f. 219 v.

« Iohannis de Mur tabulae reuoluentes de uera coniunctione et oppositione solis et lunae » f. 228. — Sequuntur tabulae astronomicae aliae.

« IOHANNIS BRAD plebani wormatiensis dyocesis Officium integrum contra perfidos persecutores fidei Xpi. Theucros (l. Turcas) et alios imitatores dampnati machometi conscriptum presule Reynhardo de Sickingen », latine et germanice, f. 254.

447. Chart. in f. saec. XV, fol. 121; picturis illustratus.

« Fr. ANTONII BOTONTINI ord. minorum professoris indigni » sermones quadragesimales « LIX, ad Illustrem et Religiosissimum principem dominum Guidantonium Montisferetri Urbini ac Durantis praecellentissimum Comitem ».

448. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 458.

« IORDANIS sermones » de tempore (CCXCII) « per totum annum », cum indice rerum ord. alphab. et tabula sermonum. — Praeit, f. *a*, brevis adnotatio lingua germanica de pretio soluto pro scriptura codicis, eoque compingendo, et pro chartis.

449. Chart. in 4, saec. XV, fol. 204.

« SENSATI sermones de tempore » (titulus manu saec. XVI), cum tabula rerum ord. alphabetico, f. 1.

(ALDEBRANDINI) « Credo » seu expositio symboli, scr. anno (14)54; inc. « *Funiculus triplex difficile rumpitur et funiculus iste quo a terra trahimur ad celum* » etc. f. 155.

« Nota quod ista sunt prohibita tempore interdicti etc. »; inc. « *Clerici non debent dicere missas nec horas in loco interdicto* » f. 190.

« Stella clericorum »; inc. « *Quasi stella matutina in medio nebule i(d est) peccatorum. Proprietates huius stelle matutine* » f. 192.

De confessione; inc. « *Confessionem quatuor debent praecedere* » f. 198 v.

450. Chart. insertis foliis àliquot membranaceis. in 4, saec. XV, fol. 374.

« Operis postillarum volumen secundum », i. e. sermones dominicales a Paschate usque ad Adventum, a CCLIV° ad CDLX^{m}; inc. « *Expedita prima parte tercie partis que fuit de Xpi. passione sequitur nunc 2^{a} pars eiusdem 3e partis que tractat de eius resurrectione* ». — Sequitur index ord. alphabetico. Codex absolutus a. 1451, die 24 Febr.

451. Chart. in 4, saec. XV, fol. 306.

« Francisci de Maronis sermones » per annum, in duas partes divisi, f. 8; praeit, f. 1, « Registrum », i. e. tabula sermonum.

452. Chart. insertis foliis aliquot membranaceis, in 4, saec. XV, fol. 320.

« Sermones optimi de sanctis per annum »; inc. « *Sermo primus de sancto Andrea - Ligauerunt achyor manibus et pedibus et sic vinctum in restibus dimiserunt eum. De achyor dicitur quod satellites holofernis ligaverunt eum ad arborem* ».

453. Membr. in 4, saec. XIV vel XV, fol. 221.

Sermones de tempore et de sanctis CXVII; primus « de S. Andrea » inc. « *Venite post me. Math. IIII. Beatus B. exponens uerbum propositum dicit. Per hec uerba dominus omnes nos ad eternitatem uocat* ».

*454. Codex redditus a. 1816 bibliothecae Universitatis Heidelbergensis; v. Wilkenium (p. 291-295).

455. Chart. in 8, saec. XV, fol. *a* 238.

« Discipuli manuale sermonum collectum ex sermonibus eiusdem Discipuli de tempore, anno domini 1435, et hoc propter pauperes sacerdotes qui non possunt sibi comparare totum librum sermonum Discipuli », scr. a. 1438; initium madore corruptum. — Sequuntur: I. Adnotatio: « Hoc modo legitur breuiatura istius libri » etc. f. 221 v. — II. Tabulae et index rerum, ordine alphabetico, f. 222 v. — III. « Tabula de communioribus et utilioribus materiis communi populo aliquotiens predieabiles (sic) » f. 229 v. — IV. « Tabula de Exemplis que habentur in presentibus Sermonibus » f. 230, — V. Tabulae ad inveniendam litteram dominicalem, aureum numerum etc. ab anno 1436 ad a. 1498, f. 232 v.

« Legenda de sancto Udalrico »; inc. « *Ulricus potest interpretari ulreicha valde reich. Nam patrem et matrem habuit claros genere et diuitiis* » f. 233 v.

Adnotationes breves de rebus theologicis et asceticis; inc. « *Homo in statu innocentie et in iustitia originali creatus* » f. 238 v.

456. Chart. in 8, saec. XV, fol. 233.

« Tractatus super Pater Noster » (titulus manu saec. XVI, eadem quae nomen adscripsit: « Weinhaim »); inc. « *Pater noster. Huic dominice orationi beatus gregorius premittit prologum in officio misse dicens* » etc. f. 1.

De electis et damnatis; inc. « *Nota quod XII exercitus habet Deus in celo et cuiuslibet exercitus est magna multitudo* » f. 16.

« Tractatus (alius) super Pater Noster »; inc. « *Pater noster qui es* (etc.) *Unum* (?) *vos debetis scire quod inter omnia opera que possunt fieri* » etc. f. 19.

Sermones: I. « Sancte Crucis », II. « In die Ascensionis », III. « De Spiritu Sancto in die Pentecostis », IV. « De passione domini »; primus inc. « *Benedictum est lignum* (etc.) *Sap. XIIII. Dicit Gregorius super 1º uerbo Iob. 14. lignum habet spem* » f. 124.

« Nota de militibus »; inc. « *Nota condiciones militum. Miles super equum omnibus armis decoratum* » f. 132.

Excerpta ex historia regum Iudaeorum; inc. « *Nota dum rex Ioab qui singulis annis soluebat tributum regi Israel* » f. 135.

« Tractatus de auibus », ord. alphabetico; inc. « *Avis que secundum ysidorum dicitur ab aqua* » f. 136.

457. Membr. in 8, saec. XIII vel XIV, fol. 184.

« Fratris Guillelmi prioris Lugdunensis Sermones » f. 1. — Sequuntur, f. 177, sermones duo anonymi; prior inc. « *In cruce noui claustralis IIII*^or^ *brachia debent esse* »; alter: « *Renouabitur ut aquila iuuentus tua. P. Electus comparabitur aquilae* ».

« De Angelis »; inc. « *Angelis suis mandauit de te* (etc.) *ps. Custodem suum* » etc. f. 179.

Officium festi corporis Christi, imperfectum; cum notis musicis, f. 180.

458. Chart. miscellaneus in 8, saec. XV, fol. 338.

Sermones de adventu domini, de consecratione ecclesiae, de b. Virgine etc. quorum primus inc. « *Verbum caro factum est. Scribitur originaliter Iohannis primo capitulo et in hodierne festiuitatis celeberrime* » etc. f. 1.

Collationes (i. e. sermones) de sanctis; inc. « *Maria est* (etc.) *beatus Bernhardus alloquens de laudibus sacratissime uirginis* » f. 73.

« Remedia generalia contra negligentias missarum »; inc. « *Si per negligenciam in missa sacerdoti euenerit quod* » etc. f. 102.

« Subsequens opus Bonaventura episcopus cardinalis dicitur compilasse, in quo informat et ammonet quosdam sacerdotes minus caute (etc.) celebrantes (etc.) » (synopsis); inc. « *Intencionis discussio* » f. 107.

« Fratris GREGORII sermo collectus et pronuncciatus (sic) in introitu capituli anno domini M° CCCC° LIIII° dominica infra octauam assumptionis uirginis gloriose Nurinberge celebrati in quo quidem capitulo in lectorem sacre theologie erat confirmatus » f. 108.

« Fratris IOHANNIS PISCATORIS ordinis fratrum beate Marie de Carmelo sermo compositus et pronuncciatus (sic) ad almam uniuersitatem studii Wien. in vigilia natalis virginis Marie anno etc. primo lectoratus » f. 114.

« Fr. GREGORII » sermo in capite Quadragesimae f. 127 v.

Sermones quatuor in dominica I^a^, II^a^ et III^a^ in Quadragesima et in dom. Palmarum (?). Postremus imperfectus. Primus inc. « *Cum ieiunasset XL^a^ diebus* (etc.) *Mt. 4 Mr. 1. Luce 4. Xpus. ieiunauit nobis in doctrinam et exemplum* » f. 141.

« Copia litterarum destinatarum per fratrem IOHANNEM DE CAPISTRANO ad omnes Barones nobiles et famosos Bohemiae qui Prage debent conuenire pro quadam eorum dieta celebranda secunda feria post octavam pasche », « anno 1452 » f. 159.

« Tulii noua ars rethorice (sic) », (i. e. Rhetoricorum ad Herennium); inc. « *Etsi negociis familiaribus impediti* » f. 167.

« FRANCISCI PHILELFI oratio de laudibus domini principis Philippi Marie (Visconti) angli habita apud senatum mediolanensem », « Mediolani (a.) M° CCCC° XLVI » f. 241.

« Eiusd. ad viros papienses oratio congratulatoria de creacione Iacobi Borromei Vitaliani comitis filii ad dignitatem et gradum episcopalem » (habita) « Papie in templo domini Syri (a.) 1446° » f. 250.

« Fr. LUDOWICI DE WLPHAGEN. » sermo habitus « anno 1433 » f. 258.

Sermones septem, varii argumenti, quorum ultimus imperfectus; primus inc. « *Reuerendi magistri gimpnasiorum flosculis limpidius purpurati* » f. 266.

(Tractatus ad fratres et sorores in religione); inc. « *(A)mice accomoda mihi tres panes* (etc.) *Luc. XI° Karissimi* (sic) *in domino nostro Ihu. X° deo dicate sorores Ecce quam bonum quam iocundum habitare fratres in unum* » f. 282.

459. Chart. in 8, saec. XV, fol. 147.

Sermones de sanctis; primus inc. « *Precinxisti me uirtute ad bellum Ps. Mos est nobilium quando filios suos uolunt militari* (sic) », scr. anno 1470, (folium primum repetitum) f. 1.

Argumenta in singulos libros Sacrae Scripturae, carmine hexametro; inc. « *Astra polum iuncta terra genisis patres dat* » f. 60.

« Conclusiones super quatuor libros Sententiarum (Petri Lombardi) », versu rhythmico; inc. « *Per caritatis ardorem arduum sumpsit laborem || Aduersus heresim bellum hunc compegit libellum* » f. 79.

« Registrum tocius byblie cum omnibus capitulis suis » f. 103.

« Apparencia contraria Sacre Scripture et soluciones eorum »; inc. « *Ego non iudico quemquam - Omne iudicium dedit filio. Solucio* » etc. f. 141.

460. Membr. in 8, saec. XIV, fol. *a* 96.

Adnotatio de orationibus sanctorum; — « Exemplum »; inc. « *Quidam miles habens uxorem pulcerrimam* (sic) *et deo deuotam* » f. *a*. — « Exemplum » aliud; inc. « *Nota quod quidam frater laycus* » f. 1. Omnia addita varia manu.

« Ungari » sermones de tempore, de sanctis, ad religiosos etc. praemissa tabula imperfecta, f. 1.

Versiculi de Christo salvatore: « *Quos anguis dirus tristi mulcedine pauit || hos sanguis mirus christi dulcedine lauit* » f. 96. — Sequuntur alii versus de genealogia consanguineorum Christi; inc. « *Anna solet dici tres concepisse marias.* », et — Excerpta ex ss. Anselmo et Bernardo f. 96.

461. Chart. in 8, saec. XV, fol. 292.

Sermones de tempore et de sanctis. Primus « in diebus rogationis »; inc. « *Petite et accipietis. Io. XVI. Quicumque habet aliquid agere in curia principis* » f. 1.

« Pauli summa de penitentia » f. 251 v. — In fine, brevis adnotatio inscripta: « de destinacione dei »; inc. « *Si multitudo iudeorum et gentilium et falsi Xpiani. dampnabuntur* ».

« De confessione »; inc. « *Primo doceat qualiter debeat se habere confessor ad confitentem* » f. 267 v. Continuatur f. 261 seqq. et f. 268 seqq.

« Prophetia Sibille conscripta per Ioachim prophetam »; inc. « *Gallorum leuitas germanis* (sic) *iustificabit* » f. 276 v.

« Nomina Christi »; inc. « *Alma tamen summi sunt plurima nomina Christi* » f. 277.

« Que sunt uitanda tempore interdicti »; inc. « *Primo missarum celebratio in palam* » f. 277.

Argumenta librorum Veteris et Novi Testamenti, lingua germanica; inc. « *Genesis das pûch* » f. 277 v.

« Ioseph nota », (i. e. somnium Iosephi), lingua germanica; inc. « *Hie hebent sich an* » f. 278.

Sermo de dominica oratione; inc. « *Pater noster. Lucas XI. Per totum circulum anni predicacioni sacre scripture* » f. 278. — Sequuntur,

f. 280v. adnotationes variae de rebus theologicis et moralibus: « Nota quod 4^{or} sunt nuncii apud deum qui impetrant gratiam », — « Daniel uidit quatuor animalia », — De iusto iudicio Karoli regis, — De visione reginae Sabae, — « De peccatore », — « De uerbo dei », — « De iuuentute hominis », — « Ad gulosos », — « Domini iudicia », — « Ad iudices », — « De penitentia », — « Auaricia », etc.

Tabula sermonum et tractatuum de penitentia et confessione f. 292.

462. Chart. in 8, saec. XV, fol. 233.

Sermones de tempore et de sanctis, a XXVIII° ad LXXXV^{m}; inc. a sermone de Spiritu Sancto: « *Expedit vobis ut ego vadam* (etc.) *Ioh. XVI°. Iuxta inscripta verba sciendum quod Xpus. in die cene discipulis dulcissimum fecit sermonem* ». — Sequitur, f. 232, « Registrum » sermonum a I° ad LXXXV^{m}.

463. Chart. miscellaneus in 8, saec. XV, fol. 156.

Argumenta theologica, moralia et iuris canonici, ordine alphabetico; inc. « *Abissus* » f. 1.

Lexicon biblicum « contine(ns vocabula) rara byblie », scr. a. 1420; inc. « *A. littera prima inter omnes litteras* » f. 62.

Vocabulorum quorumdam latinorum interpretatio, metrice et lingua germanica; inc. « *Est feodus leengut est depactacio gedinge* » f. 73v.

« Mag. Petri de Anglia questiones per totam quadragesimam » f. 74.

« Sermo de Assumptione beate virginis »; inc. « *Exaltata sum Ecc. XIIII et legebatur hodie in capella* » f. 109. — Sequitur adnotatio brevis: « *Quare herbe colligantur et benedicantur in festo assumptionis* ».

Sermo de annuntiatione b. Virginis, fine mutilus; inc. « *Describitur nobis modus dominice incarnacionis* » f. 116.

« Sermo de resurrectione domini », imperfectus; inc. « *Pascha notandum* (?) *quod immolatus est Xpus.* » f. 121.

Sermo de dedicatione ecclesiae; inc. « *Hodie salus domui huic facta est. Lucas. Sicut domus secularium edificatur propter salutem corporis* » f. 123.

Propositionum partitiones logicae f. 123v.

Brevis adnotatio de quaestionibus quae fieri solent de anno, de mense et de die f. 130v.

Exempla epistolarum; inc. « *Reuerendo ac diligendo patri suo ... scolaris studens in tali loco cum debita reuerentia obedientiam filialem. Cum ad supplementum defectuum quos suffert* » etc. f. 131.

Tractatus astronomicus, cum glossis; inc. « *Cognicio veritatis de pausis temporum circa motum solis et lune orbium et aliorum planetarum* » f. 135.

Vita s. Iodoci; inc. « *Eximius Xpi. confessor Iodocus de illustri procedens genealogia* » f. 149.

Vita s. « Otyliae »; inc. « *Temporibus henrici imperatoris dux adelricus* » f. 152.

Vita s. « Athalae »; inc. « *Beata virgo athala cuius natale hodie celebramus* » f. 153.

« De sancto Euchario »; inc. « *(I)gitur postquam beatus petrus apostolus anthyocenam ecclesiam* » f. 153 v.

« De sancta Anastasia »; inc. « *(A)nastasia nobilissima romanorum filia pretaxtati* (sic) » f. 155 v.

464. Chart. in 8, saec. XV, fol. 117.

IACOBI DE VORAGINE quadragesimale; initio carens f. 1. — Sequuntur « Notabilia », id est adnotationes de argumentis sermonum; inc. « *Qui ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tristes* »; fine mutilae.

465. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 205.

« Peregrini (Poloni) sermones de tempore » et de sanctis.

466. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 191.

« Fr. IOHANNIS DE SANCTO GEMINIANO ordinis fratrum praedicatorum sermones quadragesimales de epistolis et prophetiis ». — Sequitur, f. 186, tabula rerum ord. alphabetico.

467. Membr. in 12, saec. XIV, fol. 265.

Sermones de tempore et de sanctis; inc. « *Dominica prima Aduentus - Veniat dilectus meus in ortum suum. Quoniam ut ait ambrosius nescit tarda molimina spiritus sancti gratia* » f. 1.

Sermo de s. Ioanne Baptista, alia manu; inc. « *Singulariter apostolis et apostolicis viris dictum est luceat lux vestra coram hominibus* » f. 262 v.

468. Membr. in 12, saec. XIV, fol. 156.

Sermones varii, quorum primus inc. « *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo* (etc.) *Ecce ego do verba mea in ore tuo* (etc.) *verba ultimo proposita sunt verba domini* » f. 1.

Pictura exhibens fornacem et vasa ad liquores stillandos f. 41.

Sermones varii alii, quorum primus inc. « *In medio Ecclesie* (etc.) *Ecc. Ubi docet predicantem* » etc. f. 42.

Sermones de beata Virgine; fine carent; inc. « *Sapientia laudabit animam C. totum hoc capitulum potest exponi de beata uirgine* » f. 98.

469. Chart. insertis nonnullis foliis membr. in 12, saec. XV, fol. 47.

« Fr. IOANNIS DE CAPISTRANO Passio domini nostri Ihesu Cristi edita et predicata in Zvratisiania (sic) anno domini M CCCC LIII ».

470. Membr. in 12, saec. XII vel XIII, fol. 119.

Sermones de tempore et de sanctis; primus: « In natiuitate domini » inc. « *Quia hodie fatigati estis de longioris officii insolentia* » f. 1 v. — Praeeunt, f. 1, fragmentum de eod. facile arg. et adnotatio, manu saec. XIII vel XIV, de incarnatione domini. — Inserta est, f. 62 v. particula de ieiunio XII dierum; inc. « *Bnd. Ego clemens romanus pontifex parabo viam eternam. Inueni in canonibus apostolorum hoc est quod dixit dns. ad beatum Petrum de istis XII diebus* ».

« Sermones de defunctis »; fine carent; inc. « *Beati mortui qui in domino moriuntur. Inmatura* (sic) *ut infantium* » etc. f. 103.

Fragmentum litaniae sanctorum f. 119.

471. Chart. miscellaneus, in 12, saec. XV, fol. 74.

SS. Gregorii magni, Maximi taurinensis, Augustini et Bedae homiliae in Evangelia de tempore, versibus rhythmicis in compendium reductae; prima inc. « *Dominica prima secundum lucam omelia gregorii - Quidam diues erat cuius tomus exstat abyssus* || *Illius seruat hic uestis purpura byssus* » f. 2. — Sequitur, f. 34, carmen de fine mundi, versibus leoninis; inc. « *In serie rerum sunt hec terquinque dierum* || *signa uidenda scienda cauenda docenda* ».

Parabola evangelica de debitoribus, versibus rhythmicis et hexametris, deleta; inc. « *Protinus intulit haec attentius expetiit dit* (sic) || *Incipit ergo deus aures adhibet phariseus* » f. 35 v.

ACHILLIS STATII Achilleidos, imperfecta, f. 36.

Exempla virtutum; inc. « *(P)uella quedam uenerabilis nomine margareta prudens ac speciosa nimis nata de sancto audemaro qui est uicus in Flandria* » f. 60.

« Memoriale regule sancti Benedicti », versibus hexametris. Praeit « canon » huius carminis « ad memoranda mente capitula regule sancti Benedicti », « Leonardo abbati » dicatus, ut ex prima singulorum versuum littera patet; inc. « *Lege metri memoranda dedi. quae regula claudit* » f. 71.

472. Membr. in 16, saec. XIV, fol. 383.

« Fr. IACOBI DE VORAGINE sermones quadragesimales » f. 1. — Sequuntur, f. 381, tabulae paschales ab anno 1323 ad a. 1400.

473. Membr. in 12, saec. XIV, fol. 239.

Tabula lectionum ex Veteri et Novo Testamento in diebus festis per annum f. 1. — Inest, f. 6 v. brevis tractatus cui titulus (ex initio): « In circuitu pergit spiritus et in circulos ss. revertitur ».

Similitudines sacrae de rebus asceticis et moralibus; inc. « *De ambulacione spirituali. - Sicut in corporali ambulacione ita in spirituali, oportet* » etc. f. 13 v.

Sermones de tempore et de sanctis; primus: « Dominica prima in aduentu domini »; inc. « *Nunc propior est nostra salus quam cum credidimus, nox praecessit, dies autem appropinquauit. Secundum beatum Augustinum tunc magnus uenit medicus* » f. 33. — Praeeunt adnotationes de eodem argumento, et sequuntur, f. 237, tabulae sermonum.

474. Chart. in 8, saec. XV, fol. *a* 77.

Tabula codicis f. *a*.

« De misterio Xpi. concordando Novum et Vetus Testamentum, ponendo primo auctoritates Veteris Testamenti, secundo concordancias ex Nouo Testamento », ad Ludovicum comitem palatinum, sacri romani imperii electorem et Bavariae ducem, f. 1.

« IOHANNIS DE FRANCFORDIA rectoris studii » (heidelbergensis) epistola ad (Ludovicum?) « principem illustrissimum » de pecuniis quas dominus de Thynsberg accepit a studentibus f. 32^a-32^b.

« Eiusd. » sermones III: « De natiuitate Marie, — De annunciatione virginis, — De angelis », ad Ludovicum comitem palatinum, « in vulgari lingua facti et in latinum translati », a. 1424, f. 33.

« Quoddam excerptum de Talmut Iudeorum », imperfectum; inc. « *Talamut est doctrina et dividitur in 4*^{or} *libros quorum quilibet appellatur Cozer in genere ut nos omnes vocamus bibliam* » f. 76.

475. Chart. in 8, saec. XV, fol. 267.

« M. H(enrici) de Oyta collacio bona de aduentu domini », (i. e. sermones duo), f. 1.

Sermo de adventu domini; inc. « *Ecce saluator tuus uenit ysaye 62. Sancti Spiritus impetranda gratia* » f. 12 v.

Sermo de sacramento eucharistiae; inc. « *Parasti* (etc.) *ps.* 22°. *Mensa ista quam in conspectu nostro paratam esse* » etc. f. 35 v.

« Collacio bona de resurrectione »; inc. « *Xpus. surrexit* (etc.) *Paulus Ro. 6. 22. Quamuis de gloria dominice resurrectionis* » etc. f. 52 v.

« Sermo » de paupertate evangelica; inc. « *Ecce nos relinquimus omnia et secuti sumus te fratres dilectissimi in domino ihesu regulariter congregati* » f. 59.

facit scelera multa Ie. XI. Venerabilis hugo primo de archa noe sic dicit. domus dei totus est mundus » f. 68.

« INNOCENCII pape oracio de passione domini » f. 72.

« ANSHELMI (Cantuariensis) episcopi et doctoris liber intytulatus de mensuracione crucis » f. 72.

Sermo in epistolas s. Pauli, imperfectus; inc. « *Epla. ad hebreos Paulus cap°. IX. Xpus. autem assistens pontifex futurorum bonorum* (etc.) *Si uolumus seruare legem novi testamenti* » f. 76.

« F. DE CRESCO decretorum et arcium doctoris abbatis Habundancie » epistolae quinque theologicae scriptae annis 1453-1458 f. 81.

477. Membr. in f. saec. XV, fol. 281.

« Lectiones in officiis matutinalibus de sanctis per circulum anni legende », ex vitis sanctorum et homiliis Augustini, Bedae, Gregorii pp., Hieronymi, Leonis pp. ad usum ecclesiae Wormatiensis.

478. Membr. in f. saec. XV, fol. 164.

« Liber pars estivalis de tempore secundum chorum wormaciensem », i. e. lectiones ex Vet. et N. Testamento et ex homiliis Augustini, Bedae, Gregorii pp., Hieronymi.

479. Chart. in 8, saec. XV, fol. *a-b* 76.

Excerptum breve ex s. Augustino f. *a* (membranaceo).

Fragmentum missalis cum notis musicis, manu saec. XII vel XIII, f. *b* (membr.).

« Rationale Diuinorum » (officiorum), (titulus manu saec. XVII); inc. « *Cum uniuersa que in officio diuino cantanda et legenda sunt in libris ad idem officium pertinentibus locis congruentibus sufficienter exprimantur idcirco* » etc. f. 1.

480. Chart. insertis foliis aliquot membr. in 4, saec. XV, fol. 307.

« WILHELMI (DURANDI) mimacen. (sic) episcopi Rationale diuinorum officiorum » f. 9; praeit tabula.

481. Membr. in f. saec. XIV vel XV, fol. 256.

« Mag. GUILLERMI (sic) DURANTI Rationale diuinorum officiorum ».

482. Membr. miscellaneus in 8, saec. XI, XII, XIII et XIV, fol. *a* 191.

Tabula codicis, manu saec. XVII ineuntis, f. *a*.

F. 1-42 varia manu saec. XII:

(De officio missae); inc. « *Pbr. cum se parat . ad missam iuxta romanum ordinem et consuetudinem . decantat psalmos.* » (pars haec plenior in cod. seq.) f. 1; des. « *cum populo inclinatur pro ultima benedictione* ». — « Micrologus de dominicis obseruationibus »; inc. « *Ab aduentu dni. usque ad natiuitatem eius: te deum laudamus* » etc. f. 6.

« De diuersis sententiis », i. e. sententiae ex Anselmo, Augustino, Beda, Hieronymo; inc. « *Dubitari solet an is qui per symoniacam heresim beneficia ecclesiae possidet postea mali ingressus atque usus penitens beneficia illa male habita in bonum usum retinere possit* » f. 13 v.

« Scs. Columbanus fecit hos characteres »; praemittuntur ipsa elementa, f. 15 v.

« Sentencie de sacramento » (Eucharistiae), ex Ambrosio, Augustino, Basilio, Eusebio « emissen(o) », Hilario, Petro apost. ad Clemêntem; inc. « *Augustinus contra Faustum. Panis et calix* » f. 15 v. — De excellentia animae; inc. « *Anima sub est semper uiuens . semper in motu . inuisibilis incorporalis .* » f. 16 v. — Excerptum ex s. « August(ino) de inhonesta familiaritate » f. 17. — « Quid in oriente actum sit ad corroborandam fidem catholicam non silebo » etc. f. 17 v. — « Bedae de sudario dni. a sca. Maria contextum (sic) »; fine caret, f. 17 v.

« Sci. Ambrosii liber de sacramentis », i. e. de mysteriis libri VII, f. 18.

Excerpta ex « s. Ambrosio in expositione super Lucam » f. 39 v.

S. Augustini epistola ad Bonifacium coepiscopum; inc. « *Bonefacio* (etc.) *Queris a me* » f. 40.

F. 43-66 varia manu saec. XI vel XII:

« Lanfranci . uiri religiosi . longobardi . primi . abbatis . cathmensis . (sic) scriptum . quod . per inspirationem . Sci. Sps. rogatu . Theodorici . discipuli sui . paterbrunnensis . canonici . et communi . aecclesiae (sic) . utilitate . inductus . contra Beringeri (sic) . andegavensis . bis . periuri . hereticam . prauitatem . edidit » f. 43.

« Theodorici . paterbrunnensis . canonici de oratione dominica . scriptum . quod ob memoriam et honorem . Immadi . uenerabilis epi. instinctu reverendi sacerdotis . Reinboldi per gratiam sci. sps. edidit . » f. 61.

De Rictiovaro Maximiani imp. praefecto, quod Treveris multos occiderit inter quos Thyrsum et Palmasium (sic) legionis Thebeae duces; inc. « *Rictiouarus maximiani imperatoris praefectus legionem thebeam iussu ipsius circumquaque persecutus* » f. 63 v.

Hymnus in honorem sanctae Brigidae virginis; inc. « *Xps. in nostra insula quae uocatur hibernia ostensus est hominibus maximis mirabilibus* » f. 65.

Responsoria in honorem ss. Valerii, M. Magdalenae et Cornelii centurionis, cum neumis; inc. « *A progenie in progeniem fecit misericordiam dominus qui eduxit habraham de ur chaldeorum* » f. 65 v.

Adnotationes de incendiis Paterbrunnensibus annis 1000 et 1058, de translatione et depositione reliquiarum a. 1068, et de pecunia expensa pro « aureo scrinio sci. Liborii (etc.) » f. 66 v.

F. 67 v.-147 varia manu saec. XIII:

« ECKEBERTI pbri. », « sconaugiensis cenobii monachi », « liber contra Kataros » f. 67 v.

Preces « de V. uulneribus Xpi. »; inc. « *(D)eus qui in assumpto humanitatis substancia patibulo crucis alligatus* » f. 138 v.

« Anno domini M. CCC. XVII. in chathedra (sic) sancti Petri audita sunt in nocte Tonitrua (etc.) », manu saec. XIV, — Adnotatio necrologica, manu saec. XIII, f. 138 v.

« LOTHARII dyaconi scor. Sergii et Bachi (sic) qui postea Innocencius pp. III. appellatus est liber de miseria humane condicionis » f. 139.

S. BERNARDI clarevallensis abbatis epistola ad Eugenium (III), fine mutila; inc. « *Amantissimo patri* (etc.) *Auditum est in terra nostra* » f. 147 v.

« Magistri HEINRICI DE HASSIA epistola contra impugnatores sancti patris Bernhardi Abbatis et generaliter contra detractores sanctorum doctorum », « ad clarificationem virginalis integritatis et puritatis matris domini gloriose », manu saec. XIV, f. 148.

F. 170 et seqq. manu saec. XII vel XIII:

« BEDE pbri. expositio in actis apostolorum », ultima pagina tantum. eademque deleta, f. 170.

« Sermo de LXX^ma^ »; inc. « *Legitur in ecclesiastica hystoria quod nabuchodonosor rex babilonie bellica manu ierlm. inuaserit* » f. 170 v. — « De tribus diebus ante Pascha »; inc. « *Noscat uestra caritas quod in diebus sollemnibus quantum possumus altaria ornamus* » f. 172. — « De Letania maiore vel minore »; inc. « *Letania grece latine dicitur rogatio* » f. 173. — « De Mysterio Pentecostes »; inc. « *Pentecostes grece . latine dicitur quinquagesima dies* » f. 174. — « De ieiunio IIII^or^ temporum »; inc. « *In quatuor temporibus solemus ieiunare pro ordinandis* » f. 174 v. — « De Natiuitate dni. et de tribus missis eiusdem diei »; inc. « *Vigilie quae a pastoribus in sacra nocte natalis dni. custodiebantur* » f. 174 v. — « De die sanctorum Innocentium »; inc. « *In die innocentium ideo* (?) *te deum laudamus* » f. 175 v. — « De Octaua domini »; inc. « *Octaua dni. in qua carne circumcisus est dns. ideo reuerenter celebratur* » f. 175 v. — « De epiphania domini »; inc. « *Sollemnitas vero sacratissima quae grece teophania siue epiphania nuncupatur* » f. 175 v. — « De purificatione sancte Marie »; inc. « *Ypapanti graece latine dicitur obuiatio siue apparitio dni. in templo* » f. 176. — « De Alleluia et gloria in excelsis »; inc. « *Duo ymni ab angelis in nouo testamento inueniuntur decantati* » f. 176.

« Sancti CYPRIANI martyris liber de duodecim abusivis seculi » f. 177.

« Ordo regum », i. e. regum et imperatorum nomina a Karolo Pipini filio ad Fridericum I, f. 186.

Carmen de moribus monachorum; inc. « *Largitur nulla regnum celeste cuculla* || *Hec sunt et plura bonitatis sola figura* » f. 186 v.

« Qualiter Arrius Alexandri episcopi diuino iudicio dampnatus sit »; inc. « *Igitur dum post concilium hierosolimitanum arrius uenisset in egyptum* » f. 186 v.

Excerptum ex Bedae gestis Anglorum, de s. Gregorio magno, fine mutilum, f. 188.

483. Membr. in 8, saec. XII, fol. 72.

« Micrologus de ecclesiasticis obseruationibus - imprimis de sacrificio missae »; inc. « *Prespiter* (sic) *cum se parat ad missam iuxta romanam consuetudinem decantat psalmos* » f. 1. (Pars haec plenior quam in cod. 482, post enim verba: « *inclinatur cum populo pro ultima benedictione* » f. 14 v. sequuntur capita alia, quorum primum: « *Descriptio canonis romanam auctoritatem* » sic). — « Alter de ecclesiasticis obseruationibus »; inc. « *Ab aduentu domini usque ad natiuitatem eius* » f. 25. — Addita est in calce « CLEMENTIS pp. epistula » de baptismate f. 44. — Sequuntur, f. 44 v. Quaestiones liturgicae; « *Quare septuagesima celebratur* ».

Solutiones contradictionum quae videntur esse in epistolis Pauli; inc. « *Paulus seruus ihu. Xpi. In sco. euangelio secundum iohannem. Non dico uos seruos sed amicos* »; fine mutilae, f. 59 v.

484. Membr. in 4, saec. XV, fol. 57.

Rituale benedictionum in purificatione b. Virginis, die cinerum, hebdomada maiori, herbarum, in Assumptione b. Virg. et campanarum.

485. Membr. in 8, saec. IX, fol. 113.

Fragmentum continens « Missa(m) pro semetipso », et lectiones ex evangeliis Matthaei, Lucae et Marci, et ex epistolis s. Pauli ad Romanos et ad Galatas, f. 1.

« Confessio cuiuslibet sapientis »; inc. « *Quando uolueris confessionem facere peccatorum tuorum uiriliter age* » f. 2. — « Confessio omnium peccatorum », lingua germanica; inc. « *Ih gihu alamahtigen fater* » f. 2 v.

« Cursus lunae per duodecim signa », tabula, f. 4. — Declaratio eiusdem tabulae; inc. « *Si scire uis ubi sit luna quando sol in capricornu et in kl. ian. moratur* » f. 4 v.

« Ciclus lunaris undeuiginti annorum per kl. »; — Declaratio tabulae; inc. « *Primo decennouenalis anno* » f. 5.

« Ciclus solaris uiginti octo annorum per Kalendaru (sic) »; — Declaratio tabulae; inc. « *Qui uidelicet regulares* » f. 5 v.

Kalendarium cum necrologio f. 6.

Tabulae ad « terminum inueniendum » quadragesimae, paschae, rogationum, pentecostis etc. f. 12.

« Dies aegyptiaci. - Signa in quibus aegrotus an periclitare aut evadere non potest »; inc. « *Luna . I. qui ceciderit in infirmitatem difficile euadit* »; — « Tempora pro sanitate corporis quae obseruari debeant »; inc. « *Mens. mar. bibat dulce* » f. 13 v.

Litterae graecae cum interpretatione alphabetica et numerica f. 14.

Clavis cryptographica; inc. « *Si amicum inter insidiatores positum ut caute se agat ammonere desideras* » f. 14 v.

« Missa in galli cantu » f. 14 v. — Item « in natale sanctorum »; — « In natale Sigismundi » f. 15.

« Ad sanguinem minuendum »; inc. « *Luna . I. bona est. Secunda non est* » f. 15 v.

Interpretationes hebraicorum nominum ex s. Hieronymo, et graecarum vocum; inc. « *Beatissimus Hieronymus hebreorum nominum interpretationem primus in latinam linguam conuertit* » f. 16.

Oratio ad Deum; inc. « *Deus omnipotens miserere supplici tuo qui non sum sicut innumeri serui tui* » f. 17 v.

Expositio missae; inc. « *Primum in ordine misse antiphona ad introitum canitur* » f. 17 v.

« Item expositio » (missae), (titulus manu saec. XV); inc. « *Dominus uobiscum. Salutat sacerdos populum et orat ut dominus sit cum illo* » f. 27 v.

« Expositio de competenti », i. e. de ritibus baptismatis et confirmationis; inc. « *Sacris sacerdotibus et in Xpi. omnibus per diocesim nostram digne militantibus ill. humilis eps. in dno. salutem* f. 36 v.

« Isidori de ecclesia »; inc. « *Interrogatio . Ecclesia cuius lingua est et quid interpretatur . Resp. grecum est et interpretatur conuocatio . eo quod omnes ad se uocet* » f. 44 v. — « Item de ecclesiae ministerio »; inc. « *Ecclesiam licet ponere in alium locum si necesse sit . et non debet iterum sanctificare* » f. 45.

« De baptismi officio ac misticis sensibus eorumque auctoribus nominatim designatis . et de ordine uenientium ad fidem eiusdem q. misterii »; inc. « *Primus gradus est caticuminorum . nam caticuminus grece latine dicitur auditor* » f. 45 v.

« Pauca ex eruditionum uoluminibus excerpta. Incipiunt de catholica ecclesia et eius ministris et de baptismatis officio »; inc. « *Ecclesiam grecum est quod in latinum uertitur conuocatio propter quod omnes ad se uocet* » f. 46 v.

Benedictio cerei in Sabbato sancto f. 48.

« Ex authentico libro sacramentorum s. Gregorii pp. urbis Romae »; inc. « *Oratio ad catecuminum faciendum* » f. 49.

« Praefatio sancti concilii (Niceni) »; inc. « *Concilium sacrum uenerandi culmina iuris* || *condidit et nobis congrua frena dedit* », — « Constitutio et fides niceni concilii subditis capitulis suis numero uiginti »; inc. « *Facta est autem haec synodus apud nichaeam* (sic) *bithiniae* » etc. f. 64.

« Canones apostolorum »; inc. « *Episcopus a duobus uel a tribus episcopis ordinetur* ». In margine adscriptum est, manu saec. IX vel X: « Ecclesiasticae regulae scor. aplor. prolate per Clementem ecclesiae romanae pontificem quae ex grecis exemplaribus in ordine primo ponuntur quibus quamplurimi quidem consensum non praebuere facile et tamen praeterea quaedam constituta pontificum ex ipsis canonibus adsumpta esse uidentur » f. 68.

« Domni Egberti archiepiscopi liber penitentialis sumptus de canonibus patrum catholicorum ad remedium animarum », (capita XIV; capiti ultimo praefixum est: « edidit sanctus Bonifacius »), praeposita tabula XIII capp. priorum; inc. « *Institutio illa sancta quae fiebat in diebus patrum nostrorum* » f. 73; cap. XIV inc. « *Quomodo possumus paenitentiam . VII . an. in uno anno paenitere* » f. 79 v.

Orationes « contra fulgora », et « super uasa in loco antiquo reperta » f. 80 v.

Theodulphi aurelianensis episcopi capitulare ad presbyteros parochiae suae f. 80 v.

« Predicatio »; inc. « *Audite frs. et adtentius cogitetis quid in baptismo renuntiastis. Abrenuntiastis enim diabulo et omnibus operibus eius* » f. 91.

« Capitula » XXXVII; primum inc. « *Sicut sca. sinodus nicena interdicit. Nullus umquam prbr. in domo sua habitare secum permittat mulierem extraneam* » f. 92.

« Item alia capitula (XVIII) sacerdotibus »; inc. « *De ordine baptisterii qualiter unusquisque prbr. scit (ve)l intellegit . uel qualiter primo infans caticuminus efficitur* » f. 95 v.

(Egberti?) canones XII « de remediis peccatorum »; inc. « *In nomine triplo simplo - De remediis peccatorum paucissima haec quae secuntur ex priorum monumentis excerpsimus* » f. 96 v.

« Bedae admonitio »; inc. « *Si quis uoluerit diuino amore . ammonit . cum lacrimis deo confiteri peccata sua* » f. 101.

« De medicinae salutaris (sic) animarum », capp. XII; cum praef. quae inc. « *De remediis uulnerum secundum priorum patrum diffinitiones dicturi* » f. 101 v.; fine legitur « finitus est hic liber scriptus a Commiano ». — In marginibus f. 101 v. et 102 antiphonae cum neumis, manu saec. circ. XI; item f. 106 v.

« Theodori » (de Tharsus archiep. Cantuar.) « libell(us) » quem « diversis interrogantibus ad remoedium temperauit poenitentiae », capp. XVI,

cum praef. quae inc. « *Discipulus umbrensium uniuersis anglorum catholicis* » f. 107 v.

486. Chart. in 4, saec. XV, fol. 364.

« Magistri IOHANNIS WENK de Heremberg sacre theologie professoris memoriale diuinorum officiorum tam de tempore quam de sanctis ad profectum canonicorum editum », scr. annis 1445 et 1446, f. 1.

(IOANNIS) « BALESTARII » sermones de tempore et de dedicatione ecclesiae f. 206.

(Eiusdem?) de passione Domini, imperfectus; inc. « *Et cum dixisset ihesus egressus est* (etc.) – *Postquam saluator noster in capitulis precedentibus ante eius passionem praeparauit suos discipulos* » f. 238.

487. Membr. in 8, saec. IX, fol. 45.

« Ordo ecclesiastici ministerii romanae ecclesiae vel qualiter missa caelebratur »; inc. « *Primum omnium observandum est septem esse regiones ecclaesiastici ordinis urbis romae* » f. 1.

« Ordo scrutinii ad electos qualiter debeat celebrare (sic) denuntiatio scrutinii quod tertia ebdomada in quadraginsima (sic) secunda feria initiatur »; inc. « *Scrutinium dilectissimi fras.* (i. e. *fratres*) *quo electi nostri divinitus instruantur imminere cognoscite* » f. 9 v.

« De officiis in noctibus a caena dni. usque in Pascha »; inc. « *Igitur a dominica quam sedis* (sic) *apostolica mediana uoluit nuncupari usum obseruantiae credimus intimandum* » f. 15 v. des. « *data oratione et finitur* ».

« Ordo quomodo in sancta romana ecclesia acholitus ordinantur (sic) »; inc. « *Dum missa caelebrata fuerit induunt clericum illum planetam et orarium* » f. 22.

« Quomodo episcopus ordinatur »; inc. « *Dum a ciuitate et loco episcopus fuerit defunctus a populo ciuitatis eligitur alius* » f. 22 v.

« ALBINI diaconi abbatis cognomento Alchuini fides », fine carens, f. 24.

Ordo idem qui supra f. 15 v. sed a priore varians, f. 25; des. « *Non cantent . offertorium nec agnus dei nec communionem* » f. 30 v. sequuntur, alia manu, haec verba: « *et interrogauimus nihilominus domnum apostolicum adrianum* (etc.) *qui nobis dixit hora sexta hoc fieri oportere* ».

Fragmentum de numeris temporalibus, cum neumis; inc. « *Unde crescunt numeri temporales a momento in minutum de minuto in punctum de puncto in horam* » etc. f. 31.

Carmina varia, quorum initia sunt: *Musa senectutis istic cantatur amarae* » f. 31 v. — « *Fortia quid subito dissoluis membra senectus* » f. 31 v. — « *Virgo columba sua florem mihi protulit aluo* », — « *Ecce*

bonum quam praeclarum quamque iucundum || est pariter fratres habitare et degere in unum » f. 32, — « *Gratificas ihu. laudes tibi semper agamus || ob tua dona quibus redemisti sanguine mundum* » (distichon in marginibus) f. 31 v. et 32, — « *Tu quicumque cupis iuuenis hunc scire libellum || quo calamos poteris uocis inflare sonoros || disce tonos primum romano forte magistro* » (breve carmen cui titulus: « in antifr. », i. e. in antiphonario,) f. 32 v. — « *An ego rauce sonum uideor tibi strepere carmen* » f. 33, — « *Pastor o qui Xpi. oues per amena pascua* » f. 33, — « *Carmina Vergilii sunt bucolica arua ducesque* » f. 33 v. — Asclepiadii, Asmeni, Basilii, Euforbi, Eustedii (sic), Hilasii, Iuliani, Maximiani, Ovidii, Palladii, Pompeiani, « Vergilii », Vitalis, Vomani, sententiae metricae et epigrammata, praesertim de Virgilio Marone (nomina auctorum in marginibus adscripta), f. 33 v.

De praesagiis ex siderum ortu; inc. « *Nouo et insolito siderum ortu infausta quaedam uel tristitia* (sic) *potius quam laeta uel prospera miseris uentura significari mortalibus pene omnis ueterum aestimauit auctoritas* » f. 40.

De anni mensibus carmen; inc. « *Dira patet iani romanus ianua bellis* » f. 41.

« Ovidii Nasonis » argumenta XII librorum Aeneidos Virgilii, metrice; prologus inc. « *Ouidius Naso Publio Virgilio suo salutem - Virgilius magno quantum concessit homero || tantum ego uirgilio naso poeta meo* » f. 42, — « Duodecim librorum capitula » inc. « *Aeneas primo libyae compellitur undis* » f. 44 v.

« Aug. Caesaris epigramma quod Aeneidos Vergilii cremare uetuit »; inc. « *Ergo ne supremis potuit uox improba uerbis || tam dirum mandare nefas ergo ibit ad ignes* » f. 45.

488. Membr. in 8, saec. XV, fol. 69.

« Agenda bona secundum ordinem moguntinum », (i. e. Rituale ecclesiae moguntinae), cum notis musicis; inc. « *Incipit exorcismus salis et aque. - In dominica die* » etc. — Foliis 16 v.-17 Oratio dominica, Symbolum apostolorum et confessio peccatorum, lingua germanica. — In calce cod. alia manu hymnus in honorem b. Virginis; inc. « *Maria virgo virginum, maria placa tuum filium* ».

489. Membr. in 12, saec. X, fol. 34.

Codex liturgicus, cum neumis, fine mutilus, cui praescriptus est titulus, manu saec. XVI: « Quondam diuinus ordo »:

Litania sanctorum metrica; inscribitur: « In Letania maiore »; inc. « *Votis supplicibus uocis* (sic) *super astra feremus* » f. 1.

« L e t a n i a in penitentia Hiers. (l. Hierusalem) » (item litania metrica); inc. « *Humili prece et sincera deuotione te clamantes Xpe. exaudi nos* » f. 6.

H y m n u s in honorem s. P a u l i ap. fine mutilus; inc. « *Sce. Paule pastor bone* » f. 7 v. — Inter f. 8 et f. 9 chartae aliquot perierunt.

P r e c e s liturgicae variae; initio carent, f. 9.

« III id. Mai dedicatio basilice sce. Marie » (p r e c e s in die dedicationis s. M. a d M a r t y r e s); inc. « *Ant(iphona). Terribilis est locus iste* » f. 10.

P r e c e s « de omnibus sanctis », fine mutilae; inc. « *Pater misericordiarum . et ds. totius consolationis per merita et intercessiones omnium sanctorum* » f. 15. — Inter f. 16 et f. 17 aliquot folia desiderantur.

H y m n u s de b. P a u l o apost. initio mutilus; des. « *Sce. Paule praesul magne nobis opem fer diuinam et perhenne gaudium in secula. Amen.* » f. 17.

« Versus de sco. Mauritio » (h y m n u s in s. M a u r i t i u m); inc. « *Dulce carmen ac melodem canimus* » f. 18.

O r a t i o ad Salvatorem mundi; inc. « *Salvator mundi salva nos homines* » f. 20.

« Antiphane (sic) in p r o c e s s i o n i b u s canente » (l. canendae), fine mutilae; inc. « *Surgite sancti de mansionibus uestris* » f. 20. — Inter f. 24 et f. 25 folia aliquot desunt.

O f f i c i u m liturgicum de dedicatione ecclesiae, ad matutinum et laudes, initio et fine mutilum, f. 25.

490. Membr. in 12, saec. XIV vel XV, fol. 42.

P r e c e s liturgicae:

« Benedictio s a l i s et a q u a e » f. 1. — Benedictio c e r e i (in festo Purificationis b. Mariae virg.) f. 3. — Benedictio c i n e r u m » f. 6 v. — Benedictio c e r e i in nocte Paschatis f. 9 v.

O r d o b a p t i s m a t i s et benedictio f o n t i s (in Paschate) f. 11.

« Maior l i t a n i a unius diei a b. G r e g o r i o pro importunitate bellatorum. Minor uero trium dierum a b. M a m e r t o ob incursione (sic) malarum bestiarum; pro collectione frugum; pro expulsione calamitatum inuente », « In Sabbato sancto Pentecostes » f. 22 v.

« Benedictio e n s i s ad faciendum m i l i t e m in die Pentecostes » f. 22 v. — « Benedictio h e r b a r u m in Assumptione s. Mariae virginis f. 23 v. — Benedictio « super primitias » f. 24. — « Benedictio iter agentium » f. 24 v. — Benedictio d o m u s f. 26.

Septem p s a l m i poenitentiales f. 26.

L i t a n i a sanctorum f. 31 v.

P r e c e s pro infirmis et pro extrema unctione f. 32 v.

« Postquam mortuus fuerit (infirmus) hic o r d o dicatur » f. 36 v.

Eiusd. epistola gratulatoria ad card. Castellaneum, Papiae episcopum creatum, f. 116 v.

« MARII PHILELFI oratio in laudem cuiusdam rectoris », imperfecta; inc. « *Si magnitudinem auctoritatis uestre* » f. 117.

Eiusd. epitaphium metricum Bernardi marchionis badensis f. 120.

« IERONYMI monachi ciuis florentini epistola facta in funere cuiusdam ciuis mutinensis amicis suis transmissam (sic). Praestantissimo equiti domino . I . Lau. etc. »; inc. « *Vix superioribus tuis mutinensibus* » f. 121.

AENEAE SILVII epist. ad Nicolaum V, « ex noua ciuitate Austrie », VII kal. Octobr. a. 14(48), f. 126.

« LEONELLI ESTHENSIS (sic) acta ad Sigismundum Ces. Aug. IIII idus septembr. in Fontis porticu dum Ferariam Roma diuertisset » f. 130.

GUARINI VERONENSIS epistolae ad anonymos duae; prior inc. « *Hodie festum egi diem* » f. 131 v.

Eiusd. epp. tres ad Manuelem Chrysoloram, Baptistam (Zendratam) et Thomam « Fauensem », f. 133.

Eiusd. gratulatio ad Nicolaum marchionem estensem f. 135 v. — Oratio habita Ferrariae, XIV k. Maii a. 1430, f. 140 v. — Oratio ad « Nicolaum Maripetrum » venetum f. 141 v.

Eiusd. epp. ad « Zenonem de Octhobellis », « Phil(elphum?) » duae, « Lodwicum de Mercantis », Baptistam « de Cendratis », Thomam « Fauensem » et « Iohannem Nicol. Salernum », f. 143.

Eiusd. oratio ad Iacobum, in morte matris eius Theodorae, f. 150 v.

Eiusd. epp. ad « Phil(elphum?) », Hermolaum Barbarum (duae), « Bartholomeum Brenzonarium », Ioannem Chrysoloram, « Ludowicum », et « Lu(dovicum?) de Firmo » f. 161.

Eiusd. oratio; inc. « *Inter acerbissimas calamitates meas luctuosamque fortunam* » f. 169 v.

Eiusd. « oratio pro matrimonio nobilis Katherine de Pelegrinis » f. 170 v.

Eiusd. epp. ad Baptistam Zendratam (sex), « Hugonem Mazolatam » et Leonardum Iustinianum venetum, f. 172 v.

LEONARDI IUSTINIANI epistola ad Guarinum f. 176 v.

FRANCISCI BARBARI epp. ad Guarinum duae f. 176 v.

Guarini epp. quindecim ad Baptistam Zendratam f. 177 v.

FRIDERICI CORNELII ad Leon. Iustinianum epistola f. 188 v.

Francisci Barbari ad Guarinum epist. f. 199.

Guarini epist. ad (Flavium) Blondum f. 200.

BAPTISTAE « BIVILACQUA (sic) » ad Guarinum epist. f. 200 v.

Guarini epp. ad Ottobellum de Ottobellis, Bapt. Zendratam (tres), « Iacobum », « Martinum », « Egedium (sic) » f. 201 v.

Homeri Iliadis lib. I^{us}, versus in latinos hexametros, f. 206.

493. Membr. in 4, fol. 106, litteris uncialibus saec. VIII, et litt. minusculis saec. VIII vel IX. Ordo foliorum turbatus est ita: f. 1-18: 34-43: 19-33: 44 et seqq.

Folia 1-99 litteris uncialibus:

Missa in hon. s. Germani episc. f. 1. — « Pref. ad uirginem benedicendum » f. 8 v. — « Collecta eiusdem » f. 9 v. — « Pref. uidualis » f. 10. — « Benediccio uidualis » (initium tantum) f. 10 v. — Quaedam desiderantur inter f. 10 et 11.

Missa acephala f. 11.

« Expositio Sumboli » (apostolorum); inc. « *F. dil. uirtus est sacramenti inluminatio* » f. 14. — Sequitur Symbolum fine carens f. 16. — Post f. 18 folia aliquot desiderantur.

Ordo pro catechesi, initio mutilus, f. 19.

« Exposicio uel tradicio Symboli » (apostolorum); inc. « *Sermo et sacramentum totius symboli fr. dlmi. fides est Xpiani. hominis et uita* » f. 20 v. — Inest, f. 22, Symbolum apostolorum.

« Expositio evangeliorum in aurium aperitiones ad electos »; inc. « *Aperturi vobis filii kmi. euangelia. Id est gaudia diuina* » etc. f. 27.

« Praemissiones ad scrutamen »; inc. « *Te domine depraecamur* (sic) *et poscimus ut hos famulos tuos firmiter stabilire digneris* » f. 29 v.

« Praefatio orationis dominicae »; inc. « *Dns. et salvator noster discipulis suis petentibus quemadmodum orare deberent* » etc. f. 30 v.

« Missa in simboli tradit. »; inc. « *In geminas partes diem hunc excolendum complectitur dni. ni. seruitutis famulatio* » f. 33 v. — Initium tantum, chartis aliquot avulsis inter f. 33 et 34.

« Prefatio ad uesperum natalis dni. »; inc. « *Ds. qui omnium mirabilium et uirtutum pius es effector.* » etc. f. 34.

« Missa de aduentu dni. nostri . Ihu. Xpi. »; inc. « *Excita potentiam tuam dne. et ueni* » f. 36.

« Item missa de adventu dni. nostri Ihu. Christi »; inc. « *Excita quaesomus* (sic) *dne. corda nostra ad praeparandas unigeniti tui uias* » f. 38.

« Orationes ad initium noctis natalis dni. »; inc. « *Di. patris omnipotentis uiuum uerbum* » f. 42 v.

« Item oratio in media nocte nat. D. » (initium tantum); inc. « *Te oramus dne. sce. pater omnipotens aeterne ds. in hac nocte natalis filii tui* » f. 43 v. — Desunt folia aliquot post f. 43.

Missa in coena domini, initio mutila, f. 44.

Orationes « in VI . feria »; inc. « *Ds. a quo et iudas reatus sui proditor poenam et confessionis suae latro praemium sumpsit. Concede* » etc. f. 46 v.

« Item orationes in caena dni. siue in biduana »; inc. « *Da nobis dne. perpetuae benedictionis munus accipere* » f. 51.

« Oratio post lectiones sabbati »; inc. « *Dm. omnipotentem patrem* » etc. f. 55 v.

« Oratio in sabbato requei (sic) dominici corporis »; inc. « *Succumbente magno nostra pro salute agno* » etc. f. 56 v.

« Item oratio ad sexta (sic) die sabati »; inc. « *Hac hora auspicatur* » f. 57.

« Oratio in sabbato hora nona »; inc. « *O dne. pater omnipotens* » f. 57 v.

« Oratio » « in vespera Paschae »; inc. « *Dni. gratiam* (sic) *per aquam et scm. spm. renati* » etc. f. 58 v.

« Oratio ad duodecema (sic) »; inc. « *Auctorem lucis principem luminis* » f. 59 v.

« Praefacio caerae (sic) incipit »: « *Omnipotentem dm. FF. dlmi. suppliciter deprecemur* » f. 60. — « Benedictio caerae beati Augustini epi. quam adhuc diaconus cum esset edidit et cecinnit (sic). Feliciter »; inc. « *Exultet* » etc. f. 61. — « Contestatio » f. 62. — « Collectio » f. 65. — « Coll. post hymnum caerei » f. 65 v.

« Orationes in uigilia Pascae »; inc. « *Inter prima celebrandae scae. paschae solempnia* » etc. f. 66.

« Opus ad baptizando (sic) »; inc. « *Praefacio antequam exorcidietur . Auctorem ac reparatorem* » etc. f. 70.

« Missa in uigilia Paschae »; inc. « *Praefacio . Omnipotens sempiterne ds. qui hanc sacratissimam noctem* » etc. f. 75 v.

« Missa in die sanctum (sic) Paschae »; inc. « *Pre(fatio). Ds. qui per unigenitum tuum* » f. 78.

« Missa paschalis »; inc. « *Prae(fatio). Ds. qui paschalium nobis remedia contulisti* » f. 80.

« Item missa III . feria paschales (sic) »; inc. « *Praefacio. Ds. qui multiplecas* (sic) » f. 81 v.

« Missa paschalis IIII . feria »; inc. « *Ds. qui populum tuum sacro iordane flumine transacto fecisti promissionis intrare* » etc. f. 83 v.

« Item missa V . feria »; inc. « *Fac misericors ds. ut quod paschalibus celebramus officiis* » f. 85.

« Item missa paschalis . VI . Feria »; inc. « *Ds. qui per unigenitum tuum* » f. 87.

« Missa matutinalis per totam pascham pro paruolos (sic) . qui renati sunt maturae (sic) dicenda »; inc. « *Ds. qui credentes in te populos graciae tuae largitate multiplecas* (sic) » f. 89.

« Missa in Pascha die Sabbati »; inc. « *Ds. qui nos resurrectionis dominicae sollempnitate laetificas* » f. 90.

« Missa clause Pas(chae) »; inc. « *Concede quesumus omnipotens ds. ut qui resurrectionis dominicae solemnia colemus* » f. 92.

« M i s s a dominicalis post pascha »; inc. « *Praefacio. Ds. qui in filii tui humilitatem iacentem mundum erexisti* » f. 95.

« M i s s a post Pascha ante ascensa (sic) dni. »; inc. « *Ds. qui hoc nobis conferis gracia tua* » f. 96.

« Incipiunt collectiones in r o g a t i o n i b u s per diuersa loca scorum. »; inc. « *Nunc in sco. Petro - Omnipotens sempiternae* (sic) *ds. qui beato petro apostolo* » etc. f. 97. — Sequuntur: « in sco. Stefano », « in sco. Martino », « in sco. Gregorio », « in quo loco uolueris ».

« Incipit m i s s a in rogationibus »; inc. « *Memores caelestium praeceptorum peccata nostra coram domino defleamus* » f. 98 v. — Fine caret.

Folia 100-106 litteris minusculis:

Nomina germanica duabus columnis disposita f. 100 v.; prior columna initio mutila inc.

« . . . . . . *(I)II* .
. . . . *ot* . *III* .
. . . . *r* . *III* .
eren . . . t . *III* .
adalhelm . *III* .
marcsint . *III* . »

« Incp. decretalem (sic) sci. G e l a s i i pap. urbis romae » (de libris recipiendis vel non recipiendis) f. 101 v. « Incipiunt opuscula recipienda » f. 102 v.

(Parabola, alia manu); inc. « *Audite uersus parabule quod quonnon* (sic) *puero con(ti)git* » f. 106 v.

494. Membr. in 8, forma oblonga, saec. XI, fol. 76.

« Inicium sancti evang. secundum Matheum » f. 3. — « Inicium sancti evang. secundum Iohannem » f. 4 v. — Excerptum ex ev. s. Matthaei (c. V, v. 1-12) f. 6.

M i s s a in nativitate domini, cum toto canone romano, f. 9.

M i s s a e « In natal. sci. Stephani » f. 17 v. — « De sco. Iohanne » f. 18 v. — « In natl. Innocentum » f. 20, — In « Dominica » f. 21 v. — « In octaua dni. » f. 22 v. — « In epiphania dni. » f. 23, — « Scor. Fabiani Sebastiani (sic) » f. 25, — In « Yppapanti (sic) »; inest « Benedictio c e r e i », f. 26, — « Die dom. in palmis » et « benedictio Palmarum » f. 28 v.

« Benedictio caerei (sic) in (Sabbato) sco. », cum n e u m i s, f. 31. — Sequuntur tota l i t u r g i a paschalis, item cum n e u m i s, et o r d o baptismatis.

M i s s a e in « Natl. applorum. Phylippi . et Iacobi » f. 44, — In « Natl. scor. Alexandri Eventii Theodoli » f. 45, — In « Inventio(ne) sce. Crucis »

f. 45 v. — « De sco. confes. Xpi. Phylippo » f. 47, — « In ascensione dni. » f. 48, — « In die dominico Pentecosten » f. 50; sequuntur feriae secunda, tertia, quarta, quinta et dominica, — In « Natal. sci. Iohannis Bapt. » f. 54 v. — « In natale aplorum. Petri Pauli (sic) » f. 56, — « Eodem die sci. Pauli apli. » f. 57 v. — In nat. « Sci. Laurentii » f. 58, — In « Adsumptio(ne) scae. Mariae » f. 59 v. — In « Nativita(te) scae. Mariae » f. 61, — « In dedicatione ecclae. sci. Michahelis (sic) arc. » f. 62 v. — In « Natl. sci. Remigii » f. 63 v. — « In festiuitate omnium scorum. » f. 64, — « In natal. sci. Permini » f. 65 v. — In « Natl. sci. Martini » f. 66 v. — In nat. « sci. Andree apli. » f. 68, — « In anniversario » (dedicationis ecclesiae) f. 69 v.

« Oratio in cena dni. ad reconciliationem faciendum (sic) » f. 71 v. — Sequuntur aliae orationes.

« In natl. sci. Phylippi cf. (i. e. confessoris) Eodem die invent. sce. Crucis », missae, f. 74 v.

Nomina germanica, alia manu; inc. « *Liubburc Rihsuint* » f. 75 v.

Instrumentum venditionis vineae, sitae « in marca Gozenesheim cognomine Kelewere », factae a Gezone, emptore Gerhardto, super altare s. Philippi, alia manu, f. 76.

495. Membr. in 4, saec. X, fol. *a-p* 289.

Tabula capitulorum codicis f. *a-p* chartaceis saec. XVII.

Fragmentum ordinis missae; rubrica ultima: « or. quando oblatae superponuntur altari », f. 1.

« Liber sacramentorum de circulo anni a sco. Gregorio papa romano editus . qualiter missa romana celebratur. Hoc est in primis introitus qualis fuerit statutis temporibus. Siue diebus festis. Seu cottidianis. Deinde Kyrieleison. Item dicitur gloria in excelsis do. » etc. f. 1 v.

« Vigesimus secundus tertius quartus et quintus circulus dionysianus », i. e. tabulae epactarum et lunares ab anno 934 ad a. 1006, cum adnotationibus necrologicis et historicis in marginibus, f. 279 v.

« Oratio sacerdotis ante celebrationem misse »; inc. « *Ante oculos tuos dne. reus conscientiae testis assisto* » f. 281 v.

Appendix ad librum de ecclesiastico officio; inc. « *Postquam scripsi libellum qui a mea paruitate uocatur de ecclesiastico officio . ueni Romam* » etc. f. 282.

Preces variae excerptae ex missis pro defunctis feminis, pro monasterio s. Nazarii (in Laurissa), pro s. Udalrico, in vigilia s. Laurentii martyris, f. 287.

Nomina germanica scripta in marginibus: « *Egelat. Aba. Otacar.* » etc. f. 288 v. — « *Nordiloh. Herifrit.* » etc. f. 289 v.

496. Membr. in 4, saec. XII vel XIII, fol. *a* 62; picturis illustratus.

Missa « De sca. Katherina » f. *a* v. manu saec. XIII, adhibito in compactione codicis. — Praeeunt nomina germanica; inc. « *Otto Herman* ».

Hymni de festis domini et sanctorum; inc. « *In primo galli cantu. Grates nunc oms. canamus dno. do. qui sua natiuitate nos liberauit de diabolica potestate* » f. 1. — Benedictiones salis, aquae et cinerum f. 5 v.

Missale ritu romano, (insunt missae de s. Lamberto, s. Gallo et s. Othmaro), cum notis musicis in praefatione, f. 6 v. (Imago crucifixi f. 9 v.). — Inter f. 23 et 24 folia aliquot perierunt.

Hymnus de b. Virgine; inc. « *Ave praeclara maris stella* », f. 61.

Preces « in dedicatione unius altaris » f. 61.

In calce codicis adnotatio, alia manu: « *C(onradus?) di. gra. erbipolensis episcopus* », et — Preces varia manu, f. 61 v.

497. Membr. in 4, saec. XII, fol. *a* 111; picturis illustratus.

Lectionarium epistolarum missae ex Vetere et Novo Testamento, per anni circulum; inc. « *L(ectio) esaye prophetae . in uig. natalis domini - Hec dicit dominus* » f. 1.

Adnotationes historicae quatuor, manu « W. Ersś. » scholaris, prioris monasterii Luxensis, de rebus eiusdem monast. ab anno 1440 ad 1503; prima de obitu Folmari, a. 1111, fundatoris monasterii; — Adnotationes duae de eod. argumento, facile eadem manu, f. 111.

498. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 52.

Interpretationes vocum quarumdam, metrice; inc. « *Arte poetria fungor . dum fingo poema || ipse poeta vocor mea fictio dicta poesis* » f. *a* v.

Canon missae, cum glossis, f. 1 v.

« Collecte per circulum anni », item cum glossis, scr. anno 1482, f. 5.

499. Membr. in 4, saec. XI, fol. 137; picturis illustratus.

Missae « in venerat(ionem) » « s. Mariae (e)t omnium sanctorum », et « in nat. sci. Egidii epi. et confessoris » f. 1.

Kalendarium, adscripto necrologio alia manu saec. circiter XII, f. 2.

Preces liturgicae antiquissimae; inc. « *(D)omine deus omnipotens qui saluos facit sperantes in te exaudi propicius preces populi tui et respice captiuorum gemitus* » etc. f. 8.

Missa de Annuntiatione b. Virginis, cum notis musicis, manu saec. XIII, f. 8 v.

Missale ritu romano f. 9.

500. Membr. in 4, scriptus a. 1314, fol. 185.

« Ordo missalis fratrum ordinis sancti Augustini secundum con suetudinem Romane curie » f. 1. — Sequuntur, alia manu saec. **XV**:

Missa « de XV^{cim} adiutoribus pro quacumque tribulacione dicenda 1466 » f. 184.

Missae « in anniuersario defunct. » et de s. Nicolao f. 184.

501. Membr. in f. saec. XV, fol. 280; picturis illustratus.

Kalendarium f. 1.

Missale ritu romano, ad usum alicuius ecclesiae germanicae, cum notis musicis, f. 7.

« Euangelium compositum per dominum Iohannem papam **XXII** apud Auinionem tercio die ante decessum suum, pro quo concessit omnibus illud dicentibus vel audientibus uere confessis et contritis trescentos dies indulgencie » f. 280.

502. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 171.

Lectionarium missae; inc. « *Do. prima in aduentu domini - Ad te leuaui animam. Ad Romanos* ». Cum notis musicis. — Interioribus tegumentis codicis appictae sunt tabulae xylographicae; coloribus illitae, imagines D. N. Crucifixi et M. Virginis puerum I. Chr. lactantis exhibentes.

503. Membr. in f. saec. XIV, fol. 88.

Missale initio et fine mutilum. Initio perierunt folia decem. Inter folia 80 et 81 unum desideratur. Incipit codex a missa mutila s. Stephani; ultima missa est in octava corporis Christi.

504. Membr. in f. saec. XIV, fol. 356; picturis multis illustratus.

« Ordo missalis secundum consuetudidem romane curie » f. 12, praemissis monito: « (H)aec ante missam cogita » etc. f. 5, et Kalendario, f. 6. — Foliis 1-4 initium eiusdem codicis, a librario condemnatum, quod deinde iteravit. — Liber est fine mutilus; missa ultima: « Alia pro defunctis ».

505. Membr. in f. saec. XIV vel XV, fol. 322.

« Ordo missalis fratrum seruorum sancte Marie secundum consuetudinem Romane curie ». — F. 321-322 additamenta manu varia saec. **XV**; inest « Missa de quinque uulneribus passionis Xi. » quam « edidit Bonifatius pp. (etc.) ex reuelatione diuina » f. 321 v.

506. Membr. in f. saec. XIV, fol. *a-b* 249; picturis illustratus.

Decretum institutionis festi Corporis Christi, et de eodem festo ad vesperum oratio prima, f. *a-b*. Prima pagina, recenti charta obducta, legi nequit.

« Missale yemale et estiuum ambrosianum ad honorem beati Maurilii » f. 1, interposito, f. 239-241, kalendario cum necrologio mediolanensi. — Aliquot folia desiderantur post f. 238.

Tabula missarum huius codicis, imperfecta, f. 248.

Adnotationes, varia manu saec. XIV et XV, de rebus mediolanensibus f. 248v.

507. Membr. in 8, saec. XIV vel XV, fol. 36.

Missae de Spiritu Sancto, de s. Trinitate, de b. Virgine et pro defunctis.

508. Membr. in 12, saec. XIII vel XIV, fol. 270.

Missale romanum. Foliis ultimis, additamenta manu varia saec. XIV et XV.

509. Membr. in 12, saec. XIV, fol. 249; picturis illustratus.

Missale romanum. — Praeit kalendarium, cum adnotationibus historicis saec. XV et necrologio heidelbergensi saec. XVI. — Insunt benedictiones agni, lardi, casei, ovorum, « ad omnia », herbarum, alia manu saec. XV, f. 237. — Praefationes missae, cum notis musicis, et orationes, varia manu saec. XV, f. 242.

510. Membr. in 8, saec. XI, fol. 246.

Lectiones per anni circulum, ex Vetere et Novo Testamento; inc. « *Lectio . ep. be. P. ad Romanos . Paulus* ». etc. — Quaedam desiderantur inter f. 31 et 32.

Laudes divinae, cum notis musicis, manu saec. XII; inc. « *Benedictus es domine deus patrum nostrorum* » etc. f. 246.

Adnotationes de rebus domesticis ignoti hominis, a. 1398-1399, et de calamitatibus a. 1398, f. 246.

511. Membr. in 8, saec. XV, fol. 60.

Antiphonale, cum notis musicis, ad usum ordinis s. Dominici.

512. Chart. in f. saec. XVI, fol. *a-b* 38.

Officia quintae magnae feriae, « in die parasceues », et « sabato » (sancto).

513. Membr. in f. scriptus anno 1454, fol. 345; picturis illustratus.

« Ordo de festiuitatibus sanctorum per circulum anni peragendis », « secundum chorum sancti Kyliani », i. e. Breviarium divini officii per annum.

514. Chart. in f. saec. XV, fol. 239.

Breviarii, « secundum ordinem et ecclesiam Spyrensem », « pars estiualis » (a Paschate). — Praeeunt: Officium « de beata virgine Maria infra Pascha et ascensionem domini » imperfectum, f. 1, — Kalendarium, cum adnotatione historica, f. 2, — « Hystoria (officium) de festo transfigurationis domini » f. 9. — Inest, f. 107, Officium « in commemoracionem beate Marie virg. a dominica deus omnium usque aduentum domini ».

Officium « de compassione beate Marie virginis » f. 236.

Oratio dominicalis, cum paraphrasi, f. 239.

515. Membr. in 8, saec. XV, fol. 153.

Breviarii divini officii pars hiemalis.

516. Partim membr. partim chart. in 8, saec. XV, fol. 302.

Breviarii divini officii « pars Estiualis », cum kalendario. — Praeeunt, alia manu, f. 1-2, « Suffragia ad matutinum » et « ad uesperum », et benedictiones panis, ovorum, lardi, casei, « ad omnia ». — F. 297-300 scriptura est deleta, superinductis alia manu lectionibus de s. Andrea. — F. 135 inserta est scheda cum adnotatione lingua germanica inscripta: « Nota contra calculum ».

Tabula astronomica epactarum etc. f. 30v.

(S. Thomae Aquinatis) « Ymnus » de verbo incarnato (ex off. ss. Corporis Christi), alia manu; inc. « *Verbum supernum prodiens nec patris linquens dexteram ad opus suum exiens venit ad vite vespera* » f. 302.

517. Chart. insertis foliis aliquot membr. in 8, scriptus anno 1478, fol. 541; picturis illustratus.

« Materia meditandi per Ebdomadam » f. 1.

Absolutiones et benedictiones f. 2.

Versiculi inscripti: « Turcus pontifici romano », et « Pontifex romanus Turco »; inc. « *Et fata manent stelleque docent auiumque uolatus* », in calce f. 2.

Kalendarium, cum necrologio, f. 3.

521-522. Membranacei in 8, saec. XV.

521. fol. 112. — « Registrum horarum Canonicarum partis yemalis ordinationis dni. Reinhardi epi. wormatiensis », i. e. breviarium de tempore et de sanctis.

522. fol. 61. — « Breuiarium siue Registrum horarum canonicalium partis estivalis secundum ecclesiam wormaciensem », de tempore et de sanctis.

523. Partim chart. et partim membr. in 12, saec. XV, fol. 404.

Breviarium divini officii. — Praeeunt, f. 1, officium de passione domini, f. 2, « historia (officium) de b. Virgine » et f. 6v. kalendarium.

524 Partim chart. et partim membr. in 12, scriptus anno 1452, fol. 376. In duas partes divisus: prima a f. 1 ad 184, secunda a f. 185 ad 376.

Benedictiones ad matutinum f. 1v. — Kalendarium f. 2. — « Preces maiores in quadragesima in matutinis et in vesperis » f. 8. — « Preces minores » f. 11. — « Preces ad quindecim gradus qui dicuntur post terciam regulariter » f. 11v.

(Breviarii divini officii) « pars hyemalis secundum ordinem Wormaciensem » f. 13.

« Hystoria (officium) de praesentacione beate Marie virg. » f. 364v. — Sequitur « Missa praesentacionis » b. M. v. f. 370v.

« Lectiones in conceptione » b. M. v. f. 371v.

Officium s. « Mauri abbatis » f. 385.

525. Membr. in 16, saec. XV, fol. 486. In duas partes divisus: prima a f. 1 ad 237, altera a f. 238 ad 486.

Benedictiones et preces f. 1. — Kalendarium et tabulae temporum, ab a. 1420 ad a. 1472, f. 2. — Litaniae ss. et preces f. 11.

Psalterium, scr. anno 1433, f. 15.

« Preces maiores et minores » f. 100.

« Libellus matutinalis siue breuiarium secundum Chorum et modum maioris Ecclesie... » (nomen ecclesiae abrasum) f. 106.

526. Chart. in 12, scriptus anno 1440, fol. 141.

Breviarii divini officii pars hiemalis, cum kalendario.

527. Membr. praeter folia aliquot chart. in 12, saec. XIV, fol. 142.

Breviarii divini officii pars aestiva, fine mutila.

534. Membr. in 16, saec. XV, fol. *a* 65.

Kalendarium f. 1.

Psalmi poenitentiales sub titulo: « ordo acollitatus etc. », scr. anno 1456, f. 13.

Orationes ad b. Virginem, de s. Thoma, de proprio angelo, de s. Barbara, f. 48.

« Versus reuelati beato Bernhardo a dyabolo ut qui eos quottidie deuote dixerit non dampnabitur » f. 48.

Preces aliae varia manu f. 52.

535. Chart. in 12, saec. XV, fol. 153, (chartae scriptae: 1-100, 105-124, 141).

« Cursus (officium) de passione Xpi. » f. 1.

« Versus psalterii quos dyabolus reuelauit s. Berhardo » etc. f. 18.

Interpretatio vocis italicae *carina*; inc. « *Carina vulgare est italicorum* » f. 22 v.

« Cursus (officium) de compassione » b. Virginis f. 23.

« Preces pro quadragesima » f. 35.

« Vigilie defunctorum » f. 105.

Oratio ad b. Virginem f. 141.

536. Membr. miscellaneus in 12, saec. XV, fol. 108.

Officium s. Crucis, fine mutilum, f. 1.

Sermones tres de verbis Ezechielis: « Quatuor facies uni . IIII^{or} . penne uni », Evangelii: « Qui manducat carnem meam » et Psalmi: « Cor mundum crea in me deus »; primus inc. « *Quia spiritualia et inuisibilia nobis ignota sunt* » f. 28.

« Speculum conscientie »; prologus inc. « *Multe sunt scientie hominum sed nulla melior illa qua cognoscit homo deum et seipsum* » f. 32. — Epilogus de fructibus divinae incarnationis, de nativitate Christi et de conscientia; inc. « *Amisimus per peccatum propriam excellenciam* » f. 104.

Excerptum ex s. Bernardo; inc. « *Sicut multitudo fratrum ut errata corrigat* » etc. f. 107 v.

537. Membr. in 8, saec. XV, fol. 223; picturis illustratus.

De institutione horarum canonicarum et eiusdem utilitate, lingua germanica, manu saec. XVI, f. 1.

Horae canonicae, antiphonae et orationes de sanctis, cum kalendario.

Officium mortuorum f. 47. — Sequuntur, alia manu saec. XV vel XVI, preces ad Deum, b. Virginem, et sanctos variae, septem psalmi poenitentiales, cum litaniis sanctorum, et orationes s. Birgittae, s. Augustini etc.

Folia *a* et 117 membr. adhibita in compactione codicis, fragmenta exhibent psalterii saec. IX vel X.

543. Chart. in 16, saec. XV, fol. 47.

Officium defunctorum cum psalmis poenitentialibus et litaniis sanctorum.

544. Membr. in 12, saec. XV, fol. 92; picturis illustratus.

Officium defunctorum, cum psalmis poenitentialibus et letaniis sanctorum.

545. Membr. in 12, saec. XV, fol. 40.

Orationes variae, psalmi pro defunctis et litaniae sanctorum. — Initio: « Ein gůt warheit », i. e. narratio, lingua germanica, de efficacia precum pro defunctis; inc. « *Es was ain fraw in ainem chloster* » — « Das sint die sieben fraewd » (beatae Mariae Virginis), item lingua germanica; inc. « *O Maria saelden fruht* » f. 39 v.

546. Membr. (folia ultima chartacea) in 12, saec. XV, fol. 214.

« Cursus (officium) beate Marie virginis », commemorationes « de sanctis », officium defunctorum, benedictiones et orationes pro obtinendis indulgentiis a pontificibus Pio II et Eugenio IV largitis.

Fragmentum, lingua germanica, adhibitum in compactione codicis, f. 214.

547. Chart. in 8, saec. XV, fol. 155.

Officium b. Virginis per annum f. 1.

Breviarii divini officii « pars estivalis » f. 13. — Proprium sanctorum hiemale f. 92 v. — « Commune sanctorum » f. 129.

548. Membr. in 8, saec. XV, fol. 75.

Hymnus « Stabat Mater » f. 1.

Preces variae f. 2.

Oratio ad s. Bartholomaeum apost. f. 59 v.

« Cursus (officium) de passione domini » f. 60.

549. Membr. in 12, saec. XV, fol. *a* 34.

Orationes varia manu ad deum et b. Virginem, lingua gallica. — Sequuntur Preces de passione domini, psalmi poenitentiales, orationes de sanctis etc. latine et gallice.

550. Membr. in 12, saec. IX, fol. 24.

Ordo precum in depositione mortuorum, initio et fine mutilus. (« Orationes in ipsa Lauatione quae semper dici debent » f. 3v. seqq. incipiunt: « *Suscipe dne. animam serui tui . reuertentem ad te uestem caelestem indue* »).

551. Partim membr. et partim chart. in 12, scriptus anno 1447, fol. 48.

« Orationes per totam ebdomadam » f. 1.

Hymnus de Veronica; inc. « *Salue sancta facies. mei redemptoris* » f. 48. Pictura imaginem ipsam exhibens f. 48v.

552. Chart. in 12, saec. XV, fol. 120.

Responsoria cum notis musicis. — Foliis 113-116 insertae sunt, varia manu, preces, etiam germanica lingua.

553. Chart. in 12, saec. XVI, fol. 110.

Responsoria cum notis musicis.

554. Membr. miscellaneus in 4, saec. IX, fol. 13.

Fragmentum « defensionis » librorum « patris nostri Theodori » (episcopi cantuariensis) « et maxime libelli penitentiae » (titulus ex ipsis verbis fragmenti desumptus) f. 1.

Excerpta de poenitentia, baptismate et continentia, in codice adtributa Augustino, Basilio, Hieronymo; item ex Gregorio « ad Leandrum Spolitane (sic) urbis episcopum » et « ex IIII moraliorum (sic) libro »; inc. « *Paenitentia desperatae salutis remedium esse nemo qui nesciat dilectissimi in domino* » f. 2.

« Domni Egberti archiepisc. eburacen(sis) » poenitentiale; inc. « *Institutio illa sancta quae fiebat in diebus* » etc. f. 5.

« Item » (aliud poenitentiale breve); inc. « *Pro ebdom. CCC psalm. flectendo genua* » f. 12.

« Ammonitio Bedae », (i. e. poenitentiale); inc. « *Si quis uoluerit diuino amore ammonitus cum lacrimis deo confiteri peccata sua* » f. 13.

555. Membr. in 8, forma oblonga, saec. IX vel X, fol. *a-b* 40.

« Hymnus in festivitate scae. Mariae »; inc. « *Quem terra pontus ethera colunt* » f. *a*.

« Item alius » (hymnus) de virginibus; inc. « *Ihu. corona uirginum* » f. *a* v.

« CHRODEGANGI episcopi metensis statuta Monachorum facta tempore Pipini regis » (titulus manu saec. XV) f. 1.

Interrogationes faciendae ad confitentem, lingua germanica; inc. « *Quisquis tibi uoluerit confessionem facere sinceriter interroga illum* », alia manu paulo recentiore, f. 40 v.-

556. Membr. in 8, saec. IX vel X, fol. 47.

« SCI. BASILII ep. liber » « de spirituali militia » (verba haec ultima manu saec. XV); inc. « *Audi fili ammonitionem patris tui et inclina aurem tuam ad uerba mea* » f. 1.

Homiliae XVIII, seu excerpta inscripta:

« Sci. Augustini epi. »; inc. « *Hodiae* (sic) *natus est dns. noster ihs. filius dei uiui qui est* » etc. f. 13.

« Omelia sci. Augustini epi. »; inc. « *O frs. dilectissimi faciamus bonum* », des. « *Monachi autem sci. et scae. uirginis* (sic) *et omnes sci. ac fidelis* (sic) *cum Xpo. regnabunt* » etc. f. 13 v.

« Gloria tibi (titulus hic aliique f. 19, 23, 28, facile ultima verba sunt homiliar. praecc.) »; inc. « *Ephiphania* (sic) *enim grece dicitur quod est apparatio* (sic) » etc. f. 16.

« Bono animo »; inc. « *Non timet qui non timet tres saltus regis immo omnis hominis* » f. 19.

(Sine titulo); inc. « *Magnum uero sacramentum quod nobis a deo per Xpm. donatum est qui non solum discendit* (sic) *de caelo* » f. 20.

« Sci. Augustini epi. »; inc. « *O frs. dilectissimi magna indignatio* (sic) *est qua nos Xps. dignatus est adsumere* » etc. f. 20 v.

« Sci. Augustini epi. »; inc. « *O frs. dilectissimi oportet nos renouari in meliora* » f. 22.

« In finem scli. (i. e. saeculi) »; inc. « *Oremus dnm. ne audiamus illud quod dicitur in euangelio* » etc. f. 23.

« Sci. Augustini »; inc. « *Penticosten hodiae caelebratur* (sic in omnibus) *in nobis* » f. 24.

« Omelia sci. Augustini »; inc. « *O fratres dilectissimi praeparamus nobis cor nouum* » f. 25.

(Sine titulo); inc. « *O frs. dilectissimi timendus est ille* (sic) *quo dns. proposuit uenire cum flamma ignis* » f. 26.

« Mirabilis est »; inc. « *Septem speciem* (sic) *in monasterio quae necessaria sunt esse diligenter custodire* » f. 28.

555. Membr. in 8, forma oblonga, saec. IX vel X, fol. *a-b* 40.

« Hymnus in festivitate scae. Mariae »; inc. « *Quem terra pontus ethera colunt* » f. *a*.

« Item alius » (hymnus) de virginibus; inc. « *Ihu. corona uirginum* » f. *a* v.

« CHRODEGANGI episcopi metensis statuta Monachorum facta tempore Pipini regis » (titulus manu saec. XV) f. 1.

Interrogationes faciendae ad confitentem, lingua germanica; inc. « *Quisquis tibi uoluerit confessionem facere sinceriter interroga illum* », alia manu paulo recentiore, f. 40 v.-

556. Membr. in 8, saec. IX vel X, fol. 47.

« SCI. BASILII ep. liber » « de spirituali militia » (verba haec ultima manu saec. XV); inc. « *Audi fili ammonitionem patris tui et inclina aurem tuam ad uerba mea* » f. 1.

Homiliae XVIII, seu excerpta inscripta:

« Sci. Augustini epi. »; inc. « *Hodiae* (sic) *natus est dns. noster ihs. filius dei uiui qui est* » etc. f. 13.

« Omelia sci. Augustini epi. »; inc. « *O frs. dilectissimi faciamus bonum* », des. « *Monachi autem sci. et scae. uirginis* (sic) *et omnes sci. ac fidelis* (sic) *cum Xpo. regnabunt* » etc. f. 13 v.

« Gloria tibi (titulus hic aliique f. 19, 23, 28, facile ultima verba sunt homiliar. praecc.) »; inc. « *Ephiphania* (sic) *enim grece dicitur quod est apparatio* (sic) » etc. f. 16.

« Bono animo »; inc. « *Non timet qui non timet tres saltus regis immo omnis hominis* » f. 19.

(Sine titulo); inc. « *Magnum uero sacramentum quod nobis a deo per Xpm. donatum est qui non solum discendit* (sic) *de caelo* » f. 20.

« Sci. Augustini epi. »; inc. « *O frs. dilectissimi magna indignatio* (sic) *est qua nos Xps. dignatus est adsumere* » etc. f. 20 v.

« Sci. Augustini epi. »; inc. « *O frs. dilectissimi oportet nos renouari in meliora* » f. 22.

« In finem scli. (i. e. saeculi) »; inc. « *Oremus dnm. ne audiamus illud quod dicitur in euangelio* » etc. f. 23.

« Sci. Augustini »; inc. « *Penticosten hodiae caelebratur* (sic in omnibus) *in nobis* » f. 24.

« Omelia sci. Augustini »; inc. « *O fratres dilectissimi praeparamus nobis cor nouum* » f. 25.

(Sine titulo); inc. « *O frs. dilectissimi timendus est ille* (sic) *quo dns. proposuit uenire cum flamma ignis* » f. 26.

« Mirabilis est »; inc. « *Septem speciem* (sic) *in monasterio quae necessaria sunt esse diligenter custodire* » f. 28.

« *Fratres interest nostra silentium amare* || *Commissa preterita ad mentem reuocare* » f. 120.

560. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. *a* 110.

CASSIANI collationes (septem, i. e.) abbatum « Pafnutii », « Danihelis », « Serapionis », « Sereni » duae et « Isaac » duae. Praemissa est tabula.

561. Chart. in 4, saec. XV, fol. 329.

CASSIANI collationes (decem, i. e.) abbatum « Moysi » duae, « Pafnucii », « Danielis », « Serapionis », « Sereni » duae, « Theodori », « Ysaac » duae, f. 1.

« Liber visionum Elysabeth ancille dei »; inc. « *Fuit in diebus eugenii pape in finibus treverensis dioceseos* (sic) *in cenobio cui nomen sconaugia* » etc. f. 155.

« CESARII » monachi in valle sancti Petri « epistola ad dominum Petrum priorem de loco sce. Marie in diuersa eius opuscula » f. 259 v. — Sequuntur eiusdem Sermones totius anni f. 262 v. et Sermones de solemnitatibus beatae Virginis, cum praefatione ad Alardum presb. et monachum (ultimus, de annuntiatione, imperfectus), f. 322.

562. Membr. in f. saec. XII, fol. 147.

CASSIANI collationum patrum pars secunda et tertia f. 1.

« Sci. IHERONYMI de illustribus viris » f. 119 v.

« GENNADII presbiteri massiliensis de illustribus viris » f. 136. — Sequitur tabula capitulorum, manu saec. XV.

« BEDAE de loquela digitorum »; inc. « *Centesimus et sexagesimus et tricesimus fructus* » f. 145 v.

(Ex eod.) « de locis Iherusalem »; inc. « *Si quis ab occidentis partibus* » f. 146.

Antiphonae et responsoria de s. Ioanne Baptista, fragmentum libri liturgici cum notis musicis, manu saec. circiter XII, f. 147.

563. Membr. in f. saec. XI vel XII, fol. 141.

LUTHFRIDI dystichon de codice oblato s. Michaeli, litteris rubricatis, f. 1.

« CASSIANI ad Castorium papam de institutionibus religiosorum » f. 1 v.

Excerpta ex homiliis « Gregorii » et Bedae in Lucam, et « Augustini » in Iohannem f. 44.

« BAEDE (sic) prbi. omelia de » lectione s. ev. sec. Lucam: « I. i. t. Exiit edictum a Cesare Augusto . ut describeretur uniuersus orbis » f. 44 v.

Excerpta ex tribus homiliis in Lucam: « I. i. t. d. I. d. s. parabolam hanc. Homo quidam nobilis abiit in longinquam regionem (etc.) »;

570. Chart. in 12, saec. XV, fol. 310.

Expositio regulae s. Augustini; prologus inc. « *Inter salubres occupaciones quas habere debet religiosus merito ponitur regula* »; folia ultima lacera et mutila.

571. Membr. miscellaneus in 4, saec. XII-XIV, fol. 94.

Folia 1-25 manu saec. XIV:

« Constitutiones generales (fratrum minorum) reformate per reuerendum... fratrem Michaelem generalem ministrum », a. d. 1317, f. 1.

Folia 26-66 manu saec. XIII vel XIV:

Formularium iuris; inc. « *In noie. dni. am. Anno eiusdem. A natiuitate . M . CC LXX VIII* (etc.) *Quoniam plerique causam principalem iuris ciuilis nec non et canonici nescientes* » etc. f. 26.

« Martini de Fano formularium super contractibus et libellis de factis sepius accidentibus », « compilatum » a. d. 1278, f. 32.

Libellus iudicialis et decretum de ratione reddita tutelae Dominici, filii quondam Actonis, administratae per Conradum Leti patruum eius; « actum in palatio communis Fani » (sine temporis nota), f. 59 v.

Instrumentum compromissi in electionem pastoris « plebis sci. Saluatoris », absque anni nota, f. 60.

« Quibus modis interrumpitur prescriptio »; inc. « *Quatuordecim sunt modi interrumpende prescriptionis* » f. 61.

« Rollandini Bononiensis flores » (de testamentis); fine carent, f. 63 v.

Pelagii epistola ad Demetriadem, initio mutila, manu saec. XII, f. 67.

572. Membr. in f. saec. XV, fol. 55.

Regestum privilegiorum ordinis hierosolymitani hospitalis beatae Mariae Teutonicorum, i. e. « Litterae, munimenta, concessiones, priuilegia et indulta summorum pontificum » « Honorii III », « Gregorii IX », Innocentii (IV), « Alexandri IV », « Clementis IV », « Urbani IV », « Nicolai IV », « Bonifacii IX », « Martini V », « Eugenii IV » et Synodi Constantiensis, « transsumpta et vidimata a card. Iuliano Caesarini » (titulus ex prima rubrica et verbis epistolae praeviae Iuliani Caesarini) f. 1.

Imperatorum, regum et principum privilegia, pro eodem ordine, latine et germanice, f. 26.

573. Membr. in 8, saec. IX, fol. 27.

« Iustiniani imperatoris piissimi edictum rectae fidei confessionem continens et refutationem heresium quae aduersantur catholicae dei ecclesiae », i. e. de condemnatione trium capitulorum.

B. « GREGORII NAZIANZENI liber apologiticus (sic) » ex translatione « Rufini », cum prologo, f. 98.

« Mag. NYCOLAI DE LIRA responsio ad quemdam Iudeum ex uerbis euangelii sancti Mathei (sic) » f. 124.

« IOHANNIS DE RYPPA procurat. Marchie ord. fr. minor. determinationes » f. 158.

RABBI SAMUELIS tractatus ad Rabbi Ysaac « translatus de arabico in latinum per fr. Alfonsum Bonihominis hyspanum », a. 1339, f. 321.

567. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 25.

« Copie priuilegiorum ordini (cisterciensi) a summis Pontificibus concessorum quorum originalia in Cystercio conseruantur », i. e. Bullarium cisterciense, continens privilegia pontificum: Lucii (III), « Eugenii III », « Anastasii III (l. IV) », « Adriani III (l. IV) », « Alexandri III », « Urbani III », « Honorii III », Gregorii IX », « Innocentii IV », « Alexandri IV », Urbani (IV) », « Gregorii X », Innocentii (V), Nicolai (IV), Bonifacii (VIII), « Clementis V ». — Sequuntur, varia manu, privilegia Clementis VI et Ioannis XXII.

568. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 188.

« De diuino officio uno eodemque modo ab omnibus celebrando et de libris corrigendis et consuetudinibus (carthusiensium) non immutandis »; inc. « *De officio diuino cap. 1. Primum capitulum hanc habet continenciam* » f. 1.

« Mag. GUILLELMI de Yporegia cognomine CRASSI tractatus de origine et veritate perfecte religionis contra detractores sancti ordinis Carthusiensis », « compositus anno (etc.) M°. CCC XIIII », « transumptus (etc.) anno domini M° CCC° LXXX° », f. 169.

« Mag. ARNOLDI DE VILLANOVA tractatus brevis contra illos qui detrahunt Carth(usienses) quia denegant esum carnium eciam infirmantibus » f. 186.

Ordo officiorum « in festo undecim milium virginum » f. 188 v.

569. Chart. in 4, saec. XV, fol. 238.

« Fr. HUMBERTI » (DE ROMANIS), « nacione burgundi », « post beatum Dominicum magistri ordinis predicatorum quinti », « expositio regule beati Augustini ». — Sequuntur, f. 222, tabula capitulorum et, f. 225, tabula rerum ord. alphabetico.

Versiculi ad monachos; inc. « *Auditis gallis si non surgis neque psallis* », inserti f. 221 v.

570. Chart. in 12, saec. XV, fol. 310.

Expositio regulae s. Augustini; prologus inc. « *Inter salubres occupaciones quas habere debet religiosus merito ponitur regula* »; folia ultima lacera et mutila.

571. Membr. miscellaneus in 4, saec. XII-XIV, fol. 94.

Folia 1-25 manu saec. XIV:

« Constitutiones generales (fratrum minorum) reformate per reuerendum... fratrem Michaelem generalem ministrum », a. d. 1317, f. 1.

Folia 26-66 manu saec. XIII vel XIV:

Formularium iuris; inc. « *In noie. dni. am. Anno eiusdem. A natiuitate . M . CC LXX VIII* (etc.) *Quoniam plerique causam principalem iuris ciuilis nec non et canonici nescientes* » etc. f. 26.

« Martini de Fano formularium super contractibus et libellis de factis sepius accidentibus », « compilatum » a. d. 1278, f. 32.

Libellus iudicialis et decretum de ratione reddita tutelae Dominici, filii quondam Actonis, administratae per Conradum Leti patruum eius; « actum in palatio communis Fani » (sine temporis nota), f. 59 v.

Instrumentum compromissi in electionem pastoris « plebis sci. Saluatoris », absque anni nota, f. 60.

« Quibus modis interrumpitur prescriptio »; inc. « *Quatuordecim sunt modi interrumpende prescriptionis* » f. 61.

« Rollandini Bononiensis flores » (de testamentis); fine carent, f. 63 v.

Pelagii epistola ad Demetriadem, initio mutila, manu saec. XII, f. 67.

572. Membr. in f. saec. XV, fol. 55.

Regestum privilegiorum ordinis hierosolymitani hospitalis beatae Mariae Teutonicorum, i. e. « Litterae, munimenta, concessiones, priuilegia et indulta summorum pontificum » « Honorii III », « Gregorii IX », Innocentii (IV), « Alexandri IV », « Clementis IV », « Urbani IV », « Nicolai IV », « Bonifacii IX », « Martini V », « Eugenii IV » et Synodi Constantiensis, « transsumpta et vidimata a card. Iuliano Caesarini » (titulus ex prima rubrica et verbis epistolae praeviae Iuliani Caesarini) f. 1.

Imperatorum, regum et principum privilegia, pro eodem ordine, latine et germanice, f. 26.

573. Membr. in 8, saec. IX, fol. 27.

« Iustiniani imperatoris piissimi edictum rectae fidei confessionem continens et refutationem heresium quae aduersantur catholicae dei ecclesiae », i. e. de condemnatione trium capitulorum.

derici . non . februarias . Karthagine . in secretario basilicae sci. martyres . Agilei (sic in omnibus) » (insunt excerpta ex conciliis antiquioribus) f. 106. — « Incipit diei (sic) secunda anno secundo gloriosissimi regis Hilderici die nona . id. feb. Carthagine in secretario . basilicae sci. mar. Agilei » (i. e. eiusdem concilii sessio secunda; interrupta f. 127 v. sequitur f. 138 v.-144) f. 124.

« Incipit pactio XV . sinodi calcidonensis », (i. e. tituli canonum actionis XV), f. 127 v. — « Ex synodo calcidonensi », (i. e. canones eiusdem actionis), f. 128 v.

« Item ex concilio carthaginensi sub domno Aurelio episcopo » f. 134 v.

« Exemplar epistulae generalis quae ad epis. (sic) inuitandos in causa insulae . lerinensis missa est » f. 144. — « Incipit Institutio scor. episcoporum Rauenni . Rustici . Nectarii . Flori . Constanti . Asclipi . Maximi . Iusti . Saloni . Ingenui . Enanti . Iotoci . Crisanti . In causa Insulae lerinensis . (sic in omnibus) », (i. e. concil. III Arelat.) f. 145.

« Incipit . fides . catholica . beati Atanasi . (sic) epi. » : « *Quicumque uult saluus esse* » f. 146.

Capitulare (Pippini, a. 754-755) contra inhonestos laicos et clericos f. 147 v.

Lex mosaica de leprosis f. 149.

Interrogationes « Agustini (sic) epi. » et responsiones « Gregorii papae »; inc. « *Cum una sit fides* » f. 149 v.

Breviarium ordinis (monastici) de missarum solemniis iuxta auctoritatem ecclesiae romanae et regulam s. Benedicti celebrandis, (ex vet. « Inventario », nunc deest abscissis foliis); inc. « *Qualiter in coenobiis fideliter in domino servientes tam iuxta auctoritatem catholicae atque apostolicae Romanae ecclesiae* » etc. (hoc initium ex Balleriniorum app. ad Opp. s. Leonis, P. II, c. X, § 3) f. 152.

575. Membr. in f. saec. IX vel X, fol. 158.

De figuris rhetoricis; inc. « *Efexegesis . est exaggeratio rei . ut quae cura boum . quis cultus habendo* (sic) *sit pecori* », manu saec. XI, f. 1 v.

S. Gregorii Magni « De uiro contra uoluntatem uxoris in monasterium ingresso . etiam si tonsuratus fuerit uxori omnino reddendo », « Ex regesto par . I . kap. CLXXX ad Adrianum notarium panormum (sic) » f. 2 v.

« Diuersi canones conciliorum Spanie » (ita f. 158 v. in calce codicis; est collectio canonum hispanica):

« Concilium Toletanum (primum) . X . et VIII . Epor. » f. 3. — « Regula fidei catholice contra omnes hereses . et quam maxime contra priscillianistas . quam episcopi terraconensae (sic) . lusitani . et betice . fece-

runt . Et cum precepto pape urbis Romae Leonis ad Balconium epm. galliciae transmiserunt . ipsi etiam et suprascripta . XXII . canonum capitula statuerunt . in concilio toletano » f. 4 v.

« Toletana Sinodus Secunda Acta a VIII . episcopis » f. 5 v.

« Toletana sinodus . III (i. e. tertia) . LXXII . eporum. In qua arriana heresis in Spania condemnatur » f. 6 v. — « Synodus in Toletana Urbae (sic) Habita Eporum. Sexaginta Octo . » f. 11.

« Gesta Synodalia in toletana Urbe . Concilium LX Eporum. Spanie Et Galliae Prouintiarum Editum . Anno Tertio Regnante Domno Nostro Gloriosissimo Principe Sisenando Rege . Dec. Hera DCLXXI . », (« Synodus toletana quarta »), f. 13 v.

« Clm. (i. e. Concilium) toletanum (quintum) Viginti quatuor eporum. Hera DLXXXIIII » f. 21 v.

« Item clm. Toletanum (sextum) Sex Eporum. » f. 22 v.

« Sinhodalae Decretum (septimum) in toletana urbe XXX Eporum. Concilio . gestum . Ann . V . Clementissimo Domno Nostro Cindasvindo rege . Regnante . Die . XV . kal. Novemb. Hera . DCLXXXIIII (sic in omnibus) », folio avulso fine caret, f. 26.

« Sinodus in toletana urbe Habita VIIM' (i. e. septimus, l. octava) », initio carens, f. 28.

« Sinodus Habita in toletana urbe . VIII (alia manu corr. VIIII) Pridie kl. novemb. Epor. numer. XVI . Ann. VII Recesvinto Gloriosissimi Princp. In basilica scae. Mariae semper virginis . Hera . DCLXVIII . » f. 36.

« Synodus (decima) in toletana urbe Die kl. decemb. Anno . VIII Gloriosi Domni. nri. Religiosissimi Recesvinti Princip. Hera DCLXXVIII . » f. 38.

« Vuielrud . Tinederat », nomina inserta, manu saec. X, in margine f. 39.

« Gesta synodal. concilii toletani . XI . Acta In urbe regia, In tol. sede . a . XVII Epis. Anno . IIII . Regni gloriosi Princip. Wambani . Sub die . VI . id. nov. He. DCCXIII . » f. 41.

« Acta sinodalia concilii Toletani . XII . urbe regia celebrata . Sub die . V . iduum Ianuar. hera . DCCXVIIII » f. 45 v. In fine legitur « Consummatum est hoc sanctum concilium Die octavo kl. feb. anno felict. (i. e. feliciter) I. Serenissimi domni. nri. Ervigii Reg. Hera DCCXVIIII . ».

« Gesta sinodalia habita XIII in urbem Toletam (sic) sub era DCCXXI anno regni excellentissimi Eruigii principis IIII° » f. 51 v.

« Gesta sinodalia (i. e. conc. tol. XIV) . q. acta sunt a Presulibus Carthaginis prun. (sic) adsistentibus etiam uicariis presulum in urbe toletana . in ecclesia beatae . uir. Marie . sub. d. XVIII . k. dcmrs. (i. e. decembris) anno . V . gloriosi principis Eruigii era . DCCXXII . » f. 60 v.

« Sinodus toletana . XV . LXI . episcoporum . Acta anno prim.

derici . non . februarias . Karthagine . in secretario basilicae sci. martyres . Agilei (sic in omnibus) » (insunt excerpta ex conciliis antiquioribus) f. 106. — « Incipit diei (sic) secunda anno secundo gloriosissimi regis Hilderici die nona . id. feb. Carthagine in secretario . basilicae sci. mar. Agilei » (i. e. eiusdem concilii sessio secunda; interrupta f. 127 v. sequitur f. 138 v.-144) f. 124.

« Incipit pactio XV . sinodi calcidonensis », (i. e. tituli canonum actionis XV), f. 127 v. — « Ex synodo calcidonensi », (i. e. canones eiusdem actionis), f. 128 v.

« Item ex concilio carthaginensi sub domno Aurelio episcopo » f. 134 v.

« Exemplar epistulae generalis quae ad epis. (sic) inuitandos in causa insulae . lerinensis missa est » f. 144. — « Incipit Institutio scor. episcoporum Rauenni . Rustici . Nectarii . Flori . Constanti . Asclipi . Maximi . Iusti . Saloni . Ingenui . Enanti . Ioteci . Crisanti . In causa Insulae lerinensis . (sic in omnibus) », (i. e. concil. III Arelat.) f. 145.

« Incipit . fides . catholica . beati Atanasi . (sic) epi. »: « *Quicumque uult saluus esse* » f. 146.

Capitulare (Pippini, a. 754-755) contra inhonestos laicos et clericos f. 147 v.

Lex mosaica de leprosis f. 149.

Interrogationes « Agustini (sic) epi. » et responsionês « Gregorii papae »; inc. « *Cum una sit fides* » f. 149 v.

Breviarium ordinis (monastici) de missarum solemniis iuxta auctoritatem ecclesiae romanae et regulam s. Benedicti celebrandis, (ex vet. « Inventario », nunc deest abscissis foliis); inc. « *Qualiter in coenobiis fideliter in domino servientes tam iuxta auctoritatem catholicae atque apostolicae Romanae ecclesiae* » etc. (hoc initium ex Balleriniorum app. ad Opp. s. Leonis, P. II, c. X, § 3) f. 152.

575. Membr. in f. saec. IX vel X, fol. 158.

De figuris rhetoricis; inc. « *Efexegesis . est exaggeratio rei . ut quae cura boum . quis cultus habendo* (sic) *sit pecori* », manu saec. XI, f. 1 v.

S. Gregorii Magni « De uiro contra uoluntatem uxoris in monasterium ingresso . etiam si tonsuratus fuerit uxori omnino reddendo », « Ex regesto par . I . kap. CLXXX ad Adrianum notarium panormum (sic) » f. 2 v.

« Diuersi canones conciliorum Spanie » (ita f. 158 v. in calce codicis; est collectio canonum hispanica):

« Concilium Toletanum (primum) . X . et VIII . Epor. » f. 3. — « Regula fidei catholice contra omnes hereses . et quam maxime contra priscillianistas . quam episcopi terraconensae (sic) . lusitani . et betice . fece-

CCCC . LXI », « Martiano augusto regnante Phelione et Iunco Malone (sic) consulibus » f. 109.

« Valentinum concilium XX episcoporum . Hera CCCCXIII », « sub Gratiano et et (sic) Valentiniano Imperatoribus . IIII . Idus Iul. Gratiano . III . et Quintiano Consulibus . » f. 109 v.

« Concilium Tauritantium (sic) habitum » f. 110.

« Concilium Regiense . XIII . epor. habitum Hera . CCCCLXXVII », « sub imperatoribus Theodosii minoris et Valentiniani Theodosio septies et Fest(o) consulibus (sic in omnibus) » f. 111.

« Co(n)cilium arasicum (sic) XVII episcoporum habitum hera . CCCCLXXVIIII . », « Theodosii minoris temporibus sub die septimo idus Novembris . Cyro consule in ecclesia iustinianensi » f. 112 v.

« Concilium vasense habitum . Hera CCCCLXXX . ma », « aput Augustinum episcopum (etc.) Theodosii Minoris Temporibus Dioscoro Consule Sub Die Idus Novembris » f. 113 v.

« Concilium agatense XXXV episcoporum habitum . Hera . DXIIII . », « Anno vicesimo secundo Alarici regis sub die tertia idus septembris » f. 114 v.

« Concilium aurelianense habitum XXVIII episcoporum » f. 119.

« Diversi canones ecclesiasticar. gestar. rer. Hispaniae prouintiae. In primis concilium eliberritanum (sic) . XVIII . epor. Constantini temporibus gestorum (sic) eodem tempore quo nicena synodus habita est » f. 120.

« Concilium Terraconensi epor. X . habitum . Hera DLIIII . » f. 123 v.

« Concilium Gerundense . VI . epor. habitum . Hera . DLV . », anno septimo Etuterici (sic) regis . VI . Id. Iun. Agapito vic. con. (sic) consule » f. 125.

« Contili (l. Concilium) cesaraugustinum . XII . episcopor. » f. 125 v.

« Concilium Helerdense . VIII . epor. gestum Hera DLXXXIIII », « anno XV Theuderici regis. Sub die VIII . id. Aug. » f. 126.

« Sinodus Habita . VIIII . (l. VI) Constannopolinn (sic) . CLX . trium epor. extra uicarios X qui ad uicem suorum presulum subscripserunt temporibus Constantini imperatoris . Era . DCCXX[a] », i. e. « Secundum Concilium constantinopolitanum », f. 128. Insunt epp. Leonis (II) pp. « uniuersis acclesiarum (sic) Xpi. presulibus per Spaniam constitutis », ad Quiricum et ad Simplicium comitem: Benedicti pp. ad Petrum notarium; et Leonis (II) pp. « Erugio (sic) regi ».

« Secundum concilium uasense . XII . episcopor. » f. 135.

« Aliud concilium aurelianense » f. 136.

« Sinodus epaunensis . XXIIII episcoporum » f. 138 v.

Serenissimi ortodoxi Egicanis Principis sub die . V . Ids. Mis. era . DCCXXVI[a] » f. 63.

« Synodus toletana . XVI . » f. 70 v.

« Sinodus Toletan. XVII » f. 82; in fine, f. 87, inserta plagula membranacea in qua: « lex confirmation. concilii », manu saec. XI, omissa in codice.

« Papae Damasi epistola ad Paulinum antiocenum epm. » f. 87. — « Eiusdem pape (confessio fidei) ad eundem Paulinum » f. 87 v.

« Siricii . pp. epist. per diuersos epos. missa aduersus Iobinianum hereticum eiusq. sotios . ab aecclesiae unitate removendos (sic in omnibus) » f. 88.

« Eiusd. epistola per diuersos episcopos directa » f. 88 v.

« Hormisde pape rescriptum ad episcopos betice prouincie directum » f. 89 v.

« Vigili (sic) papae epistola ad Profuturum epm. » f. 90.

« Gregorii papae epistola ad Leandrum spalitanum (sic) epm. » f. 91. — Sequuntur eiusdem epistolae duae aliae ad eundem. — Folium 92 ultimum est quaternionis VIII; quaternionem IX, post X collocatum, quaere f. 101-108.

« Canon concilii effesana prima (sic) . CC . epor. habitus adversus Nestorium » f. 93.

« Regulae cangrensis (sic) que post nicenum concilium expositae sunt numero XX » f. 96.

« Regulae antioceni concilii exposite aput Antiochiam in enceniis » f. 96 v.

« Concilia gallicar. ecclesiasticar. rerum gestar. In primis concilium arelatense primum » f. 99.

« Concilium Arelatense secundum » (finem quaere f. 109) f. 99 v.

« Sinodus quae gesta est in provincia Lusitaniae apud urbem Emeritam. Quae caput eius dinoscitur esse . XII . episcopis in unum collectis . die . VIII . Iduum Novembrium . Anno . XVIII . serenissimi . et piissimi Recesvinti regis . Era . DCCIII . » f. 101 (v. f. 92).

« Sententie q. in veteribus exemplarium conciliorum non habentur sed a quibusdam in ipsis inserta sunt (sic in omnibus) »; inc. « *De rebus episcopis propriis - Adquisitis quicquid eps. de suo proprio habeat* » (tituli sunt XXIII) f. 106 v.

« Actenus digestis conciliis scor. patrum sequuntur decreta presulum romanorum »; inc. « *Prefatio. Sedis apostolice presulum constituta* » f. 108, post paucos versus interrupta, toto reliquo folio vacuo relicto (cf. f. 92).

Concilii arelatensis secundi pagina ultima (v. f. 99 v.) f. 109.

« Concilium arlaten (sic) tertium . XIIII . epor. habitum Hera .

CCCC . LXI », « Martiano augusto regnante Phelione et Iunco Malone (sic) consulibus » f. 109.

« Valentinum concilium XX episcoporum . Hera CCCCXIII », « sub Gratiano et et (sic) Valentiniano Imperatoribus . IIII . Idus Iul. Gratiano . III . et Quintiano Consulibus . » f. 109 v.

« Concilium Tauritantium (sic) habitum » f. 110.

« Concilium Regiense . XIII . epor. habitum Hera . CCCCLXXVII », « sub imperatoribus Theodosii minoris et Valentiniani Theodosio septies et Fest(o) consulibus (sic in omnibus) » f. 111.

« Co(n)cilium arasicum (sic) XVII episcoporum habitum hera . CCCCLXXVIIII . », « Theodosii minoris temporibus sub die septimo idus Novembris . Cyro consule in ecclesia iustinianensi » f. 112 v.

« Concilium vasense habitum . Hera CCCCLXXX . ma », « aput Augustinum episcopum (etc.) Theodosii Minoris Temporibus Dioscoro Consule Sub Die Idus Novembris » f. 113 v.

« Concilium agatense XXXV episcoporum habitum . Hera . DXIIII . », « Anno vicesimo secundo Alarici regis sub die tertia idus septembris » f. 114 v.

« Concilium aurelianense habitum XXVIII episcoporum » f. 119.

« Diversi canones ecclesiasticar. gestar. rer. Hispaniae prouintiae. In primis concilium eliberritanum (sic) . XVIII . epor. Constantini temporibus gestorum (sic) eodem tempore quo nicena synodus habita est » f. 120.

« Concilium Terraconensi epor. X . habitum . Hera DLIIII . » f. 123 v.

« Concilium Gerundense . VI . epor. habitum . Hera . DLV . », anno septimo Etuterici (sic) regis . VI . Id. Iun. Agapito vic. con. (sic) consule » f. 125.

« Contili (l. Concilium) cesaraugustinum . XII . episcopor. » f. 125 v.

« Concilium Helerdense . VIII . epor. gestum Hera DLXXXIIII », « anno XV Theuderici regis. Sub die VIII . id. Aug. » f. 126.

« Sinodus Habita . VIIII . (l. VI) Constannopolinn (sic) . CLX . trium epor. extra uicarios X qui ad uicem suorum presulum subscripserunt temporibus Constantini imperatoris . Era . DCCXX[a] », i. e. « Secundum Concilium constantinopolitanum », f. 128. Insunt epp. Leonis (II) pp. « uniuersis acclesiarum (sic) Xpi. presulibus per Spaniam constitutis », ad Quiricum et ad Simplicium comitem: Benedicti pp. ad Petrum notarium; et Leonis (II) pp. « Erugio (sic) regi ».

« Secundum concilium uasense . XII . episcopor. » f. 135.

« Aliud concilium aurelianense » f. 136.

« Sinodus epaunensis . XXIIII episcoporum » f. 138 v.

« Sinodus Carpentoratensis undecim episcoporum » f. 140.

« Concilium Vernense » (i. e. Arvernense primum) f. 140. — « Epistola L. concilium undecim episcoporum de civitate Arvernense Ad regem Thodobertum (sic) directa » f. 141.

« Concilium aruernense (secundum) » f. 141 v.

« Concilium valentinum . VI . episcoporum . hera habitum DLXXX » f. 143.

« Gesta synodi (primae) bracarensis . VII . eporum. (etc.) currenti Hera . DLXVIIII . » f. 143 v.

« Synodus bracarnsis (sic) secunda (etc.) currente hera DCX . anno secundo regis miridie (sic) kal. Ianuarii » f. 145 v.

« Item ex synodo Lucensis (sic) » f. 147.

« Martini Bracarensis episcopi canones ex orientalium antiquorum patrum synodis excerpti et emendati » f. 147.

« Concilium bracharense (tertium) quod factum est sub anno quarto gloriosi domni nri. Wamwani regis . Hera . DCXIII » f. 152.

« Epistola episcoporum de concilio spalense (sic) ad Pegasium episcopum missa » (i. e. conc. prim.) f. 153 v.

« Synodus (secunda) habita in civitate spalense sub die iduum nouembrium anni regnanti gloriosissimo principe Sisebuto Hera DCLVII (sic in omnibus) » f. 154.

576. Membr. in 4, saec. X, fol. 50.

« De . VI . generalibus synodis »; inc. « *(N)ominatim scire cupio sex synodos principales* » f. 1.

« HRABANI archiepiscopi responsum super quibusdam interrogationibus Reginbaldi chorepiscopi » f. 2.

Eiusd. epistola ad « Hunbertum » episcopum f. 8 v.

« THEODGANDI » primatis Belgicae Galliae, « GUNTHARII » agrippinensis coloniae et « ARDUICI uosotiocensis epi. eorumque » coepiscoporum epistola ad Hincmarum remensem f. 11.

Eorundem et « ROTLANDI » arelatensis, « TADONIS » mediolanensis archiepiscoporum epistola ad archiepiscopos et episcopos « in regno regis Hludowici constitutos » f. 11 v.

« EBONIS remensis archiepiscopi apollogeticum (sic) pro conuocatione paganorum redemptioneque captiuorum ex consensu Hludowici caesaris totiusque palatinae dignitatis directum » f. 13 v.

Eiusd. libellus confessionis f. 15.

« Hrabani opusculum si liceat chorepiscopis presbiteros aut diaconos ordinare cum consensu episcopi sui » f. 19.

Concilii Suessionensis acta; insunt Hincmari archiep. remensis libellus de electione iudicum, et Ebonis archiep. remensis « exemplar

libelli quo iuxta decreta sanctae romanae ecclesiae in synodo se deposuit et a quadraginta tribus episcopis secundum suam confessionem et subscriptionem adiudicatus (sic) fuit » f. 26.

« Hlotharii (imp.) contestatio appellantis episcopos de coniugio sibi concedendo » f. 36. — Sequitur, f. 37 v. Suprascriptae causae discussio in synodo « ad Aquas Grani palatium ».

« A. epistola ad A. dignitate pontificali reuerentissimum praesulem » de eadem causa de qua supra, imperfecta; inc. « *Domino* (etc.) *Exuperat omnes paruitatis meae sensus* » f. 46 v.

577. Membr. in 4, saec. IX, fol. 75.

Capitula de peccatis, alia manu; inc. « *De eo quod laicus uel adultus clericus aecclesiam* (sic) *dei inuasit et abstulit de potestate sacerdotis et pastoris quam multiplex pondus peccatorum portet. Secundum est capitulum* » f. 1.

« De causis de lapsu epi. uel praesbyteri (sic) » (ex Hieronymo, « Agustino (sic) », Leone pp.; inc. « *Hieronymus ait qui dignitatem* » etc. f. 2. — Varia de disciplina ecclesiastica inscripta: « Dicta Hieronimi presbiteri »; inc. « *Dns. in euangelio ait* » f. 2.

Capitulare « Carlmani » ducis et principis francorum (a. 742) f. 4.

« De alio Synodali conuentu », (i. e. liptinensi; est Capitulare Carlomanni a. 743), f. 5.

Dicta Gregorii et Hieronymi f. 6.

« Nomina episcoporum qui misi (sic) sunt a romana urbe ad praedicandum in Gallia » f. 6.

« Nomina episcoporum seu abbatum qui aput (sic) villam publicam Attiniacum pro causa relegionis (sic, etc.) synodali conuentu (etc.) statuerunt » (a. 760-762) f. 6.

« Abrenuntiatio diaboli et professio fidei, lingua theotisca veteri » (titulus manu Holstenii); inc. « *Porsachistu diobolae* » f. 6 v.

Professio fidei, lingua eadem theotisca; inc. « *Gelobirtu in got* » f. 7.

Tituli contra superstitiones paganorum; inc. « *De sacrilegio ad sepulchra mortuorum* » f. 7.

Sermo de coniugiis illicitis; inc. « *Fili hominis speculatorem posui te in populo meo* » f. 7 v.

« Alloquutio sacerdotum de coniugiis inlicitis ad plebem »; inc. « *Rogamus uos carissimi filii rogamus uos uiscera scae. matris aecclesie* (sic) » f. 8 v.

Clementis pp. epistola II ad Iacobum f. 9.

Dionysii Exigui collectio canonum, cum prologo ad Petronium episcopum:

« Capitula diuersorum » (sic), id est: « Capitula canonum apo-

stolorum », f. 12; sequuntur canones apostolorum f. 13 v. — « Capitula nicaeni concilii » f. 17 v. — « Capit. canon. concilii ancyrani . III . L . XXIIII . » f. 18, — « Capitula canonum sinodi neocesariensis » f. 18 v. — « Capitula Gangrensis conciliae (sic) » f. 19, — « Capitula anthioceni (sic) concilii » f. 20, — « Cap. canonum concilii apud Laudiciam Frigie congregate (sic) » f. 20 v. — « Capitula constantinopolitani concilii » f. 22, — « Capitula synodi serdicensis . XX . » f. 22, — (Capitula concilii carthaginensis) f. 22 v. — « Cap. calcedonensis concilii . XXVII . » f. 23.

Canones ipsi conciliorum: « Canon. niceni », praemissis versibus: « *Concilium sacrum uenerandi culmina iuris* || *Condidit et nobis congrua frena dedit* » f. 24 v. — « Canon. ancyrani » f. 28 v. — (Canones conc. neocaesariensis) f. 32 v. — « Canones Gangressis (sic) » f. 33 v. — « Canones anthicheni (sic) » f. 35, — (Canones conc. laodicensis) f. 40, — « Canones constantinopolitani concilii » f. 44, — « Canones sardicensis (sic) » f. 44 v. — « Synhodus (sic) apud Cartaginem (sic) africanarum prouinciarum » f. 49 v.; sequuntur: « Epistula ab omni concilio africano (ad) Bonifacium urbis Rom. episc. per Faustinum epm. Philippum et Asellum presb. directa » f. 58: Cyrilli alex. et Attici constantinop. « Rescripta ad concilium africanum » f. 60: « Exemplaria concilii nicaeni directa sub d. VI k. decem. pc. gloriosissimorum impp. Hon. XII et Theod. VIIII agg. Bonifatio urb. Rom. episcopo » f. 61; deinde: « Constituta patrum in magna et sancta sinodo apud Niceam ciuitatem Bythiniae q. de greco translata sunt a Philone Euares. (i. e. a Ph. et Evaristo) ad constantinopolitano (sic) », et Concilii africani epistola ad Caelestinum pp. — « Regulae aecclesiasticae (sic) a chalcidonensi sca. sinhodo (sic) constitutae » f. 66 v.

Tetrastichon; inc. « *Pontificum ueneranda cohors pro dogmate uero* » f. 66 v.

« De Sabbato » more iudaico non observando, canones concilii laodicensis, f. 70 v.

S. Ambrosii « de euangelio tractatus » ad Gratianum aug. f. 71.

Canones concilii Vernensis (i. e. capitulare Pippini, anno 755) f. 72.

Concilii Carthaginensis canones inscripti hisce numeris: XII, XXX, VIII, XCV, XCI, et Chalcedonensis XXI, nullo ordine, alia manu saec. IX vel X, f. 74 v.

578. Membr. in f. saec. IX, fol. 124.

Epistolae decretales pontificum a Siricio ad Hormisdam, addito concilio Gregorii iunioris (a. 721), hoc ordine (collectio Dionysio - Hadriana): Siricii (XV) f. 1, — Innocentii (LVI) f. 6 v. — Zosimi (IV) f. 29 v. — Bonifatii (IV) f. 32, — Caelestini (XXII) f. 35 v. — Leo-

« Capitula quae domnus imperator Aquis palatio constituit in anno nono » f. 25 v.

« Capitula quae anno X imperii domni Ka(roli) serenissimi augusti Aq(uisgranae) palatio commonita sunt » f. 26.

« Item de anno decimo » f. 26 v.

« De interrogatione domni imperatoris de anno undecimo » f. 27.

« Item brevis capitulorum quibus fideles nostros epos. et abbates alloqui volumus et commonere de communi omnium nostrorum utilitate » f. 27 v.

« Item unde supra de anno undecimo » f. 29. — (Caput XI est capitulare episcoporum a. 780 ?).

(Capitulare Haristallense a. 779) f. 29 v.

Capitulare « De anno tertio decimo » f. 31.

« Cap. quae domnus imperator constituit Bononia (sic) quae est in litore maris anno regni sui . XLIII . mense octobrio (sic) indictione . VI . » f. 31 v.

« Item capitula que pro iustitiis infra patriam faciendis constituta sunt » f. 32 v.

Ansegisi abbatis capitulare; libri quatuor, praemissa praefatione Caroli Magni, f. 33.

« Capitula domni Karoli imperatoris ecclesiastica » (appendix I[a]); inc. « *Quae ideo suprascriptis non coniunxi capitulis* » etc. f. 73.

« Iterum capitula domni Karoli imperatoris mundana que supradictam videntur habere causam » (app. II[a]); inc. « *Cap. I - De latronibus* » f. 73 v.

Capitularia Ludovici imperatoris; primum inc. « *Conuentus eporum. debent fieri in quatuor locis* » f. 75.

« Karoli regis iunioris capitula facta in monasterio s. Medardi »; inc. « *Ut missi nostri . per civitates et monasteria* » f. 80.

« Capitula domni Karoli et domni Ludowici imperatoris »; inc. « *Vobis vero comitibus dicimus* » f. 84 v.

« Capitula Karoli regis et Lotharii regis nepotis eius in Valentianas »; inc. « *Adnuntiatio Karoli. Volumus vos scire quod fuit insimul noster conventus* » f. 85 v.

« Concilium meldense anno Xpi. dccc xlv » f. 90 v.

« Capitula ex contentu (sic) habito in villa que dicitur Colonia principis eorum ac ceterorum fidelium consensu prolata et confirmata et ab omnibus fidelibus necessaria (sic) observ. »; inc. « *De honore uidelicet et cultum dei* (sic) » f. 92.

« Capitula in synodo acta quae apud meldensem urbem divino nutu habita est anno incarnationis dccc xlv, XV kal. Iul. Ind. VIII » f. 96.

« Ex consilio (sic) tolino (sic) a cap. LVIII ad LXV »; inc. « *De his qui contra fidem Xpi. Iudaeis munus vel favorem praestant* » f. 103 v.

« Vita sci. Ursmari epi. et confessoris Xpi. », imperfecta; inc. *« Beatus igitur Ursmarus eps. bonorum omnium preconio dignus . pago teoracensi »* f. 3 v.

Capitularia et concilia facta temporibus Pippini ducis et regis (alia manu):

« Decretum quod factum fuit ad Vermeriam palatium. Temp. domni Pippini regis » (a. 758) f. 5.

« Decretum quod factum fuit ad Compendium palatium publicum » (a. 757) f. 6. — Capitis « XXI de incestis » pars prior eadem est ac capp. I-III capitularis de quo infra f. 11.

« Concilium quod factum fuit ad palatium Vernis » (a. 755) f. 7 v. — Capita XXV-XXVI, demptis paucis initio, eadem sunt ac capp. IV-VII capitularis de quo f. 11.

(Pippini capitulare in synodo suessionensi a. 744) f. 10.

« Capitula de alia synodo sub ipso domno rege Pippino facta » (a. 754-755) f. 11 (cf. supra f. 6 et 7 v.).

Capitulare duplex; primum: « legationis edictum in Aquis palatio publico » (a. 789) f. 11 v.

Capitularia et concilia facta sub Carolo Magno:

« Haec sunt capitula ex divinarum scripturarum scriptis quae electi sacerdotes custodienda atque implenda censuerunt » f. 12.

« De Aurelianense civitate ad Segonnam quomodo rectum est », capitulare (a. 802) praecedenti subnexum, f. 13 v.

« Capitula quae in lege salica mittenda sunt » (a. 803) f. 14. — Sequuntur plura alia capitularia praecedenti subiuncta.

Capitulare datum « in quarto anno ad Salz. » f. 18 v. — Ei subnexum est breve aliud capitulare.

« Ad Teotonem villam fuit datum (capitulare) in anno V imperii ante natale dni. » f. 19 v.

« Ad omnis (sic) generaliter », (i. e. capitulare aliud datum in Theodonis villa eodem tempore), f. 20.

« Capitula que ad Niumaga addita sunt in sexto anno imperii . in era quadragesima » f. 21 v.

« Iste capitularis fuit datus in anno VII ad Aquis palatium », i. e. « memoratorium » de exercitu parando, f. 23. — Sequuntur, tamquam capita V-VII eiusdem capitularis, alia capitula (de diversis causis) f. 23 v.

« In anno octavo capitula cum primis conferendis (sic) » (de rebus variis) f. 24.

« Item ubi supra » (capitula eiusdem aetatis et de iisdem argumentis) f. 24.

« Item de anno octavo » (capitulare missorum) f. 24 v.

« Capitula quae domnus imperator Aquis palatio constituit in anno nono » f. 25 v.

« Capitula quae anno X imperii domni Ka(roli) serenissimi augusti Aq(uisgranae) palatio commonita sunt » f. 26.

« Item de anno decimo » f. 26 v.

« De interrogatione domni imperatoris de anno undecimo » f. 27.

« Item brevis capitulorum quibus fideles nostros epos. et abbates alloqui volumus et commonere de communi omnium nostrorum utilitate » f. 27 v.

« Item unde supra de anno undecimo » f. 29. — (Caput XI est capitulare episcoporum a. 780 ?).

(Capitulare Haristallense a. 779) f. 29 v.

Capitulare « De anno tertio decimo » f. 31.

« Cap. quae domnus imperator constituit Bononia (sic) quae est in litore maris anno regni sui . XLIII . mense octobrio (sic) indictione . VI . » f. 31 v.

« Item capitula que pro iustitiis infra patriam faciendis constituta sunt » f. 32 v.

Ansegisi abbatis capitulare; libri quatuor, praemissa praefatione Caroli Magni, f. 33.

« Capitula domni Karoli imperatoris ecclesiastica » (appendix I[a]); inc. « *Quae ideo suprascriptis non coniunxi capitulis* » etc. f. 73.

« Iterum capitula domni Karoli imperatoris mundana que supradictam videntur habere causam » (app. II[a]); inc. « *Cap. I - De latronibus* » f. 73 v.

Capitularia Ludovici imperatoris; primum inc. « *Conuentus eporum. debent fieri in quatuor locis* » f. 75.

« Karoli regis iunioris capitula facta in monasterio s. Medardi »; inc. « *Ut missi nostri . per civitates et monasteria* » f. 80.

« Capitula domni Karoli et domni Ludowici imperatoris »; inc. « *Vobis vero comitibus dicimus* » f. 84 v.

« Capitula Karoli regis et Lotharii regis nepotis eius in Valentianas »; inc. « *Adnuntiatio Karoli. Volumus vos scire quod fuit insimul noster conventus* » f. 85 v.

« Concilium meldense anno Xpi. DCCCXLV » f. 90 v.

« Capitula ex contentu (sic) habito in villa que dicitur Colonia principis eorum ac ceterorum fidelium consensu prolata et confirmata et ab omnibus fidelibus necessaria (sic) observ. »; inc. « *De honore uidelicet et cultum dei* (sic) » f. 92.

« Capitula in synodo acta quae apud meldensem urbem divino nutu habita est anno incarnationis DCCCXLV, XV kal. Iul. Ind. VIII » f. 96.

« Ex consilio (sic) tolino (sic) a cap. LVIII ad LXV »; inc. « *De his qui contra fidem Xpi. Iudaeis munus vel favorem praestant* » f. 103 v.

Capitula synodi Belluacensis; inc. « *Ut ius ecclesiasticum et legem canonicam nobis ita conservetis* » f. 104 v.

Capitula data ad Sparnacum; inc. « *De honore et cultu ecclesiarum* »; — Concilium Suessionense anni 858 f. 105.

Concilium Suessionense; inc. « *Residentibus in synodo venerabilibus episcopis Hincmaro remensis ecclesie archiepiscopo* » f. 106 v.

Synodus Pistensis a. 863 f. 110 v.

Caroli regis edictum pistense a. 864 f. 115.

Carlomanni regis capitulare « ad palatium Vernis anno dominice incarnationis DCCCLXXIV » f. 123.

« AMPHILOCHII epi. Ichonii. In vita et miraculis sci. patris nri. Basilii archiepi. Cappadociae »; inc. « *Dilectissimi non erat indecorum* » f. 126.

De exequiis et officio ecclesiastico pro defunctis; inc. « *(A)perte domnus beda declarat in exequiis sci. aitbrecti, quomodo vestiri oporteat sacerdotem defunctum* » f. 139.

S. Mariae Aegyptiacae vita, quam « de greco transtulit in latinum Paulus venerabilis diaconus scae. Neapolis ecclesiae », f. 141 v.

« Passio sci. Simphoriani martiris »; inc. « *Sub aureliano principe* » etc. imperfecta, f. 153 v.

Decretum de recipiendis et non recipiendis libris in ecclesia f. 154 v.

Formula traditionis filii ad altare; inc. « *Dum legaliter sancitum antiquitus teneatur* » f. 155 v.

583. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. *a* 224.

Folio *a* v. ultimo codicis, huc transposito: Othonis I statutum de raptu aut oppressione virginum et viduarum, « anno Incarnationis dni. DCCCLII (etc.) in Franconofurt »; continuatur f. *a* recto.

(ANSEGISI abbatis) capitularia Karoli Magni et Ludovici Pii, et (BENEDICTI LEVITAE) supplementum hoc ordine:

Ansegisi capitularia K. M. et L. P. in quatuor libros divisa; initio mutila, inc. a cap. XLVIII libri primi, f. 1.

Benedicti Levitae supplementum in tres libros divisum f. 53 v. — Praeeunt: adnotatio « De conglutinatione istorum et communione septem librorum, capitulorum videlicet dominicorum, qualiterque quibus et a quibus collecti, ordinati atque conscripsi (sic) esse monstrantur sequens indicat lectio et quaedam istis panduntur versiculis (etc.) » f. 43: — « Sequentium capitulorum prefatio » f. 43 v.: — « Versus de predictis principibus » f. 44 v.

Supplementum secundum f. 202. — Folio ultimo, manu saec. X, constitutum Othonis idem quod f. *a*.

592. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 27; picturis illustratus.

CONRADI praepositi ecclesiae wormaciensis « epistola concordie » (quod pro reformatione ecclesiae expediat, possit et debeat concilium generale celebrari) ad « Rupertum » Bavariae ducem, « compilata Parisius » a. 1380.

593. Chart. in 4, saec. XV, fol. 353.

IOANNIS « PLAT » sacrae theol. prof. collatio de purificatione b. M. Virginis, Heidelbergae a. 1426, f. 1.

Mag. IOANNIS « EYSTETEN collatio de corpore Christi facta Heidelberge anno 1422 » f. 13.

« Sermones siue collaciones facte in concilio constanciensi »; primus sermo, sine auctoris nomine, inc. « *Te et uos in uineam meam scribitur Mathei XX: Reuerendissimi patres ceterique homines celeberrimi* ». Auctores sunt: Robertus « Hallum » ep. sarisberiensis f. 41: — frat. Ioannes Zachariae, ord. s. Augustini, f. 67, 212v.: — fr. Ioannes « de Veruculo », ord. s. Ben. abbas Castri Durantis, f. 79, 247: — fr. Matthaeus « dictus Steinhus de Aula (Regia) prope Pragam », ord. cist. f. 98: — Mag. Stephanus de « Palecz (de) Praga » f. 110: — Mag. Mauricius de Praga f. 128, 141, 168v. 235v.: — Bernardus « Baptizatus », ord. s. Ben. cappellanus comitis palatini, f. 149, 159: — Episcopus laudensis, qui sermonem habuit « ante ingressum Conclavis » f. 204: — Ioannes « de Rota », gen. ord. minor. f. 229: — Bertoldus de « Ratispana (sic) », ord. heremitar. s. Augustini, f. 262v.: — fr. Hieronymus (Savius), ord. her. s. Aug. electus ariminensis, « ambasciator Magnificorum dominor. de Malatestis » f. 279v.: — Archidiaconus « pampilonensis » f. 289v.: — fr. « Ludwicus de Valle Oleti », ord. praed. « mag. in Theologya parysiensis unus ex ambasiatis (sic) regis Castelle (etc.) », f. 304: — Mag. Ioannes « Hugoneti de Metis » f. 325: aliique anonymi. Codex fine caret.

594. Chart. in 4, saec. XV, fol. 305.

De effectibus interdicti; inc. « *Cum uertitur in dubium quae sint prohibita per cessationem diuinorum* » etc. f. 1.

(Ars notaria) de modo describendi libros decretalium et de interpretatione notarum quae in iisdem adhibentur; inc. « *Paragraphus primus debet esse de nigro incausto* » f. 3. — Sequuntur argumenta singulorum librorum.

SIGISMUNDI Romanorum et CAROLI Francorum regis epistolae mutuae, a. 1413, f. 6.

De suffragiis pro defunctis; inc. « *Quemadmodum medicine trinitate* (l. tenuitate) *imperfecte iuxta artis regulas non confecte peccantes nonnumquam humores commouent* » f. 10.

videbantur in Consilio (sic) generali Lugduni celebrando sub Gregorio pp. X », a. 1274, f. 96.

« De octo translationibus Biblie », de eiusdem « quadrifaria expositione » et « mutacione seu corrupcione quam fecerunt Iudei »; inc. « *Octo fuerunt translaciones Biblie* » f. 119 v.

« Mag. HUGONIS DE SANCTO VICTORE expositio super Ierachias (l. Hierarchias) sancti Dionisii Ariopagite » f. 122.

589. Membr. in 4, saec. XIV et XV, fol. 34.

PETRI archiepiscopi constitutiones ecclesiae moguntinae f. 1. — Sequuntur, f. 25, alia manu recentiore, adnotationes de eod. argumento.

Consuetudines ecclesiae beatae Mariae Novae Spirensis dioeceseos, « a. 1425 »; inc. « *In n. d. amen . Uniuersis presentis opusculi seriem inspecturis et audituris Ludowicus de Buscho decretorum doctor . Decanus . Totumque Capitulum* » etc. f. 28. — Sequuntur, f. 33, « Festa in quibus persone ecclesiastice tenentur officiare », et f. 33 v. « Anniuersaria in quibus Canonici et vicarii tenentur offerre ». — Omnia manu saec. XV.

590. Membr. in 4, saec. XV, fol. 75.

PETRI archiepiscopi constitutiones ecclesiae Moguntinae, cum tabula constitutionum quarum ipse Petrus auctor fuit, f. 1.

« Domini MANGOLDI DE NEUENBOURG episcopi herbipolensis statuta qualiter clerici debeant uenire ad synodum et quomodo in officiis suis se debeant regere uel tenere » f. 51 v.

591. Chart. in 8, saec. XV, fol. 141.

Canones apostolorum quinquaginta; item Conciliorum Niceni, Ancyrani, Neocaesariensis, Gangrensis, Antiocheni, Laodicensis, Constantinopolitani, Chalcedonensis, Sardicensis et Carthaginensis, f. 1.

S. « AMBROSII libellus cure pastoralis » f. 55.

« S. AUGUSTINI liber de pastoribus » f. 62.

« Eiusd. de ouibus » f. 81.

« SEDULII liber de rectoribus christianis et conuenientibus regulis quibus est respublica rite gubernanda », scr. anno 1472, f. 99.

(S. BONIFACII archiep. moguntini) de virtutibus et vitiis, carmina; inc. « *Aurea nam decem transmisi poma sorori* » f. 131.

« Versus in basilica sancti Petri Apostoli »; inc. « *Super sepulchrum sancti Gregorii - Suscipe terra tuo* » etc. f. 137 v.

Aenigmata de rerum natura, versibus hexametris; inc. « *Arbiter ethereo iugiter qui regmine sceptra || lucifluumque simul celi regale tribunal* » f. 139 v.

592. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 27; picturis illustratus.

CONRADI praepositi ecclesiae wormaciensis « epistola concordie » (quod pro reformatione ecclesiae expediat, possit et debeat concilium generale celebrari) ad « Rupertum » Bavariae ducem, « compilata Parisius » a. 1380.

593. Chart. in 4, saec. XV, fol. 353.

IOANNIS « PLAT » sacrae theol. prof. collatio de purificatione b. M. Virginis, Heidelbergae a. 1426, f. 1.

Mag. IOANNIS « EYSTETEN collatio de corpore Christi facta Heidelberge anno 1422 » f. 13.

« Sermones siue collaciones facte in concilio constanciensi »; primus sermo, sine auctoris nomine, inc. « *Te et uos in uineam meam scribitur Mathei XX: Reuerendissimi patres ceterique homines celeberrimi* ». Auctores sunt: Robertus « Hallum » ep. sarisberiensis f. 41: — frat. Ioannes Zachariae, ord. s. Augustini, f. 67, 212 v.: — fr. Ioannes « de Veruculo », ord. s. Ben. abbas Castri Durantis, f. 79, 247: — fr. Matthaeus « dictus Steinhus de Aula (Regia) prope Pragam », ord. cist. f. 98: — Mag. Stephanus de « Palecz (de) Praga » f. 110: — Mag. Mauricius de Praga f. 128, 141, 168 v. 235 v.: — Bernardus « Baptizatus », ord. s. Ben. cappellanus comitis palatini, f. 149, 159: — Episcopus laudensis, qui sermonem habuit « ante ingressum Conclavis » f. 204: — Ioannes « de Rota », gen. ord. minor. f. 229: — Bertoldus de « Ratispana (sic) », ord. heremitar. s. Augustini, f. 262 v.: — fr. Hieronymus (Savius), ord. her. s. Aug. electus ariminensis, « ambasciator Magnificorum dominor. de Malatestis » f. 279 v.: — Archidiaconus « pampilonensis » f. 289 v.: — fr. « Ludwicus de Valle Oleti », ord. praed. « mag. in Theologya parysiensis unus ex ambasiatis (sic) regis Castelle (etc.) », f. 304: — Mag. Ioannes « Hugoneti de Metis » f. 325: aliique anonymi. Codex fine caret.

594. Chart. in 4, saec. XV, fol. 305.

De effectibus interdicti; inc. « *Cum uertitur in dubium quae sint prohibita per cessationem diuinorum* » etc. f. 1.

(Ars notaria) de modo describendi libros decretalium et de interpretatione notarum quae in iisdem adhibentur; inc. « *Paragraphus primus debet esse de nigro incausto* » f. 3. — Sequuntur argumenta singulorum librorum.

SIGISMUNDI Romanorum et CAROLI Francorum regis epistolae mutuae, a. 1413, f. 6.

De suffragiis pro defunctis; inc. « *Quemadmodum medicine trinitate* (l. tenuitate) *imperfecte iuxta artis regulas non confecte peccantes nonnumquam humores commouent* » f. 10.

Rectoris et universitatis studii parisiensis epistola ad patres concilii constantiensis; inc. « *Egregii et Incliti patres viri ex omni gente electi* » f. 11 v.

« Soccus de sanctis », i. e. sermones Soccii de tempore et de sanctis, f. 12.

De confessione; inc. « *Quoniam fundamentum et ianua uirtutum omnisque gratie ac spiritualis consolacionis principium est consciencie puritas ac cordis mundicia* » f. 223.

« Mag. HENRICI DE HASSIA tractatus » de confessione « ad eruditionem sacerdotum compilatus anno dni. M° 400 3° (sic) » f. 237 v.

« Mag. HEINRICI DE OYCA (l. Oyta) de oratione » f. 250.

(S. AUGUSTINI de divinatione daemonum) f. 251 v.

« S. Augustini tractatus (Sermo) de simbulo » f. 257.

« Mag. AEGIDII ord. s. Aug. tractatus de corpore Christi » (sermones XXX) f. 261.

Adnotationes breves variae, lingua germanica, f. 303.

« Contra opilacionem (sic) »; inc. « *Notandum dieta debet esse talis scilicet cibus subtilis digestibilis* » f. 303 v.

IOANNIS XXIII epistola encyclica de concilio Constantiensi: « *Pacis bonum* » f. 304. — Sequuntur argumenta definita in secunda et tertia sessione eiusdem concilii.

GREGORII XII epistola ad Ioannem card. tit. s. Syxti, Ioannem patriarcham constantinopolitanum, (Wernerum) archiep. Trevirensem, Ludovicum comitem « Palentinum (sic) Reni » et Karolum de Malatesta domicellum ariminensem, dat. Arimini id. Mart. a. nono, f. 305 v.

595. Chart. in 4, saec. XV, fol. 396.

Acta concilii Constantiensis (folia 1-26 desiderantur) f. 27.

« Diuersa collecta de actis et decretis s. Basiliensis concilii » f. 40.

596. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 278.

Sermones habiti in concilio Basileensi. Auctores sunt: Ioannes de Spira abbas « de Mulebrunna » f. 9: — Prior s. Benigni de Divione f. 17: — « Ioannes de Curtecremata » (l. Turrecremata) ord. praed. f. 24 v.: — Thomas « de universitate Wiennensi » f. 42 v. — Thomas « de Cortellis » sive « de Curcellis » f. 48, 61 v. 67: — Ioannes (de Turrecremata) card. tit. s. Callisti f. 55: — Fr. Alexius (de Siregno) ord. fr. min. ep. placentinus f. 83: — « Guilhelmus Toussiane » ord. s. Francisci f. 87: — « Heynricus Bakel de Dyest » can. wormaciensis f. 103: — « Egedius (sic) » (Garlerius) decanus cameracensis f. 119: — Mag. Ioannes de « Polomar », sive « Palomar », aut « de Polonia » sedis ap. causarum auditor, f. 161, 193,

« BAPTISTAE BIVILAQUA (sic) equitum ductoris Bellum Lucanum in commentarios descriptum ad Guarinum veronensem », fine carens, f. 229 v.

599. Chart. in 4, scriptus anno 1444, fol. 294.

« Positio(nes) » (i. e. apologiae) articulorum a Bohemis (seu Hussitis) propositorum in Concilio Basileensi, « publicatae » anno 1433 per Magistros Iohannem de Rockizana (sive Rogazana), Nicolaum, et Ulricum, oratores regni Bohemiae, cum responsionibus factis a magistris Iohanne de Ragusio, Egidio « Garlerio » (sive « Garrerio »), decano Cameracensi, Nicolao « Kaltysen » ord. praed. et Iohanne « Polomar » (sive « Palomar »), « pallacii apostolici auditore ».

600. Chart. in 4, saec. XV, fol. 261.

« Mag. IOHANNIS DE SEGOBIA relatio in deputacione fidei super materia bullarum de presidentia (concilii Basileensis) » f. 1.

« Mag. NICOLAI DE CUSA tractatus de auctoritate presidendi in concilio generali » f. 31.

« DYONISII DE SABENRAYS » epistola ad Cardinales Basileae residentes f. 35.

« G. Eurardi collegii Nauerre (sic) magistri oratoris Universitatis Parisiensis », epistola ad Card. Arelatensem Basileensis synodi praesidentem f. 35 v.

Epilogus sermonis legati s. Basileensis Concilii ad universitatem parisiensem, a. 1440; inc. « *Primo commendavit universitatem de bonis instructionibus et exhortacionibus* » f. 36.

« Consilium uniuersitatis studii Effordiensis (sic) ad dominum archiepiscopum moguntinum pro sacrosancto concilio basiliensi »; huius consilii initium tantum, deinde alia manu coaeva adnotatur: « Excerpta illius consilii uniuersitatis ertfordiensis habes in illo sexterno in quo etiam continetur consilium studii coloniensis » (v. f. 75), f. 36 v.

« FR. BARTHOLOMEI DE TRAIECTO tractatus » de potestate ecclesiae (nomen auctoris scripsit alia manus eiusd. aetatis) f. 37.

« Qui iudices in discordiali materia ecclesie », adnotationes; inc. « *Ex quo secundum legem iudicandum est* » etc. f. 48 v.

Declarationes circa propositiones de potestate papae et concilii; inc. « *Consideracio prima que respicit primam propositionem* » etc. f. 49.

« Mag. IOHANNIS WENCK de Heremberg univ. heidelberg. vicecancell. recommendacio facta dando licentiam in facultate theologica m. Iohanni Speulin de Rotemberga », a. 1441, f. 63.

« Eiusd. collacio de corpore Xpi. anno 1441 » f. 67.

LUDOVICI (DE ALLEMAN) epistola ad Ioannem Wenck, data Argentinae

« FRANCISCI CONTARENI Oratio » habita in universitate (patavina?) in laudem Antonii Roselli f. 123.

« ANDREE IULIANI Veneti in Manuelem Crysoloram epythafios logos (sic in omnibus) » f. 129.

GASPARINI (BARZIZII) Pergameni ad Andream Iulianum epistola, 9 k. Oct. a. 1415, f. 132.

GUARINI VERONENSIS ad Ioannem Chrysoloram epistola consolatoria in morte Manuelis patris eius f. 132 v.

POGGII FLORENTINI ad Guarinum Veronensem, et Guarini Ver. ad Iacobum de Fabris epistolae de eodem argumento, a. 1415, f. 135 v.

« Oratio de natiuitate domini »; inc. « *Cum sepenumero cogitare potentissimi . C . quidnam uobis hoc iste* (sic) *die gratius debuissem orare* » f. 137 v.

Oratio ad doctores cuiusdam universitatis; inc. « *Veritus fueram Doctores egregii ceterique litteratissimi . P .* » f. 142 v.

« FR. PARACLITI cornetani ord. her. Augustini Veneciis in die Iouis sancta, oratio » f. 145.

(AENEAE SILVII) « oratio (ad Nicolaum pp. V) pro coronatione » Friderici (III) « regis romanorum et petitione ad eundem pro concilio congregando generali » f. 149.

(Eiusd.) oratio (ad Alphonsum regem Siciliae) in nuptiis Friderici (III) regis Rom. et « Leonorae infantis Portugalliae » f. 154.

(Eiusd.) oratio ad Pontificem (Nicolaum V) nomine Friderici (III) imperatoris ad promovendum « passagium » adversus Turcas f. 159. — Sequuntur, f. 161, versiculi in honorem Alphonsi regis, iidem qui f. 120.

Epistola ad anonymum; inc. « *Quamuis sciam permultas esse occupationes tuas* » f. 162 v.

« IULIANI card. s. Angeli ap. sed. leg. praesidentis sacri Concilii Basiliensis collatio habita coram dicto Concilio », die 10 Ian. a. 1433, qua oratores et amici Bohemorum recepti fuerunt, f. 167. — Sequitur, f. 167 v. Responsio synodi basileensis ad Bohemos data per eundem card. Iulianum.

« THADEI (sic) QUIRINI veneti ad Fredericum (III) Imperatorem Romanorum » epistola, 13 k. Iun. a. 1452, f. 180.

Oratio de laudibus (Friderici III?), et gratiarum actio de imperiali vicariatu civitatis Cremonae oratori commisso, f. 181 v.

« Poggii Florentini » epistolae « ad Franciscum Barbarum » veron. f. 186, et « ad Scipionem Ferariensem », de Scipionis et Caesaris praestantia, adversus Guarinum, f. 186 v. — Guarini Ver. ad Leonellum Estensem, f. 191 v. et Poggium Florentinum, f. 192 v. de eodem argumento. — Poggii iterum ad Franc. Barbarum contra Guarinum de eod. argumento, f. 110 v.

Excerptum ex Ludovico Pontano de Urbe, utr. iuris professore et ap. sedis protonotario, de concilio Basileensi, f. 101.

« Tractatus de neutralitate »; praeit excerptum ex decreto synodi Constantiensis de concilio generali celebrando singulis decenniis; tractatus inc. « *Ex supradicto capitulo nonnulli dicunt fundari quod* » etc. f. 101 v. — Sequitur, f. 117, Decretum (idem unde excerptum supra) « pronunciatum in concilio Constantiensi », d. 9 Oct. a. 1417.

Sermo in illud « Lucae III »: « Maria optimam partem elegit » f. 118 v. continuatur f. 120.

« HEINRICI Regis Angliae responsio data per archiep. eboracensem in Civitate Londinensi nuncio domini ducis Sabaudiae »; inc. « *Perlegimus litteras pro parte domini vestri se Felicem nominantem* (sic) » f. 119. — Sequitur, f. 119 v. « Consensus dni. Felicis (V antip.) ad sui electionem in papam ».

(Excerptum ex Ioanne de Segobia) « pro iustificacione sententie per sacrum generale concilium Basiliense contra olim Eugenium IIII late »; inc. « *Ut omnibus euidenter constet* » etc. f. 122.

« Inuectiva Gabrielis patefaciens suum induratum animum in persecutionem ecclesie », (i. e. epist. encyclica EUGENII IV: « *Moyses vir dei* » dat. a. 1439 pr. non. Sept.), f. 133 v.

« Saluus conductus » datus a dno. rege (Friderico augusto) romanorum concilio Basileensi f. 137.

Sermones de fide; primus inc. « *Veritas fidei corda purificat* » f. 137 v.

Pars actorum Concilii Basileensis contra Eugenium pp. IV; inc. « *De forma decretacionis trium veritatum fidei in propria persona locuti sunt episcopus lubicensis* » etc. f. 139.

« Scriptum dominorum Cardinalium concilii Basiliensis quod reliquerunt certis archiepiscopis in dieta moguntina a. d. 1441.»; inc. « *Ad ostendendum evidenter quod sacrum generale Concilium basileense* (etc.) *non sit translatum vel dissolutum* » etc. f. 140.

« Excerpta ex tractatu M. Iohannis de Segobia de superioritate et praeeminentia ecclesiae » f. 157.

« CRISOSTOMI homilia X in Matheum (sic) »; excerptum, f. 158 v.

« Passio dominica excerptorum Crisostomi omilia 43 in Matheum (sic in omnibus) » f. 158 v.

Commentarium in illud: « Salutat vos Lucas medicus »; inc. « *In scripturis sanctis ubique verbum dei donum optimum* » f. 160 v.

FRIDERICI regis Romanorum epistola ad universitatem Heidelbergensem, a. 1401, f. 162 v.

« M. IOHANNIS DE SAGOBIA (sic) tractatus de inseparabili sanctitate et suprema auctoritate generalium conciliorum » f. 163.

7 Id. Apr. a. 1441, f. 70. — In margine adnotationes variae, quae in « Inventario » Pal. Vat. Ioanni Wenck adtribuuntur, praesertim de Conc. Basileensi.

« Auisamentum universitatis coloniensis super discordiam pape et concilii », « approbatum per totam universitatem a. 1440 », f. 71.

« Mag. HENRICI DE CAMPIS loquentis ex parte episcopi leodiensis auisamentum » de eodem argumento f. 72.

Excerpta de lege ex summa « Alexandri de Halis » (l. Hales) f. 73.

Adnotationes et propositiones variae de concilio Basileensi; et excerpta ex Alexandro « de Halis », ex tractatu studii erffordiensis ad Theodericum magunt. archiepiscopum, ex Cypriano et ex sermonibus Maximi (Taurinensis) et Leonis pp. f. 75. — Inest, f. 82 v. « Questio disputata in uniuersitate Winnenssi (sic) utrum in scismate nunc existente rite conferantur sacri ordines ».

« HEINRICI KALTYSEN ord. predicatorum doctoris coloniensis magistri sacri palacii » sermo « predicatus in die pasche 1441 » f. 85.

« Concilii basiliensis responsio, data Oratoribus » regum Romanorum, Francorum et « Castelle et Arroganum (sic) », nec non principum s. romani imperii et ducis Mediolani « petentibus mutacionem loci concilii », a. 1439, f. 86.

« Quomodo suborta dissidia inter sacrum generale concilium Basiliense et pp. Eugenium quartum in profectum sint ecclesie sancte »; inc. « *Attendite . mt. 7° Suggeritur diebus illis mortalium cordibus insolens fantasiarum multitudo* » f. 91 v.

EUGENII IV epistola ad Ludovicum Bavariae ducem, a. 1439, non. Iul. f. 92 v.

Excerptum « ex quadam epistola s. Bernhardi ad terrendum ab impio consertatu » f. 93 v. continuatur f. 95.

« Copia decreti (Eugenii IV) reconciliationis Grecorum »: « *Consentiente ad infrascripta* », dat. Flor. pr. non. Iul. a. 1439, f. 94.

« De modo per quem quis a sua conscientia ligetur »; inc. « *Ad consuetudinem humanam sub meptaphora* (sic) *spiritualia loquimur* » f. 95 v.

« De modo habendi se in subortis ecclesie perturbacionibus post Bernardum in epistola ad quemdam tribulatum abbatem » f. 96.

Excerpta ex s. Bernardi epistolis ad Brunonem episcopum coloniensem f. 96 et 97 v.

(S. BERNARDI) « ad eundem (Brunonem) iam archiepiscopum coloniensem » f. 96 v.

« Eiusdem epistola ad Brunonem coloniensem » f. 97 v.

Eugenii IV epistola ad universitatem Heidelbergensem, a. 1439; — Decreta concilii Florentini tempore concilii Basileensis (Eugenii IV bulla « *Exultate deo* » a. 1439) f. 98.

« Mag. IOHANNIS SPEULIN doctoris in medicinis disputacio » « super Leviticum de viro qui patitur fluxum seminis », a. 1441, f. 211.

Quaestiones de reformatione ecclesiasticae hierarchiae f. 212. — Inest, f. 213 v. sermo brevis de s. Luca medico.

Excerpta ex s. Ioannis Chrysostomi homiliis in Matthaeum f. 224.

« Considerationes in emergentibus heresibus »; inc. « *Quam plurimum hereses emergentes prosint fidei professoribus quis dubitabit* » f. 226.

« Quomodo divina providentia considerat exteriora » et « interiora hominis »; inc. « *Ieremie 17. Postquam ostendit propheta humanam noticiam non attingere ad interiores hominum cogitationes* » f. 226 v.

« Devotissima consideratio ex parte Xpi. de divinitate, humanitate post Gilbertum in Cantica »; inc. « *Future glorie que in nobis iam iacta sunt semina* » f. 227.

Quaestiones de paupertate voluntaria; inc. « *Adducitur evangelicum testimonium de volucribus celi* » f. 228.

« De distributione decimarum in veteri lege »; inc. « *Levit. 18 erat in qualibet ebdomada annorum* » f. 233 v.

De ecclesiastica hierarchia et reformatione, disputatio; inc. « *Ex quo honorabilis doctor uestra intencio est* » f. 234-235 v. continuatur f. 245.

« Ex Ambrosio super Luca de passione dominica » f. 236.

De meditatione; inc. « *Meditaciones cordis ignem diuine caritatis accendere* » etc. f. 238.

« Consilium pro fratre meo Alberto »; inc. « *Petitis* (sic) *frater mi karissime quid pro salute anime uestre expediat* » f. 238 v.

Adnotationes varii argumenti sermonibus parandis f. 239.

Sermo ad universitatem Heidelbergensem a. d. 1440; inc. « *Egregii circumspectique uiri domini doctores* (etc.) *more nautarum emergentibus procellis* » f. 242.

« Ad intimitatem affectus procurandam », adnotationes, f. 242 v.

« De Iohanna anglica papa », ex Ioanne Boccaccio « de mulieribus claris »; in marginibus adnotationes et excerpta « ex cronica Martini (Poloni) »; et de eodem argumento, versus: « *Post octingentos quinquaginta scilicet annos || Quatuor adiungis et plusquam mira videbis* » f. 243.

« Electores », hexastichum; inc. « *Moguntinensis treuerensis coloniensis* » etc. f. 243.

Excerpta varia ex Augustino et Ambrosio, et adnotationes de « Eukaristia (sic) », f. 244.

« Artificium memorie ymago simbolice theologie »; inc. « *Quod nature deficit artificium supplet* » f. 246 v.

Epistola ad Hen(ricum) episc. Constantiensem contra mendicantium

Eiusd. **responsio ad ea quae episcopus dignensis, orator Eugenii IV, in conventu de quo supra exposuit « contra auctoritatem supremam generalium conciliorum » f. 203.**

« Utrum ad imperatorem pertineat noui concilii conuocatio in loco per eum eligendo pro extirpatione Scismatis »; inc. « *(O)mnipotentis dei posito suffragio dum queritur an ad imperatorem pertineat noui concilii conuocatio* » f. 210.

« Dni. LODOVICI (PONTANI) DE ROMA tractatus super raciones et articuli (sic) dni. Eugenii (IV) super electione et nominatione ycomenici Concilium (sic) » f. 220 v.

« Eiusd. qualiter Concilium generale habet potestatem corrigendi papam » f. 229.

Excerptum ex Ioanne de Segobia de iustificatione sententiae contra Eugenium IV latae a concilio Basileensi; inc. « *Ut omnibus euidenter constet* » etc. f. 235.

Mag. « HENRICI TAG (l. TOKE) can. magdeburgensis propositio facta in conc. basileensi die 9 Dec. 1438, nomine « oratorum regis romanorum et electorum » f. 247.

ALBERTANI causidici brixiensis liber de doctrina dicendi et tacendi « compositus cum esset in carcere dni. imperatoris Fregeridi (sic) in ciuitate Cremona in qua positus fuit cum esset capitaneus Ganardi ad defendendum locum ipsum ad utilitatem communis Brixiensis a. d. 1228 (sic) de mense Augusti in die sci. Alexandri quo obsidebatur ciuitas Brixie per eundem imperatorem »; in calce legitur: « explicit de doctrina dicendi (etc.) ab Albertano (etc.) compositus et compilatus sub anno domini M° CC° LXV° (sic) de mense decembris », f. 251. — Sequitur, f. 257 v. Eiusd. « liber consolationis et consilii » inscriptus tamquam praecedentis tractatus liber secundus; fine caret.

« ENEE SYLVII de Picolominibus (sic) de gestis concilii Basiliensis commentaria » f. 263.

« ANSELMI archiepiscopi cantuariensis tractatus de processione Spiritus Sancti » (contra Graecos) f. 270.

« Eiusd. Prosologion » f. 285.

« Eiusd. de sacrificio azimi et fermentati » f. 293.

« Eiusd. de sacramentis ecclesie » f. 295 v.

« Eiusd. de meditacione redempcionis humane » f. 297.

(Eiusd.) « de casibus (sic) diaboli » f. 300.

Tractatus de ss. Trinitate (initium tantum); inc. « *(D)e trinitate hoc est tenendum quod in una substancia sunt tres persone* » f. 316.

« Tractatus de temporibus et annis generalium et specialium conciliorum »; inc. « *De sacrosanctis synodis seu conciliis generalibus seu uniuersalibus tractans Gracianus in decretis* » f. 317.

602. Chart. in 4, saec. XV, fol. 233.

Quid responsura sit synodus Basileensis oratoribus Eugenii quarti; inc. « *Cogitanti huic sacre generali synodo in spiritu sancto legitime congregate* » f. 1.

Excerptum ex Chrysostomi homilia X in Matthaeum f. 15v.

Oratio ad concilium Basileense de extirpatione haereseum, reformatione et pace ecclesiae; inc. « *Maximam michi dicendi praestat fiduciam Reuerendissimi patres* » f. 16.

Oratio ad patres eiusdem concilii habita a legato Eugenii IV; inc. « *Humanissimam et sanctissimam dni nri* (etc.) *Eugenii pape quarti intencionem* » f. 24.

« Augustini » tractactus « de cathezizandis (sic) rudibus » f. 30v.

Isidori sententiarum libri tres; adnotavit alia manus: « que . sunt . veluti . generales . canones . si . perspicaciter . intueantur . » f. 52.

« Bernhardi super psalmo nonagesimo scilicet Qui habitat », scr. anno 1433, f. 122.

« Tractatus de sacramentis uisibilium templorum » (sermo); inc. « *Quoniam ad dedicacionem presentis basilice hodie deuote conuenistis oportet* » etc. f. 151.

« De sacramentis neophitorum (sermo) cuius supra (sic) in sinodo »; inc. « *Populus ad fidem vocatus visibilibus sacramentis instruendus est* » f. 156.

« De conuenientia ueteris et noui sacerdotii (sermo) cuius supra (s. Augustini?) »; inc. « *Beneficia que pro saluandorum reconciliacione saluator exhibuit* » f. 272.

« Sermo de oratione dominica cuius supra (s. Augustini?) »; inc. « *Duo sunt karissimi que principaliter attendere debet* (etc.) », scr. a. 1433, f. 195v.

« Guilhelmi Parisiensis de Penitencia», cum glossis, scr. a. 1433, f. 200.

603. Chart. in 4, saec. XV, fol. 261.

« G(uilelmi) de monte Lauduno Sacramentale », i. e. tractatus « quedam puncta theologica breuiter continens que in uniuersis locis textuum et glosarum iuris canonici admixta propter aliena theologorum uocabula et subtilem eorum modum tradendi, obscuritate(m) pariunt simplicibus canonistis » (ex praefatione); fine caret, f. 1.

« Opusculum directorium ad passagium terrae sanctae » (tit. ex praefatione); inc. « *(D)e celsitudinis uestre sancto proposito domine mi Rex in Romana curia fama celebri diuulgato* » f. 73.

« G. Ade » ord. praed. tractatus de « passagio » terrae sanctae; inc. « *(V)enerabili* (etc.) *dno. R. de Fargis tytuli s. Marie noue diacono cardinali* » etc. f. 111v.

« ALBERTI DE FERRARIIS doctoris de Placentia tractatus de funeralibus et canonica portione » f. 140. — Praeeunt, f. 134, argumenta tractatus eiusdem.

Oratio ad patres concilii Basileensis; inc. « *(S)i ea que iusta et honesta sunt R^{mi} patres equo animo et leta fronte omnes susciperent* » f. 199.

Oratorum concilii Basileensis collatio ad clerum constantiensem; inc. « *(S)acrosancta* (sic) *generalis Sinodi Basiliensis universalem ecclesiam* » f. 210.

(GERARDI LANDRIANI) oratoris Basileensis concilii oratio ad (Henricum VI) regem Angliae f. 221.

« IOHANNIS DE MELLA prothonotarii (sic) sedis ap. collatio facta (in conc. basileensi) in ambasiata domini Eugenii pp. quarti », a. 1436, f. 224.

« Mag. BERNHARDI ambasiatoris regis Arroganum (sic) in concilio Basiliensi » sermo, a. 1436, f. 226.

« Ambasiatorum principum Electorum collacio facta in presencia domini Eugenii pape (IV) tempore concilii Basiliensis ad eundem missorum »; inc. « *(M)andatum susceptum lubencius* » etc. f. 229.

« Collatio facta coram concilio Basiliense » « per quemdam doctorem ordinis theotonicorum ambasiatorem regum de Prussia et principis Swydergal (sic) »; inc. « *Sacratissime huius congregacionis* » f. 231 v.

De modis devolvendi causas ad romanam curiam; inc. « *(D)uplex est modus deuoluendi siue trahendi causas ad Ro. cu. ut in ipsa curia tractentur* » f. 253.

604. Membr. in 8, saec. XV, fol. 60; picturis illustratus.

« ANDREAE (DE PETRA) archiepiscopi colossensis dyalogus ad ciues Methonenses in Marcum Ephesiorum pontificem damnantem ritus et sacrificia Romane ecclesie ». Inest Marci Ephesini ad Georgium epistola adversus latinos graece in particulas dissecta.

605. Membr. in f. saec. XV, fol. 96.

CAROLI DE MALATESTIS et cardinalium « petita et responsa in rebus pacis ecclesiae » (titulus manu saec. XVI), Pisis et Bononiae a. 1410. — Sequitur, f. 89, (Caroli de Malatestis) « informatio ad serenissimum Regem Romanorum et Hungariae pro tranquillitate sce. Romane ecclesie et ipsius vera reintegratione, et reformatione oportuna », a. 1411.

606. Chart. in 8, saec. XV, fol. 222.

« Sub anno 1347 de mense septembris (etc.) gesta sunt infrascripta cum inclito imperatore grecorum Catacussinos (l. Ioanne Cantacuzeno)

semper illustri tractata per Bartholomaeum de Roma seruum fidei et affirmata per Imperatorem per caput suum in põntia (sic) ambaxiatorum s. dni. Georgii, dni. Nicholai et dni. Francissi (sic) » f. 1.

« Instruccio seu informacio generalis circa modum seu formam inquirendi seu examinandi » haereticos et complices eorundem ut singulorum fraudes subtilius detegantur (titulus ex verbis ipsis tractatus desumptus) f. 8v. Praeeunt, f. 7, tabula et praefatio quae inc. « *Sequitur quinta pars et ultima tractatus in quo agitur de modo arte et ingenio inquirendi et examinandi hereticos* ».

De iurisdictione imperii; inc. « *(Q)uoniam apud multos vertitur in dubium de iurisdictione Imperii quid sit tenendum* » etc. f. 53. — Sequuntur, f. 80v. alia eiusdem argumenti, f. 86v. excerpta ex « Landolfo de Columpna de statu et municione imperii » et, f. 94v. ex fratre Bonagratia (?) de iurisdictione in spiritualibus et temporalibus.

« Lectura l(egis) unice C(odicis, L. VII, tit. 47) de sententiis que pro eo quod interest proferatur (sic) secundum Cynum » f. 114.

Sermones de tempore et de sanctis; primus inc. « *Qui manducat hunc panem* (etc.) *Io. 6 Quicumque sumit* (?) *corpus Xpi.* » f. 125. — Insunt: Conradi praepositi ecclesiae Wormaciensis epistola ad Philippum de Maseriis Regni Francorum consiliarium f. 160: — Quaestio « An propter excommunicationem in genere prolatam quis sit vitandus »; inc. « *Numquid ab homine vel a iure ferri possit excommunicacio in genere* » f. 161.

Adnotationes de excommunicatione f. 221.

607. Chart. in 4, saec. XV, fol. 294.

PHILESII KINGMANNI Vogesigenae ad Iacobum Vimphelinium praeceptorem epistola de Christi passione in teutonicam linguam versa quam « Io. Knoblonchus cum exquisitissimis figuris nunc imprimit ». — Inest FRANCISCI PETRARCHAE de s. Maria Magdalena carmen hexametrum f. 1. — Sequitur excerptum « ex compendio Theologie lib. 7 c. 10 de Gog et Magog ».

« Teustzsz uss Saracenisse gedolmetzt », i. e. lexicon germanico arabicum, f. 2.

Abbatis IOHANNIS DE CASTRO DURANTIS f. 5, — Fr. ANDREAE « graeci constantinopolitani » ord. praed. f. 10, — Fr. BERNARDI « VAQUERII » ord. s. M. de Monte Carmelo conventus Montispessulani f. 19, — Cancellarii Parisiensis (a. 1415) f. 21, — Eiusdem (a. 1415) f. 24, — « Fr. ALLEXII » (DE SIREGNO) ord. min. ep. placentini (a. 1416) f. 27v. — IACOBI (BALARDI) episcopi laudensis (« super condempnacione Ieronimi de Praga ») f. 30, — « IOHANNIS DE ROTHA » ordinis minor. vicegeneralis (a. 1415) f. 32, sermones habiti in concilio Constantiensi. — Insunt,

f. 14 et f. 26 v. sermones anonymi de eod. arg.; alteri adscripta est nota anni 1415.

Sermones ad patres concilii Basileensis de tempore, de s. Michaele, s. Hieronymo, Conceptione b. Mariae, et s. Stephano; sermonis secundi auctor: Prior s. Benigni; primus sermo inc. « *Bonum est nos hic esse Math. XVII originaliter Transsumptiue uero in euangelio hodierno* » f. 38.

Legati Wladislai regis Poloniae oratio ad concilium Basileense post mortem ipsius regis; inc. « *Credidimus sacrosante huius Basilien. synodo* » etc. f. 81.

Legati regis « Arrogonum (sic) » oratio ad idem Concilium; inc. « *Inspexit Serenissimus atque gloriosissimus rex* » f. 83 v.

Sermones duo ad patres eiusdem Concilii; prior inc. « *In nomine etc. Non me presumptionis temeritas sed Xpi. caritas* » f. 91.

Orationes duae ad magistratus milites et doctores; prior inc. « *Sepe mecum ipse dubitavi magnifici et potentissimi dni.* » f. 101.

Sermo de extremo iudicio; inc. « *(V)idi alterum angelum* (etc.) *Apoc. 19. Non cognoscunt impii nec curant intelligere quae terribilia ipsis ordinat altissimus deus* » f. 106 v.

Sententiae excerptae ex Ciceronis libris de Officiis, de Senectute et de Amicitia f. 110.

Sententiae ex « Senecae » libr. de Tranquillitate animi et Morum institutione f. 117 v.

Sententiae ex Ciceronis Tusculanarum quaestionum libris quatuor f. 120.

Sermo de conceptione b. Mariae virginis; inc. « *In me omnis gratia* (etc.) *Eccl. 24. Quoniam misterium sacratissime virginis quo scilicet ab eterno praeordinata fuit* » etc. f. 123 v.

Orationes « ad patres » (habitae in ditione Reipublicae Venetae), ad (Ferdinandum) regem Aragoniae, ad (Eugenium IV) summum pontificem, « pro Luca Florentino (habita Venetiis), et « de laudibus philosophie »; prima inc. « *Quamquam multos hic adesse intelligam illustres ac magnifici domini patresque doctores amplissimi* » f. 126.

« Ad habendum dolii capacitatem » et « ad componendam virgam viseralem per circinum (sic) », adnotationes, f. 155 v.

« F. Andreae (Bilii) mediolanensis secunda anniversaria » (Io. Galeatii Visconti ducis mediol.) « sequente anno habita », oratio altera, f. 156. — Prior desideratur uno avulso folio.

« Eiusd. de laudibus disciplinarum Senis (i. e. ex s. Bernardino de Senis) » f. 161 v.

« Eiusd. collaudatio funerea Iohannis Gisilerii millitis (sic) Bononiensis » f. 163 v.

« O r a c i o Rectoris antiqui rectori nouello capucium tradentis »; inc. « *Exigeret locus hic gloriosissimi ac excelsi domini doctores praestantissimi scolares eruditissimi* » etc. f. 181 v.

« AURISPA Francisco de Ferrectis anconitano eunti a Constantinopoli Anconem (sic) », epigramma, f. 182.

« Epigrama (sic) E u r i p i d i s »; inc. « *Siste quid ipse velim rogito cognosce viator* » f. 182.

« Epigrama (sic) C h a t e r i n e »; inc. « *Hoc iacet ingenue forme Catherina sepulchro* » f. 182.

« Epitaphium dni. R a p h a e l i s F u l g o s i »; inc. « *Emerite predigna gerens cognomina laudis* » f. 182.

« Epigrama (sic) N i c h i n e flandrensis scorti »; inc. « *Si steteris paululum versusque legeris istos* » f. 182.

E p i g r a m m a sine titulo; inc. « *Perfide qui nostram laniaueris emule chartam* » f. 182.

(A n t o n i i P a n o r m i t a e?) epigramma « De ortu atque obitu H e r m a f r o d i t i »; inc. « *Dum mea me genitrix grauido gestaret in aluo* » f. 182.

« O r a t i o praesidis a quo iusiurandum exigitur aduersus rectorem »; inc. « *Antequam de magistratu gerendo tam diserte copioseque dissereres vir magnifice* » f. 183. — Sequitur adnotatio brevis contra hypocritas.

O r a t i o inscripta: « Quidam ad quemdam cardinalem legatum B o n o n i e n s e m »; inc. « *Memor sum Rev^{me} P^{r} cum de romana curia rediens* » etc. f. 184.

« O r a c i o cuiusdam recipientis insignia doctoratus facultatis medicine in Urbe S e n e n s i »; inc. « *Gratum admodum mihique iocundissimum* (sic) » etc. f. 184 v.

« O r a c i o doctoris insignia tribuentis »; inc. « *Maxime vellem clarissimi viri ea in me esset vis atque exercitacio dicendi* » etc. f. 185.

O r a t i o ad summum pontificem, imperfecta; inc. « *Vellem summe presul pater sanctissime ac beatissime ea michi vis ingenii ac dicendi copia esset* » f. 185 v.

S e r m o: « *Hic est qui uenit per aquam et sanguinem Ihs. Xps. - verba hec origenatiue* (sic) *in epistola Iohannis prima capitulo 5°* » f. 186.

« S. THOMAE de physonomia (sic) » f. 190 v.

« Concilium B a s i l i e n s e » usque ad a. 1438 f. 192. — Sequitur adnotatio lingua germanica de concilio F l o r e n t i n o et de conventu F r a n c o f u r d i e n s i anno 1439, Alberto rege Romanorum.

« Notabilis exposicio super canonem m i s s e », typis i m p r e s s a saeculo XV, littera initiali et rubricis manu pictis, fine carens, f. 286.

Praecepta m e d i c i n a l i a, lingua germanica, manu saec. XVI; inc. « *Eyn recept* » etc. f. 293 et 294 membranaceo.

608. Chart. in 4, saec. XV, in duas partes divisus, fol. 1-208 et 209-426.

Pars prior:

Tabula codicis f. 1.

Sermones synodales; primus inc. « *Isti sunt filii Sadoch* (etc.) *In hiis* (sic) *verbis spiritus sanctus nobis insinuat quales debent esse et quomodo uiuere ministri ecclesie* » etc. f. 2.

« Iordani carthusiensis sermo de sacerdotibus » f. 79.

« Reprehensiones plurime in clericis et prelatis etc. ex diuersis auctoribus, sanctis etc. », i. e. ex Adamo (de s. Victore) parisiensi, Ambrosio, Anselmo, Augustino, Bernardo, Chrysostomo, Gilberto, Gregorio, f. 80 v.

Iordani carthusiensis sermones ad religiosos, de militibus, de nobilibus, de mercatoribus, de scolaribus, de clericis, item ad religiosos, f. 85.

« Domini Boboniensis (sic) s. Sabinae episcopi card. sermo factus in exequiis dni. Urbani pp. quinti » f. 97.

« Mag. Gherardi Brant s. th. prof. collacio recommendatoria facta Heydelberg. », « d. 20 Marcii a. 1432 », « pro XVII licenciandis quorum primus erat Henricus de Bruxella », f. 98. — Sequitur, f. 102, alia « recommendacio pro licencia in artibus danda ».

« Henrici de Gouda (sic) magistri in theologia arenga tempore disputacionis quotlibetice » f. 104.

« Clemens (sic) in principio sermonis de sancta Agnete » etc. excerptum; — « Ex sermone Leonis pp. de ieiunio » f. 105 v.

« Mag. Iohannis de Francfordia recommendacio in nouo ordinario theolog. », anno 1434, f. 106.

« Mag. Gherardi Brant collacio facta coram papa Martino (V) de Columpna » f. 110 v.

« Mag. Henrici de Gouda (sic) recommendacio in libros physicorum », a. d. 1414, et alia « recommendacio » de eodem argumento a. 1426, f. 111 v.

« Mag. Henrici de Limpurg arenga in rectoratu », a. 1434, f. 118 v.

« Mag. Bartholomei de Traiecto recommendacio pro determinatore in artibus », a. d. 1433, f. 119 v.

« Sermo factus Ferrarie in concilio coram dno. nro. Eugenio pp. IIII. de mense nouembris ex parte dni. Philippi ducis Brabantie et Burgundie per d. abbatem cisterciensem eiusdem ducis ambasi(a)torem »; inc. « *Si fiscellam iunco texerem aut ut beati Ieronymi scriptis in prologo libri Iob uerbis utar* » etc. f. 122.

« Arenga proposita et facta in Concilio Ferrariensi ex parte dni. ducis Sabaudie etc. coram dno. nro. Eugenio pp. IV »; inc. « *Sanctissime pater Quia recens heu genus planctuum dolorumque et tristiciarum* » etc. f. 125.

« M. Lud(ovici) de Ast arenga facta coram dno. Alberto duce Austrie in regem Romanorum electo » f. 126.

Eiusd. cancellarii ducis Ludovici comitis palatini Rheni « arenga proposita et facta Bononie coram dno. nro. Eugenio pp. Quarto ex parte Reverendissimorum dominorum Maguntini et Coloniensis aliorumque illustrium principum Romani imperii electorum » (titulus ex contextu desumptus) f. 128 v.

« Mag. Io(HANNIS) KIRCHEM arenga ad universitatem heydelbergensem facta pro et in praesentatione iunioris ducis Ludouici etc. patre suo Ludovico seniore in naturalibus deficiente » f. 130 v.

« Arenga facta coram pp. etc. pro confirmatione electionis dni. Ruperti Bauarie ducis etc. in regem Romanorum electi »; inc. « *Beatissime pater* (etc.) *peroraturus ad uos patrem patrum pro parte deuotissimi filii S. V.* » etc. f. 132.

« Recommendacio pro licenciat. in theologia »; inc. « *Septem angeli* (etc.) *Apoc. VIII. Celestium secretorum contemplator eximius* » f. 134.

« BARTHOLOMEI DE HERKENROYME Arenga ad universitatem heydelbergensem facta in rectoratu » f. 136.

« Eiusd. recommendatio facta in presentatione licenciandorum in decretis » f. 138.

« IOHANNIS DE BRUX(ELLIS) recommendacio licenciandorum in artibus f. 140.

« Sermo factus in concilio credo Constantiensi exhortatorius ad reformationem ac unionem ecclesie Katholice »; inc. « *Habeo vobis dne.* (sic) *Ioh. XVI originatiue et in officio misse transumptiue* » etc. f. 142.

« Bartholomei de Herkenroyme arenga ad universitatem in pronuntiatione statutorum eiusdem, in secundo rectoratu eiusdem » f. 146.

Mag. Gerardi Brant collatio facta in universitate heydelbergen. in suo rectoratu, a. 1435, f. 148.

« PHILIPPI abbatis in Otterberg. (ord. cisterc.) sermo synodalis » f. 150.

« Sermo Sinodalis notabilis a. episcopalis visitationis »; inc. « *Ecce ego ipse requiram oues meas* (etc.) *Hesterno die redeunti michi* » etc. f. 152 v.

« IOHANNIS ERNESTI heydelbergensis et tunc rect. uniuersitatis Arenga in receptione Archiepiscopi Treuerensis anno 1441°, in presencia dnor. Ottonis Ludouici et Frederici ducum » f. 154 v.

« Iohannis de Francfordia arenga facta in terra Pedemontium Sabaudie in ciuitate Petrolin. in causa desponsationis ducis Ludouici et domine Methildis comitisse Sabaudie anno dni. 1419° » f. 156.

« Eiusd. collatio alia ad regem Anglie ex parte comitis palatini Reni ducis Ludouici etc. in terra Francie facta », a. 1420, f. 158 v.

« Arenga pro petenda receptione doctoratus in iure canonico uel ciuili etc. »; inc. « *In nomine* (etc.) *Domestice laudis exempla maiorum* » f. 167.

« Principium in theologia siue ipsius recommendacio in nouo ordinario »; inc. « *Venerabiles dni. mei, qui desiderio scrutandi scripturas sacras, visitare curastis scolas* » f. 168.

« Francisci Petrarche poete laureati epistola de paciencia Griseldis », (i. e. translatio fabulae scriptae a Io. Boccaccio), « scripta Bruxelle anno 1436° per Radulphum de Zeelandia alias de Bruxella » f. 169.

Epistola ad anonymum de coniugio; inc. « *Epistolam tuam sancte sollicitudinis indicem ante aliquot menses accipiens* » f. 173.

« Ambasiatorum (sic) regis Portugalie propositio ad concilium Basiliense »; inc. « *Plato grauissimus stoyce discipline imitator* » f. 176.

« Ambrosii Camaldulensis legati dni. Eugenii pp. IV oratio ad sacrum Basiliense concilium » f. 178 v.

« Collacio seu proposicio ad d. Eugenium pp. IIII super obseruatione decretorum concilii Basiliensis »; inc. « *B^me pater exigeret presencia uestre beatitudinis in primo dicendorum alloquio orationem ornate compositam* » f. 181 v.

« Origenis presbiteri (sic) planctus »; inc. « *In afflictione et dolore animi incipio loqui* » f. 184.

« De humilitate et paciencia conseruanda » et « de inuidia detestanda », excerpta ex Vincentio (Bellovacensi) in Speculo historiali qui ex « floribus Cassiani » et ex « Gregorii homilia de martyribus », f. 186.

(Poggii Florentini) ad Leonardum (Brunum) Aretinum epistola « de Ieronymo (pragensi) in Constantiensi concilio de haeresi iudicato et convincto » f. 187.

Accae episcopi et Bedae epistolae mutuae f. 189; in calce adnotatur: « inicium faciunt expositionis Bede in euangelium Luce ».

« Epistola missa decano ecclesie spirensis per quemdam professum in Mulbrun. et quondam ibidem abbatem » f. 191 v.

« Leonardi (Bruni) Aretini in ypocritas epistola » f. 194. — Sequuntur adnotationes de eodem argumento.

« Fr(ancisci) Petrarchae epistola ad Karolum 4^tum Romanorum imperatorem de falsitate priuilegii austriani ab imperio eximentis » f. 197 v.

« Origenis omelia contra falsos hereticos aut prophetas »; inc. « *I. i. t. attendite a falsis prophetis* (etc.) *Preuidens dominus doctrinam hereticorum* » f. 199.

« Peticio principum electorum ad dnum. apostolicum (Eugenium IV) ut is consentiat in nouum concilium celebrandum pro extirpatione scismatis et neutralitatis »; inc. « *Benignitatis itaque tue clemencie* » f. 202.

« Enee (Silvii) poete ytalici propositio substantialiter concordans cum precedente in multis et certis nomine Electorum petitis » f. 202 v.

« MAG. GHERARDI professi in Schonaw prouisoris domus s. Iacobi in uniuersitate heydelbergensi proposicio pro parte dni. Ludouici Comitis palatini Reni coram dno. apostolico (Eugenio IV) » f. 206.

Pars altera codicis:

« Susceptio quorumdam dominorum ad tractandum pacem in Francia »; inc. « *Ad vestras dominaciones patres R^mi iussione singulorum actuum qui in urbe inclita parisiensi versantur uniuersitate studii omnium ecclesiasticorum atque ciuium missi sumus* » f. 209.

« Sermo pro exhortatione electionis pontificis parisiensis »; inc. « *Domine qui corda omnium nosti* (etc.) *Act. X. hec uerba originaliter* (?), *ubi pro principe apostolorum et pastorum in illius electione* » etc. f. 211.

« Proposicio facta coram papa Benedicto (XIII) pro unione et pace sce. matris ecclesie », scr. Bruxellis a. 1445; inc. « *Benedic hereditati tue. Sanctissime pater Benedicte benedic obsecramus* » etc. f. 214.

« Mag. IOHANNIS DE MECHLINEA prof. studii coloniensis arenga coram legato apostolico dno. Iohanne Kariual (sic) card. s. Angeli anno 1449° in susceptione eiusdem Colonie facta » f. 220.

« Alia susceptio legati apostolici dni. cardinalis Philippi de Francia »; inc. « *Bene sit inclite philippe et beatificeris* » f. 222.

« Mag. Gherardi Brant de Dauentria quaestio ad quam respondit (f. 236) Mag. Iohannes Ernesti heydelbergensis anno 1436°, 8 d. Marcii » f. 229.

« M. Io(ANNIS) WALSTADT quaestio disputata pro doctoratu heydelberge in aula anno dni. 1425° » f. 241.

Quaestio « utrum ecclesia sponsa uocetur »; inc. « *Notandum circa illum ecclesia cuius nomen uarias suscipit in sacris codicibus acceptiones* » f. 244 v.

« Mag. NICOLAI MAGNI DE JAULBER (sic) (v. f. 247 v.) quaestio utrum heretici asserentes clerum dominiis et possessionibus spoliandum sint iuxta ewangelium (sic) Xpi. exterminandi et reuertentes aliquotiens ab heresi sint ab ecclesia totiens recipiendi » f. 245 v.

« Notandi sunt X passus in quibus sanctus Thomas contradicere uidetur sibi ipsi secundum Conradum de Ebracho » f. 252.

« Utrum papa possit se intromittere de bonis laycorum et eos compellere ad solutionem bonorum suorum pro utilitate ecclesie »; inc. « *Prima propositio que in ordine ierarchico ecclesie militantis* » etc. f. 253.

Quaestiones, sine nomine auctoris, inscriptae: « De iusticia originali » f. 255: — « Utrum in diuinis ponenda sint supposita relativa et non absoluta proprietatibus relatiuis » f. 255 v. — « Utrum fides solum habeatur per infusionem » f. 256 v. — « Utrum propositionis assensus sine motiuo et apparentia oriatur et proueniat ex potestate hominis propria » f. 257: — « Utrum fidei possit subesse falsum » f. 257 v. —

« Utrum fides nulla humana ratione attingibilis veritatis et certitudine infallibilis sit omni legi et acti compatibilis » f. 259: — « Utrum revelatio facta creature aliquam imponat necessitatem futuris euentibus » f. 261 v. — « Utrum possibile sit nos cognoscere deum » f. 267.

« De processione Spiritus Sancti a patre et filio secundum latinos sed a patre tantum secundum graecos iuxta narrationem et bullam Florentiae datam, 1439 », i. e. anonymi « doctoris et magistri » animadversiones in bullam praedictam; inc. « *Anno domini quo supra* » f. 268.

« Deliberatio et concilium facultatis theologice studii Winensis (sic) super dissentione inter Eugenium pp. IV et Basiliense concilium anno 1442° dat. super consultatione archiep. Salzburgensis legati ap. sedis » f. 270.

« Mag. Io(annis) de Francfordia quaestio disputata Heydelberge ad quam respondit magister Willhelmus Diuit de Lyra » f. 277.

« HENRICI DE GROENINGHEN colon. eccl. canonici sermo factus synodo coloniensi anno dni. 1420° » f. 285.

Initium sermonis ad (eundem?) synodum (eiusd. auctoris?) f. 291.

« Mag. PETRI DE ELYACHO (l. ALLIACO) quaestiones morales et philosophicae », i. e. sermones septem, f. 292.

« Mag. Ra(dulphi) de Bruxellis responsio » ad quaestionem « Utrum pocius et plus standum sit et inherendum sentencie solius pape principis et capitis ecclesie militantis quam tocius concilii aut maioris eiusdem partis papali sentencie realiter aduersantis », « presidente mag. Henrico Himperg quodlibetario in facultate artium studii heydelbergensis », f. 314.

« Quaestiones mendicancium Colonie in prouinciali synodo proposite » f. 320.

« Propositio regis Francie de Basilea allata »; inc. « *In primis praeter* » etc. f. 320 v.

« Ludouici de Roma excerptum », i. e. ex eius scriptis de concilio Basileensi, f. 321.

Quaestiones de scientia theologica; in margine f. 335 adscriptum est nomen « Oyta »; inc. « *Utrum sacratissima celestis medicina scientia scil. theologalis ab altissimo omnium creatore* » etc. f. 328.

Quaestio « Utrum liberum arbitrium in homine uel aliqua creatura rationali possit per gratiam aut culpam ad bonum uel malum immobilitari » f. 338. — Sequuntur, f. 341, argumenta adversus hanc quaestionem, et, f. 351, eadem quaestio cum defensione.

« Mag. PETRI SANDERI » quaestio theologica disputanda « anno 1443° d. 20 Aug. » f. 359.

Adnotationes et adversaria de rebus theologicis f. 362 v. Folio 364 adscripta est nota anni 1443.

« Rodulphi de Bruxella (alias Zelandia) responsio pro disputatione quodlibetaria in uniu. heyd. presidente Mag. Petro Senderi (sic) anno dni. 1445° » f. 383. — Eiusd. aliae responsiones praesidentibus mag. « Conrado de Gommeringen », anno 1446°, f. 398, et « Ridolffo (sic) de Ruderseym », a. 1443, f. 408. — Aliae sequuntur anonymae f. 409.

« Utrum uotum praesertim licitum et uoluntarium possit auctoritate superioris commutari seu redimi et super eo dispensari »; inc. « *Articulo primo quod non in hiis* » etc. f. 421.

609. Membr. in f. scriptus anno 1400, fol. 347; picturis illustratus.

NICOLAI DE GORRAM postillae « super omnes prologos beati Hieronymi ad bibliam » et « super quinque libros Moysi ».

Fragmentum tractatus « de creatura humana », a fine capitis XXXI ad initium cap. XXXIV, f. 347, manu saec. XV, adhibito in compactione codicis; cap. XXXI inc. « *(O)mnia uero corporis humani membra* ».

610. Membr. in f. saec. XIII, fol. 176.

PETRI LOMBARDI glossa (magistralis) in Psalterium, (praesertim ex Augustino, Cassiodorio, Gregorio Magno, Hieronymo, Remigio).

611. Chart. in 4, saec. XV, fol. 352.

« Dni. HUGONIS DE .... ord. frm. predicatorum (etc.) cardinalis postilla in Ecclesiasten » f. 1.

Eiusd. (?) in Ecclesiasticum; inc. « *Summi regis palacium in quatuor consumatur* » f. 111.

612. Membr. in 4, saec. XIV, fol. *a* 224.

Fragmentum (glossae) de possessione, quomodo eam adipiscamur et amittamus, f. *a* adhibito in compactione codicis.

Quaestiones theologicae et morales, quarum tabula inserta est f. 123 v. et iterum f. 125; inc. « *Quaesitum fuit de naturali dilectione creature rationalis* » f. 1.

Tractatus in Ecclesiasten; inc. « *Verba ecclesiastes etc. totus iste liber diuiditur in tres partes* » f. 162. — Tractatus in Cantica Canticorum; inc. « *Osculetur* (etc.) *Videndum est quis huius libri actor* (sic) » f. 211. — Tabula « super Ecclesiaste », ord. alphabetico, f. 223 v.

613. Membr. in 12, saec. XIV, fol. 392.

Rationes accepti et expensi, a. 1427, f. 1.

« Concordantiae » Veteris et Novi Testamenti f. 2.

Fragmentum Psalmorum, manu saec. XIII, cum glossis, f. 392 adhibito in compactione codicis.

614. Membr. in 8, saec. XIV, fol. *a* 314.

Concordantiae Veteris et Novi Testamenti. Undecim folia priora restituta iussu Ludovici V Bavariae ducis a. 1582, adscripto titulo: « Partium declinabilium utriusque Testamenti index ». Folium ultimum mutilum.

615. Membr. in 12, saec. XIV, fol 408.

« Concordantiae » Veteris et Novi Testamenti.

616. Membr. in 8, scriptus anno 1306, fol. *a* 228.

« THOMAE DE HYBERNIA quondam socii de serbonia (l. Sorbona) manipulus florum siue extractiones originalium ». — Sequuntur, f. 220, index rerum ordine alphabetico et, f. 221, catalogus librorum quos auctor excerpsit.

617. Chart. et membr. miscellaneus in 8, saec. XIII et XV, fol. *a* 164.

Folia 1-79ᵃ chartacea, saec. XV:

Tabula cod. manu saec. XVIII, f. *a*.

(GILBERTI) « liber de Purgatorio s. Patricii »; inc. « *Patri suo (praeop)tato in cro. (l. Christo) dno. abbati de Sartis frater H(enricus Salteriensis) monachorum minimus* » etc. f. 1.

« Visio Karoli regis » (visio inferni, purgatorii et paradisi); inc. « *In nomine dei summi regis regum Ego Karolus* (etc.) *facta nocte dominici diei* » (etc.), scr. anno 1474, f. 16.

Meditationes « de regno celorum », « de morte », « de beneficiis dei », de extremo iudicio, « de poenis inferni », « de eucharistia » et de passione dominica; inc. « *(P)oteris autem de celesti illa patria similitudines sensibiles assumere* », scr. anno 1474, f. 19.

« Modus quo quisque debeat comedere coram bonis et honestis hominibus »; inc. « *(C)um bonis et honestis numquam debes comedere quin prius debes abluere manus* », scr. a. 1475, f. 36.

Fratris IOANNIS ad Simonem (monachum Vallis amoris prout in « inventario » Pal. Vat.) nepotem « monita qualiter debeat in religione conuersari »; praeit prologus inscriptus: « epistola missa in Ecmsten (sic) », fine carent, f. 39.

Folia 80-92 membranacea, saec. XIII:

Brevis adnotatio, lingua germanica, de sancto Herardo f. 80.

« S(igillum) Iohannis . plebani . ad . s. Mauricium . in . Augusta . a°. M° . CCCC . A (i. e. anno 1407) » impressum atramento in ima pagina; sigilli forma ellyptica est: in medio imagines s. Mauricii et Ioannis plebani supplicantis, f. 80.

Hymnus de corona spinea d. n. I. Christi; inc. « *Eterne regi glorie deuota laudum cantica fideles soluant hodie* » f. 80 v.

« Vita sci Herhardi confessoris »; inc. « *Herhardus, qui gloria fortis interpretari potest, narbonensis gentilitate* » etc. f. 81.

Sermo « in translatione sancti Herhardi »; inc. « *Presentis diei festiuitas ad uirtutum nos accendit gaudia* » f. 88.

Folia 93-164 chartacea, manu saec. XV:

Q. Sallustii Crispi de coniuratione Catilinae f. 93.

Eiusd. de bello Iugurthino f. 133.

Chirographum debiti scriptum a « Zuan Piero Marzarosta », die 3 Martii 1508, f. 164 v.

618. Chart. in 12. saec. XV, fol. 118.

Horae canonicae breviatae, clericis urgente necessitate ab Urbano pp. II permissae, f. 1.

« Liber quatuor novissimorum qui uocatur cordialis »; inc. « *Memorare nouissima tua* (etc.) *Sicut dicit sanctus Augustinus libro suarum meditacionum plus vitanda* » etc. f. 25.

« Thome de Aquino de differentia peccati venialis et mortalis » f. 156 v.

« Meditatio dolorosa uere et fructifere penitentie super tota sui ipsius miserabili et multum flebili uita »; inc. « *Hec una et sola forma et disposicio sit tibi* » f. 173 v.

619. Membr. miscellaneus in 8, saec. XII-XIII, fol. 77.

Tetrastichum de sacramentis; inc. « *Ordo sacerdotis species intencio forma* » in summo f. 1.

Tabula calculatoria; inc. « *Octonarius - septenarius - senarius* » f. 1.

De septem sacramentis; inc. « *Cum multa sint sacramenta noue legis VII tamen principalia et magis necessaria inueniuntur* » f. 1 v. — Praeeunt, manu paulo recentiore, versus: « *Ordinat et iungit baptismat crismat inungit* || *Peccatum plangit et in altari sacra tangit* », et in margine, eadem fortasse manu qua codex: « *Abluo firmo cibo piget uxor et ordinat ungit* ».

Benedictiones « ad introducendam feminam post partum », « ensis », « domus noue », « ad omnia quae uolueris », « super associandos matrimonio », « perarum et baculorum », f. 15 v.

« Preces » variae, praesertim pro peccatoribus, f. 16 v.

Sententiae morales; inc. « *Priuilegium meretur amittere qui concessa sibi abutitur potestate. - Melius est pro uirtute supplicium quam pro adulatione beneficium* » f. 17 v.

« Nota VII disciplinas domini quibus iustum corrigit qui septies in die cadit », brevis adnotatio, f. 17 v.

« Dicta beati Bernhardi »; inc. « *Cum facis sermonem non debes protenta manu quasi uerba in faciem populi iactare* » f. 17 v.

Epigramma praefixo lemmate: « *Dixit Simon Petrus ad Ihm. ecce nos relinquimus* (etc.) »; inc. « *Omnibus exutos nos et tua iussa secutos* » f. 17 v.

Monosticha de vocabulis « Est, Non » - « Meum, Tuum » - « Ego, Tu » f. 17 v.

« Hystoria de Iuda proditore »; inc. « *Mathias apostolus in locum iude substitutus est* » f. 18. — « De Pylato »; inc. « *Fuit quidam rex nomine tytus qui quandam puellam nomine pyla* » etc. f. 19 v. — « De destructione Iherusalem »; inc. « *Refert iosephus quod propter mortem iacobi iusti factum est excidium iherusalem* », narratio imperfecta, f. 21 v.

Sequentia paschalis, cum notis musicis; inc. « *Quem queritis in sepulchro o Xpicolae non est hic* », manu saec. XIV vel XV, f. 25.

De natura animantium, sermones ex Sacra Scriptura; inc. « *Sermo de tribus naturis leonis - Igitur iacob benedicens filium suum iudam dicens Catulus leonis* » etc. f. 26.

« Sermo ad populum »; inc. « *Temporibus imperatoris henrici erat quidam miles iuuenis* » etc. f. 32.

« Miraculum de purificatione beate Marie »; inc. « *Quedam matrona nobilis in beata uirgine magnam fiduciam habebat* » f. 32 v. — « Item miraculum de beata uirgine »; inc. « *Miles quidem* (sic) *ualde strenuus* » etc. f. 33 v.

Tractatus liturgicus de festis eorumque officiis ritu romano, initio et fine mutilus; rubrica post finem capitis de festo Epiphaniae est: « de octaua epiphanie »; inc. « *Nota quod in octaua epyphanie quedam de premissa die epyphanie et alia quedam dicuntur pertinentia proprie ad baptismum* » f. 34.

Sermones de tempore et de sanctis; prior in Pentecosten inc. « *Frs. kmi Xpc. alloquitur nos. Si diligitis me mandata mea seruate* » etc. f. 50. — Insunt et sequuntur, f. 58, exempla moralia et miracula inscripta « De thelonario », « De Thayde » (meretrice), « De Monacho Malcho », « De s. Iacobo », « De s. Maria et Hildefonso Episcopo », « De s. Maria » (tria), « De quodam paupere », « De septem stellis », De monacho cuius mores cum habitu monachali non consentiebant, « De peregrino », « De sacerdote », « De duobus fratribus », « Iterum de s. Maria » (tria), (Miracula in ecclesiis s. Michaelis Archangeli quae dicuntur « Clausa », et in monte « Tumba »), De quodam clerico s. Cassiani « in territorio civitatis quae dicitur Pisa ».

Adnotationes liturgicae, partim metricae; inc. « *Est racio qua pars altaris dextera missae* » f. 68 v.

« Versus de apostolis »; inc. « *Petrus in Roma fidei conspersit aroma* » f. 69.

« Legitur in annalibus libris romanorum (etc.) », (i. e. Pseudo-Lentuli de statura et vultu d. n. I. Christi), f. 69 v.

Expositio theologica et moralis in aliquot partes Cantici Canticorum; in margine, antiqua manus inscripsit: « de assumptione »; inc. « *Veni in ortum meum soror mea sponsa. Dominus ac saluator noster eximiae pietatis sponsus* » f. 70.

« Hec sunt XV signa quindecim dierum ante diem iudicii que Iheronimus in annalibus libris Iudeorum inuenit »; inc. « *Prima die erigit se mare in altum* » f. 77.

Tetrastichum litteris evanidis, versus secundus inc. « *Hinc abeas ut non habeas dispendia rerum* » f. 77 v.

Lusus satyricus de octo filiabus diaboli; inc. « *Dyabolus octo habuit filias quarum septem maritauit, Symonia datur clericis* » etc. f. 77 v.

Epigramma de moenibus civitatis Wormaciensis conditis a. 1254; inc. « *Mille quater cum bis centum decies quoque quinos* » f. 77 v.

Distichon de civitate trevirensi »; inc. « *Ante romam treueris fuit annis mille ducentis* » f. 77 v.

620. Chart. in f. saec. XVII, fol. 220.

Silva seu excerpta ex auctoribus sacris et profanis, antiquis et recentioribus, de quatuor virtutibus cardinalibus.

621. Membr. in f. saec. XIII, fol. 348; picturis illustratus.

Gratiani decretum, seu concordia discordantium canonum; praeeunt « capitula decretorum », i. e. synopsis causarum XXXVI decreti.

Decreti index metricus; inc. « *Prima pars. - Distinc. sunt centum minus est non sed magis una* » f. 348 v.

622. Membr. in f. saec. XIII, fol. *XXIV* 263.

Glossae et adnotationes de iure canonico, varia manu saec. XIV, foliis *I*, adhibito in compactione codicis, et ultimo.

« B(artholomaei) brixiensis hystorie decretorum »; inc. « *Licet merita scientie* » etc. manu saec. XIV, f. *II*.

« Palee decretorum » (Gratiani) « in distinctionibus »; inc. « *Distinctione V ante capitulum quod incipit Si mulier inserenda est sequens palea* » f. *IX* v. — « Palee decretorum » (in causis); inc. « *Causa prima . questione prima in capitulo quod incipit* » etc. f. *IX* v.

Gratiani « concordia discordantium canonum », i. e. decretum, f. 1. Praeit tabula f. *XVII*.

Lusus satyricus de octo filiabus diaboli (idem qui supra cod. 619 f. 77 v.) insertus f. 24, manu saec. XIV vel XV.

623. Membr. in f. saec. XIV, fol. 365; picturis illustratus.

GRATIANI « concordia discordantium canonum », cum glossa Bartholomaei Brixiensis.

624. Membr. in f. saec. XIII, fol. 335.

GRATIANI « concordia discordantium canonum », cum glossa.

625. Membr. in f. saec. XIII, fol. 242.

Arbores iconographicae consanguinitatis et affinitatis f. 1.
« Paleae » quaedam decretorum, insertae f. 3.
GRATIANI « concordia discordantium canonum » f. 4 v.
Arbor consanguinitatis f. 242 v.

626. Membr. in f. saec. XIV, fol. *a* 229.

Argumenta distinctionum causarum et decreti Gratiani, metrice, manu saec. XIV, f. 1 v. continuantur f. *a*; inc. « *D. I. Lex naturalis differt a iure forensi* ».

GRATIANI decretum, cum glossa, (initio quaternio desideratur; inter f. 201 et 218 desunt quaterniones duo); glossae aliae varia manu in marginibus, f. 9.

Argumenta causarum et distinctionum decreti eiusdem, metrice; inc. « *Disce quid humanum ius diuinumque uocatur* » f. 229.

627. Chart. insertis aliquot foliis membr. in 8, saec. XV, fol. 202.

Adnotationes synopticae de decreto Gratiani, scriptae annis 1400-1406, f. 1.

« Versus super distinctionibus decretorum » f. 147.

« Versus super causis decretorum quorum duo copulati ad invicem unus deseruit questioni et alter solutioni » f. 148 v.

« Casus decreti », i. e. tractatus in Gratiani decretum; inc. « *Tractaturus igitur gratianus de Iure canonico primo incipit a simplicioribus* » f. 155 v.

628. Membr. in f. saec. XIII, fol. 238.

« Decretales compilate a GREGORIO PP. IX ».

629. Membr. in f. saec. XIV, fol. 296; picturis insignibus illustratus.

GREGORII IX decretales cum apparatu (Ioannis Andreae) f. 1.
« Mag. Io(ANNIS) DE DEO Yspani commentum arboris de consanguini-

tate et affinitate per compendium uersificatum et per iura probatum » f. 260 v.

INNOCENTII IV « liber novellarum » cum apparatu Ioannis Andreae f. 262.

« Mag. Garsie apparatus decretalium nouissimarum GREGORII DECIMI », i. e. decretales Gregorii X cum glossa, f. 274.

NICOLAI III constitutio de electione dignitatum: *Cupientes*, cum glossa quae incipit: « *In nomine* (etc.) *Licet ad occurrendum ecclesiarum vacationibus* » f. 286.

630. Membr. in f. saec. XIII, fol. 169.

GREGORII IX decretales cum glossis.

631. Membr. in f. saec. XIV vel XV, fol. 323; picturis illustratus.

GREGORII IX decretales cum apparatu (Ioannis Andreae).

632. Membr. in f. saec. XIV vel XV, fol. *a-b* 260; picturis illustratus.

GREGORII IX decretales cum apparatu (Ioannis Andreae). — Praeeunt, f. *a* v. « Rubricae decretalium per alphabetum ».

Plagula chartacea, manu saec. XV, continens epistolium NICOLAI « DE MYNDELHAYM » nuntians ingressum exercitus regis Poloniae in territorium regni Hungariae, in calce codicis.

633. Membr. in f. saec. XIV, fol. 243.

« Dni. Io(ANNIS) AN(DREAE) commentum super cap. Nobis de iure patronatus », f. 1; initium huius tractatus est f. 2 v.

« Repertorium super materia iuris patronatus »; inc. « *Utrum patronus haereticus possit presentare* » f. 1 v.

Adnotatio brevis de dispensatione f. 2.

« Prophetie examinate et probate a summis philosophis »; inc. « *Si nativitas domini in die solis venerit yemps bona erit* » f. 2.

De scrutinio in electionibus; inc. « *Scrutatoribus igitur sic electis trahant se ad partem* » f. 2.

« Dni. Iohannis An(dreae) commentum super cap. Ex parte de testibus extraneis » f. 2.

« Eiusd. apparatus super arbore consanguineitatis (sic) et affinitatis » f. 3.

Rubricae decretalium Gregorii IX f. 4 v.

Versus de iis quibus restitutio denegatur; inc. « *Hec sunt que faciunt mulier ne restituatur - Si non continuit. si mox probat impedimentum* » f. 4 v.

Gregorii IX decretales cum apparatu (Ioannis Andreae); glossae aliae in marginibus et inter lineas f. 5.

634. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 223; picturis illustratus.

Gregorii IX decretales initio mutilae, cum « glossa ordinaria », praemissa tabula titulorum. Glossae aliae varia manu f. 3, 222 et 223.

635. Membr. in f. saec. XIV, fol. 265; picturis illustratus.

Gregorii IX decretales, cum glossa fere eadem quae in cod. 634. — Praeit, f. 1, tabula titulorum, repetita varia manu; insunt, f. 2 v. adnotationes breves: « Nota consuetud. (in actibus iudicialibus) in Casteleto parum usitatas siue notorias siue non » etc.: — « Nota quod bonum (sic) est consuetudo Francie quod domini temporales ab intestatu succedant » etc.: — « Nota quod anno dni. m . ccc . xliiii » etc. « pagavi plebano in Steinheim » etc. — Glossae iuris canonici f. 3.

Innocentii IV « nouarum constitutionum » liber, sine glossa, f. 256.

636. Membr. in f. saec. XIV, fol. 129; picturis pulcherrimis illustratus.

Bonifatii VIII sextus decretalium cum apparatu Ioannis Andreae.

637. Membr. in f. saec. XIV, fol. 109.

Bonifatii VIII sextus decretalium cum apparatu Ioannis Andreae. — Praeeunt: Quaestio « numquid episcopus possit conferre beneficium de camera » etc.: — Tabula titulorum, f. 1: — « Quando ualet quod fit per excommunicatum et quando non » etc.: — Brevis adnotatio inc. « *Solutum est Andree famulo per totum mensem martii XIII ind.* » etc. f. 2 v. — Tractatus de successionibus; inc. « *Quia successionum materia tum propter nouitatem iurium* » etc. f. 2.

Annales Siculi a Rogerio rege ad annum 1314; inc. « *Rex Rogerius auus imperatoris Frederici fuit filius comitis Rogerii* » f. 104.

« G(erardi) Sabinensis Episcopi, in Regno Sicilie citra pharum ap. sedis legati constitutiones », a. 1285, f. 105. — In calce: Capitula addita pro iuribus ecclesiae Ravellensis a. 1292 et 1298 f. 106: — Eiusd. « transumptum de suspensione pene constitutionis contra concubinarios », a. 1290, f. 106 v.

Bonifatii VIII constitutio qua revocantur nonnulla acta praedecessoris sui Caelestini V: « *Olim Celestinus pp. V* » dat. 3 Non. Mai a. I f. 106 v. — Eiusd. constitutio qua iubilaeum instituitur saeculare: « *Antiquorum habet fida relatio* » f. 107 v. — Ioannis XXII epistola ad doctores et scholares « Auinioni commorantes »: « *Quoniam nulla iuris sanccio* » dat. k. Nov. a. II f. 107 v.

« Haec sunt condempn. facte per Nobilem et potentem Militem dnm. Andreaxum Marchionem de Caualcabobus hon. potestatem ciuit. Fer. et districtus (etc.) curentibus (sic) annis (etc.) » 1383, fragmentum alia manu, f. 108 et 109.

638. Membr. in 8, saec. XIV vel XV, fol. 121.

« Regule iuris » quae « debent poni in fine huius » i. e. sequentis libri « decretalium »; inc. « *Factum legitime retractari non debet* » f. 1.

« BONIFATII pape VIII liber sextus decretalium », sine glossa, f. 2.

« Constituciones noue edite a dno. CLEMENTE papa quinto » f. 81.

639. Membr. in f. saec. XIV, fol. 84.

« Fratris ALBERTI breue compendium naturalis philosophie »; fine caret; inc. « *Philosophia diuiditur in tres partes* » f. 1.

BONIFATII VIII liber sextus decretalium, cum apparatu (Ioannis Monachi), f. 2.

640. Membr. in f. saec. XIV, fol. 126; picturis illustratus.

Glossa vel repertorium iuris canonici, initio et fine carens, adhib. in compactione codicis, f. 1.

BONIFATII VIII liber sextus decretalium, cum apparatu Ioannis Andreae, f. 3.

Glossae et quaestiones de iure canonico, varia manu, f. 123 v.

Fragmentum CODICIS Iustiniani imp. cum glossa, f. 125.

641. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 214.

Tabula codicis f. *a*.

BONIFATII VIII liber sextus decretalium, « sine apparatu », cum nonnullis glossis in marginibus, f. 1.

« De causa possessionis et proprietatis pastoralis adipiscende g. »; inc. « *Nota triplex est iudicium possessorium* » etc. f. 103.

« De expensis faciendis in iudicio post litem contestatam et ante litem »; inc. « ... *semper iudex uictum victori in expens. debet condempnare* » f. 104. In summo margine f. 104 v. adscriptum est: « Wil. Du. (i. e. Guilelmus Durandus) in speculo iudiciali ».

« Notabilia bona de hoc quare nomen summi pontificis mutatur in electione et confirmacione cum aliis pluribus bonis notabilibus de incidenti et emergenti ac qualiter nullus extra suam dioc. ultra dicta trahi debeat etc. Quomodo lex diocesana et lex Iurisdictionis differunt » (quaestiones et adnotationes); inc. « *Quare mutatur nomen proprium in primo con(sistorio) quia omnis Xpi. accio nostra debet esse* » f. 106.

« TANCREDI BONONIENSIS summa de ordine iudiciario », scr. anno 1410, f. 108.

642. Membr. in f. scriptus anno 1460, fol. 57; picturis illustratus.
Constitutiones CLEMENTIS V, cum « apparatu Iohannis Andree ».

643. Membr. in f. saec. XV, fol. 80.
« Apparatus domini Iohannis Andree super constitutionibus CLEMENTIS quinti in concilio vien. », i. e. constitutiones clementinae cum apparatu Io. Andreae. Initio carent.
Adiuratio ad « delendam maculam oculorum », latine et germanice; inc. « *In nomine patris* (etc.) *adiuro te macula per deum altissimum* » f. 79 v.

644. Membr. in f. saec. XV, fol. 84.
Initio codicis fragmentum (duo folia) PANDECTARUM iuris civilis f. 1.
Constitutiones « clementine (i. e. CLEMENTIS V) cum apparatu domini Iohannis Andree » f. 3.
Adnotationes breves de iure canonico f. 84 v.

645. Membr. in 8, saec. XIV vel XV, fol. 190.
Versus de argumentis decretalium; inc. « *Prima fides Consti. Rescriptum consue. postul.* » f. 1.
Adnotatiunculae de iure canonico f. 1 v. et 190.
« Fr. IOHANNIS DE DEO Yspani casus decretalium » f. 2.

646. Membr. in f. saec. XIV vel XV, fol. *a* 56.
Membrana deleticia, adhibita in compactione codicis, in qua acta iudiciaria scripta lingua gallica, manu saec. XV, f. *a*.
« Io(annis) Mo(nachi) apparatus sexti libri decretalium », i. e. BONIFATII VIII sextus decr. cum apparatu Ioannis Monachi.

647. Chart. in f. saec. XV, fol. 329 (f. 329-329 vacua).
« Regule cancellariae plurium summorum pontificum et sessiones seu decreta Concilii Basiliensis »:
« Ioannis XXII constitutiones circa curiales et officia eorumdem » f. 2.
Benedicti XII « constituciones » de eod. argumento f. 6.
Gregorii XI « constituciones » de eod. arg. f. 9.
Ioannis XXII, Benedicti XII, Clementis VI, Innocentii VI, Urbani V,

Gregorii XI, Urbani VI, Bonifatii IX, Innocentii VII, Gregorii XII, Alexandri V et Ioannis XXIII « regule date in cancellaria » f. 10 v.

« Prerogatiue concesse magistris universitatis studii parisiensis »; inc. « *Primo dignetur s. v.* » f. 61 v.

Benedicti (XIII antip.) bulla reservationis beneficiorum extra curiam vacantium: *ad regimen ecclesie* f. 66 v.

Eiusd. « declaracio constitucionis: *Ad regimen ecclesie* »: *Dudum ex certis causis* f. 67 v.

Ioannis XXIII constitutio contra pluralitatem beneficiorum obtinentes: *Exsecrabilis* f. 68.

« Iohannis XXII casus extrauagantes » f. 69.

Bonifatii VIII, Benedicti XI, Clementis V et Benedicti XII casus « extravagantes » f. 71 v.

Martini V « constitutio Gebennis edita »: *In apostolice dignitatis*, dat. kal. Dec. a. I, f. 75.

Eiusd. « constitutio contra appellantes ante sententiam a grauaminibus edita Gebennis »: *Quum nouissima,* dat. kal. Sept. a. I, f. 81 v.

Eiusd. constitutio « quod quisque executor ad executiones procedat absque litteris Vidimus prelatorum »: *Q. antidota,* dat. Constantiae pr. kal. Maii a. I, f. 83.

Eiusd. « de symonia » constitutio: *Dampnabile sclus,* dat. Mantuae 8 kal. Dec. a. I, f. 84.

Ioannis XXIII constitutio pro auditoribus rotae: *Rationi congruit,* dat. Bononiae 8 k. Iun. a. I, f. 84 v.

Martini V constitutio de eodem argumento: *Decet pontificem,* dat. Romae 8 kal. Iun. a. XI, f. 85.

« Constitutio pisana pro possessoribus » initio carens et imperfecta f. 85 v.

Martini V « reformaciones curie et officialium eiusdem edite Rome » f. 86.

« Capitula narbonensia » pro extinctione schismatis; inc. « *Capitula sequentia per serenissimum dnm. Regem Romanorum* » f. 99 v.

« Decretum Concilii Constanciensis » quo « irritantur et reuocantur priuaciones et excommunicaciones per Petrum de Luna a certo tempore citra factas » f. 103.

Eiusdem Concilii « sentencia deiectionis Petri de Luna » f. 104 v.

« Decreta Concilii Constanciensis » (sessione XXXIX) f. 105 v.

« Concordata et concessa per sanctissimum Martinum dominum papam V pro reformatione ecclesie anglicane etc. » f. 122 v.

Martini V « regule » (cancellariae) f. 124.

Eiusdem constitutio de « praerogativis » universitatis parisiensis: *Dum in mente,* dat. Rom. k. Apr. a. VII, f. 151 v.

« Eugenii quarti regule » (cancellariae) f. 170.

Ioannis XXII constitutio contra illos « qui plura beneficia possident » (eadem quae f. 68) f. 197.

Benedicti (XIII antip.) « constitucio: *Ad regimen* que est de omnibus ac singulis beneficiis intra romanam curiam vacantibus reservatio » f. 198.

Concilium Basileense usque ad sessionem XXIII inclusive f. 206.

648. Chart. in 4, scriptus anno 1438, fol. *a* 599.

Fragmentum actorum iudicialium latine in auditione testium de quadam lite hereditaria; inc. « ... *et presentialiter comparuisse - Item R.* (i. e. Respondit) *super articulo vicesimo* » etc. f. *a* membranaceo adhibito in compactione codicis.

« Dni. FRANCISCI DE ZABORELLIS (Zabarellis) utriusque iuris doctoris famosissimi super Clementinas », i. e. commentarius in constitutiones Clementis V.

649. Chart. in 4, saec. XV, fol. 295.

Lectiones in ius canonicum (Decretales, Extravagantes Ioannis XXII et Clementinas), inde a tit. XIV libri II Decretalium; inc. « *Cum dilecti - Contumax condemnatur in expensis factis a tempore citacionis emisse* ».

650. Membr. in 4, saec. XIV vel XV, fol. 104.

BONIFATII VIII sextus decretalium cum apparatu Ioannis Andreae f. 1.

« De (e)lectione . Innoc. IIII in conc(ilio) lugdunensi: *Statuimus* (etc.) »; — Glossa in verba (epistolae Clementis IV contra fautores Conradini?): « Fundamenta militantis ecclesie in montibus sanctis propheta rememorans », fine mutila; inc. « *Per montes apostolos et praedicatores* » etc. f. 104 v.

651. Chart. in 4, saec. XV, fol. 399.

« Lectura » in sextum librum decretalium, fine mutila; inc. « *In nomine domini amen lecturus sextum librum decretalium sic duxi breuiter inchoandum* ».

652. Membr. in 4, saec. XIV, fol. *a* 62.

Breves formulae iudiciales f. *a*.

« BERNARDI (CIRCA) prepositi papiensis breuiarium decretalium » (extravagantium); finem quaere f. *a* v. Glossae in marginibus. F. 62 v. tabula imperfecta.

653. Membr. miscellaneus in 4, saec. XIII-XIV, fol. *a-b* 128.

Fragmentum iuris canonici (de electione) in margine exsecti folii f. *a*.

Adnotationes varii argumenti et varia manu, praesertim de particulis graecis « ypo », « Iper », « Anti », « Ana », « dia » in compositione verborum; inc. « *Ypodromus* » f. *b*, — De b. Iacobo; inc. « *Beatus Iacobus missus est ut praedicaret hispanis* » etc., — De « signis XV dierum ante diem iuditii (sic) » ex Hieronymo « in annalibus hebraeorum », — De iure canonico, f. *b* v.

« B(ERNARDI CIRCA) prepositi papiensis breuiarium extrauagantium », imperfectum (pauca desiderantur), manu saec. XIV, f. 1.

Adnotatio « De temptacione diaboli in X^m^. in Luca . »; — Latercula nominum inscripta: « hii sunt testes de vinea Adelradi »: « Testes de Censu vinee hagenbn̄ »: « Testes de duabus hubis in Virnheim »: « Testes de molendino in Marbach »: « Testes de predio Hermanni in Scarra »; — « Hec contulit nobis Eberhardus de Sulza . In Winsheimersteine . II . Iugera vinearum »; omnia varia manu saec. circ. XIII, f. 65.

« Mag. SYKARDI CREMONENSIS episcopi summa », manu saec. XIII, f. 65 v.

« Continentia Gratiani per singulas distinctiones », (i. e. argumenta decreti), f. 112.

Concordantiae « de praesu(m)ptionibus » f. 113.

« IVONIS KARNOTENSIS (sic) summa concordantiarum canonum »; inc. « *Prometheus in Caucasi montis cacumine religatus* » f. 117 v.

654. Chart. praeter primum folium membr. picturis illustratum, in f. scriptus anno 1460, fol. 452.

« NICOLAI (Siculi) episcopi panormitani lectura super 2^a^ parte et sic super toto 2° libro decretalium ».

655. Chart. in f. saec. XV, fol. *a* 328.

Initium sexti libri decretalium BONIFATII VIII, cum apparatu Ioannis Andreae, f. *a* membr. manu saec. XIV adhib. in comp. codicis.

« Lectura » in decretales, inde a rubrica de Constitutionibus; inc. « *Continuatur hec rubrica posito fundamento fidei* » f. 1.

656. Membr. miscellaneus in f. saec. XIV, fol. 226.

« BERNARDI DORNA summa de libellis et conceptione libellorum et sententiarum » f. 1. — In marginibus glossae et excerpta ex « summa libellorum a dno. Odefredo legum professore ». — « Allegationes et

defensiones Seie uxoris Ticii circa Seium super facto et lamentatione tali » insertae f. 13 (continuantur folio 14 r. et 14 v.).

Tabula titulorum iuris civilis, a Digestorum l. XXXIX, ad L f. 14.

« Dni. EGIDII (DE FOSCARIIS bononiensis) doctoris decretorum libellus », (i. e. ordo iudiciarius advocatorum et notariorum secundum usum ecclesiae romanae), ultima folia tantum, f. 15 v.

« DAMASII brocardica in iure canonico » f. 16 v.

« Hic signantur diuerse glose Innocencii infra in margine (duorum sequentium tractactuum) in diversis foliis scripte et transposite » f. 22 v.

Expositio decretalium, cum glossis in marginibus; inc. « *Quoniam multa decretalium puncta expositione indigeret* (sic) *ampliore* » etc. f. 23 (cf. f. 22 v.).

« Magistri PETRI DE SAMPSONA (de Saxonia?) distinctiones » in ius canonicum, cum glossis in marginibus, f. 112 (cf. f. 22 v.).

« DAMASII summa titularum (sic) extravagantium » f. 159.

« Ordo iudiciarius » in quatuor partes divisus »; inc. « *Assiduis postulationibus me kmi. socii iam dudum inducere studuistis ut ordinis iudiciarii libellum* » etc. f. 175.

« Dni. HUGOLINI distinctiones » (iuris civilis); inc. « *C. de sacrosanctis ecclesiis . placet . Munerum alia sordida alia honesta* » f. 187.

Quaestiones in decretales; inc. « *De constitutionibus – Queritur an episcopus canonem late sententie condere possit inter subditos suos* » f. 203.

657. Chart. in f. saec. XV, fol. 335.

« ANTONII DE BUTRIO doctoris iuris canonici » expositio in secundam partem secundi libri decretalium.

658. Membr. in f. saec. XIV, fol. 104.

« IOHANNIS summa super decretum » (Gratiani) f. 1.

Tabulae accepti et expensi cuiusdam monasterii, latine et germanice, a. 1342; inc. « *Anno dni . M° . CCC . XLII° . fr. C. primus Recepit a festo Simonis et Iude anni praecedentis usque Georgii subnotata . In primis de Censibus* » etc. f. 104 adhibito in compactione codicis.

659. Chart. in 4, scriptus anno 1466, fol. *a* 422.

Adnotationes breves de delictis, manu saec. XV, f. *a*.

« Lectura Quarti decretalium »; inc. « *D(e) Rubrica circa inicium quarti decretalium de spon. et mat. – Hec rubrica potest continuari duobus modis ad preceden. Primo* » etc. f. 1.

Versus de iure circa nuptias, manu saec. XV; inc. « *Non sunt he vetite laicis aut ulteriores* » f. 422.

660. Chart. praeter folium primum membr. in f. saec. XV, fol. 362; picturis illustratus.

« NICOLAI SICULI abbatis episcopi panormitani lectura super primo decretalium ». — Continuatur in duobus codd. sequentibus et in cod. 665.

661. Chart. excepto primo folio membr. in f. saec. XV, fol. 372; picturis illustratus.

« NICOLAI SICULI episcopi lectura super prima parte secundi libri decretalium ». — Est continuatio codicis praec.

662. Chart. praeter primum folium membr. in f. saec. XV, fol. 372; picturis illustratus.

« NICOLAI CICULI (l. Siculi) doctoris excellentissimi in monasterio sce. Marie de monachis in Sicilia » « lectura » in tertium librum decretalium. — Est continuatio codd. praec.

663-664. Chartacei, exceptis primis foliis membr. in f. saec. XV.

« NICOLAI SCICULI (l. Siculi) episcopi panormitani » tractatus in secundum librum decretalium:

663. fol. 495. — « Lectura » de « prima parte secundi libri decretalium ».

664. fol. 463, scriptus anno 1461. — Lectura de « 2^a parte » « 2^i libri decretalium ».

665. Chart. folio primo membr. excepto in f. saec. XV, fol. 228; picturis illustratus.

« Dni. (NICOLAI) abbatis de Scicilia (sic) famosissimi et monarchae iuris canonici doctoris lectura super quinto decretalium ». Pertinet ad seriem codd. 660-662.

666. Chart. praeter primum folium membr. picturis illustratum, in 4, saec. XV, fol. 192.

« Dni. NICOLAI abbatis de Cecilia (l. Sicilia) et nunc archiep. panormitani recollectae quarti libri decretalium » f. 1.

Argumenta librorum Veteris et Novi Testamenti, metrice; inc. « *Qui testamenti veteris vult noscere libros - Atque novi legat hic et sua vota feret* » f. 77.

Argumenta et numerus librorum, quaestionum, causarum et distinctio-
1
num decretalium, metrice (tabula mnemonica); inc. « *Tempora* .
2 *3* *4* *5* *7*
labuntur . *vernantibus* . *invida* . *formis* » f. 77.
8 *11* *6* *6*

« Io(ANNIS) AN(DREAE) determinacio (« breuissima ») quarti libri decretalium » f. 81.

« (E)xposiciones terminorum in arbore consanguinitatis positorum sicut Ysodorus (sic) ponit ethymoloiarum (sic) nono et transfert Gracianus XXXV. q. V. primo gradu » f. 85.

Iohannis Andreae tractatus in arborem consanguinitatis et affinitatis, cum glossis, f. 87.

De cognatione spirituali et civili; inc. « *Circa lecturam arboris cognacionis spiritualis iuxta modum et formam tradicionis Egregii doctoris Io(annis) An(dreae) in sua lectura* » etc. f. 98 v. In calce, f. 105, adscripta sunt nomina doctorum iuris: « Contor. (sic) Bu. et Hugo ».

« NICOLAI (SICULI) episcopi panormitani tractatus notularum cum quibusdam allegacionibus super glosis clementinarum » f. 107.

« Libellus exceptionum qui dicitur actor et reus »; inc. « *Quidam litteras impetravit sub tali forma* » etc. f. 167.

De modo iudicandi; inc. « *In iure ciuili uel eciam canonico arguitur tribus modis duobus necessariis s(cilicet) lege et racione 3° probabili s(cilicet) exemplo* » f. 174.

« Breuiarium siue margarita ad omnes vias in iure canonico inveniendas »; inc. « *Verborum superficie penitus resecata de talento credito vobis relinquo socy margaritam* » f. 179 v.

De forma iudicii, praesertim ex Bartolo; inc. « *Hec sunt que frequentantur in Iudicys. Primo offertur libellus reo* » etc. f. 189.

667. Chart. in 4, scriptus anno 1433, fol. 203.

Sententiae ex decreto, ord. alphabetico; inc. « *Aliquis potest ieiunare pro alio et votum alterius adimplere XXIII q. II anime defunctorum* » etc. f. 1.

Quaestiones de collatione beneficiorum, electione et excommunicatione; inc. « *Dubium an collacio* » f. 4 v.

« Forme libellorum cum repetitionibus »; inc. « *(C)irca c. omnis de pe. et re. Nota quod peccatum actuale est quod in penitentia deletur* » f. 5.

« De sortilegiis »; inc. « *Queritur utrum carminatores et carminatrices qui carminauerunt infirmos uel pueros vel animalia peccent mortaliter* » f. 6.

« Nota sacerdos volens digne celebrare », excerptum ex s. Bonaventura, f. 7.

« Nota de orationibus seruandis »; inc. « *In c. de hiis distinctione XII dicitur et cauetur quod clericus tenetur diuinum officium seruare* » f. 7 v.

Adnotatio brevis: « Utrum contrahentibus licitum sit se invicem decipere usque ad dimidiam iusti precii » f. 8.

Adnotatio brevis « ad uidendum an decretales habeant addiciones uel non » f. 8.

Regulae iuris canonici et « argumenta contra »; inc. « *Iuris positivi ignorancia excusat in hiis quae sunt positivi* (etc.) - *Con(tra) Ignorancia non excusare in hiis que sunt iuris positivi ut XVI di. quod dicitis* » etc. f. 8 v.

« Forma bona testamenti »; inc. « *In nomine domini amen. Per hoc presens publicum instrumentum cunctis pateat* » etc. f. 19 v.

Sententiae iuris; inc. « *Non dici factum quod non durat factum* » f. 20.

« Lectura quarti », (i. e. quarti libri decretalium); inc. « *Huius libri continuacio ad precedentes colligitur supra in prohemio* » f. 21.

« Nota quod tempore interdicti subscripta sunt prohibita (etc.) »; — « hec subscripta concessa sunt et possunt fieri tempore interdicti (etc.) » f. 193 v.

De irregularitate, suspensione, interdicto et excommunicatione; inc. « *Videndum est de materia irregularitatis suspensionis et interdicti* » f. 194.

Sententiae iuris canonici, ord. alphabetico, f. 198 v. Quaere finem f. 197 v. et 198.

Paginae quatuor tractatus de re grammatica, fragmentum membranaceum adhibitum in compactione codicis, manu saec. XIV vel XV, f. 203.

668. Chart. in 4, saec. XV, fol. 213.

« NICHOLAI DE ANESSIACO (sic) de ord. fr. predicatorum casus decretalium f. 1; sequitur, f. 90 v. tabula.

« IO(ANNIS) AN(DREAE) summa breuissima super quarto decretalium » f. 103.

De urina; inc. « *(U)rina est colamentum sanguinis et est duarum rerum scilicet* » etc. f. 106.

Formulae adhibendae in exordiis « disputationum »; inc. « *In nomine domini amen. Non dubito amplissimi patres quin vestrum plerique mirentur quod ego qui ingenio tantillus* » etc. f. 108.

Prologus « repetitionis » de mutuis habitae coram facultate iuridica; inc. « *Cum autem cuncta sunt facienda in nomine domini* » f. 108 v.

« Repetitio » de homicidio; inc. « *Repetiturus c. prelat. situatum sub ti(tulo) de homici(dio) voluntario vel causali* » etc. f. 109.

« Lectura » in quartum (librum) decretalium; inc. « *In nomine* (etc.) *Prestantissimi domini mei de mandato et iussu uenerabilis* (etc.) *domini Conradi Donemkorf decretorum doctoris ordinarii nostri dignissimi: Ego scolarium minimus lecturus quartum librum decretalium* » etc. f. 115 v.

Index conclusionum de re criminali, secundum ius canonicum, cum « corollariis », f. 117.

De « citatione debite executa », oblata a. 1435 die 22 Sept. a domino Io(anne) N.; — Adnotationes imperfectae de Ioanne N. iudice et subconservatore iurium (etc.) doctorum et scholarium universitatis studii lipcensis (sic) specialiter ad agendum delegato, et de re incerta acta coram domino « Emino (?) » praeposito canonicor. regularium « sci. Thome in Liparck (sic) merseburgensis dyoceseos » f. 118 v.

« Prosecucio gratie », i. e. « modus exequendi gratiam alicui factam super beneficiis ecclesiasticis », (titulus ex initio); inc. « *Sequuntur modus et forma ad exequendam et prosequendam gratiam* » f. 119.

De iudiciis; inc. « *Obmissa* (sic) *igitur continuacione Rubrice Queritur circa istam rubricam de iudiciis breuissime* » etc. f. 126.

« Iohannis Calderini tabula auctoritatum et sententiarum biblie quae in compilationibus decretorum et decretalium inducuntur », ordine litterarum digesta, f. 132.

Orationes tres habitae in quadam universitate; prima inc. « *In nomine etc. Venerabiles patres et domini doctores Magistri baccalary ceterique mihi plurimum honorandi. Cum funiculus triplex* » etc. f. 184.

« Regulae de successione »; inc. « *Si supersunt liberi naturales et legitimi* » etc. f. 192 v.

Tabula cuiusdam tractatus de iure canonico f. 194.

Quaestiones et exempla de successione; inc. « *Capitulum in praesencia de probacionibus. Quidam Arnoldus instituit heredem* » etc. f. 198 v.

« Ex c(apite) ad audienciam de praescripcione »; inc. « *Notant doctores quod census solum debetur ratione conswetudinis* (sic) » etc. f. 219 v.

Ars sermocinandi; inc. « *(A)rs sermocinandi et recollaciones faciendi* » f. 201.

Sententia iudicialis pro iuribus et privilegiis universitatis « lipcensis », dioec. merseburgensis, f. 209 v.

Instrumentum quo Nicolaus de C. clericus, merseburgensis dioecesis, procuratorio nomine, quosdam convenit in iudicium, a. 1440, f. 210 v.

Tabula librorum corporis iuris canonici et civilis f. 211.

Instrumentum quo Mag. « Io(annes) Laut de Lap. clericus worciensis » dioecesis constituit Ioannem « de Losanna » et alios, suos procuratores, confectum in oppido « Lipek (sic) » in monasterio s. Thomae etc. anno 1437, f. 211 v.

« Apellacionis forma extraiudicialis »; inc. « *Cum apellacionis remedium nedum in subsidium* (etc.) *ego a. canonicus* » etc. — Forma appellationis pro episcopis; inc. « *Et nos Iohannes dei gratia episcopus* » etc. f. 212 v. — « Forma declarationis aliquem vel aliquos non incedisse (sic) (in) sententias »; inc. « *Nos N. cantor ecclesie sancte Marie virginis effordensis maguntin. dyocesis* » etc. — « Utrum in sugestione (sic) aut dilectatione aut consensu consistat peccatum », adnotatio, f. 213.

Adnotationes breves de differentia « inter cessationem a solempniis diuinorum et cessationem a diuinis », « De remissione pene et culpe », « De indulgentiis » etc. f. 213 v.

669. Chart. in 8, saec. XV, fol. 203.

Tractatus in constitutiones clementinas; inc. « *De rescriptis de prima - Abbates et maior praelatus* » etc. f. 1.

De contractibus emptionis venditionis et mutui, licitis et illicitis; inc. « *(Q)uoniam circa contractus emptionis et vendicionis nec non mutuorum* » etc. f. 181.

« Pastoralis de causa possessionis et proprietatis »; inc. « *Nota quod duplex est iudicium Petitorium quod est de dominio rei super proprietate et Possessorium quod est triplex* » f. 189 v. — Sequuntur aliae regulae iuris civilis et canonici.

« Casus episcopales » f. 192, et « casus papales » f. 193.

« Modus procedendi in electione futuri pastoris et abbatis monasterii Nouillatensis dioec. Argen. »; inc. « *Sciendum est quod cum electio fuerit celebranda in aliqua ecclesia* » etc. f. 194.

« Interrogatoria infra scripta fiant pro testibus examinandis » etc. f. 196 v.

De conferendo sacramento poenitentiae; inc. « *Presbyter doceat mulierem confitentem ut sedeat* » f. 198 v.

Sententiae breves praesertim ex poetis, philosophis aliisque antiquis scriptoribus f. 199 v.

Index quaestionum iuris canonici; inc. « *An patronus possit seipsum ad beneficium praesentare* » f. 201.

Sententiae morales, ordine alphabetico; inc. « *Abstinentia generat castitatem. Audaces fortuna iuvat* » f. 201 v.

670. Chart. praeter f. 65-88 membr. in f. scriptus anno 1407, fol. 223.

IOANNIS ANDREAE « Novella (i. e. « glossarum compilatio ») primi (libri decretalium) » f. f. 1.

Fragmentum membr. instrumenti pro monialibus monasterii de Fontibus, manu saec. XV, insertum inter f. 216 et 217.

671. Chart. in 8, scriptus anno 1352, fol. 169.

« Magistri GWILHELMI DURANTI speculum iudiciale » f. 1.

Adnotationes de eod. arg. lingua germanica, f. 166.

« Speculum super libros », i. e. tabula capitulorum speculi iudicialis, f. 169.

672. Chart. in 4, saec. XV, fol. 312.

« Dni. LAPI abbatis s. Miniatis cenobii civitatis Castellione prouincie

Sicilie lectura super quatuor decretalium » libros f. 1. — In calce « lecturae » in tertium librum decretalium legitur (f. 208): « recollecte subtilissimi ac famosissimi decretorum doctoris dni. Ncy. (i. e. Nicolai) ab. de Sicilia collecte sub auditorio suo per me Conradum Homery de Maguncia Anno etc. 1430 »; fine « lecturae » in quartum: « script. per me Hubertum de Sarto alias de Leodio ».

« Dni. BARTOLI tractatus de falcone » f. 311.

Fragmentum lexici latini, typis impressi saec. XV, f. 312.

673. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 206.

Adnotationes breves de iure canonico f. *a*.

Tabula cod. usque ad f. 134, f. *a* v.

« Reportata quarti libri decretalium », scripta a Guillelmo de Valle clerico (etc.) » f. 1. — Sequuntur, varia manu, « lecturae » in libros decretalium. — F. 181 legitur: « explicit liber primus additionum decret. dni. Io(annis) An(dreae) ». — Insunt, f. 165, « Taxae » solutae ab ecclesiis cathedralibus a mense Decembris a. 1422 ad m. Iunium (a. 1423), « receptae per dnum. Gometium »; inc. « *Primo pro ecclesia oxoniensi tax. fl. M . VIII - fl. XXX.*

674. Membr. usque ad f. 85; deinde partim membr. partim chart. miscellaneus in 8, saec. XV, fol. 271.

« IOHANNIS CALDARINI bonon. tabula auctoritatum et sententiarum biblie inductarum in compilacionibus decretor. et decretalium » f. 1.

« Flores ex libris sacrorum canonum et legum nec non ex libris reuerendorum doctorum » dedic. « Eberardo praeposito ecclesie Hoyern. » (titulus ex praefatione), seu « uocabula tocius iuris canonici (ordine alphabetico) scripta per me Leonardum Kamtinger studentem », f. 86.

Versus de argumentis decretalium; inc. « *Summum constitue rescriptis* » etc. inter lineas declarantur singula verba, f. 234.

Tituli quinque librorum decretalium; sequuntur adnotationes de libris VI decretalium et doctoribus iuris can. tempore Gregorii IX: de « doctoribus famosis XVIII post tempora Gregorii IX »: de decretalibus, et de iure canonico, f. 236.

675. Chart. in 4, saec. XV, fol. 225.

« Mag. IOHANNIS DE ZEGOBIA (Segobia) tractatus de potestate ecclesie et auctoritate generalium conciliorum » f. 1.

« IOHANNIS CALDERINI tabula auctoritatum et sententiarum biblie inductarum in compilacionibus decretorum et decretalium quotatarum » f. 127.

676. Chart. in 4, saec. XV, fol. 96.

« De sacrorum Conciliorum universalium auctoritate ac potestate. — Incipit tractatus utilimus (sic) qui uocatur tractatus Conciliorum de unitate uniuersalis ecclesie, Millesimo quadringentesimo tricesimo octauo compositus et recollectus fidelissime »; auctor: « Theologie doctor et magister minimus uniuersitatis Wyenensis (sic) potentissimi ducatus Austrie ciuitatis melitissime (sic) seu opidi Wienensis (etc.) seruus perpetuus orator et filius ac scolaris tempore magni Alberti Illustrissimi principis et ducis Austrie ac Hungarie Bohemie et Romanorum Regis potentissimi seruus et Capellanus », prout in praefatione; inc. « *Auctoritas prerogatiua maioritas preeminencia potestas* » etc. f. 1.

« Libellus de arte moriendi »; inc. « *Cum de presentis exilii miseria mortis transitus* » etc. f. 84.

Oratio de pallio in petitione eiusdem; inc. « *In nomine* (etc.) *Magnum hodierna die pondus allatum video o celeberrimi patres* » f. 94.

677. Chart. in 8, saec. XV, fol. 106.

« Reinheri ord. predicatorum liber hereticorum » f. 1.

« Articuli mgri. Iohannis Wiclef condempnati in Anglia per . XIII . episcopos et XXX . magistros in theologia . in Conuentu frm. predicatorum anno dni. 1380 » f. 41.

« Dni. Petri de ordine celestinorum inquisitoris hereticorum processus » (contra valdenses) f. 43. — Insunt: f. 44, « formae iuramenti de dicenda veritate in officio inquisitionis heretice prauitatis », f. 44 v. « iuramenti expurgacionis » et f. 45 v. « iuramenti abiuracionis secte waldensium hereticorum », lingua germanica; item, f. 46 v. « forma absolutionis hereticorum », f. 47 « processus » adversus Nicolaum et Ioannem de Polonia, Conradum de Saxonia aliosque valdenses, a. 1391.

678. Membr. in 4, saec. XIII, fol. 105.

« Rufini summa » iuris canonici; inc. « *Varie sunt causae quae impediunt matrimonium contrahendum* » f. 1.

Tractatus in decretales de personis ecclesiasticis; inc. « *Antiquitate et tempore prius est ius forense et humanum quam ius ecclesiasticum et diuinum* » f. 34.

« Speculum (seu de ritibus) ecclesie »; inc. « *De sacramentis ecclesiasticis ut tractarem eorumdemque misticam dulcedinem uobis exponerem uestra rogauit dilectio* » f. 70.

« Regula (sic) iuris » (ciuilis), cum glossa; inc. « *Pauli liber XVI ad Plautum* (sic in omnibus) *Regula est* » etc. f. 84.

Casus morales cum expositione ex iure canonico; inc. « *Quidam laicus forte quadragenarius commisit incestum* » etc. f. 93.

Tabula quaestionum iuris canonici cum quaestione item iuris canonici; inc. « *Queritur utrum miles possit repetere pignora sua a sacerdote* » f. 98; insunt, f. 99 v. Stemmata de more, consuetudine, iure, lege, etc.

Tractatus de consuetudinibus ecclesiasticis; inc. « *Sciendum quod omnes romane ecclesie consuetudines* » etc. f. 100 v.

679. Chart. in 8, saec. XV, fol. 317; in duas partes divisus.

Pars prior:

« Mag. HERVEI (NATALIS) ord. fr. predicator. tractatus de iurisdictione ecclesiastice potestatis siue potestate pape » f. 1.

« Dni. fris. GUIDONIS (TERRENA) ord. carmelitarum episcopi elnecensis (Helenensis) tractatus contra errores grecorum » f. 39.

« BONACURSII ord. frm. predicatorum opus », « contra errores Graecorum », « vocatum thesaurus veritatis fidei », f. 54.

« Sci. THOME DE AQUINO tractatus (contra errores graecorum) ad Urbanum pp. (IV) » f. 91 v.

« Professio fidei catholice facta per (MICHAELEM) imperatorem grecorum (Gregorio pp. X) et Rogamina super ritu eorum » f. 108 v.

« (CLEMENTIS IV) exortacio ad (Michaelem) imperatorem grecorum ut ad fidei unitatem redeat hic consertam »; epistola data Viterbii 4 non. Martias a. III, f. 110.

« CONRADI SOLTAW (sic) ep. Verdensis collacio facta Rome coram sanctissimo apostolico papa Bonifacio IX anno dni. millesimo CCCC II° pro confirmacione (Roberti romanorum) regis electi » f. 115.

« Tractatus oquā (sic, Ioannis Ockam?) de potestate imperiali »; inc. « *Inferius describuntur allegaciones per plures magistros in sacra pagina approbate per quas ostenditur euidenter quod processus factus et sententia lata in frankfort per dnm. ludwicum quartum dei gra. Romanorum imperatorem* » etc. f. 117 v.

« Sermo de ascensione domini »; inc. « *Iste formosus* (etc.) *ysaye LXIII Venerandi patres doctores et magistri ceterique dni. uniuersi. Quia in hac gaudiosa* (etc.) *solemnitate* » etc. f. 156 v.

Pars altera:

« NYCOLAI MAGNI DE YALBOR (sic) questio » de suggestionibus diaboli f. 164.

« Tractatus de veneno peccati »; inc. « *Racio veneni potissime convenit peccato prioritate originis* » f. 206.

Tractatus rhetoricus de arte praedicandi; inc. « *(Q)uatuor facies uni Ezech. primo ad hanc artem praedicandi quam intendo* » etc. f. 234.

« Tractatus de oculo morali »; inc. « *(S)i diligenter volumus in lege domini meditari facillime perpendimus ea que pertinent ad visionem et oculum* » f. 243. Sequitur, f. 274, « tabula » ord. alphabetico.

« Fris. GEBENONIS prioris in Eberbath speculum futurorum temporum » ex « sce. Hildegardis scivias, diuinorum operum » et « epistolarum » libris; praefationis titulus est: « Ista dabuntur iudicia ante scisma illud sub quo Episcopi et clerici de locis propriis expellentur » f. 280.

680. Membr. in 4, saec. XV, fol. 190.

« Fris. NYCOLAI EYMERICI ord. pred. sacre theologie magistri Cappellani domini nri. pape etc. in terris domini Regis Aragonie inquisitoris liber inquisicionis » f. 1; sequitur, f. 183, tabula.

« Fris. STEPHANI DE MARCHIA ordinis frm. Minorum articuli » (fidei) f. 190 v.

681. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 246.

Adnotatio, anni 1441, de hoc codice legato universitati heidelbergensi a « Mag. Ioanne de Frankfordia », f. *a*.

Fratris NICOLAI EYMERICI directorium inquisitionis haereticae pravitatis (idem opus quod in cod. 680) f. 1; sequitur, f. 221 v. tabula.

« Fris. STEPHANI DE MARCHIA articuli (fidei) » f. 230 v. — Folia 231-246 vacua.

682. Chart. in 4, saec. XV, fol. 204.

Fratris MARTINI (POLONI) ord. praedicatorum tabula decretorum et decretalium ordine alphabetico; fine caret.

683. Chart. in 4, saec. XV, fol. 261.

« Mag. IOHANNIS FRANCKFURT tractatus de contractibus » f. 1.

« Aureum confessorum memoriale sacerdotum »; inc. « *Cum sit ars arcium regimen animarum* » etc. f. 7 v.

« Mgri. IOHANNIS NYDER sermones de sanctis » f. 24; sequuntur, f. 110 v. tabula sermonum, et f. 111, index rerum ord. alphabetico.

« Sermo de corpore Cristi (sic) » scr. a. 1458; inc. « *Hic est panis* (etc.) *Ioh. 6. In quibus principaliter tria notanda sunt de quibus dicendum* » etc. f. 115 v.

« Fris. B. ord. s. Augustini distinctiones exemplorum Veteris et Novi Testamenti abbreuiate et reducte ad diversas materias secundum ordinem alphabeti » f. 121.

De iis cum quibus Sacra Scriptura docet non esse contendendum, tractatus brevis inscriptus: « Contendendum non est cum sex generibus hominum etc. »; inc. « *1° non est contendendum cum uerboso garriente* » f. 213 v.

« Commentum de quatuor virtutibus cardinalibus »; inc. « *Quatuor virtutum species multorum sapientum sententiis diffinite sunt* » f. 215.

Sermones septem de confessione, de caritate, de b. Maria Virgine (duo), « de virginibus », « de sca. Katherina » et « de sco. Nicolao »; primum inc. « *Confessio est dulcis cantilena domini* » f. 226 v.

« Mag. NICOLAI DE DINCKELSPUCHEL speculum mundi amatorum » f. 231.

Sermones novem de morte, de caritate et de dedicatione ecclesiae; primus inc. « *Miramur omnes quod orbus exul et hospes construit in terra domos* » etc. f. 249.

Inter folia 243 et 244, 255 et 256, segmenta adhibita in compactione codicis exsecta ex membranis scriptis saec. X.

684. Chart. in 4, saec. XV, fol. 153.

« EGIDII BELLIMERE (sic) » decisiones in ius canonicum; inc. « *Primo Quod monacho habenti administracionem* » f. 1.

« BERTRANDI DE ARNASSANA sacri palatii causarum auditoris ordinacio decisionum antiquarum (praecedentium) redacta sub congruis titulis in hoc presenti compendio. Sub anno a nativitate domini M CCCC IIII, XXVI Iunii » f. 133.

685. Chart. in 4, saec. XV, fol. 203.

« INNOCENTII (VII?) constitutio » edita « Romae apud s. Petrum VIII ydus aprilis pontificatus anno primo »: « *In apostolice sedis speculo licet immeritus* » etc. f. 1 v.

« Forma creacionis Notarii per Comitem palatinum » f. 2. — « Legitimacio super defectu Natalium per Comitem palatinum » f. 2 v. — Instrumentum concessionis in feudum »; — « Super eodem in alia forma et sub sigillo » f. 3. — « Instrumentum confirmaciouis feudi a predecessore concessi » f. 3 v.

« Tractatus testamentorum et codicillorum »; inc. « *Forma testamentorum bona et breuis pro infirmo. - In nomine domini amen anno* » etc. f. 4. — Insunt, f. 6 v. et seqq. « formae » instrumentorum donationis et mancipationis.

« Dni. RUD. BERNARDI FLAMING. militis legum doctoris et consiliarii dni. Regis Francorum ac dni. Ducis Calabriae et Andagauie oratio ad Cesarem super facto scismatis pro dno. nro. pp. Clemente VII (antipapa) et contra Bartholomeum (de Priniano, i. e. Urbanum VI) intrusum » f. 8 v.

« Regulae cancellarie tradite per dominum Iohannem ppam. XXII, Benedictum XII, Clementem VI, Innocencium VI, Urbanum VI (et) Bonifacium nonum » f. 14.

« Modus procurandi et extrahendi bullas gratiarum »; inc. « *Primo si habes supplicacionem originalem signatam* » f. 35.

« Termini seruandi in pallacio (sic) causarum apostolico »; inc. « *Primo post presentacionem commissionis* » etc. f. 35 v.

De notariis; inc. « *Notariatus est ars scribendi et dictandi* » f. 36.

« Qualiter procedatur in causis in pallacio (sic) apostolico »; inc. « *In nomine* (etc.) *Impetrata commissione et presentata dno. auditori* » f. 37 v.

« IOHANNIS pp. XXII et dominorum GUIDONIS DE BAYSIO archidyac. Bonnon. (sic), BERTRANDI (DE DEAUX) episcopi Ebredunensis, BALTRAMI (PARAVICINI) epi. Bonnon. (sic) et IOANNIS DE IAMEUS Eluen. episcopi et GAUFFRIDI episcopi Cabilon. constitutiones audientie contradictarum que antique nunc vocantur, nec non d. PETRI electi confirmati ecclesie Viuariensis nouae constituciones »; sequitur: « Ad impetrandum in audiencia contradictarum », f. 41.

Versus de mensibus; inc. « *Pocula Ianus amat sed februus algeo clamat* » f. 57 v.

« De minori iusticia conquestus », « forma conseruatorii »; epistolae duae BONIFATII VIII, datae Romae XVI k. Iun. et IV k. Maii a. 7, in exemplum allatae; prior: « *Conquestus est* », altera: « *Iustis et honestis supplicibus votis* » f. 58.

MARTINI pp. V « decreta » et regulae cancellariae de reformatione, i. e. « de numero et qualitate cardinalium », « de prouisionibus ecclesiarum monasteriorum prioratuum dignitatum et aliorum beneficiorum », « de annatis », « de causis tractandis in Romana Curia uel non », « de exempcionibus », « de comendis (sic) », « de fructibus medii temporis », « de non alienandis et alienatis rebus ecclesiasticis », « de simoniacis », « de dispensacionibus », « circa beneficia incompatibilia obtinentes », « de prouisionibus pape et cardinalium », « de indulgenciis », « de decimis et aliis oneribus » f. 60.

« Auisamenta nationis germanice super articulis iuxta decretum concilii reformandis exhibenda dno. nro. Sanctissimo (i. e. Martino V) »; inc. « *Super primo uidetur dicte nacioni quod* » etc. f. 66.

« Ordo terminorum seruandorum in causa beneficiali » aliisque iudiciis; inc. « *Primo presentatur commissio* » f. 70.

Edictum Luciferi (satyra); inc. « *Lucifer princeps tenebrarum* » f. 91.

Epistolae et constitutiones Gregorii XII: « *Ad romani pontificis* » dat. Avin. id. Nov. a. 3, — Benedicti XII: « *A regimine ecclie.* » dat. Avin. III id. Ian. a. 1, f. 94, — Urbani V: « *Quia sicud* (sic) *displicenter* » dat. Romae IV id. Dec. a. 6, f. 94 v. — Bonifatii IX: « *Dudum siquidem* » dat. Rom. V id. Nov. a. 1, f. 95, — Bonifatii VIII: « *Excommunicamus et anathematisamus* (sic) », — Eiusd.: « *Unam sanctam* » f. 95 v. (iterum f. 96 v.), — Eiusd.: « *Antiquorum habet fida relatio* » dat. Rom. XIV kal. Mart. a. 6, f. 97, — Eiusd.: « *Ex eo quod quedam* » f. 97 v. — Clementis V: « *Quos olim* »

f. 97 v. — Urbani VI: « *Dudum videlicet* » dat. Romae III non. Nov. (?) a. 2, f. 97 v.

Formulae supplicationum in cancellaria apostolica. Prima inscribitur: « Supplicacio simplex ad collacionem epi. prepositi » etc. f. 99.

Commentarium in Clementinas imperfectum f. 111. — Inserta est, f. 188, scheda in qua excerptum ex Bonifatii IX Regulis Cancellariae.

« Mag. IOHANNIS KEMP conclusiones de appellationibus presentate Rome », die 17 m. Iulii a. 1396, f. 204.

686. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a* 223.

Tabula codicis, manu saec. XVI vel XVII, f. *a*.

« Mgri. HENRICI DE ODENDORFF lectura super capite Omnes utriusque sexus » f. 1.

« Eiusd. lectura arboris consanguinitatis et affinitatis » f. 58.

« IOHANNIS ANDREE compendium quarti libri decretalium » f. 68.

« Eiusd. apparatus super arbore consanguinitatis et affinitatis » f. 72.

IOHANNIS GALEATII ducis Mediolani epistola apologetica qua testatur « se innocentem et mundum esse a societate criminis » contra vitam Roberti regis romanorum, a. 1402, f. 76. — ROBERTI regis epistola ad priores artium et ad vexilliferum iustitiae populi florentini de eodem attentatu, a. 1402, f. 76 v.

« Iudiciarius secundum ordinem et processum iudicialem cum omnibus attinentiis »; inc. « *In nom.* (etc.) *Circa processum iudiciarium in causis delegatis subdelegatis et ordinariis* » f. 77.

« Tabula iuris canonici secundum ordinem alphabeti »; inc. « *Abbas debet in instanti esse vel fieri sacerdos* » f. 113.

« Flos decretorum »; inc. « *Quoniam inter cetera quae utilia* » etc. f. 187.

« Dni. IOHANNIS REUTERI repeticio Intelleximus in c. de iudiciis » f. 200 v. — « Repeticio c. Naviganti de usuris « f. 202 v.

« Tractatus de permutacionibus beneficiorum »; inc. « *Quia circa materiam permutationum plurimorum dubia* » etc. f. 206.

« Questio de permutacionibus reseruat. beneficiis »; inc. « *An permutatio facta per ordinarium de beneficiis reseruatis valeat . An permutacio facta per legatum* » etc. f. 214 v.

« ANGELI DE CASTELLIONE repeticio breuis super impetracione aliorum beneficiorum » f. 215 v.

« Iohannis Andree De sponsalibus matrimonialibus permutat. » f. 216 v.

« Iudex secularis non habet clericum condempnare »; inc. « *Nullus casus iudex secularis* » etc. f. 220.

687. Membr. in 8, saec. XV, fol. 130; picturis illustratus.

« Egidii (de Foscariis) ordo iudiciarius editus secundum consuetudinem bononiensem in foro ecclesiastico approbatam » f. 1.

Formulae citationum et libellorum; inc. « *Prior sci. iuliani parisiensis unicus iudex a dno. pp. delegatus* » etc. f. 64.

« Mag. Bartholomei Brixiensis questiones » « dominicales et venales » de iure canonico f. 66.

Adnotatio brevis de partitione decretorum f. 130 v.

688. Chart. in 8, saec. XV, fol. *a* 186.

« Tituli voluminis huius », i. e. tabula codicis, f. *a*.

« Dni. Mariani Zozini (Socini) » tractatus in decretalem De multa providentia f. 1.

« Nicolai de Tudist. (i. e. Tudesco) de Sicilia » repetitio capitis « Per tuas », facta « in celeberrimo studio bononien. anno 1432 10 Maii », f. 109.

Pauli pp. II regulae Cancellariae f. 155.

689. Membr. miscellaneus in 8, saec. XIV, fol. *a-b* 94; singulae paginae numeratae, i. e. 188.

Computus astronomicus, adscriptis annis 1332-5, 1338 et mensibus Hebraeorum; mutilus, f. *a* v.

Sententiae morales ex Ecclesiastico; — Adnotatio de pretio codicis f. *b*.

« Egydii (de Foscariis) ordo iudiciarius editus secundum consuetudinem bononie in foro ecclesiastico » pag. 1.

« Iacobi de Bald(uinis?) egregium opus » (artis notariae pag. 97, et) « Summula de libellis formandis super qualibet actione » pag. 109.

« Diversorum explanacio vocabulorum de libro codicis et digesti sub compendio collectorum »; inc. « *(E)xactis a romana ciuitate regibus constituti sunt duo consules* » pag. 138; interrumpitur pag. 144; facile eiusdem tractatus pars sunt paginae 165-173, quarum ultima imperfecta.

« Bonigwidonis (Bonaguidae) de Aretio » tractatus « de dispensatione episcoporum » et abbatuum, « de priuilegiis episcoporum » et de casibus in quibus « dns pp. dispensat » (titulus ex praefatione), pag. 145.

De significatione verborum iuris; inc. « *Iudices sunt qui ex propria iurisdictione aut delegata ius habent* » pag. 153.

De gradibus cognationis; inc. « *Tycius habet legittimam uxorem tyciam viuentem* » pag. 163.

Compendium iuris canonici (folium ultimum mutilum); inc. « *Verborum superfluitate penitus resecata* » etc. pag. 175.

« *Expedit uobis ut unus moriatur* (etc.) *Ioh.* 2. *Quando Saluator noster lazarum mortuum* » etc. f. 48.

IOANNIS (WERDENBERG) Augustensis episcopi statuta synodalia, a. 1469, f. 109, praemissa, f. 108, tabula capitulorum.

« Tractatus de causu (l. casu) hominis et reparacione eiusdem »; inc. « *Postquam supprema* (sic) *sapientia ea que in ipsa erant vita in lucem produxit temporalem* » f. 120.

694. Chart. in 4, saec. XV, fol. 182.

BARTHOLOMAEI PISANI (i. e. DE SANCTO CONCORDIO) summa, scr. a. 1384, f. 1; in calce (f. 172) subiunguntur quaedam inscitia librarii omissa.

« Tytuli decretalium » f. 173. — « Registrum tytulorum legalium veteris et novi Digesti, Codicis, Autentice et Institute secundum ordinem alphabeti » f. 174.

De indulgentiis et de auctoritate eas concedendi; inc. « *Nota indulgentia est auctorisalis* (sic) *concessio remissibilis pene peccati ex clauium potestate procedens* », tractatus fine mutilus, f. 182 v.

695. Membr. in 4, saec. XIV vel XV, fol. *a* 309.

Breves « explanationes (sequentis) summule » f. *a*.

« Fratris MONALDI summa de iure canonico secundum ordinem alphabeti ».

696. Membr. in 4, saec. XIII, fol. 116.

« BERN(ARDI) PAPI(ENSIS) breuiarium ex(travagantium) », cum glossis. In margine f. 1 adnotatur, manu saec. XVI vel XVII: « M. Pauli Florentini (i. e. Attavantis) breuiarium »; minus recte.

697. Membr. in 8, scriptus anno 1470, fol. 396; picturis illustratus.

« Fr. NYCOLAI DE AUSMO (l. Ausimo) supplementum pisanelle » « expletum » a. 1444. — In fine, f. 394, adnotatio de Francisco Barbaro qui « codicem scribere fecit » a. 1470.

« Gradus consanguinitatis » f. 394 v.; — « Gradus affinitatis » f. 395; — « Cognacio spiritualis » f. 395 v. (stemmata).

698. Membr. miscellaneus in 12, saec. XIII et XIV, fol. 75.

« Tabula super summam Reymundi (de Pennaforti) que tam sententiam textus summe quantum etiam glosatim omnia sub quadam breuitate sic comprehendit et aperit ut etiam non habentibus summam multum sit utilis », ordine alphabetico, manu saec. XIII; prologus inc. « *Aliqua autem veritas de textu summe elicitur* ». f. 1.

Interpretatio definitionum, verborum et sententiarum iuris, manu saec. XIV; inc. « *Ius est ars equi et boni. Hoc est scientia qua discernitur bonum a malo . equum ab iniquo* » f. 68.

Brevis precatio, lingua germanica; — Notae et compendia quae adhibentur in iure civili et canonico cum interpretationibus, manu saec. XIV, f. 75.

699. Chart. in 12, saec. XV, fol. 167.

« Tabula iuris », ordine alphabetico; inc. « *(A)dulterium accusator* (sic) *coram iudice* » etc. f. 1.

« Alia tabula iuris » (scilicet decretalium librorum quinque), ordine alphabetico; inc. « *(A)gentes et consentientes pari pena puniuntur* » f. 73.

700. Chart. in 4, saec. XV, fol. 77.

« Summule de viciis et virtutibus », i. e. « de effectu siue actiuacione viciorum » f. 1, « de occultatione viciorum » f. 13, « apparitor de viciis et virtutibus » f. 27; inc. « *Est via que homini videtur recta* (etc.) *prou. XIIII. Quia secundum Gregorium 32 Moralium multa sunt vicia* » f. 1.

Auctoritates Sacrae Scripturae expositae « per Thomam (de Aquino) in prima parte 4° », ord. alphabetico, f. 39.

701. Chart. in 4, saec. XV, in duas partes divisus, fol. 1-215, 216-412.

« Fris. Astexani (l. Astesani) de civitate astensi summa perutilis diuersorum casuum » (conscientiae); fine caret inde a c. 9 secundi libri, f. 1.

« Qualiter debet predicari et qualiter audiri et de fructibus audiencium », tractatus imperfectus; inc. « *Declaracio seruorum tuorum illuminat* (etc.) *ps. Inter cetera caritatis officia* » f. 121.

Sermo de spe in misericordiam dei; inc. « *Gustate et videte quam suavis est dns.* (etc.) *ps. 31. Statuerunt multi errore ceco ducti* » etc. f. 132 v.

« Mag. Francisci de Maiaronis (sic) ordinis Minorum veritates cum dubiis et questionibus incidentalibus super libro b. Augustini de ciuitate dei multum utiles ad intelligendum prefatum librum », cum « tabula » ordine alphabetico, f. 135 v.

Sermo « de misericordia dei »; inc. « *Reuertere reuertere sonamitis* (sic) *reuertere* (etc.) *can. 60. Superat omnem sermonem altitudo clemencie dei* » f. 170.

« Predicacio de anima »; inc. « *Quid prodest homini* (etc.) *Mt. 16. Miserabiles uocari possunt qui sponte et sua malicia rationalem animam cognoscere nolunt* » f. 174.

« De pena homicidii » sermo; inc. « *Licet quidem omnibus homicidiis una sit temporalis pena communis* » etc. f. 178 v.

« Sermo de beata virgine »; inc. « *Miraculum virginis marie de citacione finalis tube ad iudicium* » etc. f. 179.

« Liber formularum contractuum et aliarum rerum » (titulus manu saec. XVI), i. e. epistolae pontificum, cardinalium, imperatorum, regum et principum, supplicationes, testamenta, compromissa, contractus etc. nonnumquam lingua germanica; inc. « *Qualiter cuidam conceditur honor et tytulus doctoratus et tribuitur sibi facultas kathedram doctoratus ascendendi. – Sigismundus* » etc. Insunt: « Abbatis et conuentus ord. sci. Benedicti Augusten. dioc. (sic) », « Adolphi ducis de Monte et comitis de Rauesberg », « Antonii etc. (sic) », « Alberti regis » a. 1298, « Bartholomei epi. cremon., Gaspari de Vicecomitibus, Bartholomei de Falchonibus, Iohis. de Corwinis ambasiatorum Phyllippi (sic) Marie Angli ». « Benedicti (pp. XII) decano et caplo. eccie. Weczflarien. Treueren. dioc. »: « *Cum a nobis* » « dat. Auinion. VI kl. Apprilis » a. III, « Bonifatii (IX) epis. Minden. et Verden. », « Eiusd. »: « *Officii nostri debitum* » « dat. Rome etc. (sic) », « Eiusd. »: « *Constituti* ». « Karoli quarti Romanorum imperatoris », Cardinalium S. R. E. ad Ludovicum comitem palatinum a. 1417, « Conradi Romanorum regis secundi ». « Conradi de Susato canonici eccie. Spiren. » a. 1409, « Dietherichii » archiep. Coloniensis (germanice), « Eckardi episcopi Wormacien. », « Friderici Colonien. eccie. archiepiscopi », « Gregorii » (pp. XII): « *Ut per alias tibi scripsimus* », « Heinrici dicti de Maguncia », « Heinrici ducis de Limburg », « fr. Heinrici de Plawen ordinis hospital. sce. Marie domus Theutonicor. magistri generalis . et conuentus loci eiusdem », « Henrici regis Francie et Anglie », « Innocentii » (pp. VII?): « *Rex regum* » « dat. Rome etc. (sic) », « Innocencii (pp. VII) Ruperto regi Romanor. »: « *Iustis et honestis* ». « Iohannis (pp. XXIII) »: « *Ad pacem et exaltationem ecclesie* », « Iohannis Cocheym clerici Treuerensis », « Iohannis (Walenrode) archiepiscopi rygen. Heinrici senioris domini in Plawen nec non Michahelis (sic) Quoquine (sic) supremi Marschalki (sic) » et « Werneri de Tetingen supremi hospitalaris in Elbing. » a. 1412, « Iohannis decani et Capituli eccie. Weczflarien. » et « civium weczflariensium » a. 1275, « Iohannis archiepiscopi stagonen. » a. 1412, « Iohannis de Fabrica », « Leonis (pp. VIIII) »: « *Convenit apostolico moderamini* », « Ludovici comitis palatini » a. (14)16, « Machildis de Sabaudia » « filiac ducis Amedei de Sabaudia », « Martini (pp. V) » « dat. Constantie XI kal. decembr. » a. 1, « Fr. Michaelis ord. s. Francisci », « N. episcopi Argentinensis », « Petri prepositi et archidiaconi ecclesie seconens. », « Prepositi Sebenburgen. », « Ruperti senioris comitis palatini », « Ruperti Romanorum regis », « Sigeberti dicti abbatis ». Sigismundi imp., « Synodi Constantiensis » a. 1416, « Tristani et Francisci quondam Frederici de Sauorgnans » a. 1412, « Ulrici episcopi

Verden. Burchardi de Mulenheim (etc.) ambasiatorum in causa matrimoniali » inter Mathildem de Sabaudia et Ludovicum comitem Palatinum, « Wenceslai regis », « Waltheri (etc.) can. in Franckeford et Volmari de Homubach arbitratorum super sedanda discordia inter decanum et oppidum Weczflar. » a. 1280, « Wigandi decani capituli eccie. Weczflar. Iudicum Scabinorum Consulum et uniuersor. ciuium » a. 1280, « Wisentonis prepositi mon. in Walthusa », « Wladislai regis Polonie », « Wolf Oleyer von Spier » a. 1424, f. 180.

Sententiae de peccatoribus et de morte, praesertim ex Bernardo et Augustino; — Exempla moralia; inc. « *Legitur de quodam heremita a quo cum quidam quererent quid faceret* » etc. f. 412 v.

702. Membr. in 12, saec. XIII vel XIV, fol. 202.

Summa de vitiis (eadem prorsus quae in cod. 705 f. 61); fine mutila; inc. « *Dicturi de uiciis incipiemus a uicio gule* ». Praeit tabula capitulorum.

703. Membr. (usque ad f. 327) et chart. (inde a f. 328), in 4, saec. XIV, fol. 346.

Mag. « RAYMUNDI (DE PENNAFORTI) summa de poenitentia et de matrimonio », cum brevi glossa, f. 1.

« Tituli super summam Raymundi » f. 328. — « Tituli super apparatu summe Raymundi de casibus » f. 338 v.

704. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 261.

Mag. « RAIMUNDI (DE PENNAFORTI) summa » (de poenitentia et matrimonio), cum glossa, f. 18. Praeit, f. 4-17, « Tabula secundum ordinem litterarum alphabeti ad inueniendum quotus titulus siue rubrica in quoto libro sit ».

De interdicto et de variis censuris ecclesiasticis; inc. « *Sciendum quod quando uniuersitas populus ciuitas locus siue terra ecclesiastico supponitur interdicto S. iura que uigent et uiguerunt anno dni. M° . CCC° . I° . articuli sunt tenendi* » etc. (finem quaere f. 1-3) f. 250.

705. Chart. in 4, saec. XV, fol. 259.

« Dni. ANTHONINI (sic) archiepiscopi florentini tractatus de instructione seu directione simplicium confessorum » f. 2; praeit tabula f. 1.

« Beati IOHANNIS CHRISOSTOMI sermo de penitencia »; inc. « *Provida mente et profundo cogitatu* » f. 52 v.

IACOBI GILG brevis adnotatio autographa lingua germanica f. 59 v.

« Summa uiciorum » (eadem quae in cod. 702); inc. « *Dicturi de*

singulis viciis cum opportunitas se offerret incipientes a vicio gule » etc. f. 61; sequuntur, f. 258, « capitula in summa viciorum ».

706. Membr. in 4, saec. XIV. fol. 120.

« Fris. IOHANNIS (FRIBURGENSIS) Lectoris summa confessorum » (pars tantum, usque scilicet ad quaestionem XX mutilam tituli VIII libri I), praeviis prologo et tabula. Praemittitur eiusdem alius prologus « in libellum questionum casualium » f. 1. Accedit, f. 23, « tractatus de matrimonio quasi quartus liber huius summe ».

« Isti sunt paragrofi (sic) summe (confessorum) fris. Raymundi de Pennaforti » f. 56 v.

Ioannis (Friburgensis) Lectoris « statuta summe confessorum ex sexto decretalium addita quantum pertinere videtur ad materiam eiusdem summe, ac sub eisdem titulis et numero questionum » f. 59 v.

Eiusd. « tabula super summam confessorum » (index ordine alphabetico) f. 70 v.

707. Membr. in f. saec. XIV, fol. 347.

IOANNIS (FRIBURGENSIS) Lectoris idem opus integrum, id est: Prologi f. 1, — Tabula f. 1 v. — Summae confessorum libri quatuor f. 3, — « Isti sunt paragrofi (sic) » etc. f. 284, — « Statuta summe confessorum » f. 286 v. — Index ordine alphabetico f. 296.

708. Membr. in f. saec. XIV, fol. 382.

IOANNIS (FRIBURGENSIS) Lectoris idem opus: Prologi f. 1, — Tabula f. 1 v. — Summae confessorum libri quatuor f. 2 v. — « Isti sunt paragrofi (sic) » etc. f. 322, — « Statuta summe confessorum » f. 326, — Index ord. alphabetico f. 338.

709. Chart. in 8, saec. XV, fol. 145.

« Manuale confessorum, doctrina perutilis » in duas partes divisum; inc. « *(Q)uoniam iuxta beati gregorii in suo pastorali* » etc. scr. a. 1470, f. 1. — Sequitur, f. 58, « Registrum » (i. e. tabula capitum).

Quando et quomodo loquuta est beata Virgo; quomodo « visitavit dns. plebem suam » etc. tabulae synopticae; inc. « *Ut scias quam veneranda* (?) *sit adtende qualiter in loquendo custodiam sui sermonis seruauit* » etc. f. 59v.

« Oculus consideracionis religiosorum »; huius tractatus pars ultima tantum incipiens a verbis: « *In fine huius opusculi oculus scilicet et stilus se vertant ad priores semitas patrum sanctorum* » f. 61.

« Doctoris IACOBI (IUNTERBUCK) de Paradiso igniculus deuocionis » f. 67 v.

« Eiusd. tractatus de causis multorum uitiorum et remediis eorumdem et precipue de intollerantia iniuriarum », scr. a. 1470, f. 83.

« Eiusd. de arte curandi uitia », opus « terminatum » a. 1469, f. 96.

Brevia capita inscripta: « Pro emendacione uite », « Bona deuocionalia », « Pro meritis acquirendis », « De choris (l. horis) canonicis », « Preparatoria ante missam vel communionem », « Ante communionem (etc.) », « In eleuacione hostie », « Pro gratiarum actione post communionem (etc.) », « Oratio pro afflictis et captiuis », « Quid homo faciat in tribulacionibus, informatio salutaris », « Medela super tristicia », « Documentum et exemplum quod homo iuuans alios nihil perdit ymmo multum lucratur », « Modus satisfaciendi pro negligentiis », « Nota pro deuocione concitanda »; primum incipit: « *Et ut homo relicta peccaminosa conuersacione sua Xpm. induat* » etc. f. 112.

« Liber de triplici stabilitate scilicet corporis sensuum et mentis »; inc. « *Postquam contempta mundi vanitate ad spiritalis milicie castra diuina preuentus gratia me contuli* » f. 117.

« RABANI (MAURI) de officio misse » f. 129 v.

« Tractatulus de quatuor virtutibus » cardinalibus (v. cod. seq. f. 87); inc. « *Quatuor virtutum species multorum sapientum sententiis diffinite sunt* » f. 132.

« De sacramento corporis Xpi. et sacerdotibus et eorum officiis circa hoc sacramentum »; inc. « *Pater sanctissime petre audi quid loquatur dns. in pauperculo seruo suo* » f. 135 v.

« Bonus et breuis tractatulus de uirtute paciencie »; inc. « *Ex caritate humilitate nascitur uirtus patientie* » (fine caret) f. 140 v.

Sermo in verba: « (S)i uideris sensatum euigila ad illum cm. 5 (sic) », et « (N)unc prior est nostra salus. Rom. 13 », primum folium tantum; inc. « *(S)i uideris* (etc.) *Circa processum istius libri, iste sensatus ad intelligibilia se extendit* » f. 145.

710. Chart. in 8, saec. XIV. fol. 94.

(BERENGARII ep. Tusculani) tractatus de confessione, praevia tabula imperfecta (v. cod. 714), f. 1. — Sequuntur, f. 68, varia eiusdem argumenti.

Distinctiones theologicae; inc. « *Inter deum et hominem ita quidam distinxerunt* » f. 72.

De quatuor virtutibus cardinalibus; inc. « *(Q)uatuor virtutum species multorum sapientum sentenciis diffinite sunt* »; fine caret, (idem tractatus qui supra in cod. 709 f. 132, sed in singulis partibus imminutus, et prolixior in fine) f. 87.

711. Chart. et membr. (f. 1-32 ch., 35-79 partim ch. partim mb.. 80-103 mb.) in 12, saec. XV, fol. 103.

« Summa penitentie », sive tractatus de confessione, scr. a. 1433; inc. « *In primis sacerdos debet interrogare penitentem* » f. 2. Praeeunt, f. 1, brevis prologus inc. « *Quoniam circa confessiones pericula sunt* », et tabula.

Versus de septem operibus misericordiae, sacramentis, donis Spiritus Sancti etc.; inc. « *Infirmum . Sitientem . Esurientem . Captivum . Visito . Poto . Cibo . Redimo . Hospitem . Nudum . Sepelio mortuum Collico* (sic) . *Tego . Condo* » f. 30 v.

De peccatis, lingua italica; inc. « *Omnis mortalium cura* (etc.) *dice Sancto Seuerino nel libro che fe de la philosophica consolatione* » f. 33. — Folia membranacea, 38, 39, 44, 45, 46, 50, 51, 56, 57, 62, 63, 68, et fortasse 79, rescripta. Antiquior scriptura fere tota deleta: folia 38, 39 eadem manu saeculi circiter XIV: f. 50-51, 57, 62, 63, 68 facile eadem manu saec. XII, cum neumis.

Breve excerptum ex s. Augustino f. 79 v.

« Antonii de Butrio de Bononia directorium confessionis faciende compositum et ordinatum anno m . ccc . quinto et completum in die XXV mensis marcii », (initio caret), f. 80.

Synopsis de confessione; inc. « *(D)octrina quomodo confessor debeat docere confitentem* » f. 99 v.

De festivitatibus anni; inc. « *Nota quod omnes festiuitates totius anni diuiduntur in tres partes principales. s. in duplices* » etc. f. 102. — « Regula ad inueniendum Pascha »; inc. « *Hec est paschalis tabula in qua enim* (sic) *inuenire potes quo die ueniat* » f. 102 v. — Tabula festorum mobilium, scr. a. 1437, f. 103.

712. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 293.

« Manuale collectum de summa confessorum (Raymundi de Pennaforti) », praeviis prologo et tabula; prologus inc. « *Cum summa confessorum penitenciarios specialiter dirigens* » etc. f. 1.

« Tractatus de instructione confessorum » sive « confessionale »; inc. « *Simplitiores* (sic) *et minus expertos de modo audiendi confessiones informare cupiens* » f. 233.

« Tabula super manuale », i. e. index rerum tractatus cuius supra f. 1, ordine alphabetico, f. 253 v.

713. Membr. in 8, scriptus anno 1477, fol. 118.

« Fr. Bartholomei de Chaimis de Mediolano ord. minorum interrogatorium siue confessionale ». — In calce codicis carmen in laudem

auctoris; inc. « *Si quem peniteat scelerum culpamque fateri || aures claui-geri presulis ante uelit* » etc.

714. Chart. in 8, saec. XV, fol. *a* 260.

Monita ad sacerdotes metrice; inc. « *Pbr. attente capias hec dogmata mente* » f. *a*.

« Dni. BERENGARII quondam episcopi Tusculani ac dni. pape summi penitenciarii summa seu summula confessionis », f. 4, praevia, f. 1, tabula.

Tractatus de confessione (idem qui supra in cod. 711 f. 1) f. 68.

« Confessionale », sive tractatus de instructione confessorum (idem qui in cod. 712 f. 233), f. 97.

« MAG. HERMANNI DE SCHILDIS tabula », seu summa de poenitentia « ex diuersis dictis et scriptis sanctorum patrum et doctorum » ad dnm. Ludovicum de Hassia quondam episc. monasteriensem, f. 140.

« Auctoritates quaedam et regule iuris »; inc. « *Prelatus non est beatus propter cathedram sed cathedra propter eum* » f. 158.

De deo benedicendo sermo; inc. « *Sepcies in die laudem dixi tibi. Quamuis dans* (l. *dominus*) *semper et omni tempore a nobis sit laudandus* » etc. f. 159 v.

Sermo de passione domini; inc. « *Proprio filio suo non pepercit* (etc.) *Ad Rom. VIII. Dilectissime gentes in scriptura reperimus quod mortis ac passionis saluatoris dni. nri. ihesu Xpi. fuerunt plures tradiciones* » f. 170.

Inventio corporis s. Antonii heremitae; inc. « *Tempore quo constancius imperator regebat imperium in bizantina ciuitate* » etc. f. 225 v.

« Tractatus de arte moriendi »; inc. « *Cum de presentis exilii et mortis miseria transitus propter moriendi impericiam* » etc. f. 247.

715. Membr. in 4, saec. XV, fol. 189.

« Fris. BARTHOLOMEI DE S. CONCORDIO de Pisis summa de casibus conscientie », primis foliis carens; inc. a fine secundae quaestionis de Eucharistia, f. 1.

« Iste sunt declarationes de breviaturis in hac summa contentis »; inc. « *Al. Albertus theotonicus* » f. 189 v.

716. Chart. in f. scriptus anno 1533, fol. *I-VII* 192.

« MICHAELIS GASS archimusici Principis Ludovici Palatini tercii directorium omnium eorum quae per tocius anni curriculum in sacello illustrissimi Principis Palatini canuntur et aguntur, eiusdem nomine, iussu et auctoritate congestum anno dom. M°. CCCCC°. XXXIII ». Foliis *I-VII* praefigitur « Index omnium eorum quae in hoc libro continentur ».

717. Chart. in 8, saec. XIV vel XV, fol. 149.

« Mag. HEINRICI DE HASSIA tractatus compendiosus de confessione » f. 1.

« Mag. MATHEI (sic) DE KRACOVIA confessionale » f. 13.

« Liber de occultacione viciorum »; inc. « *Est via que apparet homini* » etc. f. 29 v.

« Sci. THOMAE DE AQUINO summa de officio sacerdotis » f. 38.

« HERMANNI DE SCHILDICZ ord. heremitorum (sic) s. Augustini speculum manuale sacerdotum », sive « tractatus de sacramentis », f. 49.

« Tractatus de horis canonicis dicendis »; inc. « *Nota quod sunt varia ditta* (sic) *doctorum de horis canonicis dicendis* » f. 57 v.

« PAULI KOLVER tractatulus de septem horis canonicis » f. 69 v.

Tractatus de casu angelorum, de creatione hominis et primo peccato, de Antichristo, de iudicio, de purgatorio, de resurrectione et universali iudicio; inc. « *Omnes angelos deus fecit bonos* » f. 80. — Sequuntur, f. 86 v. adnotatio brevis de caritate, et « Numerus et ordo Veteris Testamenti et Prophetiarum ».

« Mag. HEINRICI DE HASSIA composicio misse » f. 87. — Sequuntur, f. 99, versus, sententiae et praecepta de eodem argumento; inc. « *Vultus prespiteri* (sic) *celebrantis nemo tueri* » etc.

De oratione; inc. « *Primo queritur an ad hoc quod fructuosa sit oracio* » f. 100.

« De verbo genito a patre », adnotatio; inc. « *Quomodo hoc fiat quod verbum gignatur a patre* » f. 101 v.

« Opusculum de anima », scil. de intellectu, conscientia etc.; inc. « *Dicit philosophus intellectus agens est omnia facere sed possibilis omnia fieri* etc. (haec in rubrica). *Sed in hoc differunt quod speculatiuus intellectus* » etc. f. 102.

« B. AUGUSTINI liber supputacionum de diuinis scripturis collectus » (titulus ex praefatione) f. 104.

Quaestiones XXXIII de contractibus et eorumdem solutiones; sunt « conclusiones » tractatus Henrici de Hassia de eodem argumento, f. 108.

« De materia imprestitorum seu annalium reddituum »; inc. « *Primo considerandum quod usura est quidquid sorti accidit* (sic) » f. 111.

« Exposicio summe sacrificiorum », i. e. carmen de sacrificio missae et expositio eiusdem cum prologo; inc. « *Boecius in 3° de consolatione, prosa nona* » etc. f. 113.

Carmen de peccatis et poenitentia, et expositio eiusdem; inc. « *(A)ristotiles scribit 4° ethicorum anima est nobilior particula quam sit corpus* » f. 128.

« Miraculum bonum de sancta Katherina »; inc. « *De sancta Katherina Petrus Rauennensis scribit* » f. 139.

« Confessio sancti Bernhardi »; correxit alia manus eiusdem aetatis « cuiusdam Bernhardi peccatoris »; inc. « *Ego peccator indignus culpabilis: Confiteor deo* » etc. f. 140.

Peccatorum genera; inc. « *Nota peccata cordis hec sunt. Cogitacio - Delectacio - Consensus* » etc. f. 147.

718. Membr. in 12, saec. XV vel XVI, fol. *a-b* 146.

Paginae duae PSALTERII saec. XIV; insunt psalmi poenitentiales, f. *a-b*.

« Dni. ANTHONINI (sic) Rmi. Archiepiscopi Florentini tractatus de decimis soluendis » f. 1.

De peccatis manus physicae et moralis; inc. « *(M)anus detractoria: manus feneratoria* » etc. f. 3 v.

« Anthonini (archiep. florent.) quinque regule ad cognoscendum peccatum si est mortale uel non » f. 12.

« Eiusd. de socidis animalium », id est « de traditione animalium que dicitur socidum et aliquando est usura », f. 15.

« Eiusd. tractatus de usuris » f. 22. — Sequitur « Constitutio concilii lateranensis contra usurarios » f. 25.

« Circumstantiae confessionis quas habere debet uera confessio »; inc. « *Prima circumstantia est quod ipsa confessio debet esse premeditata* » f. 26.

« Antonini (archiep. flor.) tractatus de cambiis » f. 27.

« Eiusd. de celebratione, obligatione ac defectibus diuini officii » f. 32.

« De leui et graui et enormi iniuria »; inc. « *Iniuria leuis est et leuis iudicatur si aliquis ponit manus super clericum* » etc. f. 39. — Sequitur « Declaratio Dni. Innocentii pp. 4^{i} de leui iniuria ».

« MARTINI pp. V constitutio de obseruantia censurarum »: « *(A)d euitanda scandala* » f. 40.

EUGENII IV constitutio « de communione fienda a fidelibus in die sancto pasce uel aliter »: « *Fide digna relatione* » f. 40 v.

« De quinque causis ob quas differri debet sacramentum corporis Christi »; inc. « *Quequam* (sic) *sunt genera personarum quibus differtur corpus christi seu datur dillationis terminus* » f. 41. — Sequitur, f. 42, adnotatio brevis; inc. « *Nota secundum theologos et iuristas - Opera uiua quae facta fuerunt in charitate mortificantur per sequens peccatum mortale* ».

« Antonini (archiep. flor.) responsio facta fratri Dominico de Cathelonia (sic) ord. praed. super infrascriptis dubiis » f. 42 v.

« Eiusd. remedia contra omnia uitia » f. 69.

« Eiusd. forme sacramentorum ecclesie » f. 88.

« Eiusd. tractatus de circumstantiis confessionis et interrogationis » f. 91. — Sequuntur, f. 109 v. sententiae et definitiones variae ex iure canonico.

« **Eiusd.** declarationes facte in aliquibus casibus a iure in quibus cognoscitur peccatum mortale » f. 113.

« Interrogationes quae secundum **Anselmum** debe(n)t fieri infirmo morienti » f. 119.

Sententiae ex summa s. **Thomae Aquinatis** f. 119v.

« **Anthonini** (archiep. flor.) aliqui casus in quibus quis tenetur ex reatu sanguinis licet actualiter non occiderit, — Quoad sacros ordines accipiendos, — De interdictis, — De suspensis seu suspensionibus, — De irregularitatibus, — Casus in quibus episcopi possunt non solum absoluere sed etiam dispensare, — De priuilegiis episcoporum, — Casus in quibus abbates dispensant, — Capitula ex decretalibus contra medicos non curantes prius salutem animae quam corporis et contra statutarios et scriptores statutorum existentium contra libertatem ecclesiae »: excerpta omnia ex iure canonico, f. 120. — Sequuntur, f. 142v. sententiae ex **Augustino** et **Thoma aquinate**, et, f. 144, « Formae absolutionis ».

719. Chart. praeter f. 178, 179 membr. in 4, saec. XV, fol. 184.

Anonymi epistola ad quemdam plebanum de « peticione (et) melioracione reddituum » parochialis ecclesie; inc. « *Rationali salutatione premissa* »; — Tabula codicis imperfecta, f. 1.

« NICOLAI DE TERECT. compendium » cuiusdam tractatus de confessione; inc. « *Nota primo confitens* » f. 1v.

« Tractatus de confessione »; inc. « *(C)um in arte naturalis medicine* » etc. f. 2.

Carmina in tabula codicis inscripta: « Boni versus de diuersis »; scilicet: De hospite; inc. « *Est hospes mitis recipit uos unde uenitis* »; — De femina; inc. « *Femina res fragilis res sordida res puerilis* » f. 23v. — « De memoria mortis »; inc. « *Sepe recorderis bone frater quod morieris* »; — « De memoria sepulchri »; inc. « *Hoc tibi sit menti carnem superare volenti* »; — « Ex homine erit vile cadauer »; inc. « *Vile cadauer eris rogo te frater hec mediteris* »; — « De oratione »; inc. « *Cum campana sonat confestim surge ualenter* »; — « De humilitate »; inc. « *Sis humilis corde qui viuere vis sine sorde* »; — « De culpa dicenda »; inc. « *Te peccantem tuam presto* (sic) *dicere culpam* »; — Versus sine titulo de variis argumentis; inc. « *Vini mirabilia volo pertransire* » f. 24; — « Versus de quadragesima »; inc. « *Ut bene viuamus a sordibus abstineamus* » f. 24v.

« Summa penitentiarum », **carmen** cum brevi glossa inter lineas; inc. « *Peniteas cito peccator cum sit miserator* » f. 24v.

Carmen de amore; inc. « *Instabiles oculi procul absint virginitati* » f. 25v.

« Mag. HEINRICI DE HASSIA tractatus de contractibus empcionis et vendicionis », scr. anno (14)29, f. 26.

Sententiae morales, metrice; inc. « *Quidquid agas secreta tue non pande dilecte* » f. 44.

De arte moriendi »; inc. « *(C)um de presentis exilii miseria, mortis transitus* » etc. f. 44.

Hexametri tres: « *Turpis auis proprium defedit stercore nidum* » — « *Cum domino psalles psallendo hec tria serues* » — « *Erige cor sursum bene profer et respice sursum* » f. 48.

Carmina « de ebrietate »; inc. « *Nil valeat ebrietas per quam perit omnis honestas* »; — « De catto et murilego »; inc. « *Cattus amat piscem sed non vult tangere flumen* »; sequuntur sententiae variae; inc. « *Sepe locus plures facit apto tempore fures* » f. 48 v.

« Cornutus » (i. e. Mag. CORNUTI carmen); inc. « *Cespitat in phalleris ypus blactaque supinus* (sic in omnibus) » f. 49. — « Cornutus antiquus »; inc. « *Phisis orexima peon allers horret orexim* » f. 49 v. Brevis glossa inter lineas.

« Versus de femina »; inc. « *Arbore sub quadam dictabat clericus adam* » f. 50. — Sequuntur alii versus de eodem argumento inc. « *Nonne uides quod nulla fides est in muliere* ».

Missa satyrica in honorem Bacchi; inc. « *Confitemini Bacho quoniam bonus quoniam in ciphis et in cantaris est potatio eius* » f. 50 v.

Carmen satyricum, partim latine partim germanice. Argumentum patet ex initio: « *Sepius occurrit sociis dare metra pusillis* || *Unde labor capitur et cura resurgit in illis* || *Quapropter uolui lagwen̄* (sic) *corda mederi* || *Ipsis condolui curas cupiens remoueri* || *Carmina composui que possint absque labore* || *Hec dare discipulis omni cessante dolore* » f. 51 v.

« De Imitacione Xpi. libellus deuotus », liber primus; inc. « *Qui sequitur me non ambulat in tenebris dicit dominus. Hec sunt uerba Xpi.* » f. 54.

De ludo alearum et taxillorum, tractatus moralis; inc. « *Aduertendum quod quatuor sunt principaliter per quae se retrahere debent homines a ludo alearum et taxillorum* » f. 59 v. — Sequuntur, f. 60, excerptum ex s. Augustino, et breves sententiae.

« Hore de Compassione bte. Marie Virginis » f. 61.

Peccatorum genera; inc. « *Peccata cordis sunt hec* » f. 63. — Sequitur brevis adnotatio de martyrio cum sanguinis effusione et sine sanguine.

« Mag. Heinrici de Hassia (alia manu nomen H. de Hassia deletum et substitutum « Nicolai de Jawer ») tractatus de presagiis demonum et diuinacionibus et obseruacionibus supersticiosis variis et diuersis », scr. a. 1429, f. 64.

« Regula recte viuendi »; inc. « *Hic introducuntur persone duorum videlicet deflentis hominis et ammonentis rationis* » f. 78.

Adnotationes breves de re medica f. 79.

« Effectus medicine », i. e. carmina et sententiae praesertim scholae

Salernitanae; inc. « *Anglorum regi scriptis tota* (?) *scola salerni* » f. 79 v.

« Questio bona »; inc. « *Utrum religiosus semper peccet mortaliter transgrediendo ea que in regula* » etc. f. 82 v.

Medicinalia lingua germanica f. 82 v.

« Octo causae quibus indicta est sacerdotibus castitas »; inc. « *Nota octo de causis* » etc. f. 83.

« Epistola quedam contra Sigismundum regem romanorum edita clanculo et per quemdam se non nominare volentem insinuata »; inc. « *Dictat iuris naturalis equitas* » f. 84 v.

« Magistri MATHEI DE CRACOVIA episc. wormacien. oratio » ad dominum n. I. Christum f. 85. — Sequuntur orationes ad d. n. I. Christum et sanctum patronum.

« De predestinacione »; inc. « *Multi fatui homines occupant se dicentes si non sim predestinatus* » etc. f. 86.

« Imago vite secundum scm. Bonauenturam ». Praescribitur: « *Iste tractatus . Imago vite vocatus* || *Efficiens causa cardinalis Bonauentura* » f. 86.

« Laurea sanctorum », sive kalendarium, metrice, scriptum anno 1429, cum brevi glossa inter lineas; inc. « *Cum sit necessarium sanctos invocare* || *Ut factorem omnium velint exorare* » f. 95 v.

« Tractatus de modo sermocinandi »; inc. « *Oro ut caritas* (etc.) *ad ephe. I° cap. Omni operi omnique actioni* f. 100.

« Mag. HEINRICI DE HASSIA epistola exhortatoria ad vitam spiritualem » f. 106.

« Modus uiuendi per regulas »; inc. « *Prima regula ad nobiles scabinos et potentes spectet ista* » f. 107 v. — Sequuntur, f. 108 v. argumenta librorum Vet. Test. inc. « *Sunt genus, Exo, Levi* » etc.

Carmen de virtutibus herbarum; inc. « *Vires herbarum describimus hic variarum* » f. 109.

« Ordinatio etc. », i. e. statutum D. decani ecclesiae wormaciensis pro ecclesia « Montis ro. » eiusdem dioecesis « datum et actum in oppido Wimpinen. », a. 1434, f. 110 v.

EUGENII IV « Bulla Indulgentiarum super festo Corporis Xpi », dat. 7 k. Iun. a. 1433: « *Excellentissimum corporis* » f. 111.

« GORGONII medici tractatus utilis de crisi et criticis diebus et pronosticacionum » f. 112.

« GORDONI (sic) tractatus de fluxibus » f. 123.

« Condempnacio Raciones et motiua reprobationum XLV articulorum Wycleff et sequacis sui Iohannis Hüss extractorum ex libris et ipsorum opusculis per doctores facta (sic) »; inc. « *Substantia panis naturalis* » etc. f. 136. — Praecedit, f. 135 v. carmen de Praga, Bohemia

et Wiclyffo; inc. « *Praga mater artium pregnans exultat* ». — Sequuntur, f. 141, adnotationes de peccato sodomitico, de ss. Eucharistia etc.

« Reformaciones existentium in concilio (Basileensi) late et publicate die Veneris XXIIII Octobris »; inc. « *Admonet hec sancta synodus* » f. 142. — « Decretum sessionis pronunciatum die Iouis VI mensis Nouembris MCCCCXXXII in ecclesia Basiliensi » f. 143. — Sequuntur alia ad idem Concilium pertinentia.

MARTINI pp. V ad episcopum Wratislaviensem constitutio de censibus: « *Hodie siquidem* » (ex Regestis) « De diuersis formis li. III. fol. LIII° » f. 144 v.

Sententiae variae, metrice; inc. « *Temporibus nostris quicumque placere laborat* || *Det capiat querat plurima pauca nichil* » f. 147 v.

De oratione dominica, « de cruce », de gaudiis in regno celorum, carmina varia; inc. « *Pater alme tuum nomen sit sanctificatum* » f. 148.

Carmen de visione Raphaelis archangeli instante divino iudicio; inc. « *Conceptum non valeo sermonem celare* » f. 148. — Sequitur « probacio priorum », i. e. sententiae ex S. Scriptura ad carminum superiorum argumenta pertinentes.

« De conflictu virtutum et uitiorum », carmen; inc. « *Vos qui sub cristo mundo certatis in isto* » f. 149.

De numeris; inc. « *Nota numerus cardinalis est iste* » f. 149.

De officio musarum, epigramma; inc. « *Clio gesta canens transacto tempore reddit* » f. 150.

De concordia rerum, epigramma; inc. « *Grata venus molli, pigro mora, vinea colli* » f. 150.

Sententiae metricae; inc. « *Qui doctori gratum semper praetendit honorem* » f. 150.

Regulae iuris canonici, metrice; inc. « *Crimina quos stringunt illis sacer ordo negatur* » f. 151 v.

« Nomina viginti quatuor seniorum - septem dormientium - septem martyrum »; inc. « *Noe, Abram, Ysaac* » f. 152.

(WIPPONIS) sententiae morales, metrice; inc. « *Decet regem discere legem* » f. 152.

Interpretationes de variis versuum generibus; inc. « *Retrogradi versus dicuntur qui retrogrado modo possunt legi* » f. 152 v.

Sententiae morales, metrice; inc. « *Pauper mantelle sine pilis et sine pelle* » f. 153 v.

« Expositio de octo beatitudinibus; inc. « *Beati pauperes* (etc.) *hic intellige quod uoluntarie pauperes* » etc. f. 158 v.

« Excerptum ex libro Bartholomei de apibus »; inc. « *Volo ut quicunque legerit hoc sciat me anno dni M° CC° XXXVIII' fuisse Parisius* » f. 158 v.

« Figura pugne moralis »; inc. « *Superbus - Despicio miseros cum dicor maximus heros* || *Humilis - Contempno dici dominus quia forcia uici* » f. 159.

Versus Sibyllae; inc. « *Iudicii signum tellus sudore madescit* » f. 159 v.

Epigrammata varia sine titulo; incipiunt: I « *Post multas gwerras* (sic) *volucres uenere locuste* »: — II « *Anno milleno domini Xpique. triceno* »: — III « *O dux Alberte domini ruet ira super te* »: — IV « *Iustus ad occasum prudens uertatur ad ortum* »: — V « *Corpore de Xpi. nobis fluxere liquores* »: — VI « *Quatuor hec malus cedrus cypressus oliua* »: — VII « *Ut scriptura docet puluis gremium mulieris* » f. 159 v.

Epigrammata « De pluvia »; inc. « *Dic mihi caligia que sunt mortalia septem* »: — « De nymbo »; inc. « *Nimborum causam deponimus ecce seram* »: — « De ymbre »; inc. « *Scientia causarum super et nunc propositarum* (?) » f. 159 v.: — « De yridi »; inc. « *Postquam finiui que de imbribus ego sciui* »: — « De grandine »; inc. « *Nequis adhuc dubitet ratio que grandinis extat* » f. 160: — « De tonitro (sic) et fulgure »; inc. « *Humidus a terra fumus conscendit in alta* » f. 160 v.

« Signa XV ante diem iudicii », metrice; inc. « *Extollit mare prima dies sepelitque secunda* (?) » f. 160 v.

« Hii (sic) sunt absolvendi tantum ab episcopo »; inc. « *Qui facit incestum deflorans ac homicida* » f. 160 v.

Carmina: De adventu domini; inc. « *Christus uenturus nos ducat ad ethera purus* »: — « In nativitate domini »; inc. « *Stirps florem solem sydus parit innuba prolem* »: — « In epiphania domini »; inc. « *Abluitur mundus mundetur ut a fece mundus* »: — « In capite ieiunii »; inc. « *Plangere nos digne fac vicia Xpe. benigne* »: — « In passione dni. »; inc. « *Vincens in ligno nos salvet ab hoste maligno* »: — « In resurrectione dni. »; inc. « *Xpus. surrexit vitam de morte revexit* »: — « In ascensione dni. »; inc. « *Nos pie Xpe. velis tecum coniungere celis* »: — « In festo penthecostis (sic) »; inc. « *Munera dans lingue descendit flamen ab igne* »: — « In dedicatione ecclesie »; inc. « *Templa dei vivi faciat nos gratia Xpi.* » f. 161: — « In festo sce. crucis »; inc. « *Vincere malingnum* (sic) *fac per crucis utique signum* »: — « De virgine Maria gloriosa »; inc. « *Spernere terrena fac nos o virgo serena* »: — « In natiuitate uirginis Marie gloriose »; inc. « *Nos hodie nata benedicat virgo beata* »: — « In natiuitate sci. Iohannis Baptiste »; inc. « *Dilectus Xpi. nos protegat a nece tristi* »: — « In festo scorum. Petri et Pauli apostolorum »; inc. « *Nobis o petre spem uite confer in ethre* »: — « De sca. trinitate et omnibus sanctis »; inc. « *Virtutum munus det nobis trinus et unus* »: — « In festo sci. Michahelis (sic) »; inc. « *Nos deus in celis precibus nos salva Michahelis* (sic) »: — « De sco. Iohanne Baptista »;

inc. « *Nostrum reatum tu dilue maxime vatum* » f. 161 v. — « De sco. Petro apostolo »; inc. « *Petre tu rege nos instrue nouaque lege* »: — « De sco. Paulo apostolo »; inc. « *Doctor egregie prece tua nos quoque rege* »: — « De sco. Andrea apostolo »; inc. « *Andrea care nos Xpo. reconciliare* »: — « De sco. Matheo (sic) apostolo et evangelista » (monostichum): « *Nos in lege dei confirma dogma mathei* »: — « De omnibus apostolis »; inc. « *Igne dei pleni prece nos saluent duodeni* »: — « De sancto Laurentio martyre »; inc. « *Subueni Laurenti tua gratia cuncti* (sic) *merenti* »: — « Item de apostolis »; inc. « *Vos Xpi. testes uiciorum pellite pestes* »: — « De martyribus »; inc. « *Martires honesti nos saluent hoste ac funesti* »: — « De sco. Achacio et sociis suis »; inc. « *Agmina cum ista* (sic) *nos saluet dux agonista* »: — « De sco. Lamberto »; inc. « *Sante* (sic) *Lamperte tua vita lucis aperte* »: — « De sco. Rudberto episcopo »; inc. « *Nobis Rudberte laxentur crimina per te* »: — « De sco. Martino episcopo »; inc. « *Sancte Martine seruire nos tibi sine* »: — « De sco. Nicolao »; inc. « *Nos tibi seruire Nicolae fac tibi mire* » f. 162: — « De sco. Benedicto abbate »; inc. « *Protege nos rege Benedicte pater egrege* (sic) »: — « De sca. Maria Magdalena »: inc. « *Nos iungat ipsi uera apostola Xpi.* »: — « De sca. Katherina »; inc. « *O Katherina nos salua de mala ruina* »: — « De sca. Margareta »; inc. « *O margareta da nobis tempora leta* »: — « De sca. Ursula » (monostichum): « *Sacris uirginibus nos iungat in ethere Xpus.* »: — « De sca. Maria in assumptione »; inc. « *Sordes seruorum prece dilue flosque piorum* »: — « In natiuitate sce. Marie » (monostichum): « *Nos hodie nata conseruet uirgo beata* »: — « In annunciacione sce. Marie »; inc. « *Fert paranimphus aue per aue nos liberet aue* »: — « De sca. Maria uirgine et matre gloriosa »; inc. « *Virgo serena confer amena gaudia plena* »: — « De dno. nro. Ihu. Xpo. »; inc. « *O Xpe. digne nobis succurre benigne* »: — « De sca. Dorothea »; inc. « *In quacumque domo semper ueneratur ymago* » f. 162 v.

Epigramma sine titulo; inc. « *Hic pauper erit qui ebrietatem querit* » f. 162 v.

Carmina inscripta: « Septem uirtutes »; inc. « *Caritas humilitas paciencia largitas atque* »: — « VI peccata in Spiritum Sanctum »; inc. « *Inuidus impugnans desperans impenitensque* »: — « VII peccata dyabolica »; inc. « *Mendax siue lusor errans tepidus vagus usor* »: — « Peccata ad dominum clamantia »; inc. « *Ad dominum clamant de terra crimina quinque* »: — « Nouem aliena peccata »; inc. « *Iussio consilium consensus peralpo* (sic) *recursus* »: — « VII dona Spiritus Sancti »; inc. « *Pietas consilium sciencia fortitudoque* »: — « Sex opera misericordie corporalia » (monostichum): « *Visito cibo poto tectum do colligo curabo* (sic) »: — « VII opera misericordie spiritualia » (monostichum):

« *Corrigo parco precor doceo rogo consulo solor* »: — « Deus » (loquitur): « *Decipit immundos eos cum fallacia mundus* » etc. — « Angelus »: « *Si qui transitis subsistere forte velitis* »: — « Mortui »: « *Vivendi metas hominis non preterit etas* » f. 163.

Sententiae metricae sine titulo; prima inc. « *Os habet in corde sapiens cor stultus in ore* » f. 163.

« Versus de Agnus dei et benedictio a papa »; inc. « *Balsamus et munda cera cum crismatis unda* » f. 163.

« Versus de die parasceves »; inc. « *Salve festa dies quae uulnera nostra coherces* » f. 163.

« De nominibus feriarum »; inc. « *Prima dies phebi sacrata nomine fulget* » f. 163.

Signa leprosi (distichum); inc. « *Ulcera vox rauca corruptus anhelitus algor* » f. 163.

« Versus extracti de libro infantie saluatoris quo narratur quale opus beata virgo in templo exercens operaretur »; inc. « *Textrinum opus et acu consuere uel nere* » f. 163 v. — Sequuntur alii versus de beata Virgine.

Carmen de vanitate rerum humanarum; inc. « *Si dominor terre super omnia regna* » etc. f. 163 v.

« De testibus », metrice; inc. « *Etas condicio sexus discretio fama* » f. 163 v.

« De iniquo statu mundi », metrice; inc. « *Mundus in antifrasim putei iordane remensus* » f. 164.

Sententiae metricae; inc. « *Cursus fatorum nescit mens ulla uirorum* » f. 164.

« Ordo consecrationis ecclesie »; inc. « *In primis ecclesia preparanda* » f. 164.

Carmen de « esse »; inc. « *Esse quod est ex se deus est per quem datur esse* » f. 164 v.

Sententiae metricae; inc. « *Cuius eges semper rem nulli tradere debes* » f. 164 v.

Salutatio ad beatam Virginem, metrice; inc. « *Aue mater qua natus est orbis pater* » f. 164 v.

De meretrice, epigramma; inc. « *Os mulier mordens pede fodens pallia pandens* » f. 164 v.

Sententiae metricae; inc. « *In patria natus non est propheta vocatus* » f. 164 v. Continuantur f. 169.

« Tractatulus de regimine vite »; inc. « *Si vis in spiritu proficere* » f. 165. — Sequuntur, f. 167, sententiae de eodem argumento, adscriptis nominibus « Hermetis philosophi », « Homeri » et « Fulgentii ».

« Utiles consideraciones confessionis edite etc. Cancellario dne. nre. parisiens . viro et magistro doctissimo (sic in omnibus) »; inc. « *Etsi virtus* » etc. f. 167 v.

« Regule iuris libri Sexti Bonifacius VIII^{us} (sic) »; inc. « *Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institucione canonica obtineri* » f. 169 v.

Proverbia metrica, lingua latina et germanica; inc. « *Multa peroptata transibunt tempora grata* » f. 170.

« D. FRE(DERICI ?) DE SENIS tabula super questionibus disputationibus et conciliis » f. 171.

« P(ETRI) episcopi urbeuetani tractatus de canonica porcione », fine mutilus, f. 179.

720. Chart. in 12, saec. XV, fol. 117.

De peccatis; inc. « *Tres sunt species infidelitatis, videlicet Paganismus* » etc. f. 1.

« Dni. ANTONII (l. Antonini) ep. florentini interrogatorium confessionale » f. 13.

« Rectoris maioris et priorum de congregatione b. Mariae de Frissonaria lucanae diocesis (sic) ordinis sci. Augustini » supplicatio, cum rescripto apostolico quo conceditur facultas absolvendi etc. f. 110 v. — Sequuntur, f. 112, « Forma absolutionis in articulo mortis ordinata in concistorio apostolico », et f. 112 v. « Forma absolutionis extracta de formulario dni. pp. pro fratribus habentibus plenariam indulgentiam in articulo mortis «.

(S. Antonini archiep. florent.) « liber secundus in quo continetur in quibus locis sit penitentia in toto corpore iuris a canone diffinita » f. 113.

721. Chart. in 4, scriptus anno 1514, in duas partes divisus, fol. 1-158, 159-316.

(GUILELMI DE SANCTO AMORE) « collatio catholice et canonice scripture. Ad instructionem et preparationem simplicium fidelium Xpi. contra pericula imminentia ecclesie generali per ypocritas pseudopredicatores et penetrantes domos, et ociosos et curiosos gyrovagos (sic in omnibus) » f. 1.

Adnotatio historica brevis de Guilelmo de sancto Amore, manu saec. circit. XVI; inc. « *Gulielmi de scto. amore collectio* » etc. f. 316 v.

722. Chart. in 4, scriptus annis 1475 et 1476, fol. 475.

(PHILIPPI DE PERGAMO) « Postilla Kathonis seu speculum regiminis »: « pars prohemialis » f. 1, « pars prosaicalis » f. 66, « pars metricalis »

f. 180. — Sequuntur, f. 414, « Tabula », f. 466 v. « addiciones ad predictam » (tabulam), et f. 469 v. « hystorie et exempla huius libri prohemialis », i. e. ex libro primo prooemiali operis suprascripti.

723. Membr. in 8, saec. XIII vel XIV, fol. 168.

(GUILELMI DE SANCTO AMORE) « collectio catholice et canonice scripture ad instructionem et preparationem simplicium fidelium X[i]. contra pericula imminencia ecclesie generali per ypocritas pseudopredicatores et penetrantes domos et ociosos et curiosos et gerouagos (sic in omnibus) » f. 1. Multa omissa a librario suppleta manu saec. XVI. Tabula f. 166. — Sequitur f. 167 v. et 168 r. fragmentum in quo agitur de « ambitiosis », eadem manu; inc. « *Opes itaque cupidus congregat et auarus conseruat* ».

724. Chart. in 4, saec. XV, fol. 272.

« Mag. BARTHOLOMAEI CARTHUSIENSIS » tractatus de ecclesia sponsa Christi « presentatus magistro Heinrico de Diest sacre theol. professori in Leodio anno domini 1446 » f. 1.

De auctoritate summi pontificis et universalis concilii; inc. « *Confiteor tibi celi pater et terre quia abscondisti hec a sapientibus* (etc.) *hec sunt verba unigeniti filii dei* » f. 47. — Sequitur, f. 79, « addicio ad precedentem tractatum »; inc. « *Pro iusticia agonizare* (etc.) *Quemadmodum 2º de officiis tulius loquitur* ».

« Declaracio circa propositiones prime (secundae et tertiae) cedule superius annotatas que mihi presentabantur » (de auct. conc. et pontificis); inc. « *Consideracio prima que respicit primam propositionem superius positam* » f. 92.

Expositio in libros sententiarum Petri Lombardi; inc. « *Venerabiles patres* (etc.) *dum profundissima sacri voluminis sententiarum petri lombardi mysteria* » etc. f. 108.

De eodem argumento adversaria f. 142.

Sermones in evangelia « ex lectura Plate (Francisci de Platea?) ad pauca resoluta »; inc. « *In principio erat verbum. Iste est liber ewangeliorum* (sic) *beati iohannis* » f. 144.

« SYMONIS de Cremona sermones » de tempore (interrupti f. 208) f. 186.

« Sermones (de tempore) collecti ex Nicolao Dinckelspuel » f. 209.

« REMIGII glossa super prima edicione Donati grammatici anno domini 1438 Heydelberge » f. 222.

« De dedicacione Ecclesie » homilia; inc. « *Recte festa ecclesie colunt qui se ecclesie filios esse cognoscunt* » f. 258.

« Ven. BEDE pbri. » homiliae tres de lectione s. e. sec. Lucam: « I. i. t. Ingressus Ihus. perambulabat Iericho » f. 259.

« Eiusd. omelia » de lect. s. e. sec. Lucam: « I. i. t. (etc.) Non est arbor bona » f. 262 v.

« Eiusd. (Maximi Taurinensis?) omelia » de lect. s. e. sec. Ioannem: « I. i. t. facta sunt encenia »; inc. « *Audiuimus ex lectione fratres mei quia facta sunt encenia* » f. 267 v.

725. Membr. in 8, saec. XV, fol. 344.

« Fr. MICHAELIS carthusiani de regimine principum ». In calce codicis legitur: « Est autem hoc opusculum compilatum in domo sce. Marie ordinis Carthus. prope Pragam, per fratrem Michaelem Vicarium eiusdem domus, ac per eum traditum correctioni honorabilis uiri Mgri. Nycolai de Gubyn professoris sacre theologie qui ipsum ad preces compilatoris de uerbo ad uerbum perlegit iuuante eum reuerendo uiro mgro. Iohanne Yseneri bacalario sacre theologie ad quorum eciam iudicium compilator quedam in dicto opusculo correxit et immutauit. Anno dni. M. CCC LXXXVII. ».

726. Membr. in 4, saec. XIII vel XIV, fol. 88.

« Fris. EGIDII (DE COLUMNA) liber de regimine principum » f. 1.

« Tituli cardinalium », manu saec. XIV; inc. « *Bolonien. Dno. G(uidoni) Portuensi et sce. Rufine* (a. 1350-1373) - *Urgelon. Dno. N(icolao) Tusculano episcopo cardinali* (a. 1361-1368) » (sequuntur cardinales octo coaevi) f. 88 v.

727. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 156.

« Dni. EGIDII (DE COLUMNA) tractatus de regimine principum » f. 1.

De natura sensus communis, tractatus imperfectus; inc. « *Incendentes* (sic) *perscrutari de natura sensus communis* » f. 156.

728. Membr. in 12, saec. XIV, pagg. *a*-*b* 361.

Adnotatio brevis de venenis et de vitiis; — Versus de computo temporis; inc. « *X super L duo et superaddas milia quinque* »; — Excerptum ex « Ysidoro ethimologiarum libro VIII, capite III, de generibus magorum »; omnia manu saec. XV, pag. *b*.

Tractatus inscriptus manu saec. XV: « de regimine principum » (et qualiter admonendi sunt omnis conditionis homines); inc. « *Qualis autem debet esse princeps vel rex describit dominus* » p. 1.

« Tractatus bonus religiosorum » (titulus manu saec. XV); inc. « *Enumeratis modis quibus predicator potest conferre* » etc. p. 310.

Interpretatio vocabulorum (praesertim de re m e d i c a); inc. « *Basiliscus graece interpretatur regulus* » p. 360.

« De penis purgatorii », adnotatio manu saec. XV; inc. « *Q. ignis purgatorii est ignis corporalis* » p. 361.

*729. Codex redditus a. 1815 bibliothecae Universitatis Heidelbergensis; v. Wilkenium (p 295).

730. Chart. in f. scriptus annis 1506 et 1507, fol. 161.

« IOANNIS TRITEMII abbatis spanhemensis (sic) ac postea sancti Iacobi herbipolensis liber epistolarum spanheimensium ultimus scriptus manu eius propria et completus anno christianorum Mill. D. VI Decembris XXVIII die » f. 1.

E i u s d e m « liber epistolarum herbipolensium primus scriptus manu eius propria et completus XVI die mensis octobris » a. 1507, f. 96.

731. Membr. in f. saec. XIV, fol. 320; picturis illustratus.

DIGESTUM VETUS, (i. e. Pandectarum pars prima a lib. I ad XXIV tit. 2), cum apparatu, i. e. glossa quae inc. « *Imperator quia imperat subditis sic dicitur* »; glossae aliae varia manu. — Praeeunt, f. 1 v. « Rubrice tocius ff. veteris ».

Adnotationes iuridicae varia manu saec. XIV et XV, et de codice empto a « C o s m a d e V e r o n i s i i s de Sicilia » a. 1339 (cf. f. 320) f. 319 v.

Fragmentum CODICIS IUSTINIANI imp. manu saec. XIII, cum glossis, adhibitum in compact. codicis, f. 320.

732. Membr. in f. saec. XIV, fol. 289.

DIGESTUM VETUS, cum eadem glossa. Codex initio et fine mutilus; inc. a § Qui in adoptionem tituli 7 libri I; clauditur § Mulier bona sua tit. 3 libri XXIII. In marginibus glossae aliae varia manu.

In calce codicis, fragmentum in 4, manu saec. XV, expositionis in P a n d e c t a s, praesertim in lib. XIX tit. 1, De actionibus empti et venditi, f. 288 et 289 chart.

733. Membr. in f. saec. XIV, fol. 361; picturis illustratus.

DIGESTUM VETUS, cum eadem glossa. In marginibus et f. 360 glossae aliae varia manu.

Index titulorum, ordine alphabetico, f. 360 v.

« Rubrice digesti veteris » f. 361.

Adnotationes anonymi possessoris codicis de filiis natis a. 1390, 1391, 1392 et 1393; item alia varia manu possessorum saec. XIV et XV, f. 361 v.

734. Membr. in f. saec. XIV, fol. *a* 342; picturis illustratus.

DIGESTUM VETUS, cum eadem glossa. — Praeit, f. *a*, index titulorum ordine alph. Toto codice in marginibus, et f. 342, glossae et adnotationes varia manu.

735. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 286.

Fragmentum CODICIS IUSTINIANI imp. f. 1 adhibito in compactione libri.

DIGESTUM VETUS, cum eadem glossa, f. 2. — Toto codice glossae aliae in marginibus varia manu.

Fragmentum libri I Decretalium GREGORII IX f. 286 adhib. in compactione codicis.

736. Membr. in f. saec. XIV, fol. 330; initiales litterae depictae forficibus ablatae.

DIGESTUM VETUS, cum eadem glossa; pauca desunt in fine. Glossae in marginibus aliae varia manu.

737. Membr. in f. saec. XIII, fol. 178.

DIGESTUM VETUS, cum brevi glossa; ultimus liber fine carens pertingit ad tit. I fr.: Papinianus recte reputabat. Initio et fine codicis folia plurima corrupta.

738. Membr. in f. saec. XIV, fol. 247.

DIGESTUM VETUS, cum glossa eadem quae in codd. 731 et seqq. Breves glossae aliae varia manu in marginibus.

739. Membr. in f. saec. XIV, fol. 330.

DIGESTUM VETUS, cum glossa eadem fere quae in cod. praec.

740. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 169.

DIGESTUM VETUS, cum eadem glossa, fine mutilum, usque ad leg. 6, lib. XVII tit. 1. — Folia 3, 4, 15-34 chartacea sine scriptura.

741. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 160.

DIGESTUM VETUS, cum glossa, initio mutilum; inc. a lib. III, tit. 4, fr. 2.

742. Membr. in f. saec. XIV, fol. 260; picturis illustratus.

INFORTIATUM, (i. e. Pandectarum pars secunda a tit. 3 lib. XXIV usque ad lib. XXXVIII), cum apparatu seu glossa quae inc. « *Soluto matrimonio quemadmodum dos petatur s. de iure dotium* ».

Tabula titulorum f. 258 v.

« Rubrice inforciati », ord. alphabetico; — Versus de mensibus; inc. « *Ianuarius - Iam prima dies sic tenebit* », varia manu, f. 260.

Glossae breves, varia manu, de testamentis et de poenis iudiciali et arbitraria, f. 258 et 260 v.

743. Membr. in f. saec. XIV, fol. 244.

INFORTIATUM, cum glossa fere eadem, fine mutilum, usque ad leg. 6: *Si emancipatus filius* tit. 4 lib. XXXII. Glossae aliae in marginibus varia manu.

744. Membr. in f. saec. XIV, fol. 229; picturis illustratus.

INFORTIATUM, cum glossa ead. quae in cod. praec. Breves glossae aliae varia manu in marginibus.

Tabula titulorum f. 229.

Fragmentum glossae in leg. 2 Codicis Iustiniani imp. lib. I, tit. 17, f. 229 v.

745. Membr. in f. saec. XIV, fol. 229.

INFORTIATUM, cum glossa fere eadem, f. 4. In marginibus breves glossae aliae varia manu. — Praeeunt, f. 1, adnotationes de codice empto Paduae a. 1457 « precio ducatorum XXIX », et iuridicae in glossas suprascriptas.

Tabula titulorum f. 229.

746. Membr. in f. saec. XIII, fol. *a-c* 232.

INFORTIATUM, cum glossa fere eadem. Breves glossae aliae varia manu in marginibus. — Praeeunt, f. *a*, varia manu saec. XIV, adnotatio de iure civili etc.: — Feriale pene deletum: — f. *b* (chart.) Tabula titulorum Infortiati, manu saec. XV: — f. *c* Sententiae breves e iure civili et Sacra Scriptura, manu saec. XIV. — Adnotatio de pecunia mutuo data.

« De impedimento voti » et « qua aetate possit votum sollempnizari, manu saec. XIV, f. 230. — Fragmentum diplomatis pontificii collationis cuiusdam beneficii factae « .. de Sicu ... lla » canonico lingonensi, manu saec. XV, f. 231 v.

747. Membr. in f. saec. XIV, fol. 227; picturis illustratus.

DIGESTUM NOVUM, (i. e. Pandectarum pars tertia a lib. XXXIX ad L), cum glossa quae inc. « *De operis noui nunciatione. Sed cum . VII . sint patres* ». etc. In marginibus glossae aliae varia manu.

748. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 190.

DIGESTUM NOVUM, cum brevi glossa. Item breves glossae aliae in marginibus varia manu.

749. Membr. in f. saec. XIV, fol. 329.

DIGESTUM NOVUM, cum apparatu, i. e. glossa eadem quae in cod. 747. Praeeunt, f. 1, « Rubrice » (ord. alphab.) et, f. 2 v. tabula titulorum.

750. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 179.

DIGESTUM NOVUM, cum glossa fere eadem quae in cod. praec. initio mutilum; inc. a leg. 2, lib. XXXIX, tit. III.

S. « BERNARDI doctoris epistola (de re familiari gubernanda) ad Raymundum gloriosum militem et dominum castri Ambroxii » f. 178 v.

Tabula doctrinae iuris civilis ex digesto; inc. « *Quot modis dic(itur) iustitia* » (fine fere deleta) f. 178 v.

Adnotationes variae pene deletae et versus lingua vulgari provinciali et italica, manu saec. XIV, f. 179.

751. Membr. in f. saec. XIII et XIV, fol. 254.

DIGESTUM NOVUM, cum glossa eadem quae in cod. 749, manu saec. XIII. Breves glossae aliae varia manu f. 9.

Leges aliquot digesti « repetite et collecte »; adscripta nomina glossatorum: « M. Sy., Dynus de Muxello, Od., M. Sul., Nicholaus de Matr. (Matarellis?), M. Ny., Ia(cobus) de Beluiso, Petrus de Bellapertica » f. 1-8, 245-254. — Tabula harum legum fere deleta legitur f. 1 in calce.

752. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 199.

DIGESTUM NOVUM, cum eadem glossa (manu saec. XIV), initio mutilum; incipit a leg. 44, lib. XXXIX, tit. 2. Toto codice glossae aliae et adnotationes varia manu.

Adnotationes variae de iure civili; de « estagio et absenciis » anonymi cuiusdam; de filio « dni. Alberti » nato a. 1392, f. 198 v.

Adnotatio de decimis quas « Spinabellus hab(et) in Trignante », manu saec. XIV, f. 199.

753. Membr. in f. saec. XIII, fol. *a-b* 216.

DIGESTUM NOVUM cum eadem glossa. Praeit f. *a-b* tabula titulorum. Toto codice in marginibus glossae alia manu.

Consuetudines feudorum (pagina tantum, reliqua desunt); —

« Ad extrahendum quadrellum de carnibus vel osse alicuius » (exorcismus), f. 215 v.

Sententiae etc. varia manu saec. XIV, lingua latina et vulgari italica, i. e.: Adnotationes: « *Ait Fabricius de Lambertaciis bononiensis: homo no prixe anchora* » etc.: — « X praecepta dei »: — Regiones civitatis Mediolanensis et in unaquaque numerus domorum: — Carmen lingua vulgari italica; inc. « *O gentile madona pietate da audire le pene e lo martire che per uu sento* »: — Exorcismi et praecepta medicinalia; inc. « *Si quis habet male de fianco est hec experta oratio* »; — « Soneti (sic) » lingua italica vulgari; inc. « *Arbor che fruto porta senza flore* »: — Definitiones rhetoricae; inc. « *Definitio sic describitur* » f. 216.

Excerpta ex legibus Langobardorum et Francorum (Karoli magni, Othonis, Pippini, Lotharii, Conradi); — « Sibilla ait » (dodecastichum); inc. « *Gallorum leuitas Germanos iustificabit* »; — « Philosofus (sic) in libro diffinitionum » (excerpta); inc. « *Mulier est hominis confusio insaciabilis bestia* » etc.; — Breve chronicon mediolanense, placentinum etc. ab a. 1307 ad a. 1311 (in marginibus); — Sententiae morales breves lingua vulgari italica; inc. « *Lo homo non cognosse piennamente lo bene se non sustene in prima male* »; — De Urbe, epigramma: « *Roma uetus ueteres dum te rexere quirites* » etc. — Omnia manu varia saec. XIV, f. 216 v.

754. Membr. in f. saec. XIII, fol. 209.

DIGESTUM NOVUM cum glossa fere eadem; folia 1-15 suppleta manu saec. XIV vel XV. Glossae aliae varia manu toto codice.

« Oratio sancti Astini (l. Augustini) ad sapientiam postulandam; — Adnotationes breves de iure civili et « super eo quod queritur an instrumentum quod prima facie aparet (sic) a publica manu confectum probet » f. 209.

755. Membr. in f. saec. XIII, fol. 78.

DIGESTUM NOVUM usque ad lib. XLVIII, tit. 18 initio. Reliqua desiderantur. Glossae in marginibus varia manu.

756. Membr. in f. saec. XIV, fol. 186.

DIGESTUM NOVUM, cum brevi glossa.

Fragmenta INSTITUTIONUM IUSTINIANI imp. tit. 17 lib. II, cum glossis, f. 185, 186.

757. Membr. in f. saec. XIV, fol. *a-e* 234; picturis illustratus.

CODICIS IUSTINIANI imp. libri IX, cum glossa eadem fere quae in

cod. 759. Glossae aliae toto cod. varia manu. — Praecunt f. *a*, *b* chartaceis, index rerum ordine alphabetico: — f. *c* Tabula titulorum: — f. *d* Ead. tabula imperfecta: — f. *e* Ad conficiendum atramentum, lingua italica; inc. « *Toy iij mece de uino* » etc.: — Adnotationes de iure civili.

758. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 271.

CODICIS IUSTINIANI imp. libri IX, cum eadem fere glossa, initio et fine carentis, a tit. 8 libri I ad leg. 9, tit. 49 lib. IX. In marginibus glossae aliae varia manu.

759. Membr. in f. saec. XIV, fol. *a* 212; picturis illustratus.

Adnotationes de iure civili f. *a*.

CODICIS IUSTINIANI imp. libri IX, cum « apparatu a domino Accurssu (sic) compilato fideliter ». Glossae aliquot varia manu in marginibus. Tabula titulorum f. 211.

760. Membr. in f. saec. XIV, fol. *a-b* 311.

Fragmentum Codicis Iustiniani imp. f. *a*.

Adnotatio de cod. empto pretio ducatorum aureorum XII a. 1453 Patavii f. *a*.

CODICIS IUSTINIANI imp. libri IX, cum glossa eadem quae in cod. praec. Item glossae aliae varia manu. Tabula fere deleta f. 311.

761. Membr. in f. scriptus anno 1255, fol. 287.

CODICIS IUSTINIANI imp. libri IX, cum brevi glossa. Initio et fine folia lacera et mutila. Toto codice glossae aliae varia manu.

762. Membr. in f. saec. XIII, fol. 227.

CODICIS IUSTINIANI imp. libri IX, cum eadem fere glossa quae in cod. 759, f. 3. In calce carmen; inc. « *Istic est suus codicis - Qui instrumentum iudicis - Est sicut mucro militis* ». Toto codice glossae aliae varia manu.

Fragmenta CODICIS IUSTINIANI imp. sine glossa f. 226 et 227.

763. Membr. in f. saec. XIV, fol. 146.

CODICIS IUSTINIANI imp. libri IX, cum brevi glossa. Sequitur, f. 145, tabula manu saec. XV. Toto cod. glossae aliae varia manu.

Fragmentum actorum litis iudicialis in causa possessoria, lingua gallica, manu saec. XIV, adhibitum in compactione codicis, f. 146 v.

764. Membr. in f. saec. XIII, fol. 94.

CODEX IUSTINIANI imp. cum brevi glossa, initio et fine mutilus, a tit. 41 lib. IV ad tit. 34 lib. VIII.

765. Membr. in f. saec. XIV, fol. *a* 301; picturis illustratus.

« Rubricae Codicis (Iustiniani imp.) » librorum X, XI et XII, f. *a*.

INSTITUTIONUM IUSTINIANI imp. libri quatuor f. 1.

CODICIS IUSTINIANI imp. libri X, XI et XII f. 79.

AUTHENTICAE seu Novellae Constitutiones f. 149.

(FRIDERICI II) « Consuetudines usuum feudorum »; in calce subiungitur: « De statutis et consuetudinibus contra libertatem ecclesie editis » (tollendis, Friderici II constitutio) f. 274.

766. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. *a* 273.

Adnotationes philosophicae et iuridicae varia manu f. *a*.

Legislatores et Romanorum imperatores usque ad Henricum IV; inc. « *Moyses gentis ebree, primus legem tulit diuinam et sacris litteris explicauit* » f. *a*.

Tabula titulorum Institutionum f. *a* v.

INSTITUTIONES IUSTINIANI imp. f. *a* v.

« Hec sunt pretorie actiones que in istis XIIII ordinibus sunt notate » f. 63. — « Hec sunt civiles actiones; sunt XVIII circuli » f. 64.

AUTHENTICAE seu Novellae Constitutiones f. 65.

CODICIS IUSTINIANI imp. libri X, XI et XII f. 188 v.

« Constitutiones FRIDERICI (II) »: I De feudis non alienandis (Cons. feud. tit. 55 lib. II): II De pace componenda (Cons. feud. tit. 53 lib. II): III De statutis et consuetudinibus contra ecclesiae libertatem abrogandis f. 249.

« Tituli Autenticorum » f. 250.

« Rubrice usus feudorum » f. 250.

Consuetudines feudorum; Rubrica ultima inscripta: « De noua fidelitatis » (forma), imperfecta, f. 251.

Totus codex cum glossa; item glossae aliae varia manu.

767. Membr. (praeter folia *b-d* chart.) in f. saec. XIV, fol. *a-d* 288; picturis illustratus.

Tabula titulorum Institutionum Iustiniani imp. f. *a* v.

« Tituli institutionum » ord. alphabetico f. *b*.

« Rubrice Autenticorum » ord. alphabetico f. *b* v.

« Tituli trium librorum C(odicis, i. e. X, XI et XII) » ord. alph. f. *c*.

« Rubrice feudorum » ord. alph. f. *d* v.

INSTITUTIONES IUSTINIANI imp. f. 1. — In calce: « De raptu uirginum vel uiduarum », i. e. Codicis Iustinianei lib. IX tit. 13, f. 78 v.

AUTHENTICAE seu Novellae Constitutiones f. 80. Praeit, f. 79 v. tabula titulorum.

« Consuetudines feudorum » f. 207; sequitur constitutio Friderici (I) imp. mutila.

CODICIS IUSTINIANI imp. libri X, XI et XII f. 227; praemissa est, f. 226 v. tabula titulorum.

Totus codex cum glossa.

768. Membr. in f. saec. XIV, fol. 68.

INSTITUTIONES IUSTINIANI imp. cum glossa.

769. Membr. in f. saec. XIII, fol. *a* 59.

Fragmentum glossarum de iure civili f. *a*.

« Boa.... magistri versus », i. e. sententiae iuris, metrice; inc. « *Arrogo qui suus est sed habet meus esse* » f. *a* v.

INSTITUTIONES IUSTINIANI imp. sine glossa, f. 1. Sequitur tabula titulorum.

« Mag. ARNULPHI canonici par(isiensis) summa que appellatur Ut nos minores super processu ordinis iudiciarii », imperfecta, f. 58 v.

Carmen de beata Virgine; inc. « *Est tua let(i)tia simplex virgo Maria* » f. 59 v.

« Ad effugiendum morbum caducum primo infirmus confiteatur peccata sua » etc. f. 59 v.

770. Membr. in f. saec. XV, fol. 310; picturis illustratus.

INSTITUTIONES IUSTINIANI imp. sine glossa f. 1. Sequitur, f. 204, tabula titulorum.

Argumenta Institutionum, metrice; inc. « *Iusti. et iure. Ius. natu. Iure persona* » f. 204 v.

« Regule Iuris » (canonici); inc. « *Iohannes Crisostomus: Omnis res per quascumque causas nascitur* » etc. imperfectae, f. 206.

« Regule Iuris » canonici; inc. « *Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institucione canonica obtineri* » f. 207 v.

De regulis iuris civilis, (i. e. Pandectarum lib. L, tit. 16); inc. « *Regula est que rem que est breuiter enarrat* » f. 212.

De significatione verborum in iure civili; inc. « *Verbum hoc si quis tam masculos quam feminas complectitur* » f. 226.

« Consuetudines feudales » f. 252; sequitur: « De statutis et consuetudinibus contra libertatem ecclesie editis » (abrogandis, constitutio Friderici II).

771. Membr. in 8, saec. XII, fol. 92.

INSTITUTIONES IUSTINIANI imp.

772. Membr. in f. saec. XII, fol. *a-b* 93.

Fragmenta Pandectarum iuris civilis f. *a*, *b*, et 92, 93 adhibitis in compactione codicis.

« Legis longobardorum » libri tres, cum glossa inter lineas et in marginibus, f. 1.

LOTHARII imp. « lex edictalis » de feudis non alienandis (i. e. Consuetudinum feudorum lib. II tit. 52 § 1) f. 83 v.

FRIDERICI II imp. constitutio de feudis non alienandis (lib. II Cons. feud. tit. 55) f. 84.

Tractatus inscriptus: « instrumentum iuris »; inc. « *Cum inter cetera intuendi genera solam cupiditatem scribendi optimam esse intuendi rationem existimare* » etc. f. 85 v.

Glossa in titulum de successionibus: Omnis parentela; inc. « *Omnis parentela* (etc.) *hic liber semper fuit est et erit inter causidicos contentio. Set haec principaliter inter baiargadum et bonfilium fuit intentio* » f. 90.

Excerpta ex Pandectis f. 91.

Breve chronicon de rebus gestis Florentinorum varia manu et sine ordine ab anno 1110 ad a. 1173; inc. « *(A. d.) millesimo centesimo triesimo* (sic) *quinto decima klds. nouembris florentini superauerunt castelum q. uocatur monteboni* » f. 91 v. — Insertum est initium carminis lingua vulgari; inc. « *In nomine patris* (etc.) *nelia telia in ripa de mari* ».

773. Membr. in 12, saec. X, fol. 57.

Leges Ripuariae f. 1.

Capitularia (a. 803) inscripta: « Noua legis constitutio KAROLI imperatoris qua (sic) in lege ribuaria mittenda est » f. 48: — « Capita quae in lege salica mittenda sunt » f. 51: — « Iussio imperatoris », fine carens, f. 55 v.

774. Membr. in 8, saec. XIV, fol. 58.

« Liber statutorum et legum Venetorum illustris IACOBI TEUPULI incliti ducis Venec. ».

775. Chart. praeter folia aliquot membr. in 8, saec. XVI, fol. *a-k* 363.

Tabula cod. ord. alphabetico f. *a-i*.

« Insignia ornatiss. (etc.) quondam Ioannis Obernburgensis praestantis imp. Consil. et Secretarii XXXVII ... » f. *k* v.

Collectio formularum Cancellariae Imperialis inscripta: « Bullae aureae imperiales, - Privilegia calcographorum (citantur Ioannes Soter, Valerius Curio, Petrus Apianus, alii), - Regalia, - Litterae *vidimus*, - Instrumenta et documenta, - Missivae » etc. Insunt: Alberti archiep. Maguntini, « Bertholdi iudicis » imp., Blancae Mariae reginae romanorum 1495, Brunonis ep. Spirensis, Caroli V, Clementis VII ad Carolum V imp.: « *Digna consideratione* », Conradi (?), « Erasmi » Roterod., Eugenii (pp. IV) ad Palaeologum: « *Laetentur coeli* », Friderici imp. a. 1484, Georgii Comitis palatini, Georgii « Lubucen. et Ratzenburgen. » episcopi, Georgii Marchionis Brandeburgen. 1548, « Hartmanni Mauri doctoris imperialis », Henrici imp. a. 1019, Henrici III a. 1090, « Ioannis Schonraid » sedis apost. protonot., Iuliani card. s. Sabinae, Karoli II imp. rom., Maximiliani imp., « Protestatio cesaree maiestatis (Carol. V) coram Papa et Cardinalibus publice facta contra regem Franciae » (typis impress. saec. XVI), « Raymundi card. S. M. Novae », « Rudigeri Nemetensis episcopi », Sigismundi imp., Wenceslai regis rom., « Wolgangi comitis a Montfort ». Nonnulla typis impressa saec. XV f. 88, 243 (in membr.).

776. Chart. praeter folia aliquot membr. in 8, saec. XVI, fol. *a* 290.

Tabula cod. f. 1.

Collectio inscripta: « Formulae et regulae Cancellariae Imperialis 1552: Inhibitiones, - Compulsoriales, - Ad aedendum acta, - Commissiones, - Executoriales, - Mandata poenalia, - Promotoriales, - Literae indulti et compassus, - Literae sentenciarum, - Literae armorum quadripartitorum (sic in omnibus) » etc. Nonnulla Maximiliani imp. Fere omnia Caroli V.

777. Chart. in 4, saec. XV, fol. 226.

« Decisiones de conciliis Rote dominorum sacri palacii causarum auditorum per venerabilem virum dnm. Egidium Bellemere utriusque iuris doctorem eiusdem palacii Auditorem de anno septuagesimo quarto et citra de annis septuagesimo quinto et septuagesimo septimo » (et septuagesimo octavo v. f. 190 v.) f. 1.

« Iohannis de Leuania de Ruremunde tabula siue summarium Conclusionum seu decisionum Reuerendi patris dni. G. (l. Egidii) de Bellemere tunc apostolici palacii causarum auditoris postea Epi. Auinionensis iuxta Rubricas decreti compilata ».

*778. Iam desiderabatur a. 1798. In vetere « Inventario » Pal. Vat. describitur his verbis: « *Leopoldi de Bebenburg. de potestate et iurisdictione Electorum s. Imperi in electione Regis* (; inc.) Reu^{mo} in Xpo. Patri (f.) 2. — *E. insignia et dignitates* (; inc.) Ex chronica monasterii (f.) 4. — *E. tractatus de origine ac initiis Regni Francorum et de translatione Imperii Romanor. de Graecis Imperatoribus ad Reges Francorum in personam Caroli Magni* (; inc.) Legitur itaque in (f.) 7. — *E. tractatus prooemium* (; inc.) De sacri Regni (f.) 7. — *Caroli IV imp. bulla aurea* (; inc.) In nomine sanctae et (f.) 107. — *E. Bullae rubrica* (; inc.) Qualis esse debeat (f.) 106. — *E. Imperatoris leges promulgatae in Curia Metensi* (; inc.) Infrascriptae leges (f.) 132. — *Landulphi de Columna Canonici Carnotensis opusculum de imperii translatione* (; inc.) Multae uenerationis (f.) 160. — *Frederici II diploma ad fauorem Principum ecclesiasticorum* (; inc.) In nomine sanctae (f.) 176. — *Antiq. mod. ex papyr. in 4 car. sc. 178* ».

779. Chart. in 4, saec. XV, fol. 98.

« Remissorium (i. e. repertorium) aureum iuris » (titulus manu recenti) ordine alphabetico, fine carens; inc. « *A aliquando excludit aliquando includit ut notat archid(iaconus)* » f. 1.

« Tituli legum secundum ordinem alphabeti » f. 73.

Interpretatio vocabulorum quibus designantur singulae partes corporis iuris canonici et civilis; inc. « *Nota ecclesiastica constitutio quando dicitur canon quando decretum* » etc. f. 83.

« Inicia liberorum (sic) » (i. e. tractatuum de iure canonico); inc. « *Apparatus Innocencii incipit Legitur in ezechaele* (sic) - *Abbatis* (i. e. apparatus Nicolai de Tudesco) *Gregorius interpretatur vigilans* » f. 83 v.

Medicinalia; inc. « *Si crus est inflatum et non vulneratum* » etc. f. 83 v.

« Conclusiones » de iure civili; inc. « *Questio prima. In civitate* » f. 84.

Sermones de tempore; initio desiderantur priores usque ad quinquagesimum; ultimus des. « *inveni amariorem morte mulierem que laqueus venatoris est et sagena corpus eius qui placet deo effugiet eam amen* » f. 85 v. Sequuntur, f. 96, tabula, et f. 96 v. index ordine alphabetico.

Sermo nomine universitatis « lipcensis (sic) »; inc. « *Aue Maria* (etc.) *R^{me} pater et domine gloriose auribus nostris audivimus et celebri fama vulgatum est* » f. 98.

780. Membr. in f. saec. XIV, fol. 241.

Tractatus plenissimus **iuris**, libri quatuor, initio et fine mutili; initio folia 8 desiderantur; primus liber des. « *Qualiter autem libelli super salariis concipiantur dicetur I. ut in L. de magistris* ».

781. Membr. in 4, saec. XII vel XIII, fol. 76.

« Summa de edendo que dicitur Olim » (v. f. 41); inc. « *Olim edebat actor et per scripturam et sine scriptura* » f. 1.

Decretum circa disciplinam ecclesiasticam canonicorum ecclesiae sanctorum « Victoris et Iohannis de Monte » f. 40.

Adnotationes de pratis « sancti Paladii » « accensatis » annis 1220, 1225, 1227, manu saec. XIII, f. 40v.

Summa de edendo (eadem quae supra f. 1) f. 41.

Toto codice breves glossae iuridicae in marginibus.

782. Membr. in 8, saec. XIII vel XIV, fol. 60.

« Summa » decretalium; inc. « *Primus liber XVI habet titulos . De symonia - De simonia praemittit quia plurimum sapit hoc naturam peccati* ».

783. Chart. et membr. in 4, saec. XV, fol. 238.

Formularium contractuum et instrumentorum; inc. « *In nomine dni. amen* (etc.) *constitutus honorabilis vir talis* » etc.

784. Membr. in f. scriptus anno 1447, fol. *a* 273.

Adnotatio « Adami van Mecher de Arhelgen » de eius accessu ad « studium erfordense » a. 1436, et ad « studium paduanum » a. 1442 f. *a*.

« Lectura » in ius canonicum « de Iudiciis Continua(ndis) ad totum librum precedentem secundum Goff(ridum) CX »; inc. « *Expeditus preparatoriis iudiciorum ad iudicia veniendum* » f. 1.

« Fratris Thome de Aquino qui edidit 4^or^ libros de fide katholica contra gentiles capitulum XL et XLI^m^ tertii libri », et tertii libri eiusdem operis capita CLVI-CLIX, f. 272.

785. Chart. in 8, scriptus anno 1529, fol. 63.

« Munsteri Nurembergensis in Institutionum (Iustiniani imp.) libros adnotata. Anno 1529 » f. 1.

Carmen « in quemdam Italum »; inc. « *Germanos dicis stolide ebrietate teneri* », manu saeculi XVI, f. 63 membranaceo.

786. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 241.

AZONIS summa Codicis Iustiniani imp. f. 1.

Eiusd. summa Institutionum f. 190.

« Materia ad Pandectam secundum Iob (l. Iohannem) »; inc. « *In nomine* (etc.) *Principium omnium rerum est deus* » f. 211 v.

« Materia ad autenticam secundum Iob (l. Iohannem) »; inc. « *Liber iste quem donante dno. lecturi sumus* » f. 224.

« Summa authenticae secundum Io(annem) cum additionibus Acursi » (eadem quae f. 224, aucta tamen et emendata) f. 227.

Toto codice breves glossae in marginibus.

787. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 133.

AZONIS summa Codicis Iustiniani imp.; desiderantur liber secundus fere totus, liber tertius, initium libri quarti et finis l. noni, f. 1.

Summa Pandectarum (eadem quae in cod. praec. f. 211 v.), initio carens, f. 92.

« Materia ad autenticam secundum Io(annnem) » (eadem quae in cod. qui supra f. 224) f. 101.

« Azonis summa trium librorum » (i. e. X, XI, XII Codicis Iustiniani imp.) f. 118.

Lectionarii, ut videtur, fragmentum saec. XI, adhibitum in compactione codicis, f. 133.

788. Chart. in f. saec. XV, fol. 299.

« FRANCISCI DE ZABERELLIS repeticio » in decretalem: Perpendimus, cum tabula, f. 1.

Oratio de donatione quadam facta imagini b. Virginis depictae in palatio Domini Paduani; inc. « *In refulgenti deliciarum palatio magnifici et excelsi domini paduani in ruralibus constituti* » etc. f. 15.

« Domini LUDOVICI PONTANI de urbe repeticio facta anno dni. 1432 in ecclesia scti. Eustachii . Aut(hent.) Similiter ad (Cod. lib. VI, tit. 50) legem Falcidiam » f. 17 v.

PETRI DE ANCHARANO u. i. doctoris « repetitio » in cap. Possessor male, facta Bononiae a. 1396; inc. « *In repetitione huius regule* » f. 41 v.

« Lectura » in cap. Ut animarum et in § Statuto; inc. « *Ignorancia statuti ignorantem excusat* » f. 52 v.

« BALDI DE PERUSIO lectura » de eod. argumento f. 54.

« Dni. SEGNOROLI DE HOMODEIS de Mediolano questio » (iuridica); inc. « *Cum inter Gabrielem de Sasso ex una parte* » etc. f. 56 v.

« ULRICI PART » canonici eccl. Ratisbonensis sententia « de litteris Martini papae quas vulgo Karolinam uocant » f. 58.

« LAURENTII DE RODULPHIS trac(ta)tus continens materiam usurarum editus in hoc folici studio florentino anno dni. M . CCCC . IIII . dum ipse chatedram (sic) ordinariam legeret » f. 63 v. praemissa, f. 61, tabula.

« Io(ANNIS) AN(DREAE) questiones disputate posite super regu(lis) iuris » f. 115 v.

Quaestiones de iure canonico; inc. « *Quid sint sponsalia . 2° unde dicantur sponsalia* » f. 118.

De « causarum exercitiis »; inc. « *Cum plures libelli super causarum exerciciis a predecessoribus nostris facti fuerint* » f. 135.

« Io(ANNIS) DE CALDARINIS tractatus de ecclesiastico interdicto », scr. a. 1461, f. 161.

(Eiusd.?) « de potestate reservantium »; inc. « *Tractaturus subsequenter adnectam materiam de potestate reservancium* » f. 180.

« Baldi (de Perusio) repeticio c. Si pater ex. de testamentis II » f. 191.

« ANGELI DE GAMBIGNONIBUS (sic) de Arecio tractatus maleficiorum » f. 201.

Formae iudiciorum criminalium; inc. « *Forma inquisicionis generalis quoad delicta* » f. 202.

789. Chart. in 4, saec. XV vel XVI, fol. 225.

« Lectura » in Digestum; inc. « *Hec rubrica secundum baldum bulgarum* » etc. f. 1.

« BERNHARDINI DE BUSTIS in secunda parte Rosarii », (i. e. secunda pars Rosarii Sermonum) inserta f. 67 v.-72; continuatur f. 224 v. et f. 219.

De simonia; inc. « *Item hic describitur Symonia que est studiosa voluntas emendi* » etc. f. 223 v.

Versus et adnotationes variae breves de rebus iuridicis; inc. « *Iustus veridicus discretus elequosus* (sic) » f. 224.

790. Chart. in 8, saec. XVI, fol. *a* 170.

« Dictata in nonnullos librorum Pandectarum titulos a Dn. EGUINARIO BARONE Iurecons. clariss. apud Bituriges ordinario, excepta anno salutis 1546 ». Praeit f. *a* index titulorum iuris « in quos dictauit dn. Eguinarius Baro ».

791. Chart. in f. saec. XV, fol. 370.

« IACOBI DE ALVAROTTIS » patavini de feudis; « opus completum atque perfectum anno 1438 ». — In calce, f. 334 v. index rerum et f. 369, index verborum ord. alphabetico.

792. Membr. in f. saec. XIV, fol. 303; picturis illustratus.

« Guglielmi Duranti speculum iudiciale ».

793. Chart. in f. saec. XV, fol. 158.

« Guillelmi Duranti speculum iudiciale » f. 14. — Praeeunt, f. 1 (mb.), quaestio de eodem argumento, et f. 2 tabula. Sequitur, f. 158 v. brevis alia tabula. Quaedam, inscitia librarii suo loco omissa, addita f. 156 seqq.

Pagellae aliquot parvi cuiusdam codicis mb. in 12, manu saec. XIII vel XIV, insertae inter f. 23 et 24, 27 et 28, nullo numero signatae, continent librum (s. Bernardi Claraevallensis) « de precepto et dispensatione ». Sequuntur alia de eod. arg. imperfecta; inc. « *Dispensatio est iuris relaxatio, ideo dicendum de dispensatione domini pape* ».

794. Chart. in 8, saec. XV, fol. 198.

« Liber qui est excerptus de iure per quemdam Iohannem qui fuit Mersebink in ordine minorum. Et est finitus anno dni. 1409 » f. 1.

Brevis notitia librorum qui fontes continent iuris civ. et can. et vocum quae in iisdem adhibentur; inc. « *Ad agnicionem librorum legalium uel legis et canonis sciendum quod* » etc. f. 66 v.

(Tabula necrologica) « anniuersariorum in capella beate virginis . . . »; inc. « *Primus anniuersarius dni. Iohannis lobdaw feria 3ª* » etc. f. 67 v.

« Expulsiones dyabulorum » et benedictiones; inc. « *Statim cum obsessus uenerit ad ecclesiam* » f. 68.

« Dni. Iohannis Calvani summula breuis edicionis de iis que tempore interdicti prohibuntur (sic) uel conceduntur » f. 84.

De tribus praecipuis officiis sacerdotum; inc. « *Quia sacerdotis officium circa tria principaliter uersatur* » f. 92 v.

Exhortationes morales, metrice; inc. « *Dixi fratres serui dei vos non turbant verba mei || Sed audite propter deum flebilem sermonem meum* » f. 113.

« Iuris auctoritates secundum alphabeti ordinem »; inc. « *(A)ctus extensus ad diuersas personas* » f. 116.

« Casus papales cum Iuris allegacionibus et auctoritatibus »; inc. « *Litterarum falsictores* (sic) - *Primo falsificatores litterarum papalium* » etc. f. 184.

« Casus episcopales cum iuris allegacionibus etc. »; inc. « *Heretici - Primo heretici Iudei et eorum fautores* » f. 186 v.

« Excludendi a communione cum iuris allegacionibus et probacionibus »; inc. « *Primo qui non confitentur suo plebano* » f. 192.

« Ad pocionem faciendam », medicinalia lingua germanica, f. 198 v.

795. Chart. in 4, saec. XVI, fol. *a* 103.

« HENNINGI A ROD. processus iudiciarius utriusque fori publicatus anno dni. MDXVI° » f. 1. Praeit tabula f. *a*.

« Aenigma »; inc. « *Sunt duo patres familias* » f. 102 v.

796. Membr. in 4, saec. XIII, fol. *a-b* 117.

« Mag.... (nomen erasum) DE DROFEDA summa aurea continens artem aduocandi, respondendi et conponendi consulendi et intelligendi et discernendi et distinguendi verum a falso, Oxonie composita » f. 1.

BARTHOLOMAEI BRIXIENSIS summa quaestionum dominicalium et venalium f. 69.

Folia *a, b* et 117, adhibita in compactione codicis, fragmenta exhibent glossae de iure civili.

797. Chart. in 4, saec. XV, fol. 266.

« IO(ANNIS) KAL(DERINI) tractatus de appellacionibus et recusationibus » f. 1.

« Abbatis (i. e. NICOLAI DE TUDESCO) distinctio interdicti » f. 1.

« Io(annis) Kal(derini) tractatus de censura ecclesiastica » f. 11.

« URBACH processus », i. e. tractatus « de omnibus iudiciis et processibus », f. 26.

De diversis generibus poenarum; inc. « *Nota quod sicud* (sic) *lator legis ciuilis diuersa genera penarum infligit sic et lator canonum* » etc. f. 108.

« De materia interesse »; inc. « *Quero quid sit interesse R. Quod est utilitas estimandi lucri* » f. 108 v.

Quaestio « an quis possit cognoscere de iure proprio uel sue ecclesie uel de iniuria propria uel sue ecclesie » etc.; inc. « *Quidam non recognoscunt* » f. 109.

Quaestio « de denuntiatione quadruplici. Et ubi et qui agere non possunt »; inc. « *Quotuplex est denuntiatio R. quod* » etc. f. 109 v.

« De presumptione quadruplici »; inc. « *Presumptio est quadruplex, temeraria* » etc. f. 110.

« De sententie nullitate »; inc. « *Sententia dicitur nulla multis modis* » f. 110 v.

« De feudis »; inc. « *Feudum est beneficium* » etc. f. 111.

« De comodato capite I »; inc. « *Dolus secundum ost(iensem) et ab(batem) est studiosa machinatio* » etc. f. 111 v.

« De institoribus et procuratoribus negociacionum »; inc. « *Institores uel procuratores negociacionum qui sunt dati ad lucrandum* » f. 112.

De « cap. Vestra de locatione et conduc(tione) »; inc. « *Pone quod dominus* » etc. f. 112 v.

« De testamento Raynaldus computatio (sic) », i. e. tractatus in cap. Decretalium: Rainaldus; inc. « *In c. Raynaldus pro intellectu uero* (?) *pone quod tota hereditas* » etc. f. 113 v.

Versus de testamento; inc. « *Donat in extremis raynunctius omnia nate* »; — Item versus de eod. arg; inc. « *Hec tibi sint cure quarta dat ius geniture* » f. 113 v.

« De successione »; inc. « *Lex hereditatem ascendencium primo loco dat descendentibus* » (v. f. 144) f. 113 v.

« De cognacione spirituali »; inc. « *Quid sit cognacio* » etc. f. 114.

« Io(ANNIS) AN(DREAE) summa super quarto » (decretalium libro) f. 115 v.

« Processus iudiciarius Antequam »; inc. « *Antequam dicatur de processu iudicii* » f. 120.

« Repeticio capitis: Debitores de iure iurando »; inc. « *Reuerendi patres et domini mei premissa invocacione domini* » etc. f. 124.

« Mgri. MATHEI DE CRACOVIA tractatus de communione » f. 129.

« De proprietatibus personarum in diuinis »; inc. « *Iuxta sanctorum tradicionem* » f. 138 v.

Adnotationes breves de novem filiabus diaboli, de undecim abusionibus saeculi et de septem gradibus humilitatis f. 140 v.

Tractatus in Decretalium caput: Omnis, tit. de peccatis et remissione; inc. « *Circa c. omnis de pe. et re. nota quod peccatum actuale est quod* » etc. f. 140 v.

« De sortilegiis »; inc. « *Queritur utrum carminatores* » etc. f. 142.

« Notata circa officium misse »; inc. « *Nota sacerdos volens digne celebrare* » f. 144.

« Item informaciones q̄. Breyt. (sic) » (idem tractatus qui supra f. 113 v. de successione) f. 144.

« De symoniace religionem intrantibus »; inc. « *Nota cyrillus patriarcha venerabilis et sanctus* » f. 144 v.

Adnotationes de passione d. n. I. Christi f. 145.

« De orationibus seruandis »; inc. « *In c. De hiis di(stinctione) XII dicitur et cauetur quod clericus tenetur diuinum officium seruare* » f. 145.

Fr. « NICOLAI DE MESSIATO » ord. praedic. summa decretalium ordine alphabetico, cum tabula, f. 146.

798. Chart. praeter f. 125-130 membr. in f. saec. XIV. fol. 142.

« PETRI IACOBI summa libellorum », cum tabula, f. 1.

« Mag. NYCOLAI DE MONTE ALBANO libellus fugitivus » f. 104. Sequitur tabula f. 137.

Adnotationes et glossae de argumentis quibus supra, ordine alphabetico, manu saec. XIV vel XV, f. 104, 124-130.

Exempla varia formularum libellorum, etiam lingua germanica.

sono » cancellarius parisiensis, **Ioannes** « **de Forberg** » decretor. doctor, **Ioannes de** « **Nouo Lapide** » legum doctor, **Ioannes** « **de Ceru...** » leg. doctor, « **Theodoricus de Monasterio** » sacrae theol. professor, **Iacobus de Susato** ord. praed., « **Nycolaus de Spira** » ord. carmelitar., **Ioannes** « **Baw** » leg. doctor, « **Ardicinus de Nonario** », « **Nycolaus Bordis** » utr. iuris doctor, « **Heinricus de Stick(er?)** » f. 225.

803. Chart. in 4, saec. XV, fol. 313.

« Reportorium (sic) » **iuris canonici**, ordine alphabetico; inc. « *Absenti queritur actio ex contractu per patrem celebrato* »:

804-805. Chartacei in 4, saec. XV.

« Tabula doctorum », i. e. **repertorium** universale iuridicum, theologicum, morale, ord. alphabetico; inc. « *(A)aron quod iubet aaron* »:

804. fol. 339 (pagg. 678). — A littera A usque ad litt. I.
805. fol. 250. — A litt. L ad finem.

806 et 808-813. Chartacei in 4, saec. XV.

« **Repertorium** » universale iuridicum, theologicum, morale, ordine alphabetico; desunt litterae C, D. Praefatio inc. « *Inter multa preclara atque saluataria* (sic) *infirmitatis nostre remedia* » etc. In numerandis codicibus ordo turbatus ita restituendus:

806. fol. 126. — Litterae A-B.
810. fol. 186. — Litt. E-G.
808. fol. 129. — Litt. H-K.
811. fol. 190. — Litt. L-O.
812. fol. 195. — Litt. P-Q.
809. fol. 163. — Litt. R-S; codex fine caret.
813. fol. 121. — Litt. T-Z.

807. Chart. in 4, saec. XV, fol. 293.

Repertorium **iuris**, ord. alphabetico; praef. inc. « *Quia omnium liberorum* (sic) *habere memoriam et in nullo penitus errare pocius est diuinum quam humanum* » f. 1.

« Conclusiones » sexti libri **decretalium**; inc. « *(L)icet romanus* – *Prima conclusio. Constitucio generalis a principe edita reuocat precedentem generalem* » f. 101.

808-813. Vide codicem 806.

820. Membr. in 4, saec. XV, fol. 162; picturis illustratus.

« MATHEY PALMERY (sic) florentini de temporibus ad Petrum Cosmae filium medicem » (idem opus qui supra in codd. 817, 819) f. 1.

« EUSEBII (et) HIERONOMI (sic) presbyteri chronica », a PROSPERO continuata (Hieronymus inc. f. 156, Prosper f. 159), f. 81.

821. Membr. in 4, saec. XV, fol. 153.

EUSEBII et HIERONYMI chronicon, a PROSPERO continuatum.

822. Membr. in 4, saec. IX, fol. 175.

EUSEBII Caesariensis historiae ecclesiasticae libri IX. Praeit « prologus Rufini in libro historiarum Eusebii quem de greco transtulit in latinum ». Sequuntur libri X et XI auctore RUFINO. Singulis libris praemissa est tabula capitulorum.

823. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 158.

CASSIODORII historia ecclesiastica tripartita. Ordo foliorum turbatus restituendus: 1, 2, 11-158, 4-10. Codex initio et fine mutilus, incipit a cap. 9 libri I et clauditur cap. 13 libri VIII. Item deest folium quartum.

824. Membr. in 4, saec. X, fol. 168.

« CASSIODORI senatoris servi dei historiae ecclesiasticae ex Socrate, Sozomeno et Theodorito in unum collectae et nuper de greco in latinum translatae libri numero XII » f. 1.

B(ERNARDI) claraevallensis abbatis epistola ad Eugenium pp. (III), alia manu saec. XII, fine carens; inc. « *Auditum est in terra nostra* » f. 168 v.

825. Membr. in 4, saec. X vel XI, fol. 28.

« SULPITII SEVERI chronica ab exordio mundi usque ad tempus suum ».

826. Membr. in 4. saec. XI, fol. *a-d* 159.

ANASTASII BIBLIOTHECARII historia ecclesiastica tripartita f. 1. Foliis *a-d* chartaceis praefatio iterum, manu saec. XVI.

« Incipit de nomina septem gradora quomodo nominatur (sic in omnibus) apud grecos et latinos »; inc. « *Primicerius id est prima manus* » f. 154 v.

« Collectio annorum ut subinfertur » (ab Adam usque ad Basilium I); inc. « *Adam annos CCXXX. - Set annos CCV* » f. 155. — In margine

Epistolae sub falso Sulpicii Severi nomine evulgatae, inscriptae: « Seueri epistola ad scm. Paulinum » episcopum; inc. « *Postquam omnes coquos* »: — « Incipit epistola »; inc. « *Sacrae religionis fidus interpres* » f. 171: — « Alia »; inc. « *Licet domnus et germanus meus* »: — « Ad Saluium »; inc. « *Forensis elatio* » f. 171 v. — Alius epistolae, ut videtur, initium, sine titulo, praecedenti subnexum; inc. « *Animorum* »; des. « *praesentia visitentur* » f. 172. Omnia eadem manu quae supra f. 89 v.

« Hi sunt libri quos Bernardus proprio sumptu conscribi fecit », pro bibliotheca facile s. Martini Maguntiae; inc. « *Ysagoge . Cathegoriae . Periermenias* (sic) *. Topica* » etc. manu saec. circ. XI, f. 172 v.

Pagina historiarum Horosii incepta et a librario reiecta, in cuius locum substituta est superius pagina 165, f. 173.

In vacua paginae parte, alia manu, adnotationes de oratoriis et altaribus consecratis, et reliquiis in iis repositis a. 1064 « a domno. Bennone Osnebrugensi episcopo » et « a domno nro. Eilberto (Mindensi) vener. episcopo » f. 173.

Vita s. Alexii, rhythmice, manu saec. circ. XI; inc. « *Pater deus ingenite . terrae creator caelique* || *Sancte simul paraclyte . opem cantanti porrige* » f. 173 v.

Tractatus de re mathematica imperfectus, manu saec. XV; inc. « *Quidam fecit quemdam tractatum in cuius prohemio inter cetera dicit* » etc. f. 175.

« Mag. Io(ANNIS) Decani Mulhusensis summa tripertiti (sic) mathematice », manu saec. XV, f. 182 v.

829. Membr. in 4, saec. IX, fol. *a* 115.

« PAULI HOROSII praesbiteri (sic) historiarum adversus paganos libri numero septem »; inter f. 46 et 47 desunt quaterniones tres, f. 1.

Epistolae sub falso Severi nomine evulgatae, inscriptae: « Seueri epistula ad scm. Paulinum epm. »; inc. « *Postquam omnes coquos* »: — « Epistulae (sic) »: inc. « *Sacrae religionis fidus interpraes* (sic) » f. 113: — « Alia »; inc. « *Licet domnus et germanus meus* »: — « Ad Saluium »; inc. « *Forensis elatio* »: — Initium epistolae facile alius, praecedenti uno tenore subnexae; inc. « *Animorum* »; des. « *visitentur* », f. 114.

« Sic erat regnum macedonicum Alexandri »; subest tabula circularis demonstrans amplitudinem regni Alexandri, manu saec. circ. XI, f. 115 v.

830. Membr. in 4, saec. XI, fol. 170; picturis illustratus.

MARIANI SCOTI chronicon, continuatum alia manu ab a. 1096 usque ad a. 1128, f. 1.

S. GREGORII Magni decretum « ut diaconi solum evangelicae lectionis officium inter missarum solemnia exsolvant » f. 170.

INNOCENTII I et Gregorii Magni decreta ne « metropolitani sine pallio aliquem ordinare praesumant » f. 170v.

831. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 65.

« Cronica martiniana (i. e. MARTINI POLONI) de summis pontificibus et imperatoribus » f. 1.

« Imperatores romani » a Iulio Caesare usque ad « Herrichum (sic) (VII) » f. 62v. — « Summi pontifices » a Petro ad Gregorium (XI) f. 63.

« Imperatores romani » (iterum) a Iulio Caesare ad « Vicislaum qui imperabat anno 1395 » f. 64v.

832. Membr. miscellaneus in 4, saec. XIV, fol. 93.

BONIFATII VIII constitutio de divinis officiis tempore interdicti: « *Alma Mater ecclesia* » f. 1.

« Refert enim Iosephus . quia . XLII . anno post gloriosam dei hominis assentionem (sic) » etc.; praemittitur nomen: « Hinricus (sic) Gorziensis », f. 1.

« Fratris MARTINI POLONI cronica », f. 2, addita, f. 70v. manu saec. XIV vel XV, notitia Nicolai IV. Continuatur chronicon imperatorum, sub titulo: « Nota post Fridericum 2um reges et imperatores »; inc. « *Primo heynricus langrauius thuringie* »; sequuntur: « Wilhelmus comes hollandie »: « Rudolphus primus Comes de Habisburg »: « Adolphus comes de Nassauo »: « Albertus dux Austrie ».

Descriptio Terrae sanctae; inc. « *Cum in veteribus hystoriis legamus sicut dicit beatus Ieronymus quosdam lustrasse prouincias* » etc. f. 71.

« Beati Ambrosii archiepiscopi epistola de moribus et honesta vita »; inc. « *Dilecte fili . dilige lacrimas* » f. 80v.

S. BERNARDI epistola de re familiari gubernanda « ad gratiosum et felicem militem dominum castri Ambrosii » f. 81.

« Duodecim sunt abusiones quibus tota iusticia suffocatur »; — « Sex sunt leges scilicet Mosaica » etc. f. 82v.

Distichon; inc. « *Ars esurit decreta tument lex lucra ministrat* » f. 82v.

« Si quis ad senectutem pervenerit statim cor eius affligitur. Caput concutitur » etc. f. 82v. — « Tria sunt que ducunt hominem ad regnum celorum » f. 83. — Sequuntur sententiae aliae eiusdem generis.

Adnotatio theologica, lingua germanica, f. 83.

Adnotatio alia, item lingua germanica; inc. « *Bischof Albrecht spuchet achte wort* » etc. f. 83v.

« CLEMENS V in concilio viennensi » i. e. eiusdem constitutio contra religiosos qui generalia interdicta violare praesumunt: « *Ex frequentibus prelatorum querelis* »; — « Gerhardus archiepiscopus Moguntinus statuit quod et papa confirmauit » etc. (de disciplina ecclesiastica) f. 84 v.

HENRICI archiep. maguntini et aliorum Electorum imperii epistola ad summum pontificem pro « Ludowico » IV imperatore f. 85.

GREGORII X constitutiones promulgatae in generali concilio Lugdunensi, manu saec. XIII vel XIV, f. 86.

De baculo signo potestatis a s. Petro dato s. Martiali discipulo; — De dispensatione; — De interdicto; adnotationes breves, f. 93 v.

833. Membr. in 8, constans duobus libellis in unum compactis, saec. IX vel X, fol. 83.

Libellus prior manu saec. IX vel X:

« BEDAE presbyteri martyrologium » cum necrologio f. 1.

Rhythmus de assumptione b. Mariae virginis, cum notis musicis, (alia manu); inc. « *Hodie sanctissima uirgo uirginum celos ascendit* » f. 24.

« Concordia mensium » et horarum; inc. « *Ian. cum Decb. in horarum mensura concordat* » f. 24 v.

Antiphonae de s. Ioanne evangelista (alia manu); inc. « *Ad vesperum An. Dum sacrum mysterium cernit Iohannes* » f. 25 v.

Libellus alter manu saec. IX vel ineuntis X:

« Epitavia (sic) sanctorum » (titulus manu saeculi XIV vel XV) f. 26.

Rhythmus de s. Ioanne Baptista; inc. « *In laude summi uerbi dei praeconis* » f. 26 v.

Sylloge inscriptionum Urbis Romae; inc. « *In parad. beati Petri* » f. 27.

« Epytaphia (sic) Apostolicorum in ecclesia beati Petri »; inc. « *Epyt. Bonifatii pap.* » f. 36.

Sylloge inscriptionum Mediolani, Papiae, Placentiae, Vercellarum, Eporediae; inc. « *In ciuitate Mediolanium* » f. 41.

Epigrammata tria basilicae Vaticanae, alia manu, (tertium imperfectum); inc. « *In altare sci. Leonis primi apl.* » f. 54 v.

Sylloge epigrammatum Urbis Romae admixtis Spoletinis et epitaphio Droctulfi Ravennae sepulti; inc. « *Huius apostolici primum est hic corpus humatum* » f. 55 v.

Hymni additi manu saeculi X: De s. Caecilia; inc. « *Virgo deuota cunctis* » f. 82 v.: — De s. Nazario; inc. « *Gaudia diei celebremus ymnis* » f. 83: — De s. Vincentio; inc. « *Vincenti uerbo dei uincis uires serpentis* »: — De s. Sebastiano; inc. « *Sancto spiritu nos instructi eiusdem legeque docti* » f. 83 v.

834. Membr. miscellaneus in 4, saec. IX vel X, fol. 92.

Imagines: I. Christi crucifixi, sub cruce: b. Virginis et Ioannis, et superius: solis atque lunae humana specie, atramento depictae, f. 1.

« Bedani (sic, l. BEDAE) presbyteri martyrologium » f. 1 v. — Sequuntur, f. 26, « Concordatio mensium » et tabulae terminorum quadragesimalium, paschalium, rogationum et epactarum.

Imagines sanctorum tres vario atramento delineatae, adscriptis versibus: « *Haec uulgo pictura manet dignissima laude* || *Et manus eximia . Laude cluente simul* » f. 28 v.

« EUSEBII HIERONIMI supputatio » f. 29.

Preces ad ss. Trinitatem, metrice; inc. « *Te'* (sic) *pater ac fili nec non et sps. alme* || *concedas nixis hic siue sedentibus istic* » f. 29.

Tabulae paschales ab a. 836 ad a. 1003 f. 29 v.

De mensium nominibus et signis zodiaci; inc. « *Hebraice . thebeth . Grece tybi . Ægyptiace . eudihius . dicitur* » f. 34.

« Concordatio mensium in horarum spatio » f. 35 v.

(Bedae) « de computo vel loquela digitorum » f. 36.

De mensium diebus nonis idibus f. 38.

« Termini paschales in quibus kalendis nonis et idibus . XIIII luna . id est iudaeorum pascha consistit . et regulares ad inueniendam feriam eodem die » f. 38.

« Dies anni inveniendos (sic) », i. e. summae dierum totius anni in singulorum mensium kalendis, nonis, idibus, f. 38 v.

« Regulares ad kalendas inveniendas quota sit feria »; — Termini quadragesimales et termini paschales, f. 39.

« Epactae ad lunam inveniendam » f. 39 v.

Termini paschales, regulares; — Termini rogationum; — « De Luna paschali » f. 40.

« De temporibus anni » f. 40 v.

« Argumentum ad pascham inveniendam » f. 40 v.

« Ratio bissexti quomodo adcrescit » f. 41.

« Argumentum de initio quadragesimae et de Pascha » f. 41 v.

« Argumentum de duodecim signis » f. 41 v.

« Terminum (sic) septuagesimae »; — « De quattuor tempora (sic) ieiuniorum »; — « Inter uesper . et uespere . et uesperum . et uespera . haec differentia est » etc. f. 42.

« Effectus signorum »; inc. « *In his signis tropicis luna cum erit nummos mutuos dare et accipere utile est* » f. 42 v.

« Argumentum de XIIII luna », et ad inveniendas rogationes, feriam et lunam calendar. ianuariarum, annos ab incarnatione domini et indictionum et epactas »; inc. « *Sicur* (l. *sicut*) *regulatur dominica dies festus paschalis ad decimam quartam lunam primi mensis* » etc. f. 43.

« De his signis qui extra zodiacum sunt »; inc. « *Sunt ergo signa extra ea quae in zodiaco consistunt* » f. 45 v.

Capitulorum tabula cuiusdam tractatus philosophici de re physica in quinque particulas divisi, manu saec. XIII, f. 46 v.

« Sci. HISIDORI spalensis (sic) episcopi liber de astra celi (sic) » f. 47 v.

« Partes philosophie »; inc. « *Philosophiam triuaricae primo diuitur* (sic in omnibus) *id est in theoreticam, practicam, logicam* » f. 91.

De « storia (sic) tropoligia (sic) allegoria anagoge »; inc. « *Storia simplex est* » f. 92 v.

835. Chart. in 4, scriptus anno 1426, fol. 79.

« De arte inueniendi qualiter pronuncianda luna qualibet die secundum numerum subpositum singulis litteris in martirologio et nisi singulis annis mutatur »; inc. « *(S)ciendum est quod quelibet littera alphabeti* » f. 1.

« De prologis diuersis super opus martirologii per quos post multam diligentiam apposuerunt sancti et antiqui ad compilationem huius opusculi »; inc. « *(N)otandum quod licet multi dederint operam ad compilandum martirologium* » f. 1.

« CROMATII et ELIODORI epistola ad Ieronimum » de martyrologio; — « IERONIMI responsio » f. 1 v.

« Usuardi prephatio (martyrologii) ad Karolum regem » f. 2.

« AUGUSTINI prologus secundum alios presbiteri (sic) », i. e. prologus ex b. Augustino qualiter colendi sunt sancti, f. 2 v.

« De officio legendi et kallendario (sic) et martyrologio et aliis his annexis »; inc. « *Laudate dominum de celis in matutin. Accedat qui lecturus est* » etc. f. 3 v.

Tabula sanctorum nomina exhibens in ordinem, ut videtur, temporum relata f. 5 v.

USUARDI martyrologium f. 10.

836. Membr. in 4, saec. XV, fol. *a* 227; picturis illustratus.

Adnotatio de codice Colonie empto a « Wynando de Stega », nomine Ludovici comitis palatini pro 80 florenis, a. 1425, f. *a*.

« Versus de fabrica sci. Wernheri Bacher habentur in libro sci Pantaleonis » (Coloniae); inc. « *Trifolium speciem gerens ymaginis alme* » f. *a*.

LUDOLPHI CARTHUSIANI « liber de vita Ihesu Xpisti in ewangelio (sic) tradita », pars prima usque ad cap. XL, f. 1 v. Tabula f. 226 v. Continuationem quaere in codd. 838, 839.

843. Membr. in 4, saec. XIII, fol. *a* 260.

PETRI COMESTORIS « scolastica hystoria ».

844. Chart. in 4, saec. XV, fol. 260.

« Vitae patrum »:

(S. Hieronymi) vita Pauli primi heremitae f. 1.

« Evagrii vita sci. Anthonii (sic) », cum prologo, f. 5 v.

De monachis Aegypti; prologus inc. « *Benedictus dns. qui uult omnes homines saluos fieri* » f. 39 v. Insunt vitae « sci. Iohannis » f. 41, « Hor » f. 51 v. « Ammonis » f. 53, « Beni » f. 53, « Theonis » f. 54, « Appollonii » f. 55, « Ammonis » f. 62, « Copretis » f. 64, « Heleni » f. 69, « Helye » f. 71, « Eulogii » f. 71 v. « Appellis » f. 72, « Paphnutii » f. 73 v. « Ysidori » f. 76, « Serapionis » f. 76 v. « Apollonii » f. 77, « Dyoscori » f. 78, « De habitatoribus Nytriae » f. 78 v. « Ammoni » f. 79 v. « Didimi », « Cronii », « Origenis », « Evagrii » f. 80 v. « De duobus Machariis » f. 81, « Ammonis » f. 84 v. « Pauli » f. 85 v. « Piamonis » f. 88 v. « Iohannis » f. 89.

(S. Hieronymi) « vita Malchi captivi monachi », cum prologo qui inc. « *Qui nauali praelio dimicaturi sunt* » f. 90.

De s. Frontino, cum prologo qui inc. « *Qui homo dei et Xpi.* » f. 95.

« De quodam fratre qui habebat unicam filiam nomine Marinam »; inc. « *Frater erat quidam secularis habens unicam filiam* » f. 98.

« Fuit in quodam monasterio feminarum quedam virgo que stultam esse ac demonem se habere simulabat » etc. f. 100 v.

« De Thaysi meretrice »; inc. « *Fuit quedam* » etc. f. 101 v.

« De verbis seniorum »; inc. « *Interrogavit quidam abbatem Antonium dicens quid custodiens placebo deo* » f. 103.

Folio 213 v. adnotatur: « Hucusque de greco in latinum transtulit Pelagius ecclesie romane et adhuc deorsum Iohannes subdiaconus ».

« De sanctis senioribus qui signa faciebant »; inc. « *Dicebat abbas dulas discipulus abbatis besarionis* (sic) » f. 220.

« De conversatione optima »; inc. « *Rettulit abbas dulas dicens quia ambulantes aliquando in heremo* f. 223.

« Septem capitula verborum que misit abbas Moyses abbati Pyminio et qui custodierit ea liberabitur a pena »; inc. « *Dixit senes moyses quia debet homo quasi mortuus esse socio suo* » f. 232.

« S. Macharii epistola ad filios »; inc. « *Inprimis quidem si ceperit homo semetipsum agnoscere* » f. 252.

« Beati Athanasii episcopi sermo ad monachos »; inc. « *Etsi quid gloriari in Xpo. licet* » f. 254.

« Sci. Macharii sermo ad monachos »; inc. « *Fres. karissimi quamquam et noticiam scripturarum* » f. 259.

845. Membr. in 4, saec. IX, fol. 193.

SULPICII SEVERI Vita et Miracula s. Martini:

« Prologus de vita sci. Martini » ad Desiderium f. 1. — « Capitula libri primi » f. 1 v. — « Praefatio » f. 2 v. — « Vita sci. ac beatissimi patroni nostri Martini episcopi atque confessoris » (liber primus) f. 4.

« Seueri epistola ad Eusebium prbm. postea episcopum » f. 20 v.

« Item alia eiusdem ad Aurelium diaconem (sic) » f. 22 v.

« Eiusdem ad socrum suam Bassulam qualiter scs. Martinus de hoc mundo recesserit » f. 24 v.

« Capitula dialogi Seueri » f. 27 v. — « Dialogus Seueri » primus, i. e. vitae s. Martini « liber secundus », f. 28.

« Capitulatio dialogi (i. e. partis secundae dialogi primi) Severi » f. 44 v. — « Liber III de uita sci Martini », (i. e. dialogi primi pars secunda) f. 45.

« Capitula » (dialogi II) f. 54 v. — « Dialogus secundus de vita sci. Martini » f. 55.

Epigrammata cellarum et basilicae s. Martini; inc. « *Incipiunt uersi in foribus primae cellae sci. Martini episcopi* » f. 64.

« Basilica sci. Martini abest e ciuitatem (sic) passus quingentos fere et quinquaginta (etc.) », sequuntur mensurae et descriptio totius basilicae, f. 66 v. « Item solemnitates ipsius basilicae » f. 67.

« Sci. Martini liber de Trinitate » f. 67.

Caput Sulpicii Severi e dialogorum libro secundo (in editis III, 15) de « Brichione diacono », i. e. de Briccio postea episcopo turonensi, (quod desideratur supra f. 63), f. 67 v.

« Vita sci. ac beatissimi Briccii epi. et confessoris », ex GREGORIO TURONENSI hist. Francor. lib. II) f. 69.

« Epistola de transitu sci. Martini epi. »; inc. « *Arcadio uero et Honorio scs. martinus* » f. 70 v.

« Item versiculus (manu antiqua: « versiculus » deletum, substitutum: « sermo ») de transitu sci. Martini »; inc. « *Beatus autem seuerinus colonensis* (sic) *civitatis episcopus* » f. 71 v.

« Item alius (add. alia manu antiqua: sermo) sci. Ambrosii (sic) de transitem (sic) sci. Martini »; inc. « *Eo namque tempore . Beatus Ambrosius cuius hodie flores eloquii per totam ecclesiam redolent* » f. 72.

« Item alius quando corpus eius translatum est »; inc. « *Opere praetium est illud inserere lectioni* » f. 72 v.

« Paulini Petricordie de uita sci Martini epi. uersibus », libri VI, f. 74.

« Dno. sco. ac beatissimo patrono (s. Martino) perpetuo epo. Paulinus », epistola, f. 141.

« Paulini uersus de Visitatione neputuli (sic) sui » f. 141 v. — « Item alius (i. e. alii versus) de orantibus « f. 143.

« Furtunati (sic) prb. opus de uita sci. Martini epi. », praemissis prologo ad Gregorium pp. et praefatione metrica, f. 143.

« Fortunati opus in laudem dei (et) sce. Mariae » f. 186.

« De reuelatione sci. Stephani RUODOLPH » (revelationis narratio scripta non fuit), alia manu saec. X, f. 193 v. — Precatio abbatis « Ruodolf », quae videtur initium prologi de revelatione s. Stephani, f. 194.

846. Membr. in f. saec. IX vel X, fol. 141.

Vitae sanctorum:

« Passio sci. Floriani. Quod est III Nonas Maias »; inc. « *In diebus Diocletiani et Maximiani imperatorum* » f. 1.

« Passio sci. Hermetis. Quod est V . kl. Septembris »; inc. « *Regnante igitur Traia(no)* » f. 1.

« De vita et passione beati Hemmerammi martyris, cuius festum celebratur X kl. Octob. »; inc. « *In perpetuum regnante dno. nro. ihu Xpo. qui sanguine pretioso* » etc. f. 2 v.

Folio 9 v. manu saec. XIV, indiculus « passionum sanctorum (quae) in alio codice continentur ».

« Passio sci. Cyrici mar. Quod est id. Iun. »; inc. « *In diebus Alexandri praesidis* » f. 10.

« Passio scae. Margaritae uirg. et mart. III Id. Iulias »; inc. « *Post passionem et resurrectionem dni. nri. Ihu. Xpi.* » f. 14 v.

« Passio Ermagore epi. cum sociis suis IV id. Iulias »; inc. « *Post resurrectionem dni. nri.* » etc. f. 18.

« De uita uel actibus et passione beatissimi Lamberti epi. », libri duo cum praefatione; inc. « *Si paganorum figmenta* » f. 21.

« Vita sci. Galli conf. Xpi. », libri duo; singulis praeit tabula capitulorum; inc. « *Cum praeclara scissimi. uiri Columbani* » f. 25.

S. Mariae Aegyptiacae vita quam « de greco transtulit in latinum Paulus uenerabilis diaconus scae. Neapolis ecclesiae » f. 47. Praeit tab. cap. Sequitur f. 55 miraculum.

« Vita sci. ac beatissimi Goari (corr. deinde Gowari) confessoris »; inc. « *In diebus Childiberti regis francorum* » f. 59.

« In hoc libello insertae sunt passiones scorum. martyrum et uniuscuiusque sci. per haec capitula repperies passiones adnotatas », sequitur tabula passionum quinquaginta seqq. ordine kalendarii, f. 62.

« Passio beatissimae Martinae »; inc. « *Regnante primum* (corr. deinde *primo*) *omnium* » f. 62 v.

« Passio sci. Concordii »; inc. « *Temporibus antonini imperatoris grauissima persecutio orta est* » f. 69.

« Passio sci. Pontiani »; inc. « *Temporibus antonini imperatoris facta est persecutio Xpianorum* » f. 69 v.

« Passio beati Felicis prbi. nolani »; inc. « *Factum est (autem ut* verba haec deinde deleta) *post completionem beatissimi felicis prbi.* » f. 70 v.

« Passio beati Marcelli papae »; inc. « *Tempore quo Maximianus augustus rediens de partibus africe* » f. 71.

« Actae (corr. deinde: acta) et passio beati Anastasii martyris ex Persida ciuitate »; inc. « *Unigenitus filius et verbum dei* » f. 74.

« Passio beati Blasii »; inc. « *Etenim in Sebastia Cappadociae tradidit quidem ad correptionem eis* » f. 79 v.

« Passio scorum. mart. XL »; inc. « *Qui in Sebastia ciuitate martyrio consummati sunt* » f. 81.

« Vita seu transitus sci. Iohannis Penariensis »; inc. « *Factum est autem in diebus illis* » f. 83.

« Passio sci. Torpetis »; inc. « *In illo tempore sub Nerone imperatore* » f. 84.

« Passio sci. Alexandri papae et aliorum scorum. »; inc. « *Quinto loco a beato Petro apostolo romanae urbis* » f. 86.

« Passio sci. Gurdiani (sic) mart. »; inc. « *Temporibus Iuliani impiissimi imperatoris diuulgati sunt multi Xpiani* » f. 89.

« Pas. scorum. Nerei et Achillei » et sociorum; inc. « *Nisi studia catholicorum securitatis suae somno quiescerent* » f. 90.

« Relatio Pastoris prbi. tit. sce. Potentiane ad Timotheum prbm. » « de sca. Potentiana »; inc. « *Omnia que a sanctis gesta sunt uel geruntur* » f. 94 v.

« Passio sci. Cononis »; inc. « *Regnante Aureliano tyranno . directus est domitianus* » f. 95.

« Passio sci. Bonifatii »; inc. « *Temporibus dioclitiani impiissimi Imperatoris orta est seditio maxima* » f. 96.

« Passio scorum. mart. Primi et Feliciani »; inc. « *Temporibus diocletiani et maximiani imperatorum seua fuerat Xpianis orta tempestas* » f. 97 v.

« Pas. sci. Gethulii mar. et aliorum scorum. mar. »; inc. « *Iam quasi tempestate remota ab adriano principe* » f. 99.

« Passio scorum. martyrum Basilidis Tripodis et Mandalis »; inc. « *In ciuitate orientali cum beatus basilidis esset in officio platonis* » f. 100 v.

« Passio scorum. martyrum Viti Modesti et Crescentie »; inc. « *In prouintia Lucana . sub tempore diodetiani* (sic) *et antonini Imperatorum* » f. 101.

« Passio scorum. mart. Iohannis et Pauli »; inc. « *Sub constantino augusto gallicano duce romani exercitus* » f. 103.

« Passio scae. Symphorosae uxoris beati Gethuli mar. cum septem filiis »; inc. « *Scs. Eusebius historiagraphus* (sic) *memorat africanum* » f. 105 v.

« Passio scorum. mar. Processi et Martiniani »; inc. « *Tempore quo symon magus crepuit intus* » f. 106 v.

« Passio scarum. Rufinae et Secundae »; inc. « *Rufina et secunda duae sorores uirgines ciues romanae* » f. 107 v.

« Passio scae. Felicitatis cum VII filiis suis »; inc. « *Temporibus antonini imperatoris orta est seditio* » f. 108.

« Sermo (sic) beatae Praxedis »; inc. « *Virgo uenerabilis praxedis habitauit In titulo supradicto* (sic) » f. 109.

« Vita sci. Victorini mart. »; inc. « *Hucusque nos patris hieronimi dicta referentes per Interpretes locuti* » f. 109 v.

« Passio scorum. martyrum Simplicii . Faustini . et Beatricis »; inc. « *Temporibus diocletiani et maximiani sceleratissimorum imperatorum* » f. 111.

« Acta et passio beati Felicis mar. atque pontif. urbis Romae uia portuense »; inc. « *Fuit autem temporibus constantii filii constantini magni principis* » f. 111 v.

« Pas. beatae Seraphiae uirg. »; inc. « *Cum dies itaque metuendus persecutionis innotuisset Xpianis.* » f. 112.

« Vita sci. Donati epi. »; inc. « *Erat quidam puer in ciuitate romana nomine donatus* » f. 113.

« Unde supra », i. e. alia vita s. Donati; inc. « *Desideranti tibi famula di. anastasia ut uitam beati donati epi. de greco in latinum transferrem sermonem* » f. 115.

« Passio scae. Susannae »; inc. « *Temporibus diocletiani et maximiani augustorum . fuit quidam prbr. nomine gauinus* » f. 116 v.

« Pas. beatissimi Eupli mar. et Leuitae »; inc. « *Sub diocletiano nouies . et maximiano septies consulibus* » f. 120.

« Passio Eusebii prbi. in Roma »; inc. « *Eodem tempore quo Liberius de exilio reuocatus fuerat* » f. 120 v.

« Passio sci. Agapiti »; inc. « *Sub rege Antiocho pagano erat puer quidam nomine agapitus* » f. 121.

« Passio sci. Iacynti diaconi »; inc. « *Scm. itaque Iacyntum diaconum Luxurius tradidit consulari Leontio* » f. 122 v.

« Pas. beatissimi Cipriani et Iustinae »; inc. « *Inluminatio dni. nri. ihu. Xpi. saluatoris de caelo facta est* » f. 122 v.

« Pas. beatissi. mar. Luciae et Geminiani »; inc. « *Imperante diocletiano et maximiano septies In urbe roma* » f. 125 v.

« Passio sci. Calixti papae »; inc. « *Temporibus Macrini et alexandri incendio diuino concremata est pars capitolii a meridiano* » f. 128 v.

« Pas. beatorum mar. Simproniani . Claudii . Nicostrati Castorii . et Simplicii »; inc. « *Tempore quo diocletianus augustus: perrexit pannoniis ad metalla diuersa* » f. 130.

« Passio sci. Theodori mart. »; inc. « *Temporibus suis . Maximianus et maximinus imperatores* » f. 133.

« Passio beatissimi Menne mar. »; inc. « *Anno secundo imperii sui diocletianus augustus* » f. 135.

« Expositio Gregorii epi. turonensis ecclesiae miraculorum beati Clementis martyris atque pontificis »; inc. « *In diuinis uoluminibus* » f. 136 v.

« Passio scae. Barbarae . mar. »; inc. « *Temporibus imperatoris maximiani erat quidam satraps* » f. 137 v.

« Acta sci. Nicolai epi. myrensis atq. Lycium mytropoleos (sic) »; inc. « *Temporibus constantini magni Imperatoris . Inconstantia facta est atq. dissensio in frigia* » f. 139.

« Passio sci. Sauini epi. et mar. », fine carens; inc. « *Maximiano Augusto quintodecimo kl. maias in circo maximo ueneto uincente* » f. 140 v.

847. Membr. in f. saec. XIII vel XIV, fol. 117.

« Novum passionale editum a predicatore quodam », i. e. (Iacobi a Voragine) legenda aurea sanctorum, in quatuor partes divisa: I. « De tempore Renouacionis » (ab Adventu ad fest. s. Thomae ap.), II. « De tempore reconciliacionis et peregrinacionis » (a Nativitate ad passionem d. n.), III. « De tempore reconciliacionis » (a Resurr. d. ad f. s. Pancratii), IV. « De tempore peregrinacionis » (a f. s. Urbani ad f. s. Agathonis abb.). Praeit, f. 1, tabula.

848. Membr. in f. saec. XIV, fol. 163.

« Iacobi a Voragine Legenda sanctorum »; idem opus quod supra, sed plenius, scil. ab Adventu usque ad fest. s. Margaritae dictae Pelagiae. Sequitur tabula; rubricis adscripti sunt numeri quorum ultimus est CLXI.

Adnotationes breves de « anniversari(is) Bertelmi de Ugonibus » et « dni. Faustini de Madiis » f. 162. — « Ista est pecunia quam recepi a fratre meo (etc.) », adnotatio partim obliterata; — « Hec sunt mise (sic) inferius scripte beati Gregorii papae sicut continetur in libro dialogorum ubi legitur (etc.) » f. 163 v.

849. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 297; picturis illustratus.

« Iacobi a Voragine Legenda sanctorum »; idem opus et plenius;

ultima rubrica est: « De dedicatione ecclesiae », cui adscriptus est, manu recentiore, numerus CLXXIX.

Sententiae morales, alia manu; inc. « *O vilis humane conditionis indignitas* » f. 297.

850. Membr. et chart. miscellaneus in 8, saec. XV et XVI, fol. 121.

Folia 1-66 membr. saec. XV:

« Liber passionarii per anni circulum », i. e. legendae sanctorum a festo s. Andreae apostoli ad festum s. Philippi ap.; inc. « *Andreas frater petri* » f. 1.

Folia 67 et seqq. chart. scripta a. 1515; plurima vacua:

« IOHANNIS TRITEMII abbatis diui Iacobi maioris apostoli herbipolensis » « vita Rhabani . Mauri . Magnencii Moguntine sedis archiepiscopi », praevio prologo eiusd. auctoris, f. 75.

« Eiusd. beati Maximi nobilis ecclesie moguntine quondam episcopi vita nouiter edita », praemisso prologo, f. 110.

*851. Deerat iam anno 1798. In vetere « Inventario » Pal. Vat. describitur his verbis: « *Vitae quorumdam sanctorum videlicet: S. Cyriaci* (; inc.) Si iuxta euangelicae (f.) 1, — *B. Galli Conf. per Walafridum Abbatem Augiensem* (; inc.) Nisi me sanctarum (f.) 18, — *S. Mauri* (; inc.) Postquam diuinitas (f.) 36, — *S. Goaris per Marmadum Abbatem* (; inc.) Miracula (f.) 46, — *S. Borchardi epi. Wormatien.* (; inc.) Erat igitur Burchardus (f.) 60. — *Historia Longobardorum anonymi* (; inc.) Septemtrionalis plaga (f.) 71. — *Antiq. mod. ex papyr. in fol. car. sc. 114* ».

*852. Deerat iam anno 1798. In vetere « Inventario » Pal. Vat. describitur his verbis: *Vitae Sanctorum et Homiliae, Videlicet: Relatio miraculosae imaginis Saluatoris dni. nostri Iesu Xpi. in ciuitate Vireti, siue Biryti inter terminos Tyri . et Sidonis* (; inc.) Eleuate oculos sensus (f.) 6, — *Sermo in festiuitate s. Mathiae Apostoli* (; inc.) Mathias hebraice (f.) 6, — *Passio s. Bonifatii et Teclae coniugum, ac duodecim filiorum; uidelicet Donati, Felicis, Aronii, Honorati, Fortunati seu Fortunatiani, Santiani seu Sauiniani, Septimini, Ianuarii, Felicis, Vitalis, Castorii seu Satorii, et Repositi tempore s. Cypriani Carthaginensis, Restitutae senatricis, cum filio et familia* (; inc.) Cum feruor Maximini (f.) 15, — *S. Marci euang. historia* (; inc.) Per idem tempus (f.) 23, — *Sermo de s. Barnaba Apost.* (; inc.) Redemptor et Saluator (f.) 27, — *S. Mercurii, Gordiani fil. Scithae uita* (; inc.)

Decius ambitionis (f.) 34, — *De s. Luca Euang. sermo* (; inc.) Cum in diuinis, atque (f.) 51, — *S. Barilidis passio* (; inc.) Iesu Christi Dni. nri. (f.) 58, — *S. Gregorii pp. Homilia in illud Lucae, Designauit Dominus et alios* (; inc.) Dominus et saluator (f.) 63, — *Eiusdem alia in illud Matthaei, Misit Iesus duodecim discipulos* (; inc.) Cum constet omnibus (f.) 73. — *Antiq. ex pergam. in 4 car. sc. 77* ».

853. Chart. insertis foliis membr. in f. saec. XIV, fol. 31; picturis illustratus.

Vitae patrum:

(S. Hieronymi) « Vita beati Pauli heremite », cum prologo, f. 1.

« Evagrii pbri. prologus in translationem vitae sci. Anthonii (sic) abbatis » f. 3 v. — « Beati Athanasii episcopi prologus » in eandem vitam f. 4. — Tabula capitulorum; — « Vita gloriosissimi ac magnifici confessoris beati Anthonii egipciorum heremita (sic) f. 4.

« Inventio scissimi. abbatis Anthonii a beato Ieronimo de greco in latinum translata facta a Theophilo episcopo Constantinopoleos 3° idus Iunii »; praeit tabula capitulorum, f. 21 v.

« Translatio beatissimi Anthonii abbatis de sepulto loco in ignoto permissoque sed Xpi. reperto »; inc. « *Quia favente deo beati Anthonii vitam* » f. 28 v.

Narratio de recessu s. Antonii a civitate Patras in desertum; inc. « *Beatus anthonius abbas cum esset in civitate Patras in monasterio* » f. 30.

854. Membr. in 4, saec. XIV, fol. 58; picturis illustratus.

« Beati Eusebii epistola ad sanctum Damasium portuensem episcopum et ad Theodouium (sic) romanorum senatorem de morte gloriosissimi Ieronimi confessoris doctoris eximii » f. 1.

« Beati Augustini ypponensis episcopi epistola ad beatum Cyrillum secundum ierosolimitanum pontificem de magnificentiis gloriosissimi confessoris Ieronimi doctoris mirifici » f. 28.

« Beati Cyrilli secundi ierosolimitani episcopi ad beatum Augustinum ypponensem episcopum de miraculis gloriosissimi confessoris Ieronimi doctoris magnifici » f. 33 v.

855. Chart. insertis foliis aliquot membr. miscellaneus in 8, saec. XV, fol. 231.

« Beati Eusebii Cremonensis ad beatum Damasum portuen. et ad Theodorum Romanorum Senatorem eius fratrem de morte beati Iheronimi confessoris et doctoris eximii » f. 1.

« Fr. EGIDII (COLUMNAE) DE ROMA tractatus de peccato originali » f. 40.

Excerpta ex Boetio et s. Augustino f. 51 v.

Ultima verba tractatus: « de arte moriendi » et de vita christiana; expl. « *necesse est ut prius antequam mors occupet mori discat* » f. 52.

« IACOBI DE CESSAL(IS) ordinis predicatorum ludus scacorum », sive de regimine morum, in quatuor partes divisus, f. 53. — Sequitur, f. 116 v. « tabula super tractatu scachorum ».

« Flores sanctorum », i. e. excerpta theologica et moralia ex Ambrosio, Anselmo, Augustino, Basilio, Bernardo, Cassiodorio, Gregorio (magno), Hieronymo, Hugone de s. Victore, Ioanne « Crissost(omo) » (sic), Isidoro, Paulo ap., Seneca; inc. « *Magna fides magna meretur . Augustinus .* » f. 121.

« Excerptum de repeticione seu lectura capituli: Omnes utriusque sexus, magistri IOHANNIS DE ODENDORFF doctoris iuris canonici Aurelian. » f. 141.

« Hec ex li(bro) vite Xpi. parte 2 c. IX »; inc. « *Et notandum hoc quod secundum numerum gradus apostolici duodenum* » f. 179.

« Mgri. IOHANNIS DE GERSONA, olim Cancellarii parisiensis, de tribulacionibus ex defectuoso ecclesiasticorum regimine ecclesie peruenturis, et de signo earumdem ex sententia pronunciata de conceptione beate Virg. in Concilio Constantiensi » f. 182.

« Eiusdem de symoniaca prauitate », scr. a. 1453, f. 184 v.

Ordo de vestibus ecclesiasticis et de sacrificio missae, imperfectus; inc. « *Dicit appls. ad epheseos . VI . Induite uos armatura* (etc.) *Hec armatura est vestis sacerdotalis* » f. 189.

De sacris ordinibus, de septem sacramentis et de sacrificio missae; inc. « *Nota quod sacerdos est ille qui dat sacrum munus* » f. 191.

« Regula dirigens celebrationes missarum ut caueant defectus et pericula ac disturbiis in missa contingentibus remedium habeatur »; inc. « *Defectus misse sunt quando requisita celebracioni misse deficiunt* » f. 193.

De sanitate corporis: « Istud compendium habet tres libros, primus est de generali regimine diete quoad omnes etates, Secundus est de regimine sanitatis quoad debitum nutrimentum, Tercius est de regimine sanitatis quoad debitas superfluitatum purgaciones »; inc. « *Primus liber habet duos tractatus* » f. 198.

De X praeceptis decalogi; inc. « *Primum preceptum tres habet clausulas* » f. 224.

De vita futura « ex libro collacionum »; inc. « *De futura enim vita plus tradendum est quam scribitur* » f. 226.

De paupertate (excerptum); inc. « *Consequenter ammonendi sunt pauperes* » f. 228.

De vita clericorum (item excerptum); inc. « *Ammonendi ergo sunt Clerici . Primo ut intelligant statum suum* » f. 230.

856. Membr. in 4, saec. X, fol. 24.

(Severi episcopi) epistola ad omnem ecclesiam de virtutibus ad Iudaeorum conversionem in minoricensi insula factis in praesentia reliquiarum s. Stephani (titulus ex praefatione) f. 1.

De miraculis s. Stephani; inc. « *Quoniam scs. Rafahel* (sic) *archangelus* » f. 16. — Miraculum s. Stephani de ducentis vasis vini apothecae cuiusdam Donati reparatis, libri secundi de miraculis caput tertium, f. 23 v.

857. Membr. in 4, scriptus anno 1300, fol. 84; picturis illustratus.

De sacramento Eucharistiae et de institutione festi corporis Christi, excerpta; inc. « *(I)mmensa diuinae largitatis beneficia exhibita in populo Xpiano.* » f. 1.

« Hii sunt quasi quidam nobiles arborum rami inter quos pululauit (sic) et de quibus nascendo processit flos ille pulcherrimus beata Hedwigis fructibus generosis venustus », stemma genealogicum, f. 1 v.

Antiphona in honorem s. Catharinae, cum notis musicis, f. 2 v.

(Engelberti) « Legenda maior » « beate Edwigis quondam ducisse Sle(siae) »; inc. « *Splendoris eterni genitor . lumenque indeficiens* » f. 3.

Eiusd. « Legenda minor de uita beate Hedwigis »; inc. « *Lux lucis et fons luminis pater de celis deus* » f. 65 v.

Sequentiae « de sancta Elyzabeth » et « de sancta Hedwigis (sic) », cum notis musicis, f. 70. — Officium s. Elisabeth f. 71 v. — « Hystoria (officium) beate Hedwigis » f. 77 v.

858. Chart. in 4. saec. XV, fol. 67.

Testimonia de sanctitate et cultu beati Werneri, collecta (in Bacheraco) iussu Iordani de Ursinis « ad reuerentiam nec non informationem apostolice sedis eiusque summi pontificis (etc.) ». Inest, f. 7, « Vulgare canticum in bona notula »; inc. « *Gott vatter in der ewigkeit* », cum translatione latina Wynandi de Stega. In calce codicis legitur: « Actum et conclusum ac sigillatum Anno domini Millesimo quadringentesimo vigesimo nono ».

859. Chart. in 4, saec. XV, fol. 114.

De gestis et translationibus trium Regum; inc. « *In primo capitulo huius libri qui est collectus de gestis et translacionibus trium regum q. est prefacio operis sequentis* » f. 1.

« Magistri Iordani cronica qualiter romanum imperium translatum sit ad germanos et quare romanum imperium sit honorandum ».

« Nota excerptum de visionibus siue propheciis Hyldigardis . XXV visio tercie partis », et « de quarto tempore quod significatur per portum . XXVII » (visio).

860. Membr. in 8, saec. XV vel XVI, fol. 72.

Sermo de corpore Christi; inc. « *Magnitudo caelestium beneficiorum* » f. 1.

Vita s. Moysis heremitae; inc. « *Moyses genere ethiops* » f. 16.

(HIERONYMI) vita s. Pauli primi heremitae f. 21.

« Vita sci Malchi captivi monachi a beato Hieronymo edita » f. 29 v.

(Eiusd.) vita s. Hilarionis f. 39.

Vita s. Macarii presbyteri alexandrini; inc. « *(V)ere mundum quis dubitet meritis stare sanctorum* » f. 62.

861. Chart. in 8. saec. XV, fol. 139.

« Retract(ati)o breuis et succincta perfectissime uite sanctissimeque venerabilis ac devotissime religiose gloriose memorie nomine Colete ordinis sce. Clare prime reformatricis » (titulus ex praefatione); prologus inc. « *Altissimi conditoris unigenitus cum eodem spirator ut unicum principium superni neupmatis* (sic) ».

Iudicium de hoc codice manu Angeli Battaglini, olim Scriptoris bibliothecae Vaticanae, f. 139.

862. Chart. et membr. miscellaneus in 8, saec. XV et XIII, fol. 108.

Folia 1-67 chartacea varia manu saec. XV:

« Vita sancti Iuliani martyris »; inc. « *Quidam probus scripsit vitam beati Iu(li)ani mris.* » f. 1.

« Vita beate Marine uirginis »; inc. « *Fuit quidam vir unicam habens legitimam filiam* » f. 17.

« Historia septem sapientum »; inc. « *Legitur in libro de septem sapientibus Quod fuit rome quidam imperator diodecianus* (sic) *nomine* » f. 24.

« Domini FRANCISCI PETRARCHE libellus augustalis et est usque Rupertum ducem Bauariae et Regem Romanorum » f. 44.

« CRISPI SALUSTII (sic) Catelinarii belli liber » membr. manu saec. XIII, f. 68. — Insertus est, f. 84 v. brevis prologus « b. Prosperi » in librum « de dictis et preceptis beati Agustini »; inc. « *Ut in capite uniuscuiusque libri quaedam esse intrinsecus requiruntur ita et in huius libri principio* » etc.

« Scriptorum alii sunt poete alii historiographi » etc., prologus de Sallustii vita et scriptis, f. 84 v.

Totus codex palimpsestus est. Antiquior scriptura duplici manu saec. X vel XI: altera exhibet calendarium tabulas cyclicas et alia de ratione temporum; altera litteris minoribus fragmenta liturgica vel homiliarum.

863. Membr. et chart. miscellaneus in 12, saec. XIV vel XV et XVI, fol. 148.

Folia 1-127 membranacea, manu saec. XIV vel XV:

« Passiones sanctorum per circulum anni », in compendium, a festo s. Stephani; inc. « *Stephani - Tyberius cesar cum infirmaretur et sanari non possit* ». Ultima s. « Brigide uirginis ».

« Sermo ad sacerdotes »; inc. « *Locutus est dns. ad moysen dicens* » f. 110. — « Octo prerogatiue beate uirginis »; inc. « *Beata maria octies maior est quolibet sancto* »; — « De passione domini »; inc. « *Non est dolor similis* » f. 111 v.; — « Nota V raciones quare Xps. primo apparuit Marie Magdalene »; inc. « *Racio prima est propter furorem dileccionis* » f. 112.

De decem praeceptis; inc. « *Primum mandatum est non adorabis deos alienos* » f. 112.

Benedictio « amoris sancti Iohannis » et aliae, manu saec. XV, f. 113.

Tabula passionum (v. supra), imperfecta, manu saec. XV, f. 114.

« Beati BERNARDI abbatis Clareuallis soliloquium » f. 115.

« Dicta sancti Augustini Episcopi » (titulus manu saec. XV); inc. « *O homo intellige ex consilio sce. trinitatis et opere maiestatis diuine* » f. 125.

Folia 128-148 chartacea, manu saec. XVI:

« Annotationes (sic) in Valerium Maximum adiectae a doctissimo magistro MICHAELE MACK . Anno MDXXXV . Men: Octob: ».

*864. Codex redditus a. 1816 bibliothecae universitatis Heidelbergensis; v. Wilkenium p. 295.

865. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 108.

Tabula codicis, manu saec. XIII, in qua ultimo loco ponitur: « Vita Martini versifice » (verba haec postea obliterata), quod opus desideratur, f. 1.

« Liber vitae patrum opere FLORENTI GREGORII TURONICI »; praeit tabula capitum, f. 1 v.

(Eiusd.) « liber in gloria confessorum », praemissa capp. tabula, f. 65.

866. Membr. in 12, saec. XIII, fol. 128.

(HUBERTI DE ROMANIS) vitae s. Dominici et priorum patrum ordinis fr. praedicatorum; opus in quinque partes divisum, quibus singulis praeposita est tabula capitulorum; initio carent; desunt item folia in fine primae partis (inter f. 11 et 12), f. 12. — Accedit, f. 88, chronicon eiusdem ordinis ab anno 1203 ad a. 1253 (sic); inc. « *Anno dni. M° . CC° . IIII°* (sic) *.fr.* » etc.

Vita s. Gratiosae Mariae; inc. « *Refert* (?) *et scribit magister Iacobus de Vitriaco . quod fuit in episcopatu leodiensi . uilla quae dicitur Riuella . iuuenclam . uita et nomine gratiosa . maria .* » f. 92 v.

Miracula et exempla moralia praesertim de « cruce signatis »; inc. « *Cum crux transmarina predicaretur accidit quod quidam per quandam siluam transiret* » f. 100.

« Petri Damiani cardinalis relationes » (miraculorum), i. e. compendium capp. X et XI Institutionis monialis Petri Damiani, f. 102. — Inserta est, f. 102 *a* chartaceo, brevis adnotatio de hoc argumento manu Al. Ferruccii.

« De amico Amelio »; inc. « *Temporibus Pipini regis francorum orti sunt parui duo modo miro* » etc. f. 103.

« Vita et conuersatio Antigoni et sancte matrone Eufrasie eius uxoris atque Eufrasie filie eorum »; inc. « *In diebus Theodosii piissimi imperatoris . fuit quidam uir senator* » f. 104 v.

« Vita beati Onufrii anachorite »; inc. « *Paphnucius humilis seruus uestre sanctitatis omnibus dei famulis* » etc. f. 115.

(S. Hieronymi) « Vita beati Malchi captiui monachi », f. 122.

« Vita beate Eufrosine virginis »; inc. « *Fuit uir in alexandria nomine paphnucius* », fine carens, f. 125.

867. Membr. in 4, saec. XV, fol. *a* 76.

Ex Gregorio Nazianzeno de septem mundi spectaculis, latine et graece; inc. « *Primum quidem mundi spectaculum* » f. *a*.

« Solinus de asia de templo Diane ephesie », excerptum, f. *a*.

De Zeuxi et Phidia, excerpta; inc. « *Zeusis autem cum Helenam pinxisset* » etc. f. *a*.

« Eusebii (et) Hieronimi cronica cum superadditis Prosperi » et praefatione Hieronymi f. 1; Prosper inc. f. 71 v.

« Ex Vitruuio de architectura libro 2° », excerptum de Mausoli regis domo, f. 76.

868. Membr. in 8, saec. XV, fol. 56; picturis illustratus.

« Iannozii Manetti de vita ac moribus Nicolai Quinti summi pontificis » libri tres, cum praefatione « ad . A. Cardinalem Hilerdensem et ad Ioannem Cosme filium ».

869. Membr. miscellaneus in 4, saec. IX, X, et XI vel XII, fol. 69.

Folia 1-30 manu saec. IX:

« Remigii et aliorum epistole » (tit. manu saec. XII) hoc ordine (et sic in omnibus):

« Capitulatio », i. e. tabula epistolarum, f. 1 v.

« Remedii (Remigii) epi. ad domnum Chlodoueum regem », duae, f. 3, 3 v.

« Eiusd. ad Heraclium . Leonem . et Theodosium . epos. » f. 3 v.

« Eiusd. ad Falconem episcopum » f. 4 v.

« FLORIANI ex monasterio romeno . ad domnum Nicecium episcopum », duae, f. 5 v. 6.

« NICETII episcopi ad Iustinianum imperatorem » f. 6 v.

« Eiusd. ad Hlodosuindam reginam » f. 8.

« GERMANI epi. ad domnam Brunehildam reginam » f. 10.

« AURELIANI epi. ad domnum Theodebertum regem » f. 11 v.

« MAPINI epi. ad domnum Nicetium episcopum » f. 13.

« DINAMII ad amicum » f. 14.

« GOGONI ad Chamingum ducem » f. 14.

« FURTUNATI . ad domnum Magnericum episcopum » (carmen) f. 14 v.

« Mapini epi. ad domnum Vilicum episcopum » f. 15 v.

« Gogonis ad Trasericum » f. 15 v.

« Dinamii ad domnum Vilicum papam » f. 16.

« THEODOBALDI » regis ad Iustinianum imp. f. 16 v.

« Theodoberti regis ad Iustinianum imperatorem », duae, f. 17.

« RUFI epi. ad domnum Nicetium episcopum » f. 17 v.

« Gogonis ad Petrum papam » f. 18 v.

« AUSPICII epi. ecclesiae tullensis . ad Arbogastem comitem Treuerorum » (carmen) f. 19.

« Epistula directa ad domnum Nicetium episcopum »; inc. « *Humilitati meae coronam uestri apostulatus* (sic) » f. 20 v.

« HILDIBERTI regis ad Mauricium imperatorem » f. 21.

« BRUNIHILDIS reginae ad Mauricium imperatorem » f. 21.

« Brunihildae (corr. - dis) reginae Athanagildo regi . nepoti . » f. 21 v.

« Hildeberti regis Athanagildo regi » f. 21 v.

« Brunihildae (corr. - dis) ad Anastasiam augustam » f. 22.

« Hildiberti regis ad Iohannem epm. » f. 22 v.

« Eiusd. ad Honoratum appochrisiarium (sic) » f. 22 v.

« Eiusd. Domitiano epo. » f. 23.

« Eiusd. Theodoro magistro » f. 23.

« Eiusd. ad Iohannem questorem hoc est consiliarium » f. 23 v.

« Eiusd. ad Megantem curatorem » f. 23 v.

« Eiusd. Paulo patri imperatoris » f. 24.

« Eiusd. Italicae patriciae » f. 24.

« Eiusd. Venantio patricio » f. 24 v.

« Imperatoris ad Hildibertum regem » f. 24 v.

« Romani (i. e. imp.) . ad Hildibertum regem » f. 26.

Mauricii imperatoris « Childeberto uiro glorioso regi Francorum » f. 27.

« Item dicta Furtuna (sic) ad filium imperatoris de domni nomine per Babone et Gripore (sic) » f. 28.

« Ad augustam de nomine Hildiberti » f. 28.

« Ad patriarcham constantinopolitanum de domni nomen (sic) » f. 28 v.

« Ad patriarcham Laurentium de domni nomen (sic) » f. 29.

« Ad imperatorem de domni nomine » f. 29 v.

« Dicta Gogore ad Grasulto de nomen regis (sic in omnibus) » f. 30.

Folia 31-61 manu saec. XI vel XII:

(SENECAE) epistolae XXI, initio et fine mutilae f. 31.

LUCANI Pharsaliae primus liber initio carens, et secundus fine mutilus; est secundus quaternio excerptus e codice saec. X; glossae in marginibus et inter lineas manu plerumque fere coaeva, f. 62.

870. Chart. miscellaneus in 4, saec. XV, fol. *a* 214.

« Registrum », i. e. tabula, cuius prior pars scripta a. 1467, f. *a*.

« Domini HERMANNI ZOEST de Monasterio ordinis cysterciensis phaselexis siue tractatus de correccione kalendarii » (« de celebracione pascatis ») f. 1. — Sequuntur, f. 13 v. breve carmen de Hermanno et eiusdem tractatu; inc. « *Herman conflauit opus hoc erronea strauit* »: — « Forma decreti (synodi basileensis) super correccione kalendarii ». — In calce adscripta est nota anni 1462.

« Adiutorium Pauperum iuris ciuilis et canonici »; inc. « *In maximis et minimis diuinum decet inuocare auxilium* » f. 15. — Sequuntur tamquam « secunda pars »: « Alphabetum legendi glosas textus et summas » utriusque iuris f. 19: — « Tituli integri librorum decretalium, sexti et clementinarum, secundum ordinem alphabeti » f. 21 v.: — « Numerus titulorum decretalium secundum ordinem ipsarum, versibus hiis (sic) sequentibus breuiter dictionaliter contentus » f. 24 v.: — « Tituli legales (iuris civilis) secundum ordinem alphabeti scripti adiuncto duplici numero quorum primus libro parciali 2us vero numerus ordini deseruit titulari » f. 27: — « Exposicio terminorum iuris cononici (l. canonici) », ord. alphabetico, f. 52 v. cum prologo f. 51 v. Inserta est plagula (f. 51) continens excerptum ex « L. unica C. de confessis »: — « Accionis species » f. 73: — « Regule iuris in sexto » f. 75.

« Epitaphium Io(annis) An(dreae) »; inc. « *Hic iacet andree . mitissimus orbe Iohannis* » f. 75 v.

De sponsalibus et matrimonio, metrice; inc. « *Annulus . et Iuramentum . promissio nuda* », in calce folii 76.

« Io(ANNIS) AN(DREAE) super quarto decretalium », scr. a. 1444, f. 76.

Adnotatio de quibusdam impedimentis matrimonii f. 86 v.

« **Materia utriusque arboris, (i. e. consanguinitatis et cognationis spiritualis et legalis), cum textu et addicionibus », scr. a. 1466; inc.** « *Agrediendo* (sic) *materiam uniuscuiusque cognacionis exordiendo dico* » f. 87.

« **Modus procedendi in causis summariis »; inc.** « *Item est et quidam specialis processus* » f. 108.

« **Aurea pulla** », i. e. « leges ad unitatem inter electores fouendam », sive de regimine principum electorum, latae a Carolo IV imperatore; inc. « *Omnipotens eterne deus spes unica mundi* », scr. a. 1462, f. 120.

« Recordatio theologie . Vita contemplatiua . Ludus sacre pagine . Promptitudo predicandi . Temptaciones superandi et salus humani generis »; inc. « *Pro aliquali intelligentia presentis figure est sciendum* » etc. f. 127.

« M(ATHIAE?) K(AMNATENSIS?) graciarum accio » ad Fridericum electorem, scr. a. 1465, f. 132.

« Eiusd. repeticio facta anno 1465 in praesencia ducis Friderici electoris et Philippi filii eius » f. 133.

« Circa premissionem examinis scolarius dicat » etc. f. 140.

« Modus studendi in arduissima Cononica (sic) et legali scientia »; inc. « *Item nota doctrinam breuem et utilissimam* », scr. a. 1469, f. 140 v. — Sequitur adnotatio brevis de contractibus f. 142 v.

« Utrum cruce signatus . qui moritur antequam iter arripiat habeat plenam indulgentiam peccatorum »; inc. « *Ex 2° quodlibeto sancti Thome in fine habetur* » etc. f. 143.

« De beghardis et peginis (sic) quotlibeta » tria, scr. a. 1467; inc. « *Spectabiles* (etc.) *domini doctores* (etc.) *Ex honorabilis viri magistri Herwici de Amsterdammis* (etc.) *commissione* »; insunt « Articuli confessi per Io. Lolhardi in Moguntia », f. 144 v.

« Isti sunt Articuli informatorum de heresi circa Egram (sic) Anno M . CCCC . LXVII » f. 157. — « Sequitur nunc forma iuramenti principalis infamati de heresi hac », item « forma iuramenti copurgatorum (sic) », lingua germanica, f. 157 v.

« Laudes palacii et palatini », lingua germanica; inc. « *Ar aller clersten* » f. 158.

« PETRI ANTONII oratoris optimi, liber utilis quem scripsit ad ducem Io. Cleuensem », (i. e. praecepta morum), adscripta nota anni 1466, f. 167.

« Oratio in Genere Demonstrativo de VII artibus liberalibus »; inc. « *Arbitrabar Archimandrita sacratissime pre multis honestis presulibus pontifex* » f. 194.

« PETRI LUDER de Kysslau » epistola ad Ioannem Wenck, data X k. Sept. a. 1456, f. 197.

« Forma creacionis notariorum »; inc. « *In Nomine* (etc.) *Andreas*

donato . Miles sacri lateranensis palatii . Comes Palatinus (etc.) *Vobis petro luder quondam Io. de Kyslau* » f. 198.

« Forme legittimacionis (sic) spuriorum et aliorum »; prima inc. « *Karolus etc. dilecto sibi etc.* » f. 199.

« PETRI ANTONII FINARIENSIS de morte consolatoria » (i. e. epistola) « ad d. M(athiam) epm. spirensem » f. 201.

« De claris mulieribus »; inc. « *Scripturus igitur quibus fulgoribus mulieres claruerint* » f. 202.

871. Membr. miscellaneus in f. saec. XIV et XV, fol. 33; picturis illustratus.

Comparatio Novi et Veteris Testamenti picturis expressa, vulgo Biblia Pauperum, subiectis commentariis lingua latina et germanica, manu saec. XV; inc. « *Quomodo cecidisti de coelo Lucifer* » f. 1.

(ADALBERTI) « de miraculis beati Heinrici regis et confessoris »; est vita s. Henrici imp. in qua insunt Ioannis pp. XVIII et imperatorum privilegia de episcopatu bambergensi, et litterae Benedicti pp. VIII ad Henricum, f. 24. Inter f. 29 et 30 quaedam desiderantur. — Sequitur, f. 30, « de miraculis sancte Chunegundis uirginis et imperatricis »; deest initium; in calce legitur: « Comparata per reuerendum dnm. dnm. Fridericum de Hohenloch decanum . ecclesie Bambergensis . descripta sub anno dni. M° . CCC XLVIII . feria tertia ante ascens. domini ».

Antiphonae « de sco. Henrico imperatore . in die », et « de sca. Kinegunde (sic) Imperatrice », cum notis musicis, manu saec. XIV, f. 33.

872. Chart. in 4, scriptus anno 1439, fol. 220.

LEONARDI ARETINI de bello punico f. 1 v.

« TITI LIVII de secundo Bello punico », i. e. historiarum libri XXI-XXX f. 2.

« In Praefationem 4^{ae} decadis Titi Livii » adnotationes breves, manu saec. XVI, f. 220 v.

873. Membr. in 4, scriptus anno 1443, fol. 292; picturis illustratus.

« TITI LIVII patauini historiographi » historiarum libri I-X.

874. Membr. in 4 saec. XV, fol. 190; picturis illustratus.

TITI LIVII historiarum libri XXI-XXX.

875. Membr. in f. saec. XV, fol. 215; picturis illustratus.

Prologus in Livium; inc. « *Titus liuius auctor presentis operis historiographus fuit* » f. 1.

« Titi Livii ab urbe condita » historiarum libri I-X. — Adnotatum, f. 1, in rubrica: « Victorianus nunc emendabam dnis. Symmachis »; item in calce alior. singulorum librorum.

876. Membr. in f. saec. XV, fol. *a-b* 201; picturis illustratus.

Membranae abrasae adhibitae in compactione codicis exhibentes fragmenta rationum accepti et expensi, manu saec. XIV vel XV, lingua latina et italica, f. *a b*.

(Titi Livii) historiarum libri XXI-XXX.

877. Membr. in f. scriptus anno 1445, fol. 170; picturis illustratus.

« Titi Livii patavini ab urbe condita » historiarum libri XXXI-XL.

878. Membr. in f. saec. XIV vel XV, fol. 218; picturis illustratus.

« Titi Livii ab urbe condita » historiarum libri I-X. — In calce, f. 218v. adnotatio de iis quae desiderantur in historiis Titi Livii inter primam et tertiam decadem; inc. « *Inter decem precedentes et decem sequentes libros* » etc. — In fine libri VII legitur: « Emendaui hic Nichomachus Flamanus titi liuii ter praff. urbs apud hennam ab urbe condita Victorianus ve emendabam domni Summachts (sic in omnibus), » cf. libb. VIII et IX in calce.

879. Membr. in f. saec. XV, fol. 173.

« Titi Livii patavini » historiarum libri XXI-XXX.

880. Membr. in f. saec. XV, fol. 157; picturis illustratus.

« Titolivii (sic). Patavini. historiographi. eccellentissimi (sic). » historiarum libri XXXI-XL.

881. Membr. in f. saec. XV, fol. 168; picturis illustratus.

« C. Iulii Caesaris commentariorum de bello gallico » libri septem f. 1; in rubrica primi libri adnotatur: « Iullius (sic) Celsus Constantinus emendavit ». — « Commentariorum C. Iulii Cesaris de bello gallico liber octavus a Svetonio Tranquillo scriptus » f. 68.

(Eiusd.) « bellorum civilium a Svetonio Tranquillo composit(i) » libri sex f. 78.

882. Membr. in f. saec. XV, fol. 243; picturis insignibus illustratus.

« C. Iulii Caesaris de bello gallico » libri septem, praemisso epigrammate aureis litteris picto: « Gallica. magnanimi. claro hoc. in.

scripta . libello . gesta . haec . sunt propria . Caesaris . acta . manu . ». Sub epigrammate picta sunt: stemma gentilitium, et aureis litteris nomen « Domini Iafredi Karoli presidis Delphinatus et Mediolani » f. 2. — « Auli Hircii consularis in supplementum libror. C. Iulii Caesaris rerum gestarum Galliae liber octavus ad Balbum virum eruditissimum » f. 92 v.

« Eiusd. divi imp. maximi perpetui dictatoris de civili bello pompeiano » libri tres f. 107 v. — « Auli Hircii viri consularis in supplementum librorum C. Iulii Caesaris de civilibus bellis » libri tres f. 179.

883. Membr. in 8, saec. XI, fol. 61.

« GAI SALUSTII CRYSPI (sic) . belli catilinarii et iugurtini » « liber primus » (coniuratio Catilinae) f. 1, « liber secundus » (bellum Iugurthinum) f. 21. — In marginibus et inter lineas glossae, manu coaeva. — In calce codicis, f. 59 v. adnotatio: « Finem autem Iugurtae ita exponit Eutropius in quarto libro suo . Duo triumphi acti sunt » etc. quam sequuntur aliae grammaticae et etymologicae. — Deinde numerantur: « Quatuor flumina infernalia », « Tres furie », « Tria fata », « Tres gorgones », « Quatuor bache », « Tres gratie », « Quinque filie solis », « Tres arpie ». — « Infantia . VII . annos habet » etc. — Carmen breve cui titulus: « Herculis erumpne scripte sunt hic duodene »; inc. « *Prima cleonei . tolerata erumna leonis* » f. 60 v. — « Nota duos annos esse transactos . ex quo inceptum iter trium magorum deum querentium . usque ad Herodem peruenerint » etc. — « Quinque sunt claues sapientiae » etc. f. 61.

884. Chart. miscellaneus in 4, saec. XV, fol. 257.

« MATHIE KAMNATENSIS decrethorum (sic) bacalarii elegus » de vita sua f. 1.

« Mag. PETRI LUDERER poetae laureati ars persuadendi ex Thuly (sic) principis artificiosissime composita » f. 3.

(Eiusd.?) « ars memoratiua qua mediante memoria naturalis suffragatur »; inc. « *Hic dicturi sumus de arte mirifica que in principio aggredienti quasi nauseam generare videtur* », initium tantum, f. 8.

« Crispi Salustii (sic) oratoris clarissimi vita »; inc. « *(C)rispus salustius vir patricius ab ineunte etate bonis artibus imbutus* » f. 12.

« CRISPI SALUSTII (sic) in Iugurtham liber », cum glossis et praefatione quae inc. « *Materia autoris* (sic) *in hoc prologo sunt quidam inertes* » etc. f. 16 v. — In calce distichon: « Qui cupis ignotum Iugurthe noscere letum || Tarpeie rupis pulsus ab ima ruit ».

« Eiusd. liber de coniuratione Cathilinae (sic) », cum glossis, f. 100.

« ENEAE SILVII poetae » epistola ad « Sigismundum ducem Austrie »; inc. « *(E)fflagitasti modeste* » f. 166. — « (H)anibalis ducis Nummi-

die (sic) » epistola (ms.) ad « Lucretiam regis Epirotharum filiam »; inc. « *Volui te sepius alloqui* » f. 166. Fine legitur: « Incliti Phalaridis epistole plenam facundie redolentes suavitate Eneeque Siluii elegantissima amoris fouens incendium epistola sub illustrissimi Hanibalis Numidie ducis titulo confecta per Magistrum Iohannem Koelhef Colonie impressa finem habet optatum (sic in omnibus) » f. 167.

« Marci Tullii Ciceronis inuectiuarum in Cathilinam (sic) » « libri quatuor » f. 170; continuantur f. 198 seqq.

« Crispi Salustii (sic) in Tullium invectiva » f. 205.

« Marci Tullii Ciceronis invectiva in Salustium » f. 207; finem quaere f. 194.

Computus ecclesiasticus, cuius « causa efficiens dicitur fuisse quidam Magister in oppido Nurebergensi (etc.). Causa finalis est ut sciamus ordinate distinguere tempora ab invicem iuxta ritum et institutionem katholice eclesie (sic) » (ex prooemio); glossae in marginibus et inter lineas; tractatus inc. « *Omnia cum inferiora* » etc., praemissa est tabula, f. 210. — Sequuntur excerptum « ex computo sacerdotali qui sic incipit Quoniam quidem ut viderim quamplures modernorum (etc.) » f. 231 v. et « Tabula radicum lune ad annos domini hic signatos » f. 232.

Orationes duae in collatione graduum in universitate heidelbergensi; prior inc. « *Optimi patres heri visum est publice in ecclesiarum valuis, nostros laureandos* » etc. f. 233.

Algorismus sive ars numerandi; inc. « *Omnia que a primeua rerum origine processerunt* » f. 237.

« Leonardi Aretini » comoedia de Gracco et « Polyscena (sic) », typis impressa, f. 244. In calce legitur: « Finit feliciter leonardus Aretinus in monasterio Sorten. Anno dni M° quadringentesimo septuagesimo octauo ».

885. Membr. in 8, saec. XV, fol. 104; picturis illustratus.

« Salustii (sic) liber in catilinario » f. 1.

« Eiusd. iugurtinus » f. 36.

886. Membr. et chart. miscellaneus in 8 et in 4, saec. IX vel X, XI, XII, XIII, XIV et XV, fol. 187.

Folia 1-51 chart. in 8, scr. anno 1447 « tempore guerre »:

« Salustii (sic) » de coniuratione Catilinae f. 1.

(Eiusd.) bellum Iugurthinum (initium tantum) f. 49.

Folia 52-89 membr. manu saec. XIII:

« Iulii Solini liber de mirabilibus mundi, studio et diligencia Theodisii (sic) principis. » fine carens; glossae aliquot in marginibus, manu saec. XIV, f. 52.

Folia 90-96 membr. in 8, manu saec. XIV:

Lexicon verborum praesertim synonymorum; inc. « *Nigrescere - Lacessere - terrare* (sic) » f. 90.

Tractatus rhetoricus, imperfectus; inc. « *Dictaminis partes integrales sunt . V . Salutatio . Petitio . Captatio beniuolentie . Narratio . Conclusio* » f. 92.

Folia 97-118 membr. varia manu, saec. XIII:

S. Germani episcopi vitae fragmentum (initio mutilum et imperfectum) f. 97.

« De compaternitate quid sit . et diuisione eius et diuersis oppinionibus (sic) contra hoc »; inc. « *Post hoc dicendum de compaternitate* » f. 97 v.

De gradibus affinitatis et consanguinitatis in nuptiis contrahendis; caput primum: « In quibus lyneis (sic) licite sint nupcie, et in qua non »; inc. « *In lynea ascendente* » etc. f. 98.

« Quomodo sacerdos ministret spiritualia per temporalia »; inc. « *Notandum quod in consecrando eucharistiam* » etc. f. 99 v.

De poenitentia; caput primum: « A quibus uinculis absoluat sacerdos subditum suum a triplici et tantum liget duplici »; inc. « *Notandum etiam est quod sacerdos parrochianum suum absoluere potest a triplici uinculo* » f. 100 v. — Sequuntur, f. 102 v. varia de eodem argumento; item exemplum morale.

« Versus », i. e. adnotationes breves metricae et carmine rhythmico inscriptae: « Sanguineus, - Colericus, - Flecmaticus (sic), - Melancolicus »; inc. « *Largus amans hylaris ridens rubeique coloris* »: — « Nota vigilie istorum apostolorum ieiunande sunt per apostolicum mandatum (etc.) »; inc. « *Petrus et andreas . paulus cum symone iudas .* »: — Versus de concupiscentia, sine titulo; inc. « *Quatuor ex causis fiet commixtio carnis* » etc.: — « Etas mundi »; inc. « *Prima etas ab adam usque ad noe* »: — « Repercussiua »; inc. « *Ista repercuciunt rosa lylia iusquiamusque* »: — « Medicinalia »; inc. « *Maturat . semigrecum . lira . quoque semen* »: — « Hec frangunt lapidem »; inc. « *Hec lapidem frangunt scolopendria squilla lupinum* »: — « Hec sunt XV signa . ante diem ultimi iudicii », glossae germanicae inter lineas; inc. « *Stans mare deprimitur* » etc. f. 104 v.

« De sca. Dorothea »; inc. « *Gloriosa virgo et martyr Dorothea . ex patre Dorotheo* » etc. f. 105.

« De sca. Elyzabeth »; inc. « *Cum beata elyzabeth de erumpnis et laboribus huius mundi ad eternitatis gloriam transitura esset* » f. 106.

« De confessione »; inc. « *Qui vult venire post me* (etc.) *Habent enim quatuor gaudia demones in perdicione peccatoris* » f. 107.

« De quodam miraculo sce. Elyzabeth »; inc. « *Quamquam nonnisi ab intus gloriam quesiuit deus* » f. 113.

Lectiones « De sancto Erasmo »; inc. « *Lectio prima . In Antiochia ciuitate* » etc. f. 113.

« De sancto Achacio et sociis eius »; inc. « *Passio et memoria decem milium martyrum* » f. 114.

Exempla moralia inscripta: « De Raptore quodam, — De quodam Tyranno, — De puero pauperculo, — De quodam Iuuene Nobili, — De ceco quodam, — De Tribus monialibus, — De uidua quae partum suum peremit, — De quadam religiosa persona, — De anthyphona (sic) Salue regina, — De quibusdam religiosis, — De quodam bono viro, — De bibulo qui animam suam vendidit, — De quodam Milite, — De quodam Milite predone »; primum inc. « *Quidam nobilis consueuit ab infancia sua aliena rapere* » f. 114 v.

« Nota plagas Egipti »; inc. « *Sanguis rana culex cynomia mors pecorina* »; — « Tres uirtutes theoloyce (sic) »; inc. « *Tres sunt uirtutes que dicuntur theoloyce* » f. 118. — Sequuntur, f. 118 v. adnotationes aliae variae de virtutibus cardinalibus, etymologicae, de horis canonicis, de operibus misericordiae, de VII sacramentis, de VII mortalibus peccatis, de decem praeceptis, de iis quibus « non est danda communio », de (poenitentibus) qui « mittendi sunt ad episcopum ».

« Vita sci. Egidii abbatis . »; inc. « *Scs. egidius natione grecus . a praeclaris parentibus originem duxit* », manu saec. XII, f. 119.

Folia 125-163 membr. manu saec. X:

« Ex libro MACROBII saturnalium excerptum de servis »; in calce legitur: « Macrobii Hedosii V (sic) conviviorum secundi explicit »; inc. « *Iocone an serio putas* » f. 125.

« Ex libro SPARTIANI . de uita Caesarum excerptum » ab Hadriano ad Maximinum f. 141.

« FAVII CLAUDII GORDIANI FULGENTI viri clarissimi » de aetatibus mundi et hominis, usque ad librum XIV, manu saec. IX vel X, f. 164.

887. Membr. in 8, saec. X, fol. 66.

« SALUSTII (sic) CRISPI bellum Catilinae » f. 1.

(Eiusd.) « iugurthinum » f. 25.

Toto codice emendationes plurimae manu coaeva.

888. Membr. miscellaneus in 8, saec. XII et XV, fol. 140.

Folia 1-49 manu saec. XII:

« SALUSTII (sic) liber » (belli catilinarii), cum glossis inter lineas et in marginibus, f. 1.

« Eiusd. liber secundus », i. e. « bellum iugurthinum », cum glossis inter lineas et in marginibus, f. 17. — In marginibus tabula chorographica orbis; — Tabula chorographica Africae et Siciliae f. 21.

« Hec sunt breuiature reperte in historiis romanis », i. e notae praenominum et aliae paucissimae, manu saec. XV; inc. « *D. Decius* » etc. f. 49 v.

Epigrammata in Sallustii opus, manu saec. XV; primum inc. « *Hic est ut peribent doctorum corda virorum* » f. 49 v.

Fragmentum orationis de bello parando, praetore Marco Dandulo, praeside Laurentio Bragadino, in ditione reipublicae Venetae, manu saec. XV, f. 50.

« SICONIS POLENTONI liber de morte Senece data sibi per Neronem crudelissimum imperatorem », manu saec. XV, f. 51.

Folia 89-140 manu saec. XV:

« GAGII SALUSTII (sic) CRISPI bellum Catiline » f. 89.

Eiusd. « bellum Iugurthinum » f. 106.

889. Membr. in 4, saec. X vel XI, fol. *a* 103.

Paraphrasis orationis dominicae, cum neumis, manu saec. XI, f. *a*.

Epigrammata, manu saec. XV, de Catilina duo; prius inc. « *Et catelinam quocumque in populo videas quocumque sub axe* »: — De Cicerone; inc. « *Hic nouus arpinas ac ignobilis modo rome* »: — De Mario; inc. « *Arpinas alius uolscorum in monte solebat* » f. *a*.

« SALLUSTII liber historiarum », i. est: Bellum Catilinarium f. 1, Bellum Iugurthinum f. 35, cum glossis varia manu, scil. circiter coaeva, saec. XII et saec. XV.

De inventione corporum ss. Benedicti et Scholasticae et translatione eorum in Gallias; inc. « *Fuit in Francia per pii patris prudentiam presbiter doctus* » f. 102 v.

890. Membr. in 4, saec. XV, fol. 78.

« C. CRISPI SALLUSTII historiarum de bello Catiline liber » f. 1.

« Eiusd. historiarum de bello Iugurte liber » f. 27.

« Ex ariminensi vico : qui erat sub colle hortulorum in Quirinalem : C . MARIVS . C . F . COS . VII . » etc. (Corp. Inscr. Lat. VI, 1315) f. 78 v.

891. Chart. in 8, saec. XV, fol. *a* 119.

Fragmentum psalterii saec. XIII, adhibitum in compactione codicis, f. *a*.

« CHRISPI SALUSTII (sic) » bellum Catilinarium f. 1.

(Eiusd.) bellum Iugurthinum f. 40.

Fragmentum adhibitum in compactione codicis exsectum ex instrumento membranaceo de rebus in territorio amerino, manu saec. XIV, f. 119.

892. Membr. in 8, saec. XIII, fol. 39.

« SALUSTII (sic) liber » de bello Catilinario, fine mutilus, f. 1.

(Eiusd.) bellum Iugurthinum, initio et fine carens, avulsis foliis, f. 21.

893. Membr. in 8, saec. XV, fol. 120.

« LUCII ANNEI FLORII (sic) opus de romanorum gestis » f. 1.

« Clarissimi et eloquentissimi viri Plinii veronensis opus de viris illustribus » f. 81.

Plinii senioris vita; inc. « *Plinii duo fuisse noscunt eodem nomine* » f. 107.

Plinii iunioris vita; inc. « *Plinius iunior maioris Plinii ex sorore nepos* » f. 108.

« Vita Plinii secundi maioris ex cathalogo (sic) virorum illustrium Tranquilli » f. 108 v.

PLINII secundi epistolae (X) f. 109.

* 894. Codex redditus a. 1815 bibliothecae universitatis Heidelbergensis; v. Wilkenium p. 296.

895. Membr. in 4, scriptus anno 1396, fol. 73; picturis illustratus.

« LUCII FLORI abreviatio », seu « gestorum romani populi in mortem Octaviani Augusti ab urbe condita brevis imago », f. 1. — In calce, f. 39 v. « Nicolai Caranduli de Mutina civis Venetiarum » adnotatio de codice ab eo scripto a. 1396 « tempore quo agebatur inter regem ungarie et turchos ».

L. Flori « Titi Livii penochie (l. periochae) omnium librorum ab Urbe condita » f. 41.

Epigramma de imagine Livii vel Flori; inc. « *Aspice quam tenui veniam velamine tectus* » f. 73 v.

896. Chart. in 4, saec. XV, fol. 164.

CAII SVETONII TRANQUILLI vitae XII Caesarum; post f. 150 v. continuantur f. 161.

Tabula codicis f. 151.

Epigramma « de longitudine regni caesarum »; inc. « *Iulius ut peribet divus triateride* (sic) *regnat* »; — « De finibus eorum », epigramma aliud; inc. « *Exegit poenas de caesare curia mollis* » f. 164.

* 897. Deerat iam anno 1798. In vetere « Inventario » Pal. Vat. describitur his verbis: « *Svetonii Tranquilli duodecim Caesares*

(; inc.) Iulius Caesar Diuus (f.) 1. *Vocatur a Grutero in notis impressis Palatinus secundus. Ex pergam. in 4 scriptus anno 1411 car. sc. 101* ».

898. Membr. in 4. saec. XV, fol. *a* 77.

Adnotatio manu Iani Gruteri monens hunc codicem ab eo vocatum esse Palatinum primum, f. *a*.

« SVETONII TRANQUILLI de duodecim caesaribus », cum glossis in marginibus.

899. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. *a* 216.

Tabula codicis, manu saec. XV, f. *a* v.

Tabula codicis f. 1.

« Vitae diversorum principum et tyrannorum a divo Hadriano usque ad Numerianum (a) diversis conpositi (sic) »:

« Spartiani de vita Hadriani » f. 2.
« Eiusdem Spartiani Helvius (l. Aelius Verus) » f. 12.
« Iuli (sic) Capitolini Antoninus Pius » f. 15.
« Eiusdem Iuli Capitolini (vita) Marci Antonini philosophi » f. 19.
« Eiusdem Verus » f. 30.
« Aeli (sic) Spartiani Didius Iulianus » f. 34.
« Aeli Lampridi (sic) Antoninus (Commodus) » f. 37 v.
« Iuli Capitolini Pertinax » f. 45.
« Vulcaci Gallicani cv Avidius Cassius » f. 51.
« Aeli Spartiani Severus » f. 55 v.
« Aeli Spartiani Pescennius Niger » f. 64 v.
« Spartiani Antoninus Caracallus » f. 69.
(Eiusd.) « Antoninus Geta » f. 73 v.
« Aeli Lampridii Antoninus Varius Heliogabalus » f. 76.
« Aelii Lampridii Diadumenus Antoninus » f. 87 v.
« Iuli Capitolini Opilius Macrinus » f. 92.
« Iulii Capitolini vita Clodii Albini » f. 96.
« L. Aelii Lampridii Alexander Severus » f. 101 v.
« Iuli Capitolini Maximini duo » f. 118 v.
(Eiusd.) « Gordianus » (Gordiani tres) f. 130.
« Iuli Capitolini Maximus sive Puppienus et Balbinus » f. 141 v.
« Eiusdem (sic) Valeriani duo » f. 152.
« Eiusdem (sic) Gallieni duo » f. 154.
(Trebellii Pollionis) « Saloninus Gallienus » f. 160 v.
« Iuli Capitolini (sic) Tyranni triginta » f. 161 v.
« Trevelli (sic) Pollionis divus Claudius » f. 174 v.

« Flavii Vopisci Syracusii divus Aurelianus » f. 180 v.
« Eiusdem Tacitus » f. 195.
(Eiusd.) « Florianus » f. 199.
« Eiusdem (sic) Probus » f. 200 v.
« Eiusdem Firmus Saturninus Proculus et Bonosus » f. 208.
« Eiusdem Carus et Cari (sic) et Numerianus » f. 211 v.

Folia 120-148 perturbata; quomodo ordinanda sint adnotatur in margine, manu saec. facile XIV. In toto codice insunt adnotationes varia manu, saeculi praesertim XV et Iannotii Manetti.

*900. Desiderabatur iam anno 1798. In vetere « Inventario » Pal. Vat. describitur his verbis: « *Iustini epitome historiar. Trogi Pompeii totius orbis* (; inc.) Cum multi ex Rom. (f.) 1. *Antiq. ex pergam. in 4 car. sc. 115* ».

901. Membr. in 4, saec. XV, fol. 171; picturis illustratus.

Iustini epitome historiarum Trogi Pompei.

902. Membr. in 4, scriptus anno 1426, fol. 140; picturis illustratus.

« Valerii Maximi memorabilium tam Romanorum quam externorum exemplorum » libri IX et epitome libri X, praemissa tabula capitulorum librorum IX.

903. Membr. in 4, scriptus anno 1397, fol. 150.

« Valerii Maximi factorum et dictorum memorabilium » libri IX cum epitome libri X imperfecta.

904. Chart. in 4, saec. XV, fol. *a-b* 438.

« Valerius Maximus cum exposicione litterali et declamacione terminorum fratris Dionisii de Burgo sancti Sepulchri ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini », i. e. expositio in dicta et facta memorabilia Valerii Maximi libror. IX, praevia, f. *a* et *b*, tabula capp.

905. Membr. in 4, saec. XIV, fol. *a* 117.

« Tabula capitulorum Valerii Maximi », manu saec. XV, f. *a*.
« Valerii Maximi factorum et dictorum memorabilium » libri IX f. 1.

906. Membr. in f. saec. XV, fol. 110; picturis illustratus.

« Valerii Maximi uiri clarissimi factorum et dictorum memorabilium

Romanorum ac exterorum » libri IX, cum glossis in marginibus et inter lineas, f. 2. — Praeit, f. 1, « Prologus » in Val. Maximum; inc. « *Urbis Rome exterarum etc. In hoc primo libro premittit Valerius prohemium* ».

Oratio rhetorica; inc. « *Cum omnes qui ante me, huc loci ad orandum accesserunt clarissimi patres ac doctores amplissimi* » f. 108.

« Hic annotata sunt nomina officiorum et dignitatum Vrbis Rome . et etiam nomina officialium . ut infra patebit primo fuerunt reges quorum primus fuit Romulus » etc. f. 108.

« Cesaris epistola ad Ciceronem »; inc. « *Cesar* (etc.) *Recte auguraris de me* » f. 109.

Epistola « Lentuli » ad senatum de d. n. I. Christo; praeit breve prooemium, f. 109.

« Verba Yosephi de Xpo. » f. 109.

C. Fabricii et Q. Aemilii epist. ad Pyrrhum; inc. « *C. Fabricius* (etc.) *Neque amicorum neque hostium* » f. 109 v.

Epistola sine titulo; inc. « *Erariolum me* (sic) *Iani omni pecunia exaustum est* » f. 109 v.

« Nico. Borgom. uti (sic) salutem » (epistola); inc. « *Cogitanti modo michi cur tecum cirographos tuleras* » f. 109 v.

Stemmata Scipionum et brevis notitia eorum; inc. « *Gneus Cornelius Scipio - Publius Cornelius Scipio - Hi eodem patre geniti* » f. 109 v.

Stemmata Catonum, item cum brevi notitia; inc. « *Hic ille generosus senex qui ad centum annorum etatem* » etc. f. 110.

907. Membr. in 8, saec. X, fol. *a-b* 103.

Fragmentum collectionis canonum, manu saec. XIII, adhibitum in compactione codicis; continet excerpta ex epistolis Lucii III, Gregorii IX, Leonis, Gregorii magni, Alexandri III, f. *a* et *b*. — In marginibus, manu saec. XV: f. *a* « Epitaphium » metricum; inc. « *Cura . labor . meritum . sumpti pro munere honores* »: — Breve carmen elegiacum; inc. « *Grata demus genitor, fratres, natique sodales* »: — f. *b* « Hii alterna amoris copula coniuncti inueniuntur »: « *Teseus et perithous* »: — Fragmentum de « his qui in libera civitate ita se instru(unt) ut metuantur »: — Carmen de re metrica; inc. « *Et vis quod numquam placuit temptare magistrum* »: — f. *b* v. adnotationes de argumentis librorum Valerii Maximi.

« Vallerii (sic) Maximi dictorum et factorum memorabilium ad Tiberium Cesarem » libri IX f. 1. — Sequitur, f. 103, tabula rerum ordine alphabetico, manu saec. XV.

Epigramma de tribus Gratiis, manu saec. XVI; inc. « *Sunt nude k(a)rites niueo de marmore: at illas* || *Diua cithera suis edibus intus habet* »; sequitur adnotatio ead. manu de eod. argumento, f. 103 v.

908. Chart. praeter folia aliquot membr. in 4, saec. XV, fol. *a-b* 469.

« Valerius Maximus cum exposicione litterali et declaracione terminorum fris. DYONISY (sic) DE BURGO SANCTI SEPULCHRI ordinis frm. heremitarum sci. Augustini », i. e. expositio in Valerii Maximi dicta et facta memorabilia, f. 1. Praeeunt tabula, f. *a*, et eiusdem Dionysii « epistola super declaratione Valerii Maximi », ad Ioannem de Columna s. Angeli diaconum card. f. *b*.

909. Membr. in f. saec. X. fol. *a* 359.

Paginae quatuor, in 8, glossae in ius canonicum de personis ecclesiasticis, manu saec. XIV, adhibitae in compactione codicis, f. *a*.

Adnotatio: « Heinricus imperator istum dedere dinoscitur librum (monasterio scorum. martyrum Stephani . Viti . Iustini . atque Dyonisii) », manu saec. XI vel XII; verba uncis inclusa alia manu eiusdem fere aetatis addita sunt, f. 1.

Praecatio ad deum, partim cum neumis »; inc. « *O pie deus qui primum hominem ad aeternam gloriam reuocasti* » f. 1.

« Historia romana EUTROPII gentilis usque ad obitum Ioviani imperatoris . cui aliqua PAULUS aquilaegensis (sic) diaconus addidit rogatu Adelpergae beneventanae ductricis . deinde idem Paulus ex diversis auctoribus colligens a Valentiniani imperio incipiens . usque ad tempora Iustiniani . quem LANDOLFUS sagax secutus plura et ipse ex diversis auctoribus colligens . in eadem historia addidit . et perduxit eam usque ad imperium Leonis quod est annus dominicae incarnationis DCCCVI . indic. ˌVII . », i. e. Historiae Miscellae libri XXVI, f. 1 v. — Sequuntur: f. 302 v. indiculus imperatorum romanorum a Iulio Caesare ad Basilium et Constantinum; inc. « *Primus romanorum principatum singulariter optinuit Gaius Iulius Cesar* »: — f. 305 « Augustae romanorum . quae Constantinopolim regnaverunt » a Fausta uxore Constantini ad « Eudocia(m) uxor(em) Michahelis ».

« FLAVII . VEGETI (sic) . RENATI viri illustris comitis . sacrum (sic?) epitoma rei militaris; libri quattuor ad Theodosium Imperatorem. Item periochae uniuscuiusque libri »; singulis libris praemittitur tabula capitulorum, f. 306.

910. Chart. in 4, saec. XV, fol. 349.

« Daretis Frigii istoria de bello grecorum et troianorum » « a Cornelio translata », praevia epistola « Cornelii Nepotis » ad Sallustium Crispum, f. 2.

ALBII TIBULLI elegiae, scr. a. 1467, f. 11. — In fine, f. 42, brevis adnotatio historica de Albio Tibullo; inc. « *Albius Tibullus eques regalis* »;

et distichum: « *At me non aetas mutabit tota sibillae* || *Non labor alcidae non niger ille dies* ».

OVIDII NASONIS de remedio amoris, scr. a. 1467, f. 42 v.

« Epitaphium Dantis »; inc. « *Iura monarchie superos flegethonta lacusque* » f. 91 v.

« Homeri liber », i. e. epitome Iliadis latine; inc. « *Iram pande mihi pelide diva superbi* » f. 95. Clauditur, f. 111 v. disticho: « *Pindarus hunc secum portum transuenit homerus* (sic in omnibus) ».

« Epitaphium Hectoris »; inc. « *Defensor patrie iuuenum fortissimus hector* » f. 112.

« Epitaphium Achillis »; inc. « *Pellides ego sum Thetidisque nouissima proles* » f. 112.

« Ouidii de lombardo et lumaca »; inc. « *(C)reuerat ad segetes lombardus rusticus illas* » f. 112 v.

« Eiusd. de pulice »; inc. « *(P)arua pulex et amara lues inimica puellis* » f. 113 v.

« Eiusd. de somno »; inc. « *(N)ox erat et somnus lassos submersit ocellos* » f. 114.

« Eiusd. de Philomena ac de aliis animalibus »; inc. « *(D)ulcis amica ueni noctis solatia prestans* » f. 115.

« Lactantii Firmiani de fenice carmen »; inc. « *Est locus in primo felix oriente remotus* » f. 116.

« ANTONII LUSCHI famosissimi oratoris Cancellarii Ducis Mediolani ad illustres dominos et principes dnm. Mantuanum Dnm. Pandulfum et Malatestam versus incipiunt destinati dum Bononia Armata capere manu pro prefacto Illmo D. (sic in omnibus) » f. 119.

« Ouidii de speculo medicine »; inc. « *Nec tibi displiceam quia sic sum corpore paruus* » f. 119 v.

« Sapho liber epistole »; inc. « *(N)umquid tibi aspecta est studiose littera dextre* » f. 120.

« ISOTAE ariminensis Regi et dno. suo Sigismundo Pandulfo epistola illustris »; inc. « *Quam tibi mittit amans princeps animose salutem* » f. 123 v.

« Ouidii de nuce »; inc. « *(N)ux ego iuncta uiae cum sim sine crimine uitae* » f. 125.

« Eiusd. de medicamine faciei »; inc. « *(D)iscite que faciem comendet* (sic) *cura puellae* » f. 128.

« Eiusd. de mirabilibus mundi »; inc. « *(S)ic serpens ventis pernitior* (sic) *atque sagittis* » f. 130.

« Eiusd. de quatuor elementis seu de quatuor complexionibus hominum »; inc. « *(A)uctor apud grecos medicine primus apollo* » f. 132.

Carmen de rustico; inc. « *Rusticus immenso cepit fervescere motu* » f. 132 v.

« Ouidii liber puellarum »; inc. « *(S)ummis victoris fierem cum uictor amoris* » f. 133 v.

« Eiusd. de ibin »; inc. « *(T)empus ad hoc lustris bis iam mihi quinque peractis* » f. 139 v.

« Eiusd. tristium » libri V f. 149 v.

« Eiusd. amorum » libri III f. 205 v.

PROPERTII elegiae f. 243 v.

CATULLI carmina f. 306.

Epigramma de Catullo; inc. « *Ad patriam nemo longis a finibus exul* » f. 342.

Excerptum ex VIRGILII Aeneide f. 342 v.

911. Chart. in 4, saec. XV, fol. 206; picturis illustratus.

POLYBII historiarum libri V in latinum versi a Nicolao Perotto f. 4. Praeit « NICOLAI PEROTTI in Polybii historiarum libros prohemium ad Nicolaum V pont. max. » f. 1.

*912. Codex redditus a. 1815 bibliothecae universitatis Heidelbergensis; v. Wilkenium, p. 296.

913. Chart. in f. saec. XVI, fol. *a-g* 705; delineationibus illustratus.

« ACHILLIS PYRMINI GASSERII Lindaviensis annales civitatis ac reipublicae Augstburgensis (ad annum usque 1576) » f. 1; praeeunt tabulae f. *b*.

« Imperatores rhomani (sic) et greci » f. *a*.

« Imperatores rhomanorum germani » f.

914. Membr. in 4, scriptus anno 1459, fol. 80; picturis illustratus.

QUINTI CURTII de gestis Alexandri Magni libri XII.

915. Membr. in 4, saec. XV, fol. 129; picturis illustratus.

« QUINTI CURCII liber de rebus Alexandri Macedonis », i. e. libri XII.

916. Membr. in 4, saec. XV, fol. 152; picturis illustratus.

« QUINTI CURTI RUFI historiarum Alexandri magni macedonis fragmentum primi libri incipit » (opus integrum).

917. Chart. in 4, saec. XIV, fol. 101.

« PLUTARCHI Pyrrhus et Caius Marius Hermanno Cruserio Iurisconsulto illustrissimi Ducis Iuliacensis et Cluuensis consiliario interprete » f. 6. — C. Marius inc. f. 50 v.

Initio codicis epistola HERMANNI CRUSERII « ad illustrissimum et excellentissimum principem (etc.) Fredericum Comitem Palatinum sacri romani imperii . architriclinum et principem electorem . ducem Bavariae etc. » f. 2.

918. Membr. in f. saec. XV, fol. *a* 334; picturis illustratus.

Tabula cod. f. *a*.

PLUTARCHI vitae in latinum translatae; i. e. « Thesei, per Lapum Casteliunculum » f. 2 v. praemisso, f. 1, « prohemio in vitas Tesei et Romuli », — « Romuli », per eundem, f. 17, — « Gaii Marii » f. 36 v. — « Pompeii Magni, per Iacobum Angelum Scarparium », f. 59 v. (in calce, f. 94, est tabula « comparationum » vitar. parall. Plutarchi), — « Phocionis per Guarinum Veronensem », f. 96, praemisso, f. 95 v., prooemio ad Franciscum Barbarum, — « Timoleontis, per Aurispam », f. 111 v., praevio, f. 111, eiusdem « prologo » ad card. de Ursinis, — « Marci Bruti » f. 129; sequitur, f. 149 v. « comparatio et diligens de Bruto ac Dione iudicium Plutarchi », — « Themistoclis » f. 152, praevio, f. 151, prooemio ad Franciscum Barbarum, — « Eumenii » f. 167 v.; sequitur, f. 178, comparatio Sertorii et Eumenis, — « Titi Quinti » f. 179 v., praemisso, f. 178 v. prooemio « ad Rubertum », — « G. Martii Coriolani » f. 189 v. — « Cimonis » f. 207, praemisso, f. 205, prooemio, — « Solonis » f. 219 v. praevia, f. 218, « praefatione Lapi Castellunculi » ad papam Eugenium quartum, — « Valerii Publicolae » « per Lapum Castelliunculum » f. 236 v. praevia, f. 235, eiusdem praefatione ad card. Iordanum Ursinum, — « Fabii Maximi » f. 250 per eundem, praemissa, f. 248 « praephatione (sic) » « ad Alphonsum regem Aragonum »; sequitur, f. 262 v. comparatio Fabii et Periclis, — « Periclis » f. 263 v. — « Lysandri » f. 282, praemisso, f. 281, « Guarini Veronensis in vitas Lysandri Lacedemonii et Sylle romani prooemio ad illustrem principem Leonellum Estensem », — « Sullae » f. 295 v.; sequitur, f. 315, comparatio Lysandri et Sullae, — « Camilli », « per Omnebonum Leonicensem », f. 318, praevio, f. 317, « prohemio » ad princ. « Ioannem Franciscum de Gonzaga Mantuae dominum ».

919. Membr. in f. saec. XV, fol. 210; picturis illustratus.

PLUTARCHI vitae « in latinum traductae »; i. e. « Magni Pompeii, per Iacobum Angelum », f. 1, — « M. Antonii » per Leonardum Aretinum, cum praefatione eiusd. ad Colucium Salutatum, f. 28, — « Pauli Emilii » per eundem f. 51, — « Pelopidae per Antonium Tudertinum » f. 61v. praemisso, f. 60, prooemio ad Card. Iulianum Caesarinum, — « Dyonis Syracusani » per Guarinum Veronensem,

praevia, f. 72, praefatione « in vita Dionis et Bruti » ad Franciscum Barbarum venetum, f. 72 v. — « Marci Bruti » per eundem f. 88 v.; sequitur « comparatio » Dionis et Bruti, — « Alcibiadis » per eundem f. 106 v. — « Marci Coriolani » per eundem f. 108, — « Tyberii et Caii Gracchorum per Leonardum Aretinum » f. 120, — « Sertorii » per eundem, praevio f. 131 prologo, f. 132, — « Titi Quinti Flaminii per Guerinum (sic) Veronensem » f. 140 v. praemissa, f. 140, praefatione « ad Rubertum Rufum », — « Marci Marcelli » per eundem f. 149, — « Lycurgi per Franciscum Philelphum » f. 159, — « Numae Pompilii » per eundem f. 172 v.; sequitur comparatio Lycurgi et Numae, — « Thesei Atheniensis » per eundem f. 184 v. — « Romuli » per eundem f. 195 v. Sequitur comparatio Thesei et Romuli.

920. Membr. in 4, saec. IX vel X, fol. 106.

« Rescriptum HONORII scolastici contra illas epistulas exortatorias Senece » « ad Iordanem episcopum » f. 1.

« IORDANIS epi. liber de summa temporum vel origine actibusque gentis romanorum » f. 1 v.

(Eiusd.) « de antiquitate Getarum actusque (sic) eorum quos devicit Iustinianus imp. per fidelem reipb. Belesarium (sic) consl. » f. 49.

*921. Codex redditus a. 1815 bibliothecae universitatis Heidelbergensis; v. Wilkenium p. 296.

INDEX

LIBRI EDITI
DALLA BIBLIOTECA APOSTOLICA VATICANA

CHE SI POSSONO ACQUISTARE PRESSO L'AMMINISTRAZIONE DI ESSA
CON GLI AUMENTI SUL PREZZO STABILITI DAL PRESENTE CATALOGO

Bybliothecae Apostolicae Vaticanae Codices manuscripti recensiti.

Stevenson H. sen., Codices manuscripti Palatini graeci. — Romae, ex typographeo Vaticano, 1885. Pp. xl + 336 (L. 30).

Stevenson H. iun., Codices Palatini latini, tomus I. Codd. 1-921. Praeit Commentatio **I. B. De Rossi** de origine historia indicibus scrinii et bibliothecae Sedis Apostolicae. — 1886. Pp. viii + cxxxii + 332 (L. 40).

Stevenson H. sen., Codices manuscripti graeci Reginae Suecorum et Pii papae II. — 1888. Pp. xiv + 248 (L. 30).

Stornajolo C., Codices Urbinates graeci. Accedit index vetus bibliothecae Urbinatis nunc primum editus. — 1895. Pp. ccxv + 356 (L. 60).

Marucchi H., Monumenta papyracea latina. Accedit de Aula Vaticana papyrorum epistola **I. Cozza-Luzi**. — 1895. Pp. xii + 60, con 3 tavole (L. 25).

Salvo Cozzo G., I codici Capponiani. — 1897. Pp. xx + 488 (L. 45).

Stornajolo C., Codices Urbinates latini, tomus I. Codd. 1-500. — 1902. Pp. xxiv + 650, con 1 tavola doppia (L. 85).

Vattasso M. - Franchi de' Cavalieri P., Codices Vaticani latini, tomus I. Codd. 1-678. — 1902. Pp. xvi + 588 (L. 75).

Stornajolo C., Codices Urbinates latini, tomus II. Codd. 501-1000. — 1912. Pp. iv + 752 (L. 85).

Nogara B., Codices Vaticani latini, tomus III. Codd. 1461-2059. — 1912. Pp. xvi + 500 (L. 65).

Vattasso M. - Carusi H., Codices Vaticani latini 9852-10300. — 1914. Pp. xii + 802 (L. 85).

Vattasso M. - Carusi H., Codices Vaticani latini 10301-10700. — 1920. Pp. viii + 780 (L. 85).

In corso di stampa:

Stornajolo C., Codices Urbinates latini, tomus III.

Franchi de' Cavalieri P. - Mercati I., Codices Vaticani graeci, tomus I. Codd. 1-330.

Pelzer A., Codices Vaticani latini, tomus II. Codd. 679-1460.

Tisserant E., Codices Borgiani arabici 1-270.

Conybeare F. C. - Tisserant E., Codices Bybliothecae Vaticanae armeni (Borgiani, Vaticani, Barberiniani).

Studi e Testi

pubblicati per cura degli scrittori della Biblioteca Vaticana.

1. **Vattasso M.,** Antonio Flaminio e le principali poesie dell'autografo Vaticano 2870. — Tipografia Vaticana, 1900. Pp. 68, in 8° (L. 5).

2. — Le due Bibbie di Bovino, ora codici Vaticani latini 10510-10511, e le loro note storiche. — 1900. Pp. 48 (L. 4).

3. **Franchi de' Cavalieri P.,** La *Passio ss. Mariani et Iacobi.* — 1900. Pp. 76, con 1 tavola (L. 8).

4. **Vattasso M.,** Aneddoti in dialetto romanesco del sec. XIV, tratti dal cod. Vatic. 7654. — 1901. Pp. 116, con 1 tavola (L. 12).

5. **Mercati G.,** Note di letteratura biblica cristiana antica. — 1901. Pp. VIII+256, con 3 tavole doppie (L. 30).

6. **Franchi de' Cavalieri P.,** I Martirii di s. Teodoto e di s. Ariadne con un'appendice sul testo originale del Martirio di s. Eleuterio. — 1901. Pp. 188, con 1 tavola (L. 20).

7. **Mercati G.,** Antiche reliquie liturgiche ambrosiane e romane, con un *excursus* sui frammenti dogmatici ariani del Mai. — 1902. Pp. IV + 80 (L. 8).

8. **Franchi de' Cavalieri P.,** Note agiografiche: I. Ancora del Martirio di s. Ariadne. - II. Gli Atti di s. Giustino. - 1902. Pp. 40 (L. 4).

9. — Nuove Note agiografiche: I. Il testo greco originale degli Atti delle sante Agape, Irene e Chione. - II. Osservazioni sopra gli Atti di s. Crispina. - III. I martiri della Massa candida. - IV. Di una probabile fonte della leggenda dei ss. Giovanni e Paolo. — 1902. Pp. IV + 80 (L. 8).

10. **Vattasso M.,** Per la storia del dramma sacro in Italia. 1. Nuovi aneddoti drammatici in antico dialetto romanesco. - 2. Le rappresentazioni sacre al Colosseo nei secoli XV e XVI secondo nuovi documenti tratti dall'archivio dell'Arciconfraternita di S. Lucia del Gonfalone. - 3. Antichi inventari di vesti e di attrezzi usati nelle rappresentazioni dalla Compagnia del Gonfalone. - 4. Il dramma della conversione di S. Paolo, rimaneggiato da fra' Pietro d'Antonio da Lucignano. - 1903. Pp. 132 (L. 15).

11. **Mercati G.,** Varia sacra, fasc. I: 1. Anonymi Chiliastae in Matthaeum fragmenta. - 2. Piccoli supplementi agli scritti dei Dottori Cappadoci e di S. Cirillo Alessandrino. — 1903. Pp. 90 in 4° (L. 12).

12. — I. Un frammento delle Ipotiposi di Clemente Alessandrino. - II. Paralipomena Ambrosiana con alcuni appunti sulle benedizioni del cereo pasquale. — 1904. Pp. 48 (L. 5).

13. Catalogo sommario della Esposizione Gregoriana, aperta nella Biblioteca Apostolica Vaticana dal 7 all'11 Aprile 1904, a cura della Direzione della medesima Biblioteca. Ed. 2ª. — 1904. Pp. 76 (L. 6).

14. **Vattasso M.**, Del Petrarca e di alcuni suoi amici. 1. Due lettere del Petrarca una del Boccaccio, quattro di Barbato da Sulmona ed una di Niccolò Acciaiuoli, di Nicola e di Napoleone Orsini. - 2. Cenni sulla vita e sulle opere di Gabrio de' Zamorei. - 3. Di Moggio de' Moggi da Parma e dodici sue poesie ora per la prima volta pubblicate. - 1904. Pp. 112 (L. 15).

15. **Mercati G.**, Opuscoli inediti del Beato card. Giuseppe Tommasi. — 1905. Pp. 58, con 1 tavola doppia (L. 8).

16. **Vattasso M.**, Initia Patrum aliorumque scriptorum ecclesiasticorum latinorum ex Mignei Patrologia et ex compluribus aliis libris. Vol. I. A-M. — 1906. Pp. x + 696 (L. 60).

17. — Idem. Vol. II. N-Z. - 1908. Pp. 650 (L. 60).

18. — Frammenti d'un Livio del V secolo recentemente scoperti, codice Vatic. lat. 10696. — 1906. Pp. 18 in fol., con 3 tavole in fototipia (L. 25).

19. **Franchi de' Cavalieri P.**, Hagiographica: 1. Osservazioni sulle leggende dei ss. mm. Mena e Trifone. - 2. Della leggenda di s. Pancrazio Romano - 3. Intorno ad alcune reminiscenze classiche nelle leggende agiografiche del IV secolo. 1908. Pp. 192 (L. 20).

20. **Vattasso M.**, I codici Petrarcheschi della Biblioteca Vaticana. Seguono cinque appendici con testi inediti, poco conosciuti o mal pubblicati. - 1908. Pp. xii + 252. con 2 tavole doppie in fototipia (L. 30).

21. **Carusi E.**, Dispacci e lettere di Giacomo Gherardi, nunzio pontificio a Firenze e a Milano (an. 1487-1490). 1910. Pp. clxxxx + 724 (L. 70).

22. **Franchi de' Cavalieri P.**, Note agiografiche, fascicolo 3°: 1. Nuove osservazioni critiche ed esegetiche sul testo della *Passio ss. Montani et Lucii*. - 2. Come i mm. Processo e Martiniano divennero i carcerieri dei principi degli apostoli? - 3. I ss. Nereo e Achilleo nell'epigramma damasiano. - 4. Marco Giulio Eugenio vescovo di Laodicea di Licaonia nel secolo IV. I Quaranta Martiri di Sebaste. 5. A proposito dei sacrifizi ordinati in Roma da Decio nell'anno 250. - 6. Attorno al più antico testo del *Martyrium s. Theodori tironis*. - 1909. Pp. viii + 124 (L. 15).

23. **Tisserant E.**, Codex Zuqninensis rescriptus Veteris Testamenti. Texte grec des manuscrits Vatican Syriaque 162 et Mus. Brit. Additionnel 14,665, édité avec introduction et notes. 1911. Pp. lxxxviii + 280, con 6 tavole in fototipia (L. 40).

24. **Franchi de' Cavalieri P.**, Note agiografiche, fascicolo 4: 1. Recenti studi intorno a s. Cecilia. - 2. Dei ss. Felice ed Adautto. - 3. I ss. Quattro. - 4. Del sepolcro di s. Zefirino. - 5. S. Gennaro vescovo e martire. - 6. Intorno al testo della Vita e degli Atti di s. Cipriano. - 7. I ss. Marciano e Nicandro d'Egitto e gli omonimi di Mesia. - 8. La *Passio s. Theagenis*. — 1912. Pp. viii + 196 (L. 20).

25. **Ferrini C. † - Mercati I.**, *Μ. κριτου του Πατζη Τιπουκειτος*, sive librorum LX Basilicorum summarium graece et latine. Libb. I-XII. - 1914. Pp. xlviii + 204, con 1 tav. fototip. (L. 35).

26. **Cerrati M.,** Documenti e ricerche per la storia della antica Basilica Vaticana. - 1. T. Alpharani De Basilicae Vaticanae antiquissima et nova structura liber. — 1915. Pp. LXIV + 224, con 7 tavole in fototipia, delle quali 2 grandi in eliotipia (L. 35).

27. **Franchi de' Cavalieri P.,** Note agiografiche, fascicolo 5°: 1. La leggenda di s. Clemente papa e martire. - 2. Del testo della *Passio ss. Iohannis et Pauli*. - 3. "*Assum est, versa et manduca*". Appendice. *Martyrium s. Marini*. - 4. Intorno alla *Passio s. Philippi ep. Heracleae*. - 5. Su gli atti dei ss. Claudio, Asterio e Neone. - 6. S. Bassilla. - 7. Ad Pass. s. Bonifatii c. 1. — 1915. Pp. VIII + 136 (L. 15).

28. **Vattasso M.,** Rime inedite di Torquato Tasso. Fascicolo primo. — 1915. Pp. 92, con 2 tavole in fototipia (L. 12).

29. **Carusi E.,** Lettere inedite di Gaetano Marini. I. Lettere a Guid'Antonio Zanetti. - 1916. Pp. 61 (L. 5).

30. **Mercati G.,** Se la versione dall'ebraico del codice veneto greco VII sia di Simone Atumano arcivescovo di Tebe. Ricerca storica. - 1916. Pp. 64, con 2 tavole in fototipia (L. 7).

31. — Notizie varie di antica letteratura medica e di bibliografia. — 1917. Pp 75 (L. 7).

32. **Vattasso M.,** Hortus caelestium deliciarum ex omnigena defloratione sanctorum Patrum, moralium philosophorum et scriptorum spiritualium summa cura compositus... a D. IOANNE BONA e Monte Regali, B. Mariae apud Vicum Congregationis Sancti Bernardi Ordinis Cisterciensis abbate. — 1918. Pp. CXII + 160, col ritratto del Bona e 2 tavole di autografi Boniani (L. 30).

33 **Franchi de' Cavalieri P.,** Note agiografiche, fascicolo 6°: 1. Di una nuova recensione del Martirio dei ss. Carpo, Papilo e Agatonice. - 2. Il Martirio di S. Teodoreto di Antiochia. - 3. Frammenti di un Menologio premetafrasteo. - 4. Di un recente studio sul luogo del martirio di Sisto II. - 5. La persecuzione di Gallo in Roma. - 1920. Pp. 225 (L. 30).

In corso di stampa:

Nogara B., Il XXXII libro delle Storie con altri scritti inediti e rari di Biondo Flavio.

Guidi P. - Pellegrinetti E., Note di beni, di rendite e di spese e inventarii del Vescovado, della Cattedrale e di altre Chiese di Lucca.

* * *